

**Włodzimierz
SERAFIMOWICZ**

**Bogumił
TRĘBALA**

Z DZIEJÓW

BUDOWNICTWA

W PŁOCKU

Z DZIEJÓW BUDOWNICTWA W PŁOCKU

*Tak długo trwa jakiś naród,
póty przeszłość jego nie ustanie,
poprzez terażniejszość
styka się z przyszłością.*

Adam MICKIEWICZ

**Publikacja otrzymała w 2008 r. pomoc finansową
z fundacji „Fundusz Grantowy dla Płocka” założonej
przez Prezydenta Miasta Płocka,
PKN Orlen SA i Basell Orlen Polyolefins sp. z o.o.**

Rada FSNT NOT w Płocku jako wydawca składa podziękowanie za wsparcie organizacyjne i finansowe dla niniejszej publikacji dla niżej wymienionych jednostek inwestorskich, projektowych i wykonawczych oraz stowarzyszeń użyteczności publicznej: PERN Przyjaźń SA, Centromost — Stocznia Rzeczna w Płocku sp. z o.o., OLPP — Operator Logistyczny Paliw Płynnych sp. z o.o., CNH Polska sp. z o.o., Energa-Operator SA Oddział w Płocku, Sadrob SA, Orlen Asphalt sp. z o.o., Orlen Projekt SA, Budoplan s.j., BEM Brudniccy s.j., Mostostal Płock SA, Naftoremont sp. z o.o., Izokor Płock SA, Elektrobudowa Katowice SA, ZB-I Turbud sp. z o.o., PI-U Wereszczyński, PB-U Vectra SA, Polimex Mostostal SA, Henczke Budownictwo sp. z o.o., Fortum Płock sp. z o.o., Wodociągi Płockie sp. z o.o., ZBM Budomont, PRB Progress Bud, Temax s.j., Wistbud s.j., Petromet, BIS Izomar Warszawa sp. z o.o. Laser-Met sp. z o.o., PSB Budomat, PBU IZO-MAR plus s.c., PHU Kołodziejcki, Usługi Transportowe R. Chojnacki, Trans-Bet, Estyma, Klatt i Dach, Krupiński Construction sp. z o.o., PBP Petrobudowa, Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w Płocku SA, Płocki Park Przemysłowo-Technologiczny SA, Przedsiębiorstwo Inwestycji Komunalnych s.j., Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych Kontener sp. z o.o., Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa, Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa, Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Chemik, Spółdzielnia Mieszkaniowo-Lokatorska Komunalnik, Lokatorsko-Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Petrodom, Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o., Kancelaria Radcy Prawnego — dr Jerzy Stefański, Kancelaria Podatkowa Pomorski — dr Wiesław Pomorski, Towarzystwo Naukowe Płockie, Towarzystwo Przyjaciół Płocka, Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Oddział Terenowy Stowarzyszenia Wolna Przedsiębiorczość — Centrum Wspierania Biznesu, Społeczny Komitet Budowy Mostu „Ratunek dla Płocka”, Stowarzyszenie Płockich Naftowców, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Stowarzyszenie Macierz Płocka.

Włodzimierz SERAFIMOWICZ
Bogumił TRĘBALA

**Z DZIEJÓW
BUDOWNICTWA
W PŁOCKU**

INWESTORZY, PROJEKTANCI, WYKONAWCY

Płock 2008

Redaktor: doc. dr Wiesław Koński

Opracowanie redakcyjne: dr Barbara Konarska-Pabiniak

Koncepcja tematu i układ: Włodzimierz Serafimowicz

Współpraca merytoryczna: Ewa Serafimowicz

Tłumaczenia:

Grażyna Szumlicka-Rychlik (język angielski)

Lilia Serafimowicz (język rosyjski)

Anna Wajcowicz (język niemiecki)

Projekt okładki: Małgorzata Debich

Współpraca: Krzysztof Kępczyński

Wybór zdjęć: Krzysztof Kępczyński

Opisy zdjęć: Jan Bolesław Nycek

Indeks nazwisk: Magdalena Świdarska

Marketing:

Waldemar Wyrzykowski, Krzysztof Kępczyński,

Iwona Smulewicz, Katarzyna Grzelak

Wydawca:

Naczelna Organizacja Techniczna

Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych

Rada w Płocku

09-402 Płock, ul. 1 Maja 7A, tel. (024) 262-99-65, kom. 0 601 33 73 56

e-mail: not@notplock.info, <http://www.notplock.info>

Korekta techniczna i projekt graficzny: Małgorzata Debich

DTP: Atu Press sp. z o.o., 09-407 Płock, ul. Gierzyńskiego 17

tel. (024) 266-87-40, e-mail: atupress@post.pl

Copyright by © Włodzimierz Serafimowicz, Bogumił Trębała

ISBN: 978-83-88387-22-7

Nakład: 1000 egz.

Druk: Łódzka Drukarnia Dziełowa

SPIS TREŚCI

Przedmowa.....	11
Introduction	13
Предисловие	15
Vorwort	17
Od autorów.....	19
BUDOWNICTWO W HISTORII PŁOCKA	25
<i>Bogumił Trębala, Włodzimierz Serafimowicz</i>	
1. Przesłanki historyczne	25
Nazwa miasta Płocka	25
Początki.....	25
Średniowiecze	27
Rozkwit Płocka w okresie Renesansu	29
Upadek miasta (XVII–XVIII w.)	30
Płock pod zaborem pruskim.....	31
W czasach Księstwa Warszawskiego	31
Płock pod zaborem rosyjskim	31
Lata międzywojenne	33
Okres okupacji.....	34
2. Kalendarium ważniejszych zdarzeń w historii budownictwa miasta Płocka do 1945 roku.....	35
3. Zestawienie danych o ważniejszych zabytkach miasta Płocka	46
Nadzór nad zabytkami.....	46
Skrót informacji o pięćdziesięciu zabytkach budownictwa w Płocku.....	47
4. Rekonstrukcja płockich zabytków w 2. połowie XX w.	52
Średniowieczny układ komunikacyjny miasta	52

Stary Rynek	54
Ulica Jeruzolimska i plac Trzynastu Straconych.....	55
Kościół (kolegiata) pw. św. Bartłomieja.....	56
Spichlerze z XIX w.	56
Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisława Małachowskiego	57
Dom Pod Opatrnością	58
Północna strona placu Gabriela Narutowicza	58
Gmach sądów (d. Pałac Biskupów Płockich).....	59
Zamek Płocki — opactwo pobenedyktynskie	60
Bazylika Katedralna	62
Muzeum Diecezjalne.....	63
Kanonie.....	63
Mury obronne i fosy wokół Zamku i Starego Miasta	64
Dom Pod Trąbami.....	65
Ulica o nazwie Mostowa.....	66
Odwach i Płyta Nieznanego Żołnierza.....	68
Nowe Muzeum Mazowieckie przy ul. Tumskiej 8	68
Książnica Płocka.....	69
Dom Rajmunda Rembélińskiego	69
Dom Wacława Lachmana.....	70
Kościół i obiekty byłego klasztoru dominikańskiego	70
Dom Władysława Broniewskiego	71
Ekspozycja władz wojewódzkich (d. Kollegienhaus)	71
Nowy Szpital Miejski im. Świętej Trójcy	71
Ujęcie wody na Rybakach i wieża ciśnień	72
Szkoła Muzyczna im. Karola Szymanowskiego.....	73
Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Jagiełły.....	74
Więzienie	74
Pałac Ślubów	74
Nowy Rynek — Plac Teatralny	75
Kościół poreformacki pw. św. Jana Chrzciciela	75
Katedra i klasztor mariawitów	76
Kościół pw. św. Aleksego i domy w Trzepowie.....	77
Cukrownia Borowiczki	78
Elektrownia w Radziwiu.....	78
Pomniki walki z wojskami sowieckimi Gaj Chana	80
5. Źródła do rozdziału I	81
BUDOWNICTWO W OKRESIE PRL	85
<i>Włodzimierz Serafimowicz, Bogumił Trębala, Ewa Serafimowicz</i>	
1. Budownictwo jako element rozwoju i zmiany struktury przestrzennej Płocka.....	85
Lokalizacja miasta	85
Rozwój przestrzenny.....	86
Tempo rozwoju miasta.....	90
Architekci oraz urbaniści miasta Płocka i województwa płockiego	94

Etapy powojennej rozbudowy miasta	94
2. Budownictwo w latach 1945–1959	95
Władze i struktura organizacyjna zarządzania miastem	95
Lata powojennej odbudowy	96
Przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowo-handlowe	99
Energetyka	103
Przedsiębiorstwa przemysłu materiałów budowlanych	105
Jednostki inwestorskie i przedsiębiorstwa budowlane	105
Spółdzielnie mieszkaniowe	108
Obiekty budowlane i miejska infrastruktura techniczna	108
3. Budownictwo w latach 1960–1979	112
Władze i struktura organizacyjna zarządzania miastem oraz MZRiP	112
Budowa Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku	113
Rozwój inwestycyjny miasta w latach 1960–1979 (bez MZRiP)	140
4. Inwestycje i budownictwo w latach 1980–1989	167
Władze i struktura organizacyjna zarządzania miastem	167
Klęska żywiołowa w Płocku spowodowana powodzią	168
Przedsiębiorstwa przemysłowe	171
Energetyka	174
Przedsiębiorstwa budowlano-montażowe	175
Firmy i spółki budowlane	178
Biura i spółki projektowe	179
Spółdzielnie mieszkaniowe	179
Budownictwo mieszkaniowe	181
Budownictwo ogólne	183
Infrastruktura instalacyjno-sanitarna i gazowa	184
Infrastruktura kolejowa	184
Pomniki	184
Cmentarze zabytkowe i współczesne	187
5. Źródła do rozdziału II	188

BUDOWNICTWO W TRZECIEJ RP 201

Włodzimierz Serafimowicz, Ewa Serafimowicz

1. Inwestycje i budownictwo w latach 1990–1998	201
Władze i struktura organizacyjna zarządzania miastem	201
Przedsiębiorstwa i spółki przemysłowe	205
Energetyka	209
Dystrybutorzy i producenci materiałów i wyrobów budowlanych	211
Przedsiębiorstwa i spółki budowlano-montażowe	211
Spółki projektowe i inwestorskie	220
Miejskie Zakłady Budżetowe	220
Przedsiębiorstwa szczebla wojewódzkiego	221
Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i Towarzystwa Budownictwa Społecznego	222

Rewitalizacja Starego Miasta.....	225
Budownictwo mieszkaniowe	226
Budownictwo ogólne	227
Infrastruktura instalacyjno-sanitarna i gazowa.....	229
Budownictwo mostowe i drogowe	230
Drogi	235
2. Budownictwo w latach 1999–2007	235
Władze i struktura organizacyjna zarządzania miastem	235
Przedsiębiorstwa i spółki przemysłowe	239
Energetyka	248
Dystrybutorzy i producenci materiałów i elementów budowlanych.....	250
Przedsiębiorstwa i spółki budowlano-montażowe.....	253
Spółki projektowe i inwestorskie	261
Zakłady, zarządy i spółki komunalne	263
Spółdzielnie mieszkaniowe, TBS-y, ARS.....	267
Rewitalizacja Starego Miasta.....	270
Budownictwo mieszkaniowe	271
Budownictwo biurowo-administracyjne.....	273
Budownictwo obiektów szkolnych.....	273
Budownictwo szpitalne.....	274
Budownictwo handlowe	275
Budownictwo obiektów kultury	276
Budownictwo obiektów sportowych.....	278
Budownictwo sakralne	278
Infrastruktura techniczna ulic	279
Budownictwo mostowe	279
Budownictwo drogowe	283
Pomniki	287
3. Czynniki decydujące o dalszym rozwoju Płocka w latach 2008–2012	289
Wpływ położenia geograficznego Płocka na przyszły rozwój gospodarczy.....	289
Współpraca Płocka z organizacjami krajowymi i międzynarodowymi.....	290
Obecne władze miasta	291
Zarys programu inwestycji w mieście.....	292
4. Źródła do rozdziału III	295
Załącznik nr 1	304

SKOLNICTWO BUDOWLANE..... 313

Włodzimierz Serafimowicz

1. Szkolnictwo w latach 1945–2007. Zarys	313
2. Przekształcenia organizacyjne szkół	316
Zespół Szkół Budowlanych nr 1 przy PBP Petrobudowa.....	316
Technikum Budowlane i Zasadnicza Szkoła Budowlana w Radziwiu.....	318
Zasadnicza Szkoła Budowlana nr 2 przy PBP Petrobudowa w Płocku Białej.....	318
Zespół Szkół Ochrony Środowiska w Płocku Białej	318

Etapy rozwoju szkolnictwa budowlanego w mieście	319
Kierownictwo kompleksu Szkół Budowlanych	321
Zasadnicza Szkoła Budowlana przy Przedsiębiorstwie Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor-Instal	322
Technik spółka z o.o.	323
Centrum Edukacji Zawodowej	323
Centrum Szkoleń Global Training	324
3. Politechnika Warszawska w Płocku	324
Politechnika Warszawska Filia w Płocku	325
Wydział Zamiejscowy Budownictwa i Maszyn Rolniczych Politechniki Warszawskiej ...	326
Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Politechniki Warszawskiej w Płocku	326
Politechnika Warszawska Szkoła Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku	327
Władze naukowe Politechniki w Płocku	329
4. Źródła do rozdziału IV	333

STOWARZYSZENIA A BUDOWNICTWO..... 337

Włodzimierz Serafimowicz

1. Naczelna Organizacja Techniczna w Płocku.....	337
Komitet ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy.....	340
Ważniejsze osiągnięcia organizacyjno-merytoryczne FSNT NOT w Płocku.....	341
2. Stowarzyszenia branżowe Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Płocku	343
Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa (PZITB)	344
Stowarzyszenie Elektryków Polskich (SEP)	347
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (SIMP)	348
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego (SITPChem).....	351
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowego (SITPNiG)	353
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych (SITWM)	356
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Pożarnictwa (SITP)	357
Stowarzyszenie Geodetów Polskich	359
3. Stowarzyszenia urbanistów i architektów	360
Towarzystwo Urbanistów Polskich.....	360
Stowarzyszenie Architektów Polskich.....	361
4. Mazowieckie Izby Inżynierów Budownictwa, Urbanistów i Architektów	362
Mazowiecka Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa w Warszawie.....	362
Okręgowa Izba Urbanistów w Warszawie	364
Mazowiecka Okręgowa Izba Architektów w Warszawie	365
5. Stowarzyszenia gospodarcze	365
Cech Rzemiosł Różnych	365
Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Gospodarczych (TWIG) — Oddział w Płocku	366
Płocka Izba Przemysłowo-Handlowa	370
Izba Gospodarcza Regionu Płockiego	371

Centrum Wspierania Biznesu w Płocku	372
Klub Kapitału Płockiego.....	376
Płocki Klub Biznesu Zachód-Wschód.....	377
6. Stowarzyszenia promujące zabytki Płocka i rozwój miasta	379
Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK) — Oddział Miejski.....	379
Towarzystwo Opieki nad Zabytkami	380
Towarzystwo Przyjaciół Płocka	380
7. Inne stowarzyszenia.....	381
Społeczny Komitet Budowy Mostu Ratunek dla Płocka	381
Stowarzyszenie Płockich Naftowców	383
Klub Przyjaciół Petrobudowy i Przedsiębiorstw Budujących Petrochemię.....	386
8. Towarzystwo Naukowe Płockie a budownictwo i zabytki.....	386
Sekcja Architektury i Urbanistyki	390
Sekcja Systemowej Organizacji Zarządzania	390
Sekcja Inżynierii Lądowej.....	390
Sekcja Techniczna.....	390
Sekcja Zarządzania	391
Sekcja Komunikacji i Urbanistyki.....	392
Sekcja Historyczna	392
Fundacja Odnowy Zabytków Płocka im. Bolesława Krzywoustego.....	392
9. Źródła do rozdziału V	393
ANEKSY	399
Od wydawcy FSN-T NOT w Płocku	399
Trzydziestolecie płockiego PZITB.....	403
Minęło sto lat odrodzonego TNP	405
Efektywne zarządzanie w budownictwie.....	408
Narodziny projektu	410
Płockie Otwarte Forum Historyczne (Multimedialna historia Płocka).....	415
Fotogaleria miasta Płocka	416
Kalendarium ważniejszych zdarzeń w historii płockiego budownictwa w latach 1945–2007	416
Noty o autorach	435
INDEKS NAZWISK.....	441
WYKAZ FOTOGRAFII	467
BIBLIOGRAFIA	471
<i>oprac. Włodzimierz Serafimowicz</i>	
Posłowie	511

PRZEDMOWA

Do rąk Czytelników trafia interesująca i wartościowa książka autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogumiła Trębali pt. *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy*, obejmująca przede wszystkim okres po II wojnie światowej do 2007 r. włącznie. Autorzy, których życiorysy związane są nierozdzielnie z płockim budownictwem, zadali sobie wiele trudu i wysiłku, by na podstawie zgromadzonych materiałów archiwalnych, wielu publikacji, wspomnień i rozmów z uczestnikami procesów inwestycyjnych przygotować i wydać prezentowane dzieło.

Walorem książki jest to, że Autorzy nie ograniczyli się jedynie do budownictwa w ścisłym znaczeniu, lecz zaprezentowali także rozwój i powstanie wielu organizacji i stowarzyszeń ze sfery techniki i budownictwa w Płocku, przypomnieli także projektantów inwestycji, specjalistów oraz tych, którzy projekty te realizowali. Wiele budowli mających wpływ na uprzemysłowienie i rozwój miasta Autorzy przedstawili od fazy założeń, projektowania i realizacji. Poznajemy także ludzi — twórców i realizatorów projektów inwestycyjnych, założycieli i działaczy wielu stowarzyszeń technicznych, poznajemy ich zmagania z przeciwnościami losu. Wielu bohaterów z tamtych lat już nie żyje, ale pamięć o nich trwa, czego przykładem jest niniejsza monografia.

Prezentowana Czytelnikom pozycja, będąca niewątpliwie monografią budownictwa w Płocku po drugiej wojnie światowej, zawiera także dzieje kilkudziesięciu płockich przedsiębiorstw na czele z Petrobudową i jej legendarnym dyrektorem Antonim Roguckim, które, obok budowy Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych (obecnie Zakład Główny PKN Orlen), Fabryki Maszyn Żniwnych, Zakładów Przemysłu Odzieżowego Cotex, Zakładów Stolarki Budowlanej Stolbud i innych zakładów o kluczowym znaczeniu, tworzyły w czasach naszego pokolenia nowy Płock, miasto będące symbolem przemysłowego i kulturalnego rozwoju Polski. Płock niegdyś „miasto róż i emerytów” — to już bardzo odległa historia, o której w swoich książkach przypominał nam ostatnio Mirosław Łakomski.

Mówiąc o walorach książki autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogusława Trębali, nie sposób pominąć faktu, iż uzupełnia ona takie pozycje książkowe, wydane w przeszłości, jak: *Dzieje Płocka* (trzy wydania w latach 1973–2006), *Petrochemia a rozwój Płocka* Jakuba Chojnackiego (1977), *Płocka Petrochemia 1960–1985* Wiesława Końskiego (1986), *Ziemia Płocka* Tomasza Jacka Gałązki i Jana Bolesława Nycka

(1989), *Płock. Ulicami tysiącletniego miasta* Jana Bolesława Nycka (2005), *Monografia działalności Naczelnej Organizacji Technicznej i stowarzyszeń naukowo-technicznych na Mazowszu Płockim* pod red. prof. Danieli Żuk (1989) i wiele innych.

Czytelnik znajdzie w książce ponad trzy i pół tysiąca nazwisk osób, które w latach 1945–2007 uczestniczyły w szeroko pojętym procesie budowania Płocka a wśród nich: Kajetan Adamski, Kazimierz Badowski, Jerzy Beździek, Henryk Białczyński, Andrzej Bielicki, Ignacy Bładowski, Kazimierz Błaszczyk, Michał Boszko, Jan Brudnicki, Waław Brynk, ks. prałat Stefan Budczyński, Jakub Chojnacki, Tadeusz Chmura, Bronisław Cieślak, Tadeusz Cieśliński, Włodzimierz Derecki, Czesław Dolasiński, Andrzej Drętkiewicz, Wiesław Dutkiewicz, Bogusław Gibas, Stanisław Gontarek, ks. inf. Lech Grabowski, Marek Graczykowski, Leopold Grębosz, Wiktor Guzek, Zbigniew Hibner, Damian Jakubiak, Henryk Janczewski, Jerzy Janiak, Stanisław Janiak, Konrad Jaskóła, Franciszek Jaszczak, Bogumił Józefowski, Krzysztof Kamiński, Waldemar Karwacki, Ryszard Klatt, Mirosław Kłobukowski, Kazimierz Kokoszczyński, Czesław Korgul, Eugeniusz Korsak, Tadeusz Kowalczyk, Andrzej Kowalski, Henryk Kozdrowicz, Józef Krawczyk, Henryk Krupiński, Zbigniew Kruszewski, Jacek Kubissa, Waldemar Kujawa, Tadeusz Kulas, Stanisław Lesner, Jan Lemański, Mieczysław Lewandowski, Grzegorz Lubieniecki, Janusz Majewski, Marek Majzner, Zbigniew Michalski, Tadeusz Mikołajczyk, Mirosław Milewski, ks. prof. Marcei Molski, Michał Morawski, Paweł Nowak, Witold Nykiel, Jerzy Obara, Jerzy Olszewski, Tadeusz Osiński, Kazimierz Paczkowski, ks. inf. Aleksander Pasternakiewicz, Stanisław Pawelski, Eugeniusz Pawlica, Jan Popielski, Dariusz Poppe, Jan Przyszlak, Zdzisław Ptak, Aleksander Puchowicz, Marian Rodzeń, Antoni Rogucki, ks. kan. Romuald Rudziński, Henryk Rybak, Bolesław Sadecki, Maciej Sandomierski, ks. bp Bogdan Marian Sikorski, Jan Siodłak, Eugeniusz Skrodzki, Zygmunt Skupiński, Janina Sobótka-Skiba, Zbigniew Sokołowski, Andrzej Stawecki, Adam Struzik, Andrzej Suchecki, Józef Szczypka, Henryk Szeliga, Tadeusz Szymański, Tadeusz Maria Taworski, Władysław Wawak, Jan Winnicki, Aleksander Witkowski, Bolesław Witkowski, Wojciech Włodarczyk, Waław Wojciechowski, Marian Woźniak, Piotr Wróbel, Janusz Zieliński i Tadeusz Żuk.

W prezentowanej książce nie zabrakło także informacji o rekonstrukcji wielu płockich zabytków, obiektów sakralnych i użyteczności publicznej, którym nadano nowego blasku i zabezpieczono przed zniszczeniem. Dziś, idąc ulicami naszego miasta, terażniejszość spleta się z odległą historią, pamiętającą kształtowanie się państwa polskiego.

Książkę tę polecam wszystkim zainteresowanym dziejami i dniem dzisiejszym miasta, jak również tym, którzy od wielu lat odwiedzają i podziwiają jego zabytki. Jest ona nie tylko uzupełnieniem historii gospodarczej naszego grodu, ale przybliży sylwetki ludzi, niejednokrotnie nam bliskich, którzy całe życie poświęcili projektowaniu i budowaniu, a owocami ich trudu są dzieła godne pochwały.

dr Jerzy STEFAŃSKI

INTRODUCTION

I am pleased to present a very interesting and valuable book *The history of the building construction in Płock. Investors, designers, construction workers* by Włodzimierz Serafimowicz and Bogumił Trębala. The authors, whose biographies are closely bound up with Płock's buildings have gone through a lot of trouble to prepare and publish this work, based on earlier collected archives, publications, memories and interviews with participants in the process of building in Płock.

The advantage of this book is the fact that the authors have presented not only “building” in the direct meaning but, furthermore they have included the history and development of many organizations. They have also remembered the designers, specialists and those, who carried out of these projects. The authors show how many buildings have influenced the industry and development of the city, from the initial phase of the project to its design and realization. We can also meet people — the creators and contractors of investments projects, founders and activists of many trade associations. We can find out about the adversities they faced. Many heroes of those years died, but memories of them are still alive and this monograph is a proof of this.

This book, which is undoubtedly the monograph of building in Płock after The Second World War, also contains the history of a several dozen of Płock's companies with Petrobudowa with its legendary director Antoni Rogucki at the head. Beside it, Mazovian Refinery and Petrochemical Factory (Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne) (nowadays PKN Orlen), The Harvest Machinery Factory (Fabryka Maszyn Żniwnych), The Factory of Clothing Industry (Zakłady Przemysłu Odzieżowego Cotex, The Factory of Building Woodwork (Zakłady Stolarki Budowlanej) Stolbud and others factories of great importance, were created at the time of our generation a new Płock, a city — a symbol of the industrial and cultural development of Poland. Płock, which was in the past “the city of roses and pensioners” — has seen many changes, which have been recently mentioned in Mirosław Łakomski's books.

When talking about advantages of the book by Włodzimierz Serafimowicz and Bogumił Trębala there is no way to pass over the fact that it complements some books published earlier, as: *The History of Płock (1973–2006)*, *Petrochemical Industry and Płock's Development* by Jakub Chojnacki (1977), *The Płock District* by Tomasz Jacek Gałązka and Jan Bolesław Nycek (1989), *Płock. Along Streets of a Thousand-Year-Old City* by Jan

Bolesław Nycek (2005), *The Monograph of Activity of Chief Technical Organization and Science-Technical Societies on Płock's Mazovia* edited by prof. Daniela Żuk (1989), and many others.

The reader can find in the book almost 3500 names of people, who in the years 1945–2007 took part in the wide process of Płock's development, among others: Kajetan Adamski, Kazimierz Badowski, Jerzy Beździek, Henryk Białczyński, Andrzej Bielicki, Ignacy Bladowski, Kazimierz Błaszczuk, Michał Boszko, Stefan Budczyński, Waclaw Brynk, Jakub Chojnacki, Tadeusz Chmura, Bronisław Cieślak, Tadeusz Cieśliński, Włodzimierz Derecki, Wiesław Dutkiewicz, Bogusław Gibas, Stanisław Gontarek, Lech Grabowski, Marek Graczykowski, Wiktor Guzek, Zbigniew Hibner, Damian Jakubiak, Henryk Janczewski, Jerzy Janiak, Stanisław Janiak, Konrad Jaskóła, Franciszek Jaszczak, Bogumił Józefowski, Krzysztof Kamiński, Waldemar Karwacki, Ryszard Klatt, Mirosław Kłobukowski, Kazimierz Kokoszczyński, Czesław Korgul, Eugeniusz Korsak, Tadeusz Kowalczyk, Henryk Kozdrowicz, Józef Krawczyk, Henryk Krupiński, Zbigniew Kruszewski, Jacek Kubissa, Waldemar Kujawa, Tadeusz Kulas, Stanisław Lesner, Jan Lemański, Mieczysław Lewandowski, Grzegorz Lubieniecki, Janusz Majewski, Marek Majzner, Zbigniew Michalski, Tadeusz Mikołajczyk, Mirosław Milewski, Marcelli Molski, Michał Morawski, Paweł Nowak, Witold Nykiel, Jerzy Obara, Jerzy Olszewski, Tadeusz Osinowski, Kazimierz Paczkowski, Aleksander Pasternakiewicz, Stanisław Pawelski, Eugeniusz Pawlica, Jan Popielski, Dariusz Poppe, Jan Przyszlak, Zdzisław Ptak, Aleksander Puchowicz, Antoni Rogucki, Romuald Rudziński, Henryk Rybak, Bolesław Sadecki, Maciej Sandomierski, Bogdan Marian Sikorski, Eugeniusz Skrodzki, Zygmunt Skupiński, Janina Sobótka-Skiba, Zbigniew Sokołowski, Andrzej Stawecki, Adam Struzik, Józef Szczypka, Henryk Szeliga, Tadeusz Maria Taworski, Władysław Wawak, Jan Winnicki, Aleksander Witkowski, Bolesław Witkowski, Wojciech Włodarczyk, Waclaw Wojciechowski, Marian Woźniak i Tadeusz Żuk.

In this book there is no lack of information about the reconstruction of many monuments in Płock, such as: churches and public buildings, which were given a new brilliance and saved from destruction. Nowadays, walking the streets of our city, the present and the past interweave, reminding us of the shaping of a new Polish State.

I recommend this book to all who are interested in the history and everyday life of our city, as well as those, who have been visiting and admiring its monuments for many years. It is not only an account of economic history, but it also brings us closer to people, often close to us, who dedicated their whole lives to building our city. The fruits of their efforts are well worth admiring

Dr. Jerzy STEFAŃSKI

Przekład: Grażyna Szumlicka-Rychlik

ПРЕДИСЛОВИЕ

В руки Читателей попадает интересная и ценная книга под названием *Строительство в Плоцке. Инвесторы, проектировщики, подрядчики*, которую написали Влодзимеж Серафимович и Богумил Трембаля, охватывающая период после 2-ой мировой войны до 2007г. включительно. Авторы, биографии которых неразрывно связаны с плоцким строительством, вложили много труда и усилий, чтобы на основе собранных архивных материалов, большого числа публикаций, воспоминаний и бесед с участниками инвестиционных процессов подготовить и издать представленные здесь плоды этой работы.

Достоинство книги состоит в том, что Авторы не ограничились исключительно „строительством” в узком значении этого слова, но также представили создание и развитие многочисленных организаций и сообществ, действующих в области техники строительства в Плоцке, вспомнили не только проектировщиков инвестиций, специалистов, но и тех, кто претворял эти проекты в жизнь. Большое число строительных объектов, влияющих на индустриализацию и развитие города, Авторы представили, начиная с фазы замысла, проектировки, и кончая осуществлением проекта. Мы знакомимся также с людьми — создателями и реализаторами инвестиционных проектов, основоположниками и деятелями многих технических обществ, узнаем о их борьбе с превратностями судьбы. Многих героев тех лет уже нет в живых, но память о них осталась, примером чего является представленная монография.

Предлагаемая Читателям позиция, несомненно являющаяся монографией строительства в Плоцке после 2-ой мировой войны, содержит также историю нескольких десятков плоцких предприятий во главе с „Петростройкой” и ее легендарным директором Антоним Рогоцким, которые наряду со строительством Мазовецкого нефтеперерабатывающего и Петрохимического предприятий (в настоящее время ПКН ОРЛЕН), Завода Сельскоуборочных Машин, Швейной Фабрики „Котекс”, Завода Строительного Плотничества „Стольбуд” и других предприятий ключевого значения создавали в течение жизни нашего поколения новый Плоцк — город, являющийся символом индустриального и культурного развития Польши. Плоцк, ранее известный как „город роз и пенсионеров” — это уже очень далекое прошлое, о котором в своих произведениях напоминал нам Мирослав Лакомски.

Перечисляя достоинства книги, которую написали Влодзимеж Серафимович и Богумил Трембаля, нельзя не подчеркнуть, что она является дополнением к таким ранее изданным публикациям, как *История Плоцка* (1973–2006 г.), *Петрохимия и развитие Плоцка* Якуба Хойнацкого (1977 г.), *Плоцкая земля* Томаша Й. Галонзки и Яна Б. Ныцка (1989 г.), *Плоцк. Улицами Тысячиетнего Города* Яна Б. Ныцка (2005 г.), *Монография Деятельности Главной Технической Организации и Научно-Технических Обществ на Плоцком Мазовие* под ред. проф. Даниели Жук и многим другим.

Читатель найдет в этой книге почти 3500 фамилий людей, которые в 1945–2007 годах активно участвовали в широко понимаемом процессе строительства Плоцка, а среди них: Казимеж Бадовски, Ежи Бездзек, Хенрык Бялчински, Анджей Белицки, Игнацы Блядовски, Вацлав Брынк, Якуб Хойнацки, Бронислав Цесьяк, Влодзимеж Дерезки, Веслав Дуткевич, Богуслав Гибас, Виктор Гузек, Збигнев Хибнер, Хенрык Янчевски, Ежи Яняк, Станислав Яняк, Конрад Яскула, Франтишек Ящак, Богумил Юзефовски, Кжыштоф Каминьски, Вальдемар Карвацки, Рышард Клятт, Казимеж Кокочиньски, Чеслав Коргуль, Эугениуш Корсак, Тадеуш Ковальчик, Хенрык Коздрович, Юзеф Кравчик, Яцек Кубисса, Тадеуш Куляс, Станислав Леснер, Ян Леманьски, Мечислав Левандовски, Януш Маевски, Марек Майзнер, Збигнев Михальски, Мирослав Милевски, Михал Моравски, Павел Новак, Ежи Ольшевски, Тадеуш Осиньски, Казимеж Пачковски, Станислав Павельски, Эугениуш Павлица, Ян Попельски, Ян Пжышляк, Александер Пухович, Антони Рогуцки, Хенрык Рыбак, Мацей Сандомерски, Епископ Богдан, Мариан Сикорски, Эугениуш Скродзки, Зыгмунт Скупиньски, Збигнев Соколовски, Анджей Ставецки, Адам Струзик, Юзеф Щыпка, Хенрык Шелига, Тадеуш М. Таворски, Владыслав Вавак, Ян Винницки, Александер Витковски, Болеслав Витковски, Войцех Влодарчик, Вацлав Войцеховски, Мариан Возьяк, Ежи Цыбульски, Дамиан Якубяк, Яцек Шыке, Дариуш Поппе, Здислав Птак, Стефан Будчынски, Лех Грабовски, Збигнев Крушевски, Марцели Мольски, Александер Пастернакевич.

В предлагаемом издании не забыто представить информацию о реконструкции многих плоцких памятников старины, сакральных объектов и объектов общественного пользования, которые засияли новым блеском и были предохранены от разрушения.

Эту книгу я рекомендую всем, интересующимся историей и сегодняшним днем Плоцка, а также тем, кто уже много лет посещает этот город и восхищается его памятниками старины. Она является не только дополнением истории экономического развития нашего города, но и приближает нам людей, не раз нам близких, которые всю свою жизнь посвятили проектированию и строительству, а плоды их труда достойны хвалы.

Др Ежи СТЕФАНЬСКИ
Przekład: Lilia Serafimowicz

VORWORT

Die Lesern erhalten das interessante und wertvolle Buch der Autoren, Herrn Włodzimirz Serafimowicz und Herrn Bogumił Trębala, unter dem Titel *Bauwesen in Płock. Bauherren, Entwerfer, Hersteller*. Das Projekt umfasst die Zeit nach dem 2. Weltkrieg bis zum Jahr 2007. Die Autoren, deren Lebensläufe unzerreißbar mit dem Bauwesen in Płock verbunden sind, haben sich viel Mühe gegeben, um aufgrund der gesammelten Archivunterlagen, zahlreichen Publikationen, Erinnerungen und Unterhaltungen mit den Teilnehmern der Investitionsprozesse das vorliegende Werk vorzubereiten und herauszugeben. Ein wesentlicher Wert dieses Buches ist, dass die Autoren sich nicht nur zum „Bauwesen“ im engeren Sinn begrenzt haben, sondern sie haben auch die Entwicklung und die Entstehung mehreren Organisationen und Vereine im Bereich der Technik und des Bauwesens in Płock dargestellt haben. Zugleich haben sie auch die Entwerfer der Investitionen, die Spezialisten und die Leute vorgestellt und erwähnt, die diese Entwürfe realisiert haben. Viele Bauwerke, die einen Einfluss auf die Industrialisierung und die Entwicklung der Stadt ausüben, haben die Autoren aus der Sicht der Grundsätze, der Entwerfung und der Realisierung dargestellt. Wir lernen auch die Personen kennen — die Schöpfer und Vollstrecker der Investitionsentwürfe, die Gründer und die Personen aus zahlreichen technischen Vereinen. Viele Helden aus damaligen Zeiten sind schon gestorben, aber das Gedächtnis über diese Personen lebt weiter und diese Monographie ist das beste Beispiel dafür.

Das den Lesern dargestellte Werk, das zweifellos die Monographie des Bauwesens in Płock nach dem 2. Weltkrieg ist, umfasst auch die Erlebnisse mehreren Unternehmen in Płock, einschließlich „Petrobudowa“ mit dem legendären Direktor, Herrn Antoni Rogucki. Daneben auch Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne (heute PKN Orlen), Fabryka Maszyn Żniwnych, Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Cotex“, Zakłady Stolarki Budowlanej „Stolbud“. Alle oben erwähnten Firmen haben während der Zeit unserer Generation die neue Stadt Płock geschaffen. Diese Stadt ist ein Symbol der industriellen und kulturellen Entwicklung der Polen ist. Die Stadt, die in der Vergangenheit „eine Stadt der Rosen und Rentner“ war — dies ist heute weit weg entfernte Geschichte, an die uns letzters in seinen Büchern Herr Mirosław Łakomski erinnert hat.

Wenn man über die Werte des Buches der Autoren, Herren Włodzimirz Serafimowicz und Bogusław Trębala spricht, dann darf die Tatsache nicht versehen werden, dass dieses Buch solche in der Vergangenheit herausgegebenen Buchpositionen

ergänzt. Zu diesen gehören: *Geschichte von Płock (1973–2006)*, *Petrochemia und die Entwicklung von Płock* von Jakub Chojnacki (1977), *Płock und seine Umgebung* von Tomasz Jacek Gałązka und Jan Bolesław Nycek (1989), *Płock. Auf den Strassen der tausendjährigen Stadt* von Jan Bolesław Nycek (2005), *Monographie der Tätigkeit der Technischen Hauptorganisation und der Wissenschafts-Technischen Vereine in Masovien und Płock* herausgegeben von Frauen Prof. Daniela Żuk (1989) und viele andere.

Die Leser finden hier fast 3500 Namen von Personen, die in den Jahren 1945–2007 an dem weit verstandenen Bauprozess von Płock und unter diesen: Kajetan Adamski, Kazimierz Badowski, Jerzy Beździek, Henryk Białczyński, Andrzej Bielicki, Ignacy Bładowski, Kazimierz Błaszczyk, Michał Boszko, Stefan Budczyński, Waław Brynk, Jakub Chojnacki, Tadeusz Chmura, Bronisław Cieślak, Tadeusz Cieśliński, Włodzimierz Derecki, Wiesław Dutkiewicz, Bogusław Gibas, Stanisław Gontarek, Lech Grabowski, Marek Graczykowski, Wiktor Guzek, Zbigniew Hibner, Damian Jakubiak, Henryk Janczewski, Jerzy Janiak, Stanisław Janiak, Konrad Jaskóła, Franciszek Jaszczak, Bogumił Józefowski, Krzysztof Kamiński, Waldemar Karwacki, Ryszard Klatt, Mirosław Kłobukowski, Kazimierz Kokoszczyński, Czesław Korgul, Eugeniusz Korsak, Tadeusz Kowalczyk, Henryk Kozdrowicz, Józef Krawczyk, Henryk Krupiński, Zbigniew Kruszewski, Jacek Kubissa, Waldemar Kujawa, Tadeusz Kulas, Stanisław Lesner, Jan Lemański, Mieczysław Lewandowski, Grzegorz Lubieniecki, Janusz Majewski, Marek Majzner, Zbigniew Michalski, Tadeusz Mikołajczyk, Mirosław Milewski, Marcei Molski, Michał Morawski, Paweł Nowak, Witold Nykiel, Jerzy Obara, Jerzy Olszewski, Tadeusz Osiński, Kazimierz Paczkowski, Aleksander Pasternakiewicz, Stanisław Pawelski, Eugeniusz Pawlica, Jan Popielski, Dariusz Poppe, Jan Przyszlak, Zdzisław Ptak, Aleksander Puchowicz, Antoni Rogucki, Romuald Rudziński, Henryk Rybak, Bolesław Sadecki, Maciej Sandomierski, Bogdan Marian Sikorski, Eugeniusz Skrodzki, Zygmunt Skupiński, Janina Sobótka-Skiba, Zbigniew Sokołowski, Andrzej Stawecki, Adam Struzik, Józef Szczypka, Henryk Szeliga, Tadeusz Maria Taworski, Władysław Wawak, Jan Winnicki, Aleksander Witkowski, Bolesław Witkowski, Wojciech Włodarczyk, Waław Wojciechowski, Marian Woźniak i Tadeusz Żuk.

In dem dargestellten Buch gibt es auch die Informationen über die Rekonstruktion von vielen Denkmälern, Sakralobjekten und den öffentlichen Gebäuden in Płock. Alle haben einen neuen Glanz gekriegt und wurden gegen die Vernichtung versichert. Wenn man heute in dieser Stadt spazieren geht, dann verbinden sich Gegenwart mit der Geschichte zusammen, die sich an die Ursprünge des polnischen Staates erinnert.

Ich empfehle dieses Buch allen Lesern, die sich mit der Geschichte und mit den heutigen Zeiten von Płock befassen und interessieren, aber auch denen, die seit ein paar Jahren diese Stadt ständig besuchen und die sich hier befindenden Gebäude und Denkmäler bewundern. Das Buch ist nicht nur — wie schon vorher erwähnt — eine Ergänzung der wirtschaftlichen Geschichte unserer Stadt. Es stellt die Personen dar, die ihr ganzes Leben sich Mühe gegeben haben, um hier, in dieser Stadt viele lobenswerte Projekte und Bauten zu entwerfen.

dr Jerzy STEFAŃSKI
Przekład: Anna Wajcovicz

OD AUTORÓW

Niniejsze opracowanie pt. *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy* zostało zainspirowane przez Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego i kierownictwo Seminarium Doktoranckiego przy TNP. Początkowo miało stanowić tylko rozdział dotyczący płockiego budownictwa po II wojnie światowej w trzecim tomie *Dziejów Płocka* (w ramach wydania zbiorowego). Z uwagi na duże zainteresowanie tematyką historii płockiego środowiska budowlanego przez członków Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, Autorzy poszerzyli opracowany w 2004 r. rozdział oraz przygotowali w roku następnym materiały pt. *60 lat powojennego budownictwa w Płocku*. Opracowanie to, pozostające w maszynopisie, prezentuje płockie budownictwo przede wszystkim z punktu widzenia środowiska wykonawców.

Obecna edycja stanowi kolejny, znacznie pogłębiony etap prac nad kompleksowym ujęciem tematyki dotyczącej płockich inwestycji oraz budownictwa, w szczególności w okresie powojennym. Poszerzenie obejmuje przede wszystkim problematykę inwestorską i projektową. Celem realizacji niniejszej pracy jest zainteresowanie mieszkańców Płocka najnowszą historią materialną miasta oraz stworzenie bazy dla specjalistycznych opracowań dotyczących miasta. Składa się ona z pięciu rozdziałów. Są to: Budownictwo w historii Płocka, Budownictwo w okresie PRL, Budownictwo w Trzeciej RP, Szkolnictwo budowlane, Stowarzyszenia a budownictwo oraz części wprowadzającej, bibliografii, aneksów i indeksu nazwisk.

Każdy z wymienionych rozdziałów stanowi oddzielne opracowanie, jednakże wszystkie dotyczą problematyki budowlanej, a elementem spajającym wymienione rozdziały są specjaliści, którzy projektowali, budowali czy nadzorowali realizację osiedli mieszkaniowych, zakładów pracy, indywidualnych budowli i budynków, względnie remontowali lub modernizowali zabytki. Niektórzy praktycy procesu inwestycyjnego równoległe z pracą zawodową funkcjonowali w różnych stowarzyszeniach oraz zajmowali się dydaktyką w szkołach budowlanych lub w płockiej Politechnice. Często owocem ich doświadczeń projektowych, wykonawczych i inwestorskich były publikacje zamieszczane w krajowej prasie specjalistycznej lub prezentowane na konferencjach i sympozjach naukowych.

Podstawowym obszarem niniejszej pracy są rozdziały II i III, dotyczące rozwoju inwestycyjno-budowlanego Płocka po II wojnie światowej, które podzielono na pięć okresów: lata 1945–1959 (okres powojennej odbudowy i małej stabilizacji podczas funkcjo-

nowania miasta powiatowego); lata 1960–1979 (Płock jako jeden z największych placów budów w Polsce, a od 1975 r. jako siedziba województwa); lata 1980–1989 (okres schyłku PRL, kryzysu społeczno-gospodarczego i spowolnienia procesów inwestycyjno-budowlanych); lata 1990–1998 (wdrażanie zasad gospodarki rynkowej); lata 1999–2007 (funkcjonowanie miasta jako gminy z uprawnieniami powiatu grodzkiego).

Autorzy podzieli się tematami wynikającymi z ich doświadczeń zawodowych i zainteresowań. Rozdział pierwszy o zabytkach oraz wprowadzenie do rozdziału drugiego wraz z informacjami o budownictwie wodnym, infrastrukturze wodno-kanalizacyjnej miasta, cmentarzach i pomnikach, a także dotyczącymi budowy MZRiP (z pozycji inwestora) jest w większości autorstwa Bogumiła Trębali, natomiast pozostałą część rozdziału II i rozdziały III, IV, V oraz bibliografię napisał Włodzimierz Serafimowicz. Współautorem części omawiającej opracowywanie i wdrażanie informatycznych systemów zarządzania w budownictwie w latach 70. i 80. oraz segmentu końcowego rozdziału III (rozbudowa miasta w okresie 1990–2007) — jest Ewa Serafimowicz.

Niniejsza praca ilustruje zmiany zarządzania rozbudową Płocka, zachodzące w ramach kolejnych reorganizacji struktur administracji kraju. Początkowo było to miasto powiatowe zarządzane nakazowo przez centrum, następnie zostało przekształcone w miasto wojewódzkie (o zwiększonych uprawnieniach), a ostatnio — od kilkunastu lat jest gminą z uprawnieniami powiatu o dużej samodzielności samorządu miejskiego, szczególnie w procesach inwestowania i modernizacji.

Równocześnie na przestrzeni lat miały miejsce przekształcenia własnościowe, restrukturyzacja oraz zmiany w metodach zarządzania przedsiębiorstwami przemysłowymi, które często pełnią (jako zamawiający) funkcję inwestorów w zakresie modernizacji, rozbudowy czy budowy nowych zakładów przemysłowych. Przekształcenia te oraz restrukturyzacja dotyczyły w pierwszej kolejności branży budowlanej, tj. przedsiębiorstw budowlano-montażowych i specjalistycznych, organizacji pełniących funkcje inwestorów pośrednich oraz przedsiębiorstw sprzętowo-transportowych. Jedynie spółdzielnie mieszkaniowe przez dziesięciolecia funkcjonowały prawie w niezmiennych warunkach prawnych (do połowy 2007 r.), chociaż w pewnym stopniu musiały w ostatnich latach rywalizować ze wspólnotami mieszkaniowymi czy towarzystwami budownictwa społecznego.

Publikacja zawiera nazwiska decydentów programów inwestycyjnych w mieście oraz zasłużonych przedstawicieli kadry kierowniczej i inżynierijno-technicznej, realizującej płockie inwestycje budownictwa przemysłowego, ogólnego i mieszkaniowego oraz obiekty miejskiej infrastruktury technicznej (kolejowej, drogowo-mostowej, sieci wodno-kanalizacyjnych i gazowych oraz instalacji energetycznych i telekomunikacyjnych). Wymieniono około trzy i pół tysiąca nazwisk ludzi związanych z szeroko pojętym procesem inwestycyjno-budowlanym, począwszy od urbanistów, architektów, projektantów-konstruktorów i kierowników budów a skończywszy na decydentach i menedżerach w organizacjach inwestorów strategicznych, pośrednich i bezpośrednich (m.in. radnych, członków dyrekcji dużych przedsiębiorstw przemysłowych, zarządów spółek, spółdzielni mieszkaniowych, TBS-ów oraz ich rad nadzorczych).

Oddzielne rozdziały w publikacji dotyczą pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Budownictwa płockiej Politechniki i kadry nauczycielskiej płockiego szkolnictwa budowlanego oraz specjalistów zajmujących się procesem inwestycyjno-budowlanym w ramach stowarzyszeń technicznych, naukowych, gospodarczych i społecznych. W indeksach nazwisk zawartych w rozdziałach książki oraz w przypisach, źródłach i bibliografii nie podawano wykształcenia (z wyjątkiem architektów), natomiast, jeśli udało się uzyskać informacje — zamieszczono ostatnio uzyskane stopnie i tytuły naukowe.

Znaczącą część wydawnictwa stanowi bibliografia, prezentująca wybrane prace informacyjno-popularyzatorskie dotyczące płockich inwestycji i budownictwa, remontów i modernizacji zabytków oraz prace naukowe, realizowane przede wszystkim w płockiej Politechnice, w ośrodkach naukowo-badawczych przy Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych oraz przy Fabryce Maszyn Żniwnych, jak również w ramach FSNT Naczelnej Organizacji Technicznej i w sekcjach naukowych Towarzystwa Naukowego Płockiego.

W powojennej historii życia gospodarczego Płocka ważną rolę odgrywała miejscowa prasa, która rejestrowała rozbudowę miasta, w tym sukcesy lub porażki inwestorów, projektantów i budowniczych. Do najważniejszych czasopism zajmujących się budownictwem i procesem inwestycyjnym należy zaliczyć: kwartalnik „Notatki Płockie”, miesięcznik „Nasz Płock”, dwutygodnik „Sygnały Płockie”, tygodniki — „Tygodnik Płocki”, „Petro-Echo”, „Nowy Tygodnik Płocki” („ntp”), „Życie Płocka”, „Kurier Mazowiecki” oraz dziennik „Gazeta Wyborcza. Płock” (wcześniej „Gazeta na Mazowszu” dodatek do „Gazety Wyborczej”).

Na uwagę zasługują też autorzy dokumentujący historię Płocka, którzy posługują się nowoczesnymi technikami medialnymi. Przykładowo, znaczącym osiągnięciem jest wydanie przez Roberta Borkowskiego (szefa firmy e-Motion) wspólnie z Jolantą Ruteczką i Romanem Góralskim trzech płyt CD (około 30 tys. egzemplarzy) dotyczących historii miasta. Trzecia płyta CD (z czerwca 2005 r.) obejmująca okres powojenny, zawiera duży zbiór zdjęć płockich obiektów i ich wykonawców (około 800 szt.), trzy filmy (zabytki miasta, stocznia rzeczna i budowa drugiego mostu przez Wisłę) oraz nasze wstępne opracowanie pt. *60 lat płockiego powojennego budownictwa i architektury* (wraz z bibliografią i wybranymi biogramami płockich inwestorów, projektantów, wykonawców i naukowców branży budowlanej). Zawartość tych płyt znajduje się obecnie na stronach internetowych: www.historia.e-plock.pl oraz www.historia.e-plock.pl/po1945.

W znacznej mierze kontynuacją i rozwinięciem powołanego przez Roberta Borkowskiego Płockiego Otwartego Forum Historycznego (Multimedialna historia Płocka do 1945 r. i po 1945 r.) jest utworzenie przez Piotra Kowalskiego strony internetowej „Fotogaleria Miasta Płocka” (www.plock24.pl). Do interesujących osiągnięć w tej dziedzinie należy również zaliczyć stronę internetową dotyczącą płockich inwestycji, redagowaną społecznie przez Norberta Ziółkowskiego przy współpracy z „Gazetą Wyborczą. Płock”: (<http://www.inwestycje.e-plock.pl>). Zawiera ona zdjęcia wyróżniających się obiektów wybudowanych w latach 1995–2007 oraz wstępne wizualne dokumentacje obiektów planowanych do realizacji w najbliższym dziesięcioleciu.

Autorzy składają podziękowanie grupie kolegów inżynierów i techników budownictwa, architektom oraz działaczom stowarzyszeń naukowych, technicznych, ekonomicznych i gospodarczych, którzy przekazali wiele ważnych informacji. Szczególne podziękowania składamy autorom recenzji wydawniczych, tj. prof. dr. inż. Wojciechowi Włodarczykowi (byłemu prorektorowi Politechniki Warszawskiej ds. Filii w Płocku) i prof. zw. dr. hab. Witoldowi Rakowskiemu (rektorowi Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie) oraz autorom pisemnych opinii, tj. byłemu naczelnemu dyrektorowi MZRiP Władysławowi Wawakowi i byłemu z-cy dyrektora MZRiP ds. inwestycji Aleksandrowi Puchowiczowi, jak również redaktorom niniejszej publikacji doc. dr. Wiesławowi Końskiemu (sekretarzowi generalnemu TNP i redaktorowi naczelnemu „Notatek Płockich”) i dr. Barbarze Konarskiej-Pabiniak (redaktorowi naczelnemu „Głosu Gostynińskiego”), którzy, popierając naszą inicjatywę, ukierunkowali publikację. Za życzliwe i koleżeńskie rady oraz wsparcie naszych działań kierujemy słowa wdzięczności również do: prof. dr hab. inż. Jacka Kubissy, dr. Tadeusza Kulasa, dr. Wiesława Pomorskiego, dr. Andrzeja Papierowskiego, dr. Jerzego Stefańskiego, senatora RP Eryka Smulewicza, z-cy dyrektora ds. inwestycji w PKN Orlen Eugeniusza Korsaka, byłego szefa PBP Petrobudowa Waldemara Wyrzykowskiego oraz byłych naczelników dyrektorów Płockiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Uprzemysłowionego — Ryszarda Klatta i Kazimierza Kokoszczyńskiego.

Wydanie tej pracy, realizowane przez płocki NOT, uzyskało wsparcie: płockich oddziałów Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, Mazowieckiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa, Izby Gospodarczej Regionu Płockiego, Towarzystwa Przyjaciół Płocka, Towarzystwa Naukowego Płockiego oraz Oddziału Terenowego Stowarzyszenia Wolna Przedsiębiorczość — Centrum Wspierania Biznesu..

W pierwszą rocznicę śmierci wybitnego płocczanina — regionalisty i działacza społecznego ruchu naukowego oraz budowniczego dr. inż. Jakuba Chojnackiego, któremu miasto zawdzięcza replikę średniowiecznych Drzwi Płockich w Bazylice Katedralnej Wniebowzięcia NMP — należy wspomnieć o Jego ciepłym potraktowaniu pierwszej wersji naszego opracowania i o jego słowach zachęty do kontynuacji prac. Jako były dyrektor Zakładów Stolarki Budowlanej Stolbud w Płocku i wieloletni wiceprzewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Płocku, odpowiedzialny m.in. za miejskie inwestycje (12 lat) oraz prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego (34 lata) wykazał się ogromnym zaangażowaniem przede wszystkim w trakcie rozbudowy bazy materialnej Towarzystwa Naukowego Płockiego i najstarszej w Polsce szkoły średniej — Liceum Ogólnokształcącego im. Marszałka Stanisława Małachowskiego oraz odbudowy Zamku-Opactwa i domu Pod Trąbami.

Szybki rozwój Płocka po II wojnie światowej nastąpił szczególnie po 1960 r., gdy miasto sukcesywnie zwiększało swoją powierzchnię oraz modernizowało i uzupełniało starą zabudowę. Należy zgodzić się z opinią prof. Witolda Rakowskiego, że *dzięki inwestycjom dokonuje się rozwój ekonomiczno-społeczny, zmienia się struktura i układ przestrzenny miasta oraz jego zabudowa; obok dawnego centrum miasta powstają nowe centra, koncentrujące życie społeczno-kulturalne*. W procesach inwestycyjnych rozbudowy

dowy miasta ważną rolę odgrywają projektanci, wykonawcy i producenci materiałów budowlanych, jednakże opisując temat całościowo według Witolda Rakowskiego nie można pominąć tych, *którzy podejmowali decyzje, co budować, gdzie budować, za co budować i dla kogo*. Budownictwo to *podstawowy element rozwoju i zmiany struktury przestrzennej miasta*.

W związku z dużą liczbą urzędów, przedsiębiorstw, firm, jednostek projektowych, spółdzielni mieszkaniowych, stowarzyszeń itp. funkcjonujących w Płocku w latach 1945–2007 opisanych w niniejszej publikacji, jak również przytoczoną liczną kadrą kierowniczą i specjalistyczną z tych jednostek organizacyjnych, mogły powstać przekłamania lub nie wymieniono najbardziej zasłużonych pracowników w obszarze programowania inwestycji, ich projektowania i realizacji. Podstawową przyczyną ewentualnych nieścisłości, za które autorzy przepraszają, był brak możliwości dotarcia do wszystkich informacji. Archiwa krajowe dotyczące współczesności są zazwyczaj niekompletne i zawierają często nieistotne i drugorzędne informacje o przedsiębiorstwach i zasłużonych pracownikach (dane o zarobkach) a informacje z prasy są najczęściej wycinkowe i dotyczą przede wszystkim zjawisk nietypowych i medialnych, jak: katastrofy budowlane, błędy techniczno-konstrukcyjne, nieterminowa realizacja, konflikty pomiędzy uczestnikami procesu inwestycyjnego, korupcja, itp. Ponadto część kierownictw obecnych spółek nie przekazała jakichkolwiek danych, szczególnie z okresu ubiegłych dziesięcioleci, gdy firmy wcześniej funkcjonowały jako przedsiębiorstwa państwowe. Stąd w wielu przypadkach dane źródłowe są niekompletne i często przypadkowe. Zakładamy, że po ukazaniu się tego opracowania zmieni się stosunek wielu prezesów spółek projektowych, budowlanych i inwestorskich, co spowoduje, iż drugie wydanie tej publikacji będzie poprawione i uzupełnione o nowe rzetelne informacje.

W nawiązaniu do „Przedmowy” autorstwa dr. Jerzego Stefańskiego chcielibyśmy poszerzyć listę nazwisk wybitnych przedstawicieli środowiska projektowo-wykonawczego oraz inwestorów ważnych miejskich budynków i budowli. Jego wybór ok. 100 nazwisk zasłużonych budowlanców spośród ok. trzy i pół tysiąca wymienionych w publikacji należy potraktować jako tych, którzy głównie w przeszłości budowali Płock. Wydaje się, że listę osób dotyczącą ostatnich 60 lat należałoby poszerzyć o przedstawicieli średniego i młodego pokolenia, którzy obecnie decydują o rozwoju, kształcie i wyglądzie miasta — jako szefowie jednostek inwestorskich, projektowych i wykonawczych oraz wybitni specjaliści.

W naszej ocenie do nich należą: Wojciech Betiuk, Dariusz Bobko, Bogdan Bor, Ryszard Borkowski, Józef Borowski, Włodzimierz Brożek, Czesław Bugaj, Andrzej Bukowski, Andrzej Bromgau, Marian Byliński, ks. kan. Stefan Cegłowski, Lech Chodkowski, Bogdan Chyczewski, Henryk Czajkowski, Jerzy Dzwonek, Patryk Dzwonek, Adam Dyląg, Tomasz Duch, Jerzy Fiłoniuk, Jarosław Gos, Stefan Grudziński, Wojciech Wiesław Hetkowski, Krzysztof Hibner, Stanisław Jan Jakubowski, Jerzy Janiak, Marek Kapela, Marek Karpiński, Andrzej Kijek, Maciej Kołodziejski, Maria Kopcińska, Jan Korba, Tomasz Królikowski, Dariusz Krajowski-Kukiel, Stanisław Kwiatkowski, Henryk Lamparski, Andrzej Laskowski, Tadeusz Leszczyński, Krzysztof Leśniewski, Jerzy

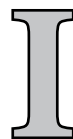
Lewandowski, Grzegorz Lewicki, Grzegorz Ligor, Janusz Łabuz, Marek Mokrowiecki, Jacek Małecki, Krzysztof Małkiewicz, Krzysztof Marcinkiewicz, Leszek Marcinkiewicz, Mieczysław Mierzejewski, Bogdan Minczakowski, Janusz Mościcki, Marek Naworski, Andrzej Niewczas, Włodzimierz Obidziński, Stanisław Osowski, Bolesław Pakulski, Janusz Pawłowski, Ryszard Pijanowski, Ryszard Piosik, Leszek Pogodziński, Zbigniew Pokorski, Ireneusz Pokropski, Wojciech Ponikiewski, Piotr Przepałkowski, Lucjan Przykłota, Piotr Robert Rączkowski, Jan Rączkowski, Jerzy Rozwadowski, Jarosław Rydzewski, Jolanta Serafin, Ryszard Siedlecki, Roman Siemiątkowski, Andrzej Smardzewski, Bogdan Sobieski, Jadwiga Sosnowska, Krzysztof Spandowski, Zdzisław Szamel, Dariusz Sztanderski, Andrzej Sztandera, Krzysztof Szymański, Włodzimierz Turkowski, Zofia Ulicka, Zbigniew Ulicki, Arkadiusz Wałęsa, Grzegorz Wereszczyński, Iwona Wierzbicka, Bogdan Więcek, Jerzy Wiktorski, Zbigniew Wiktorski, Kazimierz Włodarczyk, Jerzy Wolniak, Maciej Wróblewski, Stanisław Wrześniewski, Waldemar Wyrzykowski, Wiktor Ząbkiewicz, Marek Zadrożny i Piotr Żaguń.

Należy dodać, że niniejsze opracowanie, prezentujące w rozdziałach II i III ponad 60 lat powojennej rozbudowy miasta i rozwoju płockiego przemysłu, przekazywane Czytelnikom na przełomie lat 2007/2008, wpisuje się w kilka płockich jubileuszy:

- 770-lecie podpisania aktu lokacyjnego miasta Płocka,
- 100-lecie odnowionego Towarzystwa Naukowego Płockiego,
- 50-lecie Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej,
- 45-lecie Mostostalu Płock SA,
- 45-lecie Zakładu Asfaltów w MZRiP (obecnie Orlen Asfalt sp. z o.o.),
- 40-lecie Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych Politechniki Warszawskiej w Płocku,
- 40-lecie Forum Płock Sp. z o.o.,
- 40-lecie Izokoru Płock SA,
- 35-lecie Orlen Projekt SA,
- 30-lecie Płockiego Oddziału Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa,
- 25-lecie Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej Chemik w Płocku,
- 20-lecie Budoplan Płock s.j.
- 15-lecie Temax Płock s.j.
- 10-lecie Agencji Rewitalizacji Starówki w Płocku,
- w 2009 r., czyli za rok — 50 lat od podjęcia decyzji w sprawie lokalizacji MZRiP.

Przesłanką niniejszej pracy, dotyczącej głównie powojennego płockiego budownictwa, zrealizowanego w znacznej mierze przez środowisko techniczne, jest stworzenie katalogu o ludziach oraz o przedsiębiorstwach i stowarzyszeniach związanych z rozbudową miasta i modernizacją jego dzielnic mieszkaniowych i przemysłowych. Równocześnie autorzy składają hołd dla ogromnej rzeszy ludzi, których często bezimienna praca spowodowała, że obecnie Płock zaliczany jest w aspekcie turystycznym i gospodarczym do grupy najciekawszych miast w Polsce.

Włodzimierz SERAFIMOWICZ
Bogumił TRĘBALA

BUDOWNICTWO W HISTORII PŁOCKA

Bogumił TRĘBALA, Włodzimierz SERAFIMOWICZ

1. PRZESŁANKI HISTORYCZNE

NAZWA MIASTA PŁOCKA

Nazwa Płock wywodzi się z budownictwa drewnianego, czy to od słowa płot — ogrodzenie (zabezpieczenie przed najazdami), czy też — gród, względnie od staropolskiej nazwy płota (po rosyjsku też płot) — tratwa, wówczas słowo płock byłoby odpowiednikiem niemieckiego słowa binduga, tj. miejsca, gdzie płoty wiązano (binden znaczy wiązać), zatem najwcześniejszego pojęcia stocznia oznaczającego rodzaj rzemiosła drzewnego, szkutnictwa. Podobna wersja jest podana przez arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego w dziele *Płock. Monografia historyczna*. Wywodzi on nazwę od słowa greckiego ploto (πλοθο), oznaczającego łódź rybacką. Część historyków próbuje inaczej tłumaczyć pochodzenie nazwy miasta. Jedna z hipotez przyjmuje nazwę miasta od rzeki Płoty, płynącej wąwozem biegnącym wzdłuż dzisiejszej ulicy Mostowej. Akta historyczne takiej nazwy nie potwierdzają. Ten ciek miał nazwę Dunajek. Inna hipoteza wywodzi Płock od rdzenia płt, które oznaczało rozlewisko. Nadal są różnice zdań. Nie osądzamy, które są prawdziwe — ale przedkładamy naszą hipotezę stoczniową.

POCZĄTKI

Rozwój osad i miast jest połączony z rozwojem komunikacji. Rzeki były szlakami żeglugi, ale też przeszkodą dla komunikacji lądowej. Wiekami przeprawa przez Wisłę w Płocku odbywała się na łodziach i promach. Konkurencyjna przeprawa istnia-

ła w pobliskim Dobrzykowie. Od ustąpienia lodowca notuje się obecność koczowników hodujących renifery, których sezonowe obozowiska były na obu brzegach Wisły a szlaki ich wędrówek zauważalne są od około ośmiu tysięcy lat. Podobnie jest z bursztynowym szlakiem, opisanym przez kupców arabskich a przechodzącym w okolicach Płocka w poprzek doliny Wisły. Świadczy to o trwałości prastarych tras, którymi przebiega do dziś wiele dróg. Brukowanie dróg na Mazowszu rozpoczęło się dopiero 300 lat temu, mimo że lokalne utwardzenia posesji brukiem znano w Płocku już w XV w. Brukowanie Starego Rynku, ulicy Grodzkiej, placu Kanonicznego, ulicy Mostowej (najstarszej i najniższej położonej) oraz kilku innych ulic w Płocku przeprowadził Florian Kobyliński w latach 1823–1827. Asfaltowanie stosuje się od ok. 70 lat. Nieco wcześniej, ale już po skonstruowaniu samochodów, zraszano tłuczniówkę (Mackaam) smołą pogazową.

Nie ma sporu, że Płock znalazł się na istotnym w tej części Europy skrzyżowaniu szlaków: wodnego — Wisłą oraz lądowego szlaku bursztynowego, przebiegającego przez Kalisz i Płock, łączącego południowo-wschodnie pobrzeże Bałtyku (Sambia — na wschód od Królewca) z pobrzeżem Morza Śródziemnego. Od zarania Płock był miejscem postoju i budowy tratw (płot), łodzi i statków rzecznych. Już wcześniej Płock był jednym z nadrzecznych siedlisk, powstających wzdłuż Wisły co 30–40 km. Tyle wynosi odległość z Płocka do Dobrzynia czy do Wyszogrodu. Taką odległość przepływała dziennie pod prąd dobrze wyszkolona załoga wiosłowa (np. Wikingów). Oryle (włóczkowie czy z niemiecka — flisacy) też tyle spływali w dół Wisły (aż do Gdańska), a po sprzedaniu drewna wracali łądem w górę rzeki konno lub pieszo, pokonując też do 40 km dziennie. Dla nich na przełomie XI/XII wieku u podnóża skarpy płockiej było więcej tabern (gościńców) niż na podgrodziu, leżącym ok. 50 m wyżej.

W roku 1967 zawitała do Płocka na Stanicę Klubu Wodniaków Morka (na prawym brzegu Wisły — km 633) przy ul. Rybaki 10, replika łodzi Wikingów zbudowana w Szwecji. Szwedzka załoga płynęła historycznym szlakiem Wikingów z VII–VIII w. Zamierzali płynąć rzekami dalej, szlakiem Ostrogotów, tj. Wisłą i Bugiem, przez przeprawę lądową na Dniestr i na Morze Czarne. Przed pobytem w Płocku stali w Dobrzyniu, natomiast po opuszczeniu Płocka — w Wyszogrodzie. W Danii, w Roskilde (dawna siedziba Wikingów) około 20 km od Kopenhagi jest Muzeum Łodzi Wikingów, a w nim mapa Europy ze szlakami ich wypraw. Na niej naniesione są dwie trasy przez Płock: Wisłą i Bugiem albo dalej Wisłą — poza Kraków, przez Bramę Morawską i na Dunaj. W 2004 r. rozpoczęła się ukraińska wyprawa w kierunku przeciwnym: czajka zbudowana na Ukrainie, została zwodowana na San i spłynęła w dół do Gdańska, z zamiarem dotarcia Bałtykiem do Nowy pod Piotrogradem, by wrócić na Ukrainę. Czajka ta miała konstrukcję nadzwyczaj zbliżoną do repliki łodzi Wikingów, jaka zagościła w Płocku przed niemal 40 laty. Miała osadę 10 wiosłarzy w kozackich strojach, szypra (czyli atamana) oraz kilkoro gości. Ostatnio media doniosły o przygotowywaniu podobnej wyprawy Polaków. Konstrukcja, kształt dna, nawet wymiary tych replik są zadziwiająco podobne.

ŚREDNIOWIECZE

Płock należy do najstarszych polskich osad miejskich. Najprawdopodobniej już w 945 r. istniała osada „o staje” od Świętego Wzgórza, obecnie nazywanego Wzgórzem Tumskim. Kolejna osada, powstała na terenie obecnego Starego Rynku, miała obronny (gotycki) układ wjazdów, pozwalający na zamknięcie dwóch dróg jedną barykadą. Już przed podbojem, dokonany przez Siemomysła (ojca Mieszka I), jak i za panowania Mieszka I i Bolesława Chrobrego, Płock stanowił ośrodek zarządzania Mazowszem, będącym po 960 r. jedną z pięciu prowincji kraju Polan. Dopiero po chrzcie Polski (966 r.) Mieszko I kazał zbudować, na Świętym Wzgórzu, dziś — Tumskim, obronny gródek — stanicę, będącą okresową siedzibą książęcą, zarazem ośrodkiem administracyjnym. Początkowo siedziba mieściła wojewodę oraz ok. 100 wojów i ich obsługę. Drewniane domostwa dla nich zapewne miały powierzchnię (łącznie) ponad 1500 m², zatem kubaturę (wnętrz) powyżej 3 tys. m³. Do tego trzeba by doliczyć obiekty gospodarskie i hodowlane. Był też wał obronny wokół stancy. Bolesław Chrobry kazał zbudować dla siebie, wewnątrz tego gródka, palatium w stylu romańskim, na kamiennym fundamencie o rozmiarach w planie 11×17 m, z dobudowaną doń kaplicą — rotundą o średnicy 9 m. Resztki tych fundamentów, odkryte przez ekipę prof. Włodzimierza Szafrąńskiego, istnieją do dziś pod wewnętrznym dziedzińcem Zamku, częściowo pod nawą późniejszego kościoła. W palatium Bolesława Chrobrego rezydował w 1008 r. biskup misyjny Brunon z Erfurtu, zanim na zbudowanej dla niego łodzi o 10 wiosłach popłynął w górę Wisły i Narwi nawracać Jaćwingów. Został zamordowany na północ od Pisu.

W okolicy grodu książęcego (Stary Rynek, Rybaki oraz podgrodzie na wzgórzu) rozrósł się w XII w. zespół osadniczy. Domy drewniane o konstrukcji palowojazmowo-rusztowej miały ściany palisadowe. Były budowane na wąskich działkach o szerokości około 9 metrów. W XI w. Stary Rynek miał prawo targów, a według m.in. falsyfikatu mogiłańskiego z ok. 1065 r., opłata od sprzedaży została przyznana na utrzymanie założonego wówczas klasztoru i opactwa Benedyktynów w Mogilnie. W zamian piśmienni benedyktyni z tego opactwa służyli panującym jako sekretarze (czy kronikarze), a także obsługiwali kaplice przyzamkowe. Dowodem jest najstarsza kronika pisana przez benedyktyna z tego klasztoru Galla Anonima. Być może pisał ją częściowo w Płocku na dworze Bolesława Krzywoustego. Biskupstwo w Płocku założono w 1075 r.

W okresie od 1079 do 1138 r. Płock stał się realnie stolicą Państwa (okres panowania Władysława I Hermana i Bolesława III Krzywoustego). Od 1194 r. do 1495 r. Płock był siedzibą książąt mazowieckich z linii Piastów. Za księcia Konrada Mazowieckiego w 1237 r. Płock otrzymał chełmińskie prawa miejskie oraz nową poszerzoną lokację. Pomiędzy Zamkiem i Starym Miastem zostało wytyczone Nowe Miasto. Tzw. dyplomata biskupa Piotra utrwalił dwa rynki: opisany wczesnośredniowieczny Stary Rynek oraz Rynek Nowy przy wyjeździe z Zamku przez wieżę Szlachecką na zachód, nazwany później Rynkiem Kanonicznym. Ten (Nowy) Rynek miał w XIII w. inny kształt niż dziś ma plac Gabriela Narutowicza (obecna nazwa).

Początkowo budowano głównie z drewna. Zwarta zabudowa drewniana w dawnym Płocku była często powodem pożarów grożących dalszej egzystencji miasta.

W trakcie kolejnej rozbudowy (1290 r. albo 1353 r.) wymurowano też wieże: Szlachecką i Zegarową, jako fragment obronnych murów wzgórza zamkowego. Wieża Szlachecka była w tym czasie głównym wjazdem do Zamku. Była też lochem więziennym. Konrad Mazowiecki erygował też klasztor Dominikanów na Górkach (wzgórzu, sąsiadującym przez jar z Wzgórzem Tumskim. Osada na podgrodzium zamkowym była obwarowana wałem drewniano-ziemnym, połączonym z umocnieniami grodu książęcego, posiadała dwa wjazdy: od południa oraz północy. Na Rybakach (in portu Plocensi) było co najmniej 15 gościńców (tabern) dla przepływających wodniaków. Wyjazd na zachód następował wówczas ze wzgórza Sieciecha ul. Nadwiślańską. Nie było jeszcze fary. Długi czas toczył się spór między władzami: kościelną i miejską (świecką) o prawa handlu i składowania (profity podatkowe), ostatecznie rozstrzygnięty w XIV w. na korzyść rajców miejskich.

W XII i XIII w. Płock liczył około trzech tys. mieszkańców. Przy kościele św. Michała w 1180 r. powstała pierwsza przykościelna szkoła średnia, a w kurii biskupiej powołany został scholastyk, czyli przełożony tej szkoły. Pierwsze drewniane budynki szkoły przykościelnej spłonęły, powstawały następne, ale szkoła działała do 1730 r. jako kolegiacka. Obszar Płocka w XIII w. stanowił ciąg ulic, zabudowanych przeważnie równolegle do skarpy wiślanej, nieistniejącą dziś ul. Nadwiślańską, następnie ulicami: Piekarską (nie było jeszcze ul. S. Małachowskiego), Grodzką, Dobrzyńską i Bóźniczą. Ulicami poprzecznymi były: Sukiennicza, Bielska, Jerozolimska (tu była dzielnica żydowska). Istniała już wówczas najwęższa ulica Kozia — dojście do szkoły od ul. Grodzkiej. Były dwa zjazdy nad Wisłę: jeden wzdłuż lewego brzegu potoku Dunajek (obecnie skanalizowany pod ul. Mostową), drugi — Jarem Kazimierza Wielkiego (nazwa współczesna). Osada Rybaki u podnóża skarpy miała okresami do 25 ha powierzchni (zależnie od aktualnego nurtu Wisły), kilkakrotnie więcej niż sama Góra Tumska. Istniała już osada Radziwie. Ta miejscowość stanowiła raz lewy brzeg Wisły, raz prawy; bywała nawet wyspą. Pierwszy kościół wzniesiono tam ok. 1228 r. Istniejący jest siódmym z kolei. W Radziwiu mieszkali zwłaszcza przewoźnicy, obsługujący przeprawę dla traktu od Gostynina na północny zachód.

Szczególnie szybki rozwój Płocka nastąpił za panowania króla Kazimierza Wielkiego (lata 50. i 60. XIV w.). Zbudowano wówczas mury obronne, których długość wynosiła 1700 m a wysokość ok. 9 m. W murach było: 50 baszt, co ok. 33 m każda, za murami fosa oraz trzy bramy z mostami nad fosą: bielska, dobrzyńska i wyszogrodzka. Brama wyszogrodzka była przy Zamku, a pod zwodzonym mostem za nią — Dunajek, dalej początek traktu do Wyszogrodu oraz zjazd nad Wisłę. Do Wyszogrodu trasa szła wzdłuż ulic (obecne nazwy): T. Kościuszki, Warszawską oraz Norbertańską. Sucha fosa, ale z mostem przy wieży Szlacheckiej, oddzielała Zamek i katedrę od kanonii i szpitala. Nowe budynki mieszkalne oraz obiekty sakralne powstawały także poza murami obronnymi. Cegłę na budowę murów wyrabiano w cegielni założonej przy obecnej ul. Norbertańskiej (wtedy trasa do Wyszogrodu), dziś nieomal w miejscu strzelnicy (sta-

wy w ZOO są gliniankami z tego okresu). Na budowę murów wokół miasta oraz na budowle z cegły wydobyto wówczas, przez ponad 20 lat, około 50 000 m³ gliny.

Książęta piastowscy władali Płockiem jeszcze w XV w. Władysław Jagiełło, już jako król Polski, wydał swą siostrę — Aleksandrę za księcia (piastowicza) Siemowita IV. Aleksandra zbudowała w 1405 r pierwszy szpital w Płocku, z kościołem Św. Trójcy i klasztorem obsługującym szpital oo. dominikanów, na Wzgórzu Sieciecha, między ul. Piekarską i ul. Nadwiślańską (która osunęła się do Wisły około 200 lat później). Na ocalałych fundamentach kościoła zbudowano w 1812 r. teatr, który działał ponad 120 lat. W 1940 r. został rozebrany przez okupanta, ale w r. 1960 zbudowano tam Dom Turysty — dziś hotel. Także za czasów księżnej Aleksandry zbudowano łaźnie na Rybakach u podnóża Skarpy.

Jeden z pierwszych w Europie mostów pływających (łyżwowych) został wykonany zimą 1410 r. w Kozienicach, spławiony — dla przeprawy polskich wojsk koronnych Jagiełły przed bitwą pod Grunwaldem — pod Czerwińsk. Po przeprawie most został rozebrany i spławiony do Płocka. Po bitwie ponownie postawiony pod Duninowem (18 km poniżej Płocka) dla przeprowadzenia powracających wojsk.

ROZKWIT PŁOCKA W OKRESIE RENESANSU

Od 1466 r. — po zawarciu z Zakonem Krzyżackim pokoju toruńskiego, ponownie nastąpił istotny rozwój Płocka. Miasto zmodernizowało starą przystań i budując nową u dołu dzisiejszego jaru Kazimierza Wielkiego (za bramą dobrzyńską), osiągało duże korzyści z handlu zbożem i drewnem na szlaku Płock–Toruń–Gdańsk. Żegluga i spław towarów były w XV–XVI w. zarówno źródłem dochodów, jak i kłopotów, które stwarzały spory z odległym o ok. 100 km w dół Wisły — Toruniem. W XVI w. miasto uzyskało liczne przywileje oraz wygrało spór z Toruniem o transport towarów Wisłą do Gdańska i z Gdańska, bez obowiązku ich sprzedaży w Toruniu (tzw. prawo składu). Okres ten określa się „złotym wiekiem” Płocka. Wybudowano wówczas szereg nowych spichrzy, browarów i gorzelnii oraz pierwszy wodociąg miejski.

Biskup Erazm Ciołek założył w 1509 r. nową cegielnię (Parowa) w jarze Brzeźnicy. Z tej cegły, markowanej na licu części wozówek napisem Parowa wyremontowano w XVI w. katedrę. Wykorzystując przywilej króla Jana Olbrachta, powstały wówczas na Rynku Kanonicznym trzy murowane kanonie. Dziś w jednej jest siedziba Towarzystwa Naukowego Płockiego (plac G. Narutowicza 8), w drugiej — po rozbudowie — pałac biskupi (plac G. Narutowicza 10). Trzecia, wymurowana na podgrodziu, ma adres ul. Tumska 2 (obecnie jest w niej archiwum Kurii). Starosta Jędrzej Sieprski odbudował (do 1548 r.) z cegły Zamek, wykupiony z długów przez królową Bonę Sforza, żonę króla Zygmunta Starego. W Zamku tym królowa jakiś czas zamieszkała razem z córkami, gdy w Krakowie koronowano Barbarę Radziwiłłównę, żonę króla Zygmunta Augusta. Gdy Zygmunt August jadąc do Gdańska, zatrzymał się w Płocku, by odwiedzić matkę, Barbara nocowała nie w Płocku, lecz na zamku w Gostyninie. Także z cegły z cegielni Parowa J. Andrzej Sieprski wystawił sobie pałacyk (późniejsza nazwa

dom Pod Trąbami). Wschodnią ścianą tego domu jest fragment murów obronnych. Piwnice winne wybudował J. Sieprski tuż za murami, w jarze Dunajka, gdzie uprawiał winnicę. Cegielnia Parowa istniała do 1970 r., dostarczając cegłę dla różnych celów w Płocku, m.in. na budowę (przez Prusaków) na przełomie wieków XVIII/XIX kanału burzowego po Dunajku. Dziś wspomnieniem o wielkości produkcji jest ogromne wyrobisko w gliniastym zboczu potoku Brzeźnicy.

W dniu 21 lipca 1524 r. Rada Miejska w Płocku zawarła z majstrem Mikołajem Łuszczakiem z Bochni kontrakt na doprowadzenie wody ze stawu przy młynie na Brzeźnicy do miasta. Z akt wynika, że miały to być rury ołowiane o średnicy $\frac{1}{2}$ piędzi (ok. 40 mm). W mieście miały powstać trzy zbiorniki wodne (rurhaus) i dwie stawy wodne z czopami (zdroje). Przy stawie nad Brzeźnicą miał być kunst, czyli pompa tłokowa, napędzana kieratem konnym. Rury pod ziemią miały sięgać Rynku Kanonicznego. Prawdopodobnie do 1537 r. zbudowano wodociąg do Starego Rynku. Przez kilka lat funkcjonował on na tym odcinku. Zamek i większość mieszkańców miasta nadal korzystała z wody przywożonej z Wisły przez wozowodów. Na terenie miasta były nieliczne studnie a nawet źródła wody (z warstwy wodonośnej o charakterze artezyjskim). Z legend wynika, że już w wiekach VIII–X takie źródło istniało na skarpie Świętej Góry. Na pewno pod Zamkiem, mniej więcej w połowie wysokości Wzgórza Tumskiego, było źródło Lewek (udokumentowane istnienie ponad 1000 lat), które przestało działać w 1938 r. podczas budowy dojazdów do mostu kolejowo-drogowego. Dziś jest tam mur oporowy w skarpie. O artezyjskim poziomie wody można się przekonać w istniejącej na północ od katedry, starej studni — woda w niej zalega 25 metrów ponad poziomem Wisły. Sama studnia ma głębokość ponad 150 m. Przed 1532 r. zaistniało duże osuwisko Wzgórza Zamkowego. W 1564 r. było w Płocku 600 domów (nieliczne na Rybakach) i około 5000 mieszkańców.

UPADEK MIASTA (XVII–XVIII W.)

Upadek miasta nastąpił po krwawych wojnach szwedzkich oraz po wielu pożarach i kilku kolejnych pandemiach (zarazach), które nastąpiły w okresie XVII–XVIII w. W tym czasie biskupi zarządzali diecezją Płocką z nowej siedziby w Pułtusku (bliżej Warszawy). Gdy książę Karol Radziwiłł (zwany „Panie Kochanku”) zjeżdżał z Taurogów w latach 1760–1767 na sejmiki (m.in. w Radomiu), wykupił w Płocku pałacyk po Sieprskim i wyremontował na swoją rezydencję, zdobiąc go herbem Radziwiłłów Trzy Trąby. I taką nazwę oraz herb nosi on do dziś. Za czasów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1764 r. jezuiti wykonali przebudowę dawnej kolegiaty na powiększoną szkołę. Po kasacji tego zakonu w 1773 r. nastąpiła istotna reforma szkolnictwa. Powstała Komisja Edukacji Narodowej (odpowiednik ministerstwa), która m.in. przejęła szkoły po zlikwidowanym przez papieża Zakonie Jezuitów. KEN rozbudowała płocką szkołę na świecką szkołę podwydziałową, podległą pod Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (co zostało uwidocznione w obecnym herbie szkoły). Przebudowę wykonał około 1775 r. architekt Stanisław Zawadzki.

PŁOCK POD ZABOREM PRUSKIM

W 1782 r. w Płocku było tylko 100 domostw i zaledwie 1400 mieszkańców. Po drugim rozbiore Polski, Płock przez 16 lat znajdował się pod zaborem pruskim. Władze utworzyły regencję płocką, następnie kamerę. Według inwentaryzacji z 1794 r. Płock liczył 1954 obywateli, w tym 862 Żydów. W mieście było ok. 160 rzemieślników, 166 duchownych, w tym 56 księży, a w magistracie — 10 osób (burmistrz, pisarz i rajcowie). Wówczas w Płocku było osiem kościołów, cztery klasztory oraz 15 studni. Działały trzy cegielnie. Tylko główna ulica (Grodzka) była wybrukowana. W granicach murów miejskich było 170 domów w większości drewnianych krytych słomą, natomiast na przedmieściach — 178. W 1805 r. Prusacy zlikwidowali w Płocku klasztor dominikanów, a kościół na Górkach został przekształcony w zbór ewangelicki. Ukształtowanie przestrzenne Płocka ulegało wielokrotnym modyfikacjom. W latach 1793–1809 Prusacy opracowali aż trzy plany regulacji, uwzględniające wyburzenie średniowiecznych murów obronnych wokół śródmieścia, wówczas mocno krępujących komunikację i rozwój miasta. Wybrali plan z 1803 r. (geometry Schmida) i wytyczyli nowy przebieg ulic: Szerokiej (dziś J. Kwiatka), Tumskiej, Grodzkiej, Kolegialnej, Dominikańskiej (dziś ul. 1 Maja), Królewieckiej (jej nazwa pośrednio potwierdza przechożenie bursztynowego szlaku przez Płock do Królewca) i innych. Dla śródmieścia ten plan jest ważny do dziś. Zgodnie z nim, przed zasypaniem fosy, w latach 1800–1805 wymurowano trasę strumienia Dunajek (pod ul. Mostową), najstarszy w Płocku kanał burzowy. Kanał ten, o niemal prostokątnym przekroju 140×80 cm, po 200 latach jest nadal w dobrym stanie technicznym. Podczas zaboru pruskiego powstała nowa dzielnica, wytyczona na południowy wschód od Starego Miasta, wokół nowego placu, który miał kolejno nazwy: Wilhelms Platz, Frauen Platz (plac Paniński), Kollegien Platz (od budynku collegienhaus), plac Floriański; od 1920 r. Marszałka Józefa Piłsudskiego, a po wojnie do dziś — plac Obrońców Warszawy.

W CZASACH KSIĘSTWA WARSZAWSKIEGO

Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego przez cesarza Francji Napoleona Bonaparte — Płock został wyznaczony na siedzibę departamentu (od 1806 do 1815 r.) początkowo zarządzanego przez gen. Józefa Wybickiego. W tym okresie powstała m.in. drukarnia (1810 r.) i teatr (1812 r.). Nadal likwidowano mury obronne (według pruskich założeń); do 1813 r. prace koordynował prefekt departamentu płockiego — Rajmund Rembieliński. Oprócz parafii ewangelickiej, w dawnych pomieszczeniach klasztoru dominikanów otworzono szkołę, ale istniała tam tylko do 1830 r.

PŁOCK POD ZABOREM ROSYJSKIM

Po Kongresie Wiedeńskim w 1815 r. powstało Królestwo Kongresowe. Pod zaborem carskim Polacy mieli jeszcze dość silny samorząd terytorialny. Od 1816 r. Płock był siedzibą województwa, natomiast począwszy od 1837 r. został siedzibą guber-

ni. Do 1834 r. prezesem Komisji Wojewódzkiej w Płocku był generał Florian Kobyliński, weteran kampanii francuskiej. Za jego kadencji kończono rozbiórkę murów. Po 1823 r. nastąpiło splantowanie Wzgórza Tumskiego, obsadzenie go kasztanowcami i przekształcenie w park miejski. Dużą w tym zasługą ówczesnego architekta wojewódzkiego Ludwika Mahna. W okresie od 1815 do 1830 r. nastąpił wzrost ludności z ok. 5 tys. do ok. 10 tys. Wybudowany przed 1825 r. szpital miejski przy ul. T. Kościuszki, dziś nosi nazwę Świętej Trójcy. Na obszarze tego szpitala zachował się ariański zbór z XVIII w., który po likwidacji arian stał się siedzibą płockiej masonerii. Płocka loża masonów powstała w tym wieku, wykazała się dużą aktywnością w XIX w. Masonem był m.in. Kajetan Morykoni, dyrektor Gimnazjum Gubernialnego (obecnie Liceum Ogólnokształcącego im. Marszałka Stanisława Małachowskiego), główny organizator w 1820 r. Towarzystwa Naukowego Płockiego. Wśród 33 założycieli TNP było 11 masonów. Pierwszym prezesem TNP został biskup płocki Adam Prażmowski. W 1908 r. TNP dokonało zakupu z rąk prywatnych dawnej kanonii przy Rynku Kanonicznym.

W latach 1836–1838 wybudowano przez Wisłę w Płocku stałą, ale rozbieraną na zimę, przeprawę umieszczoną na pływającym moście łyżwowym, który zaprojektował inż. Felicjan Frankowski pod nadzorem ppłk. Teodora Urbańskiego. Wykonawcą oraz zarządcą mostu był wielce zasłużony dla Płocka i dla Wisły francuski inżynier Marek Jan Róża Lajourdie, który ożenił się z Józefą Odelską i przez 55 lat mieszkał w Płocku. Według jego projektu i pod jego zarządzeniem wykonano dla elementów tego mostu „zimowe schronisko”, tzw. Stary Port w Radziwiu (zasypany dopiero po powodzi z 1982 r.). W uznaniu zasług inż. Marka Lajourdie Rada Miasta Płocka nazwała jego nazwiskiem rondo wybudowane w 2004 r. w Radziwiu, na dojeździe do mostu drogowo-kolejowego. W 1839 r. powstało Towarzystwo pn. Żegluga Parowa na Wiśle. Założył je hrabia Andrzej Zamoyski, ale w krótkim czasie przekształciło się w spółkę z udziałem płoczan: Stanisława Górnickiego, Maurycyego Fajansa i dwóch braci Ciechanowskich. Udziałowcy z Płocka usytuowali przystań w postaci pływającego, dużego galaru z nadbudową dworcową z trapem wejścia, cumowaną do nabrzeża na prawym brzegu Wisły na Rybakach.

O tym, że ulica Tumska została wytyczona na początku XIX w. a zabudowywana była do końca XIX w., pośrednio wskazuje numeracja budynków. Dom Pod Trąbami ma adres: Mostowa 1; zbudowana w 1883 r. dla Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego przybudówka do tego obiektu — adres: Mostowa 1a (postawiona częściowo na piwnicach Jędrzeja Sieprskiego z XVI w., jej część wschodnia znalazła się nad wówczas odkrytym kanałem burzowym). Odwach zbudowany w 1833 r. (też nad kanałem) ma adres: Tumska 4. Kamienice narożne na Tumskiej mają adresy ulic poprzecznych, np. opisany dalej zdroj podwórzowy, z dojściem od Tumskiej, ma adres: Kolegialna 1, a dopiero następna kamienica ma adres — Tumska 10, gdy wybudowana pod koniec XIX w. kamienica Stanisława Górnickiego, obecnie przebudowana na Muzeum Mazowieckie, funkcjonuje pod adresem Tumska 8.

Druga połowa XIX w. zaznaczyła się rozwojem budownictwa. Następowало uprzedmiotowienie i dalszy rozwój miasta. Rok 1870 był dla Płocka początkiem przemysłu

maszyn rolniczych. Jeśli w 1860 r. mieszkało w Płocku nieco ponad 13 tys. mieszkańców, to w 1899 r. — 27 tys., a tuż przed wybuchem I wojny światowej w 1913 r. — 31 tys. Stworzono szersze plany rozbudowy Płocka poza obszar wytyczony w 1803 r. Powstawały nowe ulice oraz kolejny Nowy Rynek. W 1879 r. wybudowano wodociągi z wieżą ciśnien przy ul. Warszawskiej oraz ujęcie wody z Wisły na Rybakach.

W latach 1887–1888 przebudowano most, drewniane łyżwy zostały zastąpione przez stalowe pontony (też łodzie). Za znak czasów można uznać oświetlenie tego mostu lampami naftowymi. Po jego zniszczeniu na początku I wojny światowej (1915 r.) przez ustępujące wojska rosyjskie pontoniak został zastąpiony 16 maja 1916 r. przez Niemców stałym, niskowodnym mostem drewnianym, długości 655 m, wspartym na 15 drewnianych filarach oraz na drewnianych palach. Ten most nazywany wojennym łączył brzegi Wisły do 1950 r. Przez 35 lat był mostem tymczasowym. Od zniszczenia w 1945 r., po prowizorycznych naprawach, przez pięć lat funkcjonował już tylko jako kładka dla pieszych.

LATA MIĘDZYWOJENNE

W okresie międzywojennym Płock przechodził okres stagnacji gospodarczej, co wynikało przede wszystkim z peryferyjnego położenia komunikacyjnego miasta. Pomimo tego w Radziwiu już w 1919 r. rozpoczęto budowę portu rzecznego oraz nową stocznię. Dużo pracy wymagały też: obwałowanie przeciwpowodziowe Wisły oraz regulacja jej żeglowności ostrogami. Opracowano nowy plan miasta, uwzględniający projektowaną kolej, w tym pięciokilometrowy nowy dojazd do mostu (częściowo w głębokim wykopie, przecinający ul. Warszawską). Zaprojektowano powiązanie tego mostu z dworcem kolejowym w Płocku poprzez nową ul. Dworcową, a w Radziwiu ze stacją PKP poprzez nową ul. Kolejową. W 1923 r. doprowadzono z Kutna do portu w Radziwiu kolej, z dworcem pasażerskim przed wjazdem na teren samego portu. Uruchomiono w porcie przeładunek węgla i innych towarów z Łodzi do Torunia, Bydgoszczy i Gdańska oraz dostarczoną Wisłą bawełnę — z Gdańska do Łodzi. Później do 1934 r. zbudowano kolej z Sierpca do Płocka.

Połączenie Płocka oraz Radziwia nastąpiło w 1938 r., po ukończeniu stalowego, siedmioprzęsłowego mostu kolejowo-drogowego. Most ten, o rozpiętości 648 m między przyczółkami był wówczas najdłuższym na Wiśle. Masa stalowej, nitowanej konstrukcji kratowej mostu wyniosła 5500 Mg. Istotnym utrudnieniem była różnica ok. 50 m wysokości między brzegami. Pomimo wykonania głębokich wykopów na prawobrzeżnej stronie miasta (do 25 m głębokości i ponad 400 tys. m³ objętości) oraz wysokich nasypów w Radziwiu, most wykonano z „górskim” (dla kolei) spadkiem 1,5 proc., co dało ok. 11 m różnicy poziomu pomiędzy przyczółkami. W wyniku tego przeszła mostowe są różnej długości i wysokości, zatem mają mało elementów powtarzalnych. Zastosowane rozwiązanie konstrukcyjne spowodowało, że większe statki, a także żaglówki, mogą dość bezpiecznie przepływać tylko pod przęsłami nr 1 i nr 4 (licząc od prawego brzegu).

Most został wykonany przez dwie warszawskie firmy: Konstanty Rudzki i Ska (kierownik robót od strony prawego brzegu Wisły — Wiktor Rudzki) oraz Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych inż. Leszek Muszyński (kierownikiem robót na części mostu od strony lewego brzegu był Waclaw Frankowski). Most zaprojektowali wybitni wówczas inżynierowie konstruktorzy: Eugeniusz Hildebrandt, Zygmunt Pieślak i Stanisław Lenczewski-Samotyja, pod nadzorem prof. Andrzeja Pszenickiego z Politechniki Warszawskiej. Za całość realizacji inwestycji odpowiadał kierownik budowy Aleksander Witkowski. Do 1939 r. powyżej ul. Mostowej zbudowano też ul. Nowomostową (na mniejszy ruch). Budowa nowego mostu i linii kolejowej nie zdążyła już w okresie międzywojennym wpłynąć na rozwój Płocka, chociaż stworzyła takie przesłanki.

OKRES OKUPACJI

W czasie II wojny światowej Płock z Radziwiem i obszarem aż po Wyszogród zostały włączone do Niemiec — ściślej do regencji ciechanowskiej w Prowincji Prus Wschodnich, zaś odległy o 24 km Gostynin — do Warthegau (okręgu nadwarciańskiego), podczas gdy oddalona o 120 km Warszawa — do Generalnej Guberni. Zabudowa Płocka uległa podczas okupacji stosunkowo niewielkiemu zniszczeniu, mimo iż z ok. 34 tys. płoczan, zginęło ponad 11 tys., co stanowi ponad 34 proc. mieszkańców (w tym ludności żydowskiej — ok. 8 tys.). Niemcy zburzyli dzielnicę żydowską wraz z synagogą z 1820 r. (na Starym Mieście) i część domów dzielnicy Rybaki po zaistniałej powodzi zatorowej na przełomie lat 1940/1941, a także rozebrali teatr przy ulicy Piekarskiej (po dawnym kościele pw. Św. Trójcy). Niemcy wydłużyli dawną ulicę Więzienną (dziś: ul. H. Sienkiewicza) od ul. Misjonarskiej do al. J. Kilińskiego. Zbudowano tam domy mieszkalne o architekturze pruskiej dla osadników i kadry niemieckiej, przybyłych do Płocka w łącznej liczbie około pięciu tysięcy osób.

Największą stratą gospodarczą Płocka podczas II wojny światowej było zniszczenie obu mostów na Wiśle. Wybudowany tuż przed wojną stalowy wysokowodny most kolejowo-drogowy przez Wisłę, został zniszczony dwukrotnie: na początku wojny przez armię polską, zaś 20 stycznia 1945 r. — przez wycofującą się armię niemiecką. Zniszczeniu uległy cztery filary i pięć przęseł od strony Radziwia oraz przęsło przyczółkowe od strony Płocka. Uszkodzony został również tymczasowy most drewniany. Zniszczone zostały także koszary, ośrodek zdrowia oraz budynki dworców: kolejowego i autobusowego. Do zniszczeń wojennych doszło też w lewobrzeżnej części miasta w Radziwiu, m.in. spłonęła drewniana zabudowa ulic w pobliżu kościoła pw. św. Benedykta, a szczególnie ul. Dobrzykowskiej. W wyniku przerwy w pracy wodociągów, po ich uruchomieniu, okazało się, że siarczysty mróz doprowadził do wielu awarii na sieci. Do strat miasta można zaliczyć także wywiezienie przez okupantów, w ostatniej fazie ich pobytu w Płocku, urządzeń z wielu zakładów pracy, urzędów, szkół itp. Szczęśliwie dla miasta okupant nie zdążył zrealizować planu zniszczenia całego Płocka. Częściowo zostały zniszczone miejsca kaźni: domu gestapo przy ul. H. Sienkiewi-

cza 28 (dom spalony podczas ucieczki okupantów, na miejscu jest kurhan z tablicą pamiątkową) i policji przy ul. Kolegialnej (dziś — Szkoła Muzyczna).

2. KALENDARIUM WAŻNIEJSZYCH ZDARZEŃ W HISTORII BUDOWNICTWA MIASTA PŁOCKA DO 1945 ROKU

- ❑ VI–X w. — w okolicy dzisiejszego starego Płocka na obecnym wzgórzu zamkowo-katedralnym istniał ośrodek kultu pogańskiego (miejscowych Słowian) — tzw. Święta Góra.
- ❑ VI–VII w. — w okolicy Płocka powstały dwie obwarowane osady w: Proboszczewicach oraz Szeligach nad Słupianką.
- ❑ Gródek — w samym Płocku (lokalizacja nieznana: być może poniżej skarpy na Rybakach, lub przy Starym Rynku) — w IX w. płaci tzw. trybut Iwanowi Kijowskiemu.
- ❑ W X w. powstał Stary Rynek o specyficznym gotyckim kształcie obronnym.
- ❑ W latach 945–960 Siemomysł, ojciec Mieszka I, podbił Płock dla dynastii Piastów.
- ❑ W końcu X w. (czasy Mieszka I) została założona stаницa (gród) na wzgórzu, podobno na wniosek biskupa Jordana z Gniezna.
- ❑ W okresie panowania Mieszka I i Bolesława Chrobrego Płock stał się stolicą Mazowsza (jednej z pięciu dzielnic w kraju). W tym czasie na północ od Starego Rynku powstała dzielnica Żydów — uciekinierów z Hiszpanii (gdym weszli tam Saraceni — Maurowie).
- ❑ W końcu X w. powstaje palatium króla Bolesława Chrobrego. Resztki są pod fundamentami późniejszego kościoła pw. św. Wojciecha i wieżą Szlachecką.
- ❑ Romańska rotunda grodowa z absydą — przybudowana do palatium wewnątrz stаницy (X w.), obecnie — resztki pod dziedzińcem Zamku.
- ❑ W 1031 r. książę kijowski Jarosław Mądry złupił część kraju Polan, m.in. Płock.
- ❑ Na podgrodzium, na południe od Zamku, dawny podcasy króla Mieszka II Lambert, Masław (Mieślów), który pod nieobecność Piastowiczów mianował się władcą płockiego księstwa jako samodzielnego organizmu państwowego, odbudował gród. Ponadto zbudował ok. 1040 r. nową rotundę, która później stała się miejscem pierwszego pochowania Władysława Hermana z żoną Judytą i synem Bolesławem Krzywoustym.
- ❑ W 1047 r. Kazimierz Odnowiciel syn Mieszka II pokonał ostatecznie Masława, zdobywając ponownie Płock dla Piastów. Odbudował go na siedzibę swego syna Władysława Hermana.
- ❑ 15 kwietnia 1065 r. Bolesław Śmiały, pierworodny syn Kazimierza Odnowiciela, podpisał w Płocku akt założenia klasztoru (opactwa) w Mogilnie (Wielkopolska).
- ❑ W 1075 r. założono w Płocku biskupstwo oraz wybudowano pierwszą katedrę, prawdopodobnie drewnianą, wewnątrz obrysu wymurowanej w XII w. katedry w stylu romańskim.

- ❑ W XI w. powstało palatium księcia Władysława I Hermana o wymiarach 14,20×10,90 m (pod obecną Wieżą Zegarową). W latach 1079–1102 książę władał z Płocka krajem. W tym czasie gród płocki i podgórodzie (ale nie miasto) został ponownie otoczony fosą oraz częściowo wałem drewniano-ziemnym i murem kamiennym. Na północ od grodu, przy trakcie Bielskim, w kierunku obecnego Nowego Rynku (ul. Królewiecka), Władysław Herman ufundował kościół pw. św. Idziego. Przy nim było duże cmentarzysko. Dotychczas nie znaleziono po nich śladów.
- ❑ W okresie od 1107 r. do 1138 r. krajem Polan rządził z Płocka książę Bolesław III Krzywousty.
- ❑ W XII w. na Rybakach (in portu Plocensi) było co najmniej 13 tabern (gościńców) dla przepływających wodniaków (podróżnych).
- ❑ W 1126 r. (pod nieobecność Bolesława Krzywoustego) Pomorzanie zdobyli Płock, spalili i splądrowali miasto, gród, podgórodzie, drewnianą nadbudowę palatium Władysława Hermana i drewnianą katedrę, zniszczyli romańską kamienną rotundę, rozrzucając szczątki pochowanych tam książąt.
- ❑ Po powrocie z wyprawy Bolesław Krzywousty odbudował gród oraz Zamek i kaplicę (z kamienia i drewna). Odbudował też rotundę, przywracając jej funkcję grobowca. Na polecenie księcia jego wojowie pomagali w odbudowie domów przy Starym Rynku.
- ❑ W 1138 r. zmarł Bolesław III Krzywousty i został pochowany (pierwszy raz) w rotundzie, obok rodziców.
- ❑ W latach 1136–1144 na Wzgórzu Tumskim na wschód od grodu, bp Aleksander z Malonne zbudował największą w kraju katedrę w stylu romańskim (z kamienia i cegły).
- ❑ W 1152 r. biskup Aleksander zamówił w Magdeburgu dla katedry w Płocku drzwi z figuralnych płyt brązowych. Drzwi te znajdują się od ponad 700 lat w Soborze Sofijskim w Nowogrodzie Wielkim.
- ❑ Pomiędzy Wzgórzem Tumskim a Starym Rynkiem, wybudowano kościół kolegiacki pw. św. Michała, przy którym założono w 1180 r. szkołę, obecnie uważaną za najdłuższą działającą w Polsce na jednym miejscu (dzisiejsza Małachowianka).
- ❑ W XII w. wzniesiono klasztor Norbertanek (znany tylko z akt). Klasztor był zlokalizowany poza granicami miasta — przy trakcie do Wyszogrodu, który przebiegał wówczas trasą dzisiejszych ulic: T. Kościuszki, Warszawską i Norbertańską, dalej przez Białobrzegi, Kępę Polską i Drwały. Wielokrotnie burzony. Zachowane fragmenty budowli klasztornych pochodzą z XVIII w. (w okolicy pl. J. Dąbrowskiego).
- ❑ W 1217 r. za panowania księcia Konrada Mazowieckiego Płock został złupiony przez Litwinów. To stało się przesłanką sprowadzenia w 1226 r. Krzyżaków na Ziemię Dobrzyńską (Dobrzyń nad Wisłą).
- ❑ W XIII w. obszar Płocka stanowił układ ulic, w większości równoległych do krawędzi skarpy wiślanej, również u podnóża tej skarpy — na Rybakach.
- ❑ Około 1228 r. wzniesiono pierwszy kościół w Radziwiu. Istniejący jest siódmym z kolei (sześć zabrały powódzie). Radziwie zamieszkiwali przeważnie przewoźnicy,

obsługujący szlak bursztynowy, tj. przeprawę dla traktu od Gostynina, a nawet Kalisza na północny-wschód.

- ❑ W 1234 r. książę Konrad Mazowiecki sprowadził oo. dominikanów do Płocka, fundując pierwszy klasztor i kościół na Górkach, dziś na Wzgórzu Dominikańskim.
- ❑ W 1235 r. pierwszy napad Krzyżaków na Płock, kolejne zniszczenia.
- ❑ W 1237 r. Płock otrzymał od biskupa Piotra i księcia Konrada Mazowieckiego lokację na zasadach prawa polskiego. Powstały dwa rynki oraz spór o tzw. prawo targów pomiędzy kurią i mieszczaństwem. Ówczesny Nowy Rynek miał usytuowanie zbliżone do obecnego placu G. Narutowicza, ale inny kształt (nie było pałacu biskupów, wyjazd z Zamku prowadził przez wieżę Szlachecką na ten Rynek. Dzielnica Żydowska (ze studnią) usytuowana była na północ od Starego Rynku. Odległość między rynkami wynosiła — staje (nieco ponad 1 km).
- ❑ Około 1240 r. książę Konrad ufundował płockiej katedrze romański kielich i paterę.
- ❑ W 1243 r. kolejny najazd Litwinów, spalenie katedry oraz splądrowanie miasta i podgrodzia (Zamku podobno nie zdobyli).
- ❑ W 1250 r. „w Jemielnicy koło Płocka” (dziś już Imielnica w Płocku) powstał kościół pw. św. Jakuba. Kilkakroć niszczone i w różnych miejscach odbudowywany.
- ❑ W XIII w. skutek napadów: Prusów, Pomorzan, Litwinów, Rusinów i Krzyżaków gród oraz osada miejska były dziewięciokrotnie niszczone i odbudowywane. W 1261 r. nastąpił najazd Litwinów pod wodzą króla Mendoga.
- ❑ W 1262 r. książę wielkopolski Bolesław Pobożny odbudował gród, zniszczony podczas najazdu Mendoga i przekazał księstwo płockie Bolesławowi, synowi księżnej Perejasławy, wdowy po zabitym Siemowicie I. Pierwszy murowany kompleks zamkowy został wzniesiony w 1290 r. przez księcia Bolesława II (według prof. ks. Tadeusza Żebrowskiego).
- ❑ Król Władysław Łokietek w latach 1325–1327 dwukrotnie najechał Płock, chcąc wymusić posłuszeństwo ówczesnego księcia płockiego Waława (Wańki) i zaniechanie współdziałania z Krzyżakami. Płock kolejny raz został mocno zniszczony.
- ❑ W latach 1351–1356 w obrębie Starego Miasta za pozwoleniem króla Kazimierza Wielkiego wymurowano ceglany kościół farny pw. św. Bartłomieja, niemal dwukrotnie większy niż obecny. Do budowy brano cegłę z królewskiej cegielni przy trakcie do Wyszogrodu.
- ❑ Za czasów Kazimierza Wielkiego miasto zostało otoczone murami miejskimi, w których były tylko trzy bramy wjazdowe ze zwodzonymi mostami nad zewnętrzną fosą.
- ❑ Księżna Aleksandra, siostra Władysława Jagiełły, żona Siemowita IV, ufundowała w 1405 r. szpital oraz kościół Św. Trójcy na Wzgórzu Sieciecha.
- ❑ W latach 1409–1410 Płock był bazą zaopatrzenia wojsk Jagiełły przed i po bitwie pod Grunwaldem. W Płocku przez kilka tygodni był składowany most, po którym na początku lipca 1410 r. przeprowiły się wojska pod Czerwińskiem, aż do czasu spławienia go pod Duninów — dla powrotnej przeprawy zwycięskich wojsk do Korony.

- ❑ W 1435 r. książę mazowiecki Władysław nadał miastu prawo chełmińskie.
- ❑ Od 1466 r. — po zawarciu pokoju toruńskiego z Zakonem Krzyżackim — nastąpił przyspieszony rozwój Płocka. Miasto zmodernizowało starą przystań i zbudowało nową — w pobliżu bramy dobrzyńskiej (na zakończeniu dzisiejszego jaru Kazimierza Wielkiego).
- ❑ W XV w. pośrodku Starego Rynku stanął ratusz miejski. W dzielnicy żydowskiej zbudowano bóżnicę.
- ❑ W 1493 r. wzniesiono na Rybakach nową łaźnię miejską.
- ❑ W 1498 r. król Jan Olbracht wyraził zgodę na budowę wodociągów miejskich, a po pożarze na podgrodzium w 1502 r. zezwolił zbudować tam dwie — trzy kanonie, ale tylko murowane.
- ❑ Biskup Erazm Ciołek założył w 1509 r. cegielnię Parowa w jarze (parów) Brzeźnicy.
- ❑ W XVI w. wykorzystując przywilej Jana Olbrachta, wymurowano trzy kanonie murowane.
- ❑ Przed 1525 r. osunął się do rzeki (zewnętrzny) ciąg murów obronnych Zamku wzdłuż Wisły, a na Wzgórzu Sieciecha — klasztor dominikański; częściowo został zniszczony szpital oraz kościół pw. Św. Trójcy (zbudowany w 1405 r.).
- ❑ W latach 1532–1534 włoscy architekci: Bernard Zanobi de Gianotis, Filip z Fiesolo oraz Jan Cini odbudowali katedrę, spaloną od uderzenia pioruna.
- ❑ W 1534 r. rozpoczęto budowę wodociągu od Brzeźnicy do Starego Rynku.
- ❑ W XVI w. miasto uległo wielokrotnym pożarom i epidemiom. W 1545 r. spłonęła drewniana zabudowa ulic: Dobrzyńskiej, Piekarskiej i Nadwiślańskiej, a także kościół farny.
- ❑ Do 1548 r. starosta Jędrzej Sieprski odbudował Zamek, który został oddłużony przez królową Bonę (starostwo płockie otrzymała jako swą ślubną oprawę).
- ❑ Równocześnie J. Sieprski przebudował dawną stajnię przy bramie Wyszogrodzkiej na swój pałac. Jest to dziś dom Pod Trąbami. Za murami wybudował winne piwnice. W jarze Dunajka uprawiał winorośle.
- ❑ Podczas remontu Zamku w XVI w. odbudowano w jego obrębie, przy wieży Szlacheckiej, kościół pw. św. Wojciecha jako kaplicę zamkową dla Bony oraz królowny Anny Jagiellonki, która do 1572 r. mieszkała w Płocku.
- ❑ W 1540 r. wybitny włoski architekt Jan Baptysta z Wenecji przeprowadził restaurację kościoła farnego pw. św. Bartłomieja.
- ❑ W okresie 1556–1570 tenże Jan Baptysta wykonał kolejną przebudowę katedry, wówczas zamontowano nowy dzwon (św. Jakub).
- ❑ W 1564 r. w Płocku było 600 domów oraz około pięciu tys. mieszkańców.
- ❑ W 1601 r. na Rynku Kanonicznym zbudowano drewniany pałac biskupów płockich. Przed pałacem od strony Wisły posadzono kilka dębów. Jeden z nich rośnie do dziś.
- ❑ W 1641 r. ogromny pożar spustoszył miasto.
- ❑ W latach 1656–1657 (czasy potopu) wojska szwedzkie ograżyły i zniszczyły miasto i zamek. Król szwedzki Karol X Gustaw zamieszkał wówczas w budynkach szkoły (Małachowianki). Opuszczając Płock zrabował m.in. przyszkolną bibliotekę.

- ❑ Przy oswoadzeniu Płocka w 1657 r. przez wojska hetmana Stefana Czarneckiego, dowódcą czambułu Tatarów był chorąży koronny Jan Sobieski (późniejszy król). Przed przeprawą przez Wisłę jego czambuł biwakował nad jeziorem Górkim, czego świadkami były „dęby Sobieskiego”. Dziś są tam trzy dęby, mające powyżej 350 lat oraz pierśnice ponad 3,5 m.
- ❑ Po szwedzkim potopie w 1664 r. w Płocku było zaledwie 140 domów.
- ❑ W okresie 1703–1716 r. (wojna północna) Płock był wielokrotnie zdobywany przez walczące wojska szwedzkie, saskie i rosyjskie.
- ❑ W czerwcu 1713 r. Płock nawiedziła ogromna powódź, co zapewne przyspieszyło osunięcie się do Wisły całej ul. Nadwiślańskiej.
- ❑ W wyniku osunięcia się ulicy Nadwiślańskiej (m.in. ze spichrzami) nastąpiło zniszczenie części kościoła farnego pw. św. Bartłomieja. Odbudowa trwała od 1733 do 1739 (nawet do 1775) r. Przebudowano go na kolegiatę w stylu barokowym (w zamian za kościół pw. św. Michała, przebudowany na powiększoną szkołę). Zlikwidowano wieże i przeniesiono ołtarz główny pod elewację zachodnią. W miejscu dawnego prezbiterium wykonano główne wejście (od wschodu). Wybudowano też, przed nowym wejściem, barokową dzwonnice.
- ❑ W 1732 r. Płock miał zaledwie 1411 mieszkańców.
- ❑ W latach 1734–1766 Płock ponownie był niszczone przez stacjonujące wojska saskie, rosyjskie i szwedzkie.
- ❑ W XVIII w. podczas morowego powietrza powstał cmentarz zmarłych na cholere. Do dziś ta dzielnica Płocka popularnie nazywana jest Cholerką (obecnie za torem kolejowym w rejonie ul. Grabówka).
- ❑ W 1741 r. powstał przy trakcie Dobrzyńskim cmentarz ewangelicki.
- ❑ Po zniszczeniach wojennych i zarazach w połowie XVIII w. w Płocku wielokrotnie zmniejszyło się zaludnienie (przykładowo w 1742 r. miasto zamieszkiwało tylko 1000 mieszkańców).
- ❑ W 1765 r. królewski lustrator stwierdził całkowitą ruinę Zamku. Przy Starym Rynku tylko 20 domów było zamieszkałych, w tym siedem murowanych: dwa szlacheckie i pięć mieszczańskich. Przy innych ulicach naliczył jeszcze 34 domy mieszczańskie. W dzielnicy żydowskiej było 30 drewnianych domów.
- ❑ W latach 1738–1771 zbudowano na zewnątrz murów miejskich, na przedmieściu północno-zachodnim, barokowy kościół pw. św. Jana Chrzciciela.
- ❑ Także w drugiej połowie XVIII w. (przed 1767 r.) wyremontowano dom Pod Trąbami na siedzibę Karola Radziwiłła „Panie Kochanku”.
- ❑ 1772 r. — pierwszy rozbiór Polski.
- ❑ W 1773 r. Komisja Edukacji Narodowej przejęła od zlikwidowanego (przez papieża) Zakonu Jezuitów szkołę podwydziałową (obecną Małachowiankę). Od tej pory jest świecką szkołą średnią.
- ❑ W 1773 r. przy kościele pw. św. Jana Chrzciciela, wzniesiono jednopiętrowy klasztor dla oo. reformatów, który w 1882 r. podwyższono o kolejną kondygnację.

- ❑ W 1780 r. założono pierwszy katolicki cmentarz miejski przy Al. F. Kobylińskiego (obecna nazwa). Kaplica cmentarna została wybudowana przez rodzinę Górniczkich około sto lat później.
- ❑ W 1782 r. w Płocku było zaledwie 100 domów mieszkalnych i 1400 mieszkańców.
- ❑ W 1787 r. Dominik Merlini wykonał w płockiej katedrze elewację w stylu klasycystycznym. Pod koniec XVIII w. wzniesiono na terenie późniejszego szpitala (Św. Trójcy) kaplicę ariańską, która z czasem została siedzibą loży masonskiej.
- ❑ Po drugim rozbiórze Polski w 1793 r. Płock znalazł się pod panowaniem Prus, które utworzyły regencję płocką.
- ❑ W 1793 r. pruski geometra Ernest Göppner opracował plan regulacyjny (przestrzenny) miasta.
- ❑ W 1793 r. na trasie potoku Dunajka rozpoczęto murowanie kanału burzowego od ul. Szerokiej (J. Kwiatka) do Wisły (na wschód od Tumskiej Góry). Kanał ma już ponad 200 lat. Jest czynny do dziś.
- ❑ W 1794 r., według pruskich danych, Płock miał 348 domów, liczył 1954 obywateli. W mieście było 160 rzemieślników oraz 166 duchownych (łącznie z zakonnikami). Pracowały trzy cegielnie.
- ❑ W 1798 r. budowniczy F. W. Schönwald uściślił plan regulacyjny geodety Göppnera. Rozpoczęto burzyć miejskie mury średniowieczne i zasypywać fosy.
- ❑ W 1800 r. Płock posiadał 399 domów i liczył 2578 mieszkańców. W mieście utworzono kamerę, podległą kamerze Prus Nowowschodnich w Białymstoku.
- ❑ W 1803 r. pruski geodeta Schmid opracował kolejny plan regulacyjny. Wytyczył on obecną ulicę: Tumską, Dominikańską (dziś 1 Maja), Więzienną (część ul. H. Sienkiewicza) i inne.
- ❑ W 1803 r. zbudowano według projektu Dawida Gilly gmach kamery pruskiej (Kollegienhaus) w monumentalnym stylu neoklasycystycznym. Zbudowano też wówczas, według jego projektu, na końcu (ówczesnej) ul. Więziennej, gmach więzienia.
- ❑ Po usunięciu zakonników w 1805 r. kościół dominikański zmieniono na zbór ewangelicki, natomiast klasztor przeznaczono do zasiedlenia.
- ❑ Po utworzeniu w 1806 r. Księstwa Warszawskiego przez cesarza Francji Napoleona Bonaparte Płock został siedzibą departamentu.
- ❑ W 1809 r. prefekt departamentu płockiego Rajmund Rembieliński założył drukarnię, co umożliwiło wydawanie od następnego roku pierwszego czasopisma w Płocku „Dziennika Departamentowego Płockiego”.
- ❑ Po pożarze w 1810 r. ul. Synagogałnej wybudowano przy ul. Szerokiej nową synagogę oraz kilka kamienic. Płock liczył 5421 mieszkańców.
- ❑ W 1812 r. z inicjatywy Rajmunda Rembielińskiego resztki kościoła pw. Świętej Trójcy przy ul. Piekarskiej, który wcześniej Prusacy zamienili na magazyn, przebudowano na teatr.
- ❑ Po utworzeniu w 1816 r. Królestwa Kongresowego, podległego carskiej Rosji, Płock pełnił funkcję województwa, od 1837 r. został stolicą guberni.

- ❑ W 1816 r. przystąpiono do dalszej rozbiórki murów miejskich i zasypywania fos oraz splantowania terenu wokół katedry i Zamku. Brama w wieży Szlacheckiej została częściowo zasypana. Rozebrano stary ratusz na środku Starego Rynku.
- ❑ W 1820 r. zakon Norbertanek został przeniesiony do Czerwińska, a przy ul. Warszawskiej, na miejscu po klasztorze w Płocku (obecnie pl. Dąbrowskiego 2) zbudowano koszary.
- ❑ W 1820 r. staraniem rektora Szkoły Wojewódzkiej (dziś Małachowianki) Kajetana Morykoniego i innych płocczan, założono Towarzystwo Naukowe Płockie (jako trzecie towarzystwo naukowe w kraju — po warszawskim i lubelskim).
- ❑ W 1821 r. przy TNP powstało Muzeum Publiczne i Szkolne Województwa Płockiego jako trzecia jednostka muzealna w kraju (po Puławach i Wilanowie).
- ❑ W 1822 r. wyprostowano część ul. Grodzkiej, likwidując przeszkadzające drewniane kanonie.
- ❑ W 1823 r. został opracowany przez architekta województwa płockiego, Ludwika Mahna kolejny plan realizacyjny miasta, określił on nowy obszar miasta do tzw. wielkich alei (obecnie Al. S. Jachowicza i Al. F. Kobylińskiego).
- ❑ W latach 1823–1825 architekt Jakub Kubicki wybudował na zachodniej ścianie Starego Rynku nowy ratusz z drewnianą wieżą ośmioboczną, później przyłączono do niego dwie sąsiednie kamienice.
- ❑ Około 1824 r. Jakub Kubicki zbudował cztery klasycystyczne rogatki: warszawskie (prostokątne), dobrzyńskie (okrągłe), płońskie (prostokątne) oraz bielskie (które nie przetrwały pierwszej wojny światowej).
- ❑ W 1825 r. w katedrze, w kaplicy królewskiej postawiono według projektu Zygmunta Vogla sarkofag polskich władców: Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego. Złożono tam ich szczątki, odkopane w zburzonej rotundzie z XI–XII w.
- ❑ Około 1825 r. Wzgórza Tumskie i Dominikańskie obsadzono zielenią, w tym — kasztanowcami.
- ❑ Około 1830 r. przebudowano Rynek Kanoniczny. Po przeniesieniu siedziby biskupów płockich do Pułtuska (bliżej Warszawy) Hipolit Gawarecki pozyskał ich płocki pałac na siedzibę Trybunału Cywilnego, któremu prezesował.
- ❑ W 1830 r. Jakub Kubicki wybudował na średniowiecznych piwnicach dom Pod Opatrznością w stylu klasycystycznym (obecnie siedziba Biblioteki im. Zielińskich TNP).
- ❑ W sierpniu 1836 r. rozpoczęto budowę drewnianego kościoła w Imielnicy, ulokowanego w pobliżu cmentarza (dziś) przy ul. Gościniec, między Podolszycami i Ośnicą. Przy kładzeniu kamienia węgielnego pod tę budowlę natrafiono na ponad 1000 monet srebrnych i złotych. Budowę kościoła ukończono w 1842 r.
- ❑ W 1837 r. inż. arch. Michał Jakub Miklaszewski wybudował odwach — wartownię, strzegącą przeprawy przez Wisłę, nie wiedząc, że pod budynkiem jest duży kanał burzowy.
- ❑ W latach 1836–1838 powstał most łyżwowy (na drewnianych łodziach) przez Wisłę. Port (schronisko zimowe) dla mostu zbudowano w Radziwiu.

- ❑ W 1839 r. powstaje Żegluga Parowa na Wiśle.
- ❑ W 1843 r. Henryk Marconi rozbudował w stylu neogotyckim pruski budynek więzienia.
- ❑ W 1857 r. spłonęły drewniane budynki Trybunału Cywilnego (dawny pałac biskupów). Zostały odbudowane jako murowane w stylu neoklasycznym (obecna siedziba Sądu Rejonowego i Sądu Okręgowego).
- ❑ W 1860 r. Płock liczył ponad 13 tys. mieszkańców.
- ❑ Podczas powstania styczniowego nocą 22/23 stycznia 1863 r. nastąpił w Płocku nieudany atak na odwach oraz na kozackie koszary Czarny Dwór przy ul. Sukienicznej (S. Okrzei).
- ❑ 15 maja 1863 r. stracony został jeden z dowódców powstania — generał Zygmunt Padlewski. Na miejscu egzekucji — za rogałkami płońskimi, obecnie za stacją benzynową w Al. S. Jachowicza postawiono krzyż oraz pamiątkowy głaz z tablicą.
- ❑ W latach 1865–1867 architekt Bronisław Brodzic-Żochowski zbudował prawosławną cerkiew na placu Floriańskim (dziś Obrońców Warszawy). Po odzyskaniu niepodległości zamieniono ją na katolicki kościół garnizonowy, rozebrany w 1931 r.
- ❑ W 1869 r. zorganizowano pierwszą w kraju Spółdzielnię Spożywców. Jej ówczesna nazwa brzmiała: Towarzystwo Spożywcze i Kasa Pożyczkowa Zgoda. W 1872 r. wybudowano siedzibę przy ul. H. Sienkiewicza, gdzie do chwili obecnej funkcjonują biura PSS Zgoda.
- ❑ Około 1871 r. (po 35 latach istnienia) drewniany kościół pw. św. Jakuba przy ul. Gościniec uległ zniszczeniu, pełnząc w dół po skarpie (oddziaływanie ciśnienia spływowego wody w gruncie gliniasto-piaszczystym).
- ❑ W 1872 r. powołano w mieście dwa towarzystwa: Płockie Towarzystwo Wioślarskie i Płockie Towarzystwo Lekarskie.
- ❑ Przy ul. Misjonarskiej powstają dwa szpitale: Żydowski i św. Aleksego (dermatologiczny).
- ❑ W 1874 r. utworzono Ochotniczą Straż Pożarną.
- ❑ W 1877 r. na końcu ulicy Tumskiej powstał Nowy Rynek, na którym wybudowano obiekt handlowy w kształcie podkowy, podzielony na jatki. Stary Rynek przestał być targowiskiem.
- ❑ W 1879 r. wybudowano wodociągi z wieżą ciśnień przy ul. Warszawskiej oraz ujęcie wody z Wisły na Rybakach. Równocześnie wykonano kanalizację z kaskadą z rur kamionkowych o średnicy 400 mm (na terenie dzisiejszego ZOO), dla wieży ciśnień, szpitala oraz pobliskich koszar. Odpływ do Wisły poniżej ujęcia wody.
- ❑ W 1879 r. powstała fabryka narzędzi rolniczych Mojżesza Sarny. Zatrudniała około 100 osób.
- ❑ W latach 1887–1888 drewniany most łyżwowy został przebudowany. Otrzymał też oświetlenie lampami naftowymi.
- ❑ W 1897 r. powstaje w Płocku Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, najpierw adaptując na potrzeby bankowe dom Pod Trąbami, dobudowując następnie, w ciągu trzech lat przybudówkę za murami przy ul. Mostowej 1a. W tymże roku powstało także Towarzystwo Wzajemnego Kredytu oraz Towarzystwo Rolnicze.

- ❑ W latach 1899–1901 w osadzie Borowiczki została wybudowana cukrownia, która w sezonie 1900–1901 wyprodukowała pierwszy raz cukier (kryształ).
- ❑ W 1900 r. Płock przekroczył liczbę 28 tys. obywateli.
- ❑ W 1902 r. Apoloniusz Paweł Nieniewski i Władysław Adolf Kozłowski wzniesli przy ul. T. Kościuszki siedzibę dla Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.
- ❑ W latach 1901–1903 architekt Stefan Szyller gruntownie przebudował Katedrę.
- ❑ Stefan Szyller zbudował Muzeum Diecezjalne na Wzgórzu Tumskim przy Katedrze w trakcie jej remontu kapitalnego.
- ❑ W 1905 r. na ówczesnym placu Floriańskim wybudowano bank. Podczas budowy odkryto grobowiec z V–VI w. Do 2003 r. w tym obiekcie funkcjonował Oddział Narodowego Banku Polskiego. Obecnie mieści się tam Prokuratura Rejonowa i Prokuratura Okręgowa (dzisiejszy adres: plac Obrońców Warszawy 8).
- ❑ W 1905 r. w Królestwie Kongresowym wybuchły strajki szkolne, m.in. w Gubernialnym Gimnazjum Płockim (dziś Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisława Małachowskiego). Wielu uczniów dostało tzw. wilczy bilet (zakaz wstępu do szkół).
- ❑ W 1906 r. powstało w Płocku Koło Polskiej Macierzy Szkolnej. We wrześniu otworzono w kamienicy przy ul. Królewieckiej 28 prywatną szkołę średnią z wykładowym językiem polskim (pierwszą po strajkach z 1905 r.). Po rozwiązaniu w 1907 r. przez władze rosyjskie Macierzy Szkolnej powstało w Płocku stowarzyszenie Szkoła Średnia, utrzymujące tę rozwijającą się placówkę.
- ❑ W 1908 r. powstają dwie elektrownie napędzane silnikami parowymi, które zbudowali: w Płocku — Kazimierz Kühn, a w Radziwiu — Stanisław Górnicki. W 1912 r. obie już należały do Stanisława Górnickiego.
- ❑ W latach 1909–1910 wykonano kaskadę dla ścieków od placu Panieńskiego (Obrońców Warszawy) do Wisły, z włączeniem do niej kanału po Dunajku na wysokości (dolnej) ul. Mostowej. Schody, kaskada i kanał istnieją do dziś.
- ❑ W 1909 r. stowarzyszenie Szkoła Średnia uzyskało grunt i rozpoczęło budowę nowej szkoły średniej według projektu Czesława Zambrzyckiego. Szkoła w 1913 r. zdołała się przenieść do nowego budynku (dzisiaj ul. 3 Maja 4). W 1914 r. obiekt został przejęty na wojskowy lazaret. W 1918 r. budynek został zwrócony na cele szkolne, a we wrześniu tegoż roku szkoła została upaństwowiona i otrzymała nazwę Gimnazjum im. Władysława Jagiełły.
- ❑ W 1911 r. trzy domy z ogrodem przy ul. Misjonarskiej, na skrzyżowaniu z ul. Kolegialną zostały zakupione przez Towarzystwo Udziałowe oraz przebudowane na polską średnią szkołę dla dziewcząt.
- ❑ W latach 1911–1912 wybudowano przy obecnej ul. Kazimierza Wielkiego neogotycki kościół i klasztor Mariawitów.
- ❑ W styczniu 1915 r. został zniszczony przez wojska rosyjskie most pontonowy.
- ❑ Od stycznia 1915 r. do listopada 1916 r. Płock znajdował się pod okupacją niemiecką.

- ❑ W 1916 r. wojska niemieckie zbudowały niskowodny most drewniany przez Wisłę (tymczasowy).
- ❑ W 1916 r. Oskar Sosnowski wykonał plan zagospodarowania przestrzennego Płocka. W 1922 r. zaktualizował go dla powojennych warunków.
- ❑ Od 1916 r. szkolnictwo w Płocku rozwijało się intensywnie i rozpoczął się proces jego polonizacji. Były to zwiastuny zbliżającej się niepodległości.
- ❑ Pod koniec wojny wytyczono przy ul. Norbertańskiej i ul. Słonecznej trzy cmentarze: mariawicki, prawosławny i garnizonowy.
- ❑ W dniu 22 maja 1918 r. Niemcy zarekwirowali z katedry płockiej pięć dzwonów wraz z zabytkowym dzwonem św. Jakuba (z 1570 r.).
- ❑ We wrześniu 1918 r. dawna szkoła gubernialna uzyskała nazwę Gimnazjum im. Marszałka Stanisława Małachowskiego.
- ❑ W dniu 11 listopada 1918 r. rozbrojono w Płocku resztki garnizonu niemieckiego. Płock został oswobodzony.
- ❑ W dniu 28 maja 1919 r. zakwaterowała w płockich koszarach duża jednostka Błękitnej Armii (piechota, jazda konna oraz artyleria). Wśród 50 oficerów było tylko 20 Polaków, pozostali — przeważnie Francuzi (generał Józef Haller wizytował garnizon i Płock dopiero w lipcu 1919 r.).
- ❑ W 1919 r. rozpoczęto odbudowę portu rzecznego w Radziwiu.
- ❑ Dnia 23 stycznia 1920 r. Błękitna Armia wyszła z Płocka na północ, aby przejąć dla Polski Pomorze. Część garnizonu, prawdopodobnie artyleria, pozostała w mieście.
- ❑ W dniu 5 lutego 1920 r. pierwsze oddziały Błękitnej Armii (z garnizonu w Płocku) dotarły do morza, 10 lutego 1920 r. gen. Józef Haller dokonał w Pucku zaślubin Polski z Bałtykiem.
- ❑ W czerwcu 1920 r. powstało w Płocku Stowarzyszenie Właścicieli Nieruchomości.
- ❑ W dniu 10 sierpnia 1920 r. władze miasta ogłosiły stan oblężenia Płocka, gdyż do miasta zbliżała się armia sowiecka pod dowództwem gen. Gaj Chana Bżyszkiana.
- ❑ W dniu 18 sierpnia 1920 r. nastąpiła kulminacja walki z wojskami Gaj Chana, w tym częściowe zajęcie Płocka przez wrogie wojsko, ale most został obroniony. Dzięki polskiej kontrofensywie (bitwa warszawska) sowieci odступili od Płocka.
- ❑ 20 sierpnia 1920 r. pochowano na cmentarzu garnizonowym 170 poległych obrońców Płocka.
- ❑ 10 kwietnia 1921 r. przybył do Płocka Naczelnik Państwa Józef Piłsudski, by udekorować miasto Krzyżem Walecznych. Plac Floriański, na którym to nastąpiło, otrzymał nazwę placu Marszałka Józefa Piłsudskiego (dziś: Obrońców Warszawy).
- ❑ Według spisu w 1921 r. w Płocku mieszkało 25 770 mieszkańców. Ruszyła budowa linii kolejowej z Kutna do portu w Radziwiu.
- ❑ W 1922 r. katedra płocka otrzymała cztery nowe dzwony. Na placu G. Narutowicza przed gmachem sądu położono płytę ku czci Nieznanego Żołnierza.
- ❑ W 1923 r. Radziwie zostało przyłączone do Płocka. Zakończono budowę linii kolejowej do portu nad Wisłą, a także wybudowano dworzec PKP pasażerski — Płock-Radziwie oraz uruchomiono linię kolejową i przeładunek w porcie.

- ❑ Wiosną 1924 r. nastąpiła w Płocku kolejna powódź. Radziwie zostało zalane, ale kolej nie uległa uszkodzeniu. Działał dworzec pasażerski, ale przez kilkanaście dni z prawobrzeżną częścią miasta była możliwa tylko komunikacja łodziami. Saperzy obronili przed zniszczeniem most niskowodny (wojenny).
- ❑ W 1924 r. Oskar Sosnowski zbudował na terenie klasztoru Reformatów budynek Seminarium Duchownego, którego projekt opracował jeszcze w 1916 r. Dalsze obiekty, w tym budynek mieszkalny profesorów, powstały do 1928 r.
- ❑ W latach 1926–1928 urzędnicza spółdzielnia wybudowała w al. J. Kilińskiego osiem budynków jednorodzinnych. W mieście wybudowano ponadto: Hotel Płocki (na skrzyżowaniu ulic Więziennej i Bielskiej), Hotel Polski (ul. Kolegialna), Hotel Warszawski (ul. Kolegialna 20/22), Bank Handlowy (u zbiegu ulic Tumskiej i Kolegialnej).
- ❑ Inżynier Franciszek Augustyniak pomierzył i skartował Płock z Radziwem na 99 sekcjach mapy w skali 1:1000. Obliczona z tych pomiarów powierzchnia Płocka wynosiła w 1927 r. 2073 ha, w tym Radziwia 820 ha.
- ❑ W latach 1927–1929 wybudowano Elektrownię Miejską w Radziwiu.
- ❑ W latach 1927–1935 na wykupionym nowym terenie, przy skrzyżowaniu ul. Wyszogrodzkiej oraz Borowickiej w Imielnicy, wymurowano obecny kościół pw. św. Jakuba. Projekt sporządził młody, warszawski architekt Brunon Zborowski.
- ❑ Według spisu z 1931 r. Płock powiększył liczbę mieszkańców do 33 tys.
- ❑ W listopadzie 1932 r. utworzono na Kostrogaju lotnisko cywilne.
- ❑ W 1934 r. doprowadzono do Płocka linię kolejową z Sierpca. Rozpoczęły się prace przygotowawcze do budowy mostu, by połączyć kolejną Płock z Radziwem. W tymże roku zbudowano na Nowym Rynku dworzec dla komunikacji autobusowej. Obok niego zbudowano bank, po wojnie przebudowany na Hotel Płocki.
- ❑ Od 1936 r. dwie warszawskie firmy budowlane: Konstanty Rudzki i Ska oraz Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych — inż. Leszek Muszyński rozpoczęły budowę mostu kolejowo-drogowego. Most został ukończony i oddany do eksploatacji w grudniu 1938 r.
- ❑ Do II wojny światowej trwały roboty uzupełniające, w tym przy budowie ulicy Nowomostowej. Objętość robót ziemnych przy podjazdach do nowego mostu przekraczała 1,5 mln m³.
- ❑ Podczas II wojny światowej most stalowy przez Wisłę był dwukrotnie zniszczony.
- ❑ W okresie od 9 września 1939 r. do 20 stycznia 1945 r. okupant niemiecki zarządzał Płockiem, który przemianowano na Schröttersburg.
- ❑ W okresie okupacji Niemcy wybudowali osiedle dla ok. 5 tys. niemieckich osadników na przedłużonej ulicy Więziennej (dziś ul. H. Sienkiewicza) w kierunku do al. J. Kilińskiego oraz dwa domy przy tej ulicy. Ponadto przedłużyli Al. S. Jachowicza do ul. Otolińskiej. Rozbudowali koszary przy al. J. Kilińskiego.
- ❑ W nocy z 20 na 21 stycznia 1945 r. Płock został wyzwolony spod okupacji hitlerowskiej.

3. ZESTAWIENIE DANYCH O WAŻNIEJSZYCH ZABYTKACH MIASTA PŁOCKA

Oficjalny rejestr płockich zabytków budownictwa obejmuje ponad 140 pozycji, natomiast wszystkie zabytki wraz z pomnikami tworzą listę przekraczającą 600 pozycji. Niektóre zabytki przybyły miastu wraz z kolejno przyłączanymi do niego terenami, na przykład kościół pw. św. Aleksego oraz niektóre domy drewniane w Trzepowie.

NADZÓR NAD ZABYTKAMI

Znaczenie zabytków i dbałość o ich zachowanie w ciągu lat powojennych wzrastała, tym niemniej szereg ważnych dla kultury miasta obiektów uległo dewastacji a nawet zniszczeniu. Za prawidłową rekonstrukcję i modernizację zabytków odpowiadali kolejni architekci miasta.

Wraz z utworzeniem województwa płockiego powołano jednostkę Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, którą kolejno zarządzali: Kazimierz Arciszewski (1975–1978), Tadeusz Wróblewski (1978–1984), Tadeusz Horyń (1984–1989), Dorota Zaremba (1989–1993), Krzysztof Gowin (1993–1997) i Ewa Jaszczak (1997–1998). Po likwidacji województwa płockiego zespołem w Płocku w imieniu konserwatora zabytków województwa mazowieckiego zawiadywała Ewa Jaszczak (jako dyrektor Delegatury w Płocku Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie). W połowie 2007 r. w Urzędzie Miasta powołano jednostkę miejskiego konserwatora zabytków, którą obecnie zarządza Luiza Siemienik.

Z uwagi na liczbę i jakość zabytków sakralnych zachowanych w Płocku po II wojnie światowej ważną rolę w odbudowie, modernizacji, konserwacji oraz budowie nowych obiektów odgrywała administracja kościelna, kierowana przez kolejnych biskupów lub administratorów apostolskich: Stanisława Figielskiego (proboszcza płockiej fary, administratora apostolskiego diecezji płockiej w latach 1940–1946), Tadeusza Pawła Zakrzewskiego (biskupa płockiego w latach 1946–1961), Jana Wosińskiego (administratora apostolskiego diecezji w latach 1961–1964), Bogdana Mariana Sikorskiego (biskupa płockiego w latach 1964–1988), Zygmunta Kamińskiego (biskupa płockiego w latach 1988–1999, biskupa koadiutora w latach 1984–1988, obecnie arcybiskupa szczecińsko-kamieńskiego), Romana Marcinkowskiego (w 1999 r. administratora apostolskiego diecezji płockiej), Stanisława Wielgusa (biskupa płockiego w latach 1999–2007, obecnie arcybiskupa seniora warszawskiego), Romana Marcinkowskiego (w 2007 r. administratora apostolskiego diecezji płockiej) i Piotra Libery (od 2007 r. biskupa płockiego).

Nad działalnością budowlaną i konserwatorską w diecezji płockiej w okresie powojennym opiekę sprawowali m.in.: ks. infułat Lech Grabowski (wieloletni dyrektor Muzeum Diecezjalnego w Płocku); ksiądz rektor Wyższego Seminarium Duchowne-

go w Płocku Marceli Molski; dyrektor Wydziału Artystyczno-Budowlanego ks. prałat Stefan Budczyński (od 1968 do śmierci — 1 II 1997 r.); ks. kan. mgr Romuald Rudziński (sekretarz Wydziału w latach 1975–1985, obecnie aktywnie funkcjonuje w diecezji w pracach projektowo-konserwatorskich); ks. infułat Aleksander Pasternakiewicz (dyrektor Wydziału w latach 1997–2004).

Kurią Diecezji Płockiej w imieniu biskupa płockiego kieruje od 1991 r. wikariusz generalny i kanclerz ks. prał. dr Kazimierz Ziółkowski. Funkcję dyrektora Wydziału Budownictwa i Sztuki Sakralnej w Diecezji Płockiej od 1 lipca 2004 r. pełni ks. kan. Stefan Cegłowski. Wydział ten składał się z trzech jednostek: referatu budowlanego (inż. arch. Jan Lemański), referatu wystroju wnętrz sakralnych (ks. prał. Andrzej Kondracki i ks. Andrzej Milewski), referatu inwentaryzacji i konserwacji zabytków (ks. kan. Bronisław Gwiazda).

Obecnie Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej z uwagi na bardzo duży obszar działania, ściśle współpracuje z odpowiednimi Delegaturami Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków: Delegaturą w Płocku Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie, Delegaturą w Ciechanowie (województwo mazowieckie) i Delegaturą w Ostrołęce (województwo mazowieckie), Delegaturą we Włocławku (województwo kujawsko-pomorskie), Delegaturą w Toruniu (województwo kujawsko-pomorskie), Delegaturą w Olsztynie (kilka parafii znajduje się w województwie warmińsko-mazurskim) oraz z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Warszawie (kilka parafii znajduje się w obszarze dawnego województwa warszawskiego).

SKRÓT INFORMACJI O PIĘĆDZIESIĘCIU ZABYTKACH BUDOWNICTWA W PŁOCKU

LP.	NAZWA I ADRES	CHARAKTERYSTYKA	UWAGI
1	Zamek Płocki — Opactwo Pobenedyktyńskie na Wzgórzu Tumskim. W l. 1973–2005 siedziba Muzeum Mazowieckiego (m.in. duże zbiory secesji). W 2008 r. zostanie utworzone Muzeum Kościelne.	Relikty architektury preromańskiej, romańskiej i gotyckiej: palatium Bolesława Chrobrego z X w., trykoncha „bizantyjska” i rotunda oraz palatium Władysława Hermana z XI w., 2 wieże i część murów z w. XIV, nawy d. kościoła św. Wojciecha z XV–XVI w. Odbudowa Zamku w 1548 r. przez kasztelana Jędrzeja Sieprskiego. Zniszczony w XVII w. Funkcjonujące od XII w. niewielkie opactwo Benedyktynów uzyskało od króla Zygmunta Starego teren przyzamkowy na wybudowanie klasztoru.	Mury obronne Zamku rozebrano na przeł. XVIII i XIX w. W latach 1961–1971 Zamek zrekonstruowano, a w latach 2006–2007 przeprowadzono kapitalny remont i modernizację opactwa.
2	Bazylika Katedralna pw. Wniebowzięcia NMP na Wzgórzu Tumskim. Przy świątyni pomnik upamiętniający pobyt papieża Jana Pawła II w Płocku w 1991 r.	Pierwotnie kościół romański z 1144 r.; rozbudowany jako gotycki w XIV w. Kruchty obsypane podczas burzenia średniowiecznych murów. Po pożarze w 1520 r. odbudowany w stylu renesansowym. W XVIII w. nowa elewacja w stylu klasycystycznym. Kolejna kompleksowa przebudowa w latach 1901–1903. Bazylika zbombardowana w 1939 r. Odbudowa w latach 1945–1948. Replika Drzwi Płockich (1974). Gruntowny remont zabytkowych organów w 1994 r.	Krypta Królewska ze szczątkami Władysława Hermana, żony Judyty i Bolesława Krzywoustego oraz ksiąg mazowieckich.

LP.	NAZWA I ADRES	CHARAKTERYSTYKA	UWAGI
3	Dom Pod Trąbami , ul. Mostowa 1 (faktycznie przy pl. G. Narutowicza). Przy obiekcie pomnik bp. Leona Wetmańskiego.	Pierwotne stajnie dworskie, przebudowa w XVI w. na pałac — siedzibę starosty J. Sieprskiego. W XVIII w. siedziba księcia Karola Radziwiła „Panie Kochanku”, stąd zapewne nazwa oraz herb: Trzy Trąby. Po budowie mostu w latach 1936–1938 zasypany parter stał się piwnicą. Okresowo w obiekcie funkcjonowało Wyższe Seminarium Duchowne. Obecnie mieści się szereg urzędów diecezji i Redakcja „Niedzieli” — edycja płocka.	Po powojennej odbudowie najdłużej w nim funkcjonowały: kawiarnia turystyczna i księgarnia katolicka.
4	Trzy murowane kanonie przy placu G. Narutowicza. Przy TNP stoi posąg prof. Ludwika Krzywickiego.	Kanonii było więcej, ale drewniane spłonęły albo je zburzono. Przebudowane w XIX i XX w.: jedną na siedzibę TNP; przy Zamku — na pałac Biskupa; przy ul. Mostowej — na kancelarię biskupią.	Po 1945 r. kilka renowacji tych obiektów i rozbudowa pałacu biskupa.
5	Muzeum Diecezjalne na Wzgórzu Tumskim między katedrą i kanonią.	Wybudowane w 1903 r. przez Stefana Szyllera podczas remontu katedry. Rozbudowa nastąpiła w l. 1929–1930 (arch. Murawski). Oprócz sztuki sakralnej, kolekcja pasów słuckich, bogata numizmatyka, interesujący zbiór archeologiczny i malarstwo.	
6	Siedziba Sądów na placu G. Narutowicza 6.	W 1601 r. drewniany pałac biskupi. Od 1841 r. siedziba Trybunału Cywilnego, w 1857 r. spłonęła. Odbudowana w stylu klasycystycznym. Od 1966 r. siedziba władz sądowniczych.	Przy remoncie w latach 1985–1990 — nowa izolacja pozioma ścian.
7	Odwach z Płytą Nieznanego Żołnierza przy ul. Tumskiej 4.	Posterunek zbudowany w 1832 r. Po powstaniu styczniowym oraz po obronie Płocka w 1920 r. przed wojskami bolszewickimi stał się symbolem walk o niepodległość.	Po wyzwoleniu przebudowa na siedzibę PTTK.
8	Dom Pod Opatrznością na placu G. Narutowicza 2. Od 1976 r. Biblioteka im. Zielińskich TNP.	Wybudowany w latach 1828–1832 według projektu Jakuba Kubickiego. Przygotowując remont w latach 60. odkryto fundamenty średniowiecznych piwnic (oraz piec chlebowy). Rozbudowa obiektu w latach 1988–1995.	W piwnicach są kawiarnia i restauracja.
9	Liceum im. Marszałka Stanisława Małachowskiego (przy ulicy jego imienia). W latach 1948–2004 pięciokrotna rozbudowa.	Istniejąca od roku 1180 szkoła: dawniej — Pijarów, z gotyckim niegdyś kościołem pw. św. Michała. W XVIII w. szkoła średnia — filia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Relikty romańskie i gotyckie; przebudowana w stylu klasycystycznym przez St. Zawadzkiego). W XIX w. szkoła gubernialna; przebudowa Antoniego Coraziego w 1843 r.	W podziemiu — muzeum. Na wieży wybudowano w 1976 r. obserwatorium astronomiczne.
10	Sanktuarium Bożego Miłosierdzia przy Starym Rynku 14/18.	Wybudowany w połowie XIX w. Zakład Dobroczynny Anioła Stróża (miejsce pobytu siostry Faustyny Kowalskiej). Przebudowany w 1905 r. przez Stefana Szyllera.	Kapitałny remont przeprowadzono w latach 1990–1995.
11	Stary Rynek z X w. Najstarsza kamienica barokowa z XVIII w. (przy ul. Grodzkiej).	Plac o gotyckim założeniu: w każdym narożniku są dwie ulice tak usytuowane, że jedna barykada obie odetnie. Ostatnia rekonstrukcja placu w 2000 r. Wówczas uruchomiono fontannę Afrodyta.	Po wojnie sukcesywny remont domów z XIX w.
12	Ratusz , Stary Rynek 1. (Rozbudowa w 2001 r. wzdłuż ul. Zduńskiej).	Ratusz zbudowany na środku rynku został rozebrany, natomiast nowy postawiono w 1825 r. Nad ratuszem wieża zegarowa ze scenką pasowania Bolesława Krzywoustego na rycerza.	Włączono do ratusza dwie sąsiednie kamienice.

LP.	NAZWA I ADRES	CHARAKTERYSTYKA	UWAGI
13	Dom Darmstadt , Stary Rynek 8.	Wybudowany w pierwszej połowie XIX w. na Hotel Berliński. Przebudowany na placówkę kulturalną Darmstadt (miasto zaprzyjaźnione).	Przebudowa w latach 90. XX w.
14	Kościół farny pw. św. Bartłomieja na skrzyżowaniu ul. Piekarskiej z ul. Kazimierza Wielkiego.	Zbudowany w stylu gotyckim w 1356 r. Część osunęła się do Wisły. Po 1733 r. przebudowany na późnobarokowy. Na placu przykościelnym m.in. na kolumnie z piaskowca wydobytego z Wisły jest figura patronki flisaków — św. Barbara.	Barokowa kopuła dzwonnicy po pożarze w 1975 r. odbudowana.
15	Baszta i fragmenty murów obronnych (z XIV w.) ul. S. Okrzei.	Mury Kazimierzowskie zostały zburzone na przełomie XVIII i XIX w. Ocalały fragmenty. Dziś w baszcie siedziba Konserwatora Zabytków.	Baszta w 1969 r. odbudowana.
16	Spichlerze na skarpie wiślanej (spichlerz przy Piekarskiej spłonął w 1978 r.).	Średniowieczne spichlerze osunęły się do Wisły przed 1732 r. wraz z ul. Nadwiślańską i połową kościoła farnego. Kolejne — wybudowano około 100 lat po tej katastrofie. Jeszcze w 1965 r. było ich pięć. Jeden przebudowany na kawiarnię Słoneczko, popękał i musiał być rozebrany.	W spichlerzach mieści się: Oddział Etnograficzny Muzeum Mazowieckiego, Archiwum Państwowe oraz magazyn.
17	Zespół klasztorno-katedralny Mariawitów , ul. Kazimierza Wielkiego.	Wybudowany w latach 1911–1913 w stylu neogotyckim przez Jana Marię Kowalskiego (biskupa Kościoła Starokatolickiego Mariawitów).	
18	Rogatki dobrzyńskie , ul. Kazimierza Wielkiego.	Dwie rotundy według projektu Jakuba Kubickiego (projektował i pozostałe) w 1825 r. wyznaczały zachodni kraniec Płocka.	Kilkakrotnie remontowane po 1945 r.
19	Cmentarz ewangelicki , ul. Kazimierza Wielkiego.	Niegdyś już za rogatkami dobrzyńskimi. Najstarszy grób z 1841 r. Został poddany rekonstrukcji i zabezpieczony przed osunięciem się do Wisły.	Gmina ewangelicka uruchomiła na nim kaplicę i pochówki.
20	Stary katolicki cmentarz miejski , Al. F. Kobylńskiego.	Podzielony na trzy części: południową — po karencji jest parkiem; środkową — przywracana do użytku i północną (z kaplicą) — w ograniczonym użytkowaniu.	Funkcjonuje Towarzystwo Ochrony Nekropolii.
21	Kościół pw. św. Jana Chrzyciela , ul. A. J. Nowowiejskiego. Przy kościele popiersie abp. A. J. Nowowiejskiego.	Kościół barokowy z XVIII w., przy nim w dawnym klasztorze oo. reformatów — Wyższe Seminarium Duchowne. Doskonała biblioteka ze starodrukami.	Kilkakrotnie remontowany po 1945 r.
22	Bóżnica , ul. J. Kwiatka 11.	Po wojnie pozostały tylko mury. Odbudowany obiekt przez ponad 30 lat użytkowała Spółdzielnia Dziewiarska.	W 1950 r. przeprowadzono remont dachu.
23	Plac Trzynastu Straconych , ul. Jerozolimską. W 1976 r. postawiono Dzwon Pokoju.	Powstał na terenach getta między ulicami Jerozolimską i Szeroką, gdzie 18 września 1942 r. powieszono 13 Polaków.	Jest to swoisty pomnik uporządkowany przed 1960 r.
24	Muzeum Mazowieckie , ul. Tumska 8 (rozbudowa muzeum na sąsiedniej działce w toku).	Secesyjna kamienica Górnickich z początku XX w. przebudowana na muzeum w latach 2004–2005. Realizatorzy otrzymali specjalną krajową nagrodę za rewitalizację.	Kapitałny remont, w tym instalacje, dach szklany, winda.

LP.	NAZWA I ADRES	CHARAKTERYSTYKA	UWAGI
25	Książnica Płocka im. Władysława Broniewskiego (od 1991 r.), ul. T. Kościuszki 6.	Zbudowana w 1902 r. na płocką siedzibę Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Architektura eklektyczna. Od 1934 r. przekazany Zgromadzeniu Sióstr NMPN.	Wielokrotnie remontowana. W latach 1945–1990 siedziba władz PZPR.
26	Oberża z XVIII w., ul. T. Kościuszki 9.	Przy trakcie do Wyszogrodu, wówczas „za miastem”. Przebudowana w 1803 r. Po 1945 r. — mieszkania, po 1990 r. — Centrum Języków Obcych.	Wielokrotnie przebudowana. Pierwsza po 1945 r.
27	Kamienica z 1803 r., pl. Obrońców Warszawy 1.	Zbudowana przez Prusaków. W 1880 r. urodził się w niej i mieszkał do 1901 r. Waław Lachman, kompozytor i pedagog, założyciel chóru Harfa. Przypomina o tym tablica z 1966 r.	Dobrze utrzymany dom braci Lewandowskich.
28	Kościół pw. św. Dominika , ul. T. Kościuszki 16. Niedaleko pomnik W. Broniewskiego.	Przy kościele Klasztor Dominikański z XIII w., częściowo zamieszkały (w skrzydle — kaplica prawosławna). Przed kościołem — drewniana dzwonnica.	Kilkakrotnie remontowany, niezbędny jest kolejny.
29	Gmach kamery , ul. Kolejna 15, (Plac Obrońców Warszawy). Przed gmachem pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego.	Gmach klasycystyczny z 1806 r. Po II wojnie światowej w obiekcie były kolejno siedziby: Powiatowej Rady Narodowej, Wojewody Płockiego (1975–1998), Ośrodka Informatycznego Wojewódzka Baza Danych UW w Płocku, Delegatury Wojewody Mazowieckiego w Płocku (od 1999 r.) i innych instytucji państwowych.	Wielokrotne remonty, wymaga modernizacji.
30	Kamienica Detrychów , ul. Kolejna 13/1 (skrzyżowanie z 1 Maja).	Zbudowana w latach 1856–1866. Mieściła oficynę wydawniczą Detrychów (z okupacyjną przerwą — do 1950 r.).	Po 1950 r. nadal mieści księgarnię i mieszkania.
31	Budynek banku (dziś — prokuratura), ul. T. Kościuszki 17.	W czasie budowy banku w 1904 r. odkryto w wykopie grobowiec z V–VI w. Było to wówczas sensacyjne znalezisko.	Bank działał do 2003 r. jako Oddział NBP.
32	Kamienica Zienkiewicza , ul. T. Kościuszki 20.	Zbudował ją w 1906 r. dla siebie arch. Bolesław Zienkiewicz. Po jego śmierci, od 1945 r. — siedziba Ludowego Instytutu Muzycznego, obecnie remoncie internet.	Po 1945 r. trzykrotny remont.
33	Dom Broniewskiego , ul. T. Kościuszki 24.	Drewniany (obecnie otynkowany) dworek, miejsce urodzenia Władysława Broniewskiego, Izba Pamięci. Przed domem dęb o obwodzie ponad 3,5 m (liczy ok. 350 lat).	Po remoncie w latach 1956–1960 siedziba płockiego ZNP.
34	Szpital Miejski im. Świętej Trójcy , ul. T. Kościuszki 28.	Zbudowany w XIX w. (nazwę odziedziczył z XV w.). Zachowano zbór ariański (późniejsza loża masonów).	Rozbudowany w latach 1976–1984.
35	Wieża ciśnień , plac J. Dąbrowskiego.	Zabytek sztuki wod-kan. z 1879 r. o wysokości ok. 20 m. Niegdyś najwyższy punkt miasta (70 m nad poziomem wody w Wiśle).	Planowany punkt widokowy (w remoncie).
36	Rogatki warszawskie , ul. Wyszogrodzka i al. J. Kiłińskiego.	Dwa obiekty prostokątne w klasycystycznym stylu. Obecnie, w jednym jest apteka, w drugim — magazyn.	Po kapitalnym remoncie.
37	Rogatki płońskie , al. J. Kiłińskiego (na przedłużeniu ul. Z. Padlewskiego).	Zbudowane w 1825 r., przed utworzeniem koszar. W XIX i XX w. były bramą wjazdową do koszar. Obecnie wjazd do Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica.	Po remoncie rogatek: bar i punkt sprzedaży prasy.

LP.	NAZWA I ADRES	CHARAKTERYSTYKA	UWAGI
38	Liceum im. W. Jagiełły , ul. 3 Maja 1. Obecnie jedena z najlepiej wyposażonych szkół w Płocku.	Gimnazjum zbudowane w 1913 r. przez działaczy Macierzy Szkolnej. Nazwa patrona Szkoły nadana w 1918 r. Po wyzwoleniu systematyczna rozbudowa. Szkoła ma pływalnię.	Obiekt poddany modernizacji i rozbudowie.
39	Więzienie , ul. H. Sienkiewicza, (dawna ul. Więzienna).	Stare z 1803 r. (pruskie) i nowe z 1846 r. (carskie). Przed wizytą w Płocku papieża Jana Pawła II zainstalowano w celach sanitariaty.	Ostatnia przebudowa w 1991 r.
40	Szkoła muzyczna im. Karola Szymanowskiego , ul. Kolegialna 23 (róg Misjonarskiej).	Trzy domy z ogrodem zakupione w 1911 r. oraz przebudowane przez Towarzystwo Udziałowe na polską szkołę dla dziewcząt. Gimnazjum po 1945 r., później Seminarium Nauczycielskie, a od 1971 r. Szkoła Muzyczna.	Po remoncie 2004–2005 ma salę koncertową na 490 miejsc.
41	Dom Macieszy , ul. H. Sienkiewicza 41.	Kamienica z 1863 r. Mieszkał w nim lekarz Aleksander Maciesza (zm. 1945) i jego żona Maria (zm. 1953), bardzo zasłużeni dla Płocka. Na froncie tablica pamiątkowa.	Wielokrotnie remontowany; dziś wymaga znów remontu.
42	Budynki Spółdzielni Spożywców Zgoda, ul. H. Sienkiewicza 32.	Zespół zbudowany około 1875 r. przez najstarszą w Polsce (w Kongresówce) Spółdzielnię. Oprócz biur i sklepów siedziba poselska.	Bieżąco remontowane. Stan dobry.
43	Dawny Hotel Angielski , ul. Tumską 9. Po rozbudowie z 1922 r. zajmuje cały narożny kwartał ul. Tumskiej i Sienkiewicza.	Zbudowany w stylu neogotyckim w l. 1877–1887 (podobno przez H. Marconiego). Rozbudowy w latach: 1890, 1900 i 1922. Zarekwirowany w 1939 r. na niemieckie więzienie. Po wojnie — zmiany przeznaczenia. Obecnie: Dom Kultury i restauracja Hotel Angielski.	Po wojnie przebudowy w latach: 1950, 1955, 1964 i 1995.
44	Zespół kamienic , ul. Kolegialna 1 (ale główna jest przy ul. Tumskiej).	Pierwsza w narożniku z 1823 r. Secesyjna płomba przy ul. Tumskiej z 1882 r. W podwórzu zabytkowy źródło wodociągowy.	Po wielu remontach. Stan dobry.
45	Kościół pw. św. Benedykta w Radziwiu (skrzyżowanie ulic Krakówka i Dobrzyńskiej).	Wybudowany w 1902 r. w stylu neogotyckim, po rozebraniu kościoła drewnianego z 1720 r. Jest to szósta lokalizacja kościoła w Radziwiu (na nasypie), czyli na holenderskiej górze.	Pięć kościołów wcześniejszych systematycznie niszczyły powódzie.
46	Pałac Ślubów , ul. Kolegialna 9.	Klasycyistyczny pałacyk zbudowany w 1890 r. dla Anny i Ludwika Flatau (zbudował też przytułek przy ul. Zduńskiej). W l. 1917–1925 był siedzibą Banku Przemysłowego Warszawskiego, potem do 1939 r. — Powiatowej Kasy Chorych. Podczas okupacji — niemiecki bank rolny.	Po 1945 r. był siedzibą Komitetu PPR (później PZPR). Na Pałac Ślubów przebudowany w l. 1980–1985.
47	Kościół pw. św. Aleksego , w Trzepowie, ul. Krzywa 22.	Drewniany zabytek z 1598 r., przy nim drewniana dzwonnica. Kościół typowy dla Mazowsza, jednonawowy. Dach dwuspadowy.	Kapitałny remont w latach 1963–1965.
48	Stary młyn na Rosicy , ul. Gościńiec.	Murowany około 1880 r., niewielki dom w dolinie Zielonego Jaru. Ma jeszcze koło młyńskie podsiębierne (nie funkcjonuje).	Zamieszkały.
49	Cmentarz katolicki , ul. Gościńiec.	Najstarszy w Płocku. Założony w końcu XVIII w., w 1836 r. odnaleziono na nim 1155 monet z XV i XVI w.	Rekonstruowany. Wznowiono pochówki.
50	Cmentarz w Radziwiu , ul. Krakówka.	Z XIX w. (na wydmie). Na nim jest m.in. grób małżonków Lajourdie oraz zbiorowa mogiła żołnierzy poległych w 1939 r. w Radziwiu.	Dobrze utrzymywany przez parafię.

4. REKONSTRUKCJA PŁOCKICH ZABYTKÓW W 2. POŁOWIE XX W.

Po II wojnie światowej służby miejskie wraz z wojewódzkimi władzami konserwatorskimi prowadziły odbudowę, remonty kapitalne i modernizację głównych płockich zabytków, tj. kompleksu zamkowego na Wzgórzu Tumskim, domu Pod Trąbami (kawiarnia Zamkowa), siedziby Towarzystwa Naukowego Płockiego, domu Pod Opatrznością (Biblioteka im. Zielińskich TNP), spichlerzy nad Wisłą, domu Władysława Broniewskiego, baszty wraz z fragmentami murów obronnych, odwachu z Płytą Nieznanego Żołnierza, ratusza, wielu kościołów i klasztorów, trzech rogatek miejskich — dobrzyńskich, warszawskich i płońskich oraz wielu innych zabytków m.in. wymienionych w *Skrócie informacji o 50 zabytkach budownictwa w Płocku*. Tylko kanał, od 200 lat zastępujący ciek Dunajek odwadniający dawne fosy, nadal w dobrym stanie, nie był remontowany, za wyjątkiem samego wylotu do Wisły (powyżej Stacji Klubu Wodnego Morka) i wymiany niektórych pokryw na studzienkach w jezdni albo w chodnikach.

Warunkiem utrzymania prawie wszystkich zabytków oraz nowych obiektów, znajdujących się na górnej krawędzi unikalnej prawobrzeżnej skarpy płockiej (ok. 50 m powyżej poziomu Wisły), jest ochrona tej skarpy od ZOO (z wyrobiskami — gliniankami) i Stacji Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego aż do ujścia Brzeźnicy do Wisły. Geolodzy twierdzą, że katastrofalna powódź z 1982 r. nawet przyczyniła się do umocnienia skarpy, bo po powodzi stulecia usypano u jej podnóża w latach 1983–1984 r. ogromną przyporę z wyrefulowanego z Wisły piasku. Ta przypora sięga od mostu kolejowo-drogowego aż okolic oczyszczalni ścieków w Maszewie. Wbudowano tak kilka milionów metrów sześciennych piachu. Zastosowane zabiegi dotychczas skutkują, ale muszą być stale kontynuowane.

Erozję skarpy wywołują także gwałtowne opady deszczu. W ostatnim półwieczu było nie mniej niż 10 fal opadów o natężeniu ponad 50 mm/dobę, czyli 500 m³ wody na każdy hektar powierzchni (objęty burzą) w ciągu doby. Bywało, że taka burza trwała krócej niż godzinę. Kanalizacja miejska wówczas wylewała się, a maź błotna spływała jarami albo po skarpie na dół, nad Wisłę.

ŚREDNIOWIECZNY UKŁAD KOMUNIKACYJNY MIASTA

Na Starym Rynku w Płocku zachował się obronny układ dojazdów z X wieku. Osie dochodzących do niego pod kątem prostym par ulic: Zduńska i Bielska, Grodzka i Jerolimowska, Piekarska i dawna Dobrzyńska (obecnie Kazimierza Wielkiego), trafiają na węzły prostokątnego Starego Rynku tak, że umożliwiają założenie jednej barykady blokującej np. atak konnicy z każdej dość wąskiej ulicy, ułatwiając obronę. Niedgdyś i czwarty narożnik miał miejsce na barykadę. Zmieniło się to po nowym wytyczeniu ul. S. Małachowskiego oraz rozbudowie szkoły i sanktuarium.

Ulica Bielska wyprowadzała na trakt do Bielska i dalej na Ciechanów. Ulica Dobrzyńska — przez most nad ujściem Brzeźnicy i przez Winiary — do Dobrzynia nad Wisłą, natomiast ulice: Piekarska, S. Małachowskiego (dzisiejsza) oraz Grodzka łączyły Stary Rynek z Zamkiem i katedrą na Wzgórzu Tumskim. Układ komunikacyjny został częściowo zmieniony przy budowie murów obronnych w XIV w. Mury miały tylko trzy bramy (z mostami nad fosą): dobrzyńską, bielską i wyszogrodzką. Od ul. Grodzkiej odchodziły przy Zamku dwie trasy: górą — do Wyszogrodu, a jarem cieką Dunajek (dziś zasypanym) — do przeprawy przez Wisłę (w kierunku Gostynina oraz wzdłuż lewego brzegu Wisły — do Dobrzykowa i Włocławka).

W samym Radziwiu nie było jeszcze ulicy Kolejowej (powstała około 1923 r.), a trakt do Gostynina i Krakowa biegł w poprzek pradoliny do Ciechomic i Gór ulicą Krakówka (dzisiejsza nazwa). Nazwy bram też pochodziły od traktów, chociaż trasa wyszogrodzka nie szła obecną ul. Wyszogrodzką, ale bliżej Wisły, ulicami (dziś): T. Kościuszki, Warszawską oraz Norbertańską, dalej przez Borowiczki, Białobrzegi i Kępę Polską. Zasadnym więc było nazwanie tysiącletniego dębu, rosnącego w Białobrzegach, imieniem Chrobry (pomnik przyrody o ok. dziesięciometrowej pierśnicy).

Ten układ komunikacyjny istniał aż do czasów pruskich, gdy opracowano i wytyczono nowy układ ulic (nowa ul. Tumską i inne). Ówczesni notable wojskowi i cywilni budowali swe siedziby wzdłuż ul. Warszawskiej. Gdy w 1824 r. znany architekt Jakub Kubicki budował roгатki, istniała już ul. Wyszogrodzka, ale roгатki płońskie wychodziły od ul. (dziś) Z. Padlewskiego. Miasto było większe, ale nadal roгатki dobrzyńskie były na szlaku do Dobrzynia, bielskie — do Bielska, natomiast warszawskie — po przesunięciu na północ na ul. Kolegiąlną traktu na Wyszogród i Warszawę, wzdłuż ul. Wyszogrodzkiej. Na północno-wschodnim odgałęzieniu od tej nowej trasy warszawskiej — przez ul. Misjonarską (obok więzienia) oraz poprzez dzisiejszą ul. Z. Padlewskiego — do Płońska, usytuowano roгатki płońskie (dziś wjazd do Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica).

Ulica Więzienna prowadziła w XIX w. tylko do więzienia. To ułatwiło w okresie międzywojennym rozwiązanie dojazdów do mostu kolejowo-drogowego. Trzeba było przekopać tylko ul. Norbertańską na dwie części, przebudować al. J. Kilińskiego jako dojazd do Alei S. Jachowicza oraz zbudować ul. Dworcową. Ponieważ kolej musi mieć mniejsze spadki, jej pętla poszła dalej równoległe do Norbertańskiej, aż można ją było przekroczyć na jednakowej wysokości, by za przejazdem doprowadzić pętlę też do dworca.

Rogатki bielskie zostały zniszczone podczas wojny 1920 r. Pozostałe roгатki zostały po II wojnie światowej wyremontowane i są nadal użytkowane, ale inaczej: w roгатkach płońskich są: portiernia (w północnej) i bufet (w południowej); w roгатkach warszawskich odpowiednio — apteka i sklep. Rogатki dobrzyńskie miały różne koleje losu: w południowej był bar piwny, ale aktualnie zamknięty; w północnej były różne sklepy, ostatnio — tania jatka. Wymagają kolejnego remontu.

STARY RYNEK

Stary ratusz był przez 200 lat w środku Starego Rynku, ale w XIX w. został rozebrany i zastąpiony nowym, na północno-zachodniej linii zabudowy tego rynku. Ten nowy ratusz został ostatnio bardzo rozbudowany od wewnątrz i wzdłuż ul. Zduńskiej, przy zachowaniu od rynku elewacji trzech kamienic. Wprawdzie reprezentacyjne wejście jest nadal na Rynku, ale sala obsługi klientów ma wejście od ul. Zduńskiej. Ratusz zyskał nową wieżę do starego zegara. Pod nim przybył mechanizm uruchamiania metalowych figur Władysława Hermana i młodego Bolesława Krzywoustego. Teraz o godz. 12.00 hejnalista odgrywa z balkonu tej wieżyczki na cztery strony świata płocki hejnał, a ksiądz Władysław Herman pasuje syna Bolka na rycerza. Okazało się to dużą atrakcją turystyczną.

Trwa dalsza rozbudowa ratusza: z wykorzystaniem nowego skrzydła, zbudowanego przed niemal 50 laty na siedzibę PERN Przyjaźń. Przedsiębiorstwo zbudowało dla swych potrzeb nowy biurowiec w Podolszyczach.

Prawdopodobnie w 2006 r., zakończyła się tułaczka dwóch płockich lwów, wyrzeźbionych w piaskowcu. Początkowo przez kilkadziesiąt lat od 1963 do 1998 r. posągi lwów stały przy wieży zegarowej, na skraju dawnej fosy zamkowej, następnie w latach 2001–2005 — przed Biblioteką im. Zielińskich TNP. Od 20 grudnia 2005 r. stanęły na piedestałach przed frontowym wejściem do ratusza. Jest to dla tych eksponatów miejsce bardziej eksponowane i pod okiem strażników miejskich.

Oprócz ratusza dominuje dziś na rynku piękna fontanna Afrodyta oraz ogródki piwne; kilka z nich znalazło się jako letnie wydłużenie nowych lokali gastronomicznych, znajdujących się w starych kamienicach. Na wybrukowanym dziś placu staje w razie potrzeby (np. na Dni Płocka) przenośna estrada. Na rynku odbywa się kilkanaście masowych imprez kulturalnych rocznie. Zimą funkcjonuje nawet sztuczne, niezbyt duże lodowisko. Stary Rynek oraz ul. Grodzka, zostały zamknięte dla ruchu tranzytowego (funkcjonuje tam tylko ruch lokalny i dostawczy do sklepów i barów). Zmieniono nawierzchnię i sposób odwodnienia terenu. Dwukrotnie zmieniano też przy tym zagospodarowanie Starego Rynku. Obecne rozwiązanie zostało wybrane w drodze konkursu projektów i zrealizowane przed remontem ratusza.

Przydomek „stary” nie zawsze jest poprawny. Obecna murowana zabudowa wokół Starego Rynku w większości powstała w XIX w. Praktycznie wszystkie te kamienice, łącznie z sanktuarium Bożego Miłosierdzia oraz jedyną podczas okupacji szkołą (prywatną) z językiem polskim, przeszły po II wojnie światowej remont kapitalny.

Szkołę przypomina tylko pamiątkowa tablica wmurowana w ścianę od strony ul. S. Małachowskiego. Budynek należy do Urzędu Miejskiego. Po przebudowie w latach 1990–1995 (rozebraniu go do fundamentów i odbudowaniu) ze środków ochrony środowiska mieści się w nim m.in.: Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej, Centrum obsługi inwestycji Urzędu Miasta, Izba Gospodarcza Regionu Płockiego, Płocki Fundusz Poręczeń Kredytowych.

Narożna kamienica na Rynku (przy ul. Grodzkiej 1) miała wystrój barokowy i taki zachowano po II wojnie. Do 1980 r. mieściła się w niej drukarnia, obecnie piwiarnia.

Kamienica narożna (Stary Rynek 27, przy ul. Jerozolimskiej), w której mieścił się sklepik spożywczy, prowadzony przez Zuzannę Zajdler, żonę lotnika Aleksandra, uczestnika walk powietrznych w Anglii, uległa w 1969 r. poważnemu pęknięciu i musiała być wyburzona. Wówczas wykryto uszkodzenia kanalizacji biegnącej przez ul. Grodzką i pod Starym Rynkiem. To stało się przesłanką kapitalnego remontu całej ul. Grodzkiej, z wymianą sieci wodno-kanalizacyjnej. Założono przy okazji także kanalizację sanitarną. Po wymianie kanalizacji, odbudowano zburzoną kamienicę od fundamentów. Ma dawny kształt, ale inne przeznaczenie. Dom mieści kawiarnię Akapit oraz lokale kilku redakcji różnych pism; obecnie ma w nim siedzibę: „Tygodnik Płocki”, Oddział Polskiej Agencji Prasowej i inne.

Narożnik ul. Zduńskiej i Bielskiej przebudowano po II wojnie najpierw na gospodę-bar szybkiej obsługi Staromiejska, ale gdy wystąpiły kłopoty z kanalizacją, zdecydowano się na jej likwidację. Budynek przebudowano na pomieszczenia administracyjno-biurowe, w których znajdują się: kancelarie adwokackie, Kredyt Bank oraz Oddział Eksploatacji Infrastruktury UM Płock. Znalazło się też miejsce na prywatną przychodnię gastrologiczną Omega.

Okazały budynek Domu Darmstadt (Hotel Niemiecki z XIX w.) został przebudowany, przy wsparciu finansowym zaprzyjaźnionego z Płockiem miasta Darmstadt, na obiekt wystaw i spotkań ludzi kultury, m.in. mieści się w nim ośrodek kultury polsko-niemieckiej.

Na ukończeniu jest remont kamienicy, w której mieszkał Hipolit Gawarecki. Pomimo że po wyzwoleniu wszystkie budynki Starego Rynku były remontowane, na remont kapitalny czeka jeszcze siedem kamienic, w tym dwa obiekty wykupione ostatnio przez TNP. Przebudową i remontami Starego Miasta zajmuje się Towarzystwo Rewitalizacji Starówki.

ULICA JEROZOLIMSKA I PLAC TRZYNASTU STRACONYCH

Znaczna część dzielnicy żydowskiej została zburzona przez okupanta. Na gruzowisku Niemcy wykonali egzekucję 13 Polaków. Miejsce to po wojnie upamiętniono poprzez zaaranżowanie placu Trzynastu Straconych oraz zaprojektowano bardzo charakterystyczny pomnik męczenników (z wykorzystaniem fragmentu muru pod którym nastąpiła egzekucja). Do 1960 r. odbudowano 11 zburzonych secesyjnych kamieniczek przy ul. Jerozolimskiej z otoczenia tego nowego placu oraz tworzących północno-zachodni narożnik Starego Rynku.

Narożnik z ul. Grodzką utrzymał swe poprzednie, średniowieczne ukształtowanie pod barykadę, nawet z zainstalowaniem na kamieniczkach narożnych haków, na jakich była czasami rozwieszana specjalna kotara. Zadaniem tej kotary było niegdyś odgrodzenie dwu części starego miasta, aby nie naruszać religijnych uczuć Żydów ceremoniałem katolickim na Rynku i odwrotnie, żeby żydowskie uroczystości nie kolidowały z ruchem na rynku. Dziś haki te nie mają pierwotnego przeznaczenia, ale służą np. do rozwieszania dekoracji.

Na placu Trzynastu Straconych przybył w 1976 r. dodatkowy istotny element ceremoniału. Po powrocie z występów po Japonii Harcerski Zespół Pieśni i Tańca Dzieci Płocka ufundował Dzwon Pokoju — kopię dzwonu z Nagasaki. Został on wstawiony w specyficzną, betonową dzwonnice. Teraz apele poległych, czy inne ważne uroczystości, uświetniane są także głosem tego dzwonu.

KOŚCIÓŁ (KOLEGIATA) PW. ŚW. BARTŁOMIEJA

Był pierwszym kościołem parafialnym miasta, stąd popularna nazwa: fara. Zbudowany został w XIV w., za zgodą króla Kazimierza III Wielkiego (może wcześniej tam był pierwszy gródek Płock?). W XVIII w. został kolegiatą. W czasie II wojny światowej z barokowej, wolno stojącej wieży, Niemcy zarekwirowali dzwony na armaty. Po wojnie w 1950 r. zainstalowano nowe dzwony na wieży. Kościół był kilkakrotnie remontowany (wewnątrz — raczej powierzchownie), rozbudowano plebanię, postawiono krzyż, uporządkowano odpływ wód opadowych z dachu kościoła i powierzchni utwardzonych, powiększono i przebrukowano plac przed kościołem, tworząc nawet niewielki parking. Było to istotne zwłaszcza z chwilą wprowadzenia zakazu parkowania na Starym Rynku. Wyremontowano instalacje elektryczne, dodając instalację odgromową itp. Wykonano nowe ogrodzenie wokół kościoła. W 1978 r. spłonęła drewniana kopuła dzwonnicy. Płocki Mostostal wykonał kopię jej dawnego, barokowego kształtu, ale w konstrukcji stalowej. Dla uświetnienia 650. rocznicy lokacji powiększonego Płocka, Rada miasta ufundowała (w 2007 r.) stosowną tablicę. Pilnego remontu wymaga piedestał posągu św. Barbary — patronki wodniaków.

SPICHLERZE Z XIX W.

Wcześniejsze spichlerze wpadły do Wisły wraz z całą ul. Nadwiślańską. Na ich miejsce kupcy wybudowali na przełomie XVIII/XIX w. nowe magazyny, z których sześć przetrwało obie wojny światowe. W okresie międzywojennym, po wybudowaniu w Radziwiu portu, a w nim elewatora, prawobrzeżne spichlerze straciły swe pierwotne znaczenie. Niestety, były zbudowane zbyt blisko aktualnej krawędzi skarpy. Wywoływały zjawiska osuwiskowe. Po II wojnie podjęto decyzję rozebrania jednego, już mocno zarysowanego, by zmniejszyć obciążenie skarpy i jej tendencje do osuwisk. Spichlerz najbliższy kościoła farnego (przy ul. Piekarskiej) spłonął i został rozebrany do końca. Pozostał po nim na pamiątkę dąb, posadzony przez byłego właściciela prawie 200 lat temu. Ma już pierśnicę ponad 220 cm. Wydawało się, że trzy dalsze, zbudowane na zachód od fary, uda się uratować. Udało się skutecznie przebudować dwa, z dojściem od ul. Kazimierza Wielkiego. Mają one mocną konstrukcję murowaną oraz drewniane stropy, dostosowane do obciążenia warstwą 1,2 m zboża. Bliższy, usytuowany czołem do ul. Dobrzyńskiej przebudowano na Archiwum Państwowe, które właśnie wymagało mocnych stropów; drugi, prostopadły do poprzedniego a równoległy do Wisły — przebudowano w 1993 r. na Oddział Muzeum Mazowieckiego (ze zbiorami etno-

graficznymi). Próbowano też przebudować trzeci spichlerz, najbliższy Wisły na kawiarnię Słoneczko, rezygnując z obciążania części wyższej. Niestety, kawiarnia działała tylko trzy lata: od 1966 do 1969 r. Nastąpiły kolejne uszkodzenia i zdecydowano się na jej likwidację. Częściowo rozebrane fundamenty spichlerza oraz zasypane piwnice stworzyły swoisty mur oporowy dla obiektu Działu Etnografii Muzeum Mazowieckiego.

Trzeba było wyremontować wykonaną w 1966 r. nieszczęzną kaskadę kanalizacji oraz odbudować uszkodzoną poniżej Słoneczka skarpe. Wymagało to: wykonania u podnóża skarpy płotków faszynowych na powierzchni około 1 ha skarpy o nachyleniu 1:2, wyplatanych na wbijanych palikach długości ponad 1 m; uzupełnienie ok. 1 tys. m³ humusu oraz ponownego nasadzenia krzewów ligustru. Założono z płyt ażurowych specjalne drogi, umożliwiające transport tego materiału. Usypanie w latach 1983–1985 (po zatorowej powodzi zimowej z 1982 r.) u podnóża skarpy płockiej ogromnej przypory z piachu wyrefulowanego z Wisły dociężyło dół skarpy i ustabilizowało osuwiska (głównie w rejonie zabytkowej zabudowy). Pozostawiono na skarpie stare drogi spacerowe oraz wybudowano nowe (jako element ochronny).

Przy ul. Piekarskiej jest jeszcze jeden spichlerz, wykorzystywany przez ponad 40 lat jako magazyn suszonych ziół Centrali Zielarskiej (różne nazwy tej instytucji w różnych okresach, m.in. Hortex). Już po 1983 r. zauważono i na tym spichlerzu rysy osuwiskowe. Wklejono na rysach szkiełka do kontroli postępu osuwisk. Osadzono repery kontrolne, ujęte w utworzoną w Płocku stuletnią sieć obserwacyjną punktów pomiarowych na skarpie. Po kolejnych 20 latach większość tych szkiełek była jeszcze cała. To pośrednio potwierdza skuteczne dociążenie skarpy. Osiedlenia reperów też w tym rejonie nie są znaczące. Są zatem przesłanki uznania, że wspomniana przypora piaskowa spowolniła a być może powstrzymała osuwiska. Spichlerz ten jest również przygotowywany do rekonstrukcji. Doświadczenie uczy, że udana rekonstrukcja będzie wymagała troskliwego wykonania systemów odwadniających. Ważnym jest też odpowiednie oddalenie od krawędzi skarpy ciężkich (czyli wysokich) obiektów budowlanych. Bardzo efektywnie osusza skarpe zieleń, w tym stosowany od około 150 lat liguster. Także drzewa dobrze chronią górną krawędź skarpy. Dęby są bardzo dobre, bo długowieczne (nawet do 1000 lat). Kasztanowce już po 150 latach stają się starszaki do wymiany. To wyraźnie już widać obok sądów i bazyliki katedralnej.

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. MARSZAŁKA STANISŁAWA MAŁACHOWSKIEGO

Ta najstarsza w Polsce szkoła średnia funkcjonuje w obrębie jednego kompleksu obiektów od 1180 r. Najstarsze mury kolegiaty pw. św. Michała, stanowiące część Liceum im. Marszałka Stanisława Małachowskiego, zawierają fundamenty romańskie z XII w., powyżej — mury gotyckie. Kolejna rozbudowa (m.in. budowa frontonu w stylu klasycystycznym) wykonana została w 1843 r. przez włoskiego architekta Antoniego Corazziego. Remont po zniszczeniach I wojny światowej przeprowadzono w 1921 r. Wówczas Liceum otrzymało obecną nazwę.

Po II wojnie Małachowiankę kilkakrotnie rozbudowywano. W 1946 r. przeprowadzono pierwszy remont po zniszczeniach wojennych. W 1965 r. dobudowano nowe skrzydło wzdłuż ul. St. Małachowskiego; w podziemiach byłej kolegiaty utworzono muzeum szkoły. W 1975 r. na wieży zbudowano kopułę teleskopu i utworzono obserwatorium astronomiczne; dobudowano też salę gimnastyczną. W 2005 r. wybudowano kolejne skrzydło — przy ul. Teatralnej, gdzie znalazło się nowe wejście do szkoły, dostosowane już do przyjmowania uczniów ruchowo niesprawnych (jest wyciąg dla wózków inwalidzkich). Od strony ul. Piekarskiej wykonano boiska do gier: siatkówki, koszykówki i piłki ręcznej. Trzeba było przy tym przywrócić poziom terenu z XVIII w., podwyższony w XIX w. Jako świadek pozostał jeden kasztanowiec wyeksponowany na podwyższonym klombie, mający już prawie 180 lat (sadzony w 1828 r.).

DOM POD OPATRZNOŚCIĄ

Między wylotami ulic Grodzkiej i S. Małachowskiego (na przedłużeniu ul. Teatralnej) w 1830 r. architekt Jakub Kubicki wybudował klasycystyczny dom Pod Opatrznością (plac im. G. Narutowicza 2). Nazwa domu jest uwieczniona nad wejściem głównym na wykonanym przez Kubickiego trójkątnym tympanonie w formie stiukowego fresku Oko Opatrzności.

Obiekt postawiono na średniowiecznych piwnicach, które ponownie odkryto około 1970 r., przy przebudowie tego domu na Bibliotekę im. Zielińskich TNP. Wówczas też w jednym ze sklepów, obecnie piwnicy (ale przed 200 laty teren był niższy ok. 2 m), odkryto sprawny, średniowieczny piec chlebowy. Dziś po remoncie, w starym piecu chlebowym wypiekana jest pizza, a lokal gastronomiczny — to nastrojowa popularna klubopiwiarnia. Dwa dalsze lokale są w średniowiecznych piwnicach, z dobrze zachowanymi sklepieniami walcowymi, typu krzyżowego. Pierwszy — z wejściem od podwórza. W drugiej części tych piwnic, z wejściem przez hol biblioteki, jest doskonała herbaciarnia sieci Pożegnanie Afryki. Powyżej jest piętrowy budynek biblioteki i sale wystawowe Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Po 1992 r. do tego domu dobudowano kamienicę. Powiększono tym sposobem miejsce na bibliotekę i czytelnie. Biblioteka zawiera największy na Mazowszu (poza Warszawą) księgozbiór liczący ponad 160 tys. woluminów, duży dział starodruków, w tym komplety czasopism wychodzących w Płocku w XIX w. Na parterze budynku od strony ul. Grodzkiej, znalazło siedzibę kilka instytucji, w tym redakcja „Życia Płocka”, a także apteka Pod Opatrznością.

PÓŁNOCNA STRONA PLACU GABRIELA NARUTOWICZA

Wewnątrz kazimierzowskich murów obronnych ul. Grodzka szła tak skośnie, że trafiała w bramę Wyszogrodzką. Po likwidacji murów Prusacy wyprostowali Grodzką, wytyczając nową trasę ul. Warszawskiej, aż do ul. Norbertańskiej. Zmieniło to także kształt ówczesnego Rynku Kanonicznego, którego skraj północny jest także północną

linią zabudowy nowej ul. Grodzkiej. Na tej linii budowano w XIX w. przeważnie neoklasycystyczne kamienice. Na narożniku z ul. Tumską powstała apteka, czynna (po odbudowie) do dziś. Następna kamienica za apteką, została po II wojnie odbudowana na siedzibę Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki, popularnie — EMPIK-u. Do 1990 r. odbywały się tam na piętrze różne imprezy kulturalne, kursy języków obcych itp. Obecnie po modernizacji nadal jest tam księgarnia. Przez trzecią posesję było wejście na zaplecze kina Przedwiośnie, ważne szczególnie dla wszystkich zespołów, ćwiczących w salach nad kinem. W budynku kina miał przez wiele lat siedzibę Harcerski Zespół Pieśni i Tańca Dzieci Płocka, działała również przez długi czas Szkoła Muzyczna, początkowo nawet ćwiczyła orkiestra symfoniczna (także kameralna).

Przy kolejnym remoncie odkryto, że kamienica ta stoi na średniowiecznych piwnicach przy ul. Grodzkiej, podobnych do odkrytych w domu Pod Opatrznością. Piwnice zostały wyremontowane i zaadoptowane na sympatyczną piwiarnię Graal (od nazwy poszukiwanego kielicha!). Zanim kino Przedwiośnie zostało przygotowane do remontu, właściciel lokalu w piwnicach powiększył piwiarnię o wewnętrzny ogródek, ale z dojściem dla klientów przez piwnice. Wykonano tam z głazów polodowcowych cztery różne fontanny, aranżacją konkurujące z fontanną Afrodyta (na Starym Rynku). Pełnią one funkcję swoistej klimatyzacji, bo nawilżają powietrze w ogródku.

Na drugim narożniku ul. Tumskiej, na początku ul. Warszawskiej (dziś ul. T. Kościuszki 1, naprzeciw odwachu, na początku XIX w. zbudował sobie dom ówczesny architekt miejski Ludwik Mahn, na parterze zaprojektował wielki salon, a na piętrze — mieszkanie. Mahn był masonem, początkowo loża masońska miała spotkania u niego w salonie. Był współtwórcą TNP. U niego odbyło się spotkanie założycielskie pod przewodnictwem Kajetana Morykoniego, gdy na prezesa TNP wybrano biskupa Adama Prażmowskiego. Po 1945 r. salon został przebudowany na gospodę Pod Strzechą. Na górze mieszkali lokatorzy. Na początku lat 90. gospodę zlikwidowano. Powstał wykwintny sklep, a w kąciку bufecik, serwujący dania na wynos, zwłaszcza kebab. W wielu publikacjach ten dom nazywany jest Dziekanką. Nie jest znane pochodzenia takiej nazwy.

Cała ulica Grodzka ma nową kanalizację. Dziś rynny z przebudowanych dachów kamienic odprowadzają wodę z opadów na jezdnię z kostki, w której po bokach są współczesne, metalowe rynsztoki. Mimo że przy tej ulicy nie ma już żadnej kamienicy bez remontu, to jednak w wyniku upływu czasu, niesolidności wykonawstwa, niskiej jakości materiałów budowlanych oraz nieprawidłowej eksploatacji — kilka kamienic wymaga ponownego remontu kapitalnego.

GMACH SĄDÓW (d. PAŁAC BISKUPÓW PŁOCKICH)

W 1601 r. wybudowany został na ówczesnym Rynku Kanonicznym, przed fosą i wjazdem do Zamku przez wieżę Szlachecką, drewniany pałac biskupów płockich. Od strony Wisły posadzono przed nim dęby. Jeden rośnie tam do dziś. Jest to już pomnik przyrody, gdyż ma udokumentowane ponad 400 lat, a jego pierśnica (ob-

wód) przekracza 4 m. Drewniany pałac miał fasadę od strony Wisły i park odgrodzony od Rynku Kanonicznego. W późniejszych latach w tym ogrodzie dobudowano oficyny. Pałac kilkakrotnie ulegał zniszczeniu i był poddawany kolejnym rewaloryzacji. Podczas kampanii Napoleońskiej najpierw w pałacu zakwaterowano wojsko, a w 1809 r. wybudowano piekarnię i przekształcono pałac w lazaret. Zrujnowany po klęsce Napoleona obiekt przestał być siedzibą biskupów. W 1822 r. został wydzierżawiony przez kurię Pankracemu Jaroszewskiemu, który zobowiązał się do wyremontowania domu i uiszczania czynszu. Po wygaśnięciu tej umowy w 1841 r. zawarto kontrakt z Prezesem Trybunału Cywilnego, Hipolitem Gawareckim (członkiem TNP), który przebudował obiekt na siedzibę Trybunału. Podczas remontu posadzono od strony Wisły i ul. Teatralnej kasztanowce, ale dąb, mający wówczas już 250 lat pozostał na zieleńcu przed gmachem. Drewniane budynki spłonęły w 1857 r. Obiekt odbudowano jako murowany w stylu neoklasycystycznym, w kształcie podkowy otwartej na plac, z frontem od strony Wisły.

W 1866 r. obiekt został przejęty na własność władz carskich. Do 1918 r. miały tu siedzibę: sąd okręgowy, izba skarbowa oraz hipoteka. Podobną funkcję pełnił ten budynek w okresie międzywojennym, a także tuż po 1945 r. Z uwagi na brak pomieszczeń dla szkół, w zachodnim skrzydle obiektu umieszczono Szkołę Podstawową nr 2. Po wybudowaniu dla tej szkoły nowej siedziby, cały obiekt został zajęty przez sądownictwo i prokuraturę. W latach 1985–1990 przeprowadzono kolejny remont gmachu sądów, podczas którego wykonano nową poziomą izolację przeciwwilgociową poprzez nawiercenie ścian u dołu „prawie” poziomymi otworami, przez które nasączono mur ceglany warstwą żywicy epoksydowej. Po kilkunastu latach można ocenić, że cała ta operacja się udała, zagrzybienie ścian wyhamowano. Za krótko jeszcze, by ocenić trwałość takiego zabiegu. W ostatnich latach wykonano kolejny remont kapitalny. Obecnie obiekt jest siedzibą Sądu Rejonowego oraz Sądu Okręgowego. Izba Skarbową (zwana dziś Urzędem) przejęła i przebudowała na swoje potrzeby nieukończony gmach dla Komitetu Wojewódzkiego PZPR (po jego rozwiązaniu) przy ul. 1 Maja. Sąd Gospodarczy przejął po wyremontowaniu, jeden z budynków dawnych koszar przy al. J. Kilińskiego. Prokuratura natomiast przeniosła się do zabytkowego budynku bankowego na pl. Obrońców Warszawy 8, przebudowanego na ten cel po opuszczeniu go przez NBP.

ZAMEK PŁOCKI — OPACTWO POBENEDYKTYŃSKIE

Do reliktów budownictwa kamiennego można zaliczyć dwa palatia w obrębie Zamku Piastów na Wzgórzu Tumskim: wcześniejsze — króla Bolesława Chrobrego, późniejsze — władcy Polan, księcia Władysława Hermana. Zachowała się tylko ich część kamienna. Palatium Bolesława Chrobrego jest widoczne tylko niewielkim fragmentem, odsłoniętym w piwnicy odbudowanego na muzeum Zamku, natomiast drewniane elementy: stropy i (mieszkalna) nadbudowa powyżej parteru — nie. Opisywane — są dość prawdopodobną rekonstrukcją, wzorowaną na podobnych budow-

lach z tego okresu. Fundamenty kamienne tych dwu palatiów oraz dwu rotund (starsza kaplica rozbudowana do trikonchy, przylegała do palatium Bolesława Chrobrego) — to zapewne zabytki romańskie (XI–XII w.). Wały ziemno-drewniane można przypisać też tej epoce.

Pierwszą odbudowę Zamku (nie tylko palatium Władysława Hermana) w cegle, po spaleniu i zburzeniu w 1261 r. przez Litwinów pod wodzą króla Mendoga, przeprowadził w latach 1262–1290 książę wielkopolski Bolesław Pobożny dla księżnej Perejasławy, wdowy po zabitym Siemowicie I oraz jej syna Bolesława. Kolejną odbudowę, z rozbudową murów obronnych (cegła z królewskiej cegielni na terenie dzisiejszego ZOO), przeprowadził król Kazimierz Wielki. Następną — dla królowej Bony, która wykupiła Zamek z długów od starosty Niszczyckiego — kolejny (jej zaufany) starosta J. Sieprski. Ten ostatni korzystał już z cegły wytwarzanej w cegielni Parowa.

Po zamążpójściu królowy Anny Jagiellonki za Stefana Batorego (1575) zamek opustoszał. Przez 300 lat (1574–1864) niszczał. Już podczas „potopu” nie nadawał się na rezydencję i król szwedzki Karol X Gustaw wybrał w 1656 r. na swą (wojenną) siedzibę gmach dzisiejszej Małachowianki. Według części płockich historyków do 1781 r. na terenie byłego zamku książąt mazowieckich funkcjonowało opactwo benedyktyńskie. Po powstaniu stycziowym Rosjanie odbudowali częściowo kompleks zamkowy na koszary sotni kozackiej, obsługującej odwach. W okresie międzywojennym koszary zaadaptowano na średnią szkołę organistów (z bursą).

Bezpośrednio po II wojnie światowej obiekt został zasiedlony na dziko za zgodą ówczesnych władz, ale bez zgody właścicieli. Wykwaterowanie 44 mieszkańców tego kompleksu nastąpiło dopiero w 1960 r., gdy podjęto decyzję o odbudowie i modernizacji obiektu. Nastąpiło to z inicjatywy ówczesnego wiceprzewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Jakuba Chojnackiego i wsparciu finansowym dyrektora Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych Pawła Nowaka.

Powojenna odbudowa była okazją do szerokich badań naukowych. Archeolodzy odkryli w latach 1960–1966 dwa ciekawe relikty budownictwa drewnianego. Rozkopując obwałowania Zamku, natrafili na drewniane wzmocnienie ich ziemnej konstrukcji. Okazało się ono trwalsze od dzisiejszych betonów, bowiem drewno w mokrej glinie bez dostępu powietrza może przetrwać ponad tysiąc lat. Uchowały się przed spalaniem, bo były zakopane. Ich fragment jest widoczny w rejonie zasypanej fosy pomiędzy Zamkiem, a dzisiejszą siedzibą biskupów płockich.

Ciekawe było też odkopanie przy palatium Władysława Hermana ocembrowanej drewnem kloaki. Dość dobry stan tej ponad 700-letniej drewnianej cembrowiny potwierdza trwałość budulca drewnianego w takich warunkach. Jest to też swoisty relikwit sanitarny w Płocku. Przy opróżnianiu tego szamba, w zmineralizowanej już zawartości, odkryto ciekawe zguby z dawnych wieków. Oprócz różnych cacek i klejniczków, znaleziono jeden ze starszych instrumentów muzycznych, zwany dziś skrzypce płockie. Cenny zabytek drewniany, chociaż nie budowlany. Gotyckie wieże zamkowe: Zegarowa i Szlachecka oraz ruiny kościoła (kaplicy zamkowej) pw. św. Wojciecha to zabytki z cegły.

W 1958 r. zabudowania zamkowo-kościelne zostały wpisane do rejestru zabytków jako „zespół dawnego opactwa benedyktyńskiego z reliktnami Zamku”, Odbudowę i modernizację obiektu zamkowego zrealizowano według projektu. arch. Feliksa Dzierżanowskiego, który poszczególne pomieszczenia zaaranżował pod potrzeby Mazowieckiego Muzeum Okręgowego.

W latach 1961–1971 wykonano rekonstrukcję i przebudowę płockiego Zamku: od wieży Szlacheckiej do wieży Zegarowej. Pod nią widoczna jest dolna część palatium Władysława Hermana. Na kamiennym murze palatium jest tablica informująca o tym. Odkrycie ruin wcześniejszego, Bolesławowego palatium wewnątrz obrysu Zamku podważa hipotezę, że najstarsza część Stanicy Mieszka I mogła osunąć się do Wisły.

Brak jest dokumentów, które by wskazywały, że w jakimś okresie Zamek był na innym miejscu Wzgórza Tumskiego. Plan, sporządzony przez Waclawa Rosłańca, jest w sprzeczności z zachowanymi fragmentami budowli, opisami kolejnych renowacji oraz zachowanych inwentaryzacji, czy nadań królewskich albo książęcych. Na skarpie od dawna obserwowano procesy osuwiskowe. Za czasów królowej Bony ściągnięto nawet opata z Czerwińska, by temu jakoś zaradzić (podobno zastosowano wbijanie dębowych pali u podnóża Wzgórza Tumskiego). Osiadanie gruntu obserwuje się i dziś, nawet w zasypanej fosie. Mur ogrodzenia obecnej siedziby biskupów został posadowiony na skraju dawnej fosy, po 50 latach od jego wykonania, ciągle obserwuje się pęknięcie narożników. Dawną trasą fosy jest poprowadzony deptak dla zwiedzających. Świadomie nie odkopano w pełni dawnego wjazdu do Zamku przez wieżę Szlachecką. To pokazuje o ile podwyższono teren w XIX w. podczas burzenia murów obronnych.

Muzeum Mazowieckie funkcjonowało w odbudowanym kompleksie zamkowym 32 lata — od 16 maja 1973 r. do 30 czerwca 2005 r. Muzeum przeniesiono na ul. Tumską 8. Kompleks zamkowy jako opactwo pobenedyktyńskie został przekazany Kurii Diecezji Płockiej. Nowy właściciel obiektu, pragnąc podtrzymać tradycje muzealne, planuje zorganizować w nim nowoczesne Muzeum Kościelne. W latach 2006–2007 wykonano m.in. ze środków Unii Europejskiej roboty remontowo-modernizacyjne. Udział własny Kurii z 25 proc. znacznie się zwiększył w czasie robót budowlanych (bez wyposażenia). W nowym muzeum zaprezentowane będą m.in. część skarbca katedralnego, średniowieczne rękopisy, złotnictwo, malarstwo, tkaniny, zbiory numizmatyczne, znaczki i wiele sakralnych pamiątek, m.in. po płockich świętych i błogosławionych.

BAZYLIKA KATEDRALNA

Tuż po zakończeniu II wojny światowej odbudowano zbombardowaną katedrę, szczególnie dach i kaplicę Zygmuntofską. Wykonano też nowe witraże na miejsce zniszczonych. Odbudowa trwała do 1950 r. Katedra ma widoczne kamienne fragmenty romańskie, ale już od XIV w. była przebudowywana przy użyciu cegły. Krypta królewska ze szczątkami władców Polski Władysława Hermana i jego żony Judyty oraz syna Bolesława Krzywoustego przetrwała obie wojny, mimo że zawierała klasyczne symbole polskie, w tym orły. W odbudowanej kaplicy i na witrażach znalazły się na-

pisy i nowe tablice upamiętniające martyrologię płocczan, w tym i kapłanów. Katedra otrzymała też nowe dzwony za zdemontowane przez okupanta. Poza remontem powojennym, ciągle trwają prace konserwacyjne, jak też badawcze. Przed 1966 r. przeprowadzono w katedrze obszerną inwentaryzację archeologiczną, połączoną z konserwacją zabytkowych fragmentów.

W 1972 r. otworzono kryptę królewską i przeprowadzono antropologiczne badania złożonych w niej szczątków. Okazało się, że tych szczątków jest daleko więcej niż oczekiwano (nie trzech ale kilkunastu osób). Rozpoznano jednak szkielety: Władysława Hermana (po charakterystycznych skrzywieniach kręgosłupa), jego żony, czeskiej księżniczki Judyty oraz uzasadniono przydomek Bolesława III — Krzywousty. Jego czaszka ma charakterystyczne deformacje. Po badaniach, wszystkie szczątki uroczyście pochowano ponownie. W 1975 r. katedra otrzymała kopię z brązu Drzwi Płockich. Oryginalne są od dawna w nowogrodzkim Soborze Bożej Mądrości. Z nich zrobiono najpierw kopię w tworzywie, następnie z brązu i ta została zamontowana w Bazylice Katedralnej. Remont organów trwał aż do 1995 r., są one jednymi z najlepszych w Polsce. W podziemiach katedry są nadal chowani biskupi płoccy.

Aktualnie w otaczającym katedrę parku, a nawet w całym Płocku pojawił się problem kasztanowców. Niektóre drzewa mają ponad 170 lat. Wiele ma spróchniałe pnie, czy poucinane z konieczności konary. Pojawił się ponadto w Płocku szkodnik — szrotówek kasztanowiaczek. Testuje się różne formy walki z kłopotliwymi larwami tego owada. Wszystko to wymaga dużego zaangażowania Zakładu Zieleni Miejskiej i naukowców, nawet mieszkańców (apel Ligi Ochrony Przyrody do szkół). Nie wiadomo czy kasztanowce uda się uratować. Tak, czy inaczej trzeba będzie na Wzgórzu Tumskim w niedługim czasie wymienić drzewostan.

MUZEUM DIECEZJALNE

Po remoncie katedry w 1903 r. architekt Stefan Szyller zbudował na Wzgórzu Tumskim budynek dla Muzeum Diecezjalnego. W ściany tego Muzeum zostały wmurowane ozdoby architektoniczne z innych, zniszczonych budowli sakralnych (nawet barokowe ozdoby ze świeckich). Oszczędziła je II wojna światowa, ale nie ząb czasu. Budynek Muzeum Diecezjalnego był po 1945 r. kilkakrotnie remontowany. Przy nim również występuje problem stateczności skarpy i kanału po dawnym potoku Dunajek. Nasypy z XIX i XX w. nadal osiadają. Schody wschodniego zejścia i odwodnienia z placu przed katedrą do (dolnej) ul. Mostowej były po wojnie już czterokrotnie przebudowywane. Opady wywołują łatwo erozję stromizni (i sufozję spod betonowych płyt).

KANONIE

Drewniane kanonie, istniejące na północnym skraju Rynku Kanonicznego, zostały rozebrane w XIX w. Skośna ścieżka przez skwer w kierunku odwachu może obrazować pierwotną granicę zabudowy północnej strony Rynku. Kanonie murowane prze-

trwały zabory i obie wojny, aczkolwiek zmieniały swe przeznaczenie i przechodziły kilkakrotne remonty. Jedna z kanonii, wybudowana ok. 1445 r. przez Stefana z Misze-
wa, została od władz kościelnych odkupiona w 1908 r. z przeznaczeniem na siedzibę
TNP. W obiekcie tym wykonano kapitalny remont ok. 1964 r., następny z częściowym
odsłonięciem starej cegły — ok. 1970 r., kolejny (ok. 1976 r.) polegający na wymianie
więźby dachowej i utworzenie na poddaszu sali wystawowo-konferencyjnej.

Pozostałe kanonie należą do Kurii. Kanonia przylegająca do budynku TNP — już
w okresie międzywojennym stała się siedzibą biskupów. W latach 1965–1975 zosta-
ła rozbudowana o skrzydło wewnętrzne. Gdy papież Jan Paweł II w 1991 r. odwiedził
Płock, właśnie w niej gościł. Dwa dalsze murowane budynki Kurii: kancelaria i archi-
wum (też d. kanonia) także były w okresie powojennym kilkakrotnie remontowane.
Kanonie te również pochodzą z XVI w., były one wcześniej remontowane przez Stefa-
na Szyllera na początku XX w., później usuwano zniszczenia z obu wojen światowych
i regularnie odnawiano wnętrza.

MURY OBRONNE I FOSY WOKÓŁ ZAMKU I STAREGO MIASTA

Mury obronne wokół Starego Miasta powstały w XIV w. (czasy Kazimierza Wiel-
kiego). Wyburzone w większości na początku XIX w. Do dziś zachowały się ich frag-
menty: jeden to oryginalny odcinek muru, zachowany przy skrzyżowaniu ul. Bielskiej
i J. Kwiatka (w okolicy pl. E. Jurgensa), drugi — baszta dobrzyńska z kawałkiem pod-
stawy muru (przy ulicach S. Okrzei i Zduńskiej), inne fragmenty stanowią części ścian
istniejących budynków. Baszta przy Zduńskiej została bezpośrednio po wojnie wyre-
montowana na żydowski dom starców (istniał do śmierci ostatniego mieszkańca), na-
stępnie przebudowana w 1969 r. według projektu arch. Zbigniewa Sokołowskiego dla
potrzeb instytucji kultury. W przebudowanej baszcie znalazł siedzibę Klub Związków
Twórczych, a obecnie Służby Ochrony Zabytków. Stary dolny fragment murów jest tu
widoczny. Żadna z bram się nie zachowała.

Ciekawy pomysł zrealizowali projektanci (główny projektant: arch. Anna Tro-
chymczyńska z Warszawy) zespołu mieszkań przy ul. S. Okrzei, należącego do Spół-
dzielni Komunalnik. Elewacja tego kompleksu (od ul. Zduńskiej do placu E. Jurgensa)
jest zbudowana ściśle w obrysie dawnych murów. Wykonawca (spółka Vectra) po-
zostawił, zgodnie z koncepcją projektantów, część elewacji imitującą mur obronny
(z odsłoniętą cegłą, ale o formacie współczesnym — metrycznym). Przy opisanej basz-
cie zostawiono odsłoniętą dawną cegłę, stąd można porównać jak zmieniały się mia-
ry długości i rozmiary cegieł.

Przy placu E. Jurgensa (przy „domu kata”) odtworzono też zarys narożnej wieży mu-
rów obronnych. Zgodnie z tradycją kat mieszkał za murem, jednakże wewnątrz obsza-
ru otoczonego fosą. Jak głosi fama, kat miał malutki domek przy północno-wschodnim
narożniku muru (dzisiaj pl. E. Jurgensa przy ul. S. Okrzei) z wejściem do miasta przez
narożną basztę. Po zburzeniu murów i zasypaniu fos „dom kata” był częścią dzielnicy
żydowskiej. Dziś po remoncie jest w tym domku piwiarnia, nazwana Pub Klatka.

Fot. 1. Wzgórze Tumskie widziane z mostu im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego

Fot. 2. Zabytki Wzgórza Tumskiego — bazylika katedralna i zamek

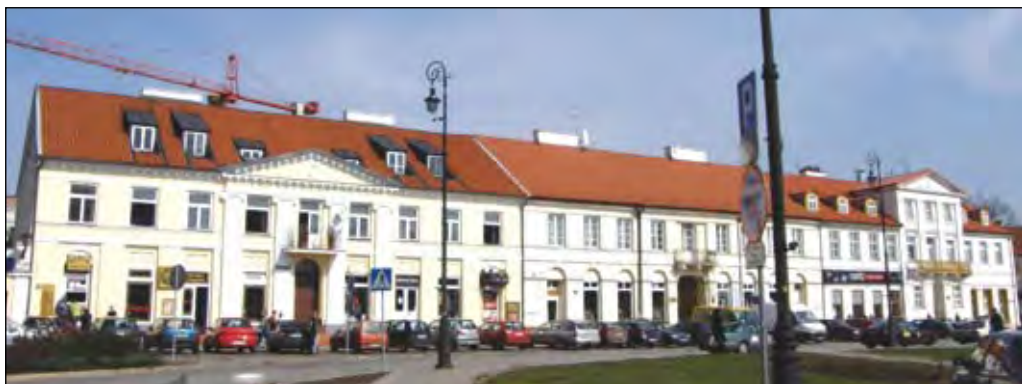
Fot. 3. Plac G. Narutowicza. Dom Pod Opatrznością

Fot. 4. Plac G. Narutowicza. Dawne kanonie

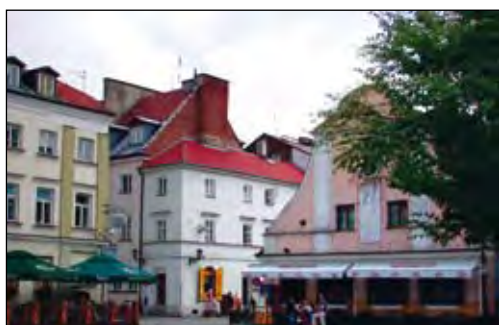
Fot. 5. Plac G. Narutowicza. Widok na Wieżę Zegarową zamku książęcego

Fot. 6. Plac G. Narutowicza. Kamienice klasycystyczne północnej pierzei

Fot. 7. Fragment północnej pierzei Starego Rynku

Fot. 8. Stary Rynek. W głębi Dom Prasy

Fot. 9. Ulica Grodzka, jedna ze starszych w Płocku

Fot. 10. Podwórkko przy ulicy Grodzkiej

Fot. 11. Fontanna Afrodyta dodaje blasku gmachowi plockiego ratusza

Fot. 12. Dom Przymanowskich przy ul. 1 Maja

Fot. 13. Fontanna na placu Obrońców Warszawy

Fot. 14. Gmach z początku XX wieku przy pl. Obrońców Warszawy

Fot. 15. Fragment ulicy Tumskiej po modernizacji

Fot. 16. Ulica Tumska nocą

Fot. 17. Książnica Płocka im. Władysława Broniewskiego od ulicy Mostowej

Fot. 18. Obiekty Seminarium Duchownego przy pl. E. Jurgensa

Fot. 19. Dawne spichrze nadwiślańskie po restauracji

Fot. 20. Klasycystyczny budynek starego więzienia przy ul. H. Sienkiewicza

Fot. 21. Południowa pierzeja zespołu kamienic przy ul. J. Kwiatka od placu Trzynastu Straconych

Fot. 22. Ten sam fragment ul. J. Kwiatka po restauracji — elewacja frontowa

Fot. 23. Dom Rabina przy ul. J. Kwiatka przed renowacją

Fot. 24. Dom Rabina przy ul. J. Kwiatka po renowacji

Fot. 25. Gmach banku, róg ulicy Kolegialnej i placu Obrońców Warszawy

Fot. 26. Pasaż Staromiejski

Fot. 27. Szkoła muzyczna przy ul. Kolegialnej

Fot. 28. Widok nocą na płockie Stare Miasto. Na pierwszym planie Jagiellonka

Fot. 29. Kościół poddominikański pw. św. Maksymiliana na tzw. Górkach

Fot. 30. Kościół pw. św. Stanisława Kostki przy Al. S. Jachowicza

Fot. 31. Kopiała katedry mariawickiej

Fot. 32. Zespół katedralny Mariawitów

Fot. 33. Wirydarz klasztorny neogotyckiego zespołu sakralnego Mariawitów

Fot. 34. Rotunda kościoła pw. św. Jadwigi Królowej

Fot. 35. Kościół pw. św. Józefa Rzemieślnika na Cholercie

Fot. 36. Kościół pw. św. Wojciecha na Podolszyczach Południu w budowie

Fot. 37. Fragment osiedla Podolszyce Południe. W głębi kościół pw. św. Wojciecha

Fot. 38. Kamienica z pocz. XX w. przy ul. Rybaki

Fot. 39. Ul. Warszawska. Kamienica z pocz. XX w.

Fot. 40. Nowe budynki przy ul. Kazimierza Wielkiego

Fot. 41. Ogród zajazdu Rybaki

Fot. 42. Przystań Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego nad Wisłą

Fot. 43. Most im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego w zimowej aurze

Fot. 44. Hotel Starzyński (dawny Dom Turysty) na skarpie wiślanej

Fosa biegła pod nawierzchnią ul. S. Okrzei (dawna Sukiennicza) do jaru Kazimierza Wielkiego. Przy tej ulicy od strony północnej kozacy zbudowali w XIX w. swe koszary pn. Czarny Dwór. Po odzyskaniu wolności, od 1918 do 1966 r. Czarny Dwór zamieszkiwała płożka biedota. Po przesiedleniu ludzi do nowych mieszkań w 1967 r. koszary zostały rozebrane. Powstał tam kolejny parking.

Istnieją też fragmenty murów obronnych, stanowiące obecnie jedną ze ścian innych, użytkowanych budynków; tak jest w domu przy Jarze (i ulicy) Kazimierza Wielkiego, czy w domu Pod Trąbami (ul. Mostowa 1). Na zasypanych fosach powstała w XIX w. ul. Szeroka (dziś ul. J. Kwiatka) oraz część ul. Tumskiej (od Kwiatka do Grodzkiej). Ulice te zostały przebudowane w drugiej połowie XX w., wymieniono i rozbudowano podziemne sieci wodno-kanalizacyjne, centralnego ogrzewania, gazu, kabli telekomunikacyjnych, energetycznych itp.

DOM POD TRĄBAMI

Dom Pod Trąbami został zbudowany w połowie XVI w. przez A. Sieprskiego. Herb domu — trzy trąby to herb Radziwiłłów. Prawo do jego umieszczenia na ścianie frontowej uzyskał ten obiekt w połowie XVIII w. od mieszkającego w nim jakiś czas księcia Karola Radziwiłła „Panie Kochanku”, który w 1767 r. na konfederacji generalnej w Radomiu został obwołany marszałkiem rokoszan (przeciwko królowi Stanisławowi Augustowi Poniatowskiemu). Wówczas istniała jeszcze na północ od domu Pod Trąbami brama Wyszogrodzka, fosa oraz strumyk Dunajek (przed wschodnimi oknami domu). Widoczne też były w jarze sklepienia piwnic winnych Sieprskiego.

Na przełomie XVIII/XIX w., gdy zasypywano dawne fosy, zasypano też dawne winne piwnice (wraz z Dunajkiem, który popłynął kanałem murowanym). W drugiej połowie XIX w. zapomniano o zasypanym Dunajku i wybudowano dla Towarzystwa Kredytowego przybudówkę (ul. Mostowej 1a). Odkryto wówczas piwnice Sieprskiego, następnie studnię rewizyjną kanału po Dunajku. Piwnice Sieprskiego stały się przejściem z domu do przybudówki, natomiast nad kanałem zbudowano nowe fundamenty i piwnice lokatorskie z wejściem po schodach zewnętrznych. W jednej z piwnic znalazła się odnaleziona podczas budowy studnia.

Dom Pod Trąbami uzyskał obecny wygląd w latach 1936–1938, gdy została podwyższona ul. Mostowa, żeby trafić na podwyższony nowy dojazd z placu G. Narutowicza do mostu kolejowo-drogowego. Dawny parter tego obiektu stał się piwnicą, obasypaną od północy, zachodu i południa. Od tej pory widoczne są tylko dwie z trzech kondygnacji.

Podczas remontu i modernizacji obiektu w latach 1965–1966 dobudowano w części północnej klatkę schodową, zainstalowano wodociąg, doprowadzono kanalizację oraz we frontowym ogródku wykonano basenik z fontanną. W efekcie powstała bardzo popularna kawiarnia Zamkowa. Zamysłem projektantów było pokazanie też fragmentu muru obronnego. Zaprojektowano pasaż obejściowy domu od wschodu oraz zmienili kształt przybudówki: obcięto jej część i zbudowano schody tere-

nowe (między domem a przybudówką nad piwnicami Sieprskiego). Ukształtowano na nowo teren między odwachem i domem Pod Trąbami (mur oporowy). Kawiarnia oraz fontanna zostały zlikwidowane po 1983 r., m.in. z uwagi na niesprawne instalacje sanitarne (nadmierne zawilgocenie wewnątrz). Dziś na miejscu fontanny stoi pomnik biskupa Leona Wetmańskiego. W omawianym obiekcie siedzibę mają różne organizacje katolickie. Nadal w opisach można natrafić na legendy, że ten dom był połączony podziemnym przejściem z Zamkiem. A to — tylko kanał burzowy z przełomu XIX/XX w, w dawnej fosie (po Dunajku), którego jedna studzienka jest w piwnicy przybudówki.

W 2007 r. ukończono kolejny remont domu: pasaż obejścia od wschodu został zlikwidowany. Przybudówka została domurowana do muru obronnego. Wreszcie zrealizowano poprawną (nawiewną) wentylację obu obiektów z piwnicami łącznie, co zapobiega dziś zawilgoceniu powietrza w piwnicach wskutek mimowolnie zasysanego kanału po Dunajku. Dawny właz (od góry) do piwnic Sieprskiego znalazł się pod dachem nadbudówki, co też zlikwidowało wciekanie opadów do piwnic.

Już wcześniej uporządkowano podwórko przyległej posesji przy ul. T. Kościuszki 2. Jest tam teraz zadaszony, wybrukowany polbrukiem letni bar piwny Lisia Jama. Posadzka ma bardzo dobre odwodnienie (korytkowe) do kanału po Dunajku. Pozostawiono posadzone przed (już!) 50 laty brzozy, ale nie mają one teraz dostępu do kanalizacji i są w kontrolowany sposób podlewane. Druga część baru piwnego Lisia Jama jest zlokalizowana w średniowiecznych piwnicach. Cały ten zespół stał się doskonałym przykładem udanej renowacji i prawidłowej konserwacji. Dotyczy to także właściciela odwachu w tym zakątku, teraz (PTTK). Któż pamięta, że w 1983 r. przybudówce groziła katastrofa budowlana, a w piwnicach na framugach drzwi rosły grzyby?

ULICA O NAZWIE MOSTOWA

Jar, którym płynął niegdyś Dunajek, był od zarania trasą zejścia ze Wzgórza Tumskiego do domostw i tabern oraz do przeprawy na Rybakach. Po wybudowaniu murów obronnych i bram nastąpiła swoista segregacja ruchu: do przeprawy — za bramą Wyszogrodzką, lewym brzegiem Dunajka, natomiast do portu i do łaźni na Rybakach — jarem przy bramie Dobrzyńskiej (dziś jar Kazimierza Wielkiego).

Przystępując do likwidacji murów obronnych i fos, Prusacy już w latach 1793–1807 zbudowali kanał podziemny odwadniający dawne fosy. Jego trasa biegnie od ul. J. Kwiatka poprzez przechodniak koło kina ul. Tumską dalej pod odwachem i pod przybudówką domu Pod Trąbami (Mostowa 1a), następnie niższą ul. Mostową, od 1912 r. wzdłuż schodów — do Wisły. Jest najstarszym, do dziś eksploatowanym kanałem burzowym w Płocku. Okresowo bywał całkiem zapomniany. Kilkakrotnie był odnajdywany. Jeszcze w 1966 r. był opisywany jako podziemne lochy Zamku. Dopiero w 1983 r. ustalono jego przeznaczenie i dobry stan techniczny (nowoczesną techniką telewizyjną). Wymurowany z cegły, ma przekrój prawie prostokątny. Wysokość w świetle: 140 cm, szerokość 80 cm.

Nad kanałem i dalej powstał nowy zjazd nad Wisłę. Podczas budowy odwachu zjazd przeniesiono na zachodnią stronę domu Pod Trąbami i wybrukowano. Po zbudowaniu mostu łyżwowego 1838 r. zjazd uzyskał nazwę ul. Mostowa. Tuż przy moście były w XIX w. rogatki mostowe i zajazd Rybaki. Rogatki zostały zniszczone w 1916 r. podczas budowy drewnianego mostu wojennego przez Niemców okupujących Płock. Jeszcze w 1935 r. był to główny zjazd do mostu niskowodnego od ul. Tumskiej. W tym czasie była nawet na skrzyżowaniu ulicy Warszawskiej i Grodzkiej wysepka dla policjanta regulującego ruch pojazdów. Dawny budynek zajazdu uległ pożarowi przed 1985 r. W końcu 1994 r. został odbudowany przez małżeństwo Jaszczaków i funkcjonuje jako lokal gastronomiczno-hotelowy — zajazd Rybaki.

W przybliżeniu na połowie długości ulic Mostowa (górną i dolną), krzyżują się z nimi schody zejściowe z placu Obrońców Warszawy (niegdyś Floriańskiego). Schody kryją kaskadę kanalizacji rozbudowanej wokół placu oraz ul. Dominikańskiej (obecnie 1 Maja) i ul. Kolejalnej. Kaskada została wykonana pod koniec XIX w. z rur betonowych o średnicy wewnętrznej do 1,20 m (wytwarzanych już w Płocku) oraz studni murowanych z cegły. Żeliwne płyty włazów zostały odlane w fabryce maszyn rolniczych M. Sarny. Do kaskady tej włączono w 1910 r. kanał po Dunajku. Schody były zejściem na dwie pływające przystanie: dla Żeglugi Parowej na Wisłę oraz dla Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego, zakotwiczone (latem) — powyżej i poniżej mostu łyżwowego. Na okres zlodzenia Wisły przystanie były chowane do portu w Radziwiu.

Ulica Nowomostowa została wykonana w 1938 r. jako dojazd do nowego mostu kolejowo-drogowego na nasypie (wysokości do 18 m) z gruntu wykopanego na nowym dojeździe do al. J. Kilińskiego i nawiezonego aż do placu G. Narutowicza oraz na nasypie (kolejowy i drogowy w Radziwiu). Przy schodach wybudowano swoisty mur oporowy w postaci lokalu, wykorzystywanego niegdyś latem na piwiarnię. Za tymi schodami jest nowy (wyższy) zjazd na Rybaki. Nowomostowa stała się ulicą drugorzędną, obsługującą tylko ruch lokalny. Główny wyjazd z mostu kolejowo-drogowego prowadzi obecnie przekopem, równoległym do wykopu dla kolei, włączonym do al. J. Kilińskiego. Dolna ul. Mostowa jest dziś tylko deptakiem, wykorzystywanym zimą przez dzieciarnię jako niezły tor saneczkowy. Po wojnie uproszczono nazewnictwo; cały ten węzeł dojazdu do mostu i na Rybaki ma nazwę ul. Mostowa. Pomimo że od nasypiania gruntu z gliny zwałowej minęło już prawie 70 lat nadal gliniaste nasypy osiadają. Przewidywali to projektanci dojazdów, kładąc na ul. Mostowej nawierzchnię z kostki bazaltowej, na dobrze zdrenowanej podsypce z piasku wiślanego i tłuczni. Nawierzchnia była przekładana co kilka lat, ale cały czas z tej samej kostki. Dopiero w 2000 r. odważono się na wyasfaltowanie części ul. Mostowej, jednak nadal duże fragmenty nawierzchni tej ulicy są z kostki bazaltowej. Także żelbetowe schody co kilka lat są remontowane, a każdego roku klomby wzdłuż nich są obsadzone kwiatami. Nawet posadzone tam drzewa wskazują na zjawiska pęcznienia glin (zwłaszcza w okresach mokrych).

ODWACH I PŁYTA NIEZNANEGO ŻOŁNIERZA

W 1837 r. władze gubernialne Płocka wybudowały nowy odwach (budynek warty garnizonowej) na wschodnim skraju Rynku Kanonicznego, na skrzyżowaniu ul. Warszawskiej (obecnie T. Kościuszki) z ul. Mostową („starą”), będącym wówczas najważniejszym wyjazdem z miasta za Wisłę. Ten parterowy budynek, zaprojektowany przez arch. Michała Jakuba Miklaszewskiego, wybudowano — podobnie jak później przybudówkę do domu Pod Trąbami — nad zapomnianym kanałem odwadniającym fosę (Dunajek). Przeniesiono przy tym sam wyjazd z placu (dziś G. Narutowicza) bliżej kompleksu zamkowego. Ułatwiono tym sposobem wyjazd na Rybaki i ewentualną kontrolę ruchu na budowany równocześnie most łyżwowy (później na niskowodny). Przydatność odwachu potwierdziła obrona tego mostu w 1920 r. przez Polaków przed wojskami Gaj Chana.

Pierwsza Płyta Nieznanego Żołnierza została położona na Rynku Kanonicznym w 1922 r. po udekorowaniu miasta przez Marszałka Józefa Piłsudskiego Krzyżem Walecznych. Została zdemontowana na przełomie lat 1937–1938, by jej nie zasypiano podczas podwyższania terenu w trakcie budowy dojazdu do nowego mostu przez Wisłę od Rynku (wówczas jeszcze) Kanonicznego. Niestety, płyta ta zaginęła podczas okupacji.

Odwach utracił już swe funkcje wojskowe, ale zyskał znaczenie patriotyczne zwłaszcza, gdy w 1966 r. powstała przed nim Płyta Nieznanego Żołnierza, zastępująca płytę zaginioną. W ścianie frontowej wyremontowanego wówczas odwachu są wmurowane tablice upamiętniające martyrologię powstań i wojen. Jeszcze przed remontem stał się siedzibą Oddziału Miejskiego Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego. W 1975 r. (w 30 lat po zakończeniu wojny) wmurowano w cokół pod płytą prochy z pól bitewnych i miejsc martyrologii płocczan, w tym spod Monte Cassino i z Katynia. W latach 1978–1982 odwach został ponownie wyremontowany pod nadzorem konserwatora zabytków. Przy pietyzmie formy (zewnątrznej) został unowocześniony. W 2003 r. wykonano remont praktycznie całej utwardzonej nawierzchni placu G. Narutowicza, w tym wokół odwachu oraz schodów przed Płytą, bo korzenie posadzonych w 1966 r. przy odwachu brzoź zniszczyły chodniki nad nimi.

NOWE MUZEUM MAZOWIECKIE PRZY UL. TUMSKIEJ 8

W latach 2003–2004 firma Vectra przeprowadziła ze środków finansowych Marszałka Województwa Mazowieckiego oraz gminy Płock remont kapitalny i modernizację secesyjnej czterokondygnacyjnej kamienicy rodziny Górnickich przy ul. Tumskiej 8, z przeznaczeniem jej na Muzeum Mazowieckie. Oprócz remontu sal z wymianą stropów i stolarki, budynek został przy tym odpowiednio zmodernizowany: położono szklany dach nad studnią podwórka, doprowadzono wodne centralne ogrzewanie z sieci miejskiej, rozbudowano węzły sanitarne, nowe instalacje elektryczne i łączności, w tym alarmowe oraz zainstalowano windę osobową przystosowaną do korzystania przez niepełnosprawnych na wózkach.

Spółka Vectra otrzymała za realizację tej inwestycji nagrodę II stopnia w ogólnopolskim konkursie „Budowa roku 2004” w kategorii „rewaloryzacja”, zorganizowanym przez PZITB we współpracy z Ministerstwem Infrastruktury i Głównym Urzędem Nadzoru Budowlanego. W dniu 16 lipca 2005 r. Muzeum Mazowieckie otworzyło stałą ekspozycję w nowej siedzibie na parterze i I piętrze, a w końcu tego roku udostępniono kolejne zbiory na II i III piętrze.

KSIĄŻNICA PŁOCKA

Na przełomie XIX i XX w. powstała w Płocku Dyrekcja Szczegółowa (oddział Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, dla którego w 1902 r. wybudowano piękny eklektyczny dom bankowy przy ul. (dziś) T. Kościuszki 6. Autorami projektu byli Apoloniusz Paweł Nieniawski i Władysław Adolf Kozłowski. Bank Towarzystwa działał w tym miejscu także przez okres międzywojenny do 1934 r., kiedy właściciel Banku przekazał obiekt Zgromadzeniu Sióstr Służek Najświętszej Marii Panny Niepokalanej na cele charytatywne i dydaktyczne.

Okupanci adaptowali budynek dla administracji. Po zakończeniu II wojny światowej budynek został przejęty na siedzibę władz partyjnych. Po zjednoczeniu PPR i PPS stał się od 1948 r. siedzibą Komitetu Miejskiego PZPR, a od 1975 r. Komitetu Wojewódzkiego PZPR (dla województwa płockiego). Był kilka razy odnawiany i utrzymywany w reprezentacyjnym stanie aż do rozwiązania PZPR w 1990 r. Wówczas obiekt został odkupiony od właścicieli i przejęty na Bibliotekę Wojewódzką, która wcześniej znajdowała się po drugiej stronie ulicy. Zbędne były większe przeróbki, wykonano tylko adaptacje. Natomiast dawny magazyn wydawnictw (w podwórzu) przystosowano na księgarnię.

Po likwidacji województwa płockiego biblioteka zmieniła nazwę na Książnica Płocka. Obiekt jest nadal dobrze utrzymany. O ile od strony budowlanej trudno zauważyć zmiany, to instalacje zostały bardzo wzbogacone. Zainstalowane zostały komputery z dostępem do własnych nagrań płytowych książek — białych kruków. Zdecydowanie ułatwione jest już komputerowe wyszukiwanie materiałów z elektronicznych katalogów. W Książnicy dostępny jest Internet i kserograf. Wprowadzono też elektroniczne składanie i łamanie arkuszy wydawniczych itp. Chwałą to sobie zwłaszcza studenci i uczniowie szkół średnich.

DOM RAJMUNDA REMBIELIŃSKIEGO

Dla dowódcy pruskiego garnizonu w Płocku generała Jana Hinrischa zbudowano w 1803 r. kamienicę secesyjną z oryginalnymi schodami wejściowymi (obecnie ul. Kościuszki 7). W 1811 r. zakupił ten dom Rajmund Rembieliński, stąd nazwa. Już w okresie międzywojennym mieściła się w nim stacja opieki nad dzieckiem. Po II wojnie światowej było przedszkole, a przejściowo też — magazyny biblioteki. Dziś nadal jest w nim miejskie przedszkole, na bieżąco remontowane.

DOM WACŁAWA LACHMANA

Przykładem oddolnych inicjatyw w ratowaniu zabytków może być działalność płockich ekonomistów Stanisława Plata i Stanisława Stefanickiego, którzy organizując współpracę kilku miejskich przedsiębiorstw w sierpniu 1970 r., spowodowali remont domu Wacława Lachmana przy placu Obrońców Warszawy. W obiekcie usytuowano siedzibę nowo powołanego Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (PTE).

KOŚCIÓŁ I OBIEKTY BYŁEGO KLASZTORU DOMINIKAŃSKIEGO

Kościół pw. św. Dominika i dawny klasztor dominikański stanowią duży kompleks, budowany od 1235 r. poza miastem na wschód od Zamku i katedry, za ul. Mostową. Do dziś utrzymuje się dawna nazwa: na Górkach. Kościół i klasztor przechodziły różne koleje losu, były kilkakrotnie burzone i ponownie odbudowywane. W 1803 r. klasztor został ostatecznie zlikwidowany przez Prusaków, natomiast kościół zamieniony na zbór ewangelicki. Był zbozem także w okresie caratu i w okresie międzywojennym. Po likwidacji cerkwi w 1929 r. (wybudowanej w 1867 r. przez architekta Bronisława Brodzic-Żochowskiego) przy ówczesnym placu Marszałka Józefa Piłsudskiego, w pomieszczeniach wydzielonych z klasztoru, powstała kaplica oraz kancelaria parafii prawosławnej. Kaplicę wyposażono w ikonostas i przedmioty liturgiczne, przejęte z cerkwi. W 1945 r. zbór ewangelicki stał się na powrót kościołem pw. św. Dominika. W 1975 r. przy kościele powstała parafia pw. Błogosławionego Maksymiliana Kolbego. Część klasztoru jest dziś plebanią, a resztę stanowią mieszkania.

Jest tam jeszcze jedna budowla drewniana, można powiedzieć że zabytkowa, jakkolwiek zbudowana po 1945 r., podczas ponownego przekształcania ewangelickiego zboru na katolicki kościół pw. św. Dominika. Otóż ten kościół przed 200 laty miał i ponownie ma drewnianą dzwonnice, identyczną jak „drzewiej”, ustawioną nawet na tym samym miejscu. Ale ma ona nowe drewno i nowe trzy dzwony. Drewno nasyczone jest solami zdecydowanie utrudniającymi jego zapalenie, a przy tym zabezpieczające go przed grzybami i próchnicą. Połączenia belek są wykonane na zaciosy tradycyjną techniką ciesielską. Ciesle, budownicy tej wieży może jeszcze na Podhalu żyją. Jest wierną repliką dawnej dzwonnicy, stąd trzeba ją też traktować jako szczególny zabytek drewniany.

Pomiędzy zespołem poklasztornym a Wisłą jest wysoko położony, ale niżej niż dawny klasztor, park im. Władysława Broniewskiego, częściowo usypany z ziemi, pochodzącej z wykopów pod niedaleki most drogowo-kolejowy. Grunt gliniasty nadal pełza. W latach 1976–1990 wyremontowano w parku powierzchniowe odwodnienia i utwardzono główne ścieżki oraz dosadzono drzewa i krzewy. Zmniejsza to problemy z wodami opadowymi. Każdego roku są tam na klombach nasadzane kwiaty. Uporządkowanie placu w otoczeniu pobliskiego pomnika Władysława Broniewskiego ograni-

cza szkody wodne. Pomimo remontów, stan budynków poklasztornych jest bardzo zły. Planowany jest kolejny remont przy współudziale Konserwatora Zabytków.

DOM WŁADYSŁAWA BRONIEWSKIEGO

Władysław Broniewski urodził się w Płocku w drewnianym (obecnie otynkowanym) dworku zbudowanym pod koniec XIX w. przy ul. T. Kościuszki 24. Posadzony przy tym dworku dąb (pomnik przyrody o pierśnicy 300 cm ma ok. 300 lat) jest znacznie starszy od tego dworku, w którym przyszły poeta mieszkał do 1912 r. Ten dąb, Wisła oraz Wzgórza Tumskie i Dominikańskie są tematem wielu jego wierszy. Poeta, jako kapitan Legionów, został udekorowany przez Marszałka J. Piłsudskiego Srebrnym Krzyżem Virtuti Militari. Dworek odremontowany po II wojnie światowej mieści skromne muzeum Władysława Broniewskiego oraz bibliotekę i siedzibę płockiego oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego.

EKSPOZYTURA WŁADZ WOJEWÓDZKICH (d. KOLLEGIENHAUS)

W epizodzie zaboru pruskiego, na przełomie XVIII i XIX w. Prusacy wybudowali (przy placu Obrońców Warszawy) budynek siedziby władz — kamerę (Kolegienhaus), stąd nazwa ulicy Kolegialnej. Po II wojnie budynek został wyremontowany z przeznaczeniem na Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

Gdy Płock stał się województwem (lata 1975–1998), obiekt został zmodernizowany dla nowego przeznaczenia. Przy zachowaniu dawnej, klasycystycznej fasady, otrzymał nowe instalacje sanitarne, w tym c.o. z sieci miejskiej, elektryczne i teletechniczne, wymieniono stolarkę, dostosowano układ sal i pokoi do nowych funkcji. Na dziedzińcu wewnętrznym zorganizowano parking dla samochodów. Kilkustanowiskowy parking jest też wzdłuż ul. Kolegialnej. Nieco większe parkingi są na bokach prostopadłych do placu Obrońców Warszawy. Od 1 stycznia 1999 r., kiedy nastąpiła ponowna reforma administracyjna, w kamerze znalazła się płocka Delegatura Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego (na siedzibę starostwa ziemskiego powiatu płockiego przekazano większy i nowszy budynek przy ul. Bielskiej 52, zmodernizowany w ostatnim czasie). W 2007 r. fronton został bardzo ciekawie podświetlony reflektorami, zainstalowanymi w chodniku i na gzymsie między piętrami. Rzucają one pionowe smugi na elewację, w istotny sposób podkreślając jej klasycystyczny styl.

NOWY SZPITAL MIEJSKI IM. ŚWIĘTEJ TRÓJCY

Już w przesłankach historycznych i w kalendarium występuje szpitalnictwo. Pierwszy szpital Świętej Trójcy założono w 1405 r. na Wzgórzu Sieciecha. Prawie wszystkie klasztory prowadziły przytułki albo szpitaliki. Przy ul. Misjonarskiej były w XIX w. dwa szpitale: żydowski i katolicki. Po wojnie, po wyremontowaniu, dawne budynki szpitalne przekształcono w bursę szkolną, obecnie po gruntownej modernizacji mie-

ści się nowoczesny akademik Szkoły Wyższej Pawła Włodkowica. Także inne wyznania miały swoje lecznictwo i hospicja. Szpitalnictwem zajmowali się też polscy arianie przy zbudowanym dla swej gminy w XVIII w. ariańskim zborze. Po likwidacji zakonu zbor stał się siedzibą płockiej masonerii, która przekazała w XIX w. swoją działkę przy ul. Warszawskiej (dziś ul. Kościuszki) pod budowę szpitala miejskiego. Wybudowany przed 1825 r. szpital dziś nosi tradycyjną nazwę Świętej Trójcy. Szpitalem zajmowały się siostry Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo, które w 1936 r. zakupiły w pobliżu klasycystyczną kamienicę z XVIII w. Po II wojnie szpital został upaństwowiony.

Zachował się budynek zboru arian. Okresowo był kioskiem spożywczym. Do 2000 r. stary szpital został znacznie zmodernizowany i rozbudowany. Wybudowano nowe pawilony, gruntownie przebudowano m.in. pawilon położnictwa. Szpital otrzymał nowoczesne wyposażenie.

UJĘCIE WODY NA RYBAKACH I WIEŻA CIŚNIEŃ

Oprócz zapisów kronikarskich nie zachowało się praktycznie nic ze zbudowanego w XVI w. wodociągu, czerpiącego wodę z ujęcia na Brzeźnicy. Miałby już 500 lat. W 1856 r. mieszczanin płocki Piotr Zachariasz Londyński wystąpił do władz miasta o pozwolenie na wybudowanie na jego posesji przy ul. Piekarskiej wodociągu oraz młyna parowego. Otrzymał pozwolenie 8 października 1856 r. (nie wiadomo, czy datowanie wg kalendarza juliańskiego obowiązującego w Rosji, czy gregoriańskiego stosowanego na obszarze Kongresówki równoległe z juliańskim). Niestety, wodociągu nie zbudował. Dopiero w 1879 r. kupiec płocki Salomon Świętosławski doprowadził wodociąg na swą posesję przy ul. Dobrzyńskiej oraz sprzedawał wodę taniej niż ówczesni wozwodowie (woda była czerpana wprost z Wisły pompą tłokową, ustawioną na skarpie powyżej poziomu powodziowego w rzece). Wodociąg ten rozbudowany aż do 12 budek działał do 1886 r. Zachowały się po nim tylko nieliczne dokumenty. Wreszcie w czerwcu 1892 r. ówczesny prezydent Płocka Aleksy Mawtiejew podpisał z inż. Selewkiem Chessinem z Moskwy, czasowo mieszkającym w Płocku, umowę na budowę wodociągu. Roboty miały trwać trzy lata, a wydajność wodociągu miała być nie mniejsza niż 100 tys. wiader na dobę (to ledwie 1230 m³ na dobę).

Dla miasta ważną inwestycją było wybudowanie w końcu XIX w. ujęcia wody na Rybakach i wieży ciśnień (obecnie na placu J. Dąbrowskiego). W 1894 r. woda z Wisły pompowana tłokowymi pompami parowymi dopłynęła do wieży ciśnień. Trwała rozbudowa sieci. Początkowo mieszkańcy czerpali (kupowali) wodę ze źródeł ulicznych albo podwórkowych. Zachowały się dwa takie źródła podwózkowe na ścianach kamienic przy ul. Kolegialnej 1 i przy Tumskiej 10. Oczywiście, dziś już nie są używane. Są zabytkami.

Ujęcie i stacja wodociągów Rybaki działały aż do 2000 r. Przy ujęciu brakowało miejsca w skarpie na rozbudowę uzdatniania wody oraz dość często sama czerpnia stanowiła w rzece punkt zatorotwórczy podczas wiosennego ruszania lodów. Po zbudowaniu nowego ujęcia z Wisły na Grabówce oraz nowoczesnej stacji uzdatniania

wody przy ul. Filtrowej (Zatorze na osiedlu Wyszogrodzka) na początku XXI w. ujęcie Rybaki zostało zlikwidowane (byłoby zabytkiem technicznym).

Przy obecnym poborze wody ponad 25 tys. m³ na dobę zbiornik na wieży (zaledwie 80 m³) byłby zbyt mały. Pompy odśrodkowe z napędem elektrycznym pozwalają na tak łagodne zmiany wydatku, że wieże ciśnień stają się zabytkami. Obecnie przy ul. Filtrowej na stacji wodociągowej są tylko duże zbiorniki retencyjne, pozwalające przez jakiś czas dostarczać wodę mieszkańcom, nawet przy awaryjnym skażeniu źródła poboru.

Na miano zabytku zasłużyła wieża ciśnień nie tylko ze względu na jej wiek (ponad 110 lat). Wieża ta odegrała istotną rolę punktu obserwacyjno-ogniowego, ostrzelanego zza Wisły przez artylerię niemiecką w 1916 r. tak celnie, że woda ze zbiornika uciekła. Nie zniszczyły jej też wojska Gaj Chana w sierpniu 1920 r., gdy pełniła podobną funkcję. Wodociągi Płockie sp. z o.o. planuje obecnie aranżację muzeum wodociągów w tej wieży. Jest ona doskonałym punktem widokowym dla miasta. Może się stać tak atrakcją dla wycieczek (jak np. Mysia Wieża w Kruszwicy).

SZKOŁA MUZYCZNA IM. KAROLA SZYMANOWSKIEGO

Tradycje muzyczne Płocka sięgają średniowiecza, o czym świadczą skrzypce płockie znalezione w kloace zamkowej. Płockie Towarzystwo Muzyczne (PTM) zostało zarejestrowane w XIX w. Na początku XX w. już po odwilży w nauczaniu, zaistniałej po strajkach szkolnych z 1905 r., działacze zlikwidowanej przez władze carskie Macierzy Szkolnej powołali w Płocku Towarzystwo Udziałowe dla stworzenia polskojęzycznej szkoły dla dziewcząt. W 1911 r. Towarzystwo zakupiło trzy domy z ogrodem przy skrzyżowaniu ulic Misjonarskiej i Kolegialnej oraz przebudowało je na szkołę dla dziewcząt.

W 1920 r. szkoła została przejęta przez państwo i stała się Żeńskim Gimnazjum im. Reginy Żółkiewskiej (w uznaniu zasług pierwszej dyrektorki tej szkoły). Gimnazjum działało do II wojny światowej. Okupant zamknął szkołę i w 1941 r. przerobił na siedzibę policji. W okresie międzywojennym w pomieszczeniach koszarowych na dawnym Zamku działała ogólnopolska Szkoła Organistów, korzystająca z doskonałych organów w Katedrze. Niemcy zlikwidował też Szkołę Organistów, a katedra stała się, po aresztowania abp. A. J. Nowowiejskiego, magazynem okupacyjnych łupów.

Po II wojnie światowej PTM reaktywowało swą działalność już w 1945 r. Powstał wtedy Ludowy Instytut Muzyczny im. Karola Szymanowskiego, przekształcony po 1949 r. w Szkołę Muzyczną z siedzibą nad kinem Przedwiośnie przy ul. Tumskiej. Dopiero w 1971 r. Szkoła Muzyczna przeniesiona została do dzisiejszej siedziby przy ul. Kolegialnej 23, w której od wiosny 1945 r. Liceum Żeńskie wznowiło nauczanie. Po wprowadzeniu szkół koedukacyjnych liceum przekształcono na Seminarium Nauczycielskie, które w tych obiektach istniało do 1971 r. Po gruntownej przebudowie w latach 2000–2004 sala koncertowa Szkoły (z widownią na 300 miejsc) gościła na czas rozbudowy Teatru Dramatycznego płocki zespół teatralny i inne zespoły przyjeżdżające do Płocka.

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY

Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Jagiełły ma siedzibę przy ul. 3 Maja 4. Jego historia sięga strajków szkolnych z 1905 r. oraz Macierzy Szkolnej. W 1913 r. na obecnym miejscu, przy ul. 3 Maja, zbudowano i oddano do użytku budynek Polskiego Gimnazjum Męskiego. Projekt wykonali Czesław Zambrzycki i Władysław Czechowski. Z tej szkoły w 1915 r. wyruszyła do Legionów grupa młodzieży m.in. z Władysławem Broniewskim. Tuż przed uzyskaniem niepodległości, 14 sierpnia 1918 r. szkoła została nazwana — Gimnazjum im. (Króla) Władysława Jagiełły. W czasie II wojny stała się niemieckim lazaretem. Wyremontowana już w 1945 r. otworzyła swe podwoje jako szkoła średnia (wówczas gimnazjum i liceum).

Po 1964 r. Jagiellonka zaczęła się specjalizować w sportach. Po 1970 r. wybudowany został na terenie szkoły basen pływacki z torami długości 25 m. Dziś basen jest ogólnodostępny mieszkańcom Płocka, ale Jagiellonka ma tam swoją sekcję zawodniczą. Wielce zasłużonym dla modernizacji i rozbudowy Jagiellonki był jej długoletni dyrektor Jan Przyszlak.

WIĘZIENIE

Więzienie ma wjazd od ul. H. Sienkiewicza (dawniej ul. Więzienna), od północy graniczy z terenami Jagiellonki. Zajmuje obszar między ulicami: Misjonarską i 1 Maja. Pierwszy obiekt więzienny wybudowali Prusacy w 1803 r., jako klasycystyczny gmach ogrodzony wysokim murem od miasta według projektu Henryka Marconiego. Kolejne pawilony w stylu gotyku angielskiego z krenelażem i wieżyczkami w narożach powstały za czasów zaboru rosyjskiego w 1846 r. Po II wojnie światowej więzienia nie rozbudowywano, a jedynie modernizowano.

Przed 1970 r. pawilony więzienne i cele otrzymały instalacje wodno-kanalizacyjne z ubikacjami niemal w każdej celi. W latach 1958–1998 działał przy więzieniu Zakład Metalowy (nr 4). Tam więźniowie zdobywali nowe zawody (kował, spawacz, ślusarz itp.) i otrzymywali wynagrodzenie, z którego część szła na ich utrzymanie w więzieniu, a część na książeczkę oszczędnościową do wykorzystania po zakończeniu kary.

PAŁAC ŚLUBÓW

Jeszcze w 1973 r. Urząd Stanu Cywilnego mieścił się w Ratuszu. Ceremonie ślubne odbywały się w Sali Sejmowej, uznawanej za historyczną z racji odbycia się w niej ostatniego posiedzenia Sejmu, utworzonego w 1830 r. przez rząd powstańczy. Przygotowując kapitalną przebudowę ratusza, postanowiono przenieść szereg urzędów miejskich do innych obiektów.

Na Pałac Ślubów wytypowano wyremontowaną i przebudowaną wewnątrz secesyjną kamienicę przy ul. Kolegialnej 9, w której po II wojnie światowej mieściły się różne instytucje kulturalno-oświatowe. Pałacyk ten został zbudowany w 1890 r. na

mieszkanie rodziny Flatau, później przeszedł w ręce rodziny adwokackiej Askanasów. W nim urodził się i mieszkał Kazimierz Askanas, adwokat i społecznik, wieloletni wiceprezes TNP, autor m.in. doskonałej monografii *Sztuka Płocka*.

NOWY RYNEK — PLAC TEATRALNY

Nowy Rynek został wytyczony w 1877 r. jako plac przylegający do ul. Królewieckiej — od ówczesnej północnej granicy miasta — po trakt gruntowy nazywany Nowe Aleje (obecne Al. S. Jachowicza). Obecnie część Nowego Rynku w otoczeniu Teatru Dramatycznego nosi nazwę Placu Teatralnego, natomiast Nowy Rynek to ulica stanowiąca przedłużenie ul. Tumskiej na odcinku od ul. Królewieckiej do Al. S. Jachowicza.

W 1877 r. wybudowano na środku placu ciąg drewnianych kramów w formie podkowy i przeniesiono targowisko ze Starego Rynku. Posadzono też wokół kilkanaście dębów bezszypułkowych. Część rośnie do dziś. Dęby te mają już po 120 lat, są pięknie rozwinięte i zdrowe: mają pierśnice ponad 1,5 m. W latach 1964–1966 wybudowano pawilon handlowo-usługowy nazwany Antypodkowa, jako swoiste zamknięcie podkowy dla przeniesienia części kramów do nowego obiektu na czas renowacji samej podkowy, która uznana została za zabytek. Po wykonaniu i zagospodarowaniu Antypodkowy przystąpiono do remontu podkowy, ale stan drewna już był fatalny, a fundamenty były zbyt zniszczone. Obiekt został rozebrany. Obrys fundamentów zasypano i znalazł się pod nawierzchnią utwardzoną. Jest tam teraz postój taksówek bagażowych.

W latach 1963–1965 w północno-zachodnim narożu tego placu wybudowano hotel Petropol oraz budynek domu kultury. Już pod koniec budowy tego ostatniego zapadła decyzja, że będzie to teatr. Ale część usług domu kultury: biblioteka, kawiarnie, sale wystawowe i biuro turystyczne — pozostały przy teatrze aż do 2006 r.

KOŚCIÓŁ POREFORMACKI PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela został wybudowany w latach 1758–1771 na ówczesnym krańcu miasta przy ul. Ostatniej, stanowiącej przedłużenie ul. Królewieckiej (na zachód od ul. Bielskiej). Są w *Kalendarium* daty powstania tego późnobarokowego kościoła, a także daty budowy Wyższego Seminarium Duchownego przy tym kościele (już po opuszczeniu w 1864 r. klasztoru przez oo. reformatów).

Po II wojnie światowej do 1970 r. część budynków Seminarium zajmowała Szkoła Podstawowa nr 3. Po przeniesieniu szkoły do zbudowanego dla niej obiektu szkolnego, budynki te wróciły do dawnego przeznaczenia. Seminarium z oddzielną biblioteką i sam kościół zostały gruntownie wyremontowane i otoczone murem parkanem. Urządzono na nowo boiska szkolne dla alumnów. W okolicy boisk do gier z piłką nad płotem są zainstalowane wysokie siatki. Wyremontowany został sam kościół wraz z wymianą pokrycia dachowego. Odnowiono plebanię, portiernię i bramy w dostosowaniu do barokowego stylu całości. Przed frontem kościoła, na placu E. Jurgensa sta-

nał pomnik biskupa A. J. Nowowiejskiego. Równocześnie przemianowano ul. Wolnej Afryki (wylotową z pl. E. Jurgensa na zachód) na ul. Abp. A. J. Nowowiejskiego.

Przed 20 laty wykonano pieszy pasaż wzdłuż muru oddzielającego deptak od boisk sportowych przy Wyższym Seminarium Duchownym. Powstała ul. Spacerowa, stanowiąca przedłużenie promenady A. Roguckiego na osiedlu I. Łukasiewicza i ciągu spacerowego na osiedlu Tysiąclecia (od Al. S. Kobylińskiego do ul. Ostatniej). Stała się bardzo przydatna m.in. dla spacerów mieszkańców z północnych osiedli miasta w kierunku Wisły. Do 2007 r. trwało (pol)brukowanie ciągu alei spacerowych, przy czym na odcinku od Al. S. Kobylińskiego do ul. Tysiąclecia wydzielono ścieżkę rowerową, oddzieloną klombami od deptaka. Wzdłuż całego deptaka uporządkowano (z uzupełnieniem drzewostanu) zieleni i wkomponowano oryginalne ławki (na murowanej konstrukcji drewniane siedziska). W 2006 r. wyremontowano plebanię przy kościele (i parafii) św. Jana. Wjazd na plebanię zorganizowano z ul. Ostatniej przez wzmocniony końcowy odcinek ul. Spacerowej.

KATEDRA I KLASZTOR MARIAWITÓW

Chrześcijański zakon Mariawitów powstał w Płocku na przełomie XIX/XX w. Nie uzyskał aprobaty papieża Piusa X, więc stał się w 1909 r. zakonem starokatolickim (przyjęty do Unii tych kościołów). Jego wyznawcy rozpowszechnili doktrynę mariawitów poza Płock, zwłaszcza w okolice Łodzi oraz (emigranci) do Niemiec i USA. W Płocku przy ul. Kazimierza Wielkiego wybudowali w latach 1911–1913 neogotycki kościół i kilka pawilonów klasztornych oraz gospodarczych (piekarnia, hafciarnia itp.). Drugi, folwarczny ośrodek założyli pod Płockiem w Felicjanowie. Jest tam także klasztor i kościół. W szczytowym okresie rozwoju mariawici mieli na świecie 77 kościołów. W 1912 r. powstało w Płocku biskupstwo mariawitów, a świeżo konsekrowana świątynia stała się katedrą biskupa. Katedra była utrzymywana przez klasztory i przez wiernych.

Po 1945 r. jedno skrzydło klasztoru w Płocku zostało przejęte na siedzibę Zakładu Energetycznego, natomiast budynek gospodarczy powyżej parteru stał się Szkołą Podstawową nr 8. Znajdujące się w piwnicach szkolnych: piekarnia i wytwórnia wód gazowanych, były prowadzone przez zakon. Po zmianach ustrojowych, na początku lat 90. Zakład Energetyczny oddał skrzydło mariawitom, a szkoła przestała istnieć. Obecnie zakon starzeje się i ubożeje. Wprawdzie są nowi księża i biskupi, ale zmalała liczba siostr zakonnych i wiernych. Niektóre obiekty zostały wydzierżawione na budynki szkolnictwa prywatnego, pod warunkiem utrzymania ich w dobrym stanie technicznym.

Między katedrą a skarpią wiślaną mariawici założyli sad i park, urządzony w stylu francuskim. W czasie odpustu (15 sierpnia) wierni są częstowani przez zakon obiadem (nawet na 1000 osób). Jeszcze przed I wojną światową na skraju skarpy i parku postawiono posąg Matki Boskiej. Skarpa zaczęła się jednak tak osuwać, że z niej, nieomal spod posągu, wysunął się ogromny eratyk (o przekrojowym obwodzie ponad 20 m). Kamień stoczył się w bagno jeszcze przed spiętrzeniem Wisły przez stopień

Włocławek. Posąg Matki Boskiej troskliwie przeniesiono ze skraju skarpy. Ogromny głaz zatonął w spiętrzeniu Zalewu Włocławskiego, ale jaskinia istnieje do dziś, chętnie zwiedzana przez sprawną młodzież (bo trudno się do niej wdrapać). Istnieje tylko obawa, czy te wypadki są bezpieczne, gdyż skarpa nadal ulega dewastacji m.in. pod wpływem warunków atmosferycznych i przepływu wód gruntowych, a sztuczna jaskinia stanowi jej poważne osłabienie.

Pomiędzy klasztorным ogrodem a skrajem skarpy około 1966 r. urządzono promenadę. Usypanie w 1984 r. przypory u podnóża skarpy z piasku refulowanego z Wisły, uporządkowanie parkowego zieleńca przed ogrodzeniem siedziby mariawitów i uporządkowanie stoku skarpy, zdecydowanie zmniejszyło procesy osuwiskowe i wyeliminowało abrazję brzegu przez Wisłę, ściślej, przez falującą wodę Zalewu Włocławskiego. Wokół katedry i klasztoru siostry zakonne i współwyznawcy interesująco zazielenili teren.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ALEKSEGO I DOMY W TRZEPOWIE

Prawie brak jest w starym Płocku zabytków budownictwa drewnianego. Taberna na Rybakach zabrała Wisła, tak samo jak później kolejne kościoły i zabudowania Radziwia, niszczone przez powódzie. W taki sposób mogło prawdopodobnie zniknąć wczesnosłowiańskie grodzisko, podobne np. do jeszcze istniejących w Szeligach i Proboszczewicach. Mogło się całe osunąć ze skarpy do Wisły — jak zamek krzyżacki w Dobrzyniu nad Wisłą, znacznie później budowany. Pożary oraz wojny mogły dopełnić reszty.

Niedawno przyłączono do Płocka piękny zabytek budownictwa drewnianego. Jest nim kościół pw. św. Aleksego w Trzepowie. Parafia ta została erygowana w 1410 r., jednak istniejący do dziś kościół przy ul. Krzywej 22 (na zachód od zakrętu i odgałęzienia ul. Rolnej) konsekrowano w 1598 r. Kościół jest jednonawowy o konstrukcji szkieletowej, obity obustronnie deskami, dach dwuspadowy z sygnaturką pośrodku, pokryty blachą cynkową (może tylko ocynkowaną). Jest tradycyjnie ukierunkowany ołtarzem na wschód, z głównym wejściem od zachodu, wewnątrz ma trzy ołtarze oraz dwa rzędy drewnianych ław. Jest to kościół typowy dla Mazowsza, podobny jest w Słupnie. Odnotowano remont tej świątyni w 1740 r. Już po powstaniu MZRiP i przyłączeniu Trzepowa do Płocka przeprowadzono w latach 1963–1965 kolejny remont. Podczas tego remontu uzupełniono podmurówkę, wymieniono uszkodzone deski opierające i zakonserwowano środkami przeciwgrzybicznymi całe drewno, zamontowano nowe rynny, wykonano m.in. instalację odgromową oraz odprowadzenie opadów do pobliskiej Brzeźnicy. W sygnaturce zainstalowano głośniki i zegar. Co godzinę przez głośniki rozlega się głos dzwonu, wybijający godziny.

Wokół kościoła jest trochę starych drzew: graby i kasztanowce. Kilka jest już tylko kapliczkami (pień bez gałęzi i listowia). Niestety, są one zagrzybione. Dosadzono kilkanaście świerków srebrzystych. Mają już po ok. 40 lat. Przed kościołem jest przy drodze drewniana dzwonnica o kwadratowym obrysie 4,5 × 4,5 m wysokości około 7,5 m,

w tym czterospadowy, blaszany dach wysokości 1,5 m, w niej jeden dzwon. Konstrukcja tej dzwonnicy jest bardzo podobna do odtworzonej po 1945 r. dzwonnicy przy kościele pw. św. Dominika na Górkach.

Jest też w Trzepowie, na ul. Krzywej 20, dom z kłoców cedrowych, łączonych na węgiel oraz na wpust (przy okiennych i drzwiowych słupach futrynowych). Mimo nowego ogrodzenia drzewa przy nim wskazują, że dom liczy ponad 100 lat. Około 50 lat temu położono na dachu faliste płyty azbestocementowe jako pożarowo znacznie bezpieczniejsze np. od gontu, czy strzechy (obecnie na indeksie ze względów ekologiczno-zdrowotnych). Są tam jeszcze trzy domy drewniane: ul. Krzywa 8, Krzywa 6 i Krzywa 2, każdy innej konstrukcji, ale młodsze od opisanego.

CUKROWNIA BOROWICZKI

W 1982 r. wraz ze zmianą granic Płocka miastu przybył duży zakład pracy, jakim była Cukrownia Borowiczki. W 2001 r. cukrownia obchodziła setne urodziny. Obecnie po ogłoszeniu w 2003 r. upadłości zakład ten jest kolejnym w mieście zabytkiem budownictwa przemysłowego. Jako początek budowy cukrowni należy przyjąć marzec 1899 r., gdy właściciel majątku Borowiczki Władysław Frybner odstąpił część swoich gruntów pod budowę cukrowni. W następnym miesiącu powstał Komitet Budowy Cukrowni. Głównym projektantem cukrowni został inżynier Rossman, który rozpoczął prace projektowe w czerwcu tegoż roku. W dniu 14 października 1899 r. wmurowano kamień węgielny, a w lutym 1900 r. powołano Towarzystwo Akcyjne Fabryki Cukru i Rafinady Borowiczki.

W 1901 r. zakończono podstawowe roboty budowlane wraz z montażem urządzeń technologicznych i przeprowadzono pierwszą kampanię cukrowniczą (wyprodukowano 1494,9 ton cukru). Pierwszym dyrektorem cukrowni został Stanisław Jordan, dotychczasowy dyrektor cukrowni Izabelin w Głinojecku. Biuro Zarządu cukrowni do 1904 r. funkcjonowało w Warszawie. Dużym osiągnięciem załogi cukrowni było sfinansowanie w dużej mierze budowy kościoła w Imielnicy, który oddano do użytku w 1935 r. Cukrownia w wyniku kolejnych modernizacji w latach powojennych zatrudniała na stałe ok. 250 pracowników, natomiast w okresie kampanii ok. 500. Ostatnio posiadała zdolność przerobową 2200 ton buraków na dobę oraz możliwość produkcji 350 ton cukru na dobę.

ELEKTROWNIA W RADZIWIU

Pierwsza żarówka elektryczna w Płocku zabłysnęła w Płocku w 1894 r. dzięki wytworzeniu energii elektrycznej z dynamomaszyny obsługującej silnik parowy młyński wybudowanego na posesji znajdującej się na terenie dzisiejszego ZOO. W 1896 r. Stanisław Mogenta wyposażył zakład masarski usytuowany w domu Pod Trąbami w instalację elektryczną zasilaną z własnego generatora, napędzanego silnikiem gazowym. Wytworzoną energię rozproszono do domów zamożnych płocczan. Była to

pierwsza elektrownia w mieście produkująca prąd stały. Ówczesne nowatorskie rozwiązania i próby wykorzystania energii nie przyniosły spodziewanych korzyści finansowych i właściciel zlikwidował firmę. W 1906 r. posesję Stanisława Mogenty wraz z urządzeniami nabyło z licytacji Towarzystwo Wzajemnego Kredytu a w 1908 r. elektrownię odkupili Stanisław i Józef Górniccy (ojciec i syn), ubiegający się o koncesję na prawach wyłączności. Postawili parterowy, murowany budynek na terenie posesji przy ul. T. Kościuszki, gdzie wstawili agregat składający się z generatora gazu, silnika spalinowego i dynamomaszyny. W 1909 r. kupili dodatkowo: dwa silniki gazowe o mocy po 40 KM każdy, dynamomaszyny, baterie akumulatorów, liczniki itp. urządzenia i uruchomili jeden z zakupionych silników. Od 1910 r. dysponowali już większą ilością pomieszczeń na ul. T. Kościuszki 5, gdzie zainstalowali urządzenia prądotwórcze zasilające około 30 instalacji do domów płocczan oraz Pałacu Biskupiego, Teatru Miejskiego, kina Nowości, Towarzystwa Wioślarskiego, zakładu fryzjerskiego i kilku sklepów.

Koncesję na oświetlenie miasta otrzymał inż. K. Kühn, który zainstalował zakupione urządzenia prądotwórcze na zapleczu posesji przy ul. Królewieckiej 24. W 1913 r. Górniccy dokupili i uruchomili nowy silnik diesla o mocy 80 KM oraz nabyli elektrownię działającą przy Hotelu Warszawskim oraz kinematografie Sfinks (ul. Kolejowa). W latach 1923–1924 Górniccy rozbudowali i zmodernizowali sieci elektryczne oraz pobudowali linię elektryczną do Radziwia przez Górki Niemieckie i most na Wiśle, oddany do użytku przez Niemców w 1916 r.

Rada Miasta usiłowała zmusić Górniczych do obniżenia ceny jednostkowej za energię, byli jednak nieustępliwi, pozbawili energii nawet prezydenta Płocka za nieterminowe opłacanie rachunków. Władze zaczęły dążyć do wybudowania własnej inwestycji i uruchomienia elektrowni miejskiej. Elektrownia Górniczych zaprzestała działania w 1929 r. (po 21 latach funkcjonowania).

Budowę elektrowni z funduszy miejskich rozpoczęto w 1927 r. w Radziwiu, oddanie do eksploatacji nastąpiło 1 września 1929 r. Decyzję lokalizacji obiektu podjęto z uwagi na: niski lewy brzeg Wisły i zaopatrzenie elektrowni w wodę bez konieczności budowania stacji pomp i bliskość stacji kolejowej z bocznicą do rozładunku węgla (w Płocku wówczas nie było stacji kolejowej). Inwestycję wyposażono w dwa kotły „opłomkowe” (Cegielskiego) i dwa generatory BBC — każdy o mocy 960 kW. Elektrownia w Płocku była jedną z najmłodszych elektrowni w Polsce (wysokość komina — 55 m). W gronie zasłużonych przy budowie i montażu urządzeń elektrowni znaleźli się: inż. H. Szenwitz, inż. I. Cybulski, H. Dolecki i Dubiela. Kierownictwo elektrowni jesienią 1929 r. tworzyli: Ignacy Starzyński (dyrektor), inż. I. Cybulski i F. Hakowska (główna księgowa).

Jednocześnie wybudowano linię zasilającą 6 kV, stacje transformatorowe, sieć niskiego napięcia oraz sieć oświetlenia ulicznego. W pierwszych latach eksploatacji obciążenie szczytowe nowej elektrowni wyniosło 500 kW, w 1934 r. — 700 kW, a w 1937 — 900 kW. W 1937 r. przeprowadzono modernizację kotłów i elektrownia osiągnęła moc 2000 kW. Od 1934 r. Elektrownia Miejska weszła w skład Związku Elektryfikacyjnego Międzykomunalnego Województwa Warszawskiego (ZEMWAR), której celem

była elektryfikacja miast wsi, osad, przemysłu i rzemiosła. Do związku weszły samorządy miasta Płocka, Powiatowego Związku Kutnowskiego i gminy miasta Łowicz.

Dyrektorem tej jednostki został inż. Jan Waław Czarnowski, wielce zasłużony w elektryfikacji wsi w Polsce. W dniu 18 marca 1937 r. Minister Przemysłu i Handlu ustalił nowy podział kraju na okręgi elektryfikacyjne, ZEMWAR-owi przypadł okręg nr V (bez Włocławka) o obszarze 10 308 km² i ok. 852 tys. ludności. Z uwagi na ulokowanie w Płocku największej elektrowni w Okręgu Elektryfikacyjnym nr V przeniesiono główne biuro z Łowicza do Płocka. Należy stwierdzić, że w końcu lat trzydziestych 33-tysięczny Płock posiadał stosunkowo dobrze, jak na miasto o małych dochodach, ukształtowaną sieć oświetlenia ulicznego oraz sieć niskiego napięcia i napięcia 6 kV, a zamierzano inwestycje w tym obszarze zintensyfikować.

W 1939 r. Zarząd ZEMWAR-u stanowili: Witold Pełczyński (prezes), Lucjan Jętkiewicz (wiceprezes), członkowie — Stanisław Wasiak, Feliks Niedzielski, dyrektor — inż. Jan Waław Czarnowski, delegat wojewody — Gustaw Piętka. Jednostka ta składała się z dziesięciu zakładów rozdzielczych i zatrudniała 65 pracowników.

W lutym 1939 r. uruchomiono nowy kocioł w elektrowni w Radziwiu a w końcu września tegoż roku planowano zamontować trzeci turbozespół o mocy 2400 kW. Wybuch II wojny światowej zniweczył te plany. Zrealizował je dopiero okupant poprzez zamontowanie trzeciego turbogeneratorsa firmy Siemens. Po odzyskaniu niepodległości Elektrownia Miejska w Radziwiu przez prawie piętnaście lat była niezbędna dla funkcjonowania miasta. Dopiero rozbudowa krajowej energetyki w końcu lat 50. spowodowała, że stała się nieefektywna i rozpoczęła pracę w ruchu nieciągłym (jako rezerwa), a następnie została unieruchomiona. Dla utrzymania zatrudnienia załogi w 1958 r. rozpoczęto produkcję szcudeł żelbetonowych do ustawiania w nich drewnianych słupów linii energetycznych. Obecnie stanowi zabytek obiektu energetycznego.

POMNIKI WALKI Z WOJSKAMI SOWIECKIMI GAJ CHANA

Jest w Płocku ulica Obrońców Płocka prowadząca na pobojuwisko pod usypany w 1921 r. na jej północnym końcu kopiec z krzyżem harcerskim. Kopiec wykonano dla upamiętnienia obrony miasta przez płocką młodzież harcerską przed wojskami bolszewickimi (jazda tatarska pod wodzą generała Gaj Chana). Kolej do Sierpca i stacja PKP Płock zbudowane w 1923 r. skróciły tę ulicę i oddzieliły od niej pozostawiony na swoim miejscu kopiec. Dziś jest on dość trudno dostępny. Najprostsze dojście do niego prowadzi kładką dla pieszych nad peronami dworca. Sam kopiec został wyremontowany w pierwszej połowie lat 60.

Największa bitwa, w której poległo ponad 30 proc. walczących z czterech kompanii polskiego wojska, rozegrała się na polach Trzepowa. Na tamtym terenie, po wybudowaniu toru kolejowego, wytyczono nową drogę (dziś już w Płocku). Przy tej ulicy, niedaleko domu Sierpecka 1, mieszkańcy okolicznych wsi gminy Biała postawili w 1938 r. pomnik z piaskowca. Ząb czasu (ponad 60 lat) uszkodził na tyle piaskowiec, że trzeba było pomnik wyremontować. Dokonano tego w 2003 r. Dano na dole nową

plytę granitową z odtworzonym z 1938 r., wrytym napisem upamiętniającym pobojowisko. Górny, rzeźbiony w piaskowcu, relief też został zakonserwowany.

Polegli w tych bojach znaleźli miejsce wiecznego spoczynku na cmentarzu wojuskowym przy ul. Norbertańskiej. W 1935 r. odsłonięto na odwachu tablicę z nazwiskami poległych w bitwie pod Płockiem, których wówczas udało się zidentyfikować. Tablica ta uległa w czasie okupacji zniszczeniu. W 1994 r. odsłonięto na ścianie odwachu nową tablicę, zawierającą nieco obszerniejszą listę nazwisk poległych obrońców. Udało się zidentyfikować 60 nazwisk z ok. 170 poległych.

Młodociany obrońca Płocka, 15-letni harcerz Antolek Gradowski (uczeń płockiej Jagiellonki) został upamiętniony przy zmianie nazw ulic. Dawna ulica Błonie — od wieży ciśnień na północ (pomiędzy ul. Warszawską i Z. Padlewskiego) jest prawdopodobną trasą donoszenia przez niego amunicji obrońcom miasta w rejon Stanisławówki. Tam zginął w dniu 18 sierpnia 1920 r. młodociany bohater. W dwudziestoleciu międzywojennym ulica ta została przemianowana na ul. A. Gradowskiego i taką nazwę ma obecnie (okresowo w latach 1956–1996 była to ul. J. Gagarina).

Za skuteczną obronę Płocka przed wojskami bolszewików, ówczesny minister spraw wojskowych, Marszałek Polski Józef Piłsudski przybył do miasta w dniu 10 kwietnia 1921 r., by udekorować go Krzyżem Walecznych. Takie odznaczenie po I wojnie światowej otrzymały tylko dwa miasta Lwów i Płock, a ponad 20 żyjących jeszcze obrońców odznaczył Krzyżami *Virtuti Militari* i Krzyżami Walecznych. Marszałek został wówczas honorowym obywatelem Płocka. Upamiętniono to dwoma tablicami, (jedną w 1921 r., drugą w 1935 r.) wmurowanymi w ścianę frontową ratusza. Obie zostały zniszczone w 1940 r. przez okupanta. Tablica z 1935 r. została odtworzona w marmurze w 1998 r., jest na niej napis, jaki był na poprzedniej. Z treści, wynika że dyplom odznaczenia Płocka jest datowany w miesiąc po dokonanej przez Marszałka dekoracji. Na tablicy są także numery dwóch rozkazów, dotyczących aktu dekoracji.

W dniu 15 sierpnia 1998 r., w 78. rocznicę Bitwy pod Płockiem i „cudu nad Wisłą”, Sejmik Samorządowy Województwa Płockiego ufundował na placu przed wschodnią częścią Bazyliki Katedralnej (na skraju jaru i ul. Mostowej), głaz z napisem „Bohater-skim Obrońcom Płocka — 18–19 sierpnia 1920 r.” Pod głazem zakopano urnę z prochami z pól Trzepowa.

5. ŹRÓDŁA DO ROZDZIAŁU I

Gieysztor A., (red.) *Dzieje Płocka*. Wyd. I, TNP Płock 1973, w tym: Chojnacki J., *Krótki zarys historii miasta*, s. 561–594; Chojnacki J., *Przedmowa*, s. 7–8; Chudzyński M., *Dzieje miasta w latach 1865–1918*, s. 335–374; Dorobek F., *Płock w latach hitlerowskiej okupacji*, s. 423–450; Dymek B., *W latach drugiej Rzeczypospolitej*, s. 375–422; Herbst S., *Okres załamania — lata 1580–1700*, s. 163–170; Kazimierski J., *Źródła do dziejów Płocka*, s. 9–16; Kieffer-Kostanecka M., *Płock w okresie od zaboru pruskiego do Królestwa Kongresowego*, s. 199–256; Kieffer-Kostanecka M., *Płock w okresie zaborów (1793–1918)*,

s. 195–198; Kieffer-Kostanecka M., Zalewski E., *Indeks nazw geograficznych*, s. 624–637; Kieffer-Kostanecka M., Zalewski E., *Indeks nazw osobowych*, s. 595–623; Kostanec ki S., *Płock 1830–1864*, s. 257–334; Szacherska S. M., *Złoty wiek miasta 1495–1580*; s. 111–162; Szafrąński W., *Początki i rozwój grodu i ośrodka miejskiego do roku 1138*, s. 17–58; Zahorski A., *Wiek osiemnasty*, s. 171–194; Żebrowski T., *Stolica książąt mazowieckich i płockich (1138–1495)*, s. 59–110.

Gieysztor A., (red.) *Dzieje Płocka*. Wyd. II, TNP Płock 1978.

Kallas M., (red.) *Dzieje Płocka. Tom I*, Wyd. III, TNP Płock 2000, w tym: *Aneks. Dokument lokacji Płocka na prawie polskim z 1237 roku*, s. 223–226; Czarnecki B., Krymowa A., *Zarys rozwoju przestrzennego miasta do roku 1793*, s. 19–24; Góralski W., *Miasto w dobie kryzysu ekonomicznego i zniszczeń wojennych (1581–1718)*, s. 161–184; Hensel W., *Etymologia nazwy Płock*, s. 15–18; Kallas M., *Przedmowa do Tomu I*, s. V–IX; Koński W., *Indeks nazw geograficznych*, s. 255–266; Koński W., *Indeks osób*, s. 237–254; Stogowska A. M., *Bibliografia historii Płocka do roku 1793*, s. 227–236; Stogowska A. M., *Źródła do Dziejów Płocka*, s. 1–14; Szacherska S. M., *Płock za Jagiellonów (1495–1580)*, s. 99–160; Szafrąński W., Zygnier L., *Płock w dobie narodzin państwa Piastów*, s. 25–42; Zahorski A., Grzybowski M. M., *Odbudowa Płocka w dobie saskiej i stanisławowskiej (1718–1793)*, s. 185–222; Żebrowski T., *Stolica książąt mazowieckich i płockich (1138–1495)*, s. 43–98.

Kieffer M., *O pochodzeniu nazwy Płock*, „Notatki Płockie” 1956, nr 2, s. 2–4.

Krajewski M. (red.), *Dzieje Płocka. Tom II*, Wyd. III, TNP Płock 2006, w tym: Konarska-Pabiniak B., *Szkolnictwo płockie w dwudziestoleciu*, s. 695–718; Konarska-Pabiniak B., *Szkolnictwo płockie w okresie niewoli narodowej*, s. 199–254; Krajewski M., *Płock w okresie wojny i okupacji*, s. 719–852; Krajewski M., *Wprowadzenie*, s. 9–12; Stogowska A. M., *Życie społeczno-gospodarcze Płocka w latach 1793–1918*, s. 137–198; Szczepański J., *Problemy społeczno-gospodarcze Płocka w okresie międzywojennym*, s. 581–602; Zielińska I., *Wykaz źródeł i literatury*, s. 893–970.

Nycek J. B., *Płock. Ulicami tysiącletniego miasta*, Płock 2005.

Sokołowski Z., Sołtysiak M., *Płock. Urbanistyka i architektura*, Arkady Warszawa 1975.

Stefański J., *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, TNP Płock 1995.

PRZESŁANKI HISTORYCZNE

Encyklopedia Historii Świata, Warszawa 1994.

Hensel W., *Etymologia nazwy Płock*, [w:] *Dzieje Płocka*. Pod red. M. Kallasa. Wyd. III, T. 1, TNP Płock 2000, s. 15–18.

Koński W., *Historia płockich mostów na Wiśle*, [w:] *Mosty Płocka. Historia i przyszłość*, wyd. SSKBM „Ratunek dla Płocka”, Płock 1998.

Kordala T., *Płock w zaraniu dziejów*, Płock 1995.

Moško E., *O nazwie Płock*, „Notatki Płockie” 1969, nr 4/53, s. 25–26.

Nowowiejski A.J., *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1917, 1930.

Szafrąński W., *Początki Płocka*, Płock 1964; tegoż *Początki i rozwój grodu i ośrodka miejskiego do roku 1138* [w:] *Dzieje Płocka*. Pod red. A. Gieyszтора. Wyd. I, TNP Płock 1973, s. 17–58.

- Tomaszewski J., *Wisła płynie przez Płock*, „Notatki Płockie” 1960, nr 2/16, s. 5–7.
- Trawkowski S., *Taberny płockie na przełomie XI i XII wieku*, „Przegląd Historyczny” 1962, nr 53, z. 4.
- Trębała B., *Uwagi nt. rozwoju budownictwa w historii Płocka*, mps TNP Płock 2003, mps; tegoż *Pradzieje. Płocka „Stara Baśń”*, Płock 2007, mps autora.
- Żebrowski T., *W sprawie pochodzenia nazwy Płock*, „Notatki Płockie” 1961, nr 19, s. 17.

KALENDARIUM WAŻNIEJSZYCH ZDARZEŃ W HISTORII BUDOWNICTWA MIASTA PŁOCKA DO 1945 R.

- Chojnacki J. (red.), *Dziesięć wieków Płocka*, Płock 1966.
- Dzieje Płocka* — edycje I–III, wyd. TNP Płock 1973–2006.
- Nycek J. B., *Płock. Ulicami tysiącletniego miasta*, wyd. Marow, Płock 2005.
- Chojnacki J., *Krótki zarys historii miasta*, [w:] *Dzieje Płocka*. Pod red. A. Gieysztor. Wyd. I, TNP Płock 1973, s. 561–566.
- Kronika Polski*, wyd. Przegląd Reader’s Digest, Warszawa 2000.
- Kalendarium Średniowiecza (lata 400–1500)* [w:] Guinness — *Encyklopedia Historii Świata Guinness Publishing*, wyd. ISKRY Hongkong – Warszawa 1994, s. 76.
- Sokołowski Z., Sołtysiak M., *Płock — urbanistyka i architektura*, wyd. Arkady, Warszawa 1975.
- Szafrański W., *Archeologiczne badania wykopalisk w Płocku w roku 1966*, „Notatki Płockie” 1966, nr 5/39, s. 1–6.
- Trąba M., Bielski L., *Władcy i królowie Polski*, Warszawa 2005.

ZESTAWIENIE DANYCH O WAŻNIEJSZYCH ZABYTKACH M. PŁOCKA

- Borkowski R., *Multimedialna historia Płocka* (cz. I), Płyta CD-ROM wytłoczona przez firmę e-Motion w Płocku i tygodnik „Życie Płocka”, Płock. 1 czerwiec 2003; tegoż www.historia.e-plock.pl, e-Motion Płock 2004.
- Borkowski R., Ambroziak M., Różalski Z., *Płock w starej fotografii*, Płyta CD-ROM wytłoczona przez firmę e-Motion i dziennik „Gazeta na Mazowszu”, Płock wrzesień 2003.
- Bolesta-Modliński K., *Jak oświetlano Płock przed 100 laty*, „Miesięcznik Ilustrowany Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 10–11.
- Chrzanowski S., *Podziemia płockie*, „Notatki Płockie” 1959, nr 11/12, s. 20–25.
- Gałązka T., Szychowski I., *Płockie kamienice i ich mieszkańcy*, Płock 1994.
- Góral A., Radziejewski A., Trębała B., *Inwentaryzacja piwnic i rejonu Domu Pod Trębami pod kątem nadmiernego zawilgocenia piwnic*, Dokumentacja: PWIE „Testpol” s.j. Płock (na zlecenie PTU „Bawaria” sp. z o.o. Zakopane) — nr arch. 166/980.
- Grabowski L., *Katedra płocka — jej dzieje i zabytki*, Płock 1970; tegoż *Muzeum diecezjalne. Informator*, Płock 1972.
- Grzybowski M. M., *Dzieje wodociągów i kanalizacji w Płocku 1892–1992*, Płock 1992;

tegoż *Z dziejów kościoła św. Jana Chrzciciela w Płocku*, „Studia Płockie” 1994, nr 21; tegoż *Pałac Biskupów Płockich, Materiały źródłowe XVI–XIX w.*, Płock 1996.

Kordala T., *Płock. W zaraniu dziejów*, Płock 1995.

Kowalewski T., *Płock. Przewodnik*, TNP Płock 1979.

Liczbińska M., *Rogatki płockie*, „Notatki Płockie” 1957, nr 6, s. 16–17.

Macieszyna M., *Katedra płocka*, Płock 1922, Macieszyna M., Maciesza A., *Przewodnik po Płocku*, Płock 1922.

Małachowianka. IX wieków Płockiej Szkoły. Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisława Małachowskiego, Płock 2005.

Pawłowski L., *Pomnik Władysława Broniewskiego — dar Śląska dla Mazowsza*, „Notatki Płockie” 1972, nr 3/67, s. 21–22.

Piekarski T., *Kościół św. Benedykta w Radziwiu*. Wyd. Towarzystwo Miłośników Radziwia, Płock 2002, s. 82–83. Daty zniszczenia w wyniku powodzi: w 1166 r., przed 1228 r., w 1253 r., 1716 r. (albo 1719), przed 1775 r., i w 1888 r. oraz ok. 1333 r. (w wyniku najazdu przez Krzyżaków i Czechów) i w 1656 r. („potop” szwedzki).

Polkowski Z., *80-lecie Katedry Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (1914–1994)*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4/161, s. 20–21.

Sołtysiak M., *Płock i jego zabytki*, Płock 1965; tegoż *25 lat działalności konserwatorskiej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1970, nr 1/55, s. 20–24; tegoż *Ratusz w Płocku*, Płock 1981.

Sokołowski Z., *Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Województwo płockie*, Warszawa 1988.

Stogowska A. M., *Prawda i legenda ratusza płockiego*, Płock 1993.

Szlakiem wojsk Jagielly, Warszawa 1964.

Szychowski I., *Płockie cmentarze*, Płock 1993, tegoż *Przewodnik po Płocku*, Płock 1998; tegoż *Cukrownia Borowiczki (1900–2000). Zarys dziejów*, Płock 2002..

Szychowski I., Gałązka T. J., *Płockie kamienice i ich mieszkańcy*, Płock 1994.

Trębala B., *Dom Pod Trąbami a budowle podziemne wokół wzgórza Zamkowego*, „Notatki Płockie” 2000, nr 1/182, s.34–42; *Zamek Płocki i problem jego rekonstrukcji*, Płock 1968; tegoż *Nowa (dawna) historia*, „Sygnały Płockie” 1 X 2004 nr 17 /113, s. 12; tegoż *Ile lat istnieje Płock?*, „Sygnały Płockie” 1 VIII 2007 nr 14 /173, s. 18.

Zamek Płocki i problem jego rekonstrukcji, Płock 1968.

Historia i współczesność elektroenergetyki na Mazowszu Płockim, Praca zbiorowa, ZEP Płock 1998, w tym: Bolesta-Modliński K., *Jak oświetlano Płock przed 100 laty*, s. 3–4; Ptak W., *Okres ZEMWAR-u (1934–1939)*, s. 13–24; Ptak Z., *Przedmowa (prezesa Zarządu ZEP SA)*, s. 2–3; Szyke J., *Elektroenergetyka samorządowa (1928–1934)*, s. 11–12; Szyke J., *Pierwsza elektryfikacja Płocka*, s. 5–10; Szymański J., *Lata wojny i okupacji (1939–1945)*, s. 25–34.

BUDOWNICTWO W OKRESIE PRL

**Włodzimierz SERAFIMOWICZ, Bogumił TRĘBALA
Ewa SERAFIMOWICZ**

1. BUDOWNICTWO JAKO ELEMENT ROZWOJU I ZMIANY STRUKTURY PRZESTRZENNEJ PŁOCKA

LOKALIZACJA MIASTA

Płock leży nad Wisłą na terenie Wysoczyzny Płockiej, która znajduje się na Nizinie Mazowiecko-Podlaskiej. Miasto jest usytuowane w środkowej części Polski, wewnątrz trójkąta określonego przez trzy centralnie położone miasta: Warszawę, Łódź i Toruń (odległe od Płocka o ok. 110 km). Obecnie miasto wchodzi w skład województwa mazowieckiego. Gmina Płock, działająca na prawach powiatu grodzkiego, statystycznie jest zaliczana do podregionu ciechanowsko-płockiego, znajdującego się w północno-zachodniej części Mazowsza. Obszar Płocka oraz powiaty: płocki, gostyński i sierpecki traktowany jest jako subregion płocki.

Większa część obszaru Płocka położona jest na malowniczej skarpie wiślanej o wysokości ok. 110 m nad poziomem morza, stąd położenie miasta uważane jest za unikatowe w nizinnej Polsce. Atrakcyjność miasta wzrasta z uwagi na sąsiedztwo z gminami o dużych walorach turystycznych, tj.: Łąckiem, Nowym Duninowem, Słupnem i Starą Białą. Po lewej stronie Wisły równoległe do rzeki pomiędzy Płockiem, Gostyninem, Kowalem i Włocławkiem został utworzony w 1979 r. Gostyńsko-Włocławski Park Krajobrazowy o długości ok. 45 km i szerokości ok. 10 km o powierzchni prawie 39 tys. ha, w którym znajduje się wiele rezerwatów dla ochrony rzadkich gatunków flory i fauny. W parku krajobrazowym lasy stanowią ok. 60

proc. jego powierzchni, na jego terenie znajduje ok. 40 jezior. Po prawej stronie Wisły na terenie gminy Brudzeń Duży wzdłuż rzeki Skrwa powstał malowniczy Brudzeński Park Krajobrazowy. W wyniku wybudowania zapory wodnej na Wiśle we Włocławku powstał zalew (jeziorno Włocławskie) o powierzchni ponad 70 km² (o długości ok. 50 km i szerokości 1~1,1 km). Spiętrzenie wody sięgnęło Płocka i Borowiczek, co wywołało rozkwit żeglarstwa i innych sportów wodnych. Obecnie zalew jest dużym siedliskiem różnorodnego licznego ptactwa wodnego. U ujścia Skrwy Prawej na skraju Parku Brudzeńskiego jest Ptasia Wyspa, na której gniazduje ponad pięćset par kormoranów.

ROZWÓJ PRZESTRZENNY

Płock bezpośrednio po II wojnie światowej był około 25-tysięcznym miastem o powierzchni 2600 ha, położonym po obu stronach Wisły, przy czym ok. 90 proc. powierzchni znajdowało się na prawym wysokim brzegu rzeki (na ok. 50-metrowej wysokości skarpie), a pozostałe 10 proc. to lewobrzeżna dzielnica Radziwie (o zabudowie jednorodzinnej) na terenie zalewowym. Prawobrzeżny Płock (Stare Miasto i Śródmieście) jest w większości o dwu- i trzykondygnacyjnej zabudowie wielorodzinnej, pozostała część miasta o niskiej jednorodzinnej zabudowie. W drugiej połowie lat 40., podobnie jak w okresie międzywojennym, dominującą dziedziną życia w mieście była funkcja administracyjno-usługowa.

W latach 1945–1959 układ miasta zmieniał się nieznacznie, wykorzystywano rezerwy obszaru wewnątrz granic miasta, w tym część terenów po jednostkach wojskowych. W związku ze zmienioną sytuacją strategiczno-geograficzną kraju, Płock — miasto nadgraniczne w wieku XIX oraz blisko granicy w dwudziestoleciu międzywojennym — znalazł się teraz prawie w środku Polski (za taki uważa się miasteczko Piątek, około 60 km na zachód od Płocka). W związku z tym uległa zmianie strategia rozmieszczenia wojsk, ograniczono koszarowanie licznych dawniej w Płocku jednostek wojskowych, aż do całkowitego zlikwidowania koszar na początku lat 90. Stopniowo następowało zmniejszanie liczby i powierzchni obiektów wojskowych w mieście i jego otulinie. Już po pierwszej wojnie przestała istnieć część koszar, w tym np. Czarny Dwór przy ul. S. Okrzei został przejęty na mieszkania ubogiej ludności, a koszary w miejscu dzisiejszego kościoła św. Stanisława Kostki przy Al. S. Jachowicza przekazano na sierociniec Stanisławówka.

Przez pewien czas po II wojnie koszarował w Płocku Pułk Artylerii Lekkiej (PAL), ale najdłużej stacjonował batalion saperów ze specjalnością mostową. Koszary saperów (i artylerii) mieściły się już tylko przy al. J. Kilińskiego — wjazd przez rogatki płońskie (po likwidacji tej jednostki, znalazła się tam m.in. Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica). Tabor tej jednostki miał koszary obok, z dojazdem od al. Kilińskiego oraz ulic H. Sienkiewicza i Wyszogrodzkiej. Saperzy korzystali ponadto z poligonów: przy wyspie Ośnica na Wiśle k. Jordanowa (między Radziwem a Dobrzykowem) i nad jeziorem Soczewka (w dół Wisły, około 15 km od Płocka).

Do 1950 r. kolejne obiekty powojkowe były sukcesywnie zagospodarowywane dla miasta: ułańskie (wcześniej kozackie) stajnie między Al. F. Kobylińskiego i ul. A.J. Nowowiejskiego (obecna nazwa) zostały przebudowane na bazę transportową (dziś inne różnorodne zagospodarowanie); stajnie między Al. Jachowicza i ul. Królewicką zostały przejęte na bazar (dziś, w nowej hali — Targowisko Miejskie Targpol); koszar na obszarze dawnego klasztoru Norbertanek przy ul. Warszawskiej zostały częściowo przejęte na cele przemysłowe, w tym dla drukarni akcydensowej, następnie okresowo była w nich siedziba urzędów miejskich (obecnie mieści się Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa). Szpital wojskowy został przekształcony na cywilny; w dawnych koszarach PAL przy al. J. Kilińskiego na północ od ul. Norbertańskiej po odpowiedniej przebudowie, znalazła się Szkoła Przemysłowa (obecnie — Zespół Szkół Technicznych); dawny plac ćwiczeń przy ul. Wyszogrodzkiej, w trójkącie z nowym wyłotem przedłużonej ul. H. Sienkiewicza, został zagospodarowany na istniejący do dziś park Jordana (plac zabaw dla dzieci). Nawet odwach przestał być obiektem wojskowym, jakkolwiek przed nim odtworzono Płytę Nieznanego Żołnierza. Dziś odwach jest siedzibą własną Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK).

W roku 1947 architekci warszawscy Bolesław Malisz i Kazimierz Lier opracowali perspektywiczny plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta, zakładający wzrost liczby mieszkańców do 120 tys. Plan ten został skorygowany w roku 1955 przez architekta Aleksandra Kirowa. Kolejna wersja opracowana w 1958 r. przez arch. Stefana Sobolewskiego ograniczała zaludnienie Płocka do 80 tys. mieszkańców (wówczas nie przewidywano budowy Petrochemii).

Z dniem 12 września 1953 r. terytorium Płocka zostało rozszerzone w kierunku wschodnim, przyłączono do miasta Kostrogaj, Ośnicę i część gromady Boryszewo Nowe. Na Kostrogaju powstała dzielnica przemysłowo-składowa, w której m.in. wybudowano Zakłady Stolarstwa Budowlanego. Niedaleko dworca PKP, poza linią kolejową przy ul. Otolińskiej i Targowej — zlokalizowano nowy kompleks przemysłowy Fabryki Maszyn Żniwnych (FMŻ), w którym uruchomiono produkcję kombajnów zbożowych Vistula. Wraz z rozbudową przemysłu równocześnie powstawały nowe budynki mieszkalne i obiekty usługowe. W latach 50. w wyniku rozbudowy funkcjonujących zakładów pracy zmienił się charakter miasta z administracyjno-usługowego na usługowo-przemysłowy.

Nowe perspektywy rozwoju Płock otrzymał w wyniku decyzji Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG) o budowie rurociągu naftowego ze Związku Radzieckiego do Czechosłowacji i Węgier, Polski i NRD (obok Płocka) oraz wskutek ustalenia Rządowej Komisji Lokalizacyjnej z dnia 14 października 1958 r. o budowie kombinatu rafineryjno-petrochemicznego. Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów podjął w dniu 5 stycznia 1959 r. oficjalną uchwałę o lokalizacji w Płocku kombinatu. Początkowo zakład zamierzano zlokalizować po lewobrzeżnej stronie Wisły, jak później okazało się — na terenie zagrożonym powodzią. Ostatecznie wybrano teren na wysokim prawym brzegu Wisły, położony głównie na obszarze wsi Biała Nowa, na północny zachód od jaru Brzeźnicy.

Przesłankami lokalizacji Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w rejonie Białej Nowej k. Płocka były m.in.:

- ❑ trasa rurociągu Przyjaźń z przekroczeniem Wisły w okolicach Płocka;
- ❑ centralne położenie w kraju (z uwagi na koszt transportu produktów naftowych);
- ❑ łatwość posadowienia obiektów z uwagi na stosunkowo dużą wytrzymałość gruntu (gruby podkład szczelnych glin — morena denną lodowca);
- ❑ pozytywna opinia znanego meteorologa prof. Władysława Parczewskiego (dobre położenie miasta w stosunku do panujących wiatrów (korzystna tzw. róża wiatrów);
- ❑ właściwe ukształtowanie terenu (mała ilość robót niwelacyjnych i łatwość odwodnienia terenu); minimalna ilość wylesień;
- ❑ bliskość dużej rzeki zapewniającej potrzeby wodne przemysłu;
- ❑ nadwyżki siły roboczej; zadowalająca infrastruktura techniczna Płocka dla I etapu budowy; oddzielenie MZRiP od miasta głębokim jarem potoku Brzeźnica sprzyjające odizolowaniu miasta w razie awarii;
- ❑ budowa zapory we Włocławku (pierwszej z projektowanych kaskad na Wiśle), co dawało możliwość transportu wielkogabarytowych urządzeń drogą wodną do Płocka.

W następstwie lokalizacji MZRiP na północy Płocka nastąpiło w dniu 31 grudnia 1961 r. powiększenie jego powierzchni o 2076 ha poprzez przyłączenie do miasta określonych terenów wsi: Biała Nowa, Biała Parcele, Chełpowo, Draganie Nowe, Maszewo, Maszewo Duże, Maszewo Małe, Powsino i Trzepowo Stare. Ponadto przyłączono do Płocka również wieś Winiary — pod budowę dużego szpitala z zapleczem mieszkalnym.

W roku 1961 został opracowany pod kierownictwem arch. Aleksandry Wrońskiej z Wojewódzkiej Pracowni Urbanistycznej w Warszawie nowy plan zagospodarowania przestrzennego. Plan ten, wyróżniony nagrodą państwową, przewidywał wzrost liczby ludności w 1980 r. do 90 tys. mieszkańców. W znacznej części został on wykonany 40 lat później, m.in. zrealizowano II przeprawę mostową przez Wisłę. Plan, stanowiąc kontynuację projektu Stefana Sobolewskiego z 1958 r., zakładał modyfikację głównej w mieście trasy komunikacyjnej równoległej do Wisły, przebiegającej dotychczas ulicami: Dobrzyńską, F. Kobylińskiego, S. Jachowicza i Wyszogrodzką poprzez wybudowanie na północy nowej ulicy obecnie nazwanej I. Łukasiewicza (nowa trasa w kierunku MZRiP), a na południu — al. J. Piłsudskiego.

Ponadto zaplanowano wykonanie tzw. małej obwodnicy, stanowiącej powiązanie dworca PKP i osiedla Dworcowa z osiedlem Dobrzyńska poprzez wybudowanie ulic: A. Mickiewicza, Tysiąclecia, Miodowej i Rewolucji Kubańskiej (obecnie — I. Mościckiego). Zapropionowany ciąg obecnych ulic: Spółdzielcza, F. Chopina, Gwardii Ludowej i Batalionów Chłopskich stanowił tzw. średnią obwodnicę, łączącą osiedle Wyszogrodzka z osiedlem Dobrzyńska. Układ terenów przemysłowych w planie zagospodarowania Aleksandry Wrońskiej uwzględniał dotychczasowe koncepcje, m.in. zaadaptowano tereny wokół Fabryki Maszyn Żniwnych i w sąsiedztwie dworca PKP pomiędzy torami kolejowymi a lotniskiem oraz po zachodniej stronie ulicy Bielskiej

— obejmując całą dzielnicę Kostrogaj. W Radziwiu teren przemysłowy zaplanowano przy stacji kolejowej oraz w pobliżu Wisły.

Plan opracowany w 1978 r. przez Tadeusza Kowalczyka zakładał rozwój miasta do 200 tys. mieszkańców, z budową osiedli mieszkaniowych na Podolszycach, w Górach i Maszewie. Był to plan kompleksowy, przewidujący szeroką rozbudowę infrastruktury miasta oraz całego ówczesnego województwa płockiego.

W 1982 r. przyłączono do Płocka prawobrzeżnego tereny leżące na wschód od miasta (w kierunku Warszawy), tj. miejscowości Podolszyce, Imielnicę i Borowiczki, co rozszerzyło granice miasta o dalsze 1450 ha. W wyniku uchwał Rady Miasta Podolszyce podzielono najpierw na dwa osiedla Podolszyce Północne i Podolszyce Południowe, a następnie z Podolszyc Północnych wyodrębniono osiedle Zielony Jar (wzdłuż potoku Rosica).

W roku 1984 powstał kolejny Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Płocka sporządzony przez Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Płocku (pod kierownictwem arch. Alicji Krymowej). Obowiązywał praktycznie do 1998 r.

Ostatnie powiększenie miasta nastąpiło, w wyniku Rozporządzenia Rady Ministrów z 23 grudnia 1996 r., z początkiem 1997 r. poprzez włączenie do Płocka lewobrzeżnych osad: Góry, Ciechomice, Longinus, Tokary i Budy Dolne. Powiększenie miasta do 8806 ha związane było z przygotowaniem terenów pod dojazd do II przeprawy mostowej przez Wisłę.

W czerwcu 1994 r. Towarzystwo Urbanistów Polskich w imieniu Zarządu Miasta Płocka ogłosiło konkurs urbanistyczny pt. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Płocka”. W wyniku rozstrzygnięcia tego konkursu w dniu 26 kwietnia 1996 r. zderzyły się różne koncepcje rozwoju miasta. Według płockich architektów i urbanistów pod kierownictwem Ignacego Bładowskiego miasto powinno się rozbudowywać jak dotychczas — pasmowo (wzdłuż Wisły od Brwilna Górnego i Maszewa w kierunku Słupna). Natomiast według zatwierdzonego w 1998 r. studium zagospodarowania przestrzennego rozwój Płocka powinien odbywać się równomiernie we wszystkich kierunkach. Taką koncepcję zaproponowali urbaniści z Warszawy pod kierownictwem arch. Marcina Świetlika. W 2007 r. Prezydent m. Płocka zaproponował przystąpienie do sporządzenia nowego studium zagospodarowania przestrzennego miasta. W tym celu wystąpił do stowarzyszeń, organizacji oraz przedsiębiorstw i firm o składanie wniosków nt. wykorzystania określonych terenów miejskich.

Rozwój urbanistyczny Płocka wzdłuż obu brzegów Wisły spowodował, iż pod względem zagospodarowania przestrzennego występuje wydłużony układ strefowy. Do tego układu dostosowany został układ komunikacyjny miasta, w którym główne ciągi przebiegają równolegle lub prostopadłe do rzeki. Centralna część Płocka znajduje się po prawej stronie rzeki w większości na wysokim masywie, gdzie na głębokość ok. 2 kilometrów dominuje zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna wraz z usługami, natomiast w osiedlach peryferyjnych powstała zabudowa jednorodzinna. Za tą strefą znajduje się sfera przemysłowa, natomiast przy Wiśle na dolnym tarasie w wąskim

pasie są tereny zielone. Odwrotnie jest po prawej stronie rzeki (od strony Radziwia), gdzie na niskim poziomie (w terenie w zasadzie zalewowym), znajduje się niska zabudowa mieszkalna oraz tereny rolnicze i nieużytki. Zabudowany w większości indywidualnymi budynkami mieszkalnymi stosunkowo wąski taras górny w tej części miasta jest oddalony od rzeki o ok. 3 km.

Z ogólnej powierzchni Płocka liczącej 8806 ha — grunty pod zabudowę (wraz z nieużytkami) stanowią 4680 ha (53,1%), — użytki rolne zajmują 3774 ha (42,9%), lasy i grunty leśne — 352 ha (4,0%). Miasto posiada dwie dzielnice przemysłowe (niezamieszkałe) i 21 osiedli mieszkaniowych, w tym 17 po prawej stronie Wisły. Podział Płocka na osiedla mieszkaniowe i dzielnice przemysłowe wraz z orientacyjną liczbą mieszkańców na koniec 2005 r. był następujący: Stare Miasto (53 ha) — 5911; Kolegialna (114 ha) — 11 050; Wyszogrodzka (252 ha) — 8960; J. Kochanowskiego (50 ha) — 10 320; Dobrzyńska (44 ha) — 11 330; Skarpa (128 ha) — 10 070; Tysiąclecia (18 ha) — 6100; I. Łukasiewicza (224 ha) — 13 790; Dworcowa (48 ha) — 5000; Winiary (613 ha) — 1890; Trzepowo (868 ha) — 390; Międzytorze (90 ha) — 8200; Podolszyce Północ (284 ha) — 9120; Podolszyce Południe (246 ha) — 9040; Zielony Jar (122 ha) — 3480; Imielnica (272 ha) — 2560; Borowiczki (709 ha) — 3660; Radziwie (742 ha) — 3650; Góry (871 ha) — 1540; Ciechomice (555 ha) — 1010; Pradolina Wisły (736 ha) — 390. Dzielnice przemysłowe: Petrochemia (1185 ha) i Kostrogaj (582 ha).

TEMPO ROZWOJU MIASTA

Dane liczbowe i wskaźniki

Tempo rozwoju przestrzennego miasta i zaludnienia wraz z liczbą zatrudnionych w budownictwie w okresie ostatnich 80 lat przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Rozwój przestrzenny Płocka od 1921 do 2005 roku

Data	Zaludnienie	Obszar miasta wraz z Wisłą ogółem [ha]	Obszar miasta zajęty przez przemysł [ha]	Zatrudnienie w budownictwie
1921	25 725	1 678	brak danych	brak danych
1938	33 840	2 600	brak danych	brak danych
1946	28 508	2 600	brak danych	brak danych
1950	33 128	2 600	328	300
1955	37 015	3 118	328	brak danych
1960	42 798	3 118	1 513	3 183
1965	54 952	5 194	1 804	7 578
1970	71 727	5 194	1 900	9 079

Data	Zaludnienie	Obszar miasta wraz z Wisłą ogółem [ha]	Obszar miasta zajęty przez przemysł [ha]	Zatrudnienie w budownictwie
1975	87 827	5 194	1 900	12 545
1980	102 548	5 194	1 930	9 017
1990	123 398	6 640	2 095	6 493
2000	130 830	8 806	2 125	8 706
2005	127 461	8 806	2 145	5 791

Wraz z rozwojem uprzemysłowienia, znacznie rozbudowywało się samo miasto. W powierzchni miasta zajętej przez przemysł ponad połowę zajmują tereny kombinatu MZRiP, tj. 1185 ha. Do powierzchni Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku, zwanych później Petrochemią (a ostatnio Polski Koncern Naftowy Orlen) zalicza się: obszar samego kombinatu wraz z własną bocznicą kolejową i strefą ochronną, w której znajduje się część zaplecza firm budujących kombinat, o powierzchni ok. 300 ha (PBP Petrobudowa oraz 30 do 80 podwykonawców — w okresie do końca lat 80. XX wieku) wraz ze zbiornikami osadów i popiołów dla Zakładowej Oczyszczalni Ścieków — na zewnątrz ogrodzenia.

W pierwszych latach budowy MZRiP powstało w Białej osiedle tymczasowe dla ok. 5 tys. pracowników, z kinem, stołówkami i halą gimnastyczną. Tam też powstały szkoły budowlane. Uczniowie nie byli rejestrowani jako pracownicy, ale trzy dni w tygodniu pracowali w Kombinacie. Przedsiębiorstwo Robót Kolejowych nr 7 (PRK-7) budowało tory kolejowe brygadami więźniów, którzy mieli oddzielny obóz w Trzepowie. W Białej był też Ochotniczy Hufiec Pracy (OHP) dla młodzieży, który okresowo liczył ponad 2 tys. osób; zatrudniane było również wojsko.

W latach 1975–1976, przy budowie instalacji Polietylen II zatrudnionych było przez firmę francuską około 2 tys. obcokrajowców z Francji, Portugalii i Algierii. Dla nich została wybudowana tymczasowa baza hotelowa między jarem oraz Kombinatem, nazywana potocznie francuskim miasteczkiem. Pozostawione tam po zakończeniu robót drewniane domki hotelowe i stołówka były wykorzystywane jeszcze przez ok. 10 lat.

Dane o zatrudnieniu ze statystyk i według zakresu robót znacznie się różnią. Statystyki ujmują zatrudnionych w firmach płockich nawet, jeżeli ci pracownicy wyjeżdżają za granicę dla realizacji kontraktów. W Płocku wiele robót wykonywały firmy spoza Płocka, pracownikami oddelegowanymi z innych miejscowości, nawet z innych krajów. Oto przykłady: w 1938 r. dwie firmy budujące most zatrudniały ponad 500 pracowników, w tym tylko 150 z Płocka. Byli to wozacy i kopacze, ładujący ziemię na prawym brzegu (wykop do 25 m głębokości i 600 tys. m³ objętości), przewożący ją na brzeg lewy w Radziwiu, pod nasypy: kolejowy oraz drogowy, a także roz-

wożący ziemię wzdłuż ul. Mostowej na brzegu prawym, aż do placu G. Narutowicza (obsypywanie domu Pod Trąbami).

Rozwój budownictwa mieszkaniowego po II wojnie światowej obrazuje tabela 2.

Tabela 2. Liczba wybudowanych izb i mieszkań w latach 1945–2005

Lata	1945–1960	1961–1965	1966–1970	1971–1975	1976–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2005
Mieszkania	1 980	4 448	4 199	5 962	6 007	6 982	7 991	3 151
Izby ogółem	5 469	12 587	12 252	22 032	22 014	25 792	22 290	10 250
Izby — średnio w roku	365	2 484		4 450		2 579	2 229	2 050
Izby — bud. prywatne	1 730	1 624	2 061	3 037	2 913	4 181	4 959	5 112

Rozwój budownictwa mieszkaniowego po wojnie nie był równomierny. W piętnastolecu 1945–1959 budowano średnio rocznie — 365 izb mieszkalnych, w latach 70. już 4450, a w latach 90. mniej, bo 2229 (izb). W pięcioleciu 1951–1955 oddawano na tysiąc mieszkańców 1,3 mieszkań, w okresie 1956–1960 — 5,3 mieszkania, przy czym zasadniczy wzrost nastąpił po 1960 r. (np. w 1968 r. oddano 15,8 mieszkań na tysiąc mieszkańców, dwukrotnie więcej niż średnio w kraju). Lata 1971–1980 — to najintensywniejszy okres dla budownictwa mieszkaniowego, zaś w okresie 1981–2000 nastąpiło załamanie (spadek o około 50 proc.).

W ostatnim dwudziestolecu ubiegłego wieku zmalała ilość budowy nowych domów wielorodzinnych, natomiast wzrosło prywatne budownictwo indywidualne. Przykładowo w 2000 r. oddano do użytkowania w budynkach indywidualnych 13 918 m² powierzchni użytkowej (668 izb) — na 31 998 m² ogółem (1801 izb), co stanowi 43,3 proc. oddanej powierzchni użytkowej.

Narastająca liczba zasobów mieszkalnych w Płocku po II wojnie światowej, według liczby budynków mieszkalnych, przedstawia się następująco: w 1950 r. — 1754, w 1960 r. — 2701, w 1970 r. — 3577, w 1978 r. — 4116. Zasoby mieszkalne według liczby mieszkań w 1980 r. wynosiły 26 626, w 1990 r. — 35 846, zaś w 1997 r. — 40 761. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 1978 r. na stan zasobów (liczby budynków mieszkalnych) w tymże roku było: obiektów sprzed 1918 r. — 9,3 proc., z okresu 1918–1944 — 16,7 proc., z okresu 1945–1970 — 51,6 proc., natomiast z okresu 1971–1978 — 22,4 proc.

Mieszkania oraz budownictwo ogólne i przemysłowe są bardzo istotną częścią miast, ale najwięcej powierzchni zajmuje zieleń i infrastruktura techniczna: drogi, parkingi, ścieżki rowerowe, chodniki, sieci wodno-kanalizacyjne, sieci i podstacje elektryczne, ciepłownictwo z kotłowniami oraz magistralami cieplnymi, gazownic-

two itd. Jest ona nieustannie rozbudowywana i ulepszana. Rozbudowę infrastruktury technicznej miasta przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Rozbudowa podstawowych sieci miejskich w latach 1938–2005

Rodzaj sieci albo jej składnik	Sieci w km w poszczególnych latach (narastająco)							
	1938	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2005
Wodociągi ogółem	29,6	36,2	48,3	93,5	146,5	228,5	333,5	392,6
Kanalizacja ogółem	22,0	29,9	34,2	69,6	137,3	186,8	193,6	227,1
Ciepłociągi dla miasta (z EC w Kombinacie od 1967)	—	—	0,0	11,8	19,2	31,5	35,4	35,1
Lokalne sieci i przyłącza CO	—	0,0	0,8	17,5	35,9	63,8	65,0	72,1
Miejska sieć gazowa	—	—	—	0,0	15,4	58,3	122,3	123,7
Drogi (ulice)	51,0	56,3	71,3	120,5	137,1	183,7	260,0	286,0
w tym o nawierzchni ulepszonej	5,4	9,3	13,9	57,8	84,2	124,8	170,0	187,0

Według tabeli 3, miejska sieć gazowa powstała stosunkowo późno. To szczególne specyfika Płocka. Gazyfikacja miasta rozpoczęła się gazem butlowym (propan-butan) wytwarzanym od 1964 r. w Kombinacie. Dopiero od 1975 r. zaczęto budować sieć gazu niskoprężnego, czerpanego z dalekosiężnej sieci gazociągów wysokiego ciśnienia. W końcu lat 80. było około 23 tys. odbiorców gazu sieciowego oraz jeszcze 17 tys. użytkowników butli gazowych.

W okresie powojennym, w związku z rosnącym uprzemysłowieniem miasta oraz pełnieniem funkcji ośrodka wojewódzkiego, nastąpił w Płocku duży wzrost ludności: od 25 tys. w 1945 r., poprzez 43 tys. — w 1960 r., 103 tys. — w 1980 r., 131 tys. — w 2000 r. (według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. okazało się, że prognozy o liczbie ludności były zawyżone o ok. 2500 osób) i 127 tys. — w 2005 r. W ostatnim pięcioleciu obserwuje się nieznaczne zmniejszenie się liczby mieszkańców miasta, co wywołane jest przede wszystkim emigracją zarobkową na Zachód oraz przenoszeniem się części bardziej zamożnych obywateli do okolicznych gmin wiejskich.

Pomimo że miasto Płock korzysta z relatywnie taniego ciepła odpadowego z PKN Orlen, rosły koszty ogrzewania budynków, gdyż koszt ropy naftowej sięgnął 65–85 USD/baryłkę (wcześniej koszt 1 baryłki ropy wynosił 3,5 USD).

W związku z tym zdecydowano się na docieplanie budynków, zwłaszcza zbudowanych w systemach „wielki blok” i „wielka płyta”. Nowe domy budowane są z wykorzystaniem nowych norm PN-EN dotyczących oszczędzania na ciepłe do ogrzewania. Ściany zewnętrzne nowych obiektów dobrze zabezpieczają pomieszczenia wewnętrzne przed utratą ciepła i nadmiernym hałasem. Właściciele starszych domów zaczęli wy-

mieniać stolarkę na bardziej szczelną i ciepłochronną. Mieszkańcy domów jednorodzinnych często rezygnowali z centralnego ogrzewania, instalując lokalne kotłownie gazowe, ostatnio — na biopaliwo (najczęściej — zrębki drewniane). Najistotniejszym okazało się docieplanie starszych, dużych domów wielorodzinnych (zbudowanych w latach 1965–1985). Nie wszystkie aspekty tej przemiany są przebadane statystycznie. Pomimo że energia cieplna, nie tylko na świecie, ale i w Polsce kosztuje jednostkowo coraz więcej, to zmniejszanie strat w ostatnich 15 latach tak istotnie ograniczyło zapotrzebowanie na ciepło, że koszt ogrzewania mieszkań utrzymał się na zbliżonej wysokości.

ARCHITEKCI ORAZ URBANIŚCI MIASTA PŁOCKA I WOJEWÓDZTWA PŁOCKIEGO

Od 1961 r. w kraju zaczęły działać służby urbanistyczne, w tym i miejska pracownia urbanistyczna w Płocku, którą kolejno kierowali: Zbigniew Sokołowski, Czesław Korgul, Ignacy Bładowski, Janusz Łabuz. Nadzór nad przygotowaniem i realizacją planów rozbudowy Płocka sprawowali architekci miejscy, a w okresie 1975–1998 także wojewódzcy.

Płocką architekturą i urbanistyką w okresie powojennym począwszy od lat 60. kierowali architekci i urbaniści lub osoby pełniące taką funkcję:

- ❑ architekci miejscy — Stanisław Staszewski (znany w kraju autor piosenek i bard dekady lat 60.), Filipkowski, Czesław Korgul, Bogusław Podolski, Tadeusz Roguski (1983–1985), Andrzej Marciniak (1985–1990), Ireneusz Jabłoński (1991–1992), Leszek Mroczyński (1993–1995), Tomasz Królikowski (1995–1996), Iwona Wierzbicka (1996–2007), Krzysztof Kwiatkowski (od czerwca 2007 r.);
- ❑ architekci wojewódzcy — Jerzy Machowicz, Ignacy Bładowski, Stanisław Żurański;
- ❑ urbaniści miejscy — Henryk Stęczykowski, Czesław Korgul, Ignacy Bładowski, Janusz Łabuz, Iwona Wierzbicka, Krzysztof Kwiatkowski;
- ❑ urbaniści wojewódzcy — Ignacy Bładowski, Czesław Korgul, Tadeusz Kowalczyk, Stanisław Żurański, Irena Łuczak, Barbara Piosik, Ligia Sokołowska, Ewa Pietrzak, Piotr Brzeski. Duży nakład pracy w porządkowanie infrastruktury miejskiej i subregionu płockiego wnieśli również Piotr Malinowski (inżynier miasta) i Jan Rolle (starszy projektant w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Płocku).

ETAPY POWOJENNEJ ROZBUDOWY MIASTA

Rozwój Płocka po II wojnie światowej przebiegał wyraźnie w ramach pięciu charakterystycznych okresów, są to:

- ❑ lata 1945–1959 (okres powojennej odbudowy i siermiężnej stabilizacji miasta powiatowego);
- ❑ lata 1960–1979 (Płock jako jeden z największych placów budów w kraju, od 1975 r. siedziba władz województwa płockiego);

- ❑ lata 1980–1989 (okres schyłku PRL, kryzys społeczno-gospodarczy, spowolnienie procesów inwestycyjno-budowlanych);
- ❑ lata 1990–1998 (zmiana ustroju politycznego — utworzenie III Rzeczypospolitej Polskiej, wdrażanie zasad gospodarki rynkowej, restrukturyzacja oraz prywatyzacja przemysłu i budownictwa, rozwój samorządności lokalnej);
- ❑ lata 1999–2007 (likwidacja województwa płockiego, funkcjonowanie miasta jako gminy z uprawnieniami powiatu grodzkiego, stabilizacja zasad gospodarki rynkowej, proces akcesji i początek funkcjonowania Polski w Unii Europejskiej, w ostatnim okresie masowe wyjazdy specjalistów-fachowców zawodów budowlanych).

Należy odnotować różnorodność form zarządzania procesem inwestycyjno-budowlanym i struktury własnościowej w poszczególnych okresach płockiego powojennego budownictwa. Elementem charakterystycznym tych okresów było:

a) w pierwszej dekadzie powojennej roboty budowlano-montażowe były realizowane w dużym zakresie przez jednostki państwowe, pełniące funkcję równocześnie inwestora i wykonawcy (powstałe w tym okresie prywatne firmy budowlane zostały w większości upaństwowione lub zlikwidowane);

b) w latach 60., 70. i 80. wiodącą formą realizacji w budownictwie było zarządzanie poprzez generalne wykonawstwo (w ramach którego duże państwowe przedsiębiorstwa ogólnobudowlane zatrudniały państwowe przedsiębiorstwa specjalistyczne jako podwykonawców), obowiązywały dyrektywne normy czasowe dla określonych typów i wielkości inwestycji (tzw. cykle budów);

c) w latach 90. upowszechnił się wybór wykonawców przez inwestorów drogą przetargów, przy czym firmy wykonawcze to zazwyczaj małe i średnie spółki prawa handlowego; nastąpił duży napływ kapitału zagranicznego;

d) początek XXI w. — wyzwolenie konkurencyjności, nastąpił znaczny wzrost budownictwa mieszkaniowego indywidualnego, przy istotnym ograniczeniu innych rodzajów budownictwa. W budownictwie wielorodzinnym, liczącą pozycję w stosunku do spółdzielni mieszkaniowych uzyskiwały Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS) na bazie uprzywilejowanych rządowych kredytów bankowych; wzrost liczby inwestycji finansowanych ze środków UE.

2. BUDOWNICTWO W LATACH 1945–1959

WŁADZE I STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZARZĄDZANIA MIASTEM

Pierwsze 15 lat po II wojnie światowej to okres budowy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jako państwa socjalistycznego o ograniczonej niezależności politycznej. Budowa nowej powojennej rzeczywistości w kraju odbywała się w warunkach izolacji Polski, przy ogromnych zniszczeniach wojennych i dużym zacofaniu cywilizacyjnym, jak również braku kadry zarządzającej i technicznej (w wyniku wymordowania inte-

ligencji przez okupanta). Należy jednak zaznaczyć, że Płock jako jedno z nielicznych miast w Polsce, poza zniszczeniem mostów, zachował większość budowli i obiektów budowlanych, utracił natomiast ok. 30 proc. swoich mieszkańców. Gospodarkę miasta w okresie 1945–1959 należy podzielić na lata powojennej odbudowy i remontów w warunkach braku odpowiednich środków (trwającej do około 1949 r.) oraz lata 50. — powolnego wzrostu gospodarczego. Płock w tym okresie, analogicznie jak w dwudziestoleciu międzywojennym, zachował charakter miejskiego powiatowego ośrodka. W latach 50. następowało przekształcenie się funkcji miasta z ośrodka administracyjno-usługowego w usługowo-przemysłowe.

Przejęcie frontu przez Płock i wyzwolenie miasta spod okupacji hitlerowskiej odbyło się nocą z 20 na 21 stycznia 1945 r. W dwa dni później wybrano tymczasową władzę wykonawczą, tj. prezydium Zarządu Miejskiego oraz powołano pięć Wydziałów: Gospodarczy, Szkolny, Zaopatrzenia, Mieszkaniowy i Zdrowia. Pierwszy Zarząd Miejski funkcjonował w składzie: przewodniczący Prezydium — Franciszek Kozłowski (od 3 sierpnia 1944 r. był on przewodniczącym Konspiracyjnej Rady Narodowej); zastępcy przewodniczącego — Stefan Pernej i Kazimierz Churski. W dniu 21 lutego 1945 r. prezydentem Płocka został Cyprian Paczkowski, ale już trzy dni później, tj. 23 lutego zastąpił go Franciszek Kozłowski, który funkcję tę pełnił do 14 grudnia 1946 r., kiedy zastąpił go prawnik Alfred Giżyński. Zreorganizowano strukturę władzy wykonawczej i powołano wydziały: Ogólny, Finansowy, Gospodarczy, Techniczny, Zdrowia, Opieki Społecznej, Wojskowy, Ewidencji i Kontroli Ruchu Ludności, Apropowizacji i Świadczeń Rzeczowych oraz Referat Kultury i Sztuki. W okresie pierwszych piętnastu powojennych lat po prezydentach: Franciszku Kozłowskim (1945–1946) i Alfredzie Giżyńskim (1946–1948) miastem zarządzali: kolejno dwaj przewodniczący Prezydium MRN Stanisław Flaczyński (1949–1952) i Józef Chlebicki (1952–1960). W dniu 1 lutego 1945 r. na pierwszym posiedzeniu Powiatowej Rady Narodowej w Płocku jej przewodniczącym został Ryszard Dobieszczak, natomiast na pierwszego starostę powiatu płockiego wybrano Jana Wyrzykowskiego (w dniu 12 czerwca 1945 r.).

LATA POWOJENNEJ ODBUDOWY

W końcu stycznia 1945 r., bezpośrednio po ucieczce okupantów z Płocka, utworzone zostały kolejne jednostki budżetowe, w tym Wodociągi Miejskie. Pomimo że jeszcze nie było prądu (Niemcy wywieźli część urządzeń elektrowni w Radziwiu), uruchomiono najstarsze parowe pompy (z 1892 r.) i po trzydziestu sześciu godzinach przerwy woda popłynęła ze Stacji Wodociągów Rybaki do Wieży Ciśnień. Jednakże wskutek opuszczenia przez Niemców obiektów i budynków mieszkalnych i żywiłowego ruchu ludności w warunkach dwudziestostopniowego mrozu zniszczeniu uległo 75 proc. wewnętrznych instalacji wodociągowych oraz ok. 230 wodomierzy. Przez trzy miesiące z pomocą wojska usuwano awarie spowodowane mrozem, podcinano zasuwami uszkodzone odcinki sieci wodociągowej oraz załatwiano większe uszkodzenia na sieci.

W styczniu 1945 r. zaistniał jeszcze jeden istotny problem: po wysadzeniu mostu przeszło przyczółkowe zablokowało dojazd do Stacji ulicą Rybaki, co oznaczało utrudnienie dostawy węgla niezbędnego dla kotłowni. Poradzono sobie, budując specjalną drogę po terenie dzisiejszego ZOO. Aby uzmysłowić sobie, jak trudnym był dowóz węgla do kotłowni na Stacji Rybaki, przypominamy, że zima 1945 r. była długa i mroźna, a różnica poziomów do pokonania wynosiła 50 m, przy czym w tym właśnie miejscu skarpa jest bardzo stroma. W takich warunkach zanim uruchomiono pompy elektryczne trzeba było dostarczyć ponad 130 ton węgla. Wodociąg uruchomiono dużo wcześniej niż odzyskano wywiezione z elektrowni i pompowni maszyny.

Miasto zawdzięczało to niezbyt licznej (około 30 osób) załodze wodociągów, którą w 1945 r. kierował dyrektor T. Borkowski; kierownikiem Stacji Rybaki był J. Rydzewski, natomiast kierownikiem działu budowlanego — inż. Wiktułowicz. Z załogi wyróżnili się: brygadzysta E. Wojciechowicz, mechanicy (M. Kosowski i St. Kostanecki), monterzy (R. Ferszt, J. Kominek i St. Roskosz) oraz maszyniści obsługujący kotłownię i pompownię (Sz. Krupiński i Cz. Paniński). Takie nazwiska zachowały się. Drogą przez ogród zoologiczny dostarczano węgiel do lutego 1946 r. Wiosną tego roku dojazd do ujęcia wody został udrożniony przez ul. Mostową i ul. Rybaki. Pomimo wielu obiektywnych trudności w połowie 1946 r. z wodociągów i wieży ciśnień korzystało już ponad 80 proc. ludności miasta.

Najważniejszym problemem dla nowych władz miejskich w pierwszych miesiącach powojennych było przezwycięzenie trudności aprowizacyjnych. Podstawowe kłopoty w życiu gospodarczym miasta spowodowane były brakiem środków finansowych, gdyż budżet miasta praktycznie nie istniał, a władze nie miały jakichkolwiek dochodów. Następnym tematem było możliwie szybkie uruchomienie szkolnictwa. W ciągu kilku tygodni otwarto osiem szkół podstawowych i pięć szkolnictwa średniego — kolejno: Gimnazjum im. Marszałka Stanisława Małachowskiego, Gimnazjum im. Władysława Jagiełły, Szkołę Rolniczą, Szkołę Handlową i Szkołę Przemysłową. Bezpośrednio po wojnie nie istniała miejska komunikacja autobusowa. Jeździły dorozki, później pojawiły się taksówki. Uruchomiono podmiejski transport na samochodach z demobilu wojskowego.

Budownictwo tuż po 1945 r. — to remonty zdewastowanej substancji mieszkaniowej, w tym — zamrożonych w styczniu i lutym 1945 r. (brak prądu i ciepła) i zniszczonych wewnętrznych instalacji wodociągowych oraz likwidacja suterren. Około 70 proc. tych instalacji wykonano na nowo przed nadejściem kolejnej zimy. Trwały powroty mieszkańców z wojennej tułaczki. Mieszkańcy Radziwia odbudowywali swe spalane domy. Mieszkańcy prawobrzeżnego Płocka przejmowali i remontowali mieszkania porzucone przez Niemców, którzy uciekli z miasta przed 21 stycznia 1945 r. Prowadzono rewindykację oraz remonty szkół, obiektów produkcyjnych i innych. Nawet częściowo zrujnowany Zamek (służący szkolnictwu od XIX w.) i zajmowany podczas okupacji tak jak obiekty szkolne Małachowianki przez Waffen SS, został zajęty na mieszkania przez dzikich lokatorów. Kuria Biskupia odnowiła uszkodzoną w wyniku bombardowania katedrę. Na początku 1946 r. świątynia została oddana wiernym.

Już wiosną 1945 r. ruszyły zakłady związane z budownictwem, np. cegielnie: w jarze Parowa (Brzeźnica) i w Górach; później tartak w Radziwiu. W dniu 2 lutego 1945 r. po wybudowaniu prowizorycznej linii 6 kV Płock otrzymał zasilanie elektryczne, tego roku uruchomiono także centralę telefoniczną oraz (po rewindykacji zrabowanych urzędzeń) elektrownię węglową w Radziwiu. Elektrownia pracowała przez około 18 lat, do czasu wybudowania ogólnopolskiej linii wysokiego napięcia 110 kV i stacji transformatorowej w Podolszyczach (1960–1963).

Przez pięć powojennych lat Płock i Radziwie miały komunikację towarową statkami albo drogą okrężną (np. przez Wyszogród). Ograniczony ruch pieszy pomiędzy lewym i prawym brzegiem Wisły odbywał się po prowizorycznie odbudowanym moście drewnianym z 1916 r. Płocki kratowy most stalowy im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego (nazwa przedwojenna i obecna) był odbudowywany w okresie od 1948 r. do czerwca 1950 r. zgodnie z projektem opracowanym przez inżynierów (później profesorów): Eugeniusza Hildebrandta, Zygmunta Pieślaka i Stanisława Lenczewskiego-Samotyję. Nadzór naukowy sprawował prof. Andrzej Pszenicki z Politechniki Warszawskiej, współautor pierwotnego projektu z 1935 r. Odbudowa mostu wymagała dostarczenia i zamontowania nowej konstrukcji ze stali w ilości ~ 3400 Mg oraz 5900 m³ betonu z okładziną kamienną na odbudowę czterech filarów. Po przekazaniu mostu do eksploatacji jednostka saperów z Płocka rozebrała most drewniany.

W połowie 1948 r. oddano do eksploatacji dworzec autobusowy dla komunikacji podmiejskiej i międzymiastowej przy Al. S. Jachowicza (Nowy Rynek), natomiast w 1951 r. wybudowano budynek administracyjny wraz z zajezdnią i stacją obsługi.

Po upływie trzech lat powojennych w Płocku funkcjonowały następujące zakłady pracy: Płockie Zakłady Przemysłowe (od 1948 — Fabryka Maszyn Żniwnych), Rzeźnia (po połączeniu w 1948 r. z wytwórnią konserw — Płockie Zakłady Mięsne), Centrala Produktów Naftowych, Zarząd Okręgowy Budowy Mostów (od 1951 — Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych), Państwowe Zakłady Drzewne, Zakłady Chemiczne, Wytwórnia Proszków do Prania, Stocznia Rzeczna (od 1951 — Płockie Stocznie Rzeczne), Elektrownia Miejska (od 1958 — w ramach Zakładu Energetycznego Płock), Zakłady Samochodowe, Poczta, Drukarnia, Techniczna Obsługa Rolnictwa, Domy Towarowe, Spółdzielnia Zgoda, Spółdzielnia Sprawność, Spółdzielnia Tęcza, Spółdzielnia Zbytu Zwierząt i Mleczarnia. W okresie tym rozpoczął działalność Związek Pracowników Przemysłu Budowlanego. Stosunkowo szybko uruchomiono też kino Przedwiośnie jako pierwszy w mieście obiekt kultury. W tym celu wykorzystano salę widowiskową przedwojennego Domu Akcji Katolickiej.

W pierwszych powojennych latach powołano jednostki gospodarki komunalnej, tj. poza zakładem wodociągów i kanalizacji: zakłady remontowo-budowlane, zarząd budynków mieszkalnych (w 1949 r.), zarząd zieleni, miejskie przedsiębiorstwo gospodarki komunalnej oraz na początku lat 50. — służbę drogową. Należy odnotować, że w 1951 r. rozpoczęto organizowanie ogrodu zoologicznego, który został przeniesiony z centrum miasta na skarpe w górę Wisły za mostem (w 1955 r. funkcję dyrektora objął Tadeusz Maria Taworski).

Rozbudowywano istniejące hale przemysłowe i warsztaty, powoli rozwijał się handel prywatny, spółdzielczy i państwowy, spółdzielczość pracy oraz rzemiosło. Większość zakładów budowlanych rozpoczynała funkcjonowanie jako prywatne firmy rzemieślnicze. W latach 1950–1955 trwał proces ich upaństwowienia lub likwidacji. Mimo tego rzemiosło budowlane przetrwało. W latach 1945–1959 nie zaistniała w Płocku przebudowa organizmu miejskiego i w zasadzie w stosunku do lat międzywojennych niewiele zmienił się wygląd miasta. Tym niemniej podjęto wiele perspektywicznych decyzji i rozpoczęto szereg ważnych inwestycji, które w następnych dziesięcioleciach zmieniły charakter miasta.

PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁOWE I USŁUGOWO-HANDLOWE

Płockie Zakłady Przemysłowe (Fabryka Maszyn Żniwnych)

Najważniejszą inwestycją tego okresu była modernizacja fabryki narzędzi rolniczych. W okresie międzywojennym działały powstałe w XIX w. fabryczki: M. S. Sarny (1879) i M. Margulies (1884) oraz warsztaty mechaniczne P. Urbańskiego (1890 r.), które Niemcy w końcu 1939 r. połączyli w przedsiębiorstwo Maschinen Industrie. Po wyzwoleniu 21 stycznia 1945 r. powołano milicję fabryczną i społeczny zarząd w składzie: Zbigniew Andrzejewski, Ryszard Pietrzak, Wacław Winnicki i Anioł Urbański. Pierwszym tymczasowym kierownikiem Zakładów został 6 lutego 1945 r. Anioł Urbański. Przejętą fabrykę narzędzi rolniczych upaństwowiono. Od kwietnia 1945 r. zaczęła obowiązywać nazwa Płockie Zakłady Przemysłowe w Płocku, dyrektorem został Tadeusz Borkowski, który pełnił tę funkcję do 15 lipca 1946 r. Zakład podporządkowano Zjednoczeniu Przemysłu Metalowego i Elektronicznego na Okręg Łódzki w Łodzi. W okresie od czerwca 1945 r. tj. od oficjalnego rozpoczęcia produkcji do końca 1947 r. wyprodukowano ponad 18,5 tys. maszyn rolniczych (gospodarskie wozy rolnicze, wialnie, śrutowniki), w tym okresie zatrudnienie wzrosło z ok. 200 pracowników do 742. W dniu 16 czerwca 1948 r. wyprodukowano pierwszą polską żniwiarkę, głównym konstruktorem był Anioł Urbański.

W 1948 r. przemianowano zakład na Fabrykę Maszyn Żniwnych w Płocku, przedsiębiorstwo liczyło wówczas ok. 700 pracowników. Produkcja zakładu stawała się coraz bardziej różnorodna, produkowano: młockarnie, wialnie, śrutowniki, kieraty, kosiarki konne i ciągnikowe. W następnym okresie zaczęto wykonywać samobieżne kombajny zbożowe, najpierw w oparciu o licencję radziecką a następnie według własnych rozwiązań konstrukcyjnych.

Lokalizacja FMŻ w centrum Płocka przy ul. Królewieckiej utrudniała dalszy rozwój zakładu. Budowa nowego zakładu nastąpiła w latach 1953–1959 na obrzeżach miasta, pomiędzy stacją kolejową i lotniskiem w rejonie ul. Otolińskiej. Pierwsze kombajny o nazwie ŻMS-4 (według wzorca z ZSRR) wyprodukowano w 1954 r. (40 szt.), ich produkcja w następnych latach wynosiła po ok. 300 szt. rocznie. Za montaż prototypu kombajnu, który kosił, młócił i czyścił zboże, odpowiadali kierownik prototypowni Stefan Kolasiński oraz główny konstruktor Tadeusz Michalski. Należy za-

znaczyć, że dokumentację produkcyjną tego kombajnu opracowali konstruktorzy z Centralnego Biura Konstrukcyjnego nr 3 w Poznaniu (m.in. Marian Listka, Bolesław Kuraszkiewicz, Zygmunt Frąckowiak, Stanisław Chmielarz, Wacław Gieroba), natomiast silniki do kombajnu projektowała i wykonywała Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach.

Począwszy od października 1953 r. dalsze usprawnianie tego kombajnu realizowali głównie płoccy konstruktorzy. W 1955 r. powołano zakładowe biuro konstrukcyjne. Po czterech latach produkcji ŻMS-4 niezbędnym okazało się zaprojektowanie nowego, w pełni krajowego kombajnu. Najpierw opracowano kombajn KZB-3, który nie wszedł do produkcji seryjnej, a następnie zaprojektowano KZB-3A o wyższym stopniu mechanizacji, który został uznany nowoczesnym kombajnem klasy średniej. Produkcję KZB-3A (popularna nazwa Vistula) rozpoczęto w 1959 r. Należy zaznaczyć, że do końca lat 50. wyprodukowano w FMŻ kilkadziesiąt rodzajów maszyn rolniczych. Podstawowymi autorami płockiego kombajnu byli: główny konstruktor — Tadeusz Michalski, z-ca głównego konstruktora — Antoni Kucharski i kierownik zespołu opracowującego konstrukcję — Bolesław Rostowski.

Płocka Stocznia Rzeczna

Budowę portu rozpoczęto w 1923 r. w ramach robót publicznych, organizowanych przez miasto. Na podmokłych terenach lewobrzeżnej Wisły w Radziwiu wykopano baseny dla przyszłej stoczni i portu rzeczno. Utworzone w pobliżu basenów warsztaty stanowiły początek przyszłej stoczni rzecznej. Przyjęto, że płocka stocznia rozpoczęła działalność w 1937 r. W okresie okupacji zakłady zostały przez Niemców zmodernizowane i dostosowane do montażu bloków okrętów podwodnych oraz kutrów wojskowych.

Po wyzwoleniu miasta część zakładu z najbardziej rozbudowaną infrastrukturą przejęła Armia Radziecka. Obiekty stoczniowe przekwalifikowano na magazyny i składy. Gromadzono w nich mienie poniemieckie uzyskane w ramach reparacji wojennych, które następnie drogą wodną wysyłano do ZSRR. Równocześnie w pozostałej części zakładu zorganizowano warsztaty zajmujące się głównie remontami barek i holowników. W końcu lat 40., po rozbudowie warsztaty te stanowiły na tyle rozwinięty zakład, że prowadził on samodzielną działalność stoczniową. Po przekazaniu miastu przez wojsko radzieckie w 1948 r. terenów zakładu stoczniowego funkcjonowały obok siebie dwie niezależne stocznie, które połączono w jedno przedsiębiorstwo naprawy i budowy taboru pływającego. W 1951 r. przedsiębiorstwo to przyjęło nazwę Płockie Stocznie Rzeczne. Początkowo stocznia funkcjonowała jako zakłady naprawcze i zatrudniała ok. 300 pracowników, jednakże w wyniku rozbudowy — w 1960 r. zatrudnienie wzrosło do ok. 700 osób. W profilu działalności płockiej stoczni znalazły się: remonty barek, holowników, statków pasażerskich i pogłębiarek; budowa małych statków do przewozu ładunków masowych (dla Indonezji); budowa barek motorowych typu BM500 (ok. 200 szt. do 1970); produkcja konstrukcji stalowych (m.in. dla Nowej Huty).

Zakłady Mięsne

Największym w tym okresie zakładem przemysłu rolno-spożywczego były Zakłady Mięsne przy ul. Bielskiej. Zakłady te powstały na bazie przedwojennej rzeźni oraz wytwórni konserw; na początku zatrudniały ok. 130 pracowników. W piętnastolecie powojennym miała miejsce stała rozbudowa i modernizacja zakładu. Powstały nowe rzeźnie, chłodnie, hale uboju itp.

Płockie Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego

Płockie Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego wyrosły w oparciu o mały zakładzik zajmujący się kwaszeniem kapusty, utworzony w 1943 r. Dawna kapuściarnia bezpośrednio po wojnie zatrudniała ok. 70 pracowników, natomiast w 1960 r. w wyniku przeprowadzonych inwestycji — ponad 200 osób. W Zakładach tych w omawianym okresie funkcjonowały linie produkcyjne, m.in.: soków, koncentratów, konserw warzywnych i fasolowych.

Zakłady Jajczarsko-Drobiarskie

Jako początek działalności Zakładów Jajczarsko-Drobiarskich przyjmuje się rok 1951, w którym nastąpiło połączenie Rejonowej Tuczarni Drobiu przy Zakładach Mięsnych i Eksportowej Zbiornicy Jaj. Należy jednakże zaznaczyć, że skup i dystrybucja jaj konsumpcyjnych pod nazwą Zbiornica Jaj w Płocku powstała już w 1948 r. W 1952 r. oddano do użytku nowe obiekty, w tym halę ubojową drobiu o powierzchni 2500 m².

Zakłady Zbożowo-Młynarskie

Kilka przedwojennych młynów połączono w Zakłady Zbożowo-Młynarskie w Płocku. ZZM funkcjonowały w dwóch profilach: przechowalnictwo i obrót oraz przetwórstwo. Zakłady te w okresie powojennym dysponowały trzema młynami i śrutownią w Płocku oraz jednym młynem w Gostyninie. Młyny wyremontowano, zmodernizowano ich park maszynowy. W Radziwiu przy nabrzeżu portowym został wybudowany w 1953 r. dla ZZM nowy elewator zbożowy, składający się z trzech części: silosów, wieży (z urządzeniami do transportu) i młynu (część z oknami). Obiekt został posadowiony na ruszcie palowym, natomiast elewację wykonano z cegły. Odwołując się do tradycji budownictwa przemysłowego z przełomu XIX i XX wieku całość wystylizowano na neogotyck. Według Romana Rzymkowskiego architektura obiektu ma formę bazyliki z transeptem, co może stanowić nawiązanie do architektury Bazyliki Katedralnej (po drugiej stronie Wisły).

Zakład Produkcyjny przy więzieniu

Po II wojnie światowej zbudowano obok więzienia warsztaty ślusarskie, w których pracowali więźniowie. Wjazd do Zakładu Metalowego był od ul. 1 Maja.

Płockie Zakłady Przemysłu Terenowego

Płockie Zakłady Przemysłu Terenowego jako wielobranżowe przedsiębiorstwo działało od 1945 r. W kolejnych okresach swego funkcjonowania zmieniał rodzaj zakładów i asortyment produkcji. W okresie początkowym przedsiębiorstwo produkowało mydła, proszki do prania, pasty podłogowe i taśmy izolacyjne, do 1969 r. działała także przetwórnia kości. Zakłady Przemysłu Terenowego w Płocku były przedsiębiorstwem o zasięgu ponadregionalnym, które posiadało kilka działów branżowych poza Płockiem, jak np. stacja obsługi samochodów w Płońsku, zakład poligraficzny w Sierpcu i inne w Żurominie, Gostyninie i Gąbinie. O rozwoju ZPT świadczy wzrost zatrudnienia: w 1947 r. — 60 pracowników; w 1959 r. — 260 pracowników.

Przemysł spółdzielczy

W latach 1945–1946 powstało szereg spółdzielni pracy, intensywnie przyczyniając się do aktywizacji życia gospodarczego miasta. Reaktywowana została w Płocku jedna ze starszych w Polsce — Spółdzielnia Spożywców Zgoda (utworzona w 1869). Rozbudowywano jej bazę, wybudowano nowe piekarnie, magazyny i sklepy. Ważną rolę odegrał ruch spółdzielczy. W powstałych spółdzielniach stworzono możliwości pracy po krótkim przeszkoleniu, co było szczególnie istotne dla niewykwalifikowanych kobiet.

Z inicjatywy Związku Inwalidów Zawodowych powstała w 1951 r. Spółdzielnia Inwalidów Świt, która stosunkowo szybko zaczęła zatrudniać ok. 250 pracowników. Umożliwiała ona m.in. rehabilitację zawodową dla licznej rzeszy powojennych inwalidów. Dla prowadzenia różnorodnej produkcji (m.in. dziewiarstwa, szcnotkarstwa, galanterii metalowej itp.) Spółdzielnia uzyskała do zmodernizowania kilka obiektów. Ponadto prowadziła introligatornię, usługi ślusarsko-mechaniczne, elektryczne i wulkanizacyjne oraz punkty handlowe i spożywcze.

Pod potrzeby ludności i instytucji państwowych intensywnie zaczęła rozwijać się Spółdzielnia Drewno-Meblarska. Ważną rolę w mieście pełniła też spółdzielczość mleczarska, która w Płocku funkcjonowała od 1929 r.

Spośród dziewięciu funkcjonujących w mieście spółdzielni, sześć zatrudniało średnio powyżej 100 pracowników. Największe zatrudnienie posiadała Spółdzielnia Pracy Krawieckiej im. Władysława Broniewskiego (powyżej 350 osób). W finansowej wartości produkcji przodowały: Spółdzielnia Mleczarska i Oddział w Płocku Wojewódzkiej Spółdzielni Spożywców Zgoda.

Handel i gastronomia

W latach 1945–1950 handel detaliczny w Płocku, podobnie jak w całym kraju, opierał się na handlu prywatnym. Po roku 1950 ze względów ideologicznych handel uspołeczniony zaczął wypierać handel prywatny. Podstawową pozycję w zaopatrzeniu miasta w latach 50. wypracowały Miejski Handel Detaliczny (MHD) i WPSS Zgoda. Baza magazynowa dla handlu hurtowego w tym okresie praktycznie nie istniała, z wyjątkiem hurtowni odzieżowej, dla której przy ul. Otolińskiej wybudowano nowe

magazyny. Wzrost zakładów gastronomicznych nastąpił po 1950 r., liczba miejsc konsumpcyjnych wzrosła od 120 w 1950 r. do 793 w 1960 r.

Transport i łączność

W wyniku wzrostu gospodarczego miasta następował wzrost liczby samochodów ciężarowych, autobusów, motocykli oraz samochodów osobowych państwowych i prywatnych. W latach 1950–1960 zwiększyła się liczba jednostek transportu ciężarowego z 200 na 440 jednostek. Państwowa Komunikacja Samochodowa powstała w 1945 r., gdy uzyskano samochody z demobilu wojskowego. Początkowo jednostka była oddziałem mieszanym osobowo-towarowym. W tym czasie baza PKS znajdowała się przy ulicy Tumskiej. W 1948 r. wraz z oddaniem do użytku dworca autobusowego na Nowym Rynku przy Al. S. Jachowicza poprawiły się warunki pracy tego przedsiębiorstwa.

W mieście funkcjonowały dwie jednostki organizacyjne łączności pocztowo-telekomunikacyjnej: Obwodowy Urząd Pocztaowo-Telekomunikacyjny (OUPT) — usługi pocztowe i Rejonowy Urząd Telekomunikacyjny (RUT) — usługi telekomunikacyjne. Jako uzupełnienie usług RUT zainstalowano w mieście sieć głośników radiofonii przewodowej z radiowęzłem. Obwodowy Urząd Pocztaowo-Telekomunikacyjny rozpoczął funkcjonowanie wraz z wyzwoleniem Płocka, tj. w dniu 21 stycznia 1945 r., w następnym miesiącu została wybudowana centrala telefoniczna (na 600 numerów), którą w 1950 r. rozbudowano o kolejne 200 numerów. W 1955 r. uruchomiono nową centralę na 700 numerów.

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej

Zgodnie z decyzją Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Płocku z 16 marca 1951 r. powołano Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej, którego przedmiotem działania było zaopatrywanie ludności i zakładów pracy w wodę oraz oczyszczanie miasta. MPGK prowadziło ponadto różnorodną działalność: administrację targowisk i miejskiej łaźni, zakład pogrzebowy, usługi hotelarskie oraz pranie, czyszczenie i farbowanie odzieży. Jednostka ta funkcjonowała do 1956 r.

ENERGETYKA

W lutym 1945 r. przedwojenny dyrektor Związku Elektryfikacyjnego Międzykomunalnego Województwa Warszawskiego w Płocku (ZEMWAR-u) mgr inż. Jan Wacław Czarnowski reaktywował jednostkę energetyki płockiej analogiczną do funkcjonującej w latach 1934–1939. W okresie od 25 lutego 1945 r. do 1 grudnia 1945 r. funkcję dyrektora Samorządnego Zakładu Rozdzielczego w Płocku pełnił mgr inż. Tadeusz Woźnikowski. W lipcu 1945 r. powstała państwowa organizacja energetyczna, tj. Centralny Zarząd Energetyki (CZE) w Warszawie, któremu podlegało m.in. Zjednoczenie Energetyczne Okręgu Mazowieckiego (ZEOM) z czterema podporządkowanymi mu podokręgami: w Płocku, Ciechanowie, Łowiczu i Sierpcu. Podokręg w Płocku

obejmował trzy powiaty: Płock, Gostynin i Płońsk. Jan Waclaw Czarnowski przestał pełnić funkcję dyrektora naczelnego ZEOM-u w końcu października 1947 r. W okresie od końca października 1947 r. do 31 grudnia 1950 r. płocką energetyką zarządzał mgr inż. Jerzy Cybulski, wcześniej dyrektor techniczny ZEOM. Po dyrektorze Jerzym Cybulskim przez osiem miesięcy — do 31 sierpnia 1951 r. szefował inż. Wiktor Maślik, natomiast od października 1951 r. do 31 grudnia 1975 r. — Damian Jakubiak. W dniu 19 sierpnia 1948 r. przekształcono zjednoczenia terytorialnie oraz nadano im osobowość prawną. Powstało Zjednoczenie Okręgu Płocko-Włocławskiego (ZEOP-W), któremu podlegały podokręgi w 22 okolicznych powiatach. W wyniku powyższego nastąpiło przejmowanie od samorządów lokalnych urządzeń energetycznych oraz prowadzenie działalności inwestycyjnej i eksploatacyjnej. Według stanu na koniec 1948 r. ZEOP-W dysponowało następującymi urządzeniami energetycznymi: linie średniego napięcia — ok. 1890 km; linie niskiego napięcia — ok. 1250 km; stacje rozdzielcze — 15 szt.; stacje redukcyjne SN/SN — 14 szt.; stacje transformatorowe SN/nn — ok. 440 szt.; transformatory — ok. 560 szt.; wytwórnie czynne — 10 szt. o mocy 11 762 kW; wytwórnie rezerwowe i nieczynne — 11 szt. o mocy 1 639 kW.

W pierwszych tygodniach po wyzwoleniu Płocka spod okupacji niemieckiej nastąpiła akcja elektryfikacji wsi Mazowska Płockiego, w czym szczególne zasługi położył Stanisław Bocian, pierwszy kierownik Elektryfikacji Wsi ZEOM-u, od 1950 r. dyrektor Biura Elektryfikacji Wsi w Płocku (od 1952 r. dyrektor Przedsiębiorstwa Elektryfikacji Rolnictwa Elton w Warszawie). Z początkiem 1951 r. nastąpiła reorganizacja krajowej energetyki, utworzono sześć okręgów energetycznych, przy czym nowo tworzony Zakład Sieci Energetycznych (ZSE) Płock podlegał pod Okręg Centralny w Warszawie (w ramach granic województwa warszawskiego). Do podstawowych zadań ZSE należała eksploatacja, konserwacja i rozbudowa urządzeń i sieci energetycznych. Zakłady Energetyczne Okręgu Centralnego składały się z trzech jednostek organizacyjnych: wytwórczego, przesyłowego i rozliczeniowego.

Płocka elektrownia dysponowała mocą 4,3 MW, jednakże po uruchomieniu w 1954 r. stacji elektroenergetycznej 110/30/15 kV Podolszyce, utraciła dominujące znaczenie. W mieście wymieniono wówczas sieć rozdzielczą z 6 kV na 15 kV. Przykładowo w okresie od 1951 r. do 1958 r. zapotrzebowanie mocy szczytowej ZSE Płock wzrosło z 24 MW do 44 MW. W latach 1945–1948 kierownikiem technicznym Elektrowni w Płocku — Radziwiu był Henryk Wodnicki. Do 1951 r. funkcję kierownika Wydziału tej Elektrowni pełnił Zbigniew Zimowski. W latach 50. obsługą odbiorców i sprzedażą energii elektrycznej zajmował się Zakład Zbytu Energii Elektrycznej, którym zarządzał Stanisław Tomalik.

Kolejna reorganizacja energetyki w kraju nastąpiła 1 lipca 1958 r. Połączono wówczas Rejony Sieci Elektrycznych i Rejony Zbytu Energii we wspólne jednostki organizacyjne i utworzono Rejony Energetyczne (RE). Zakład Sieci Elektrycznych w Płocku został przekształcony na Zakład Energetyczny Płock (ZEP), składający się z trzech Rejonów Energetycznych: Ciechanów, Płock i Sochaczew. Zakład Energetyczny Płock w połowie 1958 r. eksploatował sieci energetyczne na obszarze prawie 13 tys. km² w 11

powiatach. Stan posiadania ZEP w omawianym terminie, to: stacje rozdzielcze z wysokiego na średnie napięcie (WN/SN) — 4 szt.; stacje transformatorowe ze średniego na niskie napięcie (SN/nn) — ok.1000 szt.; linie wysokiego napięcia (110 kV) — ok. 200 km; linie średniego napięcia (30 i 15 kV) — ok. 2 850 km; linie niskiego napięcia — ok. 2 800 km.

PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁU MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH

Zakłady Stolarki Budowlanej Stolbud w Płocku

W roku 1945 utworzono Państwowe Przedsiębiorstwo Budowlane — Oddział Budowlany nr 7 w Płocku z centralą w Warszawie, które zajmowało się produkcją stolarki budowlanej nie tylko na potrzeby Płocka, ale również dla odbudowy stolicy. Zakład ten zorganizowano w oparciu o przedwojenny budowlany zakład miejski, który został przejęty podczas okupacji przez Niemca Willego Gilwalda, przybierając nazwę Hoch und Tiefbau (zatrudnienie wówczas wzrosło do 350 osób — w większości stolarze). W roku 1952 zamiast Oddziału Budowlanego nr 7, powstał Zakład nr 2 Produkcji Elementów Budowlanych, następnie przedsiębiorstwo znalazło się pod zarządem Zakładów Elementów Budowlanych w Poznaniu, zachowując dotychczasowy profil produkcji (Stolarnia w Płocku). Po kolejnej reorganizacji w roku 1957 powołano samodzielne przedsiębiorstwo pod nazwą Zakłady Stolarki Budowlanej Stolbud w Płocku. Do 1961 r. zakład funkcjonował w śródmieściu w zdewastowanych obiektach, bez możliwości rozwoju. W latach 1957–1960 wybudowana została dla tego przedsiębiorstwa nowa baza produkcyjna o powierzchni 5,8 ha przy ul. Długiej na Kostrogaju. Ważną rolę w działalności Stolbudu pełnili jego kolejni dyrektorzy: Jakub Chojnacki (później wiceprzewodniczący Prezydium Rady Miejskiej Płocka, wieloletni prezes TNP), Ludwik Żak i Wojciech Krzywiński.

JEDNOSTKI INWESTORSKIE I PRZEDSIĘBIORSTWA BUDOWLANE

Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych

W kwietniu 1945 r. Minister Komunikacji powołał trzy Rejonowe Kierownictwa Odbudowy Mostów Drogowych: w Płocku, Kielcach i Tczewie. Jednostki pełniły funkcje podwójne: inwestora i wykonawcy. W 1947 Rejony te przekształcono w dwa Okręgowe Zarządy z siedzibami w Kielcach i Płocku, to ostatnie przejęło agendy z Tczewa. Równocześnie Rejonowe Kierownictwo Odbudowy Mostów Drogowych w Płocku zostało przekształcone w Okręgowy Zarząd Budowy Mostów Drogowych w Płocku. Pierwszym zadaniem RKOMD w Płocku był remont drewnianego mostu przez Wisłę i Bzurę w Wyszogrodzie. Kolejnym dużym zadaniem tej jednostki była odbudowa zniszczonego w czasie wojny stalowego mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę w Płocku.

W dniu 12 grudnia 1951 r. OZBMD zostało przekształcone w Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych. Pierwszym dyrektorem PPRM został dotychczasowy kie-

rownik OZBMD (wcześniej — RKOMD) w Płocku — Aleksander Witkowski, przed II wojną światową kierownik budowy mostu przez Wisłę w Płocku, natomiast po wojnie — koordynator odbudowy płockiego mostu. Powołanie PPRM jako jednostki wykonawczej nie zmieniło dotychczasowego obszaru działania (część Polski na północ od równoleżnika warszawskiego), jednakże z wyłączeniem nadzoru inwestycyjnego.

Równocześnie z likwidacją Okręgowych Zarządów i utworzeniem w kraju dwóch przedsiębiorstw mostowych (w Płocku i Kielcach) powołano Wojewódzkie Zarządy Dróg Publicznych, które przejęły funkcje inwestorskie w mostownictwie. Taką funkcję dla Płocka od 1951 r. zaczął pełnić WZDP w Warszawie.

Budowlane Przedsiębiorstwo Powiatowe

W dniu 15 lutego 1950 r. powołano Budowlane Przedsiębiorstwo Powiatowe zatrudniające po pierwszym roku istnienia około 250 osób. Zgodnie z nazwą większość robót w tym okresie realizowało na terenie powiatu płockiego. W Płocku BPP wykonywało remonty kapitalne wielu budynków oraz budowę nowych obiektów, m.in. przy ul. J. Kwiatka, Zduńskiej i Ostatniej. Organizatorem i długoletnim dyrektorem tego przedsiębiorstwa (do 1972) był Jerzy Beździek, który w kolejnych okresach pełnił funkcję przewodniczącego Powiatowej Rady Narodowej w Płocku oraz wiceprezesa i prezesa Powiatowego Komitetu ZSL. Przedsiębiorstwo to w przyszłości kilkakrotnie zmieniło nazwę: od 1964 r. do 1973 r. funkcjonowało pod nazwą Płockie Przedsiębiorstwo Budowlane.

Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych

W 1949 r. z inicjatywy Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Płocku utworzono Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, który poza administracją zajmował się działalnością remontową i konserwacyjną oraz prowadził usługi lokatorskie (funkcjonował do końca 1968). W 1960 r. zatrudniał 50 pracowników.

Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane

W 1951 r. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Płocku powołało Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane dla prowadzenia remontów kapitalnych i modernizacji istniejącej substancji mieszkalnej (m.in. na zlecenie Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych). Wiele starych domów było wówczas w złym stanie technicznym. Jeszcze w końcu lat 50. około 10 proc. mieszkań zasiedlonych przez uboższych mieszkańców nie nadawało się do użytkowania. MPR-B wybudowało m.in. kino Mazur.

Warszawskie przedsiębiorstwa budowlane i specjalistyczne

W latach 50. w Płocku większość skomplikowanych robót budowlanych wykonywały przedsiębiorstwa ze stolicy: budownictwo przemysłowe — Warszawskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Żelbet; budownictwo mieszkaniowe — Warszawskie Przedsiębiorstwo Budowlane nr 4; roboty instalacyjno-sanitarne — płockie kierownictwa robót z Warszawskiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych; ro-

boty instalacyjno-elektryczne — płockie jednostki warszawskiego Elektromontażu. Przykładowo wykonawcą elewatora w Płocku dla Zakładów Zbożowo-Młynarskich PZZ było warszawskie przedsiębiorstwo Żelbet. Kierownikiem budowy był Henryk Kłosiński, który później pełnił funkcję szefa zespołu organizującego Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa, a następnie był jego pierwszym dyrektorem. W trakcie prac budowlanych elewatora w 1959 r. nastąpił tragiczny wypadek — zginęło kilku pracowników.

Miejska Służba Drogowa

Na początku lat 50. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej utworzyło Miejską Służbę Drogową, która działała do lat 70. jako zarządca i inwestor dróg miejskich oraz wykonawca. Pierwszym kierownikiem MSD był Franciszek Janiszewski. Jednostka ta w Śródmieściu przebudowała i zmodernizowała najważniejsze trasy komunikacyjne.

Zarządy dróg lokalnych i publicznych

W końcu lat 50. powołano Powiatowy Zarząd Dróg Lokalnych (PZDL). Wieloletnim kierownikiem tej jednostki był Kazimierz Pawlak.

Na początku roku 1952 utworzony został Rejon Eksploatacji Dróg Publicznych w Płocku podległy pod Centralny Zarząd Dróg Publicznych w Warszawie. Swym zasięgiem objął teren powiatów: płockiego i gostynińskiego. Głównym zadaniem Rejonu była odbudowa oraz rekonstrukcja dróg międzymiastowych oraz budowa nowych. Ogółem wybudował on w regionie płockim w ciągu pierwszych 15 lat 210 km dróg oraz wyremontował 320 km dróg wraz z mostami na nich (2385 m). Rejon w niezmienionej strukturze funkcjonował do końca 1975 r. Funkcję kolejnych kierowników REDP sprawowali: Załuska, Stanisław Nowakowski i Andrzej Wiłucki.

Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego

W latach 1945–1948 Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego (w różnych okresach miało różne nazwy, np. PBW w Warszawie — Oddział w Płocku) usuwało z Wisły zniszczone przęsła konstrukcji kratowej mostu im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego. Było to ok. 3400 Mg konstrukcji do pocięcia, wydobywania z wody i wywiezienia do hut barkami albo koleją.

Rejonowe Kierownictwo Robót Wodno-Melioracyjnych

W celu uregulowania w regionie płockim stosunków wodnych dla potrzeb rolnictwa i zabezpieczenia przed powodzią powstał w 1945 r. Urząd Wodno-Melioracyjny, który w 1950 r. przekształcono w Rejonowe Kierownictwo Wodno-Melioracyjne w Płocku z zakresem działania w powiatach płockim i gostynińskim. Równocześnie rozdzielono funkcje wykonawcy od funkcji inwestorskich i powstało Rejonowe Kierownictwo Robót Wodno-Melioracyjnych z siedzibą w Płocku z zakresem działania w trzech powiatach: płockim, sierpeckim i żuromińskim. Organizatorem i pierwszym kierownikiem tych jednostek był Jerzy Zieliński.

SPÓŁDZIELNIE MIESZKANIOWE

W drugiej połowie marca 1958 r. powstały prawie równocześnie: Robotnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa przy FMŻ i Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa, na bazie płockiej Spółdzielni Pracy. Z chwilą zarejestrowania przez Sąd Powiatowy i nadania rejestru sądowego obie spółdzielnie uzyskały osobowość prawną: RSM w dniu 19 maja 1958 r., zaś PSM — 28 maja 1958 r. Spółdzielnie te zaczęły realizować budownictwo wielorodzinne. Pierwsze efekty mieszkaniowe RSM uzyskała w dniu 30 czerwca 1959 r. (10 mieszkań), natomiast PSM w dniu 30 października 1959 r. (18 mieszkań). Kredyty na budownictwo spółdzielnie otrzymały z Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego w Warszawie. Zgodnie z ówczesną ustawą uzbrojone tereny pod budownictwo mieszkaniowe Spółdzielnie pozyskiwały w wieczystą dzierżawę od Miejskiej Rady Narodowej w Płocku.

Wielce zasłużonymi w rozwoju tych spółdzielni byli pierwsi prezesi i ich zarządy. W okresie od 1958 r. do 1965 r. w Robotniczej Spółdzielni Mieszkaniowej przy FMŻ funkcjonował Zarząd w składzie: Czesław Lewandowski — prezes, Mieczysław Adamkiewicz — zastępca prezesa, Tadeusz Przesławski — członek (od 1961 Jan Szelągowski). Do końca lat 50. w Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Zarząd stanowili: Andrzej Karpiuk — prezes, Stanisław Petrulewicz — zastępca prezesa, Jan Pawłowicz — członek. W pierwszej Radzie Nadzorczej RSM przy FMŻ znaleźli się: Tadeusz Koziński — przewodniczący, Zygmunt Adamczyk — zastępca przewodniczącego, Władysław Szygowski — sekretarz. Kierownictwo pierwszej Rady Nadzorczej PSM stanowili: Bolesław Ciesielski — przewodniczący, Jan Majkowski — zastępca przewodniczącego, Władysław Szulewicz — sekretarz.

W okresie późniejszym powołano Spółdzielcze Zrzeszenie Budowy Domków Jednorodzinnych Związkowiec, które uzyskało zgodę na lokalizację trzech osiedli jednorodzinnych: nad jarem Brzeźnicy (w rejonie Chełpowa), na skarpie nad Wisłą (za ZOO) oraz przy ul. Wyszogrodzkiej. W 1964 r. funkcję prezesa pełnił Janusz Kołakowski, wiceprezesa Zygmunt Wiśniewski a sekretarza Roman Jędrzejewski, natomiast Radzie Nadzorczej przewodniczył T. Skura.

OBIEKTY BUDOWLANE I MIEJSKA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Budownictwo ogólne

W latach 50. zabudowywano miasto w sposób rozproszony, zagęszczając infrastrukturę Śródmieścia oraz Starego Miasta. W 1950 r. państwo przejęło od Towarzystwa Naukowego Płockiego zbiory muzealne i utworzyło regionalne Muzeum Mazowieckie w domu Pod Opatrznością przy pl. G. Narutowicza. W 1951 r. po utworzeniu ZOO na terenie 12 ha niedaleko mostu przez Wisłę, pomiędzy linią kolejowa a rzeką, rozpoczęto budowę pawilonów dla zwierząt.

W 1954 r. przy ul. Tumskiej wybudowano Powszechny Dom Towarowy Centrum prowadzony przez Miejski Handel Detaliczny (MHD) oraz duży czterokondygnacyj-

ny obiekt mieszkalny z parterem handlowo-usługowym (pomiędzy ul. J. Kwiatka a kinem Przedwiośnie). W końcu lat 50. przy ul. Tumskiej (obok PDT) zbudowano duży Spółdzielczy Dom Handlowy Zgoda (projektował arch. J. Andrzejak). W Radziwiu powstał nowy Ośrodek Zdrowia.

W okresie pierwszych powojennych 15 lat wzniesiono lub zmodernizowano szereg obiektów szkolnych. Wybudowano m.in. Szkołę Podstawową nr 10 przy ul. J. Gagarina (obecnie A. Gradowskiego) i Technikum Mechanizacji Rolnictwa przy ul. Z. Padlewskiego. W ramach modernizacji obiektów pokoszarowych na potrzeby szkoły uruchomiono kompleks Zasadniczej Szkoły Metalowej przy al. J. Kilińskiego; utworzono też Szkołę Podstawową nr 4 przy ul. Warszawskiej (obiekt pokoszarowy obok drukarni akcydensowej). Rozpoczęła się także rozbudowa Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Jagiełły przy ul. 3 Maja. Od 1950 r. rozpoczęła kształcenie Szkoła Muzyczna.

Budownictwo mieszkaniowe

W latach 50. pod potrzeby budownictwa mieszkaniowego wyremontowano 11 zabytkowych kamieniczek na Starym Mieście. W roku 1953 utworzona została Dyrekcja Budowy Osiedli Robotniczych, która zajęła się profesjonalnie działalnością inwestycyjną dla budownictwa mieszkaniowego. Pierwsze obiekty budownictwa mieszkaniowego powstały jako budownictwo uzupełniające starą zabudowę śródmieścia. Wybudowano wówczas wiele obiektów o charakterze plombowym, m.in.: zachodnią część ul. Jerozolimskiej. Na przełomie lat 50. i 60. płocki oddział Warszawskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego nr 4 zrealizował na zlecenie Dyrekcji Budowy Osiedli Robotniczych pierwsze osiedle budynków wielorodzinnych w technologii tradycyjnej (z cegły). Osiedle to zostało wybudowane na wolnych placach rozciągających się na wschód od dworca autobusowego, w klinie pomiędzy Al. S. Jachowicza oraz ulicami: Bielską i Obrońców Stalingradu (obecna nazwa: Obrońców Westerplatte). Od połowy lat 50. w zachodniej części miasta w pobliżu jaru Brzeźnica rozpoczęto budowę osiedla domów jednorodzinnych. Budownictwo jednorodzinne realizowane było również wzdłuż ul. Wyszogrodzkiej, w okolicach dworca kolejowego, w rejonie pomiędzy ul. Dobrzyńską i ul. J. Wieczorka (obecnie Kazimierza Wielkiego) oraz w Radziwiu.

Gospodarka mieszkaniowa i komunalna

Stan gospodarki mieszkaniowej w okresie powojennym należy oceniać, uwzględniając stosunkowo małe zniszczenie substancji mieszkalnej w latach wojny oraz spadek ludności w stosunku do okresu przedwojennego. W 10 lat — od 1950 r. do 1960 r. nastąpił wzrost liczby mieszkańców z 31 950 do 42 280. W tym okresie dokonały się następujące zmiany w zasobach mieszkaniowych: budynki mieszkalne — wzrost liczby obiektów z 1750 do 2700; mieszkania — wzrost mieszkań rodzinnych z 7700 do 10 400; izby mieszkalne — wzrost izb z 17 100 do 23 700; ilość osób na izbę — spadek z 1,87 do 1,79; ilość osób na mieszkanie — spadek z 4,15 do 4,07.

O ile w latach 1945–1949 podstawową metodą poprawy warunków mieszkaniowych były remonty i odbudowa budynków, to w latach 50. miał miejsce stopniowy,

choć nieznaczny rozwój budownictwa mieszkaniowego. W latach 1951–1955 oddano na 1000 mieszkańców tylko 1,3 mieszkań z nowego budownictwa, zaś w latach 1956–1960 — 5,3 mieszkania. Wskaźniki te odbiegały od krajowych, które analogicznie wynosiły 3,7 i 5,6. Jednym z podstawowych problemów gospodarki miejskiej obok zagadnień mieszkaniowych była gospodarka komunalna (do 1949 r. pozbawiona inwestycji). Poprawa nastąpiła dopiero w latach 50., gdy przyznano środki finansowe. Zaczęto wówczas wykonywać uzbrojenia wodno-kanalizacyjne, budować nowe drogi, naprawiać nawierzchnię dróg istniejących oraz instalować lampy jarzeniowe.

Kanalizacja

Inwentaryzacja stanu kanalizacji po okresie międzywojennym wykazała, iż miasto posiadało sieć kanalizacyjną długości ok. 25 km, w większości w obrębie Śródmieścia, skąd ścieki były odprowadzane bezpośrednio do Wisły, bez żadnego oczyszczenia, dwoma kolektorami: z ul. Tumskiej do Mostowej oraz z ul. Kazimierza Wielkiego do wąwozu (gdy w latach 60. wylot był nieczynny ścieki skierowano wzdłuż ul. Krzywoustego do rzeki Brzeźnicy). Niestety, znaczna część kanalizacji była wykonana za płytko i nieprawidłowo. Wszystko to negatywnie wpływało na stan higieny i epidemiologii miasta oraz kąpielisk nad Wisłą. W pierwszych powojennych latach niewiele zrobiono, aby poprawić ten stan. Dopiero od 1949 r. rozpoczęto realizować prace kanalizacyjne. Przykładowo wybudowano wzdłuż ul. Grodzkiej 380 m kanalizacji o przekroju 400 mm, co spowodowało m.in. odwodnienie piwnic budynków tej ulicy. W roku następnym rozpoczęto budowę sieci kanalizacyjnej o przekroju 500 mm na terenie osiedla ZOR przy ul. Obrońców Stalingradu. W końcu lat 50. kanalizację miasta stanowiła sieć rur betonowych o przekroju od 300 do 600 mm (na głębokości od 3 do 5 m) wraz ze studzienkami przepływowymi i osadowymi oraz komorami burzowymi (murowanymi i z kręgów betonowych o przekroju 1 m).

Wodociągi Miejskie

Wybudowane dla miasta w 1892 r. ujęcie wody Rybaki (poniżej ZOO) okazało się w połowie XX w. zbyt małe i narażone na zanieczyszczanie ściekami, płynącymi poprzez kanały burzowe oraz potoki do Wisły. Po rekonstrukcji zniszczeń sieci wodno-kanalizacyjnych, rozpoczęto przygotowania do jej rozbudowy.

Planowano rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, jak i stacji Rybaki, w tym np. przebudowę filtrów powolnych na pośpieszne tak, by jej wydajność zwiększyć z 2 tys. m³ na dobę do 10 tys. m³ na dobę. W 1947 r. wybudowano kolejny kilometr wodociągu — do ul. B. Limanowskiego. W tymże roku ruszyła też nowa chlorownia oraz wymieniono część pomp na większe (po 100 m³/h zamiast 30 m³/h) z nowymi silnikami elektrycznymi. Wybudowano drugie zasilanie stacji Rybaki w energię elektryczną, co pozwoliło na podwojenie pobieranej mocy i produkcji wody. Zlecono też do Biura Projektów Budownictwa Komunalnego w Warszawie koncepcję budowy drugiej stacji wodociągowej oraz miejskiej sieci wodno-kanalizacyjnej. W 1955 r. rozpoczęto rozbudowę płockich wodociągów. Zakres objął m.in. budowę

nowego ujęcia wody dla Płocka na Wiśle (3 km powyżej Rybaków) w Grabówce wraz ze wstępnym osadnikiem (przed pompownią ujęcia), ponadto budowę nowej stacji uzdatniania przy ul. Filtrowej w dzielnicy Wyszogrodzka, w tym filtrów pospiesznych, dezynfekcję i nowych zbiorników wody czystej. W tym okresie nie zmodernizowano miejskiej sieci kanalizacji ogólnospławnej, która podobnie jak w latach międzywojennych odprowadzała ścieki bez oczyszczania do Wisły w trzech punktach. Pierwszym kierownikiem płockich Wodociągów Miejskich był Stefan Medyński, który pełnił tę funkcję od stycznia 1945 r. do 15 lipca 1946 r. W okresie od lipca 1946 r. do 31 marca 1951 r. kierownikiem Zarządu Wodociągów i Kanalizacji Miejskich był Tadeusz Borkowski, zaś jego zastępcą Tadeusz Chmura. Funkcję głównego księgowego w latach 1945–1946 pełnił Rudolf Kenner, a od 1946 r. — Halina Kępczyńska. W końcu 1947 r. Zarząd zatrudnił 54 osoby, w tym 6 inżynierów i techników oraz 5 pracowników biurowych.

Funkcjonujące od 1951 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej, którego głównym zadaniem było zaopatrywanie miasta w wodę i jego oczyszczanie — w dniu 1 stycznia 1956 r. zostało przekształcone w Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Od 1951 r. dyrektorem przedsiębiorstwa był Tadeusz Chmura, funkcję głównego księgowego pełniła Halina Kępczyńska, natomiast na stanowisku zastępcy dyrektora ds. technicznych był Zdzisław Pilewski (w okresie 1956–1958), a od 1958 r. — Karol Zaleski.

Bulwar nad Wisłą

Ciekawą inicjatywą społeczną, zrealizowaną w latach 1957–1961, był bulwar nad Wisłą. Powstało nabrzeże długości ponad kilometr wyłożone trylinką. Każdego roku cumowała przy nim stara (z XIX w.) przystań dla żeglugi pasażerskiej.

W latach 1959–1960 rozpoczęto budowę (z funduszy Totalizatora Sportowego) dwóch obiektów ważnych dla wodniaków (wyczynowców i turystów): nową przystań przy ul. Rybaki 1 (obecnie J. Kawieckiego 1), z hangarami i basenem w części klubowej oraz z kortami tenisowymi — dla Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego Budowlani oraz Stanicę Wodną Morka (dla żeglarzy i kajakarzy) przy ul. Rybaki 10 — dla PTTK.

W projekcie Morki uwzględniono potrzebę oddalenia nurtu rzeki od Skarpy, ażeby ograniczyć zjawiska osuwiskowe. Obiekt zrealizowano na sztucznie usypanym półwyspie, o powierzchni około 3000 m², między istniejącymi wówczas przy prawym brzegu Wisły (km 633) ostrogami, regulującymi nurt. Dwukondygnacyjny budynek ma szkielet żelbetowy, usytuowany na fundamentach zatopionych poniżej ówczesnego dna rzeki.

3. BUDOWNICTWO W LATACH 1960–1979

WŁADZE I STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZARZĄDZANIA MIASTEM ORAZ MZRiP

Był to okres, gdy Płock stał się jednym z największych w kraju placów budowy. Nowa Huta została już zakończona, także inwestycje w Zakładach Chemicznych w Oświęcimiu i w Kędzierzynie były kończone, porty morskie w większości odbudowane, Kombinat Paliwowo-Energetyczny w Turoszowie rozpoczął eksploatację, a Tarnobrzeskie Zagłębie Siarkowe oraz Bełchatów były w toku organizacji. Dla Huty Katowice dopiero prowadzono opracowania studyjne, później (po 1970 r.) rozpoczęto jej realizację. Płock znalazł się w zasięgu trzech inwestycji centralnych: ropociągu Przyjaźń (ZSRR – Polska – NRD); Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych (MZRiP) w Białej Nowej k. Płocka oraz Stopnia Wodnego we Włocławku (długość Zalewu ponad 50 km, sięgnął cofką Płocka).

Ogrom zadań inwestycyjnych, jakie wykonano w omawianym dwudziestolecu, spowodował przekształcenie się Płocka o tysiącletniej historii i tradycji w dwa organizmy: MZRiP w Białej (gigantyczny ośrodek przemysłowy z gęstą siecią dróg i infrastrukturą techniczną — o priorytetowym znaczeniu dla kraju) oraz dotychczasowe prowincjonalnego miasta, oddzielonego od Kombinatu szerokim i głębokim jarem rzeki Brzeźnicy wpadającej do Wisły.

Budowę nowego ogromnego ośrodka przemysłu rafineryjno-petrochemicznego realizowano w odległości kilku kilometrów na północ od Płocka. Jednocześnie przystąpiono do rozbudowy miasta (równomiernie i promieniście), jednakże z uwagi na priorytet MZRiP i brak właściwej ilości środków produkcji i prawidłowej koordynacji od początku powstawały w budowie poszczególnych obiektów duże opóźnienia. Poza realizacją budownictwa ogólnego i mieszkaniowego rozbudowywano również stare zakłady pracy m.in. wzniesiono nową dzielnicę przemysłową na Kostrogaju. W efekcie wytworzyła się sytuacja równoczesnego zarządzania dwoma ośrodkami, czyli dwuwładza, przy czym MZRiP tylko początkowo podlegało władzom miasta oraz władzom województwa, w następnym okresie — faktycznie podlegało Zjednoczeniu Rafinerii i Nafty w Krakowie, a w okresie późniejszym — bezpośrednio ministerstwu przemysłu chemicznego oraz władzy centralnej w Warszawie.

Począwszy od 1972 r. ma miejsce zmiana dotychczasowej struktury zarządzania krajem, gdyż zaplanowano utworzenie ponad 2 tysiące gmin. Reformę administracyjną kraju formalnie uchwalono w dniu 28 maja 1975 r., gdy na mocy ustawy sejmowej zlikwidowano powiaty oraz powołano 49 województw (w miejsce dotychczasowych 17). Ten dwustopniowy podział terytorialny Polski na województwa i gminy będzie obowiązywał do końca 1998 r. Powstałe województwo płockie liczyło 530 tys. mieszkańców i 5114 km² powierzchni. Władze województwa otrzymały siedzibę w Płocku w zabytkowym budynku kamery pruskiej, podlegało im 48 jednostek samorządowych (miasta, miasto-gminy i gminy).

W omawianym dwudziestolecu miastem zarządzali: Henryk Białczyński — przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej (1960–1965); Robert Lipowski — przewodniczący Prezydium MRN (1965–1967); Marian Woźniak — przewodniczący Prezydium MRN (1967–1970); Kazimierz Janiak — przewodniczący Prezydium MRN (1970–1972); Zbigniew Hibner — przewodniczący Prezydium MRN (1972–1973), w okresie 9–15 grudnia 1973 r. pełnił on funkcję p.o. prezydenta; Henryk Rybak — prezydent (1973–1981). W związku z utworzeniem 1 czerwca 1975 r. województwa płockiego funkcję pierwszych Wojewodów pełnili: Kazimierz Janiak (1975–1977) i dr Karol Gawłowski (1977–1980).

W pierwszej fazie budowy Kombinatu MZRiP oraz rozbudowy miasta szczególnie aktywną rolę odegrali wiceminister budownictwa Stefan Farjaszewski oraz przewodniczący Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie Antoni Mierzwiński. Dobry organizator i wyjątkowo pracowity Przewodniczący Prezydium MRN Henryk Białczyński był wspierany przez bardzo sprawnych i zaangażowanych zastępców Franciszka Dorobka (zajmującego się przede wszystkim kulturą i szkolnictwem) i Jakuba Chojnackiego, odpowiedzialnego m.in. za miejskie inwestycje.

Do grona wybitnych organizatorów procesów inwestycyjno-budowlanych w Płocku pierwszej połowy lat 60. należy zaliczyć dyrektora naczelnego MZRiP Pawła Nowaka i dyrektora Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa Antoniego Roguckiego, którego przedsiębiorstwo pełniło funkcję wiodącego generalnego wykonawcy na kombinacie oraz na terenie miasta. Należy wyraźnie zaznaczyć, że inwestycje miejskie, chociaż były realizowane przez jednostki wykonawcze miejskie, to jednak decydujące znaczenie w ich budowie miały moce przerobowe Petrobudowy. Przedsiębiorstwo to jednakże było rozliczane w trybie nakazowo-dyrektywnym przede wszystkim z budowy instalacji rafineryjnych i petrochemicznych, stąd budownictwo ogólne, mieszkaniowe i przemysłowe w samym mieście było realizowane tylko w ramach rezerw lub w wyniku interwencji i nacisków władz politycznych.

BUDOWA MAZOWIECKICH ZAKŁADÓW RAFINERYJNYCH I PETROCHEMICZNYCH W PŁOCKU

Początki budowy

MZRiP zostały zaprojektowane jako kompleks zakładów (fabryk chemicznych), które w sposób sprzężony miały wytwarzać szeroki asortyment produktów rafineryjnych i petrochemicznych. W miarę rozbudowy następowało pogłębienie przeróbki ropy i wzrost asortymentu produktów. Początkowo produkcja Kombinatu posiadała charakter paliwowy, produkowano przede wszystkim benzyny, oleje napędowe i opałowe oraz jako produkty uzupełniające asfalty i gaz płynny.

Lokalizacja tego wielkiego zakładu w stosunku do zabudowy Płocka wywołała polemikę specjalistów i decydentów. W publikacji dr. Wiesława Końskiego z 1986 r. pt. *Płocka Petrochemia 1960–1985* zamieszczona jest mało obecnie znana Uchwała

Nr 2/59 Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z 5 stycznia 1959 r., która zakładała lokalizację zakładu przeróbki ropy naftowej w Płocku-Radziwiu. Wcześniej poza Płockiem brano również pod uwagę miejscowości: Lubartów, Łuków, Małkinię, Puławy, Siedlce, Warkę, Węgrów, Wyszaków i Wyszogród. Szczegółowa analiza warunków terenowych w Radziwiu wykazała m.in., że wystąpiłyby poważne trudności w odwodnieniu terenu, co byłoby jeszcze spotęgowane przez planowane budowy stopni wodnych na Wiśle we Włocławku i w Płocku. Doświadczenia z katastrofalnej powodzi w styczniu 1982 r. wykazały, że prawidłową była decyzja ekspertów z 24 marca 1959 r. o usytuowaniu zakładu we wsi Biała Nowa, czyli na wysokim prawym brzegu Wisły.

W dniu 18 września 1959 r. Wydział Architektury i Budownictwa Prezydium WRN w Warszawie wydał zgodę na lokalizację bazy budowlanej dla tej inwestycji na terenie wiosek: Biała Nowa i Maszewo. W wyniku zaświadczenia nr 1366/lok o lokalizacji ogólnej, wydanej przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w dniu 18 stycznia 1960 r., Wydział Architektury i Budownictwa Prezydium WRN w Warszawie określił lokalizację szczegółową MZRiP (nr 2437/60) na terenie wsi Biała Nowa w powiecie płockim.

W dniu 29 grudnia 1959 r. minister przemysłu chemicznego w porozumieniu z ministrem finansów utworzył z dniem 1 grudnia 1959 r. przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą: Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne w budowie — z siedzibą w Płocku oraz powołał na stanowisko dyrektora naczelnego — Pawła Nowaka. W dniu 27 stycznia 1960 r. MZRiP zarejestrowano w Biurze Rejestru Przedsiębiorstw Ministerstwa Finansów, uzyskały osobowość prawną i rozpoczęły oficjalne funkcjonowanie jako inwestor bezpośredni nowo budowanych zakładów rafineryjno-petrochemicznych. Pierwszą siedzibą dyrekcji MZRiP był gmach przy Al. S. Jachowicza 38. Funkcję inwestora naczelnego pełniło Zjednoczenie Przemysłu Rafinerii Nafty w Krakowie, natomiast inwestorem centralnym było Ministerstwo Przemysłu Chemicznego.

Zgodnie z ówczesną metodą dyrektywnego zarządzania centralne władze polityczne nakazały trzem resortom, tj. Ministerstwu Przemysłu Chemicznego, Ministerstwu Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych oraz Ministerstwu Komunikacji udzielenie podległym im zjednoczeniom i przedsiębiorstwom szczególnej pomocy, niezbędnej do sprawnej organizacji i realizacji procesu inwestycyjnego MZRiP. Należy zaznaczyć, iż wówczas w kraju budownictwo realizowane było w warunkach ogromnego deficytu środków produkcji. W tym przedsięwzięciu wiodącą rolę odegrały zjednoczenia: Zjednoczenie Rafinerii i Nafty, Zjednoczenie Przemysłu Syntezy Chemicznej, Warszawskie Zjednoczenie Budownictwa Przemysłowego, Zjednoczenie Budowy Elektrowni i Przemysłu, Zjednoczenie Budownictwa Wodno-Inżynierskiego, Zjednoczenie Konstrukcji Stalowych Mostostal, Zjednoczenie P.R. i Elektr. Elektromont, Zjednoczenie Robót Kolejowych, Zjednoczenie Instalacji Przemysłowych, Zjednoczenie Budowy Pieców Przemysłowych, Zjednoczenie Betonów, Zjednoczenie Eksploatacji Kruszyw, Zjednoczenie Zakładów Stolarstwa Budowlanej, Zjednoczenie Remontów Maszyn i Urządzeń.

Po ostatecznej decyzji lokalizacyjnej MZRIp rozpoczęto niezwłocznie wywłaszczanie i badania geologiczne terenu (przez Hydrogeo — Warszawa). Równocześnie przystąpiono do projektowania w kilkunastu biurach projektowych Polski. Biurem kierującym całością prac i odpowiedzialnym za stworzenie Planu Generalnego MZRIp było Biuro Projektów Przemysłu Naftowego Bipronaft w Krakowie. Biuro to było również jednostką wiodącą w projektowaniu części rafinerijnej MZRIp, natomiast Biuro Projektów Przemysłu Syntezy Chemicznej Prosynchem w Gliwicach było wiodącym w projektowaniu części petrochemicznej MZRIp.

Spśród jednostek projektowych należy przede wszystkim wymienić: Energoprojekt — Gliwice, Gliwickie Biuro Budownictwa Przemysłowego, Naftoprojekt — Warszawa, Biprowod — Warszawa, Prochem — Warszawa, Hydroprojekt — Włocławek, Centralne Biuro Studiów i Projektów Konstrukcji Stalowych Mostostal — Warszawa i wiele innych; później (po roku 1967) również Zakładowe Biuro Projektów w MZRIp. Funkcję głównego projektanta części rafinerijnej MZRIp pełnili: Kazimierz Kachlik (Bipronaft — Kraków), a następnie Jan Hosowicz. Dla części petrochemicznej początkowo głównym projektantem był dr inż. Aleksander Błaszczuk (Prosynchem — Gliwice), później m.in. Henryk Hosowicz.

Instalacje rafinerijne i petrochemiczne

O wielkości budownictwa przemysłowego w MZRIp świadczy wykonany zakres robót i liczba wybudowanych fabryk chemicznych. W okresie omawianego 20-lecia Petrobudowa z podwykonawcami (ok. 30 przedsięwzięć) wybudowała ponad 30 instalacji dla części rafinerijnej i petrochemicznej oraz infrastrukturę techniczną kombinatu, tj.: bocznice kolejową o łącznej długości torów 64 km; sieć dróg wewnętrzzakładowych o długości ok. 70 km; ciągi estakad o łącznej długości około 30 km wraz z ziemnymi muldami (dla usadowienia rurociągów technologicznych); wielokilometrowe sieci pomiaru i automatyki (PiA); sieci wodno-kanalizacyjne o łącznej długości ponad 250 km; dwa rurociągi czystego powietrza długości po ok. 2 km z dwoma czerpniami na dwu krańcach Kombinatu; jak również ujęcie wody z Wisły o wydajności kilkakrotnie większej niż wszystkie razem ujęcia dla miasta (ze stacją uzdatniania wody, z własną fizyko-chemiczną i biologiczną oczyszczalnią ścieków w południowej części Kombinatu).

O szybkim tempie projektowania i realizacji oraz sprawnej organizacji procesu inwestycyjnego przedsięwzięcia świadczą następujące daty: zbudowanie pierwszej drogi (A-B) od bramy nr 1 do elektrociepłowni, oddzielającej część rafinerijną od części petrochemicznej — 5 XII 1960; przekazanie do eksploatacji pierwszego odcinka torów kolejowych — 28 X 1961; uruchomienie pierwszego obiektu produkcyjnego, tj. Hali Centralnych Warsztatów — 10 X 1962; rozruch zbiorników magazynowych, bloków wodnych, obiektów utylizacji gazów, ujęcia wody z Wisły, zmiękczenia wody, demineralizacji, obiektów wodno-ściekowych i elektrycznych — IV kwartał 1963; rozruch pierwszego kotła elektrociepłowni — 20 XI 1963; pierwsza dostawa ropy naftowej do zbiorników MZRIp — 21 IV 1964; wysyłka ropy naftowej pierwszym pociągiem z cy-

sternami do rafinerii w Czechowicach — 28 IV 1964; dostawa pary wodnej z Elektrociepłowni na instalację Destylacji Rurowo-Wieżowej nr 1 (DRW I) — 5 VI 1964; uruchomienie DRW I (produkcja niskooktanowych benzyn) — 17 VIII 1964; wysyłka pierwszego pociągu z cysternami napełnionego produktami — 23 VIII 1964. W 1966 r. nastąpiło zakończenie technologiczne I etapu budowy MZRiP stanowiące zrealizowanie kompletnej rafinerii z pogłębionym przerobem ropy naftowej (2 mln ton/rocznie), wybudowano kompleks instalacji komponowania benzyn oraz olejów napędowych, tj.: DRW I (1964), Reforming I (1964), Oksydację Asfaltów I z Fabryką Bębnow Błaszanych — opakowań (1964), Stację Wyparną (1964), Etylizację Benzyn (1964), Hydroodsiarczanie Olejów Napędowych nr 1 — HON I (1965), Claus I (1965), Odsiarczanie Gazów Suchych (1966), Oksydację Asfaltów II (1966), Komorowe Koksowanie (1966) i Fluidalny Kraking Katalityczny nr 1 — FKK I (1966). Ostatnią instalację tego kompleksu, tj. Odsiarczanie i Rozdzielanie Gazów Płynnych, wybudowano w 1967 r. Oficjalne zakończenie I etapu budowy kombinatu petrochemicznego nastąpiło 26 czerwca 1966 r. tj. w dniu odznaczenia miasta Orderem Sztandaru Pracy I Klasy.

Do końca lat 80. w MZRiP wybudowano kilkadziesiąt instalacji chemicznych, których realizacja w omawianym dwudziestoleciu stanowiła w zasadzie trzy przedsięwzięcia (nr 1, 2, 3). Powstało szereg indywidualnych instalacji oraz instalacje powtarzalne, jak: cztery destylacje rurowo-wieżowe (DRW I, II, III, IV), cztery katalityczne Reformingi Benzyn (I, II, III i IV), trzy Hydroodsiarczania Olejów Napędowych (HON I, II i III), pięć Oksydacji Asfaltu (I, II, III, IV, V), trzy instalacje dla półspalania siarkowodoru do krystalicznej siarki — Claus (I, II, III), dwa Fluidalne Krakingi Katalityczne (FKK I i II), dwie Instalacje Polietylenu (I i II) i dwie Wytwórnie Polipropylenu (I i II).

Instalacje te uruchamiane były kolejno: DRW II (1968), Reforming II (1968), HON II (1968), Wytwórnia Fenolu i Acetonu (1968), Blok Olejów Smarowych (1969), Oksydacja Asfaltów III (1969), Claus II (1969), Olefiny I (1970), Tlenek Etylenu i Glikol I (1970), Butadien I (1970), Polietylen I (1971), DRW III (1971), HON III (1971), Reforming III (1971), Reforming IV (1972), Ekstrakcja Aromatów (1973), Oksydacja Asfaltów — przeróbka Komorowego Koksowania (1973), Paraksylen (1974), Polipropylen I (1974), Oksydacja Asfaltów IV-V (1975), DRW IV (1975), Claus III (1975), Detol (1976), Alkilacja HF (1976), Polipropylen II (1977), FKK II (1977), Destylacja Zlewek (1978), Polietylen II (1979), Pyrotol (1979), Uwodornienie Benzyn Pirolitycznych — IFP (1979). Rozbudowę MZRiP do poziomu przerobu 12 mln ton/rocznie zakończono w końcu lat 70. Dla potrzeb Kombinatu Zakład Energetyczny w Płocku wybudował szereg linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia łączących MZRiP z ogólnopolską energetyką.

O wielkości zadań inwestycyjnych realizowanych w MZRiP mogą świadczyć następujące dane: codziennie średnio sześć pełnych składów pociągów dowoziło materiały budowlane, remontowe i pomocnicze. Natomiast o trudności ich budowy świadczy m.in., że tylko jedno urządzenie instalacyjne (aparatus), jak np. regenerators katalizatora dla FKK I o średnicy 6 m posiadał masę 1500 Mg (ton). Ponadto został

zainstalowany na specjalnej wieży o wysokości 42 m (z własną windą osobową), na której znajduje się też szereg innych urządzeń, między innymi potężna (objętościowo) bateria filtrów do odpylania spalin.

Elektrociepłownia (EC) w MZRiP

Elektrociepłownia z Głównym Punktem Zasilania (GPZ) oraz blokami energetycznymi o mocy 55 megawatów każdy należy do najważniejszych inwestycji w MZRiP, nazywana jest sercem Petrochemii, gdyż wszystkie procesy związane z przeróbką ropy naftowej są energochłonne i wymagają ciągłej dostawy pary technologicznej, ciepłej wody oraz energii elektrycznej. EC jako dostarczyciel, poza ciepłą wodą, pary technologicznej o różnych ciśnieniach (od 0,2 MPa do 13,8 MPa łącznie) i około 250 MW energii elektrycznej była realizowana w generalnym wykonawstwie przez Warszawskie Przedsiębiorstwo Budowy Elektrowni i Przemysłu Beton-Stal. Kotłownia w EC w latach 70. zatrudniała ok. 360 pracowników, obecnie jest opalana odpadami z przeróbki ropy naftowej, głównie tzw. gudronem.

Obiekty usługowe i towarzyszące

Zbiorniki magazynowe i obiekty tego działu zajmują blisko 1/3 powierzchni Kombinatu. Są to tory kolejowe dowozu i wywozu z nalewakami, pompownie ekspedycyjne oraz park ponad 100 zbiorników na produkty. Wybudowano też duże kompleksy obiektów gospodarki wodno-ściekowej, w tym np. dla dekarbonizacji wody wykonano specjalne reaktory (akcelatory) w postaci nadziemnych zbiorników żelbetowo-stalowych o pojemności po 2500 m³, natomiast w pompowni różnych gatunków wody są zbiorniki podziemne pojemności do 10 tys. m³.

Same chłodnie wentylatorowe do chłodzenia wody obiegowej dla potrzeb technologicznych liczyły w sumie 94 celki, każda o powierzchni zabudowy 144 m², powierzchni zraszalnika 15 tys. m², z wentylatorem średnicy 6,00 m, podającym 200 m³/s powietrza, chłodzące po 800 m³/h wody. Zostały one zgrupowane w osiem zespołów, nazywanych blokami wodnymi. Zajmują ponad 15 proc. powierzchni kombinatu. Parowanie ze wszystkich chłodni wentylatorowych sięga latem 1000 m³/h. Jest to w procesie największe, bezzwrotne zużycie wody, tworzące własne chmury i opady (petrocumulus). Każdy zespół ma pompownie oraz magistrale wody obiegowej: zasilania i powrotu o średnicy do 1200 mm, łączna ich długość przekracza 35 km. Rurociągi wody chlorowanej (podziemne z polietylenu) do dezynfekcji tych bloków wodnych mają długość około 10 km. Wybudowane zostały także zewnętrzne magistrale wody centralnego ogrzewania, obsługujące znaczną część miasta. Wykorzystuje się w ten sposób ciepło odpadowe z elektrociepłowni MZRiP (w większości miast ciepło z elektrociepłowni odbierane jest przez chłodnie wody i rozpraszane z parą wodną w otoczenie).

Powstały również obiekty usługowe: laboratoria, warsztaty centralne, magazyny, bazy transportu samochodowego oraz kolejowego, szereg obiektów administracyjno-biurowych, BHP, ratownictwa chemicznego oraz przeciwpożarowego (w tym dwie

strażnice zawodowej straży pożarnej na dwu krańcach kombinatu). W strefie kombinatu zlokalizowano Centrum Administracyjne, Zakładowe Laboratorium Badawcze oraz Centralne Ambulatorium (przychodnia lekarska i szpital stanowiący ośrodek pierwszej pomocy, istotnej przy zdarzających się oparzeniach z własnym pogotowiem ratunkowym). Wybudowano też obiekty potrzebne dla pracowników zatrudnionych na otwartym powietrzu: stołówki, wytwórnię wód gazowanych itp. Powstała nawet placówka milicji. W pierwszym okresie budowy kombinatu wybudowano w Białej także osiedle hotelowe dla pracowników przyjezdnych. Po uruchomieniu produkcji obiekty te zostały przebudowane na zaplecza budowy wykonawców (w okresie późniejszym rozebrane).

Remonty i modernizacje w MZRiP

Niektóre instalacje już po kilku latach zestarzały się. Zostały przebudowane dla innych potrzeb (np. przez pewien czas Komorowe Koksowanie było przerobione na Visbreaking, potem na produkcję asfaltów, następnie na kolejną destylację rurowo-wieżową — DRW V). W miarę rozbudowy Kombinatu i rozwoju produkcji, przy programowo szybkim zużywaniu się urządzeń technologicznych, trzeba było wydzielić własne służby i warsztaty remontowe (Centralne Warsztaty). Co rok lub dwa lata — każda instalacja przechodziła kolejny remont (kapitalny). Wówczas równolegle z etatową kilkunastoosobową obsługą eksploatacyjną na instalacji pracowały zespoły brygad o różnych specjalnościach, od mechaników po automatyków, wyposażonych w specjalistyczny sprzęt (w tym różnorakie dźwigi) do możliwie szybkiego demontażu, remontu (lub wymiany) urządzeń i aparatów zdemontowanych, wreszcie ich ponownego montażu. Postój remontowy jednej instalacji trwał zazwyczaj tylko 4–6 tygodni, a ponieważ od połowy lat 70. było znacznie więcej niż 10 instalacji, przez cały rok zespół brygad remontowych (liczący później ponad 400 osób) miał stałe zatrudnienie i pracował według harmonogramu postoju kolejnych instalacji. Plan remontów przewidywał przy tym wcześniejsze przygotowanie i prefabrykowanie wymienianych urządzeń. Praktycznie była to nieustanna odbudowa i modernizacja części wytwórczej Kombinatu.

Kadra zarządzająca MZRiP

Z uwagi na brak w Płocku specjalistów przemysłu chemicznego kadrę kierowniczą i załogę rekrutowano z ośrodków posiadających w tej dziedzinie doświadczenie, przede wszystkim z Oświęcimia, Brzegu Dolnego, Sarzyny, Gorzowa i Gliwic oraz z zakładów rafinerii ropy południowej Polski. Proces budowy poszczególnych instalacji rafineryjnych i petrochemicznych w okresie 1960–1979 był sterowany osobiście przez kolejnych dyrektorów naczelnych MZRiP. Szczególne zasługi należy przypisać ekipie pierwszego dyrektora Pawła Nowaka, w której funkcję dyrektora technicznego pełnił Jakub Tomaszewicz, z-cą dyrektora ds. przygotowania produkcji był Henryk Kozdrowicz, natomiast z-cą dyrektora ds. administracji — Bolesław Witkowski. W początkowym okresie funkcjonowania MZRiP w budowie dyrektorowi techniczne-

mu podlegali: kierownik Zakładu Rafinerii — Ludwik Chrapkowski i Franciszek Barański, kierownik Zakładu Petrochemii — Jerzy Bagiński, kierownik Zakładu Energetycznego — Marian Kałkus. Do zasłużonych pracowników początków MZRiP należy też zaliczyć: wybitnego specjalistę z branży naftowej — Józefa Pikulskiego (pracownika z legitymacją zakładową nr 1); głównego technologa — Kazimierza Wawszczaka; kierownika parku zbiorników — Zygmunta Nalewajko; pierwszego kierownika DRW I — Kazimierza Szukiela; mistrzów zmianowych DRW I — Henryka Kolbicza, Romualda Nowakowskiego, Romana Skupa i Wojciecha Zieleniewskiego; kierownika Reformingu I — Włodzimierza Dereckiego; mistrzów zmianowych Reformingu I — Stanisława Gontarka, Kazimierza Klęka, Ferdynanda Niškiewicz i Macieja Szczawnickiego; kierownika Krakingu Katalitycznego — Michała Sztanderę; mistrzów zmianowych Krakingu Katalitycznego — Ryszarda Cygana, Wojciecha Swinarskiego, Michała Mocki i Jacka Molendy; mistrzów zmianowych Komorowego Koksowania — Władysława Wawaka, Antoniego Lisewicza i Wiesława Żylika; kierownika oddziału Furfurol — Stanisława Mańkę; kierownika oddziału Odparafinowania ABT — Eugeniusza Korsaka; kierownika oddziału Hydrorafinacji Olejów Smarowych — Jana Sarneckiego. Należy zauważyć, że wymienieni będą w przyszłości w znacznej mierze decydować o rozwoju Kombinatu MZRiP oraz jego funkcjonowaniu.

W omawianym dwudziestoleciu zarządzali MZRiP kolejno: Paweł Nowak (1 XII 1959–31 XII 1967), Andrzej Woroniecki (1 I 1968–13 II 1972), Henryk Dyrda (14 II 1972–31 VIII 1973), prof. dr hab. inż. Włodzimierz Kotowski (1 IX 1973–31 VIII 1976) i Kazimierz Klęk (1 IX 1976–22 V 1980).

Kadrę kierowniczą MZRiP w omawianym okresie stanowili:

- ❑ dyrektor ds. technicznych — Jakub Tomaszewicz (1 I 1960–16 III 1966), Marian Kałkus (1 V 1966–30 IX 1971), Fryderyk Koźbiał (1 I 1973–28 II 1974), Czesław Dolasiński (1 IX 1974–13 IX 1982);
- ❑ z-cy dyrektora ds. produkcji — Wiesław Kołsut (1 I 1965–31 III 1968), Mieczysław Stegenta (20 VI 1968–30 VI 1971), Fryderyk Koźbiał (1 VII 1971–31 XII 1972), Henryk Kolbicz (1 I 1973–31 XII 1975);
- ❑ z-ca dyrektora ds. przygotowania produkcji — Henryk Kozdrowicz (1 I 1963–31 XII 1964);
- ❑ z-cy dyrektora ds. inwestycji — Henryk Kozdrowicz (1 I 1965–31 VI 1971), Janusz Trzaska (1 VII 1971–31 X 1973);
- ❑ dyrektor ds. inwestycji i rozwoju — Włodzimierz Derecki (1 XI 1973–30 IX 1990);
- ❑ z-cy dyrektora ds. administracyjnych — dr Bolesław Witkowski (1 XII 1960–30 VI 1967);
- ❑ z-cy dyrektora ds. administracyjno-socjalnych — Zdzisław Nycz (1 VII 1967–15 III 1971), Maciej Górzynski (16 III 1973–31 XII 1976), Jerzy Galaszewski (1 III 1977–28 II 1979);
- ❑ z-ca dyrektora ds. pracowniczych i administracyjnych — Jerzy Galaszewski (1 III 1979–31 XII 1980);

- ❑ z-cy dyrektora ds. ekonomicznych — dr Bolesław Witkowski (1 VII 1967–31 III 1973), Władysław Karkoszka (1 IV 1973–31 VII 1981);
- ❑ z-ca dyrektora ds. handlowych — Zdzisław Nycz (16 III 1971–31 XII 1972);
- ❑ dyrektora ds. handlowych — Zdzisław Nycz (1 I 1973–31 XII 1986);
- ❑ z-ca dyrektora technicznego ds. utrzymania ruchu — Andrzej Dankowski (1 I 1973–28 II 1979);
- ❑ z-ca dyrektora technicznego ds. produkcji rafinerijnej — Henryk Kolbicz (1 II 1976–28 II 1979);
- ❑ z-ca dyrektora technicznego ds. produkcji petrochemicznej — Władysław Wawak (1 III 1974–28 II 1979);
- ❑ dyrektor ds. produkcji petrochemicznej — Władysław Wawak (1 III 1979–31 V 1980);
- ❑ główny księgowy — Czesław Jankiewicz (1 III 1960–14 XI 1980);
- ❑ dyrektorzy Ośrodka Badawczo-Rozwojowego PR — prof. dr inż. Czesław Kajdas (31 XII 1971–30 XI 1974), Ferdynand Niškiewicz (16 I 1975 — 15 IX 1980);
- ❑ z-cy dyrektora OBR PR ds. badawczych — Ludwik Chrapkowski (1 X 1971–31 XII 1973), doc. dr inż. Kazimierz Frączak (1 VII 1973–31 III 1974);
- ❑ z-ca dyrektora OBR PR ds. technicznych — Mieczysław Stegenta (1 X 1971–28 II 1982).

Spółród wyróżniających się kierowników zakładów i głównych specjalistów należy wymienić: kierownika Zakładu Przerobu Ropy (Destylacji) — Henryka Kolbicza; kierownika Zakładu Syntezy Monomerów — Władysława Wawaka; kierownika Zakładu Etylenopochodnych — Mieczysława Kozłowskiego; kierownika Zakładu Elektrociepłowni — Tadeusza Sokołowskiego, kierownika Zakładu Remontowego — Krzysztofa Sapieryńskiego; kierowników w sferze gospodarki mediami energetycznymi — Zenona Bednarka, Tadeusza Nowakowskiego, Kazimierza Palucha, Władysława Skalnego i Przemysława Turowskiego; kierownika Laboratorium Kontroli Technicznej — Mieczysława Władyniaka, kierowników laboratoriów specjalistycznych — Krystynę Derecką i Janinę Hulisz; Głównego Technologa — Wojciecha Zieleniewskiego; Głównego Elektryka — Romana Fritza; Głównego Automatyka — Bogdana Czupryńskiego; Głównego Energetyka — Zygmunta Lipińskiego; Głównego Inżyniera ds. Utrzymania Ruchu — Józefa Kwarciańskiego; Głównego Inżyniera Bezpieczeństwa Technicznego — Stanisława Gralaka; kierownika Oksydacji Asfaltu — Mariana Krupę; kierownika Wydziału Etylenowego — Rajmunda Trocha, kierownika Zakładu Ekspedycji — Macieja Górzyńskiego; specjalistów odpowiedzialnych za eksploatację — Janusza Ciepichała i Ludwika Chrapkowskiego.

Należy też odnotować duży wkład ekonomistów i planistów: Mariana Woźniaka (późniejszego przewodniczącego Prezydium MRN w Płocku), Henryka Rybaka (późniejszego prezydenta Płocka) i Bolesława Witkowskiego (późniejszego przewodniczącego Rady Miasta Płocka).

Wiodącą rolę w sterowaniu procesem inwestycyjnym pełnili: szefowie koordynacji inwestycji — Mirosław Zawadzki, Henryk Szeliga (późniejszy pełnomocnik mi-

nistra przemysłu chemicznego ds. budowy włocławskich Azotów), Kazimierz Kozicz, Józef Kwarciński, Seweryn Petzel; kierownicy budowy instalacji, m.in. — Władysław Głowała, Stanisław Gontarek (później dyrektor PBP Petrobudowa), Janusz Majewski (późniejszy prezydent Płocka), Zbigniew Janeczko, Henryk Chrzanowski, Rajmund Troch, Marian Strękowski, Kazimierz Serek, Lidia Zakrzewska i inni.

Stan zatrudnienia w MZRiP w latach 1960–1980 odznaczał się dużą dynamiką wzrostu: 1960 — 141 pracowników, 1961 — 349, 1962 — 934, 1963 — 2322, 1964 — 3054, 1965 — 3576, 1966 — 3885, 1967 — 4225, 1968 — 5120, 1969 — 5507, 1970 — 5877, 1971 — 6108, 1972 — 7433, 1973 — 8097, 1974 — 8542, 1975 — 8807, 1976 — 8532, 1977 — 8544, 1978 — 8436, 1979 — 9101, 1980 — 9252. Maksymalne zatrudnienie w historii przedsiębiorstwa osiągnięto w 1980 r. W latach następnych pomimo ciągłej rozbudowy zakładu w wyniku wzrostu wydajności pracy oraz wdrożonych procesów restrukturyzacyjnych, liczba zatrudnionych pracowników była coraz mniejsza.

Kierownictwo Zakładowego Biura Projektów przy MZRiP

Duży wkład w budowę Kombinatu wnieśli kolejni kierownicy Zakładowego Biura Projektów przy MZRiP, powstałego w 1972 r.: Andrzej Rumianek, Antoni Różycki, Czesław Żuchowski, Mirosław Zawadzki, Eugeniusz Korsak, Witold Wałęsa i Dariusz Nowaliński oraz zastępcy kierownika ZBP: Maciej Czajkowski, Romuald Truszczyński i Tomasz Sieradzki. Do grona szczególnie zasłużonych projektantów zaliczono: Adama Gawła, Janusza Trzaskę, Mariana Raniowskiego, Stanisława Urzędowskiego, Jana Szpernalę, Wiesława Stańko, Leona Markowskiego, Danutę Bartkowską-Praxmayer, Marzennę Dzwonkowską, Krystynę Korsak, Stanisława Mendralę, Jadwigę Wilgocką, Jadwigę Wilewską, Bohdana Prośniewskiego, Bogdana Pilipczuka, Bogumiła Trębale, Władysława Skalnego, Lecha Ziółkowskiego i Jana Żółtowskiego.

Przedsiębiorstwa budowlano-montażowe

Zarządzeniem nr 329 z 14 grudnia 1959 r. Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych powołano z dniem 1 stycznia 1960 r. Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa jako generalnego wykonawcę Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku (początkowo do 1964 r. z dodatkiem w budowie) i głównego realizatora rozbudowy Płocka. Wcześniej, w dniu 15 września 1959 r. dyrektor Północno-Wschodniego Zarządu Budownictwa w Warszawie powołał Komisję Organizacyjną przedsiębiorstwa. W skład tej Komisji weszli: Eugeniusz Hawrylinka (przewodniczący), Stanisław Suchodolski (sekretarz) oraz członkowie: Henryk Kłosiński, Jan Wieczorek, Tadeusz Szelański, Mieczysław Sameryt, Roman Syta i Paweł Kreft.

PBP Petrobudowa została utworzona na bazie budów dwóch, działających w Płocku przedsiębiorstw z Warszawy: Warszawskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Żelbet i Warszawskie Przedsiębiorstwo Budowlane nr 4. Nowo powstałe przedsiębiorstwo od początku wykonywało budownictwo przemysłowe w MZRiP

i w mieście, równocześnie realizowało również budownictwo ogólne i mieszkaniowe z całą infrastrukturą. Od początku głównym zadaniem Petrobudowy była działalność ogólnobudowlana o możliwie wielobranżowym charakterze, przy czym działalność sił własnych była uzupełniona realizacją robót specjalistycznych przez przedsiębiorstwa podwykonawcze. Przystąpiono natychmiast do budowy zaplecza socjalno-administracyjnego i technicznego dla sił własnych i podwykonawczych przedsiębiorstw specjalistycznych oraz wykonania uzbrojenia terenu. Wejście przedsiębiorstwa na plac budowy Kombinatów nastąpiło w lutym 1960 r. Na podstawie sukcesywnie tworzonej dokumentacji technicznej MZRiP opracowano koncepcję wykonawstwa Kombinatów oraz dokumentację organizacyjną generalnego wykonawstwa i technologii produkcji budowlanej.

W okresie 1962–1963 w strukturze przedsiębiorstwa wydzielono pięć zarządów działających na ograniczonym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym zajmujących się: MZRiP, miastem, produkcją pomocniczą, sprzętem budowlanym i zapleczem administracyjno-socjalnym. Z początkiem 1964 r. samodzielność zarządów została zlikwidowana oraz przeprowadzono kolejną reorganizację. Stosunkowo szybko, po wstępnym okresie organizacyjnym Petrobudowa stała się jednym z największych w kraju przedsiębiorstw budowlanych i kuźnią kadry kierowniczej dla budownictwa w Płocku i na Mazowszu.

Generalne wykonawstwo

Przy budowie MZRiP działało dwóch generalnych wykonawców: Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa i Warszawskie Przedsiębiorstwo Budowy Elektrowni i Przemysłu Beton-Stal, które głównie realizowało kolejne etapy budowy Elektrociepłowni.

W ramach generalnego wykonawstwa PBP Petrobudowa działało wiele liczących się w kraju przedsiębiorstw specjalistycznych: Mostostale — Warszawa, Zabrze, Poznań, Będzin, Wrocław i (w okresie późniejszym Gdańsk); Hydrobudowa nr 1 — Warszawa; Hydrobudowa nr 8 — Nowy Dwór Mazowiecki; Hydrobudowa nr 11 — Włocławek (powołana do budowy Stopnia Wodnego we Włocławku, początkowo Kierownictwo Budowy Hydrobudowy nr 1 z Warszawy); Energomontaż — Warszawa; Kablobeton — Warszawa; Inżynieria — Warszawa; Instal — Warszawa; Naftobudowa — Kraków; Chłodnie Kominowe — Gliwice; Elektromontaż Północ — Warszawa; Termoizolacja — Zabrze; Energoaparatura — Katowice; Przedsiębiorstwo Automatyki Przemysłowej (PAP) — Falenica; Chemorozruch — Oświęcim; Przedsiębiorstwo Robót Kolejowych nr 7 — Warszawa (PRK-7); Przedsiębiorstwo Montażu Elektrowni Elektrobudowa — Katowice; Warszawskie i Łódzkie Przedsiębiorstwa Robót Teletechnicznych (WPRT i ŁPRT); Lambda — Łódź (antykorozja).

Beton-Stal funkcjonował w strukturze Zjednoczenia Budowy Elektrowni Przemysłu. Przedsiębiorstwo to wykonywało wiodące roboty budowlano-montażowe na elektrociepłowni przy udziale wielu krajowych przedsiębiorstw specjalistycznych: Energomontaż Północ — Warszawa, Elektrobudowa — Katowice, Energoaparatura —

Katowice, Mera-Pnefal — Falenica, Rafko — Racibórz, Piece Przemysłowe (kolejno: z Warszawy, Radomia nawet Bydgoszczy, filia stale na terenie Płocka), Kotłomontaż z Siemianowic Śląskich oraz przedsiębiorstw zagranicznych (m.in. przez czeskich dostawców i monterów pierwszego kotła itd.).

Dla kompleksowej obsługi Petrobudowy jako generalnego wykonawcy MZRiP oraz specjalistycznych przedsiębiorstw podwykonawczych w zakresie sprzęto-wo-transportowym utworzono w Płocku Oddział Warszawskiego Przedsiębiorstwa Transportu Budownictwa, który przekształcono od 1961 r. w Płockie Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa (PPTSB). Przedsiębiorstwo to zabezpieczało dostawy materiałów dla budowy MZRiP, a w ramach rezerw obsługiwało pozostałych kontrahentów. Przedsiębiorstwo to pełniło funkcję generalnego przewoźnika i koordynatora funkcjonowania taboru samochodowego na terenie Kombinat. Funkcję dyrektora pełnił Zbigniew Jankowski, z-cą dyrektora był Krzysztof Gutowski. W drugiej połowie lat 60. stanowisko dyrektora piastował Zygmunt Jassowicz.

W celu obsługi wszystkich przedsiębiorstw budowlano-montażowych zatrudnionych przy budowie MZRiP z dniem 1 stycznia 1964 r. powołano Płockie Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Budownictwa.

Płockie specjalistyczne przedsiębiorstwa budowlano-montażowe

Realizujące w Płocku roboty specjalistyczne filie kilku krajowych przedsiębiorstw budowlano-montażowych, tj. Mostostalu — Warszawa, Termoizolacji — Zabrze, Instal — Warszawa i Naftoludowy — Kraków usamodzielnily się. Jednostki te przyjęły następujące nazwy: Płockie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal (w 1963 r.); Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor w Płocku (w 1968 r.); Płockie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych Instal (w 1968 r.); Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Naftoremont (w 1969 r.). Specjalnością PPKSiUP Mostostal było wykonywanie robót budowlano-montażowych w zakresie konstrukcji stalowych i urządzeń przemysłowych (w 1968 zatrudniało 1160 osób). PRTiA Izokor zostało powołane do wykonywania przede wszystkim zabezpieczeń antykorozyjnych na elementach metalowych i robót termoizolacyjnych na rurociągach i zbiornikach. PPIP Instal powołano w celu realizacji instalacji wodno-kanalizacyjnych i specjalistycznych oraz uzbrojenia terenu w budownictwie przemysłowym. PRM Naftoremont poza wykonywaniem montażu urządzeń chemicznych wyspecjalizowało się w przeglądach i remontach instalacji rafineryjno-petrochemicznych.

W latach 70. wystąpił duży postęp technologiczny w robotach spawalniczych oraz w montażu stalowych konstrukcji przemysłowych. Dotyczy to przede wszystkim Mostostalu — Płock, PPIP Instal i Naftoremontu. W tym okresie miał także miejsce znaczny postęp w robotach antykorozyjnych i termoizolacyjnych płockiego Izokoru.

Systemowe zarządzanie procesem inwestycyjnym

Postęp organizacyjny i systemowe zarządzanie

Płockie budownictwo przemysłowe w latach 60. i 70. wyróżniało się na tle budownictwa krajowego znacznym postępem organizacyjnym oraz stosowaniem nowoczesnych metod zarządzania wspomaganych systemami informatycznymi. PBP Petrobudowa należała do przedsiębiorstw budowlanych, w których od początku postawiono na organizację pracy na wszystkich szczeblach zarządzania, począwszy od brygady roboczej, poprzez kierownictwa robót, kierownictwa budów (dyrekcje budów), zarząd przedsiębiorstwa i generalne wykonawstwo. W 1964 r. powołano służbę głównego dyspozytora sił własnych, koordynującą usługi sprzętowe i transportowe, dostawy materiałowe i przerzuty pracowników pomiędzy budowami. W 1967 r. utworzono pion generalnego wykonawstwa celem optymalnego planowania, koordynowania i sterowania robotami budowlano-montażowymi w siłach własnych i w specjalistycznych przedsiębiorstwach podwykonawczych. Przedsiębiorstwo jako jedno z pierwszych w kraju w 1968 r. przeszło na rozszerzone zasady generalnego wykonawstwa poprzez stosowanie w umowach z inwestorem zasady oddawania obiektów pod klucz za ceny ryczałtowe, określone dla całości zadania inwestycyjnego. Równocześnie w realizacji obiektów przemysłowych rozruch mechaniczny włączono do cyklu budowy generalnego wykonawcy. W 1967 r. rozpoczęto pierwsze eksperymenty we wdrażaniu informatyki w zarządzaniu przedsiębiorstwem.

Duży postęp w planowaniu i zarządzaniu procesem inwestycyjnym nastąpił na przełomie lat 60. i 70. w MZRiP i Fabryce Maszyn Żniwnych. Piony inwestycji tych dwóch największych płockich inwestorów wdrażały z różnym powodzeniem ówczesne amerykańskie i angielskie informatyczne systemy zarządzania (PERT, PERT-D) oraz systemy krajowe, jak: ADK (Analiza Drogi Krytycznej), ADK/S (Analiza Drogi Krytycznej z Sumowaniem Środków), SIRI, STER i SOIK.

W tym samym okresie zaczęto w Petrobudowie we współpracy z płocką Pracownią System Warszawskiego Biura Projektowo-Badawczego Budownictwa Przemysłowego System, wdrażać informatyczne systemy zarządzania produkcją budowlano-montażową w generalnym wykonawstwie, opracowane na bazie metod harmonogramowo-sieciowych (ADK/S, PERT, PROKOR).

Na początku lat 70. w Petrobudowie z oddolnej inicjatywy grupy inżynierów związanych z PZITB i NOT rozpoczęto działania w celu dalszego usprawnienia zarządzania generalnym wykonawstwem i siłami własnymi przy wykorzystaniu techniki komputerowej, co w efekcie zaowocowało systemowymi rozwiązaniami, które znalazły uznanie krajowego środowiska naukowego.

Rozpoczęto wdrażanie informatycznych systemów: kosztorysowania i limitowania środków produkcji (BAZA, a następnie BAZA-75), gospodarki materiałowej (SGM) i finansowo-księgowy (F-K). Opracowano dla potrzeb informatycznych systemów typu BAZA — pod kierownictwem Barbary Lubienieckiej — bazę normatywną przedsiębiorstwa, tj. zespół norm wewnętrznych dla asortymentów robót realizowa-

nych przez Petrobudowę. Wcześniej indywidualną bazę normatywną dla robót antykorozyjnych wykonał kierownik Działu Normowania Stanisław Tusznicki (na zlecenie ówczesnego kierownika Budowy nr 48).

W ramach prac naukowo-badawczych na zlecenie Zjednoczenia Budownictwa Przemysłowego Centrum w Warszawie opracowano w Petrobudowie i WBP-BBP System (pod kierownictwem Włodzimierza Serafimowicza) temat branżowy pt. „System zarządzania w przedsiębiorstwach budownictwa przemysłowego” oraz przystąpiono do jego wdrażania.

W latach 70. po okresie doświadczeń z eksploatacji wymienionych wycinkowych systemów opracowano metodę i system SHOD, a następnie skoordynowane systemy kompleksowe: PROKOR-P (PERT+SHOD) i STEROD (PERT+SHOD+KOSZTORYS). Równoległe opracowano metodę STEROD, zakładającą wspólną klasyfikację etapów i elementów robót dla harmonogramów i kosztorysowania (o różnych stopniach szczególności) oraz opracowano założenia zintegrowanego systemu STEROD, umożliwiającego równoczesne wykonywanie kosztorysów i harmonogramów realizacyjnych.

Petrobudowa wspólnie z Pracownią System w Płocku i z warszawskimi ośrodkami informatyki budowlanej: ETOB i Centrumeksport wykonała na przełomie lat 70. i 80. oprogramowanie na trzy rodziny komputerów: Honeywell-Bul, ODRA 1300 i JS RIAD (ze środków finansowych własnych i Zjednoczenia Budownictwa Przemysłowego Centrum w Warszawie oraz prywatnych autorów tych systemów). Wymienione kompleksowe i zintegrowane systemy były eksploatowane w pierwszej połowie lat 80. przy realizacji większości inwestycji na terenie MZRiP oraz na wielu innych budowach Petrobudowy

Pozytywne doświadczenia z eksploatacji systemu SHOD w budownictwie przemysłowym w latach 70. wykorzystywała po 1980 r. dyrekcja Wydziału Budownictwa Urzędu Wojewódzkiego w Płocku, która prowadziła wszystkie narady koordynacyjne realizacji inwestycji planu terytorialnego z wykorzystaniem tej płockiej metody. Umożliwiało to podniesienie poziomu planowania (i jego urealnieniu pod reglamentowane wówczas środki produkcji i środki finansowe) oraz dyscyplinowało uczestników procesu inwestycyjnego w dotrzymywaniu pośrednich terminów realizacji i terminowym przekazywaniu frontów robót między wykonawcami.

Należy zaznaczyć, że poważny wkład w realizację wyżej omawianych działań merytorycznych i wdrożeniowych posiadało płockie środowisko budowlano-inwestycyjne związane z PZITB i NOT. Te w większości oddolne działania wspierane przez dyrektora Petrobudowy Antoniego Roguckiego i dyrektora Wydziału Budownictwa Urzędu Wojewódzkiego w Płocku Zbigniewa Michalskiego (sprawującego równocześnie funkcję prezesa NOT w Płocku) o kilkadziesiąt lat wyprzedzały metody zarządzania stosowane w krajowym budownictwie. Był to udany eksperyment na skali kraju, pozytywnie oceniony przez ówczesne władze wojewódzkie oraz krajowe środowisko naukowe, zajmujące się systemowymi metodami zarządzania.

Prace Włodzimierza Serafimowicza, dotyczące metod i systemów informatycznych SHOD, PROKOR-P i STEROD, były wielokrotnie pozytywnie opiniowane przez

specjalistów Instytutu Organizacji i Zarządzania w Budownictwie i Przemysle Materiałów Budowlanych ORGBUD oraz przez naukowców z Politechniki Warszawskiej i Gliwickiej. Pisemne opinie kolejno zaprezentowali:

- doc. dr hab. inż. Tadeusz Nawrot (ORGBUD Warszawa) — marzec 1977 r.,
- mgr inż. M. Czarzyński (ORGBUD Warszawa) — marzec 1977 r.,
- doc. dr inż. Andrzej Miączyński (Politechnika Warszawska) — maj 1977 r.,
- dr inż. Zbigniew Tyczyński (Politechnika Warszawska) — maj 1977 r.,
- doc. dr hab. inż. Tadeusz Nawrot (ORGBUD Warszawa) — maj 1977 r.,
- mgr inż. T. Stachowiak (ORGBUD Warszawa) — maj 1977 r.,
- mgr inż. Witold Stański (ORGBUD Warszawa) — maj 1977 r.,
- prof. zw. dr inż. Leon Rowiński (Politechnika Gliwicka — styczeń 1980 r.,
- doc. dr inż. Andrzej Grabski (Politechnika Gliwicka — styczeń 1980 r.,
- doc. dr hab. inż. Andrzej Dąbkowski (Politechnika Warszawska — luty 1981 r.,
- doc. dr inż. Ludwik Dzewolski (ORGBUD Poznań) — marzec 1981 r.,
- prof. dr hab. inż. Kazimierz M. Jaworski (Politechnika Warszawska) — czerwiec 1992 r.,
- prof. dr hab. inż. Władysław Lenkiewicz (Politechnika Warszawska) — czerwiec 1992 r.,

W latach 70. i 80. region płocki był wiodącym w kraju w opracowywaniu i eksploatacji informatycznych systemów wspierających optymalne zarządzanie w budownictwie na szczeblu przedsiębiorstwa, inwestora, miasta i województwa. Powyższe osiągnięcia merytoryczne i wdrożeniowe były przedstawiane przez Włodzimierza Serafimowicza na wielu konferencjach naukowych w Płocku, w kraju i za granicą: Ałma-Ata (1980 r.), Sofia (1981 r.), Berlin (1982 r.) i Brześć n. Bugiem (1992 r., 1993 r.).

Pracownia System w Płocku

Ważną rolę w planowaniu i sterowaniu procesem inwestycyjnym w MZRIp, FMŻ i innych zadań budownictwa przemysłowego oraz w zarządzaniu generalnym wykonawstwem PBP Petrobudowa pełniła Pracownia Projektowo-Badawcza Organizacji i Nadzoru System w Płocku, zorganizowana w 1968 r. przez byłego płocczanina Andrzeja Zienkiewicza (autora systemu PROKOR) ze Zjednoczenia Budowy Zakładów Chemicznych w Warszawie (później jednego z organizatorów Etobsystem — Warszawa i jednego z pierwszych w kraju organizatorów wdrożenia ogólnokrajowej internetowej sieci akademickiej NASK przy Uniwersytecie Warszawskim).

Pracownia ta, będąca filią analogicznej Pracowni System w Warszawie przy Zjednoczeniu, z czasem znalazła się w strukturze Biura Projektowo-Badawczego Budownictwa Przemysłowego System w Warszawie, w której funkcję dyrektora pełnił dr inż. Andrzej Bratkowski (późniejszy minister budownictwa, a następnie wiceminister w resorcie infrastruktury). Biuro to, po likwidacji Zjednoczenia Budowy Zakładów Chemicznych, podlegało Zjednoczeniu Budownictwa Przemysłowego Centrum w Warszawie, później zmieniło nazwę na Biuro Projektów i Usług Technicznych Budownictwa Przemysłowego Centrumeksport (ostatnio po kolejnej reorganizacji funkcjonuje jako jednostka podległa Eksbud Kielce).

Płocka pracownia System powstała w oparciu o praktyków — specjalistów z Petrobudowy, którzy byli zazwyczaj zatrudniani na umowę-zlecenie lub na pół etatu. Kolejni kierownicy tej jednostki projektowo-informatycznej również wywodzili się w większości z Petrobudowy: Wiktor Kasprzyk (koordynator), Wiesław Dutkiewicz (naczelný inżynier) i Barbara Klatt (zastępcą kierownika budowy). Tylko ostatni jej szef Marian Piskorski przybył z Zakładowego Biura Projektów FMŻ. Funkcje kierowników zespołów projektowania organizacji i informatycznej obsługi realizacji inwestycji dla potrzeb inwestorów i wykonawców pełnili: Stanisław Jankowski, Anna Żółtowska i Włodzimierz Serafimowicz (na pół etatu), natomiast koordynacją zajmowali się: Janina Stawecka, Krystyna Mystkowska, Ewa Zaremba (pracownik naukowy Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku) i Ewa Serafimowicz. Programowanie systemów informatycznych było realizowane przez Włodzimierza Grabarkę i Jerzego Chojnackiego, którzy poza zakresem obowiązków w ramach działalności PZITB i NOT wykonali oprogramowanie systemu SHOD na e.m.c. Honeywell-Bul i e.m.c. ODRĄ serii 1300 w oparciu o założenia przyjęte przez Włodzimierza Serafimowicza oraz projekt techniczny opracowany przez Włodzimierza Grabarkę.

Pracownia System w ramach doradztwa organizacyjnego opracowywała dla inwestorów wieloletnie plany budowy inwestycji oraz wytyczne realizacji inwestycji (WRI), natomiast dla generalnych wykonawców (w większości dla Petrobudowy) projekty organizacji budowy oraz przygotowywała materiały dla obsługi narad koordynacyjnych różnego szczebla. W początkowym okresie obsługę narad koordynacyjnych budowy instalacji rafineryjno-petrochemicznych (w cyklu co tydzień lub co 2 tygodnie) według warszawskiego systemu PROKOR prowadziły Barbara Ziętek i Ewa Serafimowicz. W okresie późniejszym system ten zastąpiono płockim systemem SHOD, a obsługę fazy planowania i realizacji inwestycji w MZRiP i FMŻ oraz na innych budowach (w Płocku, Kutnie, Sierpcu i Płońsku) prowadzili Ewa Serafimowicz i Jerzy Chojnacki.

Kadra kierownicza przedsiębiorstw budujących MZRiP

Przez budowy na terenie MZRiP przewinęło się wielu pracowników budowlanych oraz kadry inżyniersko-technicznej i ekonomicznej z całej Polski. Szczególnie liczną grupę tworzyli pracownicy wywodzący się z Mazowsza, Podlasia, Śląska, Podkarpacia i Wielkopolski. Często byli to absolwenci szkół zawodowych, techników i wyższych uczelni z tamtych regionów, którzy założyli w Płocku rodziny i na stałe związali się z miastem. Jednakże najliczniejszą grupę stanowili pracownicy budowlani z Płocka i okolic oraz pracownicy niewykwalifikowani, w tym tzw. chłoporobotnicy, którzy dopiero w Petrobudowie i w przedsiębiorstwach specjalistycznych, w wyniku szkoleń zawodowych uzyskali odpowiednie kwalifikacje.

Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa w Płocku

O znaczeniu Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa dla budowy MZRiP i rozbudowy Płocka w latach 1960–1979 świadczą poniższe dane. W roku 1960, tj. już w pierwszym roku funkcjonowania, Petrobudowa zatrudniała 874 pracowników, a w roku następnym trzykrotnie więcej, natomiast stan załogi w 1978 r.

osiągnął poziom około 3200 osób. W omawianym dwudziestolecu schemat organizacyjny przedsiębiorstwa zmieniał się wielokrotnie, jednakże siły własne zgrupowane były w stosunkowo niezmiennych zespołach kierownictw budów, stanowiących elastyczne łączenie kierownictw robót oraz zespołów kierowanych przez majstrów budowlanych i brygadzystów.

Petrobudowa realizowała zadania poprzez budowy (w owym czasie jednostki zatrudniające od 30 do 200 pracowników fizycznych), przy czym utworzono po kilka kierownictw budów tzw. ogólnobudowlanych: w MZRiP; w Płocku; w regionie płockim (od 1975 r. — w województwie płockim); w kraju (we Włocławku, Gdańsku, Skierniewicach, Kutnie, Lipnie, Sierpcu i Siedlcach); za granicą (ZSRR, Czechosłowacja, Niemcy, Irak). Ponadto zorganizowano również kierownictwa specjalistycznych robót: drogowych, wodno-kanalizacyjnych, elektrycznych, konstrukcji stalowych, antykorozyjnych i malarskich.

O wielkości zadań przedsiębiorstwa świadczy również łączna liczba zatrudnionych w siłach własnych i u podwykonawców na budowach w MZRiP i Płocku, np. w 1960 r. — 1400, w 1961 r. — 4750, w 1965 r. — 4900, w 1970 r. — 6500. Przykładowo w latach 1974–1975 liczba budowlanych przedsiębiorstw specjalistycznych koordynowanych przez Petrobudowę wynosiła 70, natomiast w 1978 r. przedsiębiorstwo realizowało aż 60 dużych zadań inwestycyjnych.

W omawianym okresie Petrobudową zarządzali kolejno dyrektorzy: Henryk Kłosiński (od stycznia do końca września 1960), Stefan Patyna (od 1960 do 1962), Antoni Rogucki (od 1962 do 1976) i Stanisław Gontarek (od 1976 do 1980). Pierwszy dyrektor Petrobudowy (p.o.) Henryk Kłosiński powierzył Jerzemu Janiakowi funkcję naczelnego inżyniera. W okresie kierowania przedsiębiorstwem przez Stefana Patynę w składzie dyrekcji przedsiębiorstwa znaleźli się: Lech Lubierski (z-ca dyrektora ds. budowy kombinatu), Henryk Kłosiński (z-ca dyrektora ds. inwestycji towarzyszących), Kazimierz Rajner (z-ca dyrektora ds. zaplecza), Marek Śledziwski (z-ca dyrektora ds. przygotowania technologii produkcji), Eugeniusz Budziak-Zbierowski (z-ca dyrektora ds. administracyjno-socjalno-bytowych) i Kazimierz Żywiółkowski (główny księgowy). W latach pełnienia funkcji dyrektora przez Antoniego Roguckiego początkowo funkcje zastępców dyrektora pełnili: Andrzej Kasprzycki, Tadeusz Grabowski, Anatol Majer i Zdzisław Więckowski.

W okresie późniejszym wystąpiły zmiany na stanowiskach zastępców dyrektora, przy czym obowiązki te pełnili kolejno: Jerzy Dobrucki, Marian Woźniak, Zygmunt Kłosowski, Mirosław Caban, Czesław Boroński, Wiesław Dutkiewicz, Włodzimierz Derecki, Jerzy Janiak, Henryk Gołębiowski, Czesław Wróblewski, Stanisław Prącik, Zbigniew Michalski, Bronisław Cieślak, Mieczysław Lewandowski i Mikołaj Kowalew. Kadre dyrektorską w okresie zawiadywania przedsiębiorstwem przez Stanisława Gontarkę stanowili kolejno: Bronisław Cieślak, Jerzy Obszyński, Tadeusz Wójcik i Stanisław Boroński.

Nadzór nad PBP Petrobudowa sprawowało Warszawskie Zjednoczenie Budownictwa Przemysłowego (b. Północno-Wschodni Zarząd Budownictwa), w którym

w latach 60. funkcję dyrektora naczelnego pełnił Edmund Sadowski, odpowiedzialnym za sprawy techniczne był naczelny inżynier Bogusław Litwin, głównym księgowym był Aleksander Janowski, natomiast odpowiedzialnym za sprawy Petrobudowy — z-ca dyrektora Tadeusz Sekulski. Zjednoczenie to w latach 70. przyjęło nazwę Zjednoczenie Budownictwa Przemysłowego Centrum w Warszawie. Kadre zarządzającą Zjednoczeniem w końcu tej dekady stanowili: Józef Chołody (dyrektor naczelny), Andrzej Skrzypiec (dyrektor produkcji), Jerzy Janiak (dyrektor techniczny), Zbigniew Proniewicz (dyrektor ds. pracowniczych i ekonomiki), Aleksander Janowski (dyrektor ds. środków produkcji), Jerzy Luba (główny księgowy).

Szczególny wkład w rozwój płockiego budownictwa, a w tym w MZRIp, w okresie pierwszego dwudziestolecia funkcjonowania przedsiębiorstwa wnieśli:

Jerzy Janiak	naczelny inżynier (później dyrektor techniczny Zjednoczenia Budownictwa Przemysłowego Centrum w Warszawie, wicedyrektor Departamentu Nauki i Techniki Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych);
Marian Woźniak	zastępca dyrektora ds. ekonomicznych (wcześniej kierownik Działu Planowania Inwestycji w MZRIp, później przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Płocku, Wojewoda Siedlecki, ambasador w Chinach, autor rozdziału o życiu gospodarczym powojennego Płocka w <i>Dziejach Płocka</i> , Wydanie I i II);
Włodzimierz Derecki	zastępca dyrektora ds. generalnego wykonawstwa (później wieloletni dyrektor ds. inwestycji w MZRIp);
Henryk Janczewski	kierownik Bazy Sprzętu i Transportu (później długoletni dyrektor PERN Przyjaźń);
Wiesław Dutkiewicz	kierownik budowy, naczelny inżynier (później kierownik Pracowni System w Płocku, dyrektor Przedsiębiorstwa Budownictwa Uprzemysłowanego w Pruszkowie, dyrektor budowy dzielnicy przemysłowej w Siedlcach w ramach Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego Puławy w Puławach, dyrektor Delegatury Budimex w Rumunii, pełnomocnik dyrektora Delegatury Budimex w Bułgarii);
dr inż. Mieczysław Lewandowski	kierownik budowy, kierownik Pracowni Projektowej, dyrektor ds. generalnego wykonawstwa budowy Rafinerii Nafty w Gdańsku (później dyrektor Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego Budoprzem w Ursusie, dyrektor Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Budowy Elektrowni i Przemysłu w Warszawie, pełnomocnik ministra budownictwa ds. budowy Zakładów Celulozowych w Kwidzynie, kierownik projektu w Emiratach Arabskich Abu-Thabi, z-ca dyrektora ds. produkcji w General-

- nej Dyrekcji Energopol, naczelny inżynier w Dyrekcji Budowy Gazociągów w Charkowie/Kijowie, dyrektor Biura Konsorcjum Autostrady Gdańskiej, obecnie ekspert ds. budownictwa i inżynierii lądowej w Polskim Rejestrze Statków);
- Stanisław Blokus wieloletni kierownik Działu Kosztorysowania, a następnie zastępca dyrektora budowy w generalnym wykonawstwie Rafinerii Nafty w Gdańsku — w ramach generalnego wykonawstwa PBP Petrobudowa;
- Jan Popielski kierownik Działu Koordynacji (później od 1 lipca 1973 do końca 1975 r. pełnił funkcję dyrektora w Przedsiębiorstwie Remontowo-Montażowym Naftoremont w Płocku, natomiast od 1976 do 1999 r. — dyrektor Płockiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych, a po przekształceniu tego przedsiębiorstwa w Spółkę Akcyjną — prezes tej spółki do 2001, równocześnie wieloletni dziekan płockich przedsiębiorstw budowlanych);
- Ryszard Zawadzki kierownik Działu Produkcji w latach 1960–1972 (później dyrektor Mazowieckiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego w Kobyłce k. Warszawy, dyrektor Mazowieckiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Uprzemysłowionego w Pruszkowie, naczelny inżynier w Warszawskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego Żelbet, dyrektor Kontraktów Budowy Sanatoriów Północny Kaukaz w Budimex Warszawa, wiceprezes firmy Klatt i Bamma);
- Witold Domański kierownik budowy, a następnie wieloletni główny dyspozytor (później dyrektor przedsiębiorstw budowlanych w Warszawie);
- Andrzej Stawecki kierownik budowy (później przez 5 lat naczelny inżynier w Przedsiębiorstwie Budownictwa Komunalnego w Płocku oraz 17 lat naczelny inżynier w PRTiA Izokor-Instal);
- Kazimierz Paczkowski kierownik budowy w Petrobudowie (7 lat), wcześniej pracownik naukowy w Instytucie Hydrologicznym w Nowym Sączu, inspektor nadzoru w MZRiP (5 lat), później z-ca dyrektora Wojewódzkiej Dyrekcji Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Płocku, dyrektor Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Płocku, wiceprzewodniczący Oddziału Wojewódzkiego PZITB w Płocku w kadencjach 1981–1984 i 1984–1987, Rzecznik Odpowiedzialności MOIIB w kadencji 2003–2006;
- Zygmunt Skupiński kierownik budowy, kierownik Działu Przygotowania Produkcji (później dyrektor Zjednoczenia Gospodarki Komunalnej i Bu-

- downictwa Komunalnego w Płocku, dyrektor płockiego przedsiębiorstwa Gazyfikacji Bezprzewodowej);
- Ryszard Klatt kierownik budowy, dyrektor budowy (później dyrektor Płockiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Uprzemysłowionego, dyrektor Siedleckiego Kombinatoru Budowlanego Podlasie, kierownik budowy w Iraku; obecnie: szef warszawskiej prywatnej firmy Klatt i Dach specjalista w dziedzinie dachów, autor szeregu artykułów w prasie fachowej);
- Kazimierz Kokoszczyński kierownik budowy (później wicedyrektor a następnie dyrektor Płockiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Uprzemysłowionego, kierownik budowy w Libii i Zambii, dyrektor Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego w Ostrołęce, dyrektor Kombinatoru Budowlanego w Pile, zastępca dyrektora WDRMiOW w Płocku; obecnie szef prywatnej firmy Estyma, zajmującej się problematyką wycen, autor wielu artykułów nt. zagadnień ekonomiczno-prawnych w budownictwie);
- Władysław Jędrzychowski kierownik budowy, kierownik Działu Produkcji (później dyrektor Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego w Radomiu, z-ca dyrektora PBP Żelbet w Warszawie, dyrektor odbudowy rafinerii w Czechosłowacji);
- Zbigniew Michalski kierownik Działu Przygotowania Produkcji, zastępca dyrektora ds. przygotowania produkcji (później dyrektor Wojewódzkiej Dyrekcji Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Płocku, dyrektor Zarządu Budownictwa Urzędu Wojewódzkiego w Płocku, dyrektor Mazowieckiego Biura Projektów Mapro, prezes spółki inwestycyjno-projektowej Mapro, wieloletni przewodniczący OW PZITB w Płocku i RW NOT w Płocku);
- Bronisław Cieślak wieloletni pracownik Petrobudowy kolejno na stanowiskach: kierownika budowy, z-cy dyrektora ds. technicznych, naczelnego inżyniera, dyrektora; (przez 20 lat od 1984 r. do 2004 r. — przewodniczący Płockiego Oddziału Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa i dyrektor Zespołu Usług Projektowych przy RW NOT w Płocku);
- Marek Majzner od 1965 r. do 2001 r. pracownik Petrobudowy kolejno na stanowiskach: kierownik budowy, kierownik Działu Produkcji, naczelnny inżynier i przez 12 lat dyrektor naczelnny (wcześniej pracownik naukowy na Politechnice Śląskiej), autor artykułów nt. historii PBP Petrobudowa oraz o jego dyrektorze Antonim

	Roguckim; obecnie rzeczoznawca budowlany w specjalności konstrukcyjno-inżynierskiej;
dr inż. Tadeusz Kulas	długoletni pracownik Petrobudowy kolejno na stanowiskach: kierownika budowy, kierownika Pracowni Projektowej, kierownika Działu Inwestycji, kierownika Działu Przygotowania Produkcji, z-cy dyrektora ds. przygotowania produkcji (później szef prywatnej firmy w zakresie projektowania i doradztwa techniczno-ekonomicznego współpracującej z duńskimi firmami budowlanymi, wieloletni przewodniczący OW PZITB w Płocku i RW NOT w Płocku; obecnie rzeczoznawca budowlany w specjalności konstrukcyjno-inżynierskiej, od 1995 pracownik naukowy na Politechnice Warszawskiej, autor ponad 20 artykułów w prasie naukowej, promotor ok. 30 prac dyplomowych);
Janusz Mościcki	wieloletni pracownik Petrobudowy kolejno na stanowiskach: kierownika działu przygotowania produkcji ZPP, kierownika Zakładów Produkcji Pomocniczej, z-cy kierownika budowy, z-cy naczelnego inżyniera, naczelnego inżyniera i dyrektora (równocześnie pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Rady Miasta Płocka), wcześniej z-ca dyrektora i dyrektor w kilku przedsiębiorstwach.

Spośród kadry kierowniczej Petrobudowy również należy m.in. wymienić:

- ❑ kierowników działu przygotowania produkcji — Jerzego Janiaka, Mieczysława Lewandowskiego, Zbigniewa Michalskiego, Zbigniewa Cybulskiego, Jana Landowskiego, Tadeusza Kulasa, Juliusza Brudnickiego (później dyrektora w Petro SA), Wiktora Ząbkiewicza (później prezesa Stowarzyszenia Wolna Przedsiębiorczość w Płocku);
- ❑ kolejnych kierowników działu produkcji — Stanisława Dobaczewskiego (później radnego miasta Płocka i pracownika naukowego Politechniki Warszawskiej), Marka Majznera, Krystynę Domagalską-Klebbe (później zastępcę dyrektora przedsiębiorstwa budowlanego w Gdyni), Grzegorza Lubienieckiego (później wiceprezidenta miasta Płocka);
- ❑ kierowników działu kosztorysowania — Stanisława Blokusa i Edwarda Witomskiego;
- ❑ kierownika działu planowania — Tadeusza Koźlakowskiego;
- ❑ kierownika działu koordynacji — Macieja Sandomierskiego (później prezesa Klubu Wioślarskiego Budowlani w Płocku, sekretarza Rady Wojewódzkiej NOT w Płocku), Remigiusza Bielewicz (później właściciela firmy w branży samochodowej);
- ❑ kolejnych głównych dyspozytorów — Jerzego Janiaka, Witolda Domańskiego, Jerzego Sieniawskiego, Jana Wilka, Marka Kamińskiego;
- ❑ szefów zakładów produkcji pomocniczej — Zygmunta Piaseckiego, Zofii Kajkowskiej-Januszewskiej, Zygmunta Grądzkiego, Józefa Komorowskiego;

- ❑ kolejnych kierowników bazy sprzętu i transportu — Grzegorza Moczulskiego (później dyrektora Naftoremontu), Leopolda Macharzewskiego, Mariana Roguckiego i Ryszarda Skulimowskiego;
- ❑ kolejnych kierowników działu zaopatrzenia — Lucjana Drulisa, Stefana Krystosiaka, Jana Lewandowskiego i Andrzeja Królickiego;
- ❑ kolejnych kierowników działu ekonomicznego — Ewę Bawtrol, Daniełę Skrzypczak, Teresę Ławczyńską i Włodzimierza Przemyskiego;
- ❑ kierowników działu normowania — Stanisława Tusznickiego i Małgorzaty Grabowskiej;
- ❑ szefa kontroli jakości — Wiktora Chęćelewskiego (op. młodej kadry inżynierskiej);
- ❑ głównego mechanika — Zbigniewa Jaruszewskiego;
- ❑ kierownika działu eksportu — Stanisława Tomaszewskiego i Małgorzaty Grabowskiej;
- ❑ kierownika Sekcji Planowania Zaopatrzenia — Jana Lewandowskiego;
- ❑ kierownika działu gospodarki materiałowej — Włodzimierza Uptasa;
- ❑ kolejnych szefów kadr i zatrudnienia — Romana Chętkowskiego, Kazimierza Szymańskiego, Konrada Smolińskiego i Witolda Banasiaka (obecnie publicysty, m.in. autora jeszcze nie wydrukowanej książki pt. *PBP Petrobudowa Płock (1960–1984). Ludzie i ich dzieło*);
- ❑ kierowników działu BHP — J. Kapuścińskiego, Michała Sawicza;
- ❑ kierowników betoniarni — Kwiatkowskiego, Zygmunta Ciećwierza i Jerzego Ryfę, który przez 32 lata zawiadywał betoniarniami (centralną i polowymi);
- ❑ kierowników budowy i kierowników robót — Jerzego Janiaka, Józefa Rzeźnikowskiego, Jana Przybyłowicza, Władysława Kosibę, Zbigniewa Cybulskiego, Daniela Kaszubę, Tadeusza Zarembę, Zbigniewa Michalskiego, Włodzimierza Lepiejko, Witolda Cholewińskiego, Ryszarda Hetmanka, Michała Sawicza, Jana Wilka, Stanisława Dobaczewskiego, Władysława Jędrychowskiego, Hieronima Adamiaka, Mirosława Adamiaka, Wiesława Dutkiewicza, Ryszarda Klatta, Kazimierza Kokoszczyńskiego, Ryszarda Kuczka, Marka Majznera, Jacka Kubissę, Tadeusza Kulasa, Andrzeja Staweckiego, Teresę Górzyńską, Barbarę Klatt, Jana Konarzewskiego, Kazimierza Paczkowskiego, Kazimierza Blidzewskiego, Edwarda Łagodzińskiego, Tadeusza Leszczyńskiego, Andrzeja Sierputowskiego, Romana Kaminiaka, Edwarda Witaka, Andrzeja Świątkowskiego, Czesława Majchrzaka, Bogumiła Wojnowskiego, Stanisława Strzyża, Tadeusza Wójcika, Jerzego Nowaka, Kazimierza Krakowskiego, Eugeniusza Fabisiaka, Tadeusza Cegłowskiego, Jerzego Grada, Henryka Żyłowskiego, Włodzimierza Kalinowskiego, Zbigniewa Kosza, Adama Majewskiego, Włodzimierza Serafimowicza, Edwarda Najsznerskiego, Stanisława Bentlewskiego, Grzegorza Lubienieckiego, Barbarę Lubieniecką, Józefa Komorowskiego, Krzysztofa Dobiesa, Romana Zdanowskiego, Wojciecha Betiuka, Wojciecha Ponikiewskiego, Grzegorza Kęsickiego, Bogdana Siudalskiego, Januara Studzińskiego, Włodzimierza Brożka, Jerzego Wernika, Ryszarda Liszyńskiego, Włodzimierza Turkowskiego, Kazimierza Ostrowskiego, Waldemara Wyrzykowskiego, Miro-

sława Drożdża, Józefa Krawczyka, Urszulę Zbierzkowską, Zygmunta Rzewuskiego, Tadeusza Matuszczaka, Antoniego Wiśniewskiego, Janusza Kraśniewskiego;

- koordynatorów w generalnym wykonawstwie — Władysława Sierawskiego, Jerzego Ławniczaka, Jana Zawadzkiego, Wiesława Morawskiego, Romana Kwaśnickiego, Ryszarda Wojtalewicz, Zdzisława Rogowskiego, Wojciecha Góreckiego, Tadeusza Woźniaka, Jerzego Wilczyńskiego, Ryszarda Dołhuna, Romana Kaminiaka, Jana Korbę, Piotra Stolarskiego, Zbigniewa Przewłockiego;
- specjalistów — Zbigniewa Cybulskiego, Jana Landowskiego, Władysława Ostrowskiego, Kazimierza Żywiakowskiego, Barbarę Lubienicką, Danutę Jakubiak, Grażynę Zaborowską, Hannę Kijek, Marię Kopcińską, Irenę Komorowską, Jolantę Kuczek, Teresę Woźniak, Krystynę Białek, Michała Sepioła, Janusza Jelca, Andrzeja Mioduskiego, Krzysztofa Rześnego, Bernarda Wieczorkowskiego, Kazimierza Wierszyło;
- radców prawnych — Władysława Sosińskiego (prezesa Auto-Moto-Klubu Budowlani, sędziego międzynarodowego w sportach motorowych), Grzegorza Falkowskiego i Mariana Łapińskiego.

W połowie lat 60. w Bazie Sprzętu i Transportu PBP Petrobudowa rozpoczął pracę Andrzej Piłat, który później pełnił funkcję szefa Młodzieżowej Spółdzielni Pracy w Płocku, natomiast po 2000 r. sprawował funkcję wiceprezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, a następnie sekretarza stanu w Ministerstwie Infrastruktury.

W rozwój nauki określony wkład wnieśli byli pracownicy Petrobudowy, m.in.:

prof. nzw. dr hab.
inż. Jacek Kubissa	prorektor Szkoły Nauk Ekonomicznych i Społecznych Politechniki Warszawskiej Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego w Płocku w dwóch kadencjach w latach 1993–1999 i w kadencji 2005–2008 (prorektor PW ds. Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku);
dr inż. Mieczysław
Lewandowski	(wcześniej funkcjonujący w środowisku naukowym Trójmiasta na Politechnice Gdańskiej, obecnie pracownik naukowy w Wyższej Szkole Administracji i Biznesu w Gdyni);
dr inż. Krystyna
Jankowska	(prodziekan Wydziału Budownictwa w Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku w latach 1996–2002);
dr inż. Tadeusz
Kulas	(obecnie pracownik naukowy Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku przy Politechnice Warszawskiej);
Stanisław
Dobaczewski	pracownik naukowy Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku PW (były kierownik budowy i szef produkcji).
Halina Kowalska	pracownik naukowy Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku PW (były kierownik Laboratorium Materiałów Budowlanych).

Organizacja PBP Petrobudowa uwzględniała pozytywne doświadczenia z innych wielkich budów w kraju, co spowodowało, że przedsiębiorstwo stosunkowo szybko znalazło się w czołówce krajowych przedsiębiorstw budowlanych. Nowatorskie metody w zakresie systemowej organizacji pracy w budownictwie przemysłowym, mieszkaniowym i ogólnym oraz wdrażanie nowoczesnych uprzemysłowionych technologii podnosiły rangę przedsiębiorstwa. W resorcie budownictwa traktowano Petrobudowę jako przedsiębiorstwo wzorcowe.

Od końcowych lat 60. do połowy lat 80. Petrobudowa była wiodącym przedsiębiorstwem w krajowym budownictwie przemysłowym w zarządzaniu przedsiębiorstwem z wykorzystaniem techniki komputerowej. Dotyczyło to przede wszystkim planowania i sterowania produkcją budowlano-montażową w generalnym wykonawstwie i siłach własnych. W wyniku właściwej polityki kadrowej znaczna część kierowników robót, kierowników budów, kierowników działów i specjalistów stosunkowo szybko awansowała na dyrektorskie stanowiska w przedsiębiorstwach budowlanych i specjalistycznych oraz na kierownicze w służbach inwestycyjnych przedsiębiorstw przemysłowych nie tylko w Płocku, lecz również w Warszawie, Gdańsku, Radomiu, Kutnie i Siedlcach.

O znaczeniu Petrobudowy w latach 60. i 70. w budowie MZRiP oraz w życiu gospodarczym Płocka może świadczyć decyzja Rady Miasta z 1991 r., która uhonorowała jej najbardziej zasłużonego dyrektora — Antoniego Roguckiego poprzez nadanie jej nazwiska promienadzie na Osiedlu Łukasiewicza.

Antoni Rogucki urodził się 18 czerwca 1909 r. w Morawcu w Czechach, w 1929 r. ukończył gimnazjum we Lwowie, natomiast dyplom ukończenia Wydziału Architektury na Politechnice Lwowskiej otrzymał w 1939 r. Budował w Mielcu, Wrocławiu i Nowej Hucie, gdzie w 1950 r. został kierownikiem Zarządu Koksochemii w Zjednoczeniu Budownictwa Przemysłowego. Od 1954 do 1956 r. pełnił funkcję naczelnego inżyniera w Kieleckim Zjednoczeniu Budownictwa Przemysłowego. Od 15 marca 1962 r. do 30 października 1976 r. pełnił funkcję dyrektora naczelnego PBP Petrobudowa w Płocku. W latach 1977–1979 był pełnomocnikiem Zjednoczenia Budownictwa Przemysłowego Centrum w Warszawie. Aktywnie uczestniczył w działalności PZITB oraz był wieloletnim radnym, początkowo Miejskiej Rady Narodowej, a później Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku. Zmarł w dniu 3 grudnia 1983 r. w Płocku, pochowany został w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Był przykładem bezpartyjnego fachowca, który w pełni oddał się zawodowi budowlanca, pracował praktycznie biorąc od rana do późnego wieczora, umiał współpracować z władzami i podwładnymi. Posiadał ogromny autorytet, do dzisiaj jest wspominany jako symbol ogromnego zaangażowania się w odbudowę kraju i jego uprzemysłowienie.

Płockie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal

W październiku 1962 r. oddelegowani zostali przez Zjednoczenie Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal do organizacji nowego przedsiębiorstwa następujący specjaliści: Bogusław Gibas — naczelnym inżynierem w Mostostalu

Będzin (od 1959); Waław Brynk — od 1962 r. kierownik KGR w Mostostalu Warszawa (wcześniej w latach 1949–1950 pracował w ramach Betonstalu w Warszawie i Nowej Hucie, w latach 1951–1962 w Mostostalu Kraków); Zdzisław Wisłowski — specjalista ds. organizacji w Zjednoczeniu Mostostal; Jan Jarmański — ekonomista w Mostostalu Zabrze.

Z dniem 1 stycznia 1963 r. na mocy Zarządzenia nr 347 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych powołano Płockie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal, które w strukturze Zjednoczenia Mostostal otrzymało symbol M-7.

Skład pierwszej dyrekcji: Bogusław Gibas — dyrektor naczelny; Waław Brynk — naczelny inżynier, I z-ca dyrektora; Jan Jarmański — z-ca dyrektora ds. ekonomicznych; Tadeusz Jaworski — główny księgowy. Należy stwierdzić, że płocki Mostostal był efektywnie zarządzany przez dwóch wieloletnich szefów: dyrektora Bogusława Gibasa (od 1963 do 1991) i jego I z-cę Waława Brynka (od 1963 do 1986).

W czasie funkcjonowania przedsiębiorstwa w omawianym okresie na szczególne uznanie zasłużyli: kolejni inżynierowie naczelni — Kazimierz Świątczak i Andrzej Krysa; dyrektor ds. ekonomicznych — Tadeusz Pikulski; zastępca dyrektora ds. produkcji i eksportu — Marek Solka; zastępca ds. środków produkcji — Andrzej Dąbrowski; kolejni szefowie produkcji — Janusz Schram i Walenty Samuszonek; główny energetyk — Wiesław Sobiecki; kierownicy bazy sprzętu i transportu — Jan Żurawik, Jerzy Owczarek; kierownik działu kontroli jakości — Marian Randak; szef eksportu — Maciej Mikulski; szef kadr — Jerzy Fiktusowicz; szef marketingu — Krzysztof Seroka; kierownicy laboratorium — Paweł Szewczyk, Jan Wawrzyniak; główni księgowi — Julian Wideński, Maria Błoszyk, Teresa Musiał; kierownik robót badawczo-kontrolnych — Roman Duda; kierownicy zakładów produkcji konstrukcji — January Studziński, Feliks Sznajder, Tadeusz Czarnecki, Janusz Zdanowicz, Waldemar Guzanowski; kierownicy KGR i budów — Jerzy Łempicki, Zbigniew Sztabert, Eugeniusz Hryniewicz, Jerzy Włoczewski, Jan Kraśnicki, Edward Wendt, Stanisław Rut, Zbigniew Kłosiewicz, Henryk Kosowski, Stanisław Stańczak, Edward Zarzecki, Maria Stefańska, Jan Brzdęk, Jerzy Kowalski, Jan Sidorowicz, Zenon Wójcik, Jan Konopka, Andrzej Gralicki, Stanisław Wiśniewski, Waldemar Sobociński, Włodzimierz Fabczak, Adam Pielat, Jan Renczkowski, Sławomir Jankowski, Leszek Rogalski, Bogdan Kotarski, Włodzimierz Fabczak, Władysław Kosiba.

Płockie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych Instal

W dniu 14 kwietnia 1968 r. Minister Budownictwa i PMB utworzył na bazie kierownictwa Grupy Robót Instal — Warszawa nową firmę: Płockie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych Instal. PPIP Instal zawdzięcza wiele swym pierwszym dyrektorom: Michałowi Morawskiemu (od 1968 do 1975) i Janowi Popielskiemu (od 1976 do 1999), wieloletniemu dziekanowi płockich przedsiębiorstw budowlanych, który po przekształceniu PPIP w spółkę akcyjną pełnił funkcję prezesa.

Pierwszy skład dyrekcji: Michał Morawski — dyrektor naczelny; Zbigniew Błaszczuk — I z-ca ds. produkcji; Tadeusz Markiewicz — z-ca ds. środków produkcji; Kazi-

mierz Kuźmiński — główny księgowy. Duży wkład w rozwój przedsiębiorstwa wnieśli: kolejni naczelnicy inżynierowie — Władysław Sierawski, Stefan Król, Marian Michalczyk, Andrzej Opalko, Kazimierz Paczkowski, Marian Proniewski; zastępcy dyrektora ds. środków produkcji — Tadeusz Markiewicz, Jerzy Malczewski, Zbigniew Ścieglur; zastępca dyrektora ds. ekonomiki i finansów — Eugeniusz Strzałkowski; zastępca dyrektora ds. pracowniczych i ekonomicznych — Andrzej Piotrowski; zastępca naczelnego inżyniera — Wanda Kaftańska; kolejni główni księgowi — Halina Zalewska, Stanisława Ilczyna; specjaliści — Jerzy Malinowski, Jadwiga Szymańska, Joanna Jachimka, Stanisław Nawrocki, Alina Serwach, Wojciech Rydzewski; kierownicy budów — Antoni Sokół, Jerzy Ławniczak, Lucjan Kopciński, Jan Janiszewski, Bolesław Szymański, Krzysztof Sulkowski, Tadeusz Gawroński, Zofia Ulicka, Waldemar Waskół, Andrzej Domański, Janusz Zygmuntowicz, Jan Jankowski, Zygmunt Wojciechowski, Wojciech Cecelak, Andrzej Dziełakowski; kierownik ZPT — Józef Jaworek, kierownik Zakładów Produkcji Pomocniczej — Maciej Mysiak; główny mechanik — Ryszard Antoszek.

W 1986 r. Andrzej Jerzy Wałowski utworzył pion budowlany jako Kierownictwo Budowy nr 3, które w następnym roku rozbudował i powołał Zakład Budowlano-Remontowy. Zakład ten funkcjonował do września 2000 r.

Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor

Rozwój przemysłowy kraju, a szczególnie energetyki i zakładów chemicznych, spowodował konieczność zwiększenia mocy produkcyjnej w branżach: zabezpieczenia antykorozyjne, izolacje termiczne i przeciwpożarowe oraz obmurza kotłów. Na mocy Zarządzenia Nr 141 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w dniu 1 stycznia 1968 r. rozpoczęło działalność Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor z siedzibą w Płocku. Przedsiębiorstwo to powstało na bazie potencjału produkcyjnego Termoizolacji w Zabrze i szybko stało się drugą firmą w kraju w tej branży. Utworzenie Przedsiębiorstwa powierzono Jerzemu Olšovskiemu, który pełnił funkcję dyrektora od 1968 do 1977 roku.

W pierwszym roku przedsiębiorstwo wykonywało zadania na dwóch placach budów: w Mazowieckich Zakładach Petrochemicznych i Rafineryjnych w Płocku oraz Elektrowni w Pątnowie. W drugim roku funkcjonowania Izokor podjął pracę we Włocławku, w Bydgoszczy oraz w Katowicach, a od 1970 r. był obecny na budowach w byłej NRD oraz CSRS. W latach następnych przedsiębiorstwo skutecznie zdobywało rynki zagraniczne, realizowało roboty w Kongo, Mauretanii i Iraku. Za dynamicznym rozwojem firmy nastąpił znaczny wzrost zatrudnienia. W ciągu pierwszych czterech lat stan załogi zwiększył się z 550 do 1350 osób.

Z początkiem 1969 r. kolejno powstały: Pracownia projektowa wykonująca prace projektowo-kosztorysowe, Laboratorium badawcze prowadzące badania kontrolne i ekspertyzy farb i wyrobów malarskich, Zakład Produkcji Pomocniczej oraz Ośrodek Szkoleniowy Podbranży Izolacji Termicznych i Antykorozyjnych (koordynacja branżowa, informacja techniczno-ekonomiczna, postęp techniczny). W związku z reorganizacją Resortu Budownictwa w 1971 roku przedsiębiorstwo podporządkowano Zjednoczeniu Przedsiębiorstw Instalacji Przemysłowych Instal i poszerzono nazwę do

PRTiA Izokor-Instal. Brak wykwalifikowanych pracowników spowodował powołanie w 1972 r. Zasadniczej Szkoły Budowlanej. Skład pierwszej Dyrekcji: Marian Kośmider — I z-ca dyrektora Jerzego Olszowskiego, Stefan Król — z-ca ds. środków produkcji, Tadeusz Kwaterski — główny ekonomista, Stefan Kaszycki — główny księgowy. W następnych latach funkcje dyrektorów pełnili: Leopold Grębosz (1977–1978), Jan Kotoski (1978–1983), Michał Morawski (1983–1992).

Zastępcami dyrektora w latach 60. i 70. byli: Andrzej Wąsowicz, Jan Lach, Ryszard Piosik, Janusz Osicki, Andrzej Stawecki, Maciej Wróblewski, Ryszard Borkowski.

Kadrę kierowniczą i kierowników budów stanowili: Władysław Sierawski, Janina Romanowska, Janina Borawska, Roman Ramus, Jerzy Ławniczak, Kazimierz Raczkowski, Kazimierz Tkaczyk, Danuta Rajkiewicz, Ryszard Siemionow, Henryk Szczurkowski,

Do grupy załuzonych specjalistów zaliczono: Stanisława Matyska, Eugeniusza Rutana, Eugeniusza Budnego, Władysława Dudka, Jana Rzepkę, Michała Bajora, Karola Żabickiego, Tadeusza Dukałę, Mariana Tkaczyka, Jana Borczyńskiego, Wilhelma Hajdo, Konrada Choinkę, Bruno Kelma, Jana Żołądzia.

Wielce zasłużony dla Izokoru i Płocka dyrektor Jerzy Olszowski odegrał również znaczącą rolę na szczeblu resortu budownictwa, m.in. powołał na początku lat 90. jednostkę zajmującą się budownictwem mieszkaniowym, która wydawała miesięcznik „Ruch Mieszkaniowy” (redaktor naczelny — Bogdan Zakrzewski). Wcześniej pełnił funkcję prezesa Polskiego Związku Tenisa Sportowego.

Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Naftoremont

Początki Przedsiębiorstwa Naftoremont sięgają 1962 r., gdy w ramach przedsiębiorstwa Naftobudowa — Kraków utworzono w Płocku Grupę Robót nr 1. Kadrę kierowniczą wówczas stanowili: Adam Ludwin (kierownik), Jan Kluzowicz (z-ca kierownika ds. ekonomicznych) i Adam Czernik (kierownik budowy). W końcu pierwszego roku działania GR-1 liczyła około 50 pracowników. Jednostka ta rozpoczęła swą działalność od budowy pierwszej baterii oksydatorów, montażu rurociągów w muldach, stacji nalewakowych, pompowni benzyn i pompowni ekspedycyjnej. Po uruchomieniu I etapu budowy MZRiP — Grupa Robót nr 1 rozpoczęła nowy zakres robót związany z przeglądami i remontami wybudowanych instalacji. W 1966 r. płocką Grupę Robót przekształcono w Zarząd Montażowy z kierownikiem Grzegorzem Moczulskim, wcześniej kierownikiem Bazy Sprzętu i Transportu w Petrobudowie. W latach od 1965 do 1968 wraz ze zwiększeniem zadań produkcyjnych nastąpił duży wzrost zatrudnienia z 85 do 354 pracowników.

W dniu 8 grudnia 1969 r. na mocy Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego powołano samodzielnie organizacyjnie Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Naftoremont z zakresem prowadzenia remontów, modernizacji i budowy nowych instalacji (począwszy od 1 stycznia 1970 r.). Pierwszym dyrektorem został Zdzisław Gawrzak, który dotychczas pełnił funkcję z-cy głównego mechanika w MZRiP, następnie podjął pracę w Warszawie w Ministerstwie Przemysłu Chemicznego.

Po kilku miesiącach pełnienia funkcji p.o. dyrektora przedsiębiorstwa przez z-cę ds. technicznych Grzegorza Moczulskiego — od 1 lipca 1973 r. nowym dyrektorem

został Jan Popielski (dotychczasowy kierownik działu koordynacji w Petrobudowie), który tę funkcję pełnił do końca 1975 r. W okresie od 1976 r. do 1981 r. dyrektorem naczelnym przedsiębiorstwa był Stefan Wolański.

W Naftoremoncie duże zasługi dla przedsiębiorstwa i MZRIp wnieśli: kierownik działu kosztorysowania — Zygmunt Dyl; kierownik działu planowania — Józef Kwiatkowski; kierownik działu kadr — Elżbieta Kwiatkowska; kierownik działu socjalnego — Barbara Wołyniak; główny specjalista ds. realizacji produkcji — Zygmunt Orliński; kierownik robót — Leszek Jakóbczyk; kierownicy budów — Roman Romanowski, Wiesław Dynowski, Ryszard Leonarcik i Józef Sowiński, radca prawny — Waldemar Desperat.

Warszawskie Przedsiębiorstwo Budowy Elektrowni i Przemysłu Beton-Stal

W płockim oddziale WPBEiP Beton-Stal, drugim obok Petrobudowy generalnym wykonawcą MZRIp, funkcje kierownicze kolejno pełnili: Józef Zieliński, Biernatek, Witold Bieganowski, Marian Jackowski, Stefan Kowalski i Longin Olszewski. Do najbardziej zasłużonych kierowników budów należy zaliczyć: Bogdana Lebiodę, Edwarda Kobzę, Tadeusza Wrońskiego, Henryka Woźniaka i Odoną Żebrowskiego.

Przedsiębiorstwo Montażu Elektrowni Elektrobudowa w Katowicach

W kwietniu 1949 r. powołano Zakłady Budowy Elektrowni Elektrobudowa z siedzibą w Katowicach, które w 1952 r. przekształcono w Przedsiębiorstwo Montażu Elektrowni Elektrobudowa. Przedsiębiorstwo funkcjonowało w strukturach Zjednoczenia Przedsiębiorstw Budowy Elektrowni Energobudowa. Od marca 1952 r. przez ponad 20 lat dyrektorem naczelnym był Ludwik Dąbrowski, następnie tę funkcję pełnili kolejno: Gustaw Muzyk, Ryszard Brącel, Marek Borowicki. Na terenie MZRIp pierwsza grupa monterów wraz z kierownictwem montażu pojawiła się w 1962 r. i rozpoczęła prace związane z budową Stacji Energetycznej 110/30 kV Głównego Punktu Zasilania (GPZ) oraz pierwszego bloku energetycznego zakładowej Elektrociepłowni. Elektrobudowa brała udział w realizacji wszystkich bloków energetycznych Elektrociepłowni MZRIp oraz Stacjach Głównego Zasilania Zakładu 110/30 kV: GPZ-1 i GPZ-2. Pierwszym kierownikiem Elektrobudowy w Płocku był Janusz Rubaszkiewicz, po nim załogą zarządzał Roman Matkowski i Marian Łukaszewski.

Kadra techniczna innych przedsiębiorstw budujących MZRIp

Spośród przedstawicieli kadry zarządzającej przedsiębiorstwami odgrywającymi kluczową rolę w realizacji Kombinat MZRIp należy zaliczyć: Adama Ludwina — kierownika grupy robót Naftobudowy Kraków, J. Górzyńskiego — głównego inżyniera Energomontaż Warszawa, Mieczysława Reppa i Zdzisława Bryszewskiego — dyrektora i kierownika budowy z Pieców Przemysłowych Radom, Adama Brzezińskiego — kierownika grupy robót w Płocku Mostostal Zabrze, Edmunda Miecznikowskiego — dyrektora płockiego oddziału Elektromontaż Warszawa (w okresie późniejszym wieloletniego dyrektora Biura Projektowego Inwestprojekt).

ROZWÓJ INWESTYCYJNY MIASTA W LATACH 1960–1979 (BEZ MZRiP)

Struktura organizacyjna zarządzania inwestycjami miejskimi

Wraz z rozwojem MZRiP oraz w trakcie dalszego uprzemysłowienia Płocka znacznie rozbudowywało się samo miasto. Szczególną rolę w realizacji inwestycji miejskich na początku lat 60. poza przewodniczącym Prezydium MRN Henrykiem Białczyńskim i jego zastępcą Jakubem Chojnackim spełniał Antoni Rogucki. Analogicznie jak przy budowie Kombinatoru dyrektor PBP Petrobudowa A. Rogucki realizował w generalnym wykonawstwie podstawowe przedsięwzięcia inwestycyjne w mieście, tj. osiedla mieszkaniowe, obiekty budownictwa ogólnego oraz obiekty przemysłowe.

Do planowania i nadzoru nad rozbudową miasta powołano w 1961 r. Dyрекcyję Budowy Osiedli Robotniczych. Zmieniała ona nazwy i zakres działania podczas kolejnych reorganizacji administracji terenowej odpowiednio na: M(iejską)DBOR i Okręgową Dyрекcyję Inwestycji Miejskich (ODIM). Po powołaniu w 1975 r. województwa płockiego zlikwidowano ODIM i powołano Wojewódzką Dyрекcyję Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Płocku (WDRMiOW). Wielce zasłużonym dla płockiego budownictwa był wieloletni dyrektor ODIM-u i pierwszy dyrektor WDRMiOW Kazimierz Badowski (wcześniej specjalista w PPRM, następnie inspektor nadzoru w MZRiP i szef produkcji w Płockim Przedsiębiorstwie Budowlanym).

W 1975 r. powołano też Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych, który poza budownictwem kubaturowym w województwie płockim, zajmował się zaopatrzeniem wsi w wodę i kanalizację oraz realizował roboty melioracyjne. W drugiej połowie lat 70. WZIR-em zarządzali dyrektor Jerzy Zieliński (1975–1979) i Kazimierz Paczkowski (od 1979 r.), natomiast funkcje zastępców dyrektora pełnili: Wiesław Suwałski (1975–1978), Roman Rozwens (1975–1978), Danuta Wołek (1975–1978), Ireneusz Kuskowski (1975–1978), Józef Morawski (od 1978 r.) i Andrzej Zajdel (od 1978 r.)

Omawiane dwudziestolecie było okresem ogromnego rozwoju budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury technicznej miasta (patrz Tabela 2 i 3). Płock zaczął zmieniać swój wygląd, stając się jednym z bardziej interesujących miast w kraju. Znacznie poprawiły się warunki mieszkaniowe.

O tempie zmian w tym okresie mogą świadczyć następujące dane: w 1960 r. izby zbudowane po wojnie stanowiły tylko około 24 proc. istniejących zasobów mieszkaniowych, natomiast w 1970 r. — 65 proc. a 1978 r. — 73 proc. Lata 1960–1979 były fazą najszybszego rozwoju miasta Płocka w jego historii; co nie oznacza rozwoju zrównoważonego. Porządkowanie śródmieścia miasta rozpoczęto od likwidacji baraków, prowizorycznych pomieszczeń, nieskanalizowanych ubikacji oraz otwartych śmietników.

W latach 1960–1968 przekwaterowano około 200 rodzin zajmujących mieszkania na parterze głównych ulic w śródmieściu w celu adaptacji tych mieszkań na pomieszczenia handlowe, usługowe, gastronomiczne oraz obiekty kultury. Pomimo dużej dynamiki w budownictwie mieszkaniowym i ogólnym, budownictwo przemysłowe, szczególnie w MZRiP, rozwijało się szybciej niż mieszkaniówka. Umożliwiło to wykorzystanie tzw. odpadowego ciepła z przemysłu na potrzeby miasta, zastępowania

nie kotłowni węglowych wymiennikami osiedlowymi i zmniejszanie zadymienia oraz dalszą rozbudowę miasta.

Dla Płocka, oprócz MZRiP, ważnymi w tym okresie były też inne budowy przemysłowe, realizowane w generalnym wykonawstwie PBP Petrobudowa, w tym m.in.: II etap rozbudowy Fabryki Maszyn Żniwnych, Zakłady Dziewiarskie Cotex (miejsca pracy dla kobiet), II etap rozbudowy Płockiej Stoczni Rzecznej, Płockich Zakładów Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego.

Służby geodezyjne

Miejska Pracownia Geodezyjna obsługiwała w latach 60. i przez połowę lat 70. inwestorów budżetowych m. Płock. Wraz z nowym podziałem administracyjnym kraju nastąpiła w 1975 r. reorganizacja służby geodezyjnej. W wyniku połączenia Miejskiej Pracowni Geodezyjnej z pracowniami terenowymi Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Warszawie powołano Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne Zakład nr 2 Płock. Po połączeniu Powiatowych Biur Geodezji i Urzędzeń Terenów Rolnych w Płocku, Kutnie, Gostyninie, Łęczycy i Sierpcu utworzono Wojewódzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych, zaś przy Urzędzie Wojewódzkim w Płocku powołano Wojewódzkie Biuro Geodezji i Kartografii.

Przedsiębiorstwa przemysłowe

Fabryka Maszyn Żniwnych

W zakresie budownictwa przemysłowego poza budownictwem rafineryjnym i petrochemicznym najważniejszym placem budowy w Płocku w latach 60. i 70. była Fabryka Maszyn Żniwnych (kolejny etap jej rozbudowy). W nowo wybudowanym w drugiej połowie lat 50. zakładzie na terenie pomiędzy dworcem PKP i ulicami Targową i Otolińską podstawowymi obiektami dla nowych linii produkcyjnych były hale o konstrukcji żelbetowej: hala montażowo-malarska, hala obróbki wiórowej i hala obróbki plastycznej. Zakupiono nowoczesne obrabiarki, agregaty wieloczynnościowe oraz automaty, co miało zasadniczy wpływ na wydajność pracy i jakość wykonania maszyn rolniczych.

Pierwsze kombajny zbożowe typu Vistula (KZB-3A) wyprodukowano w 1959 r., w 1961 r. ich produkcja wynosiła 560 szt. (przy zatrudnieniu 1860 osób), ostatnie egzemplarze przekazano dla rolnictwa w 1963 r. Ogółem FMŻ wyprodukowała 1634 szt. kombajnów. Dla rolników Brazylii i Kuby wykonano 230 szt. zmodernizowanych kombajnów, które przystosowano do zbioru ryżu na podmokłych terenach (według dokumentacji opracowanej przez inżynierów: Tadeusza Michalskiego, Jana Prokopa, Bronisława Urbanika i Stanisława Chmielarza).

Od 1963 r. rozpoczęto produkcję nowego typu Vistuli (KZB-3B), w okresie późniejszym wyprodukowano kombajn w wersji półgąsienicowej (KZB-3R) oraz kombajn z workiem doczyszczającym i kombajn ze zbiornikiem na ziarno zamocowany nad młocarnią, który można było opróżniać mechanicznie w czasie ruchu.

Kolejne adaptacje realizowały zespoły pod kierownictwem Bolesława Rostowskiego, w których uczestniczyli m.in.: Wiktor Kardasz, Henryk Urbaczewski, Wincen-

ty Zieliński, Bronisław Urbanik. Kolejne wersje kombajnów typu Vistula unowocześniły krajowe rolnictwo, uzyskały też liczącą się pozycję nie tylko w Brazylii i na Kubie, lecz również w Hiszpanii, Grecji, Francji, Włoszech, Wenezueli, Maroku i Syrii. Równolegle z produkcją Vistuli rozpoczęto pod kierownictwem kierownika Zakładowego Biura Konstrukcyjnego Tadeusza Michalskiego projektowanie konstrukcji nowego kombajnu o symbolu KZS-4, którego wydajność byłaby większa o 60 proc. wyższa niż KZB-3B. Niestety, kolejno wykonane prototypy należało dopracowywać, stąd nie trafił on do produkcji seryjnej.

Pomimo że w latach 1965–1966 r. w Fabryce produkowano rocznie ok. 2 tys. szt. kombajnów i ok. 1250 żniwiarek, nastąpiła stagnacja w wydajności pracy i znaczne obniżenie średnich zarobków pracowników, co spowodowało duży odpływ wykwalifikowanej kadry kierowniczej z zakładu do MZRiP.

W tej kryzysowej sytuacji w lutym 1966 r. powołano na dyrektora naczelnego Leopolda Grębosza, doświadczonego inżyniera z Zakładów Mechanicznych Łabędy. Od 1967 r. okresowo zwiększyła się produkcja kombajnów na rynek krajowy i zagraniczny, co poprawiło rentowność FMŻ. Niestety, po 10 latach modyfikacji Vistuli okazało się, że kombajn ten w stosunku do maszyn rolniczych tego typu w świecie wykazuje stosunkowo dużą zawodność, co zagroziło ekonomice zakładu oraz jego marginalizacji w kraju. W latach 1968–1969 nastąpił spadek popytu na kombajny Vistula, w wyniku czego wytyczne do planu gospodarczego zakładały wstrzymanie produkcji kombajnów w kraju oraz ich import z zagranicy (z ZSRR i NRD). Pierwszego września 1971 r. zaprzestano produkcji kombajnów Vistula. Ostatni egzemplarz był oznaczony numerem 19 000, czyli ogółem wyprodukowano w okresie 18 lat 19 tys. szt. Vistul (w tym w latach 1966–1970 — 10,5 tys.).

W związku z poważnym zagrożeniem egzystencji Zakładu wskutek produkcji kombajnów zbożowych przestarzałych i niekonkurencyjnych kadra inżynierów i techników FMŻ opracowała w latach 1968–1969 program produkcji nowych kombajnów o nazwie Bizon, o nowszej i bardziej ekonomicznej konstrukcji oraz wydajności dwukrotnie większej niż Vistula. Pierwsze trzy kombajny KZS-3 Bizon (o przepustowości od 3 do 3,5 kg masy na sekundę) wykonano w 1968 r. oraz kolejne pięć — w roku następnym, ponadto w 1969 r. powstał jeden model KZS-5 Bizon-Super (o przepustowości od 4,5 do 5 kg masy na sekundę). Badania efektywności tych kombajnów przeprowadzono w FMŻ przy współpracy z Przemysłowym Instytutem Maszyn Żniwnych w Poznaniu (PIMR) oraz Instytutem Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa Akademii Rolniczej (IBMIER) w Lublinie i Warszawie. W dniu 7 października 1969 r. pełnomocnikiem dyrekcji ds. koordynacji przy budowie serii próbnej kombajnów Bizon i Bizon-Super został Wacław Wojciechowski.

We wrześniu 1969 r. został powołany przy Fabryce Zakład Doświadczalny, który w następnym okresie przekształcono w Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Fabryki Maszyn Żniwnych (w okresie dziesięciu lat do 1979 r. wykonano w nim ok. tysiąca prac badawczych w zakresie technologii i konstrukcji maszyn oraz siedem typów kombajnów i dwie maszyny towarzyszące). W związku z pozytywną oceną krajowego środo-

wiska naukowego odnośnie płockich osiągnięć w projektowaniu kombajnów Bizon Rada Ministrów podjęła 10 marca 1970 r. Uchwałę nr 34/70 o uruchomieniu produkcji nowych ww. typów kombajnów do zbioru zbóż. Prezydium Rządu ustanowiło Czesława Stygara — Pełnomocnikiem Ministra Przemysłu Maszynowego ds. produkcji kombajnów oraz równocześnie powołało go na stanowiska: z-cy dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Ciągników i Maszyn Rolniczych w Warszawie oraz dyrektora FMŻ. Po 1970 r. wybudowano szereg obiektów uzupełniających w stosunku do produkcyjnych obiektów podstawowych, wybudowanych w końcu lat 60. Włączono wówczas do eksploatacji halę wydziałów pomocniczych, halę zaplecza technicznego transportu, prototypownię, kompresorownię itp. oraz wybudowano nowy kompleks administracyjny. Ponadto zmodernizowano istniejące obiekty podstawowe. Rozpoczęcie produkcji seryjnej kombajnów Bizon nastąpiło w 1971 r. (rocznie po okresie wstępnym produkowano ok. 4–5 tys. szt.).

W 1974 r. podjęto decyzję rządową w celu rozwoju produkcji kombajnów zbożowych Bizon dla osiągnięcia w 1980 r. 8 tys. szt. (w tym 1500 szt. kombajnów wysokowydajnych). Koncepcja rozwoju produkcji kombajnów została opracowana przez Biuro Bipromasz w Warszawie. Studium lokalizacyjne i projektowanie nowej części zakładu zostało wykonane przez Przedsiębiorstwo Projektowania i Realizacji Inwestycji Przemysłu Maszyn Rolniczych Agrometr w Poznaniu, które powstało z połączenia Przedsiębiorstwa Bipromasz z Biurem Biprotech w Poznaniu. Zgodnie z decyzją Prezydium Rządu określono cykl realizacji przedsięwzięcia na 36 miesięcy (rozpoczęcie — wrzesień 1975, zakończenie — wrzesień 1978). Rozbudowę zakładu przeprowadzono na terenie w kierunku północny-wschód od istniejącego zakładu, po drugiej stronie ulicy Targowej — włączając część tej ulicy do FMŻ. Na nowym terenie (24 ha) wybudowano zespół trzech hal produkcyjnych (konstrukcje stalowe) o powierzchni 7,5 ha. W ramach tej rozbudowy FMŻ — zakład partycypował w inwestycjach miasta i innych jednostek gospodarczych poprzez realizację następujących zadań: inwestycje komunalne (sieci wodociągowe, przepompownie, ulice); rozbudowa elektrociepłowni MZRiP; budowa magistrali ciepłej B (od elektrociepłowni MZRiP do FMŻ).

W wyniku zaistniałych trudności gospodarczych w kraju z końca lat 70. nastąpiło znaczne wydłużenie realizacji rozbudowy FMŻ i nie uzyskano planowanej produkcji rocznej kombajnów zbożowych. Funkcję koordynatora całego procesu inwestycyjnego pełniła służba inwestycyjna FMŻ. Poważny wkład w rozbudowę i modernizację FMŻ poza kolejnymi naczelnymi dyrektorami — Leopoldem Gręboszem (1966–1970), Czesławem Stygarem (1970–1977) i Wacławem Wojciechowskim (1977–1982), wnieśli: zastępca dyrektora ds. inwestycji — Wiesław Szczypka; z-ca dyrektora ds. technicznych i dyrektor OBR — Czesław Mucha; szef inwestycji — Jerzy Lorenc; szef produkcji — Bolesław Rostowski; główny inżynier ds. rozwoju OBR — dr inż. Mieczysław Królikowski; główny technolog — Tadeusz Szymański; główny konstruktor — Bronisław Urbanik; główny koordynator projektowania i realizacji — Zbigniew Staszkievicz; główny inżynier ds. utrzymania ruchu — Bolesław Sadecki; specjalista ds. inwestycji — Krystyna Jędrzejewska.

Generalnym wykonawcą rozbudowy zostało Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa, które zatrudniło następujących głównych wykonawców: Płockie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal w Płocku; Płockie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych Instal; Przedsiębiorstwo Produkcji Montażu Urządzeń Elektrycznych Elektromontaż w Warszawie, Oddział w Płocku; Łódzkie Przedsiębiorstwo Robót Teletechnicznych Telmont; Warszawskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych Budownictwa Przemysłowego Hydrocentrum 1; Warszawskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Dźwigar w Warszawie. Kolejnymi kierownikami budowy w generalnym wykonawstwie z ramienia Petrobudowy byli: Jan Przybyłowicz, Andrzej Stawecki, Zygmunt Skupiński, Jan Grobicki, Włodzimierz Serafimowicz, Ryszard Klatt, Wojciech Betiuk i Ryszard Liszyński. Długoletnim zasłużonym zastępcą kolejnych kierowników tej budowy był Stanisław Bentlewski.

Po wdrożeniu do produkcji seryjnej kombajnów Bizon i Bizon-Super przystąpiono do opracowania kombajnu o nazwie Bizon-Gigant. Założenia technoczo-ekonomiczne tego modelu opracowano w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Maszyn Żniwnych w Płocku (OBR) przy współpracy z PIMR Poznań i IBMIER Akademii Rolniczej w Warszawie i Lublinie. Pod kierownictwem szefa płockiego OBR dr. inż. Mieczysława Królikowskiego największy wkład w zaprojektowanie kombajnu Bizon-Gigant wnieśli: Tadeusz Dąbrowski, Eustachiusz Górnicki, Henryk Jastrzębski, Wiktor Kardasz, Wiesław Łęczycki, Zbigniew Niewiadomy, Bolesław Rostowski, Bronisław Urbanik. Pierwszy egzemplarz tego kombajnu został wykonany 12 czerwca 1973 r., natomiast seria informacyjna dla prób eksploatacyjnych w kraju i za granicą — w 1974 r. Następnym etapem rozwoju FMŻ było zmodernizowanie Bizonu-Super i opracowanie prototypu ZO56, którego wyprodukowano w 1976 r. ponad 800 szt. W tymże roku wykonano też pierwsze kombajny Bizon do zbioru kukurydzy. Następnie przystosowano te kombajny do zbioru ryżu, soi i sorgi. W 1977 r. wykonano ponad 300 szt. kombajnów Bizon-Gigant ZO60 do zbioru kukurydzy. Ogółem do września tego roku wyprodukowano 15 tys. kombajnów rodziny Bizon. Kolejną modernizacją tych kombajnów w latach 70. było opracowanie dokumentacji konstrukcyjnej kombajnu Bizon-Rekord ZO58 w celu zwiększenia przepustowości z 5,5 do 6,5 kg masy na sekundę oraz przystosowanie do pracy w trudnych warunkach. Wykonał to zespół z Zakładu Konstrukcji OBR pod kierownictwem Bolesława Rostowskiego i Wincentego Zielińskiego.

Płocka Stocznia Rzeczna

W wyniku różnicowania rodzajów działalności, funkcji i zadań dokonano w 1961 r. podziału przedsiębiorstwa Płockie Stocznie Rzeczne na jednostki niezależne: stocznia rzeczna (Płocka Stocznia Rzeczna), stocznia remontowa (baza remontowa taboru Żegluga Warszawskiej), port oraz zaplecze techniczne Przedsiębiorstwa Budownictwa Wodnego. W drugiej połowie lat 50. opracowano założenia do gruntownej rozbudowy stoczni, które stały się podstawą dla Biura Projektów Budownictwa Morskiego w Gdańsku do opracowania dokumentacji technicznej: hal produkcyjnych, slipu, nadbrzeży z urządzeniami przeładunkowymi i dźwigowymi, biurowca

i infrastruktury technicznej. Duże nakłady inwestycyjne po 1961 r. spowodowały przeistoczenie się jej w nowoczesny zakład. Powstała w efekcie największa w kraju stocznia rzeczna, która zaczęła realizować duże zamówienia z wielu państw z Europy i Azji na 500-tonowe motorowe barki oraz na pchacze barek typu Bizon (w 1979 r. zwodowano setny egzemplarz pchacza). Rozpoczęto również budowę jednostek pływających o wyporności 2000 ton bez napędu i 1700 ton z napędem własnym. W omawianym okresie sukcesywnie rozbudowano i zmodernizowano w Radziwiu również port. Inwestycję realizowała Petrobudowa, kierownikami budowy byli kolejno — Jan Przybyłowicz i Zygmunt Skupiński, kierownikiem robót — Zbigniew Kosz.

Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągu Naftowego Przyjaźń

W celu wybudowania i zarządzania polskim odcinkiem wielkiego rurociągu naftowego Przyjaźń ze złóż na północnym Uralu w ZSRR do Schwedt nad Odrą w ówczesnej NRD powołano w 1959 r. Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągu Naftowego Przyjaźń w Budowie, podległe Centrali Produktów Naftowych (CPN). Od 13 listopada 1963 r. nazwa przedsiębiorstwa została skrócona — bez dodatku w budowie (dziś nazwa PERN: Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń SA). Początkowo PERN zrealizowało jedną nitkę ropociągu z Adamowa na granicy z ZSRR do Schwedt o długości 630 km, z ośmioma stacjami pomp oraz dwoma bazami magazynowymi: w Adamowie i w Plebance k. Płocka, także z pompownią gotowych paliw na obszarze MZRiP. Budowę polskiego odcinka rurociągu rozpoczęto w 1960 r., natomiast prace przy połączeniu go z MZRiP zakończono 10 kwietnia 1964 r.

W okresie późniejszym wybudowano ropociąg łączący MZRiP z rafinerią gdańską oraz Portem Północnym (nazywany jako Rurociąg Pomorski). Kolejną inwestycją dla MZRiP był gazowy rurociąg etylenu do Włocławskich Azotów (obecnie Anwil). Aktualnie coraz częściej stosuje się tę technikę transportu produktów płynnych, jest bezpieczniejsza i ekonomiczniejsza od innych. Podstawowym zadaniem załogi PERN jest zapewnienie właściwej pracy urządzeń tłoczących w trakcie eksploatacji krajowego odcinka rurociągu naftowego, utrzymywanie odpowiednich kontaktów z dostawcami i odbiorcami oraz prawidłowa gospodarka zapasami w zbiornikach magazynowych.

Pierwszym dyrektorem PERN w budowie był Antoni Kumanowski (12 X 1959–3 IV 1962), któremu podlegali: Wiesław Dobas (naczelný inżynier) i Tadeusz Krysiński (główny księgowy). Następnym dyrektorem przedsiębiorstwa został Izidor Maćkowiak (1962–1981), w skład jego dyrekcji wchodził: Wiesław Dobas (naczelný inżynier), Henryk Frankiewicz (z-ca dyrektora ds. ekonomicznych, Kazimierz Pawłowski (z-ca dyrektora ds. technicznych rozruchu), Adam Ranwid (główny księgowy) i Henryk Janczewski (z-ca dyrektora ds. technicznych).

Pozostałe przedsiębiorstwa przemysłowe

W 1964 r. z prowizorycznych pomieszczeń w Radziwiu przeniesiono Płockie Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego do dzielnicy przemysłowo-składowej na Kostrogaju. Zakłady te zostały wybudowane przez Petrobudowę. Zaprzestały produkcji w 1998 r. Obecnie są tam chłodnie składowe i inne przedsiębiorstwa. W latach 1965–1967 w Zakładach Jajczarsko-Drobiarskich zaczęła funkcjonować Zakładowa Sta-

cja Wylęgu Drobiu. W latach 1970–1971 rozpoczęto budowę zaplecza surowcowego na bazie 40 powstałych ferm brojlerowskich, natomiast od 1973 r. — poszerzono produkcję o przetwory z kurcząt. W 1975 r. płocki Zakład Jajczarsko-Drobiarski działa w ramach Łódzkich Zakładów Drobiarskich. Dyrektorem został Rajmund Paczkowski.

W połowie 1971 r. Płockie Zakłady Przemysłu Terenowego przejęły do użytku obiekt inwestycyjny produkcji płyt uszczelniająco-głuszących dla licencyjnego samochodu FIAT 125-p. Funkcję dyrektora wówczas pełnił Tadeusz Workiewicz.

W latach 1968–1970 rozbudowano elewator zbożowy w Radziwiu o nową baterię silosów zbożowych (18 okrągłych silosów żelbetowych). Funkcję kierownika budowy pełnił Jan Przybyłowicz z Petrobudowy.

W latach 1972–1976 wybudowano Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego Cotex przy ul. T. Gierzyńskiego (we wschodniej części miasta poza linią kolejową), składające się z wielkiej kilkupiętrowej hali produkcyjnej z własną wolnostojącą kotłownią parową, oczyszczalnią ścieków, nawet z własną studnią wody oligoceńskiej. Funkcję dyrektora zakładu pełnił Stanisław Stefanicki. Z ramienia generalnego wykonawcy, tj. Petrobudowy, pierwszym kierownikiem budowy był Stanisław Strzyż, po nim tę funkcję sprawował Andrzej Sierputowski. W okresie prosperity przedsiębiorstwo zatrudniało ponad 2000 kobiet.

W latach 1960–1979 w dzielnicy przemysłowej Kostrogaj Petrobudowa w generalnym wykonawstwie zrealizowała: Centralę Rybną; kompleks hurtowych magazynów handlowych (dla MHD, Argedu i PZGS); Bazę Miejskiej Komunikacji Autobusowej (MPK). Ponadto wykonała w pozostałych dzielnicach miasta: Bazę Łączności; Centralę Nasienną; Piekarnię Mechaniczną; Filię FSO Polmo (w Radziwiu i w Trzepowie). Płockie przedsiębiorstwa: Naftoremont, Mostostal i PPIP Instal wybudowały sobie trzy nowoczesne bazy dla potrzeb przemysłowej produkcji pomocniczej.

W okresie tym powstało też w Płocku: kilka pralni mechanicznych; stacje obsługi samochodów; Centrala Przemysłu Naftowego; Centralne Targowisko (przy ul. Targowej); Spółdzielnia Drewno-Meblarska (kompleks obiektów na północ od jaru Brzeżnicy), Zakłady Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych Spółdzielni Pracy Inwalidów Świt oraz szereg obiektów gastronomicznych, jak restauracja Nowomiejska przy Al. F. Kobylńskiego (na osiedlu Tysiąclecia), którą otworzyły w 1971 r. Płockie Zakłady Gastronomiczne (jednostka zarządzająca 39 placówkami żywienia zbiorowego).

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne

W związku z budową MZRiP i rozbudową miasta 1 lutego 1960 r. uruchomiono komunikację miejską i powołano Miejską Komunikację Autobusową. Była to jednostka podległa Miejskiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej. Na początku stanu posiadania MPK sprowadzał się do ośmiu autobusów marki San H01, do których obsługi zatrudniono 16 kierowców. Z dniem 1 lipca 1966 r. powołano Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne, które funkcjonowało do początków lat 90. W 1970 r. miejska komunikacja autobusowa obsługiwała 20 stałych linii, natomiast system dowozu pracowników do Kombinatów tworzyły trzy linie wahadłowe, funkcjonowały też pomocnicze linie pracownicze na terenie miasta oraz linie dowożące pracowników z oko-

licznych wiosek. Dla poprawy warunków pracy transportu samochodowego w 1966 r. oddano do eksploatacji nową bazę towarową w Kostrogaju dla 200 jednostek Państwowej Komunikacji Samochodowej (PKS).

Płockie Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa (PPTSB)

Powołane w 1961 r. Płockie Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa przekształcono w przedsiębiorstwo Transbud w Płocku.

Energetyka

W wyniku szybkiego rozwoju przemysłu w kraju na przełomie lat. 50. i 60. oraz dużego zapotrzebowania na energię elektryczną w rolnictwie nastąpił okres intensywnej rozbudowy sieci energetycznej. W związku z wybudowaniem elektrowni wodnej na Narwi w miejscowości Dębe k. Warszawy uruchomiono w 1959 r. linię wysokiego napięcia, która niezbędna była m.in. dla MZRiP (pomimo budowy elektrociepłowni). Zapewniła ona drugostronne zasilenie Kombinatów i miast.

W omawianym dwudziestolecu funkcję dyrektora Zakładu Energetycznego w Płocku do końca 1975 r. pełnił Damian Jakubiak, po nim stanowisko objął dr inż. Jacek Szyke, który kierował Zakładem do 31 czerwca 1983 r. Z Wydziału Inwestycji przy Zakładzie Energetycznym w Płocku wydzielono w 1962 r. Samodzielny Oddział Wykonawstwa Inwestycyjnego (SOWI) z zadaniem wykonywania na sieciach elektrycznych robót inwestycyjnych i remontowych. Pierwszym kierownikiem płockiego SOWI został mgr inż. Jerzy Pasymowski, natomiast pierwszym kierownikiem Pracowni Projektowej przy SOWI był inż. Henryk Wodnicki, od 1967 r. — tę funkcję piastował inż. Ireneusz Suliński.

W wyniku nowego podziału administracyjnego kraju z lipca 1975 r., zlikwidowania powiatów i zwiększenia liczby województw z 17 do 49, nastąpiła zmiana granic obsługi Zakładów Energetycznych (począwszy od początku 1976 r.). Zakład Energetyczny Płock funkcjonując na terenie dwóch województw, tj. płockiego i ciechanowskiego, tylko nieznacznie zmniejszył swój stan posiadania. Podstawowe dane z końca 1976 r.: powierzchnia — 11 476 km²; długość linii 220 kV — 218 km; długość linii 110 kV — 593 km; długość linii SN — 8409 km; długość linii nn — 16 179 km; liczba stacji WN/SN — 19 szt.; liczba stacji SN/SN — 10 szt.; liczba stacji SN/nn — 5997 szt.; liczba odbiorców — 266 550 szt.; roczna sprzedaż energii elektrycznej — 932,6 tys. MWh.

Przedsiębiorstwa budowlano-montażowe

PBP Petrobudowa

Omawiany okres w płockim budownictwie mieszkaniowym i ogólnym, realizowanym w znacznej mierze przez Petrobudowę, charakteryzuje się nie tylko dużym postępem organizacyjnym, lecz również ogromnym postępem w technologii robót budowlanych. W przedsiębiorstwie powstał zespół inżynierów, który opracowywał i wdrażał nowe technologie. Przedsiębiorstwo jako jedno z pierwszych na Mazowszu wdrożyło m.in.: nowoczesne betonowanie (próżniowe odpowietrzanie betonów i betonowanie przy zastosowaniu pompy Stetter); stosowanie deskowań inwentaryzowanych typu

Ackrow; konstrukcje sprężone dla dużych rozpiętości wiązarów; klejone konstrukcje drewniane; ścianki działowe gipsowe; montaż kompletnie wyposażonych kabin sanitarnych.

Przykładowo na przestrzeni kolejnych dziesięcioleci przedsiębiorstwo realizowało mieszkaniówkę w następujących technologiach: tradycyjna — ściany z cegły lub bloczków (pierwsza połowa lat 60.); z wielkiego bloku — ściana z kilku bloków (począwszy od 1962 r.); z wielkiej płyty — ściana z jednej płyty typu OWT-67 (lata 70. i 80.); Systemem Budownictwa Monolitycznego — SBM-75 (druga połowa lat 70. i lata 80.). Omawiane technologie były kolejno przejmowane i udoskonalane przez Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowionego.

Petrobudowa wypracowała sobie na Mazowszu wysoką pozycję w postępie technicznym i technologicznym. Zakładowy Klub Techniki i Racjonalizacji w celu popularyzacji osiągnięć cyklicznie organizował wystawy obrazujące rozwój i dorobek wyznaczości pracowników. W ruchu racjonalizatorskim szczególnie wyróżnił się technik mechanik Zbigniew Wójcik z Bazy Sprzętu i Transportu (w 1969 r. złożył 32 projekty racjonalizatorskie i zajął pierwsze miejsce w Okręgu Warszawskim w konkursie na najaktywniejszego racjonalizatora) oraz inżynierowie: Zbigniew Jaruszewski, Zbigniew Michalski, Mieczysław Lewandowski, Witold Domański, Marek Majzner, Tadeusz Kulas i Wiktor Ząbkiewicz. Dużą aktywnością we współzawodnictwie racjonalizatorskim odegrali kolejni przewodniczący Zakładowego Klubu TiR Zbigniew Cybulski i Janusz Piertyszyn.

Płocki Kombinat Budowlany

Rynek przedsiębiorstw budowlanych ulegał ciągłym zmianom (reorganizacjom). Funkcjonujące od 1950 r. Budowlane Przedsiębiorstwo Powiatowe w 1964 r. zmieniło nazwę na Płockie Przedsiębiorstwo Budowlane. Przedsiębiorstwo liczyło wówczas ok. 1060 pracowników. Swym zasięgiem poza Płockiem obejmowało Sierpc, Gostynin oraz powiaty: płocki, sierpecki, gostyniński i sochaczewski. Przedsiębiorstwo to (do 1964) w okresie pierwszych 15 lat funkcjonowania wybudowało w ww. rejonie działania (nie tylko w Płocku) 709 obiektów, w tym: 51 szkół, 86 budynków mieszkalnych, 261 obiektów rolnych, 83 obiekty przemysłowe i 228 innych. Zasłużonym dyrektorem tego przedsiębiorstwa był Jerzy Beździek, który piastował funkcję dyrektora przez 22 lata, tj. od 1950 r. do 1972 r.

Przykładowo PPB w Płocku w 1971 r. zrealizowało następujące obiekty: urząd pocztowy przy ul. Bielskiej (koło hotelu Petropol), szkołę podstawową z halą sportową na osiedlu Dobrzyńska, trzy hotele dla FMŻ, przedszkole dla 120 dzieci przy ul. Miodowej, pawilon handlowy przy kinie Mazur oraz 980 izb mieszkalnych.

W roku 1972 Płockie Przedsiębiorstwo Budowlane połączyło się z Płockim Przedsiębiorstwem Robót Instalacyjnych. W 1973 r. PPB przejęło z Petrobudowy większą część potencjału realizującego budownictwo mieszkaniowe, jak również płocki oddział Warszawskiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych Cheminstal, po czym przekształciło się w Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowionego. Równocześnie przejęło ono od Petrobudowy Wytwórnnię OWT-67, którą zmo-

dernizowano, zwiększając jej wydajność z 3 do 6 tys. izb rocznie. Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowionego zostało głównym realizatorem dużych osiedli: Łukasiewicza (dokończenie po Petrobudowie), Kochanowskiego, Dworcowa, Mickiewicza i Międzytorze.

Udaną reorganizację PPB w PPBU przeprowadzili: dyrektor Ryszard Klatt i jego zastępca, a potem następca Kazimierz Kokoszczyński. W latach 60. i 70. funkcje zastępców dyrektora pełnili: Jan Winnicki (naczelnny inżynier), Henryk Szczepaniak (naczelnny inżynier), Stanisław Marciniak (ds. ekonomicznych), Eugeniusz Pawlica (ds. ekonomicznych), Eugeniusz Skrodzki (ds. przygotowania produkcji), Kazimierz Kokoszczyński (ds. środków produkcji), Robert Lipowski (ds. środków produkcji).

Funkcję szefa produkcji pełnili m.in. Wierzbicki, Andrzej Piotrowski i Ryszard Siedlecki. Spośród kadry kierowników budów i kierowników robót należy wymienić: Stefana Jeżewskiego, Leszka Ziółkowskiego, Jana Adama Korbę, Ryszarda Witka, Stefana Jankowskiego, Ryszarda Rędzińskiego, Witolda Sieradzkiego, Jana Brzozowskiego, Stanisława Dąbrowskiego, Romana Pendraszewskiego, Józefa Gołębiowskiego, Henryka Leszczyńskiego, Kazimierza Świderskiego, Janusza Niedzgarskiego, Eugeniusza Fabisiaka, Włodzimierza Gralewicza, Mieczysława Jankowskiego, Kazimierza Kwietnia, Andrzeja Drożyńskiego, Andrzeja Piotrowskiego, Skoniecznego, Elżbietę Rogalę-Szymańską, Mirosławę Różycką, Andrzeja Ciecwierza, Hannę Pątkowską-Kenig, Wiesławę Żuradę, Ewę Dalewską, Andrzeja Hajdómowicza, Jerzego Gawęckiego, Wiktora Kozaka, Ludomira Romanowskiego, Janusza Marzewskiego, Andrzeja Łupińskiego, Andrzeja Mazurowskiego, Ryszarda Stanisława Podwójciego, Borowskiego. Kierownikiem OWT w ramach PPBU został Zygmunt Grądzki.

Szczególnie wyróżniającym się członkiem dyrekcji był Jan Winnicki, wieloletni I zastępca kolejnych dyrektorów naczelnnych: Jerzego Beździeka i Ryszarda Klatta. W okresie późniejszym pełnił funkcję dyrektora Budopolu w Gostyninie i prezesa Spółki Kontener (obecnie członek zarządu Oddziału PZITB w Płocku).

W przedsiębiorstwie tym karierę zawodową rozpoczął jako majster budowy Stanisław Jakubowski, a następnie kierownik robót (później pełnił on kolejno funkcje: z-cy dyrektora Wojewódzkiej Spółdzielni Pracy, prezesa Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej, wiceprezydenta m. Płocka, prezydenta m. Płocka, prezesa PERN Przyjaźń, obecnie jest prezesem Łoży Płockiej Business Centre Club). W 1978 r. kolejny raz przedsiębiorstwo zmieniło nazwę, tym razem na Płocki Kombinat Budowlany. Przedsiębiorstwo to maksymalnie zatrudniało ok. 2400 pracowników.

Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane

Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane w 1972 r. przekształcono w Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego, które pod kierownictwem dyrektora Mieczysława Bandurskiego i jego zastępców Andrzeja Staweckiego, Janusza Osickiego i Janusza Mościckiego, stało się liczącą firmą na rynku płockim i w regionie — o szerokim wachlarzu rodzajów budownictwa. Później funkcje dyrektora w PBK kolejno pełnili: Tadeusz Skiba, Sławomir Modzelewski i Stanisław Markuszewski. Przedsiębiorstwo to poza remontami realizowało: budynki mieszkalne rotacyjne i typu plom-

ba, pawilony handlowe, sieci ciepłne, drogi (np. ul. A. Mickiewicza, ul. I. Lasockiego czy II pasmo Al. S. Jachowicza) oraz modernizowało obiekty zabytkowe (m.in. siedzibę TNP, Bibliotekę im. Zielińskich TNP, Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisława Małachowskiego), jak również wzmacniało skarpcę płocką (Jar Abisynia). Od roku 1975 Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego podlegało pod Zjednoczenie Gospodarki Komunalnej i Budownictwa Komunalnego w Płocku, w którym funkcję dyrektora Zjednoczenia pełnił Zygmunt Skupiński (były kierownik budowy a następnie kierownik Działu Przygotowania Produkcji w Petrobudowie).

Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych

W ciągu pierwszych 20 lat swej działalności (licząc od 1945) PPRM zbudowało na obszarze północnej Polski ogółem 314 mostów, w tym 179 żelbetowych (mosty i wiadukty), 60 mostów stalowych, 57 obiektów z betonu sprężonego i 18 innych. Łączna długość tych obiektów wyniosła wówczas 23,5 km. Przedsiębiorstwo miało szczęście do dobrego kierownictwa, po Aleksandrze Witkowskim kolejnymi dyrektorami byli: Janusz Derecki, Antoni Jabłoński, Jerzy Sarosiek, Henryk Gołębiowski, Andrzej Klimaszewski, wreszcie — zasłużony Stanisław Lesner (był dyrektorem od 1970 do 1971 r. oraz od 1973 do 1989 r.).

Miejski Zarząd Dróg i Mostów

Miejska Służba Drogowa przekształciła się w 1972 r. w Miejski Zarząd Dróg i Mostów. Spośród specjalistów zasłużonych w drogownictwie miejskim należy wymienić kierownika MSD Franciszka Janiszewskiego oraz pierwszego dyrektora MZDiM Rudolfa Piechocińskiego.

Rejon Dróg Publicznych w Płocku

W dniu 1 stycznia 1976 r. na bazie Rejonu Eksploatacji Dróg Publicznych w Płocku oraz Powiatowych Zarządów Dróg Lokalnych w Płocku i Sierpcu powołano Rejon Dróg Publicznych z siedzibą w Płocku, który pod tą nazwą funkcjonował do 1991 r.

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w okresie od 1956 r. do 31 marca 1975 r. funkcjonowało bez poważniejszych zmian organizacyjnych. W wyniku kolejnej reorganizacji w dniu 1 kwietnia 1975 r. utworzono dużą interdyscyplinarną jednostkę, tj. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej, w którym Wodociągi i Kanalizacja stanowiły Oddział III. Przedsiębiorstwo to funkcjonowało do końca 1979 r. W tym okresie funkcje dyrektora Wodociągów i Kanalizacji pełnił Tadeusz Chmura, kolejnymi jego zastępcami ds. technicznych byli: Karol Zaleski (od 1958 do 1970), Kazimierz Fabrykiewicz (od lutego 1970 do marca 1975) i Tadeusza Cieślińskiego (od maja 1975 do kwietnia 1976), natomiast głównym księgowym — Halina Kępczyńska (do lutego 1982 r.).

Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej

W październiku 1967 r. uchwałą Prezydium Miejskiej Rady Narodowej podjęto decyzję o powołaniu odrębnej jednostki zajmującej się prowadzeniem gospodarki ciepłej na terenie miasta, tj. Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Płocku.

Pierwszą załogę powołanego przedsiębiorstwa stanowiło 50 pracowników byłego Zakładu Gospodarki Ciepłej Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych. Przed tą grupą stanęły następujące podstawowe zadania: przygotowanie merytoryczne specjalistycznej kadry oraz stworzenie odpowiedniej bazy technicznej niezbędnej do obsługi szybko rozbudowującego się miasta. Funkcję dyrektora pełnili: p.o. Ignacy Sobczak, a następnie Sergiusz Niczyporuk (1968–1972).

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej

Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie w 1972 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej przekształcone zostało w Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej. Swoją działalnością pierwotnie obejmowało poza Płockiem m.in. północną część województwa warszawskiego. Funkcję dyrektora w tym okresie sprawowali: Jerzy Ławniczak (1972–1975) i Ryszard Suchwałko (1975–1979).

Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich Inżyniera w Bydgoszczy

W końcu lat 70. jednostka organizacyjna w Płocku z Przedsiębiorstwa Robót Inżynierskich Inżyniera w Bydgoszczy wybudowała wodociąg wzdłuż ul. F. Chopina oraz Stację Uzdatniania Wody. Wcześniej jednostka funkcjonowała jako Kierownictwo Grupy Robót podległe Przedsiębiorstwu Robót Inżynierskich Inżyniera w Warszawie.

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej

W 1974 r. powołano Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Na bazie tej jednostki w 1975 r. powołano Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej, które funkcjonowało do końca lat 70. jako duża wielobranżowa jednostka, składająca się z wyspecjalizowanych oddziałów gospodarki komunalnej, jak m.in.: mieszkalnictwo, drogownictwo, mostownictwo, wodociągi, kanalizacja czy zieleń. Funkcję dyrektora naczelnego PGKiIM pełnił Tadeusz Magnuski. W ramach PGKiIM poszczególnymi oddziałami zarządzali: Oddziałem Zieleni i Oczyszczania Miasta — Janusz Górczyński; Oddziałem Dróg i Mostów — kolejno: Rudolf Piechociński, Tadeusz Skiba, Andrzej Małek, Henryk Szczepanik, Janusz Górczyński i Władysław Walczak; Oddziałem Wodociągów i Kanalizacji — Tadeusz Chmura; Zakładem Budynków Mieszkalnych — Andrzej Poług; Zakładem Transportowo-Sprzętowym — Andrzej Bednarski.

Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego

Do roku 1974 Płockim Przedsiębiorstwem Budownictwa Wodnego (niezależnie od nazw) m.in. zawiadywał pracujący od powstania przedsiębiorstwa — Bolesław Kuźnicki. Kolejnym szefami byli: Odon Zajdel i Leonard Leszczyński.

Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne

W roku 1965 na bazie Rejonowego Kierownictwa Robót Wodno-Melioracyjnych w Płocku powstało Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne. Do zadań tego przedsiębiorstwa, oprócz wykonywania melioracji podstawowych, należała budowa wałów przeciwpowodziowych oraz dbałość o mniejsze ciekły wodne i rowy, w tym kanał Dobrzykowski, rów Popłaciński i inne. Przedsiębiorstwo prowadziło regulację Wisły na

odcinku od Wyszogrodu poprzez Płock po Nowy Duninów. Długoletnią funkcję dyrektora pełnił Józef Morawski, pracujący od początków RKRW-M.

Do końca 1975 r., tj. w okresie 30 lat funkcjonowania w Płocku jednostek melioracyjnych, wykonano 36 246 ha drenowań (co daje 22 tys. km ułożonych rurociągów) oraz wykonano 30 km wałów przeciwwodnych, zabezpieczających 5000 ha gruntów ornych przed powodzią. W latach 60. i 70. jednostka ta kilkakrotnie uzyskiwała tytuł najlepszego przedsiębiorstwa melioracyjnego w Polsce. Duży wkład w jej osiągnięcia poza, Jerzym Zielińskim, wniósł Stanisław Zakroczyński, który w latach 1959–1976 pracował na stanowiskach kierownika budowy, kierownika grupy robót, kierownika działu techniczno-produkcyjnego i naczelnego inżyniera (zastępcy dyrektora).

Zarządy i spółdzielnie mieszkaniowe

Zarząd Budynków Mieszkalnych

Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych został przekształcony w 1969 r. w Zarząd Budynków Mieszkalnych.

Robotnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa przy FMŻ

Od końca lat 50. trwa rozwój spółdzielczości mieszkaniowej, która prowadzi gospodarkę zasobami mieszkaniowymi włącznie z inwestycjami na podlegających spółdzielniom osiedlach. Zmieniały się formy organizacyjne w spółdzielczości mieszkaniowej. Najstarsza, utworzona 17 marca 1958 r. przy Fabryce Maszyn Żniwnych Robotnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa, została przemianowana w 1962 r. w Międzyzakładową Spółdzielnię Mieszkaniową. Zadaniem jej było zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych pracowników płockich zakładów pracy (a nie wyłącznie jak dotychczas pracowników FMŻ). W pierwszej połowie lat 60. Robotniczą Spółdzielnią Mieszkaniową przy FMŻ zarządzał prezes Czesław Lewandowski. W dniu 15 stycznia 1965 r. MSM powołano nowy Zarząd w składzie: Jan Szelągowski — prezes; Mieczysław Adamkiewicz — zastępca prezesa; Kazimierz Gołębiowski — członek. W latach 1959–1965 funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej pełnił Marian Garstka.

Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa

Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa i Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa na połączonym Walnym Zebraniu w dniu 18 grudnia 1965 r. podjęły decyzję o połączeniu się spółdzielni. Przyjęto nowy Statut oraz wybrano jedną Radę Nadzorczą, a nowa spółdzielnia przyjęła nazwę: Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa. W dniu 12 grudnia 1966 r. powołano własne służby remontowe. W dniu 17 lipca 1967 r. otwarto pierwszy ogródek jordanowski (na os. J. Kochanowskiego). W dniu 15 czerwca 1972 r. przyjęto nowy Statut i nową nazwę: Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa. W dniu 30 grudnia 1972 r. przekazano do użytku Spółdzielczy Dom Kultury (SDK) — na osiedlu Tysiąclecia.

W dniu 20 czerwca 1973 r., w ramach zasobów mieszkaniowych PSML-W, zostały wydzielone trzy samodzielne jednostki organizacyjne (osiedla): Kochanowskiego, Tysiąclecia i Łukasiewicza. Na 20-lecie PSMLW w dniu 20 maja 1978 r. oddano do użytku obecną siedzibę Zarządu Spółdzielni.

W dniu 30 sierpnia 1975 r. powstała Wojewódzka Spółdzielnia Mieszkaniowa (WSM), której członkiem została PSML-W. Przekazała ona 1 października 1975 r. dla WSM bazę remontową wraz załogą. Nową siedzibę Zarządu PSML-W (przy ul. Westerplatte 6a) przekazano do użytku 20 maja 1978 r. W związku z likwidacją 1 stycznia 1982 r. Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej PSML-W przejęła bazę remontową oraz wprowadziła własny nadzór inwestycyjny. W dniu 1 grudnia 1982 r. wyodrębniła nową jednostkę organizacyjną — Osiedle Dworcowa.

W okresie do połączenia się spółdzielni — w Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej zmiany prezesów Zarządu następowały kolejno w dniach: 4 IV 1960 — Stanisław Petrulewicz (prezes), Bronisław Sokołowski (z-ca prezesa); 3 V 1962 — Tadeusz Matyszewski (prezes), Bronisław Sokołowski (z-ca prezesa); 15 X 1962 — Bronisław Sokołowski (prezes), Zbigniew Hibner (z-ca prezesa); 1 XII 1962 — Zbigniew Hibner (prezes), Stefan Piekut (z-ca prezesa); 6 VI 1963 — Zbigniew Hibner (prezes), Maria Krużyńska (z-ca prezesa).

Po połączeniu się spółdzielni mieszkaniowych zmiany na stanowiskach prezesów i ich zastępców następowały kolejno w dniach: 22 XII 1965 — Zbigniew Hibner (prezes), Henryk Wiśniewski (z-ca prezesa); 1 I 1967 — Zbigniew Hibner (prezes), Bronisław Sokołowski (z-ca prezesa); 17 VII 1967 — Zbigniew Hibner (prezes), Henryk Wiśniewski (z-ca prezesa), Czesław Lewandowski (z-ca prezesa); 5 XII 1969 — Zbigniew Hibner (prezes), Henryk Wiśniewski (z-ca prezesa), Eugeniusz Pawlak (z-ca prezesa); 16 IV 1972 — Włodzimierz Zajac (prezes), Piotr Malinowski (z-ca prezesa), Eugeniusz Pawlak (z-ca prezesa); 9 XI 1972 — Włodzimierz Zajac (prezes), Wiesław Wojda (z-ca prezesa), Eugeniusz Pawlak (z-ca prezesa); 15 XI 1973 — Włodzimierz Zajac (prezes), Antoni Lewandowski (z-ca prezesa), Andrzej Żurawski (z-ca prezesa); 28 XII 1973 — Włodzimierz Zajac (prezes/dyrektor), Antoni Lewandowski (z-ca prezesa ds. ekonomicznych), Tadeusz Sawicki (z-ca prezesa ds. technicznych); 31 VIII 1975 — Tadeusz Lis (prezes/dyrektor), Henryk Grochowski (z-ca prezesa ds. eksploatacji), Leszek Guzowski (z-ca prezesa ds. społecznych); 10 III 1976 — Andrzej Piotrowski (prezes/dyrektor), Henryk Grochowski (z-ca prezesa ds. eksploatacji), Leszek Guzowski (z-ca prezesa ds. społecznych). Spośród wielu zasłużonych prezesów i wiceprezesów PSM omawianego dwudziestolecia należy wyróżnić Zbigniewa Hibnera — zarządzającego spółdzielnią w okresie od 1962 r. do 1972 r., w okresie późniejszym został przewodniczącym Prezydium Rady Miasta Płocka.

W omawianym dwudziestoleciu funkcję przewodniczących Rady Nadzorczej pełnili: Bolesław Ciesielski (do 25 III 1960), Czesław Drązkiewicz (26 III 1960–13 VIII 1961), Zdzisław Gołębiowski (14 VIII 1961–15 V 1963), Bronisław Sokołowski (16 V 1963–12 I 1967), Antoni Lewandowski (13 I 1967–8 V 1969), Henryk Grochowski (9 V 1969–28 VIII 1975), Jan Borowski (29 VIII 1975–11 V 1978), Ludwik Żak (12 V 1978–5 V 1980).

Spółdzielcze Zrzeszenie Budowy Domków Jednorodzinnych Związkowiec

Utworzone na początku lat 60. Spółdzielcze Zrzeszenie Budowy Domków Jednorodzinnych Związkowiec uzyskało zgodę na lokalizację trzech osiedli jednorodzinnych: nad jarem Brzeźnicy (w rejonie Chełpowa), na skarpie nad Wisłą (za ZOO) oraz

przy ul. Wyszogrodzkiej. W 1964 r. funkcję prezesa pełnił Janusz Kołakowski, wiceprezesa Zygmunt Wiśniewski, a sekretarza Roman Jędrzejewski, natomiast Radzie Nadzorczej przewodniczył T. Skura.

Biuro Projektów Inwestprojekt

W drugiej połowie lat 70. w ramach spółdzielczości mieszkaniowej powołano Biuro Projektów Inwestprojekt. Zadaniem tej jednostki inwestorsko-projektowej była kompleksowa obsługa procesu inwestycyjnego: od wykupów terenu, poprzez projektowanie i nadzór inwestorski. Inwestprojektem kierowali kolejno: Edmund Miecznikowski, Maciej Wróblewski i Mieczysław Kamiński.

Budownictwo mieszkaniowe

Spośród wymienianych poniżej inwestycji mieszkaniowych Petrobudowa zrealizowała w generalnym wykonawstwie następujące osiedla: Kolegialna, Dobrzyńska, Tysiąclecia, Łukasiewicza (ok. 50 proc.), Otolińska (domki jednorodzinne dla załogi), jak również budynki typu kawalerkowiec przy ul. J. Słowackiego i Na Skarpie. Wyliczono, że Petrobudowa wybudowała do końca 1977 r. około 25 tys. izb mieszkalnych.

W 1971 r. Petrobudowa uruchomiła wytwórnię prefabrykatów do budowy domów z tzw. wielkiej płyty (OWT-67) o zdolności wytwórczej 3 tys. izb rocznie (wstępnie przed wprowadzeniem usprawnień technologiczno-organizacyjnych planowana była wytwórnia o zdolności 2 tys. izb rocznie). Funkcję kierownika budowy pełnili kolejno: Józef Komorowski i Marek Majzner (później szef produkcji a następnie dyrektor naczelny Petrobudowy). Pierwszym kierownikiem wytwórni został Zygmunt Grądzki, z-cą kierownika — Jerzy Łuczak.

Począwszy od 1973 r., gdy Płockie Przedsiębiorstwo Budowlane przekształciło się w Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowionego (a następnie w Płocki Kombinat Budowlany) i przejęło znaczną część sił ludzkich oraz środków produkcji Petrobudowy wraz wytwórnią OWT-67 — wówczas stało się głównym realizatorem dużych osiedli mieszkaniowych w mieście (osiedla: Łukasiewicza — dokończenie, Kochanowskiego, Dworcowa, Mickiewicza i Międzytorze).

Osiedle Kolegialna wybudowano w pierwszej połowie lat 60. (początek marzec 1960 r.) w technologii tradycyjnej (z cegły i bloczków) na podstawie planu zagospodarowania z 1958 r. Inwestorem była Rada Narodowa. Było to pierwsze osiedle pięciokondygnacyjnych budynków wielorodzinnych dla potrzeb MZRiP oraz budowniczych Kombinat, zlokalizowane na terenach dawnego Błonia po obu stronach ul. Kolegialnej. Kierownikiem budowy w generalnym wykonawstwie z Petrobudowy był Mirosław Adamiak.

Osiedle Wolnej Afryki to zespół budynków między ul. A.J. Nowowiejskiego (dawniej: Wolnej Afryki), Kazimierza Wielkiego i S. Okrzei (po rozebraniu tzw. Czarnego Dworu) — wykonany na początku lat 60. Było to niewielkie osiedle zrealizowane w ramach budownictwa spółdzielczego. Funkcję kierownika budowy z Petrobudowy pełnił Józef Nowak.

Osiedle Dobrzyńska (w granicach obecnych ulic: Dobrzyńska, I. Mościckiego, J. Słowackiego, Al. I. Łukasiewicza i Al. F. Kobylińskiego) budowano od 1962 do 1970 r. w technologii wielkiego bloku (płyta żerańska). Inwestor: Rada Narodowa. Projekt osiedla dla ok. 5 tys. mieszkańców wykonano w warszawskim Biurze Projektów Miastoprojekt Stolica-Wschód według projektu architektów Tadeusza Kobyłańskiego i Jadwigi Grębeckiej; konstrukcja — Stefan Goetz. Na terenie osiedla mieszkaniowego zaprojektowano system wewnętrznych tzw. uliczek-sięgaczy obudowanych pięciokondygnacyjnymi długimi budynkami o urozmaiconym kształcie. Dla osiedla zaprojektowano mieszkania w wersji oszczędnościowej (ciemne kuchnie i wspólne korytarze). Zgodnie z projektem na osiedlu wybudowano: dwie szkoły podstawowe, dwa przedszkola, żłobek, szkołę zawodową (zespół szkół budowlanych przy ul. I. Mościckiego), podstawowy punkt handlu i usług, dzielnicowy dwupoziomowy ośrodek handlu i usług (przy ul. Miodowej), przychodnię lekarską z apteką (przy Al. I. Łukasiewicza) i krytą pływalnię (przy Al. F. Kobylińskiego). Kierownikiem budowy osiedla z ramienia generalnego wykonawcy PBP Petrobudowa był Jan Przybyłowicz. Pierwsi lokatorzy osiedlili się w styczniu 1964 r. Na obrzeżach osiedla przy ul. J. Słowackiego w latach 1968–1972 wzniesiono dla pracowników Petrobudowy zespół hoteli robotniczych, tzw. kawalerkowców.

Osiedle Skarpa realizowano od 1964 r. do końca lat 70. (technologia — wielki blok). Osiedle jest położone pomiędzy Wisłą, jarem rzeczki Brzeźnica i ul. Dobrzyńską. Autorem projektu był arch. Tadeusz Majewski z Biura Projektowo-Badawczego Budownictwa Miastoprojekt-Mazowsze w Warszawie. Przyjęto koncepcję uzupełnienia istniejącej luźnej zabudowy indywidualnej nowymi budynkami wielorodzinnymi.

Nowe Centrum. Zaistniała konieczność przebudowy ówczesnego centrum miasta dla powiązania w jednolity organizm urbanistyczny wybudowanych nowych osiedli ze starą zabudową. Podstawową funkcją nowego centrum (po przebudowie) miały być usługi o charakterze ogólnomiejskim. W związku z tym rozpisano w 1962 r. ogólnopolski konkurs urbanistyczno-architektoniczny, obejmujący obszar o powierzchni 52 ha na skrzyżowaniu dwóch głównych ciągów komunikacyjnych: ul. Bielskiej oraz Al. S. Jachowicza — Al. F. Kobylińskiego. Obszar ten był ograniczony obecnymi ulicami: Nowy Rynek, Królewiecką, H. Sienkiewicza, A. J. Nowowiejskiego, I. Łukasiewicza, Tysiąclecia, Bielską i Al. S. Jachowicza. W północnej części zaplanowano budowę osiedla Centrum Północ, które obecnie nosi nazwę Osiedla Tysiąclecia. Centrum te zostało zaprojektowane przez architektów Stefana Putowskiego i Tadeusza Zielińskiego z Zakładów Doświadczalnych ASP w Warszawie. Projekt został nagrodzony. Realizacja budowy Centrum trwała od 1963 do 1974 r. Przebudowę Centrum dotyczącego północnej części obszaru zabudowy kończono według projektu zmian arch. Tadeusza Majewskiego.

Osiedle Tysiąclecia dla ok. 9 tys. mieszkańców wybudowano na zlecenie Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej w okresie od 1964 r. do 1971 r. Autorem projektu realizacyjnego był arch. Tadeusz Majewski (Miastoprojekt-Mazowsze Warszawa), który dokumentację przygotował w oparciu o projekt centrum Płocka wykonany przez

warszawskich architektów: Stefana Putowskiego i Tadeusza Zielińskiego (I nagroda w zamkniętym konkursie SARP). Osiedle wykonano w technologii wielki blok. Realizacja projektu dotyczyła obszaru między ulicami: I. Łukasiewicza, Tysiąclecia, Bielską i Al. F. Kobylińskiego, nie wykonano obiektów wzdłuż południowej strony Al. F. Kobylińskiego. Poza kilkoma zespołami budynków mieszkalnych pięciokondygnacyjnych i dwoma kompleksami po pięć punktowych budynków jedenastokondygnacyjnych na osiedlu wybudowano: szkołę podstawową, przedszkole, żłobek, klub osiedlowy, ogródek dziecięcy z basenem, zaplecze techniczne obsługi osiedla, stację obsługi samochodów, domy handlowo-usługowe oraz podstawowy handel i usługi. Osiedle w połowie przecina aleja spacerowa prowadząca w kierunku Wisły. W pierwszej fazie realizacji tego osiedla poza Petrobudową uczestniczyło warszawskie przedsiębiorstwo Budomontaż — Warszawa. W 1970 r. Petrobudowa przekazała część potencjału produkcyjnego zajmującego się mieszkaniówką na os. Tysiąclecia do Budomontażu (wraz z ówczesnym kierownikiem budowy Witoldem Chlewińskim). Pozostałe obiekty z ramienia Petrobudowy realizował kierownik budowy Kazimierz Blidzewski.

Osiedle Łukasiewicza dla ok. 16 tys. mieszkańców wykonano w latach 1970–1985 na obszarze 42 ha pomiędzy ulicami: I. Łukasiewicza, Batalionów Chłopskich, Gwardii Ludowej, R. Rembieleńskiego i Tysiąclecia. Inwestorem była Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa. Budynki mieszkalne zrealizowano w technologii wielkiej płyty (OWT-67), natomiast pawilony usługowo-handlowe w technologii T. Autor projektu: arch. Tadeusz Majewski z Miastoprojekt-Mazowsze Warszawa. Rozbudowę tego osiedla projektował również T. Majewski. Na osiedlu poza pięćdziesięcioma trzema budynkami pięciokondygnacyjnymi cztero- i osmioklatkowymi oraz dziesięcioma budynkami jedenastokondygnacyjnymi wybudowano m.in. dwie szkoły podstawowe, dwa żłobki, kilka ogródków dziecięcych, dzielnicowy ośrodek handlu, ośrodek zdrowia, podstawowy handel i usługi, bank, kościół, zaplecze obsługi osiedla oraz garaże. Pierwszą część osiedla (ok. połowę) od strony ul. I. Łukasiewicza do obecnej pieszej promenady A. Roguckiego realizowała w generalnym wykonawstwie Petrobudowa (roboty wodno-kanalizacyjne jako podwykonawca wykonywało WPIP Cheminstal Warszawa). Po przekazaniu przez Petrobudowę w 1973 r. potencjału budownictwa mieszkaniowego Płockiemu Przedsiębiorstwu Budowlanemu — przedsiębiorstwo to (pod nową nazwą jako Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowanego) wykonało drugą część osiedla i zakończyło zagospodarowanie terenu. W celu zminimalizowania kosztów transportu prefabrykatów na terenie osiedla zlokalizowano wytwórnię prefabrykatów OWT-67 (fabrykę domów), funkcjonowała ona do lat 90. Osiedle popularnie w swoim czasie nazywano Wielką Płytą.

Osiedla Kochanowskiego (z wielkiej płyty) wykonano w drugiej połowie lat 70. Osiedle to stanowiło urbanistyczną kontynuację osiedla przy ul. Obrońców Stalingradu (obecnie ul. Obrońców Westerplatte).

Osiedla Międzytorze (z wielkiej płyty) zbudowano w latach 1973–1992 dla ok. 8 tys. mieszkańców według projektu arch. Jerzego Kleszy na terenie między torami kolejowym prowadzącymi do dworca PKP a torami prowadzącymi do byłej jed-

nostki wojskowej (obecnie rozebranymi). Inwestorem była Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa. Generalnym wykonawcą było Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowionego. Handlowe centrum tego osiedla stanowią ulice T. Gierzyńskiego, F. Piaska i W. Lachmana.

Osiedle Dworcowa (A. Mickiewicza) wybudowano w większości w technologii z wielkiej płyty. Roboty budowlano-montażowe w generalnym wykonawstwie Płocki Kombinat Budowlany realizował od 1978 r. do połowy lat 90.

Osiedle Stare Miasto. W związku z przeprowadzeniem w Płocku w dniu 12 września 1976 r. ogólnokrajowych Centralnych Dożynek z udziałem najwyższych władz kraju miasto wcześniej otrzymało dodatkowe dotacje na remonty elewacji kamienic zabytkowych na Starym Mieście oraz na drogownictwo.

Zabudowa jednorodzinna w okresie lat. 60. i 70. była realizowana na wolnych terenach osiedla Wyszogrodzka i w Imielnicy oraz na obrzeżu jaru Brzeźnicy. Na Winiarach rozpoczęto budowę osiedla spółdzielczego, liczącego około 400 domków jednorodzinnych. Niekontrolowane budownictwo jednorodzinne na początku lat 60. w dzielnicy Dworcowa przy linii kolejowej spowodowało zablokowanie cennego terenu między dworcem PKP i śródmieściem, co negatywnie wpłynęło na parametry ulicy F. Chopina, stanowiącej ważny element miejskiej obwodnicy. W latach 70. powstało osiedle indywidualnych domków jednorodzinnych przy ul. Otolińskiej.

Budownictwo ogólne

W kwartale między ulicami: Nowy Rynek, Królewiecką, Bielską i Al. S. Jachowicza zlokalizowano następujące obiekty użyteczności publicznej: hotel Orbis-Petropol, Dom Kultury (obecnie Teatr Dramatyczny), Dom Meblowy, salon usług radiowo-telewizyjnych, salon motoryzacyjny i stację TOS, Szkołę Podstawową nr 1, Poczta Główną (przy ul. Bielskiej) i Rzemieślniczy Dom Handlowy (Antypodkowa), który przedzielił na dwie części plac Nowy Rynek. Na zapleczu części wschodniej Nowego Rynku wybudowano targowisko, natomiast po przebudowie części północnej utworzono Plac Manifestacji (obecnie plac Teatralny). W omawianym okresie (20 lat) wzniesiono szereg interesujących obiektów architektonicznych projektowanych przede wszystkim przez architektów warszawskich, często znanych.

Dom Turysty PTTK (obecnie Hotel Starzyński). W latach 1960–1961 na skarpie płockiej przy ul. Piekarskiej na fundamentach rozebranego przez Niemców w 1940 r. teatru (dawnego kościoła) powstał z funduszy Toto-Lotka, według projektu warszawskiego architekta prof. Marka Leykama Dom Wycieczkowy PTTK. Obiekt ten o kubaturze 7845 m³ pozytywnie kontrastował z zabytkową architekturą zespołu katedralno-zamkowego, miał bardzo nowoczesną, z oryginalnym horyzontalnym układem bryły, z nawisem piętra nad tarasem kawiarni, przy dosyć lekkiej konstrukcji (szkielet żelbetowy, osłonowe ściany z lekkich płyt termoizolacyjnych) i duże okna z drzwiami balkonowymi. Wschodnia część budynku została wykonana w postaci tarasu kawiarnianego (widokowego), a pod nim węzły sanitarne dla restauracji. Miał też ciekawe wykończenie wewnętrzne, m.in. wykonane na ścianach z ceramiki: mapę plastyczną

Płocka i herb miasta (wykonane przez artystki — ceramiczki Martę Podoską-Koch i Wandę Zawidzką-Manteufel. Przyległa skarpa została przed osuwaniem się zabezpieczona murem oporowym z otwartym tarasem promenady, opartym na tym murze. W skarpie poniżej wykonano drenaż zabezpieczający ją przed nadmiernym nawodnieniem opadami. Obsadzono ją ligustrem. W 1972 r. przed Domem PTTK stanął granitowy eratyk z napisem upamiętniającym 50 lat turystyki w Płocku.

W związku z trudną sytuacją finansową w początkach lat 90. Zarząd Główny PTTK zdecydował się na odstąpienie obiektu prywatnemu inwestorowi. Ten, w latach 1994–2004 wymienił dach i stolarkę, obudował dawne tarasy, ocieplił ściany, zdecydowanie poprawił komfort pokoi i ich wyposażenie, wreszcie udanie rozbudował część gastronomiczną z tarasem widokowym. Powstał czterogwiazdkowy hotel Staryński (od nazwiska właściciela).

Hangar na lotnisku. W latach 1931–1935 na Kostrogaju pod Płockiem wybudowano lotnisko o powierzchni 54 ha (jedno z większych w owym czasie w kraju). W końcu II wojny światowej Niemcy, wycofując się z miasta, zniszczyli budynek meteorologiczny i baraki. Po odzyskaniu niepodległości rola lotniska ograniczyła się do funkcji szkoleniowej. W dniu 21 października 1957 r. został powołany Aeroklub Ziemi Mazowieckiej w Płocku (przy ul. Bielskiej), natomiast w 1963 r. wybudowano przy pomocy płockich zakładów pracy hangar i pozostałe obiekty.

Hotel Orbis-Petropol (dziewięciokondygnacyjny, 170 miejsc noclegowych z kompleksem kawiarniano-restauracyjnym) u zbiegu ulic: S. Jachowicza i Bielskiej został wykonany w latach 1962–1964. Zespół autorski architektki: Jerzy Czyż i Jan Furman; kierownik budowy — Daniel Kaszuba (Petrobudowa). Zlikwidowany został istniejący tuż obok zabytkowy drewniany budynek karczmy.

Dworzec kolejowy oddano do użytkowania w styczniu 1965 r. (generalnym wykonawcą było Przedsiębiorstwo Robót Kolejowych Nr 7 z Warszawy).

Bar Piast przy ul. Tumskiej (kompleks gastronomiczny) wg projektu arch. Witolda Piaseckiego i arch. Henryka Sęczykowskiego oddano w 1967 r. (później po modernizacji funkcjonował jako Hortex (ciastkarnia, kawiarnia i restauracja).

Pawilon gastronomiczno-handlowo-usługowy Basztowa przy ul. S. Okrzei został w 1968 r. wzniesiony przez Płockie Przedsiębiorstwo Budowlane według projektu architekta Edwarda Wysockiego. Usadowiono w nim restaurację Basztowa wraz ze sklepem spożywczym Sam i zapleczem usług rzemieślniczych (w okresie późniejszym restauracja funkcjonowała jako nocny lokal taneczny).

Dom Rzemiosła przy Al. S. Jachowicza został wykonany w latach 1966–1970.

Biurowiec Okręgowej Dyrekcji Inwestycji Miejskich przy Al. S. Jachowicza i ul. J. Kochanowskiego powstał na początku lat 70.

Szpital im. Marcina Kacprzaka na Winiarach — budynek ośmiokondygnacyjny o kubaturze ok. 150 tys. m³ na 660 łóżek zakończono w 1973 r., natomiast pawilony szpitala zakaźnego zostały oddane do użytku wcześniej — w 1968 r. Dokumentację architektoniczną pod kierownictwem głównego projektanta arch. Ryszarda Trzaski wykonali architekci z Biura Projektów Budownictwa Ogólnego w Warszawie: Adria-

na Kłosińska i Tadeusz Nasfeter, natomiast dokumentację konstrukcyjną Janusz Gołębiowski i Wiesław Kłosiński. Dokumentację specjalistyczną opracowali projektanci z biura projektów Miastoprojekt-Specjalistyczne w Warszawie. Kierownikami budowy z Petrobudowy byli kolejno: Witold Domański, Czesław Majchrzak, Bogumił Wojnowski i Stanisław Strzyż.

Budynek centrali PKO i PZU przy ul. Tumskiej projektowali architekci z Wojewódzkiego Biura Projektów w Warszawie: Kazimierz Górski, Bonifacy Kowalski i Zbigniew Parandowski, natomiast konstrukcję obiektu — Aleksander Haweman.

Kino w Radziwiu — powstało w wyniku adaptacji remizy strażackiej w 1967 r.

Amfiteatr na ok. 3 tysiące miejsc — we wnęce erozyjnej Wzgórza Sieciecha zrealizowano w latach 1968–1971. Projektowali: płoccy architekci Ignacy Bładowski i Czesław Korgul oraz z Warszawy — Henryk Sęczykowski. Zabezpieczenie skarpy zaprojektował prof. Lech Wysokiński z Warszawy. Kierownikiem budowy był Zygmunt Pater z PPRM Mosty (obecnie prezes spółki Mosty Łódź). Obiekt wybudowano w czynie społecznym.

Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego wybudowano w latach 1970–1974 (początkowo miał być ośrodkiem kultury i sztuki dla MZRiP). Łączna kubatura budynku — 29 tys. m³, powierzchnia użytkowa — 6200 m². Projektanci z Zakładów Doświadczalnych ASP w Warszawie: Stefan Putowski, Bogusław Winiarski i Tadeusz Zieliński. Za generalne wykonawstwo z Petrobudowy odpowiadali: kierownik budowy Zygmunt Skupiński i kierownik robót Adam Majewski. Inauguracja tej pierwszej w dziejach miasta sceny zawodowej nastąpiła 12 stycznia 1975 r., pierwszym dyrektorem teatru został prof. Jan Skotnicki.

Dom Technika MZRiP przy ul. Kazimierza Wielkiego z salą wielofunkcyjną na 300–400 osób wykonała w 1975 r. Petrobudowa (kierownik budowy — Zygmunt Skupiński, kierownik robót — Zbigniew Kosz). Projektanci — architekci z Wojewódzkiego Biura Projektów w Warszawie: Kazimierz Górski, Bonifacy Kowalski, Zbigniew Parandowski; konstrukcja — Aleksander Haweman i Henryk Brzeg.

Spółdzielczy Dom Kultury przy ul. Krzywoustego na os. Tysiąclecia wykonał Bogumił Wojnowski z Petrobudowy.

Ogród Zoologiczny. Pawilon Dydaktyczno-Naukowy w Ogrodzie Zoologicznym (przestronny obiekt przeznaczony na ekspozycję gadów, płazów i ryb morskich i słodkowodnych zawierający salę kinową, bibliotekę, czytelnię oraz pracownie badawcze) został oddany do użytku w 1979 r. W tym dwudziestolecu wzniesiono także liczne obiekty hodowlane dla zwierząt. W większości obiekty te były realizowane w czynie społecznym pod nadzorem dyrektora Tadeusza Marii Taworskiego.

Budownictwo szkolne

W latach 1960–1969 postawiono na rozwój szkolnictwa, wybudowano: kilka żłobków, 4 nowoczesne przedszkola, 7 szkół podstawowych, 6 szkół ponadpodstawowych i 5 internatów oraz kilka sal gimnastycznych dla szkół. Budownictwo szkolne było aktywnie kontynuowane również w latach 70.

Szkoła Rzemiosł Budowlanych Petrobudowy, ul. Rewolucji Kubańskiej (obecnie ul. I. Mościckiego) — oddana do użytku w 1964 r.

Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisława Małachowskiego, ul. S. Małachowskiego — w ramach rozbudowy zabytkowego obiektu szkolnego wykonano nowe skrzydło, które zaprojektował arch. Ryszard Piechota. Nowy gmach szkolny realizowano w latach 1962–1964 (wykonawca Petrobudowa).

Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Jagiełły, ul. 3 Maja — z inicjatywy dyrektora Liceum Jana Przyszłaka w połowie lat 60. ze słynnego tzw. małego gaju przy Jagiellonce powstał Międzyszkolny Park Sportowy z urządzeniami do lekkiej atletyki i asfalto-gumowymi boiskami, natomiast w końcu lat sześćdziesiątych ukończono dwie inwestycje: zaadaptowano halę po Zakładzie Stolarki Budowlanej oraz oddano do użytku budynek internatu.

Szkoła Podstawowa nr 1, ul. Bielska — wyposażoną w komplet pracowni naukowych (tzw. Szkołę Matkę o specjalnym programie), obok Poczty Głównej, o interesującej architekturze — projektował Andrzej Wejchert, zaś realizował z Petrobudowy Jacek Kubissa (późniejszy prorektor filii płockiej Politechniki Warszawskiej).

Technikum Chemiczne MZRiP, Al. F. Kobylańskiego (13 izb lekcyjnych, zespół laboratorium i pracowni, aula na 360 miejsc z ekranem panoramicznym), wybudowano w latach 1963–1965, segmenty obiektu oddawano sukcesywnie.

Technikum Ekonomiczne z internatem, ul. A. J. Nowowiejskiego, wybudowano w latach 1962–1965.

Technikum Elektryczne z internatem, Al. S. Jachowicza, wzniesiono w pierwszej połowie lat 60., później obiekt zajęła utworzona w 1967 r. Filia Politechniki Warszawskiej. Politechnika również okresowo przejęła budynek po Studium Nauczycielskim przy tychże Alejach.

Szkoła Budowlana Petrobudowy, ul. W. Zglenickiego na Białej — oddana do użytku w 1968 r.

Filia Politechniki Warszawskiej w Płocku, ul. I. Łukasiewicza, o łącznej kubaturze ok. 390 tys. m³ została zlokalizowana na obszarze ok. 30 ha. Kompleks obiektów Politechniki zaprojektowano jako dydaktyczne pawilony powiązane krytymi przejściami z głównym budynkiem administracyjno-badawczym. Jednostką autorską dokumentacji była Pracownia Instytutu Projektowania Architektonicznego Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Główny projektant: architekt Henryk Sęczykowski wraz z Zygmuntem Hofmanem, Tadeuszem Kujawskim, Mieczysławem Santorskim i Antonim Szubskim; konstrukcję projektował Michał Czapski. Główny Gmach Dydaktyczny Politechniki zrealizowano w latach 1971–1973 (w roku 1974 Mister Mazowska). Kolejnymi kierownikami budowy w generalnym wykonawstwie z Petrobudowy byli: Bronisław Cieślak (później dyrektor przedsiębiorstwa); zastępca/następca B. Cieślaka — Teresa Górzyńska (później wicedyrektor ds. inwestycji w Muzeum Narodowym w Warszawie).

Dom Studenta Wcześniak, ul. Dobrzyńska wybudowało dla młodzieży studiującej w Filii PW w Płocku Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowionego.

III Liceum Ogólnokształcące (obecnie im. Marii Dąbrowskiej) — chociaż utworzone w 1970 r., otrzymało swój lokal dopiero w 1974 r. w budynku u zbiegu ulic I. Łukasiewicza i K. Gałczyńskiego.

Budownictwo sportowe

Stadion ZKS Stocznowiec, ul. Kolejowa w Radziwiu, wybudowany w 1966 r. przez środowisko rzemieślnicze, funkcjonował początkowo przy Płockiej Stoczni Rzecznej.

Stadion ZKS Wisła, przy ul. I. Łukasiewicza i jarze Brzeźnica według architektów Jacka Kwiecińskiego i Janusza Mariańskiego miał składać się z dwóch części: urządzeń terenowych (ok. 12 ha) i zespołu obiektów krytych (pow. ok. 5,5 ha). Kompleks sportowy został wykonany w 1972 r. ze środków finansowych MZRiP; wybudowano stadion główny z widownią ziemną dla 15 tys. widzów, płytę rezerwową, boiska do tzw. małych gier, plac rekreacji fizycznej, pawilon administracyjno-gospodarczy i ogrodzenie. Planowano dalszą rozbudowę ośrodka sportowego, tj. budowę zespołu hal sportowych, basenu krytego, basenu otwartego oraz sztucznego lodowiska. Inwestycja ta z uwagi na brak środków finansowych została wstrzymana, a częściowo wykonane fundamenty pod halę sportową zasypane. Przed Centralnymi Dożynkami w 1976 r. przebudowano trybuny, wybudowano pawilony recepcyjny oraz odnowy biologicznej wg projektu ZBP/MZRiP — Płock (arch. Regina Piechowicz).

Stadion ZKS Mazovia, ul. J. Kochanowskiego przez kilkanaście lat działał przy Fabryce Maszyn Żniwnych (do końca lat 70.). Na początku lat 80. planowano teren stadionu przekazać pod budownictwo mieszkaniowe i pod budowę Komendy Wojewódzkiej MO.

Kryta pływalnia przy Jagiellonce — w latach 1972–1974 w wyniku działań dyrektora Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Jagiełły — Jana Przyszłaka została wykonana kryta pływalnia (25 × 15 m) oraz gabinety odnowy biologicznej. Inwestycję tę zrealizowało PPBU (z podwykonawcami) według projektów arch. Stanisława Barylskiego i Bogdana Osieńskiego. Kierownikiem budowy był Jan Korba.

Kryta Pływalnia, Al. F. Kobylińskiego użytkowana przez Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji (basen duży o wymiarach 25 × 12,5 m). Obiekt został wykonany w 1975 r. w czynie społecznym przy udziale płockich budowlanych przedsiębiorstw Mostostal i Petrobudowa oraz Elektromontażu Warszawa.

Ośrodek wypoczynkowy-sportowy Sobótka — arch. Zbigniew Sokołowski i mgr Ligia Sokołowska (płoccy projektanci z Miejskiej Pracowni Urbanistycznej) zaprojektowali na kępie Sobótka o powierzchni 50 ha i 15 ha wody — miejsce codziennego wypoczynku dla ok. 15 tys. osób. Niestety, realizacja tego interesującego projektu w omawianym dwudziestolecu nie rozpoczęła się.

Budownictwo drogowe

W latach 60. i 70. znacznie zwiększyły się nakłady na budowę nowych dróg przelotowych o charakterze obwodnic oraz na modernizację tras wylotowych i istniejących ulic. W związku z znacznym oddaleniem od śródmieścia olbrzymiego kom-

pleksu rafineryjno-petrochemicznego oraz nieprzystosowaniem dotychczasowego układu komunikacyjnego do szybko wzrastającego transportu ciężarowego i osobowego, niezbędną stała się szybka realizacja robót drogowych, wynikających z planu zagospodarowania przestrzennego Aleksandry Wrońskiej.

Najpierw modernizowano ulice: Dobrzyńską wraz z budową nowego mostu nad głębokim jarem Brzeźnicy i W. Zglenickiego (drogę do Starej Białej — trasa do bramy Kombinat nr 1), następnie wybudowano nową ulicę I. Łukasiewicza z nowym mostem nad Brzeźnicą — łączącą centrum z Kombinatem (dojazd do bramy nr 2). Drogi do Kombinat wykonane zostały przez Powiatowy Zarząd Dróg Lokalnych (PZDL).

W południowej części miasta połączono rejon głównego dworca kolejowego z przemysłowym Kostrogajem w kierunku ulicy Łukasiewicza do MZRiP (w pierwszej połowie lat 70. wykonano ulice F. Chopina i Gwardii Ludowej, stanowiące część tzw. średniej obwodnicy). Następnie w północno-zachodniej części miasta zrealizowano budowę małej obwodnicy, stanowiącej ciąg ulic: Tysiąclecia, Miodową i Rewolucji Kubańskiej (obecnie ul. I. Mościckiego).

W końcu lat 70. wybudowano ul. Przemysłową na Kostrogaju i ul. Targową (od Bielskiej do FMŻ) oraz zmodernizowano wraz z budową drugiej jezdni główną trasę średnicową, tj. Aleje S. Jachowicza i Aleje F. Kobylińskiego. Przebudowano też węzeł drogowy al. J. Kilińskiego i ul. Mostowej (przy ZOO) oraz zainstalowano sygnalizację świetlną na skrzyżowaniach przy ulicach: Bielska i J. Kwiatka oraz al. J. Kilińskiego i ul. Kolegialnej. Ponadto w tym dwudziestoleciu zmodernizowano trasy wylotowe oraz znaczną część ulic w centrum miasta. Warto przypomnieć, że np. ulica Tumska była poprzednio brukowana, z dwoma chodnikami oraz dwukierunkowym ruchem kołowym. Dziś jest to pasaż pieszy (według projektu arch. arch. Ignacego Bładowskiego i Marii Rerutkiewicz). Pierwszy etap przebudowy ulicy został przeprowadzony w 1973 r., w kolejnych latach miało miejsce uzupełnianie parterów budynków zabudową typu handlowo-usługowego. W celu przywrócenia funkcji handlowej na ul. Grodzkiej rozpoczęto jej sukcesywną modernizację.

Ponadto w okresie tym zbudowano pierwszą kotłownię osiedlową centralnego ogrzewania i pierwsze zewnętrzne rurociągi centralnego ogrzewania. Rozbudowywano też sieć uzbrojenia podziemnego osiedli w wodę, kanalizację i energię elektryczną. Wiodącą firmą w kompleksowej budowie dróg miejskich i uzbrojenia terenu w tym okresie było Warszawskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich Inżynieria. Przedsiębiorstwo to wybudowało m.in. ul. I. Łukasiewicza i Tysiąclecia, ponadto uczestniczyło w realizacji sieci wod.-kan. wzdłuż ulic F. Chopina i Gwardii Ludowej.

W 1976 r. przebudowano trasę dojazdową z nadbrzeża portowego przy ujściu rzeki Brzeźnicy do MZRiP (obok Szpitala Wojewódzkiego). Wzmocniono i poszerzono jezdnię oraz powiększono promienie łuków wzdłuż ulic: Szpitalnej, Dobrzyńskiej, W. Zglenickiego, aż do bramy nr 2 Kombinat (kolejna modernizacja nastąpiła w 1997).

Nadbrzeże portowe, chociaż powstało dla potrzeb przeładunku z transportu wodnego ciężkich segmentów aparatury petrochemicznej, stało się również miejscem przeładunku piasku i innych kruszyw dla budownictwa.

Budownictwo mostowe

Mosty na trasach łączących centrum miasta z MZRiP

Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych wybudowało w lipcu 1964 r. wysoki most nad jarem rzeki Brzeźnica łączący Śródmieście miasta z Kombinatem (nad dawnym mostem niskim na ul. Dobrzyńskiej). Projekt mostu wykonało Warszawskie Biuro Studiów i Projektów Transportu Drogowego i Lotniczego — Pracownia Terenowa w Gdańsku. Funkcję kierownika budowy pełnił M. Sidor. Drugi również wysoki most nad Brzeźnicą wzdłuż ul. I. Łukasiewicza na trasie Śródmieście — Kombinat wykonało również PPRM. Trzeci stary most nad Brzeźnicą, niedaleko jej ujścia do Wisły — na ul. Kazimierza Wielkiego, był przebudowywany kilkakrotnie. W roku 1964 Miejski Zarząd Dróg i Mostów w Płocku zmodernizował go na nowy most żelbetowy, zaś w roku 1976 został on wzmocniony konstrukcją stalową pod potrzeby transportu dostarczanych Wisłą urządzeń wielkogabarytowych o masie do 80 Mg.

Wiszący most rurociągowy

Dla przeprowadzenia rurociągu Przyjaźń nad nurtem Wisły wybudowano od 1 czerwca do 31 października w 1963 r. wiszący most rurociągowy. Ten nowoczesny most o interesującej sylwetce i rozpiętości 638 m (odległość między pylonami 350 m) dobrze wpisywał się płocki krajobraz. Funkcje generalnego wykonawcy pełniło Przedsiębiorstwo Robót Kolejowych nr 15 — Warszawa (kolejowe przedsiębiorstwo mostowe powstałe w oparciu o kadre techniczną firmy Konstancy Rudzki i Ska. Wykonawcami byli: Mostostal — Poznań, Hydrobudowę nr 6 — Poznań i Beton-Stal — Warszawa. Po powodzi zatorowej (styczeń 1982 r.), podczas której spiętrzona kra sięgała łożysk tego mostu i zagrażała następnie zniszczeniu mostu drogowo-kolejowemu, Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego ułożyło rurociągi pod dnem Wisły w specjalnych rurach osłonowych. W 1987 r. most rurociągowy wiszący został rozebrany.

Remonty mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę w latach 60. i 70.

Płocki most drogowo-kolejowy przez Wisłę był wielokrotnie remontowany i modernizowany. W latach 1962–1964 most ten został wzmocniony w części kolejowej. W 1977 r. zrealizowano przez cztery miesiące, w warunkach całkowitego wstrzymania ruchu, gruntowną przebudowę i modernizację pasma drogowego (poszerzono jezdnię i odgrodzono chodnik od jezdni). Prace te wykonały przedsiębiorstwa: Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych; Rejon Eksploatacji Dróg Publicznych w Płocku; Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej. W tym czasie od 2 maja do 1 września 1977 r. użytkowany był tymczasowy most pontonowy z dwupasmową jezdnią, wybudowany w ciągu dwóch tygodni przez saperów z Pomorskiego Okręgu Wojskowego. Most zlokalizowano na miejscu dawnego mostu drewnianego, tj. od ul. Portowej w Radziwiu do ul. Rybaki na prawym brzegu rzeki (około 100 m poniżej mostu im. Legionów Józefa Piłsudskiego).

Budownictwo wodno-kanalizacyjne i gazowe

Rozbudowa kanalizacji i budowa oczyszczalni ścieków

Począwszy od 1960 r. rozpoczęto budowę głębokich kolektorów oraz przepompowni dla dzielnic peryferyjnych Płocka, które nie mogły być przyłączone do miejskiej sieci kanalizacyjnej z powodu braku odpowiedniego spadku grawitacyjnego. W latach 1962–1968 wybudowano kolektor o długości 2250 m o największym w mieście przekroju 100×175 cm (jajowatym).

Rozpoczęto też intensywną rozbudowę istniejącego systemu kanalizacyjnego, sukcesywnie wprowadzając kanalizację rozdzielczą, przeważnie budując ciągi kanalizacji sanitarnej równoległe do burzowych (dawniej: ogólnospławnych). Śródmieście jeszcze miało system ogólnospławny. Proces modernizacji kanalizacji łatwiej było realizować na nowych terenach. W latach 1965–1968 wybudowano przy ul. Jasnej przepompownię ścieków z podczyszczalnią (kraty i piaskowniki). W 1974 r. rozpoczęto eksploatację części mechanicznej oczyszczalni oraz przekazano do eksploatacji kolektor i dwa rurociągi tłoczne długości 1700 m o przekroju 500 mm od przepompowni do kolektora na ul. Szpitalnej (wybudowanych w 1968 r.). W latach 1970–1977 zrealizowano mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków na Maszewie.

Najważniejsze daty w latach 60. i 70. w branży wodnokanalizacyjnej: 1968 r. — powstało ujęcie wody Grabówka i Stacja Uzdatniania Wody przy ul. Filtrowej, 1974 r. — oddanie do eksploatacji oczyszczalni ścieków w Maszewie; 1976 r. — modernizacja ujęcia wody i stacji Rybaki.

Budowa nowych ujęć wody

Zaprojektowano i wykonano budowę nowego ujęcia wody z Wisły w Grabówce i nowej stacji uzdatniania przy ul. Filtrowej. W latach 1961–1976 przedsiębiorstwo robót geologicznych Hydrogeo z Warszawy (późniejsza nazwa: Kombinat Geologiczny Północ, obecnie rozdzielone na kilka mniejszych przedsiębiorstw geologicznych) przeprowadziło szeroko zakrojone poszukiwania podziemnych zasobów wodnych w okolicach Płocka: od Borowiczek po Proboszczewice. Niestety, zasoby wody gruntowej okazały się dla Płocka niewystarczające. Udało się tylko rozpoznać oraz zagospodarować dla potrzeb Kombinat ujęcie wody z piasków sandrowych w Białej Parcele i Srebrnej o wydajności zaledwie $200 \text{ m}^3/\text{h}$. W Borowiczkach wywiercono studnie ujęcia wody z warstwy czwartorzędowej. Było ono dość wydajne, ale jakość wody była w złożu gorsza niż w Wiśle. Jednakże studnie wiercone z warstwy trzeciorzędowej — mioceńskiej miały wydatek stosunkowo mały albo woda w nich była zbyt zabarwiona (przewarstwienia węgla brunatnego). Trzy otwory o głębokości powyżej 180 m sięgały warstwy oligoceńskiej, ale woda w nich była zbyt zasolona.

Wobec niepomysłnych wyników wierceń poszukiwawczych wody wgłębniej, wybudowano w latach 1964–1968 nowe ujęcie wody z Wisły Grabówka, stację uzdatniania tej wody przy ul. Filtrowej oraz magistralną sieć rozdzielczą. Budowa nowego ujęcia o wydajności 20–40 tys. m^3 na dobę była głównym zadaniem gospodarki komunalnej w tym 20-leciu. W generalnym wykonawstwie realizowało tę inwestycję Przed-

siębiorstwo Wodno-Inżynieryjne Hydrobudowa Nr 8 z Warszawy. Liczba budynków podłączonych do wodociągów wzrosła z 733 w 1950 r. do 1883 w 1968 r.

Już wcześniej czynione były przygotowania do budowy miejskiej oczyszczalni ścieków, m.in. wprowadzono na nowych osiedlach rozdzielczy system kanalizacji: osobno burzowy, osobno sanitarny. Budowano nowe kolektory ścieków sanitarnych w kierunku pompowni ścieków sanitarnych przy ul. Jasnej. Przy tej pompowni wybudowano piaskownik i mechaniczne wstępne podczyszczanie ścieków sanitarnych. Miejska oczyszczalnia ścieków mechaniczno-biologiczna została wybudowana w miejscowości Maszewo, na prawym brzegu Wisły km 642 (pierwszy etap — do roku 1974). Jeden z dawnych kolektorów kanalizacji ogólnospławnej był poprowadzony przez ul. Kazimierza Wielkiego (dzisiejsza nazwa) do Brzeźnicy przy jej ujściu do Wisły. W związku z tym, że nadal znaczna część miasta posiadała kanalizację ogólnospławną, konieczne było więc wykonanie w ul. Kazimierza Wielkiego tzw. przelewu burzowego. Jeżeli podczas opadów nadmiernie rośnie przepływ wody w kanalizacji, to wówczas nadwyżka (ponad 36 tys. m³ na dobę) odpływa przelewem do Brzeźnicy. Kombinat, wybudował w latach 1968–1975 dla swoich potrzeb niezależną sieć kanalizacji deszczowej, sanitarnej oraz przemysłowej wraz z oczyszczalniami mechanicznymi, biologicznymi i chemicznymi.

Gazociąg wysokoprężny

Na początku lat 70. położony został na północ od Płocka ogólnopolski gazociąg wysokoprężny (m.in. przez: Zalesie, Trzepowo, Białą i Srebrną). Do 1973 r. wykonane zostało specjalne odgałęzienie tego rurociągu ze Srebrnej do miasta. Stacja redukcyjna metanu została wybudowana w strefie ochronnej Kombinat, nad jarem Brzeźnicy przy ul. I. Łukasiewicza. Od tego momentu rozpoczęła się budowa sieci miejskiej gazu niskoprężnego, najpierw dla nowych osiedli: Tysiąclecia i Łukasiewicza i kolejno dalej.

Budownictwo przeciwpowodziowe

Praktycznie budowa Stopnia Wodnego we Włocławku ruszyła w roku 1962, ale włocławska Hydrobudowa nr 11 i Przedsiębiorstwa Budownictwa Wodnego (Warszawskie, Bydgoskie oraz z Tczewa) prowadziły wzdłuż Wisły w Płocku intensywne roboty dopiero w latach 1967–1970. Podwyższano i poszerzano wały — dawniej tylko przeciwpowodziowe — na wzmocnione (cofkowe). Budowano też pompownie dla przerzucania wody z potoków i rowów melioracyjnych w strefę cofkową międzywala Wisły — Zalewu (m.in. w Radziwiu oraz w Popłacinie). Cofkowe spiętrzenie Wisły o ok. 2 m dotarło do Płocka w roku 1970. W efekcie w środku Polski powstał duży zbiornik wodny Zalew Włocławski.

Parki i zakładowe działki pracownicze

W Płocku brak jest tradycyjnych parków, jednakże w wyniku sukcesywnego wzmocnienia, porządkowania i zazieleniania skarpy tworzy się długi, choć stosunkowo wąski, ciąg parkowy spacerowo-wypoczynkowy (od mostu im. Legionów Marszałka J. Piłsudskiego do ujścia Brzeźnicy do Wisły). Zaczątkiem tego parku było zadrzewienie terenów wokół katedry, dokonane w połowie XIX w. a następnie wydłużenie

w 1939 r. powstałego parku (Za Tumem) o promenadę na odcinku od dawnego teatru płockiego (obecnie hotel Starzyński) do kościoła św. Bartłomieja oraz o obszar powstały w wyniku robót makroniwelacji terenu, zrealizowany pod dojazdy do mostu drogowo-kolejowego.

W 1948 r. w wyniku przebudowy ul. Mostowej i schodów prowadzących od tej ulicy do nadbrzeża Wisły oraz uporządkowania dawnych magazynów soli, dokonano obfitych zasadzeń zieleni, róż i krzewów. Równocześnie począwszy od 1952 r. oddawane były kolejne odcinki bulwaru wzdłuż rzeki od mostu w dół Wisły. Po kompleksowym uporządkowaniu i zazielenieniu terenu od Wisły do ul. Mostowej utworzony w 1962 r. teren zielony nazwano Parkiem Solne Żupy (nazwa nie funkcjonuje). W wyniku poszerzenia terenów parkowych o kilka posesji przy Domu W. Broniewskiego oraz przeprowadzonych inwestycji i modernizacji obszar ten nazwano Parkiem W. Broniewskiego.

W warunkach braku środków finansowych w mieście załoga Kombinatoru podjęła decyzję wykonania w czynie społecznym robót uporządkowania i zagospodarowania terenu kolejnych odcinków przedłużanej promenady: wzdłuż ul. Kazimierza Wielkiego, od jaru Kazimierza Wielkiego do cmentarza ewangelickiego i Domu Technika. Ostatni odcinek wykonany w 1969 r. częściowo społecznie oraz ze środków finansowych Petrochemii dotyczył terenu w dół rzeki od Domu Technika. Nazwano go Park na Zdunach. Należy stwierdzić, że przez długi okres obszar wokół Domu Technika, otoczony niskim murkiem, był przez mieszkańców traktowany jako teren parkowy ogólnodostępny (obecnie po wykonaniu modernizacji obiektu i wysokiego ogrodzenia jest wewnętrznym terenem PKN Orlen).

Ze względu na małą powierzchnią terenów parkowych w mieście zaplanowano w latach 70. uporządkowanie terenów zielonych jaru rzeki Brzeźnicy i przekształcenie ich w park miejski (typ angielski). Niestety, pomimo opracowania dokumentacji okazało się, że ścieki z zakładów przemysłowych na Kostrogaju oraz z Kombinatoru (w wyniku nieszczelności kanalizacji przemysłowych) wpływające bezpośrednio do rzeki lub spływające razem z wodą gruntową, spowodowały tak duże zanieczyszczenie rzeki i otaczającego środowiska, że wstrzymano realizację tej inwestycji. Szkodliwa jakość powietrza w depresji jaru (w stosunku do otoczenia) wynikała nie tylko z parowania wód Brzeźnicy, lecz również w wyniku opadania cięższych od powietrza frakcji gazowych wydostających się z kominów oraz nieszczelności instalacji. Założono, że ewentualne wykorzystanie tego terenu dla celów rekreacji i sportów będzie realizowane, gdy opanowana będzie gospodarka ściekowa w mieście i w MZRiP oraz nastąpi radykalna poprawa zrzutów gazowych z instalacji produkcyjnych Kombinatoru.

W okresie tym rozpoczęła się również intensywne budowa indywidualnych obiektów rekreacyjnych na zakładowych działkach (m.in. przy ul. Gwardii Ludowej, w Radziwiu, przy ul. Dobrzyńskiej i na Winiarach). Zakłady pracy finansowały tylko roboty makroniwelacji, ogrodzenia oraz dróg wewnętrznych i dojazdowych, natomiast pracownicy ze swoich środków i zazwyczaj własnym nakładem pracy realizowali różnego rodzaju i standardu obiekty dla wypoczynku oraz zagospodarowanie terenu wraz z zielenią (drzewa i krzewy owocowe i ozdobne, warzywa, kwiaty).

4. INWESTYCJE I BUDOWNICTWO W LATACH 1980–1989

WŁADZE I STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZARZĄDZANIA MIASTEM

Warto zwrócić uwagę na cztery wydarzenia mające wpływ na płockie budownictwo lat osiemdziesiątych. Pierwszym ważnym wydarzeniem była recesja gospodarcza w Polsce w drugiej połowie lat 70. powodująca wstrzymanie w latach 80. realizacji wielu ważnych inwestycji przemysłowych. Z uwagi na brak środków finansowych w kraju w kryzysowej sytuacji znalazło się również budownictwo mieszkaniowe oraz infrastruktura techniczna miasta.

Drugim wydarzeniem o charakterze krajowym był stan wojenny wprowadzony 13 grudnia 1981 r., który oznaczał m.in. trudności w podróżowaniu ludzi, co w takim zawodzie jak budownictwo spowodowało wręcz eliminowanie z pracy znacznej liczby pracowników. Na to nałożyć należy ogromne trudności w zaopatrzeniu.

Trzecim wydarzeniem o charakterze regionalnym była zimowa powódź stulecia, która zaczęła się w Płocku 8 stycznia 1982 roku. Ta zatorowa powódź nie tylko spowodowała zalanie pradoliny Wisły oraz Radziwia i lewobrzeżnych okolic Płocka od Dobrzykowa po Soczewkę na powierzchni ponad 150 km², ale też część prawobrzeżnych dzielnic miasta (Borowiczki i Rybaki). Powódź zniszczyła jedyną kolejowo-drogową przeprawę przez Wisłę w Płocku — rozmyty został nasyp mostowego przyczółka w Radziwiu (doszło do wykolejenia jadącego wówczas pociągu osobowego).

Czwartym dalekosiężnym wydarzeniem był światowy kryzys energetyczny z lat 1972–1973, który mimo dużego opóźnienia wpłynął na procesy inwestycyjno-budowlane w Polsce. Wielokrotny wzrost cen ropy naftowej i innych nośników energii przewrócił dotychczasowe warunki ekonomiczne dla energetyki, w tym m.in. dla centralnego ogrzewania budynków. Trzeba było konsekwentnie przeprojektować obiekty i technologie oraz unowocześnić normy w budownictwie, w tym np. wymagania techniczne dla budynków (izolacyjność cieplną przegród budowlanych, powierzchnię okien i inne wskaźniki). Rozpoczęto masowe docieplanie budynków. Powyższe zdarzenia miały wpływ na warunki i sposób zarządzania procesami inwestycyjnymi w mieście.

Generalnie na kondycję ekonomiczną przedsiębiorstw budowlanych w latach 80. z jednej strony wpływał zaznaczający się kryzys społeczno-gospodarczy, a z drugiej strony wymogi i zadania, jakie stawiała wchodząca w życie reforma gospodarcza. Niezależnie od wszystkich problemów materiałowych, zaopatrzeniowych, kadrowych i finansowych front robót nie uległ wyraźnemu zmniejszeniu i w większości przedsiębiorstwa posiadały pełen portfel zleceń. Wynikało to przede wszystkim z dużych opóźnień w realizacji inwestycji z poprzedniej dekady oraz wejścia na wielu budowach w fazę pracochłonnych robót wykończeniowych i konieczności nadrabiania zaległości finansowych, gdyż w owym czasie nagminnym było zawyżanie wyników wykonania w wyrazie finansowym.

W omawianym dziesięcioleciu funkcję prezydenta miasta Płocka sprawowali: Henryk Rybak (do 1981), Janusz Majewski (1981–1985) i płk Marian Rodzeń

(1986–1990). Sprawami inwestycji w mieście zajmowała się Miejska Komisja Planowania, którą kierował przewodniczący. Do 1981 r. funkcję przewodniczącego MKP pełnił Janusz Majewski, w okresie 1981–1983 Eryk Stogowski, w latach od 1983 r. do 1989 r. Krystyna Łątka.

W okresie 1980–1990 stanowisko wojewody płockiego pełnił Antoni Bielak. Jego zastępcami byli: Cezary Włodzimierz Humański, oddelegowany z Kutna, Marian Radzimierski i Stanisław Janiak. W latach 1980–1987 odpowiedzialnym za koordynację prac w zakresie ochrony środowiska, energetyki i budownictwa wodnego, drogowo-mostowego i mieszkaniowego oraz zabezpieczenia skarpy płockiej przed osuwaniem — był wicewojewoda Stanisław Janiak, który pełnił równocześnie funkcję przewodniczącego Komitetu Przeciwpowodziowego w Płocku (wcześniej w latach 1978–1980 pełnił stanowisko dyrektora Rejonowego Przedsiębiorstwa Melioracyjnego w Płocku).

Wojewódzka Dyrekcja Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Płocku

Podstawowa jednostka zarządzająca w latach 80. budżetowym budownictwem w Płocku i województwie płockim, tj. Wojewódzka Dyrekcja Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Płocku uległa w tej dekadzie przekształceniom. Powołano Wojewódzką Dyrekcję Inwestycji w Płocku oraz Zarząd Budownictwa. Jednostki te przejęły nadzór w województwie nad budownictwem mieszkaniowym i infrastrukturą techniczną, związaną z budową osiedli mieszkaniowych. Od 1975 r. dyrektorem WDRMiOW był Kazimierz Badowski, po nim funkcję dyrektora objął Zbigniew Michalski, który następnie został dyrektorem Zarządu Budownictwa. Kolejnymi szefami WDI zostali Grzegorz Kęsicki i Józef Krawczyk (obaj wywodzili się z kadry kierowników budów Petrobudowy).

Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych w Płocku

Wielka powódź w 1982 r. spowodowała w Płocku i okolicy ogromne zniszczenia. Jednostką wojewódzką wiodącą w fazie walki z powodzią oraz w okresie usuwania jej skutków był Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych w Płocku. W latach 80. WZIR-em zarządzali dyrektorzy Kazimierz Paczkowski (1979–1986) i Wiesław Suwalski (1986–1993), natomiast funkcje zastępców dyrektora pełnili: Józef Morawski (od 1978 r.), Andrzej Zajdel (1978–1986) i Stanisław Zakroczyński (1978–1982 i 1984–1991).

KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA W PŁOCKU SPOWODOWANA POWODZIĄ

Wyjątkowo niskie temperatury w grudniu 1981 r. spowodowały utworzenie na Wiśle na odcinku od Wyszogrodu do Włocławka grubej powłoki lodowej. Dodatkowo sytuację pogorszyły obfite opady śniegu, które pogrubily warstwę lodu. Gdy w wyniku ocieplenia na początku stycznia 1982 r. wystąpiły roztopy i szybkie podwyższenie poziomu wody, wówczas tafla lodowa uległa spiętrzeniu w postaci zatoru, co spowodowało przerwanie w dniu 8 stycznia 1982 r. wałów przeciwpowodziowych na lewym brzegu Wisły powyżej Płocka w pobliżu Troszyna. Powódź objęła ok. 15 tys. ha, głę-

bokość wody zalewowej w niektórych miejscach wynosiła nawet 5 m. Następnie powróciły niskie temperatury a poziom wód uległ częściowemu obniżeniu. W wyniku powyższego powstała konieczność ewakuacji ok. 12 tys. ludzi wraz z dobytkiem oraz ogromne straty materialne. Ogłoszono stan klęski żywiołowej.

Katastrofalna powódź spowodowała unieruchomienie na trzy miesiące: Płockiej Stoczni Rzecznej, portu rzecznego i elewatorów zbożowych oraz sparaliżowała działalność pozostałych małych przedsiębiorstw. Pod wodą znalazła się również stacja 110/15 kV Radziwie (niedaleko byłej elektrowni), co wymusiło postawienie obok stacji 110/6 kV Góry szybkoustawialnej stacji 110/15 kV. W związku z rozruchem tej stacji już 4 marca 1982 r. przywrócono dostawy energii elektrycznej dla wielu miejscowości okolic lewobrzeżnego Płocka. Przez trzy miesiące trzeba było jeździć z Płocka do Radziwia przez odległy o około 55 km Włocławek albo przez Wyszogród (ale tylko w zakresie lekkiego transportu osobowego z uwagi na małą nośność starego drewnianego mostu z 1916 r. przez Wisłę i Bzurę).

Już w pierwszych dniach klęski Sztab Powodziowy zmobilizował sprzęt mechaniczny do pilnego sypania specjalnego wału w Radziwiu wzdłuż toru kolejowego i szosy w kierunku Łącka, bowiem obawiano się kolejnego przerzucenia koryta rzeki spod Płocka w rejon Gór, w szerokiej na około 4 km pradolinie Wisły (takie przerzucenie koryta wystąpiło ostatnio w wieku XVII, przez jakiś czas Radziwie było na prawym brzegu Wisły). Kubatura nasypu przekroczyła 30 tys. m³. Dokonano tego w ciągu miesiąca. Sprzęt samochodowy był używany także do ochrony i wzmacniania wałów na całym podtopionym obszarze. Do istotnych akcji w owym czasie trzeba zaliczyć konieczność utrzymania ujęcia wody dla MZRiP. Wiązało się to m.in. z potrzebą podwyższenia o ok. 1 m fundamentów pod transformatory. Trzeba było budować rusztowania oraz kładki dla obsługi wewnątrz i na zewnątrz pompowni. Wykonano nowy podwyższony dojazd do ujęcia itp. Prace te wykonano w warunkach niskich temperatur i w wodzie miejscami głębszej niż 70 cm. Miejskie ujęcie wody w Grabówce nie było bezpośrednio zagrożone, bowiem posadzka pompowni była wyżej od powodziowego poziomu wody w Wiśle i jej otoczeniu. Ujęcie Rybaki zostało na czas powodzi wyłączone z eksploatacji (częściowo podtopione). Mieszkańcy Radziwia i innych zalanych dzielnic musieli być w dużej części ewakuowani.

W miarę opadania wody rozpoczęto odbudowę zniszczonego nasypu w Radziwiu przy wjeździe na most kolejowo-drogowy. Roboty te trwały praktycznie do połowy marca, zatem o miesiąc dłużej niż trwał stan powodziowy. Tor kolejowy został odbudowany i ponownie przywrócony do eksploatacji w kwietniu 1982 r. Opadnięcie poziomu wody i odwodnienie podtopionych obszarów nastąpiło w lutym 1982 r., podczas utrzymujących się silnych mrozów. Wszystkie zalane budynki zostały wówczas przemrożone, instalacje wodociągowe czy lokalne instalacje c.o. w tych budynkach uległy zniszczeniu, same budynki praktycznie zostały pozbawione tynków do wysokości ich zatopienia. Dotyczyło to nie tylko Radziwia, ale także obiektów podtopionych na prawym brzegu, np. ośrodka PTW Budowlani, Stanicy Wodnej PTTK Morka, domów mieszkalnych przy ul. Rybaki oraz dolnej części dzielnicy Borowiczki.

W związku z zaistniałą sytuacją popowodziową w warunkach klęski żywiołowej trzeba było w trybie pilnym budować domy zastępcze na wysokim prawym brzegu. I tak w 1982 r. powstało osiedle fińskich domków na północnym końcu ul. Miodowej, na terenie należącym do Politechniki. Aktywne działania wojewody płockiego Antoniego Bielaka przyspieszyły decyzje lokalizacyjne dotyczące budownictwa na Podolszycach, gdzie w pierwszej kolejności mieszkania mieli otrzymywać powodzianie. Główną przeszkodą były ogromne trudności w przekwalifikowaniu żyznej ziemi ornej na Podolszycach pod potrzeby budownictwa.

Projektowanie i wykonanie zabezpieczeń przed powodzią

Po klęsce powodziowej w 1982 r. gruntownie przeanalizowano zagrożenia jakie niesie Wisła i podjęto projektowanie zabezpieczeń technicznych przed powodzią. Problemem zajęły się instytuty naukowe, uczelnie, Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej w Warszawie (ODGW), Hydroprojekt Włocławek, Hydroprojekt Warszawa, Metroprojekt Warszawa, Biuro Techniki Komunalnej Betek w Płocku, Zakładowe Biuro Projektów przy MZRiP w Płocku i inne. W ówczesnym Ministerstwie Transportu powstał rządowy program pod nazwą „Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w Płocku Radziwiu”. Powstały m.in. (i zostały zrealizowane) projekty podwyższenia obwałowań powodziowych o 90–130 cm od Soczewki po Dobrzyków i Wiączemin oraz wybudowania na wejściu do portu i stoczni w Radziwiu specjalnej bramy przeciwpowodziowej. Z ramienia Ministerstwa Transportu koordynatorem w był Andrzej Biedrzycki, robotami w terenie kierował Mieczysław Messerszmyt z zespołem, w którym z Płockiej Stoczni Rzecznej uczestniczyli Jan Barski i Kazimierz Stec. W Płocku przy BTK Betek powołano Radę Naukowo-Techniczną ds. Ochrony Skarpy.

Z Wisły trzeba było wybagrować złogi piachu na odcinku wzmocnianych obwałowań. Realizowały to: włocławska Hydrobudowa, Przedsiębiorstwa Budownictwa Wodnego (z Tczewa i Warszawy) oraz Przedsiębiorstwo Robót Czerpalnych i Podwodnych z Gdańska. W roku 1983 pracowały na Wiśle pod Płockiem cztery wielkie pogłębiarki z PRCiP Gdańsk (w tym największa: Małż z napędem elektrycznym i wydajności 200 m³/h urobku) oraz około 15 mniejszych ze wszystkich przedsiębiorstw obsługujących Wisłę od Warszawy po Tczew. Wyrefulowały one z Wisły w ciągu czterech sezonów (od 1983 do 1986 r.) ogromne ilości piasku, zużytego głównie na podwyższenie wałów przeciwpowodziowych. Znaczną ilość piasku wbudowano w przyporę skarpy płockiej od Wzgórza Tumskiego po ujście oczyszczonych ścieków miejskich w Maszewie. Pod Wzgórzem Tumskim wysokość przypory piaskowej przekroczyła wysokość 10 m, wzmocniono ją w 1983 r. palisadą żelbetową na głębokość 18 do 22 m (pale wiercone zwieńczone rusztem), niestety, przy realizacji uszkodzono drenaż i kanalizację.

Wzdłuż jeziora Sobótką usypano dwa nasypy: przyporę u podnóża skarpy pomiędzy jarem Kazimierzowskim i Parkiem na Zdunach oraz wał pod drogę powodziową między Sobótką i Wisłą. Wał ten zaczynał się na wysokości amfiteatru a kończył się w pobliżu istniejącego nabrzeża przeładunkowego Petrochemii (wysokość tego wału zrównano z podwyższonym obwałowaniem Radziwia, podwyższono

także podjazd do amfiteatru). Przy wielkich w sumie stratach powodziowych, bardzo pozytywnym okazało wykorzystanie wiślanego piasku na budowę przypory, gdyż stworzył się filtr piaskowy, ograniczający sufozję gruntu ze skarpy płockiej. Ponadto nastąpiło dociążenie podnóża skarpy, zdecydowanie ograniczające procesy osuwiskowe. Warto jednak przypomnieć, że roboty pogłębiarskie w gardzieli Zalewu Włocławskiego (po powodzi) miały większą w sumie kubaturę niż wynosiłyby nasypy pod projektowany w latach 1955–1965 stopień wodny Płock (w okolicy Borowiczek). Należy też pamiętać, że każdego roku Wisła osadza pod Płockiem ponad 1,5 mln m³ piachu wlezonego z gór, a to powoduje podnoszenie się dna Wisły — najwięcej na odcinku od Wykowa do Soczewki.

Po powodzi wykonano między innymi obwałowanie ujęcia wody dla MZRiP wraz z odpowiednim układem zasuw i klap przeciwpowodziowych na wlocie do pompowni, zaprojektowanych przez Zakładowe Biuro Projektów przy MZRiP w Płocku (główny projektant: Bogumił Trębala); wykonawcy: Hydrobudowa Włocławek i Petrobudowa Płock. Roboty elektroenergetyczne, w tym tzw. trzecie zasilanie napowietrzną linią 30 kV wykonali: Elektrobudowa Katowice i Zakład Energetyczny w Płocku. Wybudowano też przeciwpowodziową bramę w porcie koło stoczni, natomiast tzw. Stary Port, służący do chowania mostu łyżwowego w wieku XIX, został zasypany. Powyżej mostu w Radziwiu wybudowano w zamian nowy basen portowy, oddzielony stosunkowo niskimi ostrogami od głównej tafli Zalewu Włocławskiego. Pełni on różne funkcje: latem służy żeglarzom i wędkarzom jako niezłe osłonięty od fali port, natomiast zimą jako schronisko dla członów rurociągów (tzw. ogonów) od pogłębiarek (refulerów), gdyż uznano potrzebę stałego wydobywania piachu z gardzieli Zalewu Włocławskiego. Planowane początkowo ściany oporowe, jakie miały chronić ośrodki wioślarski i żeglarski na Rybakach, nie zostały wykonane. Uznano, że byłyby kosztowniejsze niż ewentualne straty przy kolejnej powodzi. Stacje powinny być jednak inaczej dostosowane do potencjalnego kolejnego uszkodzenia przez powódź, gdyż podwyższenie wałów od strony Radziwia może oznaczać dla nich nawet większe straty przy kolejnej powodzi.

PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁOWE

Rozbudowa i modernizacja MZRiP

Perturbacje w latach 80. nie wstrzymały rozbudowy Kombinatu — jeszcze o nazwie MZRiP. W pierwszej połowie tego dziesięciolecia spowolniono tempo inwestowania, natomiast w drugiej — w zasadzie nie wybudowano żadnej instalacji. Zrealizowane w końcowym okresie lat 70. dwie duże instalacje, tj. Olefiny II i Butadien II (wchodzące w skład czwartego przedsięwzięcia) oddano do eksploatacji w 1980 r., co znacznie podniosło efekty ekonomiczne Kombinatu w dekadzie lat 80. W 1983 r. rozpoczęła funkcjonowanie Wytwórnia Tlenku Etylenu i Glikolu II. Należy zaznaczyć, że dopiero wybudowanie — tego bardzo kosztownego kompleksu instalacji, decydującego o ekonomice i podaży tworzyw sztucznych — usytuowało płocki zakład w grupie liczących się przedsiębiorstw rafineryjnych i petrochemicznych w Europie.

W okresie tym zmodernizowane zostały (wg polskiej technologii) wytwórnie Polipropylenu: I i II. Zrealizowano też modernizacje innych instalacji, w tym szczególnie zmierzające do ograniczenia ich szkodliwego oddziaływania na środowisko. W 1984 r. wybudowano kolejną instalację odsiarczania gazów Claus IV (przedsięwzięcie nr 3). Proces półspalania siarkowodoru uzupełniono o węzeł katalitycznego odsiarczania spalin. Na Blokach Wodnych budowano kolejno baterie filtrów do bocznikowego filtrowania wody. Filtry usuwają z wody obiegowej zawiesinę m.in. wypłukiwaną z chłodzącego ją powietrza. Pozwoliło to na znaczne zmniejszenie wymiany wody obiegowej, tym samym zmniejszenie poboru wody z Wisły oraz ilości ścieków odpływających na oczyszczalnię, a po oczyszczeniu — do Wisły. Intensywnie zmodernizowano Zakładową Oczyszczalnię Ścieków oraz wybudowano przy niej dwa rodzaje pieców do spalania odpadów: piece fluidalne (do wypalania wstępnie odwodnionych osadów powstających na części biologicznej) oraz piec obrotowy, przeznaczony do wypalania stałych i półstałych odpadów zanieczyszczonych wysokowrzącymi produktami naftowymi, zwłaszcza asfaltem czy gudronem.

Nowinką techniczną był przebudowany przy tych piecach komin. Po stwierdzeniu jego nadmiernej korozji zastąpiono stal rurami z tworzyw sztucznych (odpowiednio dobrane laminaty poliestrowo szklane). Przy średnicy trzonu 2 m komin ma wysokość 63 m. Całość w stalowej konstrukcji usztywniającej. Prefabrykowane elementy (odcinki rur długości po 7,5 m oraz kub wysokości 3 m) dostarczył Metalchem Toruń (dziś: Plastics Poland SA). Projekt przygotowało Zakładowe Biuro Projektów przy MZRiP w Płocku, natomiast wykonawstwo zrealizowano w trybie remontowym.

W latach 80. w MZRiP funkcję dyrektora naczelnego po Kazimierzu Klęku pełnili: Władysław Wawak (1 VI 1980–16 XII 1981), powtórnie Kazimierz Klęk (17 XII 1981–13 IX 1982) i Czesław Dolasiński (14 IX 1982–21 III 1992). W tym okresie wiodącą kadrę kierowniczą stanowili: dyrektor ds. inwestycji i rozwoju — Włodzimierz Derecki (1 XII 1973–30 IX 1990); dyrektor ds. utrzymania ruchu — Andrzej Dankowski (1 III 1979–14 XI 1982); dyrektor ds. technicznych — Andrzej Dankowski (15 XI 1982–30 IX 1990); dyrektor ds. produkcji petrochemicznej — Antoni Lisiewicz (1 VI 1980–14 XI 1982), dyrektor ds. produkcji petrochemicznej — Konrad Jaskóła (15 XI 1982–30 IX 1990); dyrektor ds. ekonomicznych i pracowniczych — Władysław Karkoszka (1 VIII 1981–31 III 1982), dyrektor ds. ekonomicznych i pracowniczych — Władysław Wawak (1 IV 1982–31 VIII 1990); dyrektor ds. handlowych — Zdzisław Nycz (1 I 1973–31 XII 1986); dyrektor ds. handlowych i administracyjnych — Zdzisław Nycz (1 I 1987–31 V 1990); dyrektor ds. produkcji rafineryjnej — Henryk Kolbicz (1 III 1979–30 IX 1990); główny księgowy — Jan Szypryt (od 1 I 1981); dyrektorzy OBR PR — Kazimierz Frączak (16 X 1980–17 XII 1981) i Stanisław Mańka (1 III 1982–1992).

Zakładowe Biuro Projektów przy MZRiP było zarządzane kolejno przez: Andrzeja Rumianka, Antoniego Różyckiego, Czesława Żuchowskiego, Mirosława Zawadzkiego, Eugeniusza Korsaka, Witolda Wałęsę i Dariusza Nowalińskiego. Funkcję zastępcy kierownika Biura pełnili: Maciej Czajkowski, Romuald Truszczyński i Tomasz Sieradzki.

Kazimierz Klęk w okresie późniejszym pełnił funkcję ministra chemii oraz był dyplomatą, zaś Antoni Lisiewicz z MZRiP przeszedł na stanowisko dyrektora naczelnego w Zakładach Azotowych we Włocławku, natomiast Andrzej Woroniecki i Ferdynand Niškiewicz pełnili później funkcję dyrektorów naczelnych w Rafinerii Gdańskiej.

Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń

W latach 80. dyrektorem PERN Przyjaźń był Henryk Janczewski, który tę funkcję pełnił do 17 grudnia 1998 r. W składzie jego dyrekcji najdłużej funkcjonowali Grzegorz Mojzesowicz i Andrzej Żelechowski.

Fabryka Maszyn Żniwnych w Płocku

W latach 80. podstawowym produktem FMŻ były kombajny rodziny Bizon, w których sukcesywnie zwiększano ich uniwersalność. W 1980 r. rozpoczęto produkcję kombajnów Bizon-Rekord ZO58 (z silnikiem o podwyższonej mocy 125 KM oraz odciążoną skrzynią przekładniową), których do końca 1984 r. wyprodukowano 961 szt. W latach 1981–1983 zeszyły z taśmy montażowej kombajny Bizon-Super ZO56 z chwytaczem plew (według dokumentacji opracowanej przez Andrzeja Kozaneckiego, Jerzego Nowaczyka i Wincentego Zielińskiego) — w liczbie 1153 szt. W latach 1981–1984 wyprodukowano 17 810 szt. kombajnów Bizon (w tym Bizon-Super — 15 603 szt.). W 1987 r. powstała nowa generacja kombajnów Bizon BS.

W tym okresie zakończono rozbudowę i modernizację FMŻ pod planowaną produkcję 6 tys. szt. kombajnów rocznie. Inwestycje te sfinansowano ze środków własnych oraz z kredytu inwestycyjnego, który spłacono w 1991 r. Fabryka w końcu tej dekady posiadała pełną płynność finansową i nie korzystała z dotacji finansowych. Po Wacławie Wojciechowskim począwszy od 1982 r. funkcję dyrektora naczelnego pełnił Józef Starachowski.

Przedsiębiorstwo Jajczarsko-Drobiarskie w Płocku

Zakłady Jajczarsko-Drobiarskie w związku z embargiem paszowym znalazły się w sytuacji kryzysowej, gdyż nastąpiło radykalne ograniczenie tuczu i uboju kurcząt. Spowodowało to zmniejszenie stanu załogi o 200 pracowników. W 1988 r. dokonało się usamodzielnienie przedsiębiorstwa i powstanie zakładu pod nazwą: Przedsiębiorstwo Jajczarsko-Drobiarskie w Płocku.

Miejskie Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe

Targowiska miejskie w latach 80. były zarządzane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe. Funkcję dyrektora do 1990 r. pełnił Tadeusz Kiczek.

Cukrownia Borowiczki

W związku z powiększeniem w 1982 r. miasta o nowe tereny na wschodzie — osada Borowiczki stała się nową dzielnicą Płocka, a funkcjonująca tam od 1900 r. cukrownia Borowiczki (początek budowy w 1899 r.) znalazła się w granicach miasta.

Z powojennej historii tego zakładu należy wymienić przeprowadzenie modernizacji cukrowni w 1954 r. oraz początek automatyzacji procesów technologicznych w 1969 r. Należy zaznaczyć, że dyrekcja cukrowni pomagała swoim pracownikom w realizacji budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego.

Mleczarnia w Radziwiu (w budowie)

W tej dekadzie nastąpiło duże spowolnienie budownictwa przemysłowego na terenie miasta a nawet wstrzymywanie robót na okres nieokreślony. Budowa wielkiej mleczarni w Radziwiu przez PBP Petrobudowa jest przykładem błędnych decyzji inwestycyjnych oraz braku środków finansowych u części inwestorów w przemyśle spożywczym. Pomimo zrealizowania ok. 70 proc. robót jej budowa została wstrzymana, co spowodowało ogromne trudności finansowe wiodącego w Płocku generalnego wykonawcy. W latach 90. zdewastowane i nieskończone obiekty od inwestora odkupiła firma Ajmex, która planowała zorganizować na tym terenie swoje kolejne zaplecze techniczno-magazynowe.

ENERGETYKA

W okresie od 1 stycznia 1976 r. do 31 grudnia 1988 r. płocka energetyka funkcjonowała jako Zakład Energetyczny Płock (ZEP). Przez ponad połowę tego okresu do 31 czerwca 1983 r. funkcję dyrektora piastował dr inż. Jacek Szyke, jego następcą był inż. Dariusz Poppe. W dniu 4 kwietnia 1985 r. nastąpiła wewnętrzna reorganizacja ZEP. Powołano siódmy Rejon Energetyczny zlokalizowany w Płońsku, w skład którego weszły Posterunki Energetyczne: w Płońsku, w Nasielsku, w Nowym Mieście.

W wyniku Zarządzenia nr 15/ORG/89 Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 r. od dnia 1 stycznia tegoż roku Zakład Energetyczny Płock rozpoczął funkcjonowanie jako samodzielne przedsiębiorstwo państwowe. Nadzór nad przedsiębiorstwem przejęła powołana w 1987 r. Wspólnota Energetyki i Węgla Brunatnego. Skład kierownictwa przedsiębiorstwa: Dariusz Poppe — dyrektor; Zdzisław Ptak — z-ca dyrektora ds. technicznych (I zastępca dyrektora); Jan Górski — z-ca dyrektora ds. ekonomicznych i pracowniczych; Maria Sapińska — główna księgowa. Funkcję przewodniczącego Rady Pracowniczej objął Jerzy Rynkiewicz, w następnych kadencjach te stanowisko sprawowali: Stanisław Baryła i Edmund Michalski.

Na początku lat 80., po styczniowej powodzi w 1982 r., zalaną wcześniej stacją 110/15 kV Radziwie ponownie włączono do eksploatacji w dniu 17 czerwca 1982 r. W celu uniknięcia w przyszłości analogicznej klęski żywiołowej Zakład Energetyczny Płock wspólnie z PERN Przyjaźń, jako właścicielem stacji 110/6 kV Góry, podjął decyzję jej zmodernizowania na stację 110/15 kV. Rozruch tej stacji, położonej na terenie niezalewowym, nastąpił w połowie 1983 r. W związku z rozbudową Płocka w kierunku północno-wschodnim w czerwcu 1988 r. wykonano stację 110/15 kV Gulczewo.

PRZEDSIĘBIORSTWA BUDOWLANO-MONTAŻOWE

PBP Petrobudowa

W latach 80. Petrobudową kolejno zarządzali: Bronisław Cieślak (od 1980 do 1981) i Marek Majzner (od 1981 do 1992 r.). Funkcje zastępców dyrektora pełnili: Wojciech Ponikiewski, Tadeusz Kulas, Tadeusz Wójcik, Ryszard Kuczek, Ryszard Dołhun, Ewa Bawtrol, Zbigniew Krawczyk, Włodzimierz Brożek, Janusz Mościcki i Wiesława Rajewska (główna księgowa). Stanowisko zastępcy naczelnego inżyniera pełnił Grzegorz Kęsicki. W tym okresie kierownictwa budów przekształcono w kierownictwa zespołów budów i dyrekcje budów, które na początku lat 90., po znacznym zredukowaniu liczby pracowników i liczby jednostek organizacyjnych — utworzyły spółki prawa handlowego (jedną Spółkę Akcyjną i kilka spółek z o.o.).

Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Naftoremont

Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Naftoremont poza działalnością remontową w MZRiP zaczęło wykonywać również roboty budowlano-montażowe. Począwszy od 1981 r. po Stefanie Wolańskim funkcję dyrektora pełnił Waldemar Karwacki. Pierwszego lipca 1982 r. Naftoremont utracił samodzielność i został włączony do struktur Naftobudowy Kraków jako Zarząd Budowlano-Montażowy nr 10 Naftoremont Płock, co trwało do końca 1991 r. Kierownictwo Zarządu stanowili: Waldemar Karwacki — dyrektor; Tadeusz Grabiński — z-ca dyrektora ds. ekonomiczno-administracyjnych; Ryszard Szydłowski — z-ca dyrektora ds. zaplecza.

PRTiA Izokor

Przedsiębiorstwo w tym okresie posiadało pełen portfel zleceń. Realizowało zadania na ponad stu placach budów obejmując swym zasięgiem rejony Polski północnej i centralnej, a także prowadziło roboty poza granicami kraju: w NRD, Czechosłowacji, RFN, Iraku, Zjednoczonych Emiratach Arabskich i Mauretanii.

Funkcję naczelnego dyrektora w tych latach pełnili: Jan Kotowski (do 1983) oraz Michał Morawski (1983–1992). Na stanowiskach zastępców dyrektora pracowali: Andrzej Stawecki — dyrektor ds. produkcji, Katarzyna Banachowicz — dyrektor ds. ekonomicznych, Janusz Osicki — dyrektor ds. środków produkcji. Funkcję głównego księgowego kolejno pełnili: Zbigniew Koper, Witold Jakubowski i Halina Wróbel.

Płocki Kombinat Budowlany

W okresie od 1980 do 1989 r. w Płockim Kombinacie Budowlanym kolejnymi dyrektorami byli: Mieczysław Żurada, Roman Zdanowski, Leszek Marcinkiewicz, Grzegorz Ligor i Włodzimierz Turkowski. Istotny wkład w rozwój płockiego budownictwa mieszkaniowego wnieśli zastępcy dyrektora: Eugeniusz Skrodzki, Kajetan Adamski, Andrzej Piotrowski, Leszek Marcinkiewicz, Andrzej Garwacki, Grzegorz Ligor, Józef Goczyński i Zieliński. Ponadto należy wymienić szefa produkcji — Ryszarda Siedleckiego i kolejnych kierowników wytwórni prefabrykatów OWT:

Andrzeja Łupińskiego, Andrzeja Ciecwierza i Andrzeja Kijka, jak również kierowników budów: Wiktora Kozaka, Ryszarda Witka, Leszka Ziółkowskiego, Ludomira Romanowskiego, Janusza Marzewskiego, Andrzeja Łupińskiego, Andrzeja Mazurowskiego, Ryszarda Rędzińskiego, Jerzego Pisarzewskiego, Mirosława Kłobukowskiego, Ryszarda Stanisława Podwójciego.

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej

W dniu 13 grudnia 1979 r. zlikwidowano Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej oraz powrócono do samodzielności jednostek komunalnych o strukturze sprzed 1974 r. Powstały nowe przedsiębiorstwa oraz reaktywowano stare, jak np. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej (dyrektor Krzysztof Marcinkiewicz). Przedsiębiorstwo to w 1984 r. przekształciło się w Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej (kolejni dyrektorzy: Tadeusz Magnuski, Ryszard Siedlecki i Jerzy Zalewski).

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Płocku

Zgodnie z Zarządzeniem Wojewody Płockiego z dniem 1 stycznia 1980 r. powołane zostało Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Płocku. Według statutu terenem działania przedsiębiorstwa poza Płockiem był Gąbin i Wyszogród (do 1982 r.). W zakresie zadań przedsiębiorstwa było sprawowanie kontroli laboratoryjnej zakładów wodociągowych na terenie województwa płockiego. Nadzór nad przedsiębiorstwem sprawował Prezydent Miasta Płocka. Funkcję dyrektora objął Tadeusz Chmura, który po 30 latach kierowania płockimi wodociągami w styczniu 1982 r. przeszedł na emeryturę. Od I I 1982 r. do IV 1984 r. stanowisko dyrektora pełnił Zbigniew Mikołajewicz. Od VII 1984 r. funkcję dyrektora sprawował Tadeusz Cieśliński. W okresie tym zastępcami dyrektora ds. technicznych kolejno byli: Zbigniew Mikołajewicz (1980–1981), Andrzej Zajdel (od VII 1982 do XI 1984 r.), Marek Naworski (od XI 1984 do XI 1991 r.), natomiast głównym księgowym po Halinie Kępczyńskiej był Jan Witkiewicz (od II 1982 do II 1990 r.). W 1989 r. liczba pracowników wynosiła 331, w tym umysłowych — 80.

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej

Gdy w latach 80. zaczęto odczuwać w Płocku deficyt ciepła, wstępnie zaplanowano wybudowanie miejskiej kotłowni, jednakże zgodnie z rachunkiem ekonomicznym zdecydowano zainstalować szósty kocioł w elektrociepłowni na Kombinacie MZRiP. W okresie tym opracowano również dokumentację wstępną dla magistrali C (jako drugiej rezerwowej nitki), łączącej elektrociepłownię z Podolszycami.

Wraz z przekształceniem MPEC-u w Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej rozszerzył się obszar jego działania. Od 1984 r. Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej swoją działalnością objęło: Kutno, Sierpc, Gostynin, Łęczyce, Gąbin, Piątek i Żychlin. W wyniku różnych zmian organizacyjnych WPEC przekształcany był w Rejonowy Zakład Energetyki Ciepłej, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej

nej, by w 1984 r. ponownie przywrócić nazwę: Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej — bardziej akceptowaną w zmieniających się warunkach działalności. W latach 80. przedsiębiorstwem zarządzali: Władysław Konarski (1979–1983), Józef Dziąg (1983–1987) i Witold Ossowski (1987–1992).

Miejskie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów

Po likwidacji Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej w obszarze drogownictwa powstało Miejskie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów, które w tej dekadzie zrealizowało szereg ważnych inwestycji, a szczególnie dotyczących przebudowy węzłów drogowych: skrzyżowanie Stanisławówka (Al. S. Jachowicza, Bielska i J. Piłsudskiego) oraz skrzyżowanie ulic: Bielskiej, F. Chopina i Gwardii Ludowej. Przedsiębiorstwo to wybudowało bazę produkcyjno-materiałową (4 ha) z nowoczesną wytwórnią betonu asfaltowego. Kolejno przedsiębiorstwem zarządzali: Rudolf Piechociński, Henryk Lamparski, Józef Zaremba, Stanisław Paradowski i Zygmunt Rzewuski.

Rejon Dróg Publicznych w Płocku

W Rejonie Dróg Publicznych funkcję kolejnych kierowników RDP pełnili: Kazimierz Pawlak i Bogumił Sobieski.

Komunalne Przedsiębiorstwo Usług Międzyzakładowych

W dniu 1 stycznia 1980 r. rozpoczęło działalność Komunalne Przedsiębiorstwo Usług Międzyzakładowych, które zgrupowało jednostki sprzętowo-transportowe z kilku miejskich przedsiębiorstw. Przez pierwsze dwa lata funkcję dyrektora pełnił Zbigniew Staszkiwicz, który wcześniej zajmował się inwestycjami w Fabryce Maszyn Żniwnych w Płocku. Na stanowisku z-cy dyrektora kolejno pracowali: Zbigniew Kluczyński, Lewkowski i Sylwester Forusiak. Po Zbigniewie Staszkiwiczu stanowisko dyrektora objął Zbigniew Kluczyński.

W 1989 r. KPUM zostało przekształcone w Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych i Usług Wielobranżowych. Dyrektorem tego przedsiębiorstwa został Andrzej Abramski, zaś z-cą dyrektora — Sylwester Forusiak.

Polonijne przedsiębiorstwa budowlane

W omawianym okresie rozpoczęło się organizowanie przedsiębiorstw budowlanych z udziałem kapitału zagranicznego (polonijnego), jak: Jugopol (kapitał jugosłowiański — 1984); Investbau (kapitał zachodnioniemiecki — 1984); Marles (kapitał kanadyjski — 1985). Największą inwestycją zrealizowaną dla Płocka przez Jugopol była modernizacja oczyszczalni ścieków w Maszewie. Firmą w imieniu pełnomocnika zarządzał Grzegorz Lubieniecki (były kierownik budowy w Petrobudowie, a następnie wiceprezydent Płocka). Firma Investbau głównie była skoncentrowana na modernizacji i rozbudowie Szpitala Miejskiego Świętej Trójcy. Długoletnim kierownikiem budowy na tej inwestycji był Jan Grobicki, były kierownik budowy w Petrobudowie.

Przedsiębiorstwo Marles realizowało budownictwo pod klucz, tj. projektowało i wykonywało roboty w generalnym wykonawstwie. Dla inwestorów regionu płockiego firma zrealizowała kilka szkół, banków i gminnych ośrodków zdrowia. Przedsiębiorstwo organizacyjnie składało się z dwóch segmentów: Zespołu Usług Projektowych oraz Zakładu Remontowo-Budowlanego. Początkowo całością zarządzał Ryszard Piosik (były z-ca dyrektora Izokor-Instal). W okresie późniejszym funkcję dyrektora jednostki projektowej kolejno pełnili Janusz Biały i Jan Korba, natomiast w jednostce wykonawczej — Leszek Marcinkiewicz (były dyrektor PPBU w Płocku).

FIRMY I SPÓŁKI BUDOWLANE

Prywatne firmy i spółki budowlane

Okazało się, że w Płocku pomimo obiektywnych trudności niektóre rzemieślnicze zakłady budowlane przetrwały kilkadziesiąt lat. Przykładowo zakład rzemieślniczy Instalatorstwo Elektryczne — Czesław Chrobociński funkcjonowało od 1957 r. do 1989 r., natomiast utworzona w 1967 r. firma Instalacje Elektryczne — Kępczyński aktywnie działa do dzisiaj (po ojcu firmą obecnie zarządza syn). Lata 80. — to okres powstawania wielu prywatnych firm: budowlano-montażowych i specjalistycznych, przemysłu materiałów budowlanych oraz obsługujących budownictwo (projektowanie, geodezja, geologia itp.).

W latach 80. poza wcześniej wymienionymi spółkami, utworzonymi przez kadre kierowniczą Petrobudowy, powstały następujące liczące się na płockim rynku firmy: Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe Wereszczyński (1982); Geodezja (Tomasz Dąbrowski, Zbigniew Laskowski, Jan Kucharzak — 1983); BEM (Jan Brudnicki — 1984); Zakład Produkcji Budowlanej Termo-Bud (Bogdan Kuźnicki — 1984); Budomat (Piotr Krajnik — 1984); Przedsiębiorstwo Budowlano-Remontowe IzoMar (Marek Zadrożny — 1986); ZPiWZA Metkor (Antoni Matlewski — 1986); Prywatne Przedsiębiorstwo Budowlane Petromontaż (Paweł Wilczyński — 1988); Szymski (Krzysztof Szymski — 1988); Progress-Bud (Bogdan Pliszka — 1989); Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Almar (Albin Żółtowski — 1989); Biuro Handlowe Export-Import (Krzysztof Nowakowski — 1989); Zakład Badań Geologicznych i Robót Inżynierskich GeoBad (Krzysztof Denis — 1989); Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe Interbud (J. Szczygieł — 1989).

Firmy utworzone przez specjalistów z Petrobudowy

W latach 80. wielu specjalistów wywodzących się kadry technicznej z PBP Petrobudowa utworzyło następujące budowlane spółki wykonawcze oraz firmy produkcji materiałów budowlanych: Usługi Remontowo-Budowlane — Eugeniusz Hofman (1982); Zakład Budowlano-Montażowy — Henryk Krupiński (1983), Zakład Budowlany — Leszek Rajewski (1984), Zakład Produkcji i Montażu Żaluzji Tomex (Stanisław Tomaszewski — 1985), Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych i Usług Pel-Bud (Grzegorz Kęsicki, Wojciech Ponikiewski, Zbigniew Krupiński i Henryk Krupiński —

1988), Zakład Remontowo Budowlany Liszyński (Ryszard Liszyński — 1988), Retro (W. Gontarek — 1988), Zakład Budowlano-Montażowy Budomont (Stanisław Krzysztof Dublicki — 1989), Zakład Produkcyjno-Usługowy ZZ Budowlani — Zakład Pracy Chronionej (Jan Grzechowiak — 1989). W Gostyninie w 1988 r. Krzysztof Sobaszek zorganizował duże Przedsiębiorstwo Robót Instalacyjno-Budowlanych Hydropol, które jest równocześnie producentem nowoczesnej stolarki okiennej.

BIURA I SPÓŁKI PROJEKTOWE

Biura projektowe

Powstawały też nowe państwowe biura projektowe: Biuro Techniki Komunalnej Betek — utworzone w 1983 r. przez Romana Matuszaka na bazie Pracowni Projektowej Przedsiębiorstwa Budownictwa Komunalnego; Mazowieckie Biuro Projektów Mapro — przekształcone w 1984 r. z plockiego oddziału Wojewódzkiego Biura Projektów Arwo w Warszawie (dyrektorem został Zbigniew Michalski). Przy Radzie Wojewódzkiej NOT w Płocku powstał w 1980 r. Zespół Usług Technicznych, funkcjonujący do dzisiaj. Od 2006 r. funkcję dyrektora Zespołu Usług Technicznych przy Oddziale NOT w Płocku, po długoletniej kadencji Bronisława Cieślaka (byłego dyrektora Petrobudowy), pełni Waldemar Wyrzykowski (również były szef Petrobudowy).

Prywatne firmy i spółki projektowe

W omawianej dekadzie utworzono m.in. następujące prywatne firmy i spółki projektowe: Badowski&Bładowski (Kazimierz Badowski i Ignacy Bładowski — 1982); Budoplan (Józef Krawczyk — 1988); Wektor-P (Andrzej Kowalski — 1989); Przedsiębiorstwo Usług Projektowo-Inwestycyjnych i Wdrożeń Innowacyjnych Korab (Jan Korba — 1989); Przedsiębiorstwo Wdrożeniowe Inwestycji Ekologicznych Testpol (w roku 1989 założycielem był Bolesław Krzysztofik, od 2001 r. do 2005 r. kierowali Spółką Bogumił Trębała i Andrzej Radziejewski); Pracownia Projektowa — WJ Kocik (Wojciech J. Kocik — 1989); Przedsiębiorstwo Usług Technicznych Unimech SA (Tadeusz Żuk — 1989).

SPÓŁDZIELNIE MIESZKANIOWE

Spółdzielnie mieszkaniowe w latach 80.

W latach 80. w Płocku w spółdzielczości mieszkaniowej kończył się monopol Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej. W tej dekadzie powołano pięć nowych spółdzielni mieszkaniowych: w 1980 r. — Mazowiecką Spółdzielnię Mieszkaniową (oficjalne powołanie nastąpiło 1 grudnia 1979); w 1981 r. — Międzyzakładową Spółdzielnię Mieszkaniową Chemik; w 1982 r. — Młodzieżową Spółdzielnię Mieszkaniową; w 1983 r. — Spółdzielnię Mieszkaniowo-Lokatorską Komunalnik; w 1987 r. — Własnościową Spółdzielnię Mieszkaniową Budowlani.

Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa

W związku z likwidacją 1 stycznia 1982 r. Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej PSML-W przejęła bazę remontową oraz wprowadziła własny nadzór inwestycyjny. W dniu 1 grudnia 1982 r. wyodrębniono nową jednostkę organizacyjną — Osiedle Dworcowa.

W latach 80. w Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej po Andrzeju Piotrowskim funkcję prezesa od 1982 r. do 1990 r. pełnił Henryk Grochowski. W tym okresie odnotowano następujące zmiany na stanowiskach prezesów i ich zastępców: w dniu 1 X 1980 — prezesem został Andrzej Piotrowski, z-cą prezesa ds. eksploatacji Henryk Grochowski, z-cą prezesa ds. technicznych Lech Siemiątkowski; w dniu 31 XII 1982 — prezesem został Henryk Grochowski, z-cą prezesa ds. eksploatacji Marian Wojtunik, dyrektorem ZRB Lech Siemiątkowski; w dniu 1 V 1983 — prezesem został Henryk Grochowski, z-cą prezesa ds. eksploatacji Andrzej Bednarski, z-cą prezesa ds. technicznych Marian Wojtunik; w dniu 26 IV 1984 — prezesem został Henryk Grochowski, z-cą prezesa ds. eksploatacji Andrzej Bednarski, z-cą prezesa ds. technicznych Sylwester Dybowski; w dniu 1 XI 1988 — prezesem został Henryk Grochowski, z-cą prezesa ds. eksploatacji Jacek Żaglewski, z-cą prezesa ds. technicznych Sylwester Dybowski. W omawianym dziesięcioleciu Radzie Nadzorczej po Ludwiku Żaku przewodniczyli Kazimierz Waclawek (6 V 1980–21 VI 1989) i Benedykt Nicgorski (od 22 VI 1989).

Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa

Początkiem Mazowieckiej Spółdzielni Mieszkaniowej było przejęcie od Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej około 3600 członków, dla których rozpoczęto budowę osiedla Międzytorze. Kolejno powstawały kompleksy mieszkalne nazywane wówczas: Gierzyńskiego I, II, II-bis. Datą przełomową dla Spółdzielni było uzyskanie prawa do użytkowania wieczystego gruntów na osiedlu Podolszyce Północ i rozpoczęcie realizacji obiektów mieszkalnych. Prezesi MSM: Anatol Szałajko (1 XII 1979–30 IV 1982); Mieczysław Rajkowski (11 III 1982–31 I 1985); Zbigniew Hibner (12 II 1985–17 VI 1990). W tym okresie funkcje zastępców prezesa i członków zarządu pełnili: Bogdan Chmielewski (1 XII 1979–15 IV 1982); Andrzej Bromgau (2 I 1980–31 III 1986); Karol Krawiec (16 VI 1983–15 XII 1985); Wiesław Woźniak (11 I 1985–31 X 1991); Jan Dobrowolski (1 VII 1986–3 VI 1988); Andrzej Laskowski (12 VIII 1988–30 III 1990).

Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Chemik

Pierwszym obszarem działania Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej Chemik był rejon Centrum-Wschód. W MSM CHEMIK funkcję prezesów zarządu kolejno pełnili: Zbigniew Michalski (1 VII 1981–31 X 1981); Franciszek A. Wiśniewski (1 XI 1981–31 VIII 1983); Wiesław Morawski (1 IX 1983–31 X 1994). Na stanowisku wiceprezesa zarządu pracowali: Franciszek A. Wiśniewski (1 VII 1981–31 X 1981); Wiesław Morawski (2 I 1982–31 VIII 1983); Jan R. Zawadzki (1 X 1983–30 XI 1992); Jan Dobrowolski (1 VII 1988–23 XII 1992). Na stanowisku Przewodniczącego

Rady Nadzorczej kolejno byli: Ludwik Kwiatkowski (3. II 1982–22 VI 1983); Wojciech Szumski (22 VI 1983–11 VI 1986); Bogdan Siwek (11 VI 1986–14 VI 1989); Krzysztof Dobies (14 VI 1989–28 III 1990).

Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa

W latach 80. funkcje prezesa Zarządu w Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej kolejno pełnili: Andrzej Kownacki (1 V 1982–30 X 1983); Andrzej Chmielewski (24 IX 1983–9 II 1987); Stanisław Jakubowski (9 II 1987–2 V 1988); Andrzej Drabik (1 VII 1988–30 VI 1989); Mirosław Kłobukowski (1 VII 1989–31 VII 1996). Na stanowisku zastępcy prezesa pracowali: Andrzej Chmielewski (16 IV 1982–23 IX 1983); Danuta Patora (1 I 1984–31 III 1986); Stanisław Jakubowski (1 IV 1986–8 II 1987); Benedykt Maciejewski (1 VII 1987–7 X 1987); Jerzy Wolniak (1 III 1988–23 VI 1996). W tym okresie członkami zarządu byli: Danuta Patora (1 I 1984–31 III 1986); Maria Karoszka-Gmurczyk (25 III 1987–10 VIII 1989).

Spółdzielnia Mieszkaniowo-Lokatorska Komunalnik

W Spółdzielni Mieszkaniowo-Lokatorskiej Komunalnik w latach 80. funkcję prezesów sprawowali: Władysław Pręgowski i Andrzej Chmielewski.

Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Budowlani

Własnościową Spółdzielnię Mieszkaniową Budowlani utworzono w 1987 r. z zadaniem realizacji budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego na osiedlu Zielony Jar w Podoszycach. Pierwszym prezesem Zarządu Spółdzielni był Zbigniew Staszkiwicz.

BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE

Odbudowa domów i infrastruktury technicznej w Radziwiu

Utworzył się nowy, nieprzewidziany wcześniej, a obszerny plac budowy. Odbudowa domów zaczęła się niezwłocznie po ustąpieniu zimy i po oszacowaniu szkód, częściowo z kwot ubezpieczenia budynków, w znacznej mierze z kredytów uruchomionych po ogłoszeniu stanu klęski żywiołowej dla Płocka. Trzeba było odbudować też sieci energetyczne i łączność. Pojawiły się wówczas na rynku liczne prywatne firmy remontujące uszkodzone budynki. Odbudowa Radziwia trwała ponad trzy lata. Dziś już tylko podwyższone obwałowania oraz specjalnie postawione znaki wskazują poziom wody ze stycznia 1982 r.

Budowa osiedla Podolszyce Północ

Projekt osiedla Podolszyce Północ był już wcześniej opracowany przez zespół inżynierski z Wojewódzkiego Biura Projektów Arwo w Warszawie pod kierownictwem Edwarda Wysockiego, stąd po uzyskaniu pozwolenia na budowę intensywnie rozpoczęto budowę. Generalnym wykonawcą tego osiedla został Płocki Kombinat Budowlany, który rozpoczął montaż budynków w technologii z wielkiej płyty równocześnie

z robotami instalacyjnymi. W 1983 r. przedsiębiorstwo to oddało pierwszy budynek dla powozian. Uzbrojenie terenu wykonywała specjaliści robót wodno-kanalizacyjnych z PBP Petrobudowa, kierowana przez Jana Nowaka i jego zastępcę Janusza Mościckiego. Jednostka ta została przejęta na początku 1982 r. z Przedsiębiorstwa Robót Inżynierskich Inżynieria w Bydgoszczy.

Budowa osiedla Podolszyce Południe

Pod patronatem Towarzystwa Urbanistów Polskich został rozpisany konkurs na opracowanie układu funkcjonalno-przestrzennego południowej części osiedla Podolszyce. Zwycięzcą został architekt Marcin Przyłubski z warszawskiej Spółdzielni Pracy Twórczej Architektów, Artystów i Plastyków Espea. Pracownia opracowała również Plan Koordynacji Inwestycji Podolszyc Południe, który stanowił podstawę Planu Zagospodarowania Przestrzennego. Funkcje Generalnego Projektanta tego osiedla objęło WBPArwo z Warszawy, natomiast głównymi projektantami zostali architekci: Marcin Przyłubski, Andrzej Raczycki, Ryta Stachowicz, Piotr Piórecki i Krystyna Piórecka. Należy stwierdzić, że uzyskano dużą różnorodność form zabudowy i atrakcyjne rozwiązania architektoniczne. Głównym inwestorem na Podolszycach Południe została Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Chemik, która nabyty teren podzieliła na kompleksy mieszkaniowe nazwane umownie: Kolonia B Miedza — część zachodnia; Kolonia M Miedza — część wschodnia; Kolonia Kapliczka; Kolonia Skiba; Kolonia Przy Skarpie; Kolonia Miedza Targowa. Pierwszym generalnym wykonawcą osiedla była PBP Petrobudowa, która rozpoczęła w 1984 r. roboty na Kolonii B Miedza — część zachodnia. Zakończenie budowy tej kolonii nastąpiło w 1989 r. Następnym etapem zabudowy tego osiedla była realizacja w latach 1986–1992 Kolonii Kapliczka. Kolonię tą wykonywali: PBP Petrobudowa, Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego Petroblok (pierwsza spółka utworzona przez Petrobudowę) i Przedsiębiorstwo Zagraniczne Inwestbau.

Budowa osiedli mieszkaniowych Dworcowa i Międzytorze

W omawianej dekadzie Płocki Kombinat Budowlany był głównym realizatorem budownictwa mieszkaniowego. Poza wykonawstwem osiedla Podolszyce Północ, kontynuował budowę osiedli mieszkaniowych Dworcowa i Międzytorze (w technologii „wielkiej płyty”). Osiedla te były zaprojektowane przez Miastoprojekt Warszawa (osiedle Dworcowa projektowała arch. Dorota Biernat, a osiedle Międzytorze — arch. Jerzy Kulesza). Według koncepcji płockich projektantów arch. Janusza Łabuza i inż. Piotra Malinowskiego zrealizowano budowę kompleksu domów przy ul. T. Gierzyńskiego.

Budowa osiedli mieszkaniowych Centrum-Wschód i Piękna

W omawianym dziesięcioleciu PBP Petrobudowa wybudowała dla MSM Chemik — Osiedle Piękna i Osiedle Centrum-Wschód. Osiedla te wybudowano według projektu arch. I. Jańczuka w kwartale ulic: Al. S. Jachowicza — Z. Padlewskiego oraz Misionarska — A. Gradowskiego. Ponadto Petrobudowa zrealizowała kompleks mieszkaniowy przy ul. 11 Listopada (projekt arch. Janusza Lemańskiego).

BUDOWNICTWO OGÓLNE

Budownictwo sportowe

W latach 80. przebudowano stadion: piłki nożnej przy ul. I. Łukasiewicza (Wisła) oraz rozpoczęto, a następnie wstrzymano modernizację stadionu lekkoatletycznego (szkolnego) przy ul. J. Kochanowskiego.

Budownictwo sakralne

W tym dziesięcioleciu ukończono budowę kościoła pod wezwaniem św. Stanisława Kostki przy Al. S. Jachowicza 4. Został on zaprojektowany na zlecenie księży Salezjanów przez zespół architektów pod kierownictwem prof. Ludwika Mackiewicza z Politechniki Łódzkiej jako budowla dwukondygnacyjna na planie ośmioboku ze ścianami odchylonymi ku górze (powierzchnia użytkowa: kościoła dolnego — 1362 m², natomiast kościoła górnego — 1940 m²). W założeniu obiekt miał przypominać koronę królewską dla upamiętnienia dwóch władców Polski, którzy zarządzali krajem z Płocka (Władysław Herman i Bolesław Krzywousty). Wykonawcą robót był zespół kierowany przez Tadeusza Strachowskiego. Stan surowy obiektu zrealizowano w latach 1977–1980, natomiast przekazanie dla wiernych wraz z uroczystym poświęceniem nastąpiło w dwóch etapach: dla kościoła dolnego w dniu 18 IX 1983, zaś dla kościoła górnego — 14 V 1986. Wystrój wnętrza projektował i wykonywał ks. Tadeusz Furdyna (absolwent ASP w Krakowie). Nadzór nad realizacją przedsięwzięcia kolejno sprawowali księża: Stanisław Koronkiewicz, Jerzy Gasik i Antoni Rafałko.

Drugim dużym kościołem zrealizowanym w większości w latach 80. był kościół pw. błogosławionej Jadwigi Królowej przy ul. S. Kossobudzkiego 10 na os. Łukasiewicza według dokumentacji opracowanej przez arch. Ignacego Bładowskiego i konstruktora Kazimierza Badowskiego. Kościół ten zwieńczony piękną kopułą postawiono jako pomnik-wotum wdzięczności dla Opatrzności Bożej za wybór polskiego kardynała Karola Wojtyły na papieża. W latach 1981–1982 wybudowano kaplicę i tymczasową plebanię, natomiast w 1983 r. rozpoczęto roboty ziemne pod kościół. Niestety, z przyczyn obiektywnych realizacja obiektu znacznie się przedłużyła, jego zakończenie nastąpiło dopiero w połowie następnego dziesięciolecia

Trzecim kościołem rozpoczętym w 1989 r. był obiekt zaprojektowany przez arch. Andrzeja Pawlikowskiego i konstruktora Zdzisława Czerskiego z Warszawy dla parafii pw. św. Józefa Rzemieślnika przy ul. Górna/Słoneczna na osiedlu Wyszogrodzka/Limanowskiego (Na Cholercie). Początkowo budowę kierował Stanisław Oziębło, następnie roboty realizowała firma Ireny i Sylwestra Węglewskich. W imieniu inwestora nadzór sprawował ks. proboszcz Władysław Stradza. Wcześniej po 1982 r. na wydzierżawionym terenie postawiono kaplicę z częścią mieszkalną. W połowie maja 1986 r. ks. biskup Roman Marcinkowski dokonał konsekracji trzech dzwonów wykonanych w Gliwicach.

INFRASTRUKTURA INSTALACYJNO-SANITARNA I GAZOWA

W latach 80. nastąpiły w Płocku trudności w zaopatrzeniu ludności w wodę. Główną przyczynę stanowiła zbyt mała średnica przewodów ulicznych oraz wyeksploatowanie rurociągów miejskiej sieci wodociągowej (m.in. osad wewnątrz rur zmniejszała dodatkowo średnicę przepływu). Spowodowało to konieczność wybudowania drugiej nitki wodociągowej o większej średnicy. W Podolszyczach rozpoczęto budowę nowej miejskiej nitki o przekroju 800 mm. Rozbudowa sieci wodociągowej spowodowała, iż wydajność stacji wodociągowych Rybaki i Podolszyce stawała się niewystarczająca, co wymusiło oddanie w 1983 r. do eksploatacji nowego ujęcia wód w głębszych w Borowiczkach (uruchomienie pierwszych ujęć w głębszych w Borowiczkach nastąpiło w 1981 r.).

W 1986 r. rozpoczęła się rozbudowa oczyszczalni ścieków w Maszewie, jednakże prace inwestycyjne w końcu lat 80. posuwały się zbyt wolno. Z ważnych inwestycji instalacyjno-sanitarnych na Starym Mieście należy zaznaczyć rozpoczęcie na przełomie lat 80. i 90. przebudowy ulicy Grodzkiej (wymieniono wodociągi i kanalizację, zmieniono nawierzchnię oraz zdecydowano ograniczono ruch kołowy).

Ujęcie wody przemysłowej do Kombinatu i hydroelektrownia zostały wybudowane w 1987 r. na odpływie oczyszczonych ścieków z Kombinatu do Wisły.

Gazyfikacja Płocka rozpoczęła się gazem butlowym (propan-butan) wytwarzanym w Kombinacie (od 1964 r.). Dopiero od 1975 r. zaczęto w mieście budować sieć gazu niskoprężnego. W 1989 r. było ok. 17 tys. użytkowników butli i ok. 23 tys. odbiorców gazu z sieci.

INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

W dniu 23 listopada 1984 r. zakończono elektryfikację linii kolejowej Kutno–Płock oraz dostosowano dworzec kolejowy w Płocku do nowych wymogów. Rozpoczęcie kursowania na tej trasie elektrycznych pociągów, a szczególnie pociągów towarowych, wpłynęło znacznie na obniżenie kosztów funkcjonowania PKP.

POMNIKI

W urbanistyce pomniki pełnią rolę szczególną, nie tylko jako upamiętnienie dokonania osób (czy zbiorowości) którym zostały poświęcone. Są często wybitnymi dziełami sztuki. Zazwyczaj wokół nich są zaprojektowano place z zielenią i ławkami do odpoczynku i refleksji.

Pierwszym po wojnie, postawionym w 1945 r., w Płocku pomnikiem był obelisk Wdzięczności Armii Czerwonej przy placu Obrońców Warszawy — na wprost budynku Kamery Pruskiej. Bezpośrednio po wyzwoleniu Płocka na placu pochowano żołnierzy Armii Czerwonej, którzy zginęli w walkach o wyzwolenie Płocka, ale wkrótce ich prochy przeniesiono na cmentarz wojskowy przy ul. Norbertańskiej. Pomnik ten został rozebrany 13 sierpnia 1990 r.

Przed Zespołem Szkół Mechanicznych przy al. J. Kilińskiego w 1955 r. (w X rocznicę wyzwolenia Płocka) uczniowie kierunku spawalniczego pod kierunkiem instruktorów zawodu (m.in. J. Ustrzyckiego, Cz. Cieszkowskiego i E. Lewandowskiego) wykonali z prętów stalowych ażurowego Orła Białego — symbol odrodzonej Ojczyzny. Jest on niemal każdego roku malowany zestawem emalii: białej, czerwonej i złocistej. Na betonowym cokole trwa już ponad 50 lat.

Skromnym, ale bardzo ważnym dla miasta pomnikiem, jest głaz (eratyk) ustawiony 15 maja 1963 r. w setną rocznicę śmierci naczelnika powstania styczniowego Zygmunta Padlewskiego, przez Powiatowy Cech Rzemiosł Różnych oraz FMŻ. Inicjatorem i głównym organizatorem tego przedsięwzięcia był przewodniczący Komisji Ochrony Zabytków — Tadeusz Borkowski. Pomnik — głaz z napisem został usytuowany w miejscu stracenia generała, tj. za terenem ówczesnych koszar (obecnie przy ul. Powstańców) — pomiędzy ogrodzeniem SWPW i stacją benzynową Orlen.

Po wytyczeniu (i częściowym wykonaniu) ul. I. Łukasiewicza w 1964 r. przy jej odgałęzieniu z Al. F. Kobylińskiego, na placu między ul. I. Łukasiewicza i ogrodzeniem „starego” cmentarza komunalnego powstał pomnik — popiersie Ignacego Łukasiewicza na cokole. Projekt popiersia wykonał plastyk Stanisław Laskowski, a odlew wykonano w FMŻ. Obecnie popiersie znajduje się po drugiej stronie Al. F. Kobylińskiego — na terenie Centrum Edukacji Orlen.

W dniu 19 czerwca 1966 r. na Wzgórzu Tumskim przy ogrodzeniu siedziby TNP – w rocznicę 25-lecia śmierci wybitnego etnologa, ekonomisty i socjologa, prof. Ludwika Krzywickiego odsłonięto pomnik autorstwa artysty rzeźbiarza Stanisława Lisowskiego. Przy ruchach osuwiskowych Skarpy w tym miejscu, cokol pod pomnikiem spękał. Jest swoistym świadectwem zjawisk osuwiskowych.

W 1967 r. na starym cmentarzu żydowskim przy ul. R. Trauguta pochodzącym z 1845 r. postawiono z inicjatywy dyrektora MZRiP Pawła Nowaka pomnik Martyrologii Żydów Polskich — pomordowanych w obozach zagłady znajdujących się na terenach w obecnych granicach Polski. Na pomniku umieszczono dwa napisy w języku polskim i jidysz: „Po nich ja płaczę (1939–1945). Żydzi płockcy — męczennikom i ofiarom hitleryzmu”.

W 1969 r. w ogrodzie przylegającym do Domu Władysława Broniewskiego przy ul. T. Kościuszki 24 (obecnie siedziba Zarządów Związku Nauczycielstwa Polskiego) odsłonięto pomnik składający się z dwóch płyt, pionowej z orłem polskim i poziomej z napisem „Nauczycielom i wychowawcom szkół ziemi płockiej zamordowanym przez okupantów hitlerowskich w l. 1939–1945. Społeczeństwo płockie” (całość zaprojektował artysta plastyk Józef Kempniński).

W dziesiątą rocznicę śmierci poety Władysława Broniewskiego, 25 czerwca 1972 r. odsłonięto pomnik 10-metrowej wysokości i wadze 20 ton. Pomnik „z twarzą poety”, został postawiony przy zejściu nad Wisłę, jako swoiste zwieńczenie zabytkowych schodów w części południowej placu Obrońców Warszawy. Zaprojektował go (z aranżacją) znany rzeźbiarz Gustaw Zemła. Jest to alegoryczne nawiązanie do wiersza poety: „Z Tumskiej spoglądam góry na królewski las”. Ta strofa jest też umieszczona na

pomniku. Odlew wykonano w Zakładach Glizut Gliwice. Przebudowano część południową placu. Wokół pomnika, dosadzono kilka drzew, między innymi trzy dęby już wówczas mające po około 50 lat. Zostały wykopane u podnóża Skarpy Płockiej w pobliżu amfiteatru oraz z nowego osuwiska. Ich usunięcie było fazą przygotowawczą do robót zabezpieczających Skarpę przed dalszymi uszkodzeniami. Usypano u jej podnóża dociążający nasyp, w rejonie osuwisk dodatkowo wzmocniony palowaniem. Dęby wykopano wraz z ziemią i bryłą korzeniową, miała ona średnicę ponad 2 m i wysokość ponad 1 m. Same drzewa miały ponad 6 m wysokości. Była to trudna i odpowiedzialna robota: Na bryłę z korzeniami założono drewniane szalowanie, zabezpieczające ją przed skruszeniem podczas transportu. Drzewa przewieziono na ich nowe miejsce na przyczepach „podczołgowych”. Postawiono, bacząc, by „patrzyły” tak samo na pierwotnym siedlisku. Obsypano, podlano i czekano na efekt przez kilka lat. Dziś już po 35 latach od tej „przeprowadzki” można z całą odpowiedzialnością orzec, iż operacja się udała a dęby zaakceptowały swe nowe siedliska. Owocują pięknie każdego roku. Mają też prawidłowe przyrosty pierśnicy. Oczywiście, daleko im do pierśnicy chociażby niezbyt oddalonego od nich dębu Broniewskiego, który rośnie ok. 300 m dalej w górę Wisły.

Na placu Obrońców Warszawy (niegdyś Panieńskim) na wprost od obecnego pomnika Władysława Broniewskiego (po północnej stronie ul. T. Kościuszki) znajdowała się cerkiew prawosławna, zbudowana w 1867 r. przez architekta Bronisława Brodzic-Żochowskiego. Od 1919 r. cerkiew była kościołem garnizonowym, niestety, w 1929 r. została rozebrana. Plac wówczas przekształcono w park. Na środku tego placu — parku przed kilku laty wyremontowano fontannę.

W 1972 r. według projektu rzeźbiarza Stanisława Lisowskiego postawiono pomnik Trzynastu Straconych na placu o tej samej nazwie na miejscu symbolicznej ściany z trzynastoma wmurowanymi ceglami (postawionej w 1947 r.). Pomnik wykonano dla upamiętnienia publicznej egzekucji przez powieszenie dokonanej przez okupanta w 1942 r. na trzynastu Polakach działających w ruchu oporu.

Na osiedlu Tysiąclecia przy Spółdzielczym Domu Kultury, przy promenadzie spacerowej od 1974 r. stoi pod wierzbą bardzo wymowny (artystycznie!) pomnik Macierzyństwo (kobieta-matka trzyma przed sobą niemowlę). Jest to rzeźba w kamieniu.

W 1975 r. przy ul. Chemików na wprost Centrum Administracyjnego MZRIp postawiono pomnik Witolda Zglenickiego (rzeźba autorstwa Wita Płazewskiego). W latach 1973–1976, gdy dyrektorem MZRIp był prof. Włodzimierz Kotowski, także na terenie Kombinatów powstało kilka pomników, a raczej artystycznych rzeźb, m.in. dinozaura przed budynkiem służby BHP (fama głosiła, że to „portret głównego BeHa-Powca”). Przed bramą wjazdową nr 2 do MZRIp, ściślej na skwerze przed skrzyżowaniem z Kombinatów do miasta, stanął betonowy pomnik żurawia. Miał to być symbol Petrochemii, ale później wybrano inne logo PKN Orlen — stylizowany orzeł.

W 1979 r. (tj. w roku ustanowionym przez ONZ rokiem UNICEF) przy zajeździe Rybaki grono nauczycielskie i uczniowie, w tym harcerze z hufca Płock i z Zespołu Pieśni i Tańca Dzieci Płocka oraz ich ówcześni goście z amerykańskiej szkoły przy am-

basadzie USA w Warszawie, ufundowali skromny, ale wymowny, betonowy pomnik z emblematem UNICEF. Pomnik ten wzniesiono w celu uczczenia dokonań UNICEF jako organizacji młodzieżowej agendy ONZ.

CMENTARZE ZABYTKOWE I WSPÓŁCZESNE

Stare cmentarze (od XIX w.) nadal funkcjonują co najmniej jako miejsca pamięci (m.in. żydowski, ewangelicki, mariawitów, prawosławny, garnizonowy i kilka katolickich). Warto wymienić te stare nekropolie:

Katolickie, dwie przecięte Al. F. Kobylińskiego, jako pierwszy cmentarz katolicki nie przywiązany do kościoła, chociaż na części północnej zbudowano kaplicę dla rodziny Górnickich, zasłużonych płockich przedsiębiorców. Dziś tam odprawiane są msze świąteczne i żałobne. Kaplica jest częścią parafii pw. św. Bartłomieja.

Katolickie, na Radziwiu, w Trzepowie, w Imielnicy i przy ul. Gościniec na Podolszycach. Ten ostatni wymaga dodatkowego omówienia. Jest prawdopodobnie najstarszym z zachowanych cmentarzysk. Istniał, gdy na północ od niego kładziono w 1836 r. kamień węgielny pod kolejny, drewniany kościół parafialny w „Jemielnicy”. Wówczas odkryto tam oraz zainwentaryzowano 1155 monet z XVI i XVII w., m.in. znaleziono: holenderskie dukaty, talary burgundzkie (francuskie) i brabanckie (belgijskie), złote trojaki gdańskie i inne. Zatem już w XVII w. mógł tam być cmentarz, tylko że ziemne groby praktycznie po 100 latach przestają istnieć. Najstarsza z datowanych mogił pochodzi z 1812 r. Przez długi czas cmentarz ten przechodził karencję, ale rozbudowa Borowiczek (cukrownia i osiedle przyfabryczne w 1900 r.), następnie po 1982 r. budowa dzielnicy Podolszyce oraz budowa na Podolszycach Płd. kościoła, uczyniła ten cmentarz ponownie użytecznym. Obecnie jest on w rozbudowie, został na nowo ogrodzony i następują kolejne pochówki. Na cmentarzu jest dość stary drzewostan: sosny i dęby mają więcej niż po 200 lat.

Ewangelicką, pomiędzy ul. Kazimierza Wielkiego i Skarpą Wisły, na zachód od ul. Dobrzyńskiej. Ostatnio wybudowano tam kaplicę cmentarną na zbór ewangelicki. Wcześniej wyremontowano kilka najstarszych grobów m.in. z 1841 r. Są na nim jeszcze pochówki ewangelików, ale większość już jest chowana na ogólnym nowym cmentarzu komunalnym w dzielnicy Kostrogaj.

Prawosławną, przy ul. Norbertańskiej, przejmowaną ostatnio na cmentarz komunalny (katolicki). Ostatecznie cmentarz ten został podzielony na dwie części: prawosławną i katolicką. Kaplica prawosławna jest obecnie odnawiana.

Mariawitów, przylegającą do cmentarza niegdyś prawosławnego, jest to niezbyt wielka kwatera cmentarna.

Wojskową, naprzeciwko prawosławnej, na końcu ul. Norbertańskiej, ale już za torem kolejowym. Spoczywają tam głównie polegli w bitwie pod Płockiem w sierpniu 1920 r. (ponad 170 grobów bezimiennych), leżą tam też żołnierze polscy z 1939 r. oraz pochowani żołnierze niemieccy z I wojny światowej. Jest kilka grobów „cywilnych”, przypuszczalnie rodzin wojskowych.

Żydowską, właściwie nikłe szczątki kirkuta, zlikwidowanego w latach 1939–1945 podczas okupacji nazistowskiej. Dzisiaj nekropolia ta znajduje się przy ul. A. Mickiewicza, naprzeciwko stadionu sportowego. Po II wojnie światowej na cmentarzu żydowskim powstały dwa pomniki. Pierwszy został usunięty z niewiadomych przyczyn, natomiast drugi ma świadectwo znamiennego incydentu. Przed 1968 r. Paweł Nowak, pierwszy dyrektor naczelny Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych, dał zlecenie na uporządkowanie resztek nekropolii żydowskiej i wybudowanie tam pomnika. Pomnik stanął, ale dyrektor utracił stanowisko i wyemigrował do Skandynawii, a potem do RFN, gdzie po kilku latach zmarł. Ta nekropolia już od ponad 60 lat nie ma pochówków, ale zgodnie z prawem, będzie istnieć jeszcze przez co najmniej 40 lat, są bowiem nagrobki kamienne i jest pomnik. Po okresie karencji pozostanie tam być może tylko pomnik.

Nowy katolicki cmentarz komunalny. Intensywny przyrost ludności wymagał założenia kolejnego cmentarza. Nowy cmentarz komunalny został wybudowany na początku lat 70. przy ul. Bielskiej na Kostrogaju (za lotniskiem). Teren został uzbrojony (instalacje elektryczne, wodociąg), uporządkowany, podzielony utwardzonymi ścieżkami na kwatery, ogrodzony i obsadzony zielenią. Na cmentarzu wybudowano kaplicę i inne potrzebne obiekty. Przed cmentarzem powstały kwaciarnie, pętla autobusu, parkingi itp. Jest to największy dziś cmentarz płocki. Po 30 latach istnienia ponad połowa kwater jest zajęta, powstało wiele oryginalnych nagrobków o dużym smaku artystycznym.

5. ŹRÓDŁA DO RODZIAŁU II

Borkowski R., Serafimowicz W., Trębała B., *Multimedialna historia Płocka. Płock po 1945 r.* (cz. II), Płyta CD-ROM wyłoczona przez firmę e-Motion w Płocku i tygodnik „Życie Płocka” 1 czerwiec 2005; tychże www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Chojnacki J., *Petrochemia a rozwój Płocka*, Warszawa 1976.

Czasopisma: „Notatki Płockie” (1956–2007), „Petro-Echo” (1963–1972 i 1981–1982), „Tygodnik Płocki” (1972–2007).

Dorobek F., *Płock i ziemia płocka w 1945 roku*, TNP Płock 1980.

Gieysztor A., (red.) *Dzieje Płocka*. Wyd. I, TNP Płock 1973, w tym: Chojnacki J., *Ze statystyki miasta*, s. 541–560; Dorobek F., *Oświata, kultura i sport w latach 1945–1969*, s. 525–540; Stogowska A. M., Stogowski E., *Pierwsze lata władzy ludowej 1945–1949*, s. 451–460; Woźniak M., *Życie gospodarcze Płocka w latach 1945–1970*, s. 461–524.

Koński W., *Płocka Petrochemia 1960–1985*, MZRiP Płock 1986.

Kowalewski T., Gałązka T. J., *Płock*, TNP Płock 1993.

„Nowy Tygodnik Płocki” (1990–2007), „Gazeta na Mazowszu” (1991–2007), „Sygnały Płockie” (1995–2007).

Nycek J. B., Płock. *Płock. Ulicami tysiącletniego miasta*, Płock 2005.

Nycek J. B., Gałązka T. J., *Ziemia płocka*, Płock 1989.

Papierowski A. J., Stefański J., *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Tom I, Płock 2002: *Osiński Tadeusz (1933–2002) — inżynier, grafik, działacz PTTK i TNP*, s. 448; tychże *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Tom II, Płock 2007: *Beździek Jerzy Tadeusz (1915–1977) — organizator i długoletni dyrektor Powiatowego Przedsiębiorstwa Budowlanego (Płockiego Przedsiębiorstwa Budowlanego)*, s. 44; *Bładowski Ignacy (1939–2000) — wybitny płocki architekt*, s. 50; *Chojnacki Jakub (1922–2006) — prawnik, inż. technologii drewna, dr n. politycznych, dyrektor Stolarki Budowlanej w Płocku, długoletni wiceprzewodniczący Prezydium MRN, długoletni i zasłużony prezes TNP*, s. 90–91; *Grębosz Leopold (1932–1985) — inż. mechanik, dyrektor Fabryki Maszyn Żniwnych w Płocku, działacz SIMP, przewodniczący RW NOT w Płocku*, s. 197–198; *Janiak Kazimierz (1924–1986) — ekonomista, wojewoda płocki*, s. 235–236; *Michalski Tadeusz (1923–1999) — inż. mechanik, wieloletni członek dyrekcji FMŻ, współprojektant konstrukcji kombajnów z rodziny Bizon*, s. 401; *Rogucki Antoni (1909–1983) — architekt, wieloletni i zasłużony dyrektor PBP Petrobudowa w Płocku*, s. 527; *Sawicz Michał (1918–1993) — inż. budowlany, długoletni kierownik budowy i kierownik kilku działów w Petrobudowie*, s. 558; *Stefanicki Stanisław (1932–1999) — ekonomista i prawnik, dyrektor Zakładów Przemysłu Dziewiarskiego Cotex w Płocku*, s. 592; *Szymański Tadeusz (1930–1991) — inż. mechanik, główny technolog w FMŻ, zastępca dyrektora ds. technologii w Płockiej Stoczni Rzecznej, działacz SIMP, przewodniczący RW NOT w Płocku*, s. 624; *Waszczak Kazimierz (1915–1990) — inż. chemik, główny technolog, długoletni zasłużony pracownik MZRiP w Płocku, działacz SITPChem*, s. 663; *Witkowski Bolesław Jan (1909–2003) — ekonomista, dyrektor Płockiej Stoczni Rzecznej, zastępca dyrektora ds. ekonomicznych MZRiP, przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej, wieloletni przewodniczący OW PTE w Płocku, doktor nauk humanistycznych*, s. 681.

Pietralik M., *Społeczny i gospodarczy rozwój Płocka w XL-leciu PRL*, „Notatki Płockie” 1984, nr 3, s. 4–13.

Płock — XX lat Polski Ludowej, Płock 1964.

Rakowski W., *Opinia dotycząca opublikowania pracy pt. „Oni budowali Płock (1945–2007). Budownictwo i inwestycje — inwestorzy, projektanci i budowniczości”* autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogumiła Trębali, Żyrardów 16 VII 2007.

Serafimowicz W., Trębala B., *Zarządzanie płockim budownictwem po II wojnie światowej*, Konferencja Politechniki Krakowskiej pt. *Zarządzanie procesami inwestycyjnymi w budownictwie*, Kraków (13–15. 05. 2004), s. 155–165; tychże *zakładka 60 lat budownictwa w Płocku (1945–2005) — wybrane tematy*. Bibliografia [w:] *Multimedialna historia Płocka. Płock po 1945 r.* (www.historia.e-plock.pl/po1945), e-Motion Płock 2005.

Sokołowski Z., Sołtysiak M., *Płock. Urbanistyka i architektura*, Arkady Warszawa 1975.

Stefański J., *Płock — w 750 rocznicę lokacji miasta na prawie polskim 1237–1987*, TNP Płock 1987; tegoż *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, wyd. UMP i TNP Płock 1995.

Włodarczyk W., *Opinia o maszynopisie pracy pt. „Budownictwo w Płocku (1945–2006). Inwestycje i budowniczowie”* autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogumiła Trębali, przewidzianej do druku w roku 2007, Płock 21 III 2007.

Woźniak M., *Życie gospodarcze Płocka w latach 1945–1975*, [w:] *Dzieje Płocka*. Pod red. A. Gieysztor. Wyd. II, TNP Płock 1978, s. 491–552.

BUDOWNICTWO JAKO ELEMENT ROZWOJU I ZMIANY STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA

Bładowski I., Korgul Cz., *Studium przebudowy śródmieścia miasta Płocka — miasta o dużej dynamice rozwoju*, Miejska Pracownia Urbanistyczna w Płocku — 1967, mps.

Czarnecki B., *Informacja o utworzeniu Oddziału Wojewódzkiego Towarzystwa Urbanistów Polskich w Płocku*, „Notatki Płockie” 1983, nr 2/115, s. 63–64; tegoż, *Możliwości i kierunki rozwoju m. Płocka*, „Notatki Płockie” 1983, nr 1/114, s. 56–64; tegoż *Problemy zagospodarowania przestrzennego terenów zagrożonych powodzią na przykładzie województwa płockiego*, „Notatki Płockie” 1983, nr 4/117, s. 44–52; *Plan zagospodarowania przestrzennego zespołu jednostek osadniczych Płocka*, „Notatki Płockie” 1985, nr 1/122, s. 45–55.

Ginsbert-Gebert A., *Płock i jego przemiany strukturalne w latach sześćdziesiątych*, [w:] *Płock. Społeczeństwo miejskie w procesie uprzemysłowienia*, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1982, s. 13–130.

Korgul Cz., *Niektóre problemy urbanistyczne Płocka*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 297–298.

Kowalczyk T., *Kształtowanie struktury przestrzennej miasta Płocka w kontekście przemysłowych zanieczyszczeń atmosfery*, „Notatki Płockie” 1981, nr 2/107, s. 32–38.

Kulas T., *Biogram architekta m. Płocka — Ignacego Józefa Bładowskiego*, www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Łabuz J., *Prace nad planem urbanistycznym Płocka*, „Architektura” 1975 nr 7–8, s. 298–299; tegoż *Podstawowe elementy rozwoju Płocka do 1985 r. Płock roku dwutyśycznego*, „Notatki Płockie” 1975 nr 2/81, s. 3–12; tegoż *Informacje dotyczące płockiej urbanistyki i architektury — cz. 1 i cz. 2*, mps TNP Płock 2003 i 2004.

Problemy energetyki płockiej, TNP Płock 1978.

Sokołowski Z., *Przemiany funkcjonalno-przestrzenne Płocka w pierwszym dziesięcioleciu intensywnego uprzemysławiania*, „Miasto” 1972, nr 1.

Sokołowski Z., Sokołowska L., *Rozwój miasta Płocka w latach 1960–1969 w świetle planów zagospodarowania przestrzennego*, Instytut Urbanistyki i Architektury PW, Warszawa 1970.

Sokołowski Z., Sołtysiak M., *Płock. Urbanistyka i architektura*, Arkady, Warszawa 1975.

Trębala B., *Zabudowa przestrzenna i techniczna Płocka w okresie powojennym*, mps TNP 2003.

Trubas H., Trubas M., *Ostatni kawaleryjski garnizon Wojska Polskiego (1946–1950) — cz. 1 i cz. 2*, „Notatki Płockie” 2004 nr 2/199, s. 29–33 i „Notatki Płockie” 2004 nr 3/200, s. 35–37.

Wierzbicka I., *System zarządzania przestrzenią miasta*. Referat na sesji w Soczewce k. Płocka, zorganizowanej przez Mazowiecką Okręgową Izbę Inżynierów Budownictwa w Płocku oraz NOT i PZITB w Płocku (30 IX 2005), mps MOIIB Płock 2005; teŝe, *Informacje nt. udziału płockich, warszawskich i łódzkich architektów w realizacji obiektów użyteczności publicznej oraz osiedli mieszkaniowych w Płocku*, mps NOT Płock 2004.

Woźniak A., *Pięć lat temu zmarł Ignacy Bładowski — architekt nowego Płocka*, „Gazeta Wyborcza — Dodatek Mazowsze Północne”, 17 czerwca 2005, s. 4–5.

Wrońska A., *Plan urbanistyczny Płocka*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 206–209.

WSKAŹNIKI I STATYSTYKA

Berger J., Gapińska T., *500-lecie województwa płockiego w liczbach 1495–1995*, wyd. WUS i TNP Płock 1995.

Budŝet m. Płocka w 2000 r., UMP Płock 2000.

Chojnacki J., *Płock 1966 r. w liczbach na przełomie tysiącleci*, „Notatki Płockie” 1966 nr 2/36; *Płock 1969 w liczbach*, TNP Płock 1969; *Płock 1970 w liczbach*, TNP Płock 1971.

Chojnacki K., Sierandt M. K., „Miejskie Zeszyty Statystyczne” (okres od 1994 do 2006), UMP Płock (1995–2007).

Kołodziejak T., *Płock 1981 w liczbach*, TNP Płock 1982.

Roczniki Statystyczne Województwa Płockiego (okres od 1981 do 1997), WUS Płock (1982–1998).

Roczniki Statystyczne Województwa Mazowieckiego (okres od 1998 do 2006), US w Warszawie, Warszawa (1999–2007).

ENERGETYKA W LATACH 1945–1997

Historia i współczesność elektroenergetyki na Mazowszu Płockim, Praca zbiorowa, ZEP Płock 1998, w tym: Borowski M., *Telemechanika*, s. 135–136; Chyliński S., Bojanowski J., *Rozwój rozdzielczej sieci elektroenergetycznej*, s. 131–134; Dajwłowski W., Kamiński J., Kucharski S., *Rejon Energetyczny Płoński*, s. 105–106; Drzazga J., *Rejon Energetyczny Kutno*, s. 85–90; Górski J., *ZEP S.A. — jednoosobowa Spółka Skarbu Państwa*, s. 65–68; tegoŝ Holding ZEP (od 01.01.1996), s. 69–74; Górski J., Szpura J., *ZEP jako samodzielne przedsiębiorstwo państwowe (01. 01. 1989–31. 07. 1993)*, s. 59–64; Kania J., Kozłowski S., Szymański J., Wnęk Z., *Kadra i pracownicy. Dyrekcja ZE. Kierownicy komórek organizacyjnych i długoletni pracownicy dyrekcji ZEP*, s. 158–175; Kolaj E., Poppe D., *Rejon Energetyczny Mława*, s. 101–104; Kruk J., *Rejon Energetyczny Sierpc*, s. 95–100; Maślik W., Wereda J., *Rys historyczny kształcenia elektryków na terenie Płocka*, s. 141–144; Michalski E., *Rozwój i organizacja klienta*, s. 111–120; Patyna K., *Rejon Energetyczny Ciechanów*, s. 81–84; Rogulski K., *Komputeryzacja*, s. 137–140; Rynkiewicz J., Szpura J., Szymański S., *Łączność w służbie ruchu energetycznego*, s. 121–130; Szpura J., *Okres ZEOM-u i ZEOP-W-u (1945–1950)*, s. 35–40; tegoŝ *Centralny Okręg Energetyczny (1951–1958)*, s. 41–43; Szymański J., *Sport w ZE Płock*, s. 153–157; Tomaszewski J., *Działalność kulturalna w ZE Płock*, s. 151–152; Wiśniewski J. L., *Rejon Energetyczny Sochaczew w okresie przynależności do ZE Płock*, s. 109–110; Woroncow P., *Rejon Energetyczny Ostrołęka w okresie przynależności do ZE Płock*,

s. 107–108; Zalewski T., *Rejon Energetyczny Płock*, s. 75–80; *Kadra i pracownicy (1929–1997)*, s. 159–175; *Kalendarium (1894–1997)*, s. 179–182.

BUDOWNICTWO W LATACH 1945–1959

Dorobek F., *Płock i ziemia płocka w 1945 roku*, TNP Płock 1980.

Budowlane Przedsiębiorstwo Powiatowe

Akta Budowlanego Przedsiębiorstwa Powiatowego — do 1964 r. (Płockiego Przedsiębiorstwa Budowlanego — do 1973 r., Płockiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Uprzemysłowanego — do 1978 r., Płockiego Kombinatów Budowlanego — 1991 r.), Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/518/0 (okres: 1950–1991).

Serafimowicz W., *Biogram dyrektora Budowlanego Przedsiębiorstwa Powiatowego i Płockiego Przedsiębiorstwa Budowlanego Jerzego Beździeka*, Płock 2005, www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

FMŻ

Majchrzak J., Stefański J., Wojciechowski W., *Pięćdziesiąt lat produkcji kombajnów do zbioru zbóż w Płocku (1954–2004)*, TNP Płock 2004.

Stefański J., *AGROMET — Fabryka Maszyn Żniwnych im. M. Nowotki w Płocku — Informator Zakładowy*, Płock 1978; tegoż *Dzieje Fabryki Maszyn Żniwnych im. Marcelego Nowotki w Płocku (1870–1977)*, TNP i LIBRA Warszawa 1986.

Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane

Akta Miejskiego Przedsiębiorstwa Remontowo-Budowlanego (Przedsiębiorstwa Budownictwa Komunalnego), Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/530/0 (okres: 1951–1995).

Płockie Stocznie Rzeczne

Beca S., *O początkach Płockiej Stoczni Rzecznej*, NOT Płock 2005, mps.

Witkowski B., *Piętnaście lat rozwoju Płockich Stoczni Rzecznych*, „Notatki Płockie” 1960 nr 2/16, s. 7–9.

PPRM

Akta Płockiego Przedsiębiorstwa Robót Mostowych w Płocku, Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/672/0 (okres: 1945–1992).

Koński W., *Historia płockich mostów na Wiśle*, [w:] *Mosty Płocka. Historia i przyszłość*, SKBM „Ratunek dla Płocka”, Płock 1998, s. 8–16.

Skrodzki E., *Z historii Płockiego Przedsiębiorstwa Robót Mostowych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1994, nr 3, s. 99–103.

Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne

Morawski J., *30 lat działalności Rejonowego Przedsiębiorstwa Melioracyjnego w Płocku (1945–1975)*, „Notatki Płockie” 1976, nr 2/85, s. 50–52.

Stanisław Zakroczyński (1936–2008). Wspomnienie pośmiertne, Zarząd Oddziału SITWM w Płocku oraz Dyrekcja i pracownicy Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, NOT Płock 2008, mps.

Fot. 45. Widok ze skarpy wiślanej na przemysłową część Radziwiewa

Fot. 46. Elewator zbożowy w Radziwiewiu

Fot. 47. Basen portowy i obiekt firmy Centromost

Fot. 48. Tereny zalewowe nad Wisłą. Pierwsze podpory nowego mostu

Fot. 49. Moment połączenia obu przęseł mostu

Fot. 50. Mocowanie odciągów pylonów

Fot. 51. Transport Wisłą przęseł mostu

Fot. 52. Most im. Solidarności — widok na betonowe podpory z prawego brzegu rzeki

Fot. 53. Most im. Solidarności. Widok z lotu ptaka, w głębi Kępa Ośnicka

Fot. 54. Most kolejowo-drogowy im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego

Fot. 55. Przyczółek most im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego. Widok od ul. Rybaki

Fot. 56. Amfiteatr płocki przed przebudową

Fot. 57. Modernizacja amfiteatru. Montaż pylonów

Fot. 58. Amfiteatr płocki. Budowa zaplecza sceny

Fot. 59. Amfiteatr płocki. Widok z korony skarpy wiślanej

Fot. 60. Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego po remoncie.

Fot. 61. Elewacja frontowa teatru nocą

Fot. 62. Hotel Starzyński — widok z podnóża skarpy

Fot. 63. Pawilon klubu sportowego Wisła Płock

Fot. 64. Trybuna główna stadionu im. K. Górskiego

Fot. 65. Budowa kina Nove Przedwiośnie

Fot. 66. Kino Przedwiośnie przed rozbiórką

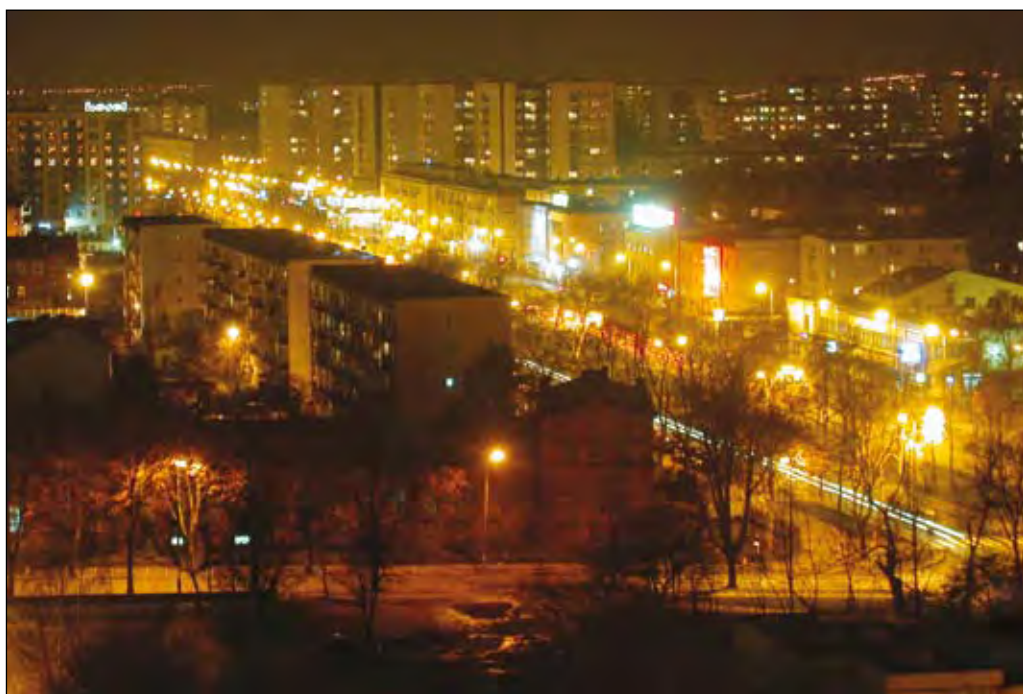
Fot. 67. Budynek Energa-Operator Płock przy ul. Wyszogrodzkiej

Fot. 68. Pomnik Władysława Broniewskiego przy ul. T. Kościuszki

Fot. 69. Płock nocą

Fot. 70. Feeria nocnych światel w Al. S. Jachowicza

Fot. 71. Budynek główny PKN Orlen

Fot. 72. Przed biurowcem głównym PKN Orlen

Fot. 73. Siedziba Zarządu PKN Orlen

Fot. 74. Instalacje PKN Orlen

Fot. 75. Kominy elektrociepłowni

Fot. 76. PKN Orlen — harmonia przyrody z wielkim przemysłem

Fot. 77. Instalacje Basell Polyolefins

Fot. 78. Instalacje Basell Polyolefins

Fot. 79. Biurowiec PERN Przyjaźń

Fot. 80. Biurowiec PERN Przyjaźń nocą

Fot. 81. Budynek biurowy przy ul. Otolińskiej, dawna siedziba dyrekcji Fabryki Maszyn Żniwnych

Fot. 82. Nowoczesny budynek firmy Wereszczyński przy ul. Przemysłowej

Fot. 83. Gmach Urzędu Skarbowego widziany z góry

Fot. 84. Elewacja frontowa budynku Urzędu Skarbowego w Płocku

Fot. 85. Siedziba przedsiębiorstw Agat i ORLEN Asphalt

Fot. 86. Budynek biurowy Mostostal Płock SA. przy ulicy Targowej

Stolbud

Akta Zakładów Stolarki Budowlanej STOLBUD w Płocku, Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/528/0 (okres: 1950–1997).

Chojnacki J. (red.), *Zakłady Stolarki Budowlanej STOLBUD w Płocku. Informator*, TNP Płock 1978.

Żak L., *Zakłady Stolarki Budowlanej STOLBUD w Płocku (1945–1975)*, „Notatki Płockie” 1975, nr 2/81, s. 39–43.

Wodociągi Płockie

Grzybowski M. M. *Dzieje wodociągów i kanalizacji w Płocku 1892–1992*, Płock 1992.

BUDOWNICTWO W LATACH 1960–1979

Budowa MZRiP w latach 60. i 70.

Instalacje rafineryjne i petrochemiczne

Chojnacki J., *Program inwestycji towarzyszących budowie kombinatu rafineryjno-petrochemicznego w Płocku i jego realizacja w latach 1961–1965*, Płock 1966, PAN — Archiwum Zakładu Badań Rejonów Uprzemysławianych; tegoż *Petrochemia a rozwój Płocka*, TNP Płock 1977.

Chrapkowski L., *Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne w Płocku*, Warszawa 1967; tegoż *Petrochemia — Płock*, Warszawa 1974.

Chrzanowski S., *Płock, Kombinat i ludzie (wpływ budowy Kombinatu)*, „Notatki Płockie” 1964, nr 1–2/27–28, s. 4–6.

Mierzwiński A., *Płocki Kombinat — podstawa gospodarczego rozwoju Mazowsza*, „Przeгляд Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 200–201.

Koński W., *100-milionowa tona ropy naftowej w Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku*, druk bibliofilski, TNP Płock 1978.

Kotowski W., *Dziesięciolecie Płockiej Petrochemii*, „Notatki Płockie” 1974, nr 4/78, s. 12–18; tegoż *Rola Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w społeczno-gospodarczym rozwoju m. Płocka*, TNP Płock 1975.

Kotowski W., Nowicki B., *Działalność Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych na rzecz ochrony środowiska oraz utylizacji odpadów*, „Notatki Płockie” 1981, nr 3/108, s. 49–52.

Kozdrowicz H., *Miasto i Petrochemia*, „Notatki Płockie” 1968, nr 4/48, s. 38–39.

Kulas T., *Próba oceny organizacji i zarządzania budową Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku*, Konferencja PZITB i Warsztaty Inżynierów Budownictwa w Puławach pt. *Problemy przygotowania i realizacji inwestycji budowlanych (19–21 IV 2007)*, PZITB Warszawa 2007.

Parczewski W., *Opinia nt. lokalizacji Kombinatu rafineryjnego i petrochemicznego w Płocku*, Archiwum Zakładowego Biura Projektów MZRiP, mps.

Trębała B., *Lata sześćdziesiąte; Petrochemia a smak ryb...*, [w:] *Petrochemia na poważnie i wesoło*, Towarzystwo Przyjaciół Petrochemii Płock S.A. 1998, s. 7–8 i s. 94–97.

Wawszczak K., *MZRiP w Płocku*, „Wiadomości Naftowe” 1967, nr 2.

Woźniak M., *Rozwój gospodarczy Płocka w latach 1945–1969*, Płock TNP 1970.

Witkowski B., *Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne po pierwszym etapie*. „Notatki Płockie” 1967, nr 1/41, s. 49–55.

Izokor-Instal Płock

Akta Przedsiębiorstwa Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor-Instal, Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/673/0 (okres: 1966–1994).

Bubiec J., Kotula A., *Izokor w latach 1968–1971*, „Notatki Płockie” 1972, nr 1/65, s. 12–15.

Ulrych Z., *Problematyka techniczno-ekonomiczna specjalistycznych robót Izokoru w aspekcie położenia i roli Płocka*, „Notatki Płockie” 1972, nr 1/65, s. 8–11.

Mostostal Płock

Akta Przedsiębiorstwa Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal w Płocku, Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/519/0 (okres: 1963–1992).

Kawczyńska M., Renczkowski J., *25 lat Płockiego Przedsiębiorstwa Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal (1963–1988)*, „Notatki Płockie” 1988, nr 1/134, s. 44–53.

30 lat Mostostalu (1945–1975). Rozwój i osiągnięcia w konstrukcjach metalowych, Kraków 1976.

Serafimowicz E., *Biogram naczelnego inżyniera Mostostalu Płock Wacława Brynka*, (www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005).

Serafimowicz W., *Biogram dyrektora Mostostalu Płock Bogusława Gibasa*, Płock 2005, www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Naftoremont

Karwacki W., *35 lat Naftoremontu (rys historyczny)*, Płock NOT 2005, mps.

PBP Petrobudowa

Banasiak W., *P.B.P. PETROBUDOWA Płock (1960–1984). Ludzie i ich dzieło*, Płock 1988, mps autora.

Cybulski Z., *Informacje o początkach Petrobudowy*, NOT Płock 2005, mps.

Majzner M., *Mgr inż. arch. Antoni Rogucki — Budowniczy Polski Ludowej i Płocka*, „Notatki Płockie” 1983, nr 4/117, s. 65–67; tegoż *Geneza powstania Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego „Petrobudowa” i pierwsze lata działalności*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 507–511.

Kulas T., *Mgr inż. arch. Antoni Rogucki (1909–1983)*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 4, s. 216.

Kulas T., Majzner M., *O historii i rozwoju PBP Petrobudowa*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 259–261.

Petrobudowa — Płock. Informator, Płock 1979.

Piłatowicz J., *Rogucki Antoni (1909–1983)*, [w:] *Polska Akademia Nauk. Polski Słownik Biograficzny*. Pod red. Emanuela Roztworowskiego, Tom XXXI/3, Zeszyt 130, Kraków 1988.

Płocka Petrobudowa. Informator, Płock 1961.

Serafimowicz W., *Doświadczenia PBP Petrobudowa we wdrażaniu i opracowywaniu systemów informatycznych zarządzania produkcją budowlano-montażową*, Konferencja TNOIK w Rym k. Warszawy pt. *Udział użytkownika w projektowaniu i eksploatacji systemu informatycznego*, Warszawa 1978, s. 151–176.

Serafimowicz E. Serafimowicz W., *Doświadczenia PBP Petrobudowa we wdrażaniu informatycznych systemów zarządzania produkcją budowlano-montażową*, I Międzynarodowa Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej (14–15. 05. 1979)*, Płock 1979, cz. II, s. 99–119.

Zaremba E., Serafimowicz W., *Metody organizacji zarządzania stosowane w przedsiębiorstwie PBP Petrobudowa*, „Przegląd Budowlany” 1978, nr 8.

PIIP

Stefański J., *Płockie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych Instal.* Informator, Płock 1988.

Systemowe zarządzanie w płockim budownictwie przemysłowym

Barłóg S., Łazarowicz P., *Zastosowanie sieci zależności w planowaniu organizacji robót budowlano-montażowych*, WBP-BBP System Warszawa 1974.

CHEMISTER, PPIRIPCH PROCHEM, Warszawa 1975.

Dyga J., Jaworski K., Majchrzakowski A., *Instrukcja stosowania systemu PERT ICL-1900*, PPSIDOB Etobsystem Warszawa 1975.

Grabarek W., *Metoda zastosowania programu SHOD do sterowania wykonawstwem oraz kontroli realizacji inwestycji*, Płock 1976, NOT Płock, mps.

Grabarek W., Serafimowicz W., Zaremba E., Chojnacki J., *Metoda sterowania i kontroli realizacji robót budowlano-montażowych na e.m.c. Honeywell Bull*, PBP Petrobudowa i WBPBBP System, Płock 1976. mps.

Grabarek W., Kalinowski W., *Założenia skoordynowanego systemu STEROD na e.m.c. RIAD*, BPUTBP Centrumeksport Warszawa 1979, dokumentacja.

Grabarek W., Serafimowicz W., *Metoda SHOD*, [w:] *Katalog Banku Projektów Organizatorskich TNOIK — Oddział Śląski*, Katowice 1979, s. VIII/1.

Grudziński R., Zienkiewicz A., *System BAZA na e.m.c. ZAM 21 ALFA*, WBP-BBP System Warszawa 1970; tychże

Kalinowski W., *Opis systemu BAZA-R*, BPUTBP Centrumeksport Warszawa 1980.

Łącznik systemu SHOD z systemem BAZA-80, PPSIDOB Etobsystem Warszawa 1981, dokumentacja.

Łuczywek E., Kalinowski W., *Skoordynowany system STEROD*, BPUTBP Centrumeksport Warszawa 1980, dokumentacja; tychże *Założenia zintegrowanego systemu STEROD*, BPUTBP Centrumeksport Warszawa 1980, dokumentacja.

Makarczyk T., Kumor B., *Założenia systemu STEROD dla przedsiębiorstw budownictwa przemysłowego jako powiązanie systemów SHOD-BAZA 80-SGM ELMONT z analizą celowości powiązania z systemami wyższego szczebla*, WPIPB ETOB, Warszawa 1981, dokumentacja.

- Marczykowski S., Wójcik J., *System PROKOR — instrukcja*, Warszawa 1972.
- Orłowska B., *Koncepcja zasilania informatycznego systemu zarządzania przez system automatyzacji projektowania*, WPIPB ETOB, Warszawa 1981, dokumentacja.
- Rzeczycki A., Rzeczycka T., *CHEMIKOSZT, PPIRIPCH PROCHEM*, Warszawa 1979.
- Serafimowicz W., *Metody sieci zależności w budownictwie i analiza sieci w funkcji czasu*, Warszawa 1967, mps autora; tegoż *Założenia systemu SHOD, NOT i PZITB Płock 1975*, mps; tegoż *Koncepcja systemu PROKOR-P (PERT + SHOD), NOT i PZITB Płock 1976*, mps; tegoż *Metoda STEROD, NOT i PZITB Płock 1978*, mps; tegoż *Propozycja klasyfikacji procesów produkcyjnych według metody STEROD, NOT i PZITB Płock 1978*, mps; tegoż *Koncepcja Zintegrowanego Systemu STEROD, NOT i PZITB Płock 1978*, mps; tegoż *Koncepcja Skoordynowanego Systemu STEROD (PERT + SHOD + BAZA), NOT i PZITB Płock 1979*, mps; tegoż *SHOD jako system kontroli etapu realizacji procesu inwestycyjnego oraz zarządzania produkcją budowlaną w przedsiębiorstwie*, II Międzynarodowa Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym (15–16. 06. 1980)*, Płock 1980, cz. I s. 143–168; tegoż *Stypizowana klasyfikacja etapów i elementów robót jako baza integracji podsystemów Skoordynowanego Systemu STEROD (PERT + SHOD + KOSZTO-RYS)*, Międzynarodowa Konferencja NTO i GOSTROJA w Ałma-Ata w Kazachstanie pt. *Opracowywanie i przykłady informatycznych systemów planowania i zarządzania w budownictwie*, Ałma-Ata 1980; tegoż *Skoordynowany System STEROD jako powielarny system planowania rzeczowo-finansowego i zarządzania w budownictwie*, Międzynarodowa Konferencja w Sofii w Bułgarii pt. *Automatyzacja w projektowaniu i planowaniu w budownictwie*, Sofia 1981; tegoż *Płocka konferencja nt. integracji systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym (15–16. 08. 1980 r.)*, „Przeгляд Budowlany” 1981 nr 5, Warszawa 1981, s. 305–306; tegoż *System STEROD jako powielarny system zarządzania w budownictwie*, Międzynarodowa Konferencja Bauakademie w Berlinie pt. *IBA-DAT’82*, Berlin 1982.
- Serafimowicz W., Grabarek W., Chojnacki J., Serafimowicz E., Zalewski J., *System planowania, sterowania i kontroli realizacji robót budowlano-montażowych według harmonogramów operatywnych i dyrektywnych — SHOD na e.m.c. ODRA s. 1300*, BPP Petrobudowa i BPUTBP Centrumeksport, Płock 1980, mps.
- System BAZA na e.m.c. ODRA 1304*, PPSIDOB EtoSYSTEM Warszawa 1973.
- System ewidencji i kontroli realizacji działalności kooperacyjnych KOOPERENT*, WPIPB ETOB, Warszawa 1980.
- System SHOD na e.m.c. RIAD*, BPUTBP Centrumeksport Warszawa 1981, dokumentacja.
- System szybkiej informacji o procesach inwestycyjnych budownictwa ogólnego w regionie INBUD*, IOZiEPB ORGBUD Warszawa 1988.
- Zienkiewicz A., Wójcik J., Poniatowski A., Domalewska K., *System planowania, zarządzania i kontroli PROKOR*, Zjednoczenie Budowy Zakładów Chemicznych, W-wa 1970.
- System sterowania procesami inwestycyjnymi AMPER-13. Programowanie, koordynacja, kontrola*, Biuro Projektów i Realizacji Inwestycji Przemysłu Syntezy Chemicznej „Prosynchem” w Gliwicach, Gliwice 1974.
- Wajcovicz G., *Sterowanie i kontrola realizacji budowy inwestycji Polipropylenu II w MZRiP w Płocku*, Płock 1976, mps autora.

ROZWÓJ INWESTYCYJNY MIASTA (BEZ MZRIIP)

Białczyński H., *Plan gospodarczy i budżet na rok 1963 oraz wytyczne do obchodów w 1964 r.* (fragment referatu przewodniczącego Prezydium MRN z 8 grudnia 1962 r.), „Notatki Płockie” 1963, nr 24, s. 5–13; tegoż *Plan gospodarczy i budżet na rok 1965*, „Notatki Płockie” 1965 nr 2/32, s. 11–17.

Białczyński H., Chojnacki J., *Płock dawny, obecny i w przyszłości*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 202–205.

Płock w Polsce Ludowej, Materiały z sesji naukowej w TNP, Płock 1970.

Chojnacki J., *Niektóre problemy gospodarki komunalnej i mieszkaniowej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1964, nr 1–2/27–28, s. 10–24; tegoż *O planie gospodarczym i budżecie miasta Płocka na 1966 rok*, „Notatki Płockie” 1966, nr 1/35, s. 1–6; tegoż *Inwestycje nieprzemysłowe w Płocku i ich wykonanie w latach 1961–1965*, „Notatki Płockie” 1966, nr 6/40, s. 4–15; tegoż *Płock w trzydziestoleciu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, „Notatki Płockie” 1975, nr 1/80, s. 7–21.

Ginsbert-Gebert A., *Płock i jego przemiany strukturalne w latach sześćdziesiątych*, [w:] *Płock — społeczeństwo miejskie w procesie uprzemysłowienia*, Książka i Wiedza Warszawa 1980, s. 13–130.

Rybak H., *Rozwój społeczno-gospodarczy Płocka w 35-lecie PRL*. „Notatki Płockie” 1979, nr 3/100, s. 5–10.

Rzymkowski R., *Spichlerz Europy (Elewator w Płocku)*, „Sygnały Płockie” 2001, nr 9/66, s. 14–15.

Kieffer-Kostanecka M., *Wybrane prace i materiały dotyczące Płocka ze szczególnym uwzględnieniem przemian społeczno-gospodarczych w latach 1969–1979*, [w:] *Płock — społeczeństwo miejskie w procesie uprzemysłowienia*, Książka i Wiedza Warszawa 1980, s. 382–399.

Stefański J., *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, TNP Płock 1995: *Dorobek Franciszek (1922–1981)* — pedagog, działacz kulturalny i publicysta, autor książki pt. *Płock i ziemia płocka w 1945 roku*, wiceprzewodniczący Prezydium MRN, s. 93–94; *Grębosz Leopold (1932–1985)* — inż. mechanik, dyrektor FMŻ w Płocku, s. 137.

Zyman B., *Pierwsze 25 lat Spółdzielni („Zgoda” w Płocku)*, „Notatki Płockie” 1969, nr 3/52, s. 24–29; tegoż *W trosce o zdrowie i piękno miasta*, „Notatki Płockie” 1972, nr 5/69, s. 8–9.

Cotex

Stefański J., *Informator. Wszystko o płockim Coteksie*, Warszawa 1979; tegoż *Powstanie i rozwój Zakładów Przemysłu Dziwiarskiego COTEX w Płocku (1973–1985)*, „Notatki Płockie” 1985, nr 4/125, s. 38–50.

Dyrekcja Inwestycji w Płocku

Akta Dyrekcji Inwestycji w Płocku, Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/661/0 (okres: 1961–1997).

FMŻ

Mucha Cz., Wojciechowski W., *Kombajny zbożowe Bizon 5040 i Bizon Super 6050*, „Maszyny i Ciągniki Rolnicze” 1972, nr 4.

Lorenc J., *Założenia i realizacja drugiego etapu rozbudowy Fabryki Maszyn Żniwnych*, „Notatki Płockie” 1979, nr 2/99, s. 54–62.

Prokop J., *Droga do kombajnu Bizon i Bizon Super*, „Maszyny i Ciągniki Rolnicze” 1972, nr 4.

Stefański J., *Fabryka Maszyn Żniwnych w Płocku*, „Notatki Płockie” 1969, nr 1/50; tegoż *Fabryka Maszyn Żniwnych — osiągnięcia i perspektywy*, „Notatki Płockie” 1974, nr 5/79; tegoż *Fabryka Maszyn Żniwnych 1971–1975. Bilans osiągnięć i perspektywy rozwoju*, „Notatki Płockie” 1976, nr 1/84; tegoż *Dzieje Fabryki Maszyn Żniwnych im. Marccelego Nowotki w Płocku (1870–1977)*, TNP Płock 1986.

PERN Przyjaźń

Lenkiewicz W., *Rurociąg Przyjaźni*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 222–225.

Stepek Z., *Budowa rurociągu naftowego i kombinatu petrochemicznego w Płocku*, Warszawa 1962.

Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne

Akta Rejonowego Przedsiębiorstwa Melioracyjnego, Archiwum Państwowe w Płocku, nr zespołu: 50/514/0 (okres: 1964–1993).

Stanisław Zakroczyński (1936–2008). *Wspomnienie pośmiertne*. Zarząd Oddziału SITWM

Wodociągi

Dawidowicz W., *O gospodarce wodno-ściekowej uwag kilka*, „Notatki Płockie” 1971, nr 2/61, s. 19–20.

Spółdzielczość mieszkaniowa

Stelmaszewski A., *Powołanie spółdzielczości mieszkaniowej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1980, nr 1/102, s. 46–49.

Obiekty budownictwa ogólnego

Bładowski I., *Ulica Tumska*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 303–309.

Dobrzański K., *Dom Wypoczynkowy PTTK w Płocku*, „Notatki Płockie” 1974, nr 22, s. 47–48.

Górski K., Kowalski B., Parandowski Z., *Budynek biurowy PKO–PZU*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 306.

Michno S., *Płock w „Architekturze” (na marginesie lektury miesięcznika SARP nr 7–8 z 1974 roku)*, „Notatki Płockie” 1975, nr 3/82, s. 42–45.

Sobczyk Z., *Budowa osiedli „Kolegialna” i „Dobrzyńska” oraz szkoły rzemiosł budowlanych Petrobudowy*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 246–249.

Ursynowska A., *Płockie przemiany*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 285–296.

Drogownictwo

Archaniiałowicz B., *Udokumentowana informacja o ojcu Stanisławie Archaniiałowicz — techniku drogowym, który w ramach Okręgowej Dyrekcji Inwestycji Miejskich w Płocku od 1962 r. do 1975 r. projektował i nadzorował realizację bocznic kolejowych na Kostrogaju, przebudowę Al. S. Jachowicza i budowę ulic: F. Chopina, Przemysławą, Gwardii*

Ludowej, I. Lasockiego, Rewolucji Kubańskiej, Medycznej oraz dróg osiedlowych na osiedlach Dobrzyńska i Skarpa B. W latach 1935–1939 pracował w Przedsiębiorstwie Inżynieryjno-Budowlanym SABO Warszawa oraz w Towarzystwie Robót Inżynieryjnych TRI. Uczestniczył w budowie linii kolejowych na odcinkach: Sierpc–Lipno–Toruń oraz Radziewie–Płock (w 1938 r.); pracował także przy budowie dróg dojazdowych do mostu drogowo-kolejowego w Płocku przez Wisłę, TNP 2004, mps.

BUDOWNICTWO W LATACH 1980–1989

Kowalczyk T., *Przeobrażenia struktury przestrzennej osadnictwa i zmiany hydrotechniczne w dolinie Wisły wywołane powodzią zimową 1982 roku w województwie płockim*, „Notatki Płockie” 1983, nr 1/114, s. 44–55.

Michalski Z., Serafimowicz E., Serafimowicz W., *Doświadczenia z wdrażania i eksploatacji systemu SHOD w usprawnieniu programowania, planowania i zarządzania inwestycjami planu terytorialnego w województwie płockim*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 519–520.

Stawecki A., *Uwagi nt. płockiego budownictwa w latach 70. i 80.*, NOT Płock 2005, mps.

Trębała B., *Od powodzi w 1982 r. do powodzi w 1997 r. (cz. I)*, „Notatki Płockie” 1997, nr 3/172, s. 33–40.

Witkowski B., Serafimowicz W., *Problemy reformy gospodarczej w budownictwie*, „Przegląd Budowlany” 1985, nr 2, s. 104–105.

Wysokiński L., *XX lat badań skarpy płockiej przez Wydział Geologiczny Uniwersytetu Warszawskiego*, „Notatki Płockie” 1982, nr 4/113 s. 30–37.

b.a. Stanisław Janiak (1942–2007), „Gospodarka Wodna” 2007, nr 12, s. 524.

MZRiP

Koński W., *XX-lecie Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku*, druk bibliofilski, TNP Płock 1980; tegoż *Płocka Petrochemia 1960–1985*, MZRiP Płock 1986; tegoż *200 milionów ton ropy Płockiej Petrochemii*, „Notatki Płockie” 1987, nr 4/133, s. 36–42.

Szeliga H., *25 lat Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku*, „Notatki Płockie” 1984, nr 4/121, s. 69–82.

Kurpiewski T., *Biogram Bolesława Jana Witkowskiego — dyrektora Płockiej Stoczni Rzecznej, później zastępcy dyrektora MZRiP i Przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Płocku*, www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne. MZRiP, Płock 1998, folder.

Drogownictwo

Rzewuski Z., *Płockie drogownictwo w latach 70. i 80.*, NOT Płock 2005, mps.

Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Płocku

Maciejewski S., *Informacja powołaniu Wojewódzkiego Zarządu Inwestycji Rolniczych w Płocku (1975), a następnie przekształceniu go w Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Płocku (1990) oraz w Oddział w Płocku Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Warszawie (1999)*, NOT Płock 2008, mps.

PBP Petrobudowa

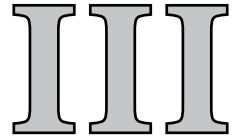
Majzner M., Kulas T., *25 lat działalności Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa, cz. I i cz. 2*, „Biuletyn Informacyjny o Budownictwie. BP — Budownictwo Przemysłowe” 1984, nr 9, s. 2–6 i nr 10 s. 1–9.

Ponikiewski W., *Budownictwo ogólne i mieszkaniowe Petrobudowy w latach 80.*, NOT Płock 2005, mps.

Serafimowicz W., *STEROD — informatyczny system planowania rzeczowo-finansowego i zarządzania produkcją budowlaną*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 282–285; tegoż *System SHOD — planowanie, koordynacja i kontrola realizacji inwestycji budżetowych*, Seminarium Urzędu Wojewódzkiego w Tarnobrzegu pt. *Systemy planowania i zarządzania inwestycjami budżetowymi*, mps; tegoż *Sprawozdanie dla Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych i Zjednoczenia Budownictwa Przemysłowego CENTRUM w Warszawie z realizacji tematu branżowego pt. System zarządzania w przedsiębiorstwach budownictwa przemysłowego*, Płock 1983, PBP Petrobudowa Płock, mps; tegoż *Informatyczne systemy planowania i zarządzania produkcją budowlano-montażową opracowane i stosowane w praktyce Petrobudowy*, „Przegląd Budowlany” 1985, nr 5, s. 270–272.

Cmentarze

Woźniak H., *Przewodnik po płockich cmentarzach*, „Gazeta Wyborcza. Płock” 2005, 29–30 X, s. 5–7.

BUDOWNICTWO W TRZECIEJ RP

Włodzimierz SERAFIMOWICZ, Ewa SERAFIMOWICZ

1. INWESTYCJE I BUDOWNICTWO W LATACH 1990–1998

WŁADZE I STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZARZĄDZANIA MIASTEM

Wraz z odejściem od dyrektywnego systemu zarządzania przystąpiono do wdrażania zasad gospodarki rynkowej, przy czym budownictwo obok handlu najszybciej zaczęło podlegać nowym procesom gospodarczym. W trakcie wdrażania zasad gospodarki rynkowej nastąpiło urealnienie cen w budownictwie, co spowodowało, że wielokrotnie podrożały materiały budowlane, usługi i roboty budowlano-montażowe. Na miejsce dotychczasowego tzw. rynku wykonawcy utworzył się rynek inwestora. Firmy budowlane po raz pierwszy zaczęły konkurować między sobą o zlecenia od inwestorów. Równocześnie poszerzył się asortyment materiałów budowlanych i instalacyjnych oraz pojawiły się nowe technologie wykonawstwa.

Proces restrukturyzacji i prywatyzacji budownictwa w latach 90. doprowadził do rozbicia monopoli budowlanych i likwidacji większości przedsiębiorstw państwowych oraz do utworzenia dużej liczby firm działających na zasadach prawa handlowego. Państwowe przedsiębiorstwa budowlane zmieniały struktury organizacyjne i formy własności, powstawały spółki: cywilne, z ograniczoną odpowiedzialnością (z o.o.) i akcyjne. Powstawały firmy deweloperskie organizujące proces inwestycyjny, począwszy od zebrania środków finansowych, poprzez projektowanie, wykonawstwo i sprzedaż gotowych obiektów (przede wszystkim budynków mieszkalnych).

Analogicznym procesom ekonomicznym podlegały przemysłowe przedsiębiorstwa państwowe, pełniące zazwyczaj dla budownictwa funkcje inwestorów i zleceni-

dawców. Przedsiębiorstwa te w większości odczuwały brak środków finansowych, co wynikało z jednej strony z załamania się sprzedaży dotychczasowej produkcji (niska jakość krajowych wyrobów i napływ atrakcyjnych produktów z Zachodu) oraz wielokrotny wzrost kosztów produkcji (materiały, odsetki od kredytu). W wyniku powstałych trudności finansowych znaczna część przedsiębiorstw przemysłowych zminimalizowała działalność inwestycyjną. Gdy zabrakło zleceniodawców, nastąpiło drastyczne załamanie się produkcji budowlanej. Po ustawowym nadaniu władzom samorządowym miast pełnej odpowiedzialności finansowej za inwestycje miejskie, zmieniły się zasady funkcjonowania służb miejskich odpowiedzialnych za budownictwo.

Należy wspomnieć, że w wyniku wyborów w 1989 r. do sejmu kontraktowego z okręgu plockiego posłami zostali: Ziemowit Gawski, Zbigniew K. Kamiński, Alicja Kornasiewicz, Janina Kuś, Waldemar Pawlak, Wanda Sokołowska, Maria Stępniaik i Tadeusz Ścieszko; natomiast senatorami zostali Andrzej Celiński i Stanisław Stomma. Wielu z wymienionych posłów i senatorów mocno zaangażowało się w działalność inwestycyjną miasta. W następstwie przyspieszonych wyborów do parlamentu i nowego układu politycznego w październiku 1993 r. poseł ziemi plockiej Waldemar Pawlak został Prezesem Rady Ministrów, natomiast senator Adam Struzik — marszałkiem Senatu RP.

W latach 90. samorządowcy gminy Płock funkcjonowali w ramach dwóch kadencji. W okresie I kadencji III RP w latach 1990–1994 Zarząd Miasta Płocka pracował w składzie: Andrzej Drętkiewicz — prezydent (1990–1994), Franciszek Rekowski — wiceprezydent (1990–1990), Wojciech Hetkowski — wiceprezydent (1990–1991), Jolanta Krzemińska — wiceprezydent (1990–1994), Andrzej Kijek — wiceprezydent (1991–1994), Jacek Żaglewski — wiceprezydent (1991–1994), Dariusz Matuszewski — sekretarz (1993–1994), Wioletta Łakoma — skarbnik (1993–1994), Bogdan Kuźnicki — członek (1990–1994), Piotr Malinowski — członek (1990–1994), Franciszek Wiśniewski — członek (1990–1992), Czesław Bielawski — członek (1992–1994).

W tym okresie stanowiska przewodniczących Rady Miasta Płocka kolejno pełnili: Tadeusz Maria Taworski (od VI 1990 do I 1992) i Franciszek Wiśniewski (od II 1992 do VI 1994). W składzie Rady Miasta I kadencji funkcjonowali: Mieczysław Andruszkiewicz (wiceprzewodniczący w okresie VI–VII 1990), Robert Bartkowski, Mieczysław Bąkowski (wiceprzewodniczący od III 1992 do VI 1994), Czesław Bielawski, Jakub Leszek Chmielewski, Kazimierz Cieślik (wiceprzewodniczący od VI 1990 do V 1994), Stanisław Dobaczewski, Zenon Dylewski, Andrzej Głowacki, Stefan Gurdziński, Józef Gutowski, Bogusław Hlebowicz, Mieczysław Kijek, Tomasz Zdzisław Kolczyński, Wiesław Ryszard Kossakowski, Zbigniew Kowalczewski, Anna Kozera, Jan Krajewski, Lech Księżakowski, prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa, Bogdan Kuźnicki, Henryk Lamparski, Piotr Malinowski, Romuald Maślowski, Mieczysław Maślankowski, Mirosław Marian Milewski, Mieczysław Modzelewski, Jadwiga Mościcka, Janusz Mościcki (wiceprzewodniczący od II 1992 do VI 1994), Jan Olkiewicz, Grażyna Przybylska-Wendt (wiceprzewodnicząca od VI 1990 do II 1992), Maria Pęszyńska, Wiesław Rekus, Stanisław Siemaszko, Dariusz Sławiński, Piotr Uździcki, Ignacy Sobczak, Grzegorz Sobie-

siak, Elżbieta Solka, Tadeusz Maria Taworski, Ireneusz Werner, Edward Widuta, Franciszek Wiśniewski, Hanna Witt-Paszta, Jerzy Wojda, Helena Zagrodnik.

W okresie II kadencji w latach 1994–1998 Zarząd m. Płocka funkcjonował w składzie: Andrzej Drętkiewicz — prezydent (1994–1995), Dariusz Krajowski-Kukiel — prezydent (1995–1998), Henryk Sokolnicki — wiceprezydent (1994–1995), Jolanta Krzemińska — wiceprezydent (1994–1995), dr inż. Krzysztof Kamiński — wiceprezydent (1994–1998), Zygmunt Buraczyński — wiceprezydent (1995–1998), Stanisław Jan Jakubowski — wiceprezydent (1995–1998), Dariusz Matuszewski — sekretarz (1994–1995), Mieczysław Kamiński — sekretarz (1995–1998), Wioletta Łakoma — skarbnik (1994–1995), Barbara Szurgocińska — skarbnik (1995–1998), Wojciech Majchrzak — członek (1994–1998), Krzysztof Lewandowski — członek (1994–1998), Tomasz Zdzisław Kolczyński — członek (1994–1998), Krzysztof Mieczysław Kania — członek (1995–1998).

W okresie II kadencji stanowisko przewodniczącego Rady Miasta Płocka pełnił prof. dr inż. Andrzej Bukowski (od VII 1994 do VI 1998). W skład Rady Miasta II kadencji weszli: Andrzej Bałdyga (od I 1997), Edward Baranowski, Zygmunt Burdaś, Jakub Leszek Chmielewski, Kazimierz Cieślik (wiceprzewodniczący od VII 1994 do VI 1998), Walenty Cywiński, Stanisław Dobaczewski, Anna Teresa Dylewska, Tadeusz Fabisiak, Józef Gutowski (sekretarz od VII 1994 do III 1995), Jan Grondziel (od I 1997), Franciszek Jaszczak, Krzysztof Mieczysław Kania, Zofia Kaczkowska, Tomasz Zdzisław Kolczyński, Jarosław Kozanecki, Anna Kozera, Tadeusz Krajewski (od I 1997), Lech Księżakowski, Marek Kubisik, Maria Kucharska, Andrzej Ryszard Laskowski (wiceprzewodniczący od VII 1994 do III 1995), Lech Jan Latarski, Barbara Maria Lewandowska, Krzysztof Lewandowski, Grzegorz Lichomski, Wojciech Majchrzak, Leszek Majewski (wiceprzewodniczący od IV 1995 do VI 1998), Lucyna Mikołajczak, Barbara Młodzik, Lech Moderacki, Jerzy Mróz (od I 1997), Piotr Nowicki, Stanisław Olewiński, Edward Ostrowski, Jarosław Pardyka, Anna Pawlak, Maria Pężyńska (wiceprzewodnicząca od VII 1994 do VI 1998), Barbara Puszcz (od I 1997), Andrzej Rokicki, Bogusław Rutkowski (od I 1997), Jerzy Seweryniak (od I 1997), Stanisław Skowroński (sekretarz od IV 1995 do VI 1998), Helena Skrok, Krystyna Smolińska, Stanisław Stasiak, Tadeusz Maria Taworski, Zenon Witkowski, Waldemar Woźniak, Paweł Wyrębkowski. Należy odnotować, że 14 radnych tej kadencji posiadało wykształcenie budowlane lub było związane zawodowo z budownictwem i inwestycjami, względnie pracowało w szkolnictwie budowlanym.

Do 1992 r. funkcjonowała Miejska Komisja Planowania, w której funkcję przewodniczącej pełniła Anna Mysiak. W 1992 r. zlikwidowano Miejską Komisję Planowania i utworzono Wydział Inwestycji Miejskich, w której naczelnikiem została Anna Mysiak. Po kolejnych reorganizacjach utworzono Wydział Rozwoju Infrastruktury Miejskiej, którym na stanowisku naczelnika zawiadywała Jolanta Cedro. W latach 1995–1998 funkcję naczelnika WRIM pełniła Zofia Ulicka.

W dekadzie lat 90. funkcję Wojewody Płockiego pełnili kolejno: dr inż. Jerzy Wawszczak (1990–1994), Krzysztof Kołach (1994–1997) i Andrzej Drętkiewicz (1997–1998).

W okresie 1989–1998 na stanowisku dyrektora generalnego Urzędu Wojewódzkiego w Płocku pracował Waldemar Kuliński. W okresie od połowy 1990 r. do połowy 1994 r. stanowisko Marszałka Województwa Płockiego pełnił Jakub Leszek Chmielewski, natomiast od połowy 1994 r. do końca 1998 r. — Michał Boszko.

Rada Miasta I kadencji wykonała fundamentalną pracę przejścia z systemu dyrektywno-nakazowego zarządzania miastem na system zarządzania samorządowego z wdrażaniem zasad gospodarki rynkowej. Do największych osiągnięć tej kadencji trzeba wymienić: przekształcenie szeregu jednostek organizacyjnych obsługi miasta w zakłady budżetowe i spółki miejskie, zainwestowanie dużych środków finansowych w uzdatnianie wody pitnej dla mieszkańców, wprowadzenie do miasta kapitału zagranicznego (Levi Strauss).

Po 1990 r. Rada Miasta Płocka podjęła decyzję o likwidacji miejskich przedsiębiorstw użyteczności publicznej a na ich miejsce powołano następujące zakłady budżetowe: Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej, Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji, Zakład Usług Miejskich Muniserwis, Zakład Komunikacji Miejskiej oraz Ogród Zoologiczny. Wymienione zakłady budżetowe nie mogły występować samodzielnie w obrocie prawnym, gdyż nie posiadały osobowości prawnej.

Równocześnie w latach 1991–1994 Rada Miasta I kadencji i władze miasta wraz ze służbami Wojewody Płockiego wsparły oddolne działania płockiego środowiska inwestycyjno-budowlanego do współpracy ekonomicznej i naukowej ze wschodnimi sąsiadami. W efekcie tych działań w Brześciu nad Bugiem w Białorusi współorganizowano z Politechniką Brzeską międzynarodowe spotkania biznesowe i sympozja gospodarcze (Zachód-Wschód) oraz konferencje nt. gospodarki rynkowej, marketingu, systemowego zarządzania i informatyki stosowanej. W 14 spotkaniach biznesowych uczestniczyli nie tylko przedstawiciele Polski, Białorusi, Rosji, Ukrainy, Kazachstanu, Krajów Nadbałtyckich, lecz również Europy Zachodniej i Azji.

W styczniu 1996 r. Rada Miasta zaakceptowała udział Gminy Płock w przedsięwzięciu pn. „Inkubator Przedsięwzięć Innowacyjnych” (IPI) oraz zatwierdziła porozumienie zawarte pomiędzy Gminą, Ośrodkiem Badawczo-Rozwojowym Przemysłu Rafineryjnego (OBR) oraz Stowarzyszeniem Regionalnym Centrum Rozwoju Technologii. W lutym tego roku wybrano Zarząd w składzie: prezes — prof. Krzysztof Kurzydłowski (prorektor ds. studenckich Politechniki Warszawskiej), wiceprezes — prof. Kazimierz Frączak (dyrektor OBR), sekretarz — Małgorzata Budnicka (zastępca Naczelnika Wydziału Planowania Strategicznego Urzędu Miasta Płocka) oraz członkowie — Krzysztof Lewandowski i Krzysztof Mieczysław Kania (przedstawiciele Zarządu Miasta). W efekcie wcześniejszych działań patronowanych przez Prezydenta Miasta w dniu 4 czerwca 1997 r. powołano płocki IPI jako wspólne przedsięwzięcie OBR oraz Rejonowego Urzędu Pracy. Misją tego przedsięwzięcia było służenie rozwojowi małej przedsiębiorczości (doradztwo organizacyjne i prawne małym firmom oraz pomoc bezrobotnym zamierzającym rozpocząć działalność gospodarczą). Dyrektorem IPI został Krzysztof Lewandowski.

W lutym 1997 r. zawiązało się Stowarzyszenie Starówka Płocka. Z początkiem czerwca 1997 r. rozpoczęła działalność Miejska Agencja Rewitalizacji Starówki (MARS) z zadaniem realizacji uchwały Rady Miasta z 22 kwietnia 1997 r. dotyczącej strategii rewitalizacji płockiej starówki. Rada Miasta II kadencji wytyczyła wieloletni program rozwoju miasta poprzez uchwalenie 22 lipca 1997 r. „Strategii rozwoju miasta Płocka do roku 2012”.

PRZEDSIĘBIORSTWA I SPÓŁKI PRZEMYSŁOWE

MZRiP — Petrochemia Płock SA

Nadal poważnym inwestorem, już bez powierzenia innym firmom generalnego wykonawstwa i koordynacji robót, było MZRiP, które od 1 lipca 1994 do 7 września 1999 r. nosiło nazwę Petrochemia Płock SA. W omawianym dziesięcioleciu budowa nowych instalacji odbywała się jednocześnie z likwidacją przestarzałych oraz modernizacją części Kombinatu. W ramach przedsięwzięcia nr 5 wybudowano na początku lat 90. następujące instalacje: Eter (1991), Claus V i VI wraz z odsiarczaniem gazów kominowych (1993), HON V (1994), Reforming V (1994), Odzysk Frakcji C2 (1995), Odparafinowanie MEK-Toluen (1996), Biturox (1996), Wytwórnę Folii Polipropylenu — BOPPF (1996). W ramach przedsięwzięcia nr 6 uruchomiono w 1997 r.: Hydrokraking Destylatów Próżniowych, Wytwórnę Wodoru i instalację Odzysku Wodoru z Gazów oraz instalacje Claus VII i VIII. W 1999 r. oddano do eksploatacji instalacje przedsięwzięcia nr 7: Hydroodsiarczanie Gudronu (HOG), Regenerację Aminy, Stripping Wód Kwaśnych i Claus IX, natomiast z instalacji przedsięwzięcia nr 8 — DRW VI. Rozpoczęcie w 1994 r. produkcji oleju napędowego o znacznie podwyższonych właściwościach użytkowych ekodiesel spotkało się z dużym uznaniem użytkowników motoryzacji. Dla zdecydowanego zwiększenia wydajności paliw z ropy, z równoczesną poprawą ich jakości, wybudowano bardzo kosztowny kompleks hydrokrakingu destylatów oraz hydroodsiarczania pozostałości.

Bardzo istotną ekologicznie była budowa instalacji EMTB (Eteru Metylo-Tert-Butylowego), którą oddano do eksploatacji 24 grudnia 1991 r. Instalację zaprojektowało Zakładowe Biuro Projektowe w Płocku na podstawie licencji technologii opracowanej przez Ośrodek Badawczo-Rozwojowy przy Petrochemii. Produkt to dodatek do benzyn, wytwarzany z dowożonego metanolu i powstającej na Olefinach frakcji butylowej, zastępujący stosowany dawniej czteroetylek ołowiu. Była to pierwsza w Europie Środkowej i Wschodniej taka instalacja. W 1993 r. ukończona została ważna inwestycja ekologiczna, której część stanowi wieża, wypełniona absorberem do usuwania dwutlenku siarki ze spalin instalacji Clausa. Obecnie wychwytuje się z tych spalin jeszcze 95 proc. dwutlenku siarki, zatem z podanych wyżej 10 proc. zawracane jest do procesu jeszcze 9,5 proc., a tylko 0,5 proc. pozostaje w spalinach kierowanych do kolumny. Zlikwidowana została instalacja dodawania do benzyn czteroetylku ołowiu. Petrochemia przestała produkować etylinę. EMTB jest wysyłany do Gdańska i do mniejszych rafinerii, był też eksportowany na Zachód.

Zmiany organizacyjne na rynku paliw samochodowych zmusiły spółkę akcyjną do wybudowania nalewaków tych paliw do autocystern, nazwanego według nowej terminologii terminalem — z niezbędną rozbudową węzła drogowego na stronie północnej Kombinat (z ominięciem centrum miasta). Petrochemia rozpoczęła też budowanie oraz autoryzację przejmowanych stacji paliw w kraju. W pierwszej połowie lat 90. poważnej modernizacji uległo centrum administracyjne Petrochemii (przy ul. Chemików). Należy zaznaczyć, że Petrochemia, jako jeden z pierwszych inwestorów w kraju, zaczęła wymagać od wykonawców certyfikatów jakości, co wymusiło poważne przeobrażenia w płockich firmach budowlanych i specjalistycznych. W wyniku dużych inwestycji o charakterze ekologicznym w dniu 29 września 1997 r. Petrochemia została skreślona z listy osiemdziesięciu zakładów w kraju najbardziej szkodliwych dla środowiska.

Kolejna restrukturyzacja Petrochemii Płock SA miała miejsce 7 lipca 1999 r., gdy w wyniku przejścia krajowej sieci paliw Centrali Produktów Naftowych (CPN) powołano decyzją władz państwowych Polski Koncern Naftowy Spółkę Akcyjną. Równocześnie wyłączono z tej organizacji największe bazy magazynowe i powołano odrębne przedsiębiorstwo Naftobazy, natomiast organizację przewozową, tj. Dyрекcję Eksploatacji Cystern (DEC) wraz cysternami kolejowymi sprzedano firmie amerykańskiej. W dniu 21 października 1999 r. PKN SA zadebiutował na Giełdzie, przy czym akcje w postaci kwitów depozytowych GDR trafiły na giełdę w Londynie.

W latach 90. szefowali przedsiębiorstwu: dyrektor naczelny MZRiP — Czesław Dolasiński (14 IX 1982–21 III 1992), dyrektor generalny MZRiP — Konrad Jaskóła (22 III 1992–30 VI 1993), prezes zarządu, generalny dyrektor Petrochemii Płock SA — Konrad Jaskóła (1 VII 1993–16 IV 1999).

Dyrekcja MZRiP kierowana przez Czesława Dolasińskiego funkcjonowała w składzie: dyrektor ds. inwestycji i rozwoju — Włodzimierz Derecki (do 30 IX 1990); dyrektor ds. technicznych — Andrzej Dankowski (do 30 IX 1990); dyrektor ds. produkcji petrochemicznej — Konrad Jaskóła (do 30 IX 1990); dyrektor ds. produkcji — Konrad Jaskóła (1 X 1990–21 III 1992); dyrektor ds. ekonomicznych i pracowniczych — Władysław Wawak (do 31 VIII 1990); dyrektor ds. handlowych — Władysław Wawak (1 IX 1990–31 VIII 1992); dyrektor ds. handlowych i administracyjnych — Zdzisław Nycz (do 31 V 1990); dyrektor ds. produkcji rafinerijnej — Henryk Kolbicz (do 30 IX 1990); główny księgowy — Jan Szypryt (od 1 I 1981); dyrektor Biura Planu Strategicznego — Władysław Wawak (13 VII 1998–15 IV 1999).

Władze naczelne Petrochemii Płock SA w 1997 r. reprezentowali: Konrad Jaskóła (prezes Zarządu, generalny dyrektor), Marek Mroczkowski (wiceprezes Zarządu, dyrektor ds. ekonomicznych i finansowych), Czesław Bugaj (wiceprezes Zarządu, dyrektor ds. rozwoju), Grzegorz Szkopek (członek Zarządu, dyrektor ds. pracowniczych i restrukturyzacji), Mieczysław Mierzejewski (członek Zarządu, dyrektor ds. produkcji), Ryszard Siemion (członek Zarządu, dyrektor ds. technicznych), Adam Dyląg (członek Zarządu, dyrektor marketingu). Funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej pełnił Jerzy Kamiński (prezes Zarządu Nafty Polskiej SA).

Pionem inwestycji w ostatniej dekadzie XX wieku zarządzali kolejno: Janusz Krajewski, Mirosław Zawadzki, Seweryn Petzel i Józef Kwarciański.

Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń

W dniu 18 grudnia 1998 r. nastąpiło przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego PERN w Spółkę Akcyjną. Dotychczasowy dyrektor PERN Przyjaźń Henryk Janeczowski został pierwszym prezesem Spółki a zastępcy dyrektora Grzegorz Mojzesowicz i Andrzej Żelechowski — członkami Zarządu.

Fabryka Maszyn Żniwnych — New Holland Bizon

Począwszy od 1990 r. sprzedaż podstawowego produktu Fabryki Maszyn Żniwnych, jakim były kombajny zbożowe Bizon, systematycznie i drastycznie malała, gdyż wraz z wprowadzeniem zasad gospodarki rynkowej według planu Leszka Balcerowicza nastąpiło radykalne zmniejszenie siły nabywczej rolników oraz Państwowych Gospodarstw Rolnych. Przykładowo sprzedaż kombajnów w 1991 r. w stosunku do 1989 r. spadła ośmiokrotnie, w latach następnych odnotowano spadek nawet 15-krotny. Równocześnie znacznie wzrosły koszty produkcji, w tym: materiały — pięciokrotnie, natomiast dywidenda, odsetki od kredytu czy amortyzacja — od 7 do 11-krotnie. Zaistniałe trudności FMŻ spowodowane były też możliwością sprowadzania z zagranicy starych kombajnów na wyjątkowo korzystnych warunkach (przy zerowej stawce celnej) oraz brakiem produkcji w Fabryce małych i tanich kombajnów dla rolników. W wyniku załamania się w kraju zbytu kombajnów zbożowych oraz niesprzyjających zewnętrznych warunków ekonomicznych, ten drugi co do wielkości zakład przemysłowy w Płocku znalazł się w krytycznej sytuacji finansowej.

W trzecim kwartale 1992 r. przeprowadzono restrukturyzację Fabryki Maszyn Żniwnych, w dniu 26 lipca podpisano umowę o powstaniu Spółki Bizon z ograniczoną odpowiedzialnością, a 9 września spółka została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Płocku. FMŻ jako jedyny wspólnik spółki wniosła aport finansowy (w wysokości 250 mld. starych złotych). Prezesem spółki został Janusz Majchrzak a wiceprezesem Andrzej Latarski. W październiku 1992 r. ze stanowiska dyrektora FMŻ zrezygnował z powodu złego stanu zdrowia Józef Starachowski, następcą został Zdzisław Sarzalski, który z doradcami opracował program naprawczy przedsiębiorstwa. W wyniku decyzji Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 kwietnia 1993 r. wszczęto postępowanie naprawcze i wprowadzono do zakładu Zarząd Komisaryczny (Zarządcą Komisarycznym został Zdzisław Sarzalski). W dniu 1 września 1995 r. zawarto ugody bankowe pomiędzy FMŻ a jej wierzycielami, natomiast w dniu 21 grudnia tegoż roku powołano kolejną spółkę prawa handlowego Maszyny Żniwne. W dniu 26 czerwca 1996 r. minister Przemysłu i Handlu zarządzeniem nr 28/ORG/96 postawił FMŻ w Płocku z dniem 1 lipca tegoż roku w stan likwidacji, a na stanowisko Likwidatora wyznaczono Stanisława Maturę. Wydział Gospodarczy Sądu Rejonowego w Płocku na posiedzeniu niejawnym w dniu 10 czerwca 1998 r. ogłosił upadłość Przedsiębiorstwa Państwowego Agromet Fabryki Maszyn Żniwnych w Płocku (Sędzią Komisarzem zo-

stała sędzią Sądu Rejonowego Małgorzata Olszewska, natomiast syndykiem upadłości — radca prawny Zbigniew Nycz).

Znaczną część majątku sprzedano dla drobnych wytwórców i hurtowni. Utworzona z pozostałej części majątku FMŻ — Spółka Bizon kontynuowała dotychczasową produkcję. Prezesem spółki został Janusz Majchrzak. W 1998 r. Spółka Bizon w wyniku umowy z Bankiem Handlowym w Warszawie SA znalazła się w strukturach firmy New Holland, wchodzącej w skład koncernu Fiat.

Centromost Płocka Stocznia Rieczna w Płocku sp. z o.o.

Mostostal Płock i Centrala Handlu Zagranicznego Centromor Gdańsk utworzyły w 1998 r. w oparciu o potencjał dawnej Płockiej Stoczni Riecznej nową firmę — Centromost Stocznia Rieczna w Płocku sp. z o.o. Spółka ta kontynuowała budowę różnego typu statków rzecznych oraz sekcji kadłubów morskich statków i ich wyposażenia, wykonywała też konstrukcje budowlane. W pierwszym składzie Zarządu Spółki znaleźli się: Andrzej Suchecki — prezes i dyrektor naczelny oraz Krzysztof Małkiewicz — wiceprezes i dyrektor ds. produkcji. Ponadto Spółką zarządzali: Witold Nykiel, którego później zastąpił Bogdan Dobrzański — prokurent i dyrektor ds. technicznych, Stanisław Beca — prokurent i kierownik działu handlowego oraz Jadwiga Stańczak — główna księgowa.

Płockie Zakłady Drobiarskie Sadrob SA

W wyniku prywatyzacji w 1991 r. Przedsiębiorstwo Jajczarsko-Drobiarskie przekształciło się w Płockie Zakłady Drobiarskie Sadrob SA. Prezesem Spółki został Rajmund Paczkowski, który funkcję pełni do chwili obecnej (równocześnie jest szefem krajowego stowarzyszenia w branży drobiarskiej).

W 1993 r. w celu dostosowania się do wymogów proekologicznej produkcji uruchomiono na miejscu kotłowni węglowej — kotłownię olejową. W 1998 r. oddano do eksploatacji zakładową podczyszczalnię ścieków oraz zainstalowano supernowoczesną linię patroszenia kurcząt STORK.

Zakłady Zbożowo-Młynarskie PZZ — Silopol sp. z o.o.

Na bazie Zakładów Zbożowo-Młynarskich PZZ powstała Spółka z o.o. Silopol, która zarządza: młynem w Płocku przy ul. Portowej w Radziwiu; elewateorem zbożowym w Płocku o pojemności 30 tys. ton; magazynem zbożowym (na paletach) w Oporowie. Podstawowe rodzaje działalności Spółki to: magazynowanie; przetwórstwo zbożowe; transport (w autosilosach do przewożenia ładunków sypkich z wykorzystaniem m.in.: bocznic kolejowej oraz portu rzecznych z urządzeniami do załadunku i rozładunku); handlowy obrót zbożem, maszynami i urządzeniami rolniczymi.

Cukrownia Borowiczki

W latach 1991–1992 w cukrowni Borowiczki wybudowano nowoczesną biologiczną oczyszczalnię ścieków. Spośród corocznych kampanii cukrowniczych należy

odnotować kampanię w 1997 r., gdy uzyskano największą w historii (prawie stu lat) produkcję cukru, tj. 23,7 tys. ton.

Levi Strauss Poland

W sierpniu 1991 r. spółka Krupiński podjęła realizację obiektów dla firmy Levi Strauss Poland, która już w marcu 1992 r. rozpoczęła szycie ubrań dżinsowych na rynki: krajowy i zagraniczne. Była to pierwsza licząca się inwestycja kapitału zagranicznego w Płocku, zrealizowana w ekspresowym tempie. W Europie Środkowo-Wschodniej funkcjonują tylko dwie fabryki tej firmy. Głównymi autorami tego sukcesu byli: senator ziemi płockiej Andrzej Celiński i prezydent Płocka Andrzej Drętkiewicz. Firma początkowo zatrudniała ok. 200 pracowników (obecnie ok. 800). Dyrektorem generalnym firmy został Patrick O’Keefte, natomiast dyrektorem produkcji Mirosław Nowak.

Więzienie i Zakład Metalowy przy więzieniu

Przed wizytą papieża Jana Pawła II w Płocku (7–8 czerwca 1991 r.) więzienie przeszło kolejny remont, w tym zwłaszcza rozbudowano instalacje sanitarne. Obecnie w każdej celi jest umywalka i WC. Papież rzeczywiście wizytował ten obiekt. Zakład produkcyjny, stanowiący warsztaty ślusarskie, w dobie gospodarki rynkowej przestał zatrudniać więźniów i stał się zakładem niezależnym od więziennictwa.

Likwidacja przedsiębiorstw przemysłowych

W latach 90. w Płocku wybudowano tylko kilka małych zakładów pracy (m.in. stacje benzynowe). Równocześnie uległy likwidacji kolejne zakłady przemysłu spożywczego, przemysłu wyrobów budowlanych. Stara mleczarnia przy Al. S. Jachowicza została wyburzona, natomiast budowę nowoczesnej dużej mleczarni w Radziwiu wstrzymano w latach 80. i nie została kontynuowana. Dawne Zakłady Owocowo-Warzywne zostały rozparcelowane, pozostały tylko magazyny oraz chłodnie. Upadły także miejskie młyny. W miejscu największego na skrzyżowaniu ulic Bielskiej i F. Kobylińskiego powstał kolejny market. Płock zaniechał jednej ze swych ważnych dotychczasowych funkcji: przetwórstwa zbóż, warzyw i owoców z okolicznych obszarów rolnych. Zakłady Stolarzki Budowlanej Stolbud zostały również rozparcelowane. W ich miejscu funkcjonuje kilkanaście mniejszych wytwórców drobnego przemysłu, m.in. wytwarzających stolarkę z tworzyw sztucznych.

ENERGETYKA

Okres funkcjonowania Zakładu Energetycznego Płock jako samodzielnego przedsiębiorstwa państwowego (od 1 stycznia 1989 r. do 31 lipca 1993) przypada na strategiczne zmiany w zarządzaniu gospodarką narodową, tj. przejście od systemu centralnie sterowanego do wdrażania zasad gospodarki rynkowej. Zaczęto urealnianić ceny jednostkowe energii elektrycznej tak, aby uwzględniały wysoką wówczas inflację. Jed-

nakże w wyniku upadłości wielu jednostek gospodarczych, dużego spadku produkcji przemysłowej oraz zatorów płatniczych ZEP znalazł się w trudnej sytuacji ekonomicznej. W celu zmniejszenia kosztów a równocześnie utrzymania stanu zatrudnienia podjęto decyzję poszerzenia usług oraz rozpoczęcia działalności produkcyjnej takiej, która zapewniłaby godziwy zysk i poprawiła wynik ekonomiczny przedsiębiorstwa. W efekcie tych działań zahamowano w pierwszym półroczu 1993 r. procesy pogarszającej się pozycji przedsiębiorstwa na rynku oraz uzyskano wzrost sprzedaży energii elektrycznej o ok. 7 proc. w stosunku do analogicznego okresu sprzed roku.

W dniu 9 lipca 1993 r. Minister Przemysłu i Handlu wydał Zarządzenie Nr 204/Org/93 w sprawie podziału przedsiębiorstwa państwowego Zakład Energetyczny Płock i przekształcenia go w jednoosobową Spółkę Skarbu Państwa. Równocześnie L. Morawski — Sekretarz Stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu podpisał akt przekształcenia Przedsiębiorstwa Państwowego w Spółkę Akcyjną, któremu nadał Statut Spółki i powołał Zarząd Spółki. W wyniku rejestracji w Sądzie Rejonowym w Płocku i wpisaniu do rejestru handlowego w dniu 2 sierpnia 1993 r. powstała firma o nazwie: Zakład Energetyczny Płock SA.

Powołany Zarząd rozpoczął funkcjonowanie w składzie: Dariusz Poppe — prezes Zarządu; Zdzisław Ptak — członek Zarządu; Jan Górski — członek Zarządu. Przewodniczącym Rady Nadzorczej został Stanisław Okrasa. W związku z usamodzielnianiem się Rejonów Energetycznych w terenie powołano dyrekcje tych jednostek oraz w Płocku utworzono: Rejon Usług Technicznych (dyrektor — Stanisław Szymański); dyrekcję ds. eksploatacji (dyrektor — Bogusław Grzelak); dyrekcję ds. zbytu energii elektrycznej (dyrektor — Edmund Michalski). Wiosną 1995 r., po przejściu na rentę prezesa Zarządu Dariusza Poppe, Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy ZEP SA powołało na stanowisko prezesa Zdzisława Ptaka. Do Zarządu Spółki doko-optowano: Edmunda Michalskiego i Krystynę Ślepowrońską.

W dniu 12 grudnia 1995 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy wyraziło zgodę na powołanie przez Zakład Energetyczny Płock SA dwunastu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Po zarejestrowaniu w Sądzie Rejonowym powstała w dniu 1 stycznia 1996 r. grupa kapitałowa Zakład Energetyczny Płock SA, tj. związek trzynastu spółek (w tym Spółka matka) — Holding ZEP. W jego skład weszły: Zakład Energetyczny Płock SA i dwanaście następujących spółek z o.o.:

- ZEP Rejon Energetyczny Płock, prezes Zbigniew Wilicki;
- ZEP Rejon Energetyczny Ciechanów, prezes Janusz Kowalski;
- ZEP Rejon Energetyczny Kutno, prezes Jerzy Drzazga;
- ZEP Rejon Energetyczny Gostynin, prezes Jerzy Drzazga;
- ZEP Rejon Energetyczny Sierpc, prezes Zbigniew Moroz;
- ZEP Rejon Energetyczny Mława, prezes Edward Kolaj;
- ZEP Rejon Energetyczny Płońsk, prezes Wojciech Dajwłoski;
- Centrum Techniki Energetycznej (ZEP TECH), prezes Stanisław Szymański;
- Centrum Informatyczne (ZEP INFO), prezes Krzysztof Rogulski;
- Centrum Wykonawstwa Specjalistycznego (ZEP CWS), prezes Jerzy Turkowski;

- ❑ Centrum Motoryzacji i Transportu (ZEP MOT), prezes Janusz Kłysz;
- ❑ Centrum Handlowe (ZEP Handel), prezes Grzegorz Zgorzelski.

W dniu 1 października 1996 r. powołano kolejną spółkę z o.o. Centrum Socjalne (ZEP CS) z prezesem Andrzejem Komosińskim.

DYSTRYBUTORZY I PRODUCENCI MATERIAŁÓW I WYROBÓW BUDOWLANYCH

Budmat

W 1991 r. Bogdan Więcek założył w Boryszewie Nowym k. Płocka Hurtownię Materiałów Budowlanych. W związku z dużym zapotrzebowaniem w województwie płockim na materiały budowlane utworzył w latach 1993–1994 oddziały w Sierpcu i w Gostyninie. Dalszy rozwój firmy ukierunkowano na produkcję pokryć dachowych, którą Budmat rozpoczął w 1996 r. w Oddziale w Gostyninie (linia profilowania blach trapezowych) oraz w Oddziale w Ostrowcu Świętokrzyskim (tłoczenie blachodachówek i profilowanie blach trapezowych). W dwa lata później otworzono Zakład Produkcyjny w Płocku, gdzie przeniesiono produkcję z Gostynina oraz poszerzono profil produkcji. W 1998 r. rozpoczęto współpracę ze szwedzką hutą SSAB Tunntplatt AB, produkującą blachy powlekane organicznie. W oparciu o jej surowce nastąpił dalszy rozwój firmy w latach następnych.

Wektra

Dużą ekspansją w rozbudowie swojej firmy wykazał się właściciel Wektry Marek Brzozowski, który począwszy od 1993 r. poszerza zakres dystrybucji materiałów budowlanych oraz rozpoczął produkcję płyt warstwowych.

PRZEDSIĘBIORSTWA I SPÓŁKI BUDOWLANO-MONTAŻOWE

Spółki realizujące roboty budowlano-montażowe w Petrochemii

W pierwszej połowie lat 90. dawne duże państwowe płockie przedsiębiorstwa specjalistyczne, wykonujące nadal duży zakres robót specjalistycznych w Petrochemii, utworzyły spółki akcyjne: Mostostal Płock (1992), Instal Płock (1992), Izokor Płock (1994). W omawianym okresie roboty budowlano-montażowe i specjalistyczne na terenie Kombinatu realizowały spoza Płocka dawne duże państwowe przedsiębiorstwa, przekształcone w spółki, jednakże zarejestrowane poza Płockiem. Przykładowo Przedsiębiorstwo Montażu Elektrowni Elektrobudowa w Katowicach przekształciło się w 1992 r. w Spółkę Akcyjną, przy czym utrzymało dużą jednostkę wykonawczą w Płocku. Okresowo na płockim kombinacie ważną rolę pełnił Mostostal Gdańsk wraz z podległą jej spółką Mostostal Mazowsze Płock.

Do najważniejszych płockich budowlanych spółek z o.o. realizujących roboty na terenie Petrochemii należy zaliczyć: Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Ter-

mo-Kor (1991), Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Piecobud (1991), Przedsiębiorstwo Usług Specjalistycznych Cover (1991), Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Remontowe Naftoremont-Naftobudowa Płock (1992), Przedsiębiorstwo Usług Technicznych Izotechnik (1992), Beton-Stal Płock (Longin Olszewski — 1993), Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Albud (Kajetan Adamski, Wojciech Betiuk, Grzegorz Lubieniecki — 1993), Piece Przemysłowe Piecobudowa Płock (1994), Energomontaż-Północ Płock (1996).

Restrukturyzacja w PBP Petrobudowa

Niektóre budowlane przedsiębiorstwa państwowe rozpoczęły przekształcenia własnościowe poprzez sukcesywną sprzedaż części majątku oraz tworzenie kolejnych spółek na bazie przekazywanego potencjału. Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa, które na początku lat 90. zatrudniało jeszcze około 1100 pracowników, utworzyło siedem spółek. Na początku 1989 r. Petrobudowa wspólnie z Instalem Płock i MZRiP powołała pierwszą Spółkę z o.o. PBO Petroblok. Podstawowym zadaniem tej Spółki była kontynuacja budowy os. Podolszyce Płd. Pierwszym prezesem Spółki został Wiktor Gryckiewicz (specjalista z MZRiP) a wiceprezesem Zbigniew Ozimkiewicz (kierownik budowy z Petrobudowy). Później funkcję prezesa przejął Zbigniew Ozimkiewicz. Po ogłoszeniu upadłości — na bazie tej Spółki powstała Spółka PBU Vectra.

Z około 85 proc. potencjału Petrobudowy powstała 1991 r. jedna duża ogólnobudowlana spółka Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe Petro SA, w której funkcję prezesa objął Zbigniew Krawczyk (były zastępca dyrektora ds. ekonomicznych Petrobudowy, wcześniej wiceprezydent Płocka). Ponadto równocześnie utworzono pięć specjalistycznych spółek z o.o.: Petrobet (produkcja betonów i prefabrykatów ZPP) — prezes Ryszard Kuczek (były zastępca dyrektora ds. środków produkcji); Elwod (Przedsiębiorstwo Robót Instalacyjnych) — kolejni prezesi: Jan Bogucki (były kierownik Kierownictwa Grupy Robót nr 9, jednostki specjalizującej się w robotach elektrycznych i wodno-kanalizacyjnych), Jan Górnicki (były kierownik robót), Petro-maldex (Przedsiębiorstwo Robót Antykorozyjnych) — prezes Feliks Jarzyński (były kierownik KGR-8, jednostki specjalizującej się w robotach antykorozyjnych i malarzkich); Renoma (sprzedaż i wypożyczalnia narzędzi) — prezes Bogdan Siwek (były zastępca kierownika bazy sprzętu i transportu); Lasbud (Tartak w Łącku) — prezes Tadeusz Lisiecki, dyrektor ds. produkcji Waldemar Wyrzykowski (były kierownik budowy Petrobudowy). Wymienione spółki w pierwszej połowie lat 90. pełniły w znacznej mierze rolę jednostek podwykonawczych przedsiębiorstwa państwowego PBP Petrobudowa.

W dawnej Petrobudowie (nadal państwowej) na początku lat 90. pozostało po restrukturyzacji tylko około 150 pracowników oraz dość duży majątek, który stopniowo był sprzedawany lub wdzierżawiany innym firmom. Przedsiębiorstwo zaczęło likwidować siły własne i skoncentrowało się przede wszystkim na pełnieniu funkcji generalnego wykonawcy, przy czym nadal było liczącym się w mieście producentem masy

betonowej i prefabrykatów, jak również posiadało dużo środków sprzętowych i transportu budowlanego.

Stopniowo jednak w wyniku braku współpracy spółek z dawną jednostką macierzystą, szczególnie po utworzeniu Holdingu PPU Petro SA, który m.in. zaczął pełnić funkcję nowego generalnego wykonawcy w stosunku do swoich spółek-córek, przedsiębiorstwo znalazło się w trudnej sytuacji ekonomicznej.

Po dyrektorze Marku Majznerze, od 1992 r. do 1996 r. funkcję dyrektora Petrobudowy pełnił Janusz Mościcki, który wcześniej był zastępcą dyrektora ds. produkcji. W okresie dyrektorowania Janusza Mościckiego na stanowisku zastępcy dyrektora ds. produkcji pracował Ryszard Dolhun. PBP Petrobudowa od 1996 r. znalazła się pod zarządem komisarycznym. Pierwszym zarządcą komisarycznym został Waldemar Wyrzykowski.

Mostostal Płock SA

Tradycyjnie mocną pozycję na płockim i krajowym rynku budowlanym zajmuje Mostostal Płock SA. Spółka ta — jako firma budowlano-montażowa — nadal wykonuje specjalistyczne konstrukcje stalowe, przede wszystkim dla przemysłu chemicznego i paliwowego. Od 1991 r. przedsiębiorstwem państwowym, a od 1992 r. — po przekształceniu własnościowym — spółką akcyjną zarządza prezes Wiktor Guzek. Na koniec 1998 r. spółka zatrudniała 1450 pracowników, w tym ponad 80 proc. na stanowiskach bezpośrednio produkcyjnych o wysokich kwalifikacjach.

Uwieńczeniem procesu przekształceń własnościowych tej firmy było zaistnienie 15 września 1998 r. na rynku podstawowym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie SA (jako druga w Płocku firma po PKN Orlen SA). W wyniku dołączenia do prestiżowego grona firm oraz dzięki udanej emisji akcji serii C nastąpiło dokapitalizowanie Spółki w wysokości około 30 mln zł. Mostostal Płock SA jako spółka znajdująca się w publicznym obrocie, stała się obiektem zainteresowania szerokiego grona akcjonariuszy, inwestorów i analityków. Pierwszym krokiem w kierunku przejmowania firm o komplementarnym profilu działania było przejęcie w 1998 r. połowy udziałów w firmie Centromost Stocznia Rzeczna w Płocku Sp. z o.o.

Naftoremont-Naftobudowa sp. z o.o.

Z wymienionych powyżej spółek z o.o. najbardziej prężną jest Przedsiębiorstwo Inwestycyjno-Remontowe Naftoremont-Naftobudowa sp. z o.o. w Płocku, która powstała 1 stycznia 1992 r. na bazie państwowego przedsiębiorstwa, przy czym powyżej 50 proc. udziałów posiadali pracownicy spółki, natomiast Naftobudowa w Krakowie — 44 proc. Zarząd Spółki i kierownictwo wówczas stanowili: Waldemar Karwacki — prezes i dyrektor generalny, Tadeusz Grabiński — dyrektor ds. ekonomicznych, Henryk Miros — dyrektor ds. technicznych i Jerzy Janiak — dyrektor ds. marketingu i rozwoju. Funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej objął Jan Walczak. W 1999 r. Naftoremont-Naftobudowa sp. z o.o. utworzyła razem z Polimex-Cekop SA spółkę Polimex Naftoremont SA.

Instal Płock SA

Poszukiwaniem strategicznego partnera wykazywała się również firma Instal w Płocku, która po dokapitalizowaniu przez Budimex Warszawa SA zmieniła w 1996 r. nazwę na Budimex-Instal SA. Po wycofaniu się Budimexu w 2001 r. spółka ta przyjęła nazwę Instal Płock SA. Pierwszym prezesem spółki Instal był Jan Popielski, natomiast kolejnymi prezesami po 1999 r. byli: Zbigniew Ścieglur, Jan Wyřębkowski, Jacek Źaglewski (wcześniej wiceprezydent Płocka) i Bohdan Pocię. Niestety, spółka ta podzieliła los wielu liczących się płockich firm budowlanych i uległa likwidacji.

Izokor Płock SA

Od 1992 r. do 1994 r. funkcję dyrektora państwowego przedsiębiorstwa Izokor pełnił Ryszard Borkowski. W dniu 1 lipca 1994 r. w wyniku prywatyzacji metodą likwidacyjną państwowego Przedsiębiorstwa Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor-Instal w Płocku powstała pracownicza spółka akcyjna Izokor Płock SA.

Ukonstytuowało się kierownictwo spółki: Ryszard Borkowski — prezes Zarządu (od 1999 r. dziekan płockich przedsiębiorstw budowlanych), Grażyna Lipowska — członek Zarządu oraz dyrektor ds. marketingu i programowania produkcji (aktywnie działająca w Sekcji Korozji w SITPChem w Warszawie), Kazimierz Raczkowski — prokurent oraz dyrektor ds. produkcji, Zbigniew Koper — dyrektor ds. finansowych. Kierownicy przedstawicielstw: w Płocku — Mirosława Różycka, w Koninie — Aleksander Roszak, w Świeciu — Krzysztof Kiliński, w Kwidzynie — Henryk Podlecki, w Gdańsku — Zbigniew Wojewódzki.

W 1997 r. w wyniku audytu certyfikującego System Zarządzania Jakością ISO 9001 przeprowadzonego przez niemiecką firmę TÜV Süddeutschland firma otrzymała certyfikat w zakresie projektowania i montażu izolacji oraz wykonawstwa zabezpieczeń antykorozyjnych (pierwszy i jedyny w branży). W tym okresie firma zatrudniała 900 osób, wykonywała roboty branżowe w Rafinerii Gdańskiej, Zakładach Azotowych Police, Zakładach Azotowych Włocławek, w Elanie w Toruniu, w Cukrowni w Łapach i Glinojcku oraz na wielu innych obiektach w kraju i za granicą (w Niemczech i Nigerii).

Elektrobudowa Katowice SA

O randze i znaczeniu Przedsiębiorstwa Montażu Elektrowni Elektrobudowa w Katowicach w krajowym budownictwie energetycznym świadczy uczestnictwo przedsiębiorstwa w realizacji takich inwestycji, jak: elektrownie węglowe (Miechowice, Jaworzno II i III, Halemba, Siersza, Turowszów, Łagisza, Szczecin-Pomorzany, Pątnów-Adamów-Konin, Łaziska, Rybnik, Ostrołęka, Kozienice, Dolna Odra, Opole, Połaniec Bełchatów); elektrownie wodne (Porąbka Źar, Stopień Wodny we Włocławku, Źarnowiec, Źydowo, Solina); elektrociepłownie (Huta im. Lenina, Stalowa Wola, Warszawa Źerań, Warszawa Siekierki, Gdańsk, Bielsko Biała, Wrocław, Zakłady Azotowe we Włocławku, Zakłady Azotowe w Puławach, Kraków, Tychy, Białystok, Huta Katowice, Toruń, Bydgoszcz, Rafineria Gdańska, Łódź II, III, IV); ciepłownie (Katowice-Dąbrówka, Kawęczyn k. Warszawy, Poznań-Karolin).

W 1992 r. przedsiębiorstwo przekształciło się w spółkę akcyjną. Od 1990 r. Elektrobudowa uczestniczyła w budowie i modernizacji prawie wszystkich płockich instalacji rafineryjnych i petrochemicznych. Po kierowniku płockiego oddziału Marianie Łukaszewskim jednostką zarządzała Jadwiga Sosnowska.

Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych SA

Pełnym sukcesem zakończyła się prywatyzacja Płockiego Przedsiębiorstwa Robót Mostowych pod kierownictwem ostatniego dyrektora tego przedsiębiorstwa, tj. Jerzego Lewandowskiego (od 1989 do 1991 r.). Od 1992 r. pełnił on funkcję prezesa spółki akcyjnej i dyrektora. W skład pierwszego Zarządu Mosty Płock SA poza prezesem znaleźli się: z-ca dyrektora ds. ekonomicznych — Alina Niedzielak oraz z-ca dyrektora ds. marketingu — Eugeniusz Skrodzki (były z-ca dyrektora w Płockim Przedsiębiorstwie Budownictwa Uprzemysłowionego), którego w połowie lat 90. zastąpił Tadeusz Drządzewski. Funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej Spółki pełnił Henryk Cielas. W latach 90. Spółka realizowała swoje zadania poprzez cztery oddziały (w Gdańsku, Tczewie, Włocławku i Poznaniu) i kierownictwo robót w Płocku oraz zakłady produkcji pomocniczej w Piszcu. Zatrudnienie w drugiej połowie lat 90. wynosiło od 680 do 570 pracowników, w tym prawie stu to pracownicy inżynieryjno-techniczni.

Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w Płocku

Rejon Dróg Publicznych w Płocku w roku 1991 uległ reorganizacji. Od Zarządu oddzielono wykonawstwo i utworzono Dyрекcję Okręgową Dróg Publicznych w Warszawie Oddział w Płocku oraz Gospodarstwo Pomocnicze DODP OP. W 1992 r. na bazie ww. struktur gospodarstwa pomocniczego powstało Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w Płocku (jako jednostka wykonawcza). PRD w latach 90. było wiodącym przedsiębiorstwem w drogownictwie płockim.

Dromost sp. z o.o.

Jednostki drogowe uległy restrukturyzacji. Miejskie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów w Płocku zostało w 1996 r. przekształcone w Dromost sp. z o.o. podległą Gminie Płock. Funkcję prezesa objął Tadeusz Kobierecki, natomiast wiceprezesami kolejno zostali: Zygmunt Rzewuski i Dariusz Matuszewski. W następnym okresie powstał jednoosobowy Zarząd z prezesem Tadeuszem Kobiereckim.

Przedsiębiorstwo Montażowo-Budowlane Ajmex Andrzej Bielicki

Poważny wkład w budownictwie przemysłowym Płocka, a szczególnie na terenie MZRiP miała firma prywatna Przedsiębiorstwo Montażowo-Budowlane Ajmex Andrzej Bielicki, które powstało w 1990 r. Główna siedziba firmy zajmowała na Kostrogaju ponad 30 ha z dwoma halami montażowymi o powierzchni 1600 m² i 1440 m². Wiodącymi działami firmy były: Wytwórnia Konstrukcji Stalowych, Wydział Budowlany i Wydział Antykorozyjji. Firma wykazała się dużą aktywnością, szczególnie na terenie: Warszawy, Łodzi, Bielska, Lasku i Pucka.

Zakład Budowlano-Montażowy Henryk Krupiński sp. z o.o.

Do połowy lat 90. bardzo aktywną, wręcz wiodącą spółką budowlaną w Płocku, była spółka Zakład Budowlano-Montażowy Henryk Krupiński, która jak wiele innych wywodzi się z PBP Petrobudowa. Na przełomie lat 80. i 90. firma kontynuowała budowę ważnej dla miasta, rozpoczętej przez Petrobudowę, nowej arterii komunikacyjnej miasta w kierunku Warszawy, tj. alei J. Piłsudskiego. Spółka zrealizowała w pierwszej połowie lat 90. głęboki kolektor wód opadowych wzdłuż ulic: al. J. Piłsudskiego (T. Gierzyńskiego) i Wyszogrodzkiej, drugą jezdnię al. J. Piłsudskiego oraz poszerzenie o dwa pasy ul. Wyszogrodzkiej (pomiędzy Zakładem Energetycznym i dzielnicą Podolszyce). W okresie marzec 1995 r. — listopad 1996 r. firma wykonywała aleję Jana Pawła II (kolektor deszczowy, kanalizacja sanitarna, wodociąg i drogowe roboty nawierzchniowe).

Ważniejsze realizacje w budownictwie kubaturowym w Płocku to: najwyższy budynek mieszkalny przy ul. Wyszogrodzkiej w Podolszycach Płn. (popularna szafa lub Krupiński); budynki mieszkaniowe w Zielonym Jarze dla Własnościowej Spółdzielni Mieszkaniowej Budowlani; budynki mieszkaniowe w Podolszycach dla Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej; dwie stacje paliw (dla Petrochemii) oraz modernizacja Banku Spółdzielczego. Dla firmy Levi Strauss Poland spółka ZBM Henryk Krupiński zaprojektowała i wykonała w ciągu siedmiu miesięcy adaptację modernizacji dwóch stalowych hal magazynowych o łącznej powierzchni 9000 m² (Zakład Produkcji Odzieży). W drugiej połowie lat 90. aktywność firmy była widoczna przede wszystkim poza granicami Płocka — w Toruniu, Grudziądzu, Łowiczu i głównie w Warszawie. Obecnie firma po przekształceniach funkcjonuje jako Krupiński Construction Sp. z o.o. Warszawa ul. Mokotowska 42/44.

Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe Vectra s.c.

Szczególnie szybki rozwój w latach 90. i liczącą pozycję na płockim rynku budowlanym prezentuje spółka cywilna Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe Vectra, którą w 1990 r. powołali byli pracownicy PBP Petrobudowa — Marek Graczykowski, Alicja Przykłota, Wincenty Mikulski, Andrzej Bielak. Firma powstała głównie w oparciu o kadrę techniczną i załogę pierwszej utworzonej w 1989 r. przez Petrobudowę spółki z o.o. — PBO Petroblok, która najwcześniej nie wytrzymała konkurencji na trudnym rynku budowlanym. PBU Vectra przejęła po Petrobloku realizowane zadania inwestycyjne a stara załoga, jednakże pod nowym kierownictwem, sprawnie zakończyła dla inwestorów obiekty na Podolszycach Południe (kolonia Miedza M) i na os. Centrum-Wschód. W omawianym dziesięcioleciu firma ta wykonała poważne roboty w zakresie budownictwa mieszkaniowego dla kilku inwestorów: MSM Chemik, Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej i Miejskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego. W zakresie budownictwa przemysłowego Vectra wykonała dwie liczące się inwestycje: dwa duże zbiorniki cylindryczne dla PERN Przyjaźń; Automatyczne Stacje Nalewcze dla Petrochemii. W 1992 r. powołano Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe Vectra II s.c., ukierunkowane na produkcję betonu i transport mieszanek betonowych.

PBP Piecobud

Powołana przez Jerzego Dzwonka w 1991 r. spółka Piecobud świadczy usługi w zakresie budownictwa ogniotrwałego, specjalizuje się w budowie i remontach kominów oraz wykonywaniu obmurzy kotłów i pieców przemysłowych. Firma działa w kraju i za granicą w hutnictwie, energetyce, przemyśle wapiennym, szklarskim, chemicznym i petrochemicznym.

Piecobudowa

W 1991 r. Józef Borowski i Jerzy Śledź utworzyli spółkę Piecobudowa, która specjalizuje się w budownictwie ogniotrwałym, m.in. w remontach i budowie kominów oraz obmurzy kotłów i pieców przemysłowych.

Przedsiębiorstwo Usług Specjalistycznych Cover

Spółkę PUS Cover powołał w 1991 r. Bogdan Grabowiec. Firma specjalizowała się w zabezpieczeniach antykorozyjnych stalowych i betonowych budowli inżynierskich.

Ogólnobudowlane spółki cywilne i spółki z o.o.

Na bazie płockich przedsiębiorstw budowlanych oraz rzemiosła związanego z budownictwem powstały liczne spółki prawa handlowego. Okresowo ważną pozycję w płockim budownictwie i rzemiośle w latach 1990–1999, zajmowały, względnie nadal zajmują, następujące spółki cywilne i spółki z o.o.: Zakład Instalacji Wod.-Kan., CO i Gazu Arkadiusz Wałęsa i Sp-ka (1990); Zakład Instalacji Sanitarnych Tech-Instal (1990); Przedsiębiorstwo Inżynierii Sanitarnej PIS — Bienkowski i Osicki (1990); Boro (Robert Grabarczyk — 1990); PHU Kołodziejcki (Maciej Kołodziejcki — 1990); Hurtownia Materiałów Budowlanych Bud Mat (Bogdan Więcek — 1991); Elektroinstal (Andrzej Smardzewski — 1991); Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych Kontener (Jerzy Wiktorski, Jan Winnicki — 1991); Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Mistmar (1991); Przedsiębiorstwo Obsługi Rolnictwa Inwestrol (Monika Brzezińska — 1991); Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Amber (Włodzimierz Palewski — 1991); Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe Dekarmat (Ireneusz Janowski — 1991); Usługi Transportowe (Ryszard Chojnacki — 1991), Badek (Włodzimierz i Barbara Rosiak — 1991); Przedsiębiorstwo Budownictwa Labor-Bud (Andrzej Laskowski, Józef Terlik, Kazimierz Badowski — 1992); Przedsiębiorstwo Instalacyjne Petro-Instal (Marian Proniewski, Wanda Kaftańska i Bolesław Szymański — 1992); Przedsiębiorstwo Budowlano-Remontowe Biały-Stako (Janusz Biały — 1992); Żelbet (Jan Sochocki, Mirosław Kącicki, Józef Umiejowski — 1992); Zakład Wytwórstwa i Usług Izolacyjno-Błacharsko-Dekarskich Izodek (Witold Wybornik — 1992); Budomost (Kazimierz Błaszczuk, Jerzy Obara — 1993); Zakład Instalacji Sanitarnych i Elektrycznych ZIS-1 (Tadeusz Kludczyński, Roman Chrobociński — 1993); Materiały Budowlane Wektra Bud (Marek Brzozowski — 1993); Międzytorze (Lech Jaskólski — 1993); Przedsiębiorstwo Bel-Amber w Mińsku na Białorusi (Włodzimierz Palewski, Wiktor Michniew — 1993); Narwał (Krzysztof Rękowicki — 1993); Przedsiębiorstwo Han-

dłowo-Usługowe Petromet (Jerzy Rozwadowski — 1994); Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Wistbud (Wiesław Lewandowski, Jerzy Dąbrowski, Sławomir Pesel — 1995); Przedsiębiorstwo Budowlano-Instalacyjne Stangpol (Piotr Robert Raczkowski — 1995); Inter-Hermesa SA (Antoni Bielak — 1996); Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Termo-Kor (Roman Pniewski — 1996); Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe Taw; Instalatorstwo Sanitarne C.O. i Gazu Ziemnego — Jan Sowa; Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Ins-Bud; Przedsiębiorstwo Obsługi Rolnictwa Inwestorol; Przedsiębiorstwo Handlowo-Transportowe Import-Export (Krzysztof Chmielewski); Prywatne Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Optima; Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe Elgal (Marek Sałatowski); Budownictwo Lądowe Witold Poręba; Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Ferbud (A. Papierowski i P. Mroczek); Systemy Grzewcze Eko-Piec; ZEP-CWS (Centrum Wykonawstwa Specjalistycznego); Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Hut-Met; Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Merkal; Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe Embis; Przedsiębiorstwo Produkcji i Obrotu Materiałami Budowlanymi Matbud; Zakład Produkcji Budowlanej Termobud; Przedsiębiorstwo Budowlane BMK (Ryszard Lipczak); Przedsiębiorstwo Inżynierii Sanitarnej; Usługi Budowlane — Zdzisław Mucha; Przedsiębiorstwo Budowlano-Montażowe — Andrzej Podkowiec; Zakład Budowlany — Jacek Sikorski; Zakład Ogólnobudowlany — Irena Węglewska; Zakład Produkcji Materiałów Budowlanych — Michał Góralski; Zakład Produkcji Prefabrykatów Budowlanych — Czesław Pawlak; Produkcja Materiałów Budowlanych — Rządkowski Kazimierz i Syn; Zakład Remontowo-Budowlany i Produkcji Materiałów Budowlanych — Ryszard Truchel; Przedsiębiorstwo Usługowe Roka Z.P.Ch. (Andrzej Ireneusz Kantorski); Systemy Łączności Bezprzewodowej — MIX; Inbud-Helplast; ZEP-TECH; PPHU Busal; PPH Hetman; Metek; Arbor; Marbet; Domator; Domus.

Duże ożywienie w podaży nowych materiałów budowlanych i instalacyjnych spowodowało utworzenie licznych hurtowni, jak m.in.: Centrum Budownictwa; PSB Budomat; Budwal; Gaja; Centrostal; ABC Hurtownia; PHU PiK; MBM; Port-Bud Hurtownia Materiałów Budowlanych; Ekodom; Ekoinstal; Tech-San; PSB Trubud; Bud-Dach; Helplast; Market Instalacyjno-Budowlany; Hurtownia Materiałów Budowlanych Bud-Marbet; Elgal; OBI; Centrum Ceramiki; Grabowski — Hurtownia Materiałów Budowlanych; Skład Materiałów Budowlanych Inter-Bud; Instalacje Sanitarne i Grzewcze; Płocka Centrala Materiałów Budowlanych.

Spółki utworzone przez kadre kierowniczą PBP Petrobudowa

Po powołaniu wielu spółek w latach 80. również w latach 90. znaczna część dawnej kadry technicznej i ekonomicznej Petrobudowy tworzyła własne firmy, które projektowały, prowadziły nadzór inwestorski, produkowały materiały budowlane, realizowały liczące się inwestycje w Płocku i na Mazowszu oraz zajmowały się problematyką marketingową, konsultingową, wycen, kosztorysowania, księgowości, doradztwa podatkowego jak również współpracą międzynarodową w obszarze nauki i problematyki gospodarczej.

Zaliczyć do nich należy założone w Płocku firmy i spółki cywilne: Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe Vectra (Marek Graczykowski, Alicja Przykłota, Wincenty Mikulski, Andrzej Bielak — 1990); Posadzki Przemysłowe Densit Polska (dr inż. Tadeusz Kulas, Maciej Kulas — 1991); Dromir (Miroslaw Drożdż — 1991); Technobud (Józef Choiński — 1991); Budownictwo i Reklama — Janina i Andrzej Stawecy (1992); Przedsiębiorstwo Informatyczno-Usługowe i Handlu Zagranicznego Weser (Włodzimierz i Ewa Serafimowicz — 1992); Temax (Maria Kopcińska i Janusz Lipczewski — 1992); Zakład Remontowo-Budowlany Primabud (Jan Syski — 1992); Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Albud (Kajetan Adamski, Wojciech Be tiuk, Grzegorz Lubieniecki — 1993); Biuro Obsługi Nieruchomości Estyma (Kazimierz Kokoszczynski — 1993); Termo-Bud (Włodzimierz Brożek — 1994); Zakład Remontowo-Budowlany (Bogdan Kostrzewski — 1994); Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe Inbud (Stefan Karczewski — 1994); Zakład Budowlano-Usługowy Essen (Krzysztof Rześny — 1996).

Powstawały też spółki poza Płockiem utworzone przez byłych pracowników Petrobudowy. W Warszawie utworzono kilka spółek, w tym trzy wyrobiły sobie liczącą się pozycję w swoich specjalnościach: Inwestor Zastępczy Werda (Urszula Zbierkowska — 1990); Przedsiębiorstwo Projektowo-Wykonawcze Klatt i Dach (Ryszard Klatt i Barbara Klatt — 1990) i Zakład Budowlany Marud (Bogdan Siudalski — 1992). W Gdańsku dr inż. Mieczysław Lewandowski w 1991 r. powołał firmę PeGRI — Mieczysław Lewandowski.

Likwidacja Płockiego Kombinatoru Budowlanego

Płocki Kombinator Budowlany przestał funkcjonować w 1991 r. Na terenie podległej mu fabryki domów (OWT-67) przy ul. R. Rembielińskiego zorganizowano nowoczesne targowisko, a następnie wyburzono hale produkcyjne pod budowę dwóch supermarketów; równocześnie przedłużono ulicę Przemysłową (do ul. Tysiąclecia).

Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne

Wśród zlikwidowanych przedsiębiorstw budowlanych znalazło się również Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne, które działalność zawiesiło w 1993 r.

Firmy założone przez kadrę kierowniczą Płockiego Kombinatoru Budowlanego

W oparciu o potencjał produkcyjny Płockiego Kombinatoru Budowlanego ostatni dyrektor tego przedsiębiorstwa wraz ze znaczną częścią załogi powołał w 1991 r. Zakład Budowlano-Instalacyjny Turbud Spółkę z o.o.

W tym samym roku były naczelny inżynier płockiej mieszkaniówki Jan Winnicki wraz z Jerzym Wiktorskim utworzyli spółkę Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych Kontener.

W 1993 r. były naczelny dyrektor tegoż przedsiębiorstwa mieszkaniowego Mieczysław Żurada wraz z Józefem Górczyńskim i Zdzisławem Lipińskim powołali spółkę Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe Konkret.

SPÓŁKI PROJEKTOWE I INWESTORSKIE

Przekształcenia własnościowe wystąpiły także w biurach projektowo-inwestorskich. W roku 1991 powołano spółkę pracowniczą Mazowieckie Biuro Projektów Ma-pro, której Zarząd stanowili: Zbigniew Michalski (prezes), Stanisław Osowski (vice-prezes) i Zbigniew Ulicki (dyrektor). W 1991 r. zarejestrowano też spółkę UM Płock — Biuro Techniki Komunalnej Betek. Kolejni szefowie: Roman Matuszak i Zygmunt Szamel. Równolegle powstały nowe spółki projektowe, jak: Zakład Usługowo-Projektowy Anes (dr inż. Andrzej Sztandera — 1990); Usługi Projektowo-Kosztorysowe — Genowefa Wachol (1990); Zakład Projektowania — Ryszard Piosik (1991); Płocka Pracownia Projektowa — arch. Jan Łabuz (1992); Pracownia Projektowa — Zbigniew Hotłoś (1992); Biuro Usług Projektowych Telekom-Projekt (Barbara Endrzejczak — 1992); Projbud. W 1996 r. powstało szybko rozwijające się Przedsiębiorstwo Inwestycji Komunalnych (Patryk Dzwonek). Znaczna liczba inżynierów i techników pracowała indywidualnie, względnie w małych zespołach, uczestnicząc w ogłaszanych przez inwestorów przetargach.

MIEJSKIE ZAKŁADY BUDŻETOWE

Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji z dniem 1 grudnia 1991 r. zostało przekształcone w zakład budżetowy miasta i przyjęło nazwę Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Płocku. Na stanowiskach kierowniczych pozostali: dyrektor Tadeusz Cieśliński (do 1996), zastępca dyrektora ds. technicznych Marek Naworski (do końca 1997). Kolejną reorganizacją były przekształcenia własnościowe i powołanie 30 kwietnia 1998 r. firmy Wodociągi Płockie Sp. z o.o., podległej Zarządowi Miasta Płocka.

Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej

W 1992 r. Wojewoda Płocki jako organ założycielski przedsiębiorstwa określił ponownie miasto Płock obszarem działania dla Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej. W 1996 r., w wyniku komunalizacji PEC jako przedsiębiorstwo użyteczności publicznej zostało przejęte przez Gminę Płock. Rada Miasta Płocka nadała Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej w 1997 r. nową formę organizacyjno-prawną i przekształciła w spółkę prawa handlowego, tj. w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Przedsiębiorstwem zarządzali: Adam Marłęga (1992–1993), Janina Sobótka-Skiba (1993–1997). Z dniem 22 grudnia 1997 r. funkcję prezesa Zarządu objęła dotychczasowa dyrektor przedsiębiorstwa Janina Sobótka-Skiba.

Miejski Zarząd Dróg w Płocku

W 1994 r. Prezydent Płocka utworzył Miejski Zarząd Dróg, który, obok Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich podległej Wojewodzie Płockiemu, został głównym zarządcą i inwestorem w drogownictwie miejskim (w zakresie dróg gminnych, tj. z wy-

łączeniem początkowo dróg wojewódzkich i krajowych, później z wyłączeniem tylko dróg krajowych). MZD w drugiej połowie lat 90. zrealizował wiele ważnych dla miasta inwestycji drogowych, w tym kompleksową modernizację ulic (m.in.: J. Kochanowskiego, Harcerską, Norbertańską, Kolegialną, Grodzką) oraz plac G. Narutowicza. Z inwestycji mostowych najważniejszym był remont kapitalny mostu przez rzekę Brzeźnicę wzdłuż ul. I. Łukasiewicza.

Zakład Usług Miejskich Muniserwis

Utworzone w 1989 r. Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych i Usług Wielobranżowych na przełomie lat 1991/1992 przekształciło się w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością Munitrans. Firmą zarządzali: Bogdan Chyczewski (prezes) i Stanisław Forusiak (z-ca prezesa). W 1993 r. firma została przekształcona w zakład budżetowy i funkcjonuje jako Zakład Usług Miejskich Muniserwis. Na stanowiska kierownicze zostali powołani przez Prezydenta m. Płocka: dyrektor Bogdan Chyczewski i z-ca dyrektora Andrzej Gryspanowicz.

Zakład Komunikacji Miejskiej

Z początkiem lat 90. następował proces restrukturyzacji Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego. W 1991 r. przedsiębiorstwo zostało przekształcone w Zakład Komunikacji Miejskiej. Począwszy od powołania w 1966 r. do utworzenia spółki w 1998 roku firmą tą kierowali kolejno: Mieczysław Furmanek, Robert Lipowski, Tadeusz Magnuski, Ryszard Czechowicz, Henryk Krupa, Tadeusz Ścieszko.

Miejski Zakład Handlowo-Usługowy

W latach 1990–1991 Miejskim Przedsiębiorstwem Handlowo-Usługowym kierował dyrektor Ryszard Banasiak. Przedsiębiorstwo to, zarządzające targowiskami, w 1991 r. zostało przekształcone w Miejski Zakład Handlowo-Usługowy, którym kolejno zarządzali dyrektorzy Dariusz Matuszewski (1991–1993) i Artur Jaroszewski (1993–1996). W 1996 r. w wyniku działań pełnomocnika Zarządu Miasta ds. restrukturyzacji MZHU Artura Jaroszewskiego powołano spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością Rynex, w której został pierwszym prezesem Zarządu Spółki.

PRZEDSIĘBIORSTWA SZCZEBŁA WOJEWÓDZKIEGO

Wojewódzka Dyrekcja Inwestycji w Płocku

Z Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w Płocku w 1991 r. wyodrębniono Rejonową Dyrekcję Inwestycji w Kutnie, która jako samodzielna jednostka funkcjonowała do 1997 r. Po oderwaniu się RDI Kutno płocka struktura WDI przekształciła się w Dyrekcję Inwestycji w Płocku. W latach 90. funkcje dyrektorów WDI i DI w Płocku pełnili: Józef Krawczyk, Tadeusz Leszczyński i Paweł Gromunt, natomiast stanowisko zastępcy dyrektora przez cały okres pełnił Edward Krusiński.

Wojewódzka Dyrekcja Dróg Miejskich w Płocku

W 1989 r. Wojewoda Płocki utworzył Wojewódzką Dyrekcję Dróg Miejskich z siedzibą w Płocku w celu zarządzania drogami wojewódzkimi w ośmiu miastach województwa płockiego oraz drogami krajowymi w miastach, tzw. prezydenckich (w Płocku i Kutnie). Drogi krajowe, przebiegające przez miasta nieprezydenckie, podlegały jednostkom zamiejskim Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych. Funkcję kolejnych dyrektorów WDDM pełnili: Michał Uliński, Henryk Lamparski, Włodzimierz Serafimowicz, Michał Uliński (ponownie) i Stanisław Markuszewski. W okresie funkcjonowania przedsiębiorstwa na stanowiskach zastępcy dyrektora pracowali kolejno: Henryk Lamparski (współorganizator WDDM, przewodniczący dwóch Komisji Rady Miasta Płocka) i Włodzimierz Serafimowicz (przewodniczący Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki TNP). Funkcję głównego inżyniera pełnił Jan Korba. Przez cały okres funkcjonowania WDDM na stanowisku głównego księgowego pracowała Anna Struzikiewicz, funkcję kierownika Działu Organizacji pełniła Barbara Głoś-Obidowska.

Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Płocku

Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych w Płocku został 29 grudnia 1990 r. przekształcony w Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Płocku. W latach 90. funkcję dyrektora pełnili Wiesław Suwalski (do 1993) i Kazimierz Paczkowski (1993–1999). Na stanowiskach zastępców dyrektora funkcjonowali Stanisław Zakroczyński (do 1991) i Józef Morawski (do 1999). Wraz z likwidacją województwa płockiego i powołaniem województwa mazowieckiego jednostka została 29 marca 1999 r. przekształcona w Oddział w Płocku Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie. Dyrektorem Oddziału w Płocku został Kazimierz Paczkowski, od 2002 r. stanowisko dyrektora pełni Stanisław Maciejewski. Były zastępca dyrektora WZIR Stanisław Zakroczyński w latach 1991–1999 był zatrudniony w Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych w Płocku na stanowisku głównego specjalisty, natomiast od 1999 do 2008 r. funkcjonował jako kierownik działu inwestycji melioracyjnych w WZMiUW w Warszawie Oddział w Płocku.

SPÓŁDZIELNIE MIESZKANIOWE, WSPÓLNOTY MIESZKANIOWE, I TOWARZYSTWA BUDOWNICTWA SPOŁECZNEGO

Wspólnoty Mieszkaniowe

Ustawa o własności lokali mieszkalnych z dnia 24 czerwca 1994 r. ustaliła warunki wyodrębnienia lokali mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych i powołała z mocy prawa wspólnoty mieszkaniowe. W oparciu o tę ustawę zasoby komunalne przekształcały się we wspólnoty mieszkaniowe. Intencją ustawodawcy było stworzenie konkurencyjności w zakresie zarządzania nieruchomościami. Mieszkańcy wielu budynków, a nawet zespołów budynków, powołali w Płocku szereg wspólnot mieszkaniowych.

Lokatorsko-Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Petrodom

W dniu 19 listopada 1993 r. z inicjatywy części pracowników Petrochemii Płock SA powołano w celu utworzenia nowej spółdzielni mieszkaniowej grupę inicjatywną w składzie: Stanisław Wrześniewski, Kazimierz Prudło, Jan Moryń, Mirosław Drozd, Waldemar Terebiński, Robert Milczarek, Jerzy Matyjasik, Wojciech Olszowiec, Jan Siedlecki, Andrzej Stegenta i Paweł Boczek. W zamierzeniach tej grupy nowa spółdzielnia miała przejąć wykupione mieszkania zakładowe i nimi zarządzać. W oparciu o ustawę o własności lokali mieszkalnych z dnia 24 czerwca 1994 r. Zarząd Petrochemii wyodrębnił i sprzedał mieszkania zakładowe, kreując w ten sposób pierwsze Wspólnoty Mieszkaniowe na terenie Płocka.

W dniu 6 marca 1995 r. zebranie założycielskie (151 członków) powołało Lokatorsko-Własnościowa Spółdzielnię Mieszkaniową Petrodom. Wybrano pierwszą Radę Nadzorczą Spółdzielni, która powołała pierwszy Zarząd Spółdzielni w składzie: Stanisław Wrześniewski (prezes), Mirosław Drozd (z-ca prezesa), Jan Moryń (sekretarz). Funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej pełnił Paweł Boczek. Pierwsze umowy o administrowanie nieruchomościami wspólnot podpisano dopiero w 1997 r. ze Wspólnotami Mieszkaniowymi funkcjonującymi w budynkach: ul. Dobrzyńska 7, 7a i 7b oraz Al. F. Kobylińskiego 36 i 38. W następnym roku Spółdzielnia przyjęła w administrowanie Wspólnoty: Dobrzyńska 2, Kredytowa 6, Jaśminowa 5, Na Skarpie 9, Dobrzyńska 17 a, Polna 18, Srebrna 49 i Srebrna 49a.

Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa

W latach 90. miejsce miały następujące zmiany na stanowiskach prezesów i ich zastępców: w dniu 30 III 1990 — prezesem został Jacek Żaglewski, z-cą prezesa Klementyna Kruk, z-cą prezesa Stanisław Żurański; w dniu 1 VII 1990 — prezesem został Jacek Żaglewski, z-cą prezesa ds. eksploatacji Witold Poręba, z-cą prezesa ds. technicznych Kazimierz Durski; w dniu 1 VI 1991 — prezesem został Witold Poręba, z-cą prezesa ds. eksploatacji Krzysztof Ganc, z-cą prezesa ds. technicznych Jan Rączkowski; w dniu 6 VII 1992 (w wyniku konkursu): prezesem został Bogumił Józefowski, z-cą prezesa Jan Rączkowski. W latach 90. zmiany występowały na stanowisku członka zarządu. Kolejno tę funkcję pełnili: Jadwiga Gościński, Andrzej Grochowski i Kazimiera Rutkowska.

W tym okresie funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej pełnili: Benedykt Nicgorski (do 28 III 1990), Krzysztof Ganc (29 III 1990 – 26 V 1991), Wiesław Łęczycki (27 V 1991 – 28 II 1992), Ireneusz Werner (29 II 1992 – 26 V 1993), Irena Sławińska (27 V 1993 – 16 VI 1994), Czesław Krzywkowski (od 17 VI 1994).

Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa

Spółdzielnia zarządza trzema osiedlami: Podolszyce Północ, Międzytorze i Skarpa. Obecny stan posiadania MSM: liczba mieszkańców — około 20 tys.; liczba budynków — 124; liczba mieszkań — ok. 6280; wielkość zasobów — ok. 351 tys. m², w tym ok. 26 tys. m² powierzchni lokali użytkowych (pawilony handlowo-usługowe, garaże,

szkoły, przedszkola, żłobki, apteki itp.). W dekadzie lat 90. długoletnim prezesem Zarządu MSM był Andrzej Laskowski (od 1 IV 1990 do 30 IV 2002). Funkcje zastępców prezesa i członków zarządu pełnili: Andrzej Gajdka (15 IX 1990–31 III 1993); Ryszard Koper (1 XII 1992–30 VI 1993); Edward Ostrowski (25 III 1993–31 V 1995); Jolanta Dzikowska-Wróbel (1 X 1993–nadal); Jacek Żaglewski (15 II 1995–31 V 2001); Lech Chodkowski (15 XII 1995–26 IV 2002); Janusz Pawłowski (15 XI 1996–nadal).

Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Chemik

W latach 90. funkcję prezesa Spółdzielni po Wiesławie Morawskim pełnili: Roman Kielkiewicz (3 I 1994–7 VIII 1996); Jan Wyrębkowski (1 VII 1996–31 X 2000). W tej dekadzie na stanowiskach wiceprezesów pracowali: Jan Wyrębkowski (1 XII 1992–30 VI 1993); Grzegorz Ligor (1 VI 1994–7 IX 1996); Krzysztof Marcinkiewicz (8 XI 1996–nadal). Stanowisko Przewodniczącego Rady Nadzorczej pełnili: Andrzej Pluszcz (28 III 1990–8 VII 1992); Krzysztof Dobies (8 VII 1992–13 X 1993); Maria Mikołajek (13 X 1993–15 II 1994); Tomasz Ruciński (15 II 1994–27 VI 1996); Joanna Wrońska (27 VI 1996–15 IV 1998).

Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa

W pierwszej połowie lat 90. funkcję prezesa Spółdzielni sprawował Mirosław Kłobukowski. Od 1996 r. nastąpiła zmiana kierownictwa Zarządu: prezesem został Jerzy Wolniak, zastępcą prezesa — Ireneusz Pokropski. Przez lata 90. na stanowisku głównego księgowego funkcjonowała Krystyna Prus.

Spółdzielnia Mieszkaniowo-Lokatorska Komunalnik

Spółdzielnia ta posiada zasoby mieszkalne w rejonie ulic: Dobrzyńskiej, S. Okrzei, Zduńskiej i Kazimierza Wielkiego. W tej Spółdzielni funkcję prezesów w latach 90. sprawowali kolejno: Danuta Patora i Roman Bisping.

Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Budowlani

Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Budowlani jest od początku zlokalizowana na terenie osiedla Zielony Jar. Przez ponad dekadę generalnym wykonawcą budowy tego osiedla była spółka Pelbud. Prezesem Zarządu od 1990 r. jest Jerzy Fiłoniuk.

Spółdzielnia Mieszkaniowa Centrum

Spółdzielnia Mieszkaniowa Centrum powstała w 1991 r. dla realizacji osiedla mieszkaniowego Centrum-Wschód przy ul. A. Gradowskiego. Osiedle w latach 1992–1999 realizowały m.in. firmy Vectra i Dromir.

Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Płocku

W dniu 1 sierpnia 1996 r. rozpoczęła działalność inwestorska spółka z o.o. Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego. MTBS w wyniku szybkiego rozwoju stało się jedną z czołowych jednostek tego typu w kraju. Na koniec 1999 r. MTBS ad-

ministrowało 59 budynkami mieszkalnymi o 1982 lokalach i powierzchni użytkowej ogółem ok. 86 tys. m², zamieszkałymi przez 5200 osoby. Wybudowano we własnym zakresie siedem budynków mieszkalnych (355 lokali mieszkalnych) o powierzchni użytkowej mieszkań ok. 16 tys. m².

Mirosław Kłobukowski — prezes Zarządu, pełni tę funkcję nieprzerwanie od początku momentu powołania spółki do dnia dzisiejszego (były prezes Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej). Pierwszym głównym księgowym Spółki była Irena Popielarczyk, którą następnie zastąpiła od maja 1998 r. Elżbieta Jaworek (pełni tę funkcję do dnia dzisiejszego). W skład pierwszej Rady Nadzorczej zostali powołani: Mieczysław Kamiński — przewodniczący, Grażyna Baran — wiceprzewodnicząca, Martyna Ostrowska — sekretarz, Anna Budziłowska-Stogowska — członek, Anna Zgorzeliska — członek i Agnieszka Grobicka — członek.

Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej zawiadujące przede wszystkim starą substancją mieszkaniową miasta przekształciło się w 1992 r. w zakład budżetowy — Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej (MZGM). Kolejni dyrektorzy MZGM: Ryszard Siedlecki i Andrzej Bromgau.

REWITALIZACJA STAREGO MIASTA

Remont i modernizacja Ratusza

W ostatnim dziesięcioleciu ubiegłego wieku przystąpiono do sukcesywnej modernizacji Starego Miasta. Przy ulicach Grodzkiej, Bielskiej i S. Okrzei oraz na placu Starego Rynku wykonano kapitalne remonty kilku zabytkowych budynków (m.in. Dom Darmstadt) i wybudowano szereg nowych obiektów nawiązujących architektonicznie do otoczenia. W okresie od lutego 1997 r. do czerwca 1998 r. przeprowadzono remont i modernizację ratusza według projektu warszawskiego zespołu arch. Marka Hryniewieckiego. Roboty budowlane w generalnym wykonawstwie zrealizowała Vectra, funkcję głównego koordynatora pełnił Wiesław Malczewski. Na miejscu wewnętrznego parkingu powstała reprezentacyjna sala obrad dla Rady Miasta.

Modernizacja Starego Rynku

Równocześnie od listopada 1997 r. do września 1998 r. w ramach przebudowy placu Starego Rynku podzielono plac przed ratuszem na trzy strefy (rekreacyjną, handlową i reprezentacyjną), dokonano nasadzeń nowych drzew oraz ograniczono ruch kołowy. W ramach wymiany starej nawierzchni, ułożono nowe płyty oraz kolorową granitową mozaikę, a w jego centralnej części posadowiono interesującą iluminowaną fontannę; ponadto ustawiono zabytkowy zegar słoneczny oraz zamontowano instalację poboru wody pitnej. Całość projektowało Biuro Betek we współpracy z warszawską pracownią projektową Marka Hryniewieckiego. Prace brukarskie realizowała poznańska firma Silbudex AEK, która posiada wyrobioną pozycję w kraju w układaniu

nawierzchni w miejscach historycznych. Firma ta w drugiej połowie 1998 r. wymieniła nawierzchnię na ul. Teatralnej oraz na placu G. Narutowicza — przed siedzibą TNP i wzdłuż budynku Sądów (wcześniej w 1997 r. na placu G. Narutowicza rozdzielono kanalizację sanitarną od deszczowej).

Za kompleksową modernizację placu Stary Rynek Płock otrzymał nagrodę w konkursie Modernizacja Roku 1998, natomiast komisja konkursowa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast (działającego w strukturach Ministerstwa Infrastruktury) przyznała projektantom i wykonawcom nagrodę III stopnia. W zespole nagrodzonym znaleźli się: Marek Hryniewiecki, Olgierd Hryniewiecki, Krzysztof Tauszyński, Krzysztof Kamiński, Hanna Spychaj, Zbigniew Ulicki i Tomasz Myczkowski.

Skarpa płocka

W związku z uznaniem przez Radę Miasta w 1994 r. skarpy płockiej za obiekt szczególnego znaczenia a inwestycje z nią związane za priorytetowe, rozbudowano system monitorowania skarpy funkcjonujący (od początku lat 80.). W 1996 r. utworzono siatkę 200 reperów geodezyjnych na zboczu skarpy od ZOO do jaru Brzeźnicy, następne 200 punktów pomiarowych usytuowano na budynkach Starego Miasta. Monitorowaniem zajmowały się początkowo służby Biura Techniki Komunalnej Betek, a następnie Geodezji (w wyniku braku zlecenia z Urzędu Miasta pomiary zostały wstrzymane w 2001 r.).

BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE

W okresie dekady lat 90., podobnie jak w latach 80., nastąpiło wyraźne zmniejszenie (o około 50 proc.) liczby budowanych rocznie mieszkań w stosunku do dekady lat 70. O ile w roku 1980 oddano do użytku 4282 izby (1227 mieszkań), to w roku 1990 tylko — 1784 izby (431 mieszkań), zaś w roku 2000 — 1801 izb (489 mieszkań). Najmniej wybudowano w roku 1994 — 1100 izb (283 mieszkania). W omawianym okresie nadal najbardziej intensywnie rozbudowywała się dzielnica Podolszyce, która składa się z trzech osiedli: Podolszyce Płd., Podolszyce Płn. i Zielony Jar (powstały z wydzielenia wschodniej części Podolszyce Płn. wzdłuż jaru Rosica). Spośród firm budowlanych największy zakres robót na osiedlach Podolszyce Płn. i Podolszyce Płd. w tym okresie zrealizowały: Spółka Cywilna PBU Vectra i PBU Petro SA, natomiast na osiedlu Zielony Jar — Pel-Bud.

Należy podkreślić, iż po wycofaniu się płockich inwestorów z systemu „wielkiej płyty” nastąpiła duża różnorodność rozwiązań architektonicznych i stosowane są nowoczesne technologie i materiały w budowie kolejnych budynków i kolonii mieszkalnych dzielnicy Podolszyce. W latach 1989–1997 w ramach Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej Chemik na Podolszycach Południe została wybudowana Kolonia B Miedza — część wschodnia. Kolonię tę rozpoczęła realizować PBP Petrobudowa, która następnie przekazała swój zakres robót dla utworzonej własnej firmy PBO Petroblok Sp. z o.o. Po likwidacji tej spółki zadanie kończyły Petro SA i PBU Vec-

tra. Prawie równocześnie w okresie od 1992 r. do 1996 r. Vectra zrealizowała o interesującej architekturze Kolonię Skiba.

Na obrzeżach Podolszyc oraz w osiedlach Imielnica i Borowiczki, sąsiadujących z tą dzielnicą, realizowane jest przede wszystkim budownictwo indywidualne. W 1996 r. w ramach tworzenia Parku Północnego rozpoczęto realizację pierwszych nasadzeń.

Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa w latach 1995–1996 była investorem wysokiego budynku mieszkalnego z garażami przy Al. S. Jachowicza 21, który zaprojektowała płocka firma Abrys (architektura — Andrzej Marciniak, konstrukcja — Krzysztof Hibner). Funkcję generalnego wykonawcy pełniła spółka PBU Vectra (kierownik budowy — Henryk Cieślowski). W listopadzie 1995 r. w wyniku remontu i adaptacji byłego hotelu FMŻ Lipsk przy ul. Otolińskiej oddano do użytku pierwszy w mieście budynek socjalny. W obiekcie tym zakwaterowano rodziny, które nie miały możliwości płacenia czynszu za dotychczas zajmowane mieszkania.

W końcu lutego 1998 r. Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa L-W oddała do eksploatacji na osiedlu Łukasiewicza pierwszy w mieście garaż. Ten pięciokondygnacyjny obiekt dla 379 boksów zaprojektowało Mapro.

BUDOWNICTWO OGÓLNE

Obiekty handlowe

Spółdzielnia Zgoda w Płocku, zajmująca sto siedemdziesiąte miejsce wśród największych przedsiębiorstw w kraju, w tym okresie zatrudniała prawie 1000 pracowników i prowadziła ok. 90 placówek handlowych (w tym ok. 50 sklepów), 22 punkty gastronomiczne dla żywienia zbiorowego w zakładach pracy i zakłady produkcyjne, jak: pięć piekarni, jedną masarnię, jedną garmazerię, dwie ciastkarnie itp. Większość tych placówek poddano modernizacji.

Na początku lat 90. uruchomiono przy ul. Królewieckiej Centrum Handlowe Tayger, które powstało na miejscu częściowo spalonych hal — po zlikwidowanej odlewni żeliwa (wcześniej należącej do FMŻ, później czasowo wykorzystywane przez płocki oddział warszawskiego przedsiębiorstwa Pracownia Konserwacji Zabytków). W dniu 27 stycznia 1998 r. doszczętnie spłonęła hala A prywatnego Centrum Handlowego.

Wzdłuż ulicy Koziej — pomiędzy ulicami Grodzką i S. Małachowskiego wybudowano Pasaż Grodzki. Na ul. Tumskiej (nieдалeko banku PKO BP) powstał Dom Handlowy Argentum, natomiast w zachodniej części placu Nowego Rynku — Dom Handlowy TSS. W pobliżu przy ul. Królewieckiej wybudowano kolejne Domy Handlowe: ZEP i Promenada.

W końcu lat 90. wybudowano dwa markety Leader Price (przy Al. F. Kobylińskiego obok starego młyna oraz przy ul. Dworcowej w sąsiedztwie dworca PKP i PKS). U zbiegu ulic Miodowej i I. Łukasiewicza rozbudowano pawilon, w którym mieściła się Cepelia i powstał pierwszy w mieście supermarket spożywczy. Przy ul. R. Rembelskiego na terenie dawnej fabryki domów MZHU pod kierownictwem dyrektora

Artura Jaroszewskiego realizowało w latach 1994–1998 Płockie Centrum Handlowe (PCH) i sukcesywnie począwszy od sierpnia 1996 r. oddawało do użytku kolejne części targowiska oraz hale targowe. Nowe targowisko uzyskało skanalizowany i oświetlony plac wyłożony polbrukiem o powierzchni 13 tys. m². Na placu znalazło się 200 zadaszonych miejsc do handlu ze stołów oraz 120 miejsc — z samochodów. Spowodowało to zmniejszenie znaczenia popularnego dotychczas targowiska przy ul. Bielskiej (tzw. Manhattanu).

W październiku 1998 r. przy ul. Miodowej u zbiegu z ul. I. Łukasiewicza oddano do eksploatacji supermarket należący do holendersko-niemieckiej spółki Ahold and Allkauf. Spółka ta zarządza w Polsce siecią supermarketów Mad Max oraz hurtowniami Cash and Carry.

W omawianym okresie zagraniczni producenci samochodów osobowych oraz ich krajowi przedstawiciele postawili na trasach wylotowych lub w centrum miasta kilkanaście salonów samochodowych (często o interesującej architekturze).

Obiekty banków i organizacji ubezpieczeniowych

W latach 90. powstały siedziby nowych płockich oddziałów banków (niektóre w obiektach przebudowywanych): Wielkopolski Bank Kredytowy (później Bank Zachodni — WBK) przy ul. Kolegialnej; Bank Spółdzielczy (później Handlowo-Kredytowy) przy ul. Tumskiej; Bank Gospodarki Żywnościowej (BGŻ) przy ul. 1 Maja i Królewieckiej; Powszechny Bank Kredytowy przy ul. Tysiąclecia; Bank Handlowy Petrochemii (później Bank Handlowy, obecnie CitiBank Handlowy) przy Al. F. Kobylińskiego; PKO Bank Polski przy ul. Tumskiej; Bank Pekao SA przy ul. Kolegialnej; Kredyt Bank SA przy ul. Bielskiej i Zduńskiej.

W latach 1997–1998 Vectra wybudowała w oparciu o dokumentację architektoniczną arch. Janusza Łabuza oraz projekt konstrukcyjny dr. inż. Andrzeja Kowalskiego nowoczesny budynek biurowy przy ul. Tumskiej 4 dla PZU Życie (funkcję kierownika budowy w generalnym wykonawstwie pełnił Henryk Cieślowski).

Obiekty szkolne

W omawianym okresie trwała intensywna budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów szkolnych. Należy tu wymienić przede wszystkim budowę Zespołu Szkół Rolniczych w Górach, zapoczątkowaną dzięki darowiźnie, wywodzącego się z regionu płockiego, Aleksandra Moksela (obywatela Niemiec pochodzenia żydowskiego). Realizacja tego kompleksu szkolnego przebiegała bardzo długo — przez lata 80. i 90. Przyczyną była budowa obiektów na nie uzbudowanej działce oraz m.in. kryzys ekonomiczny dekady lat 80., a następnie wielokrotny wzrost cen w budownictwie w początkach lat 90. Zakończenie budowy i przeniesienie Zespołu Szkół Rolniczych z Trzepowa do Gór nastąpiło dopiero na przełomie lat 1998/1999. Obecnie funkcjonuje w tych obiektach Zespół Szkół im. Leokadii Bergerowej (organizatorki Powiatowej Szkoły Rolniczej Żeńskiej w Trzepowie, która zaczęła funkcjonować w 1923 r. jako szkoła samorządowa). Natomiast obiekty szkolne w Trzepowie zostały przekazane nowo po-

wołanej uczelni — Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Płocku, która rozpoczęła działalność z dniem 1 października 1999 r.

Ważną inwestycją w omawianym okresie była modernizacja opuszczonych obiektów po byłej jednostce wojskowej przy al. J. Kilińskiego na potrzeby pierwszej niepaństwowej uczelni w Płocku, tj. Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości, którą z czasem zmieniła nazwę na Szkołę Wyższą im. Pawła Włodkowica. W latach następnych wybudowano też nowe obiekty, jak hala sportowa, a ostatnio akademiki przy ul. Misjonarskiej. Za stronę inwestycyjno-budowlaną od początku powstania uczelni odpowiadał kanclerz SWPW prof. Zbigniew Kruszewski (obecnie rektor uczelni). Wykonawcą wszystkich obiektów był Zakład Remontowo-Budowlany Liszyński.

Obiekty szpitalne

W omawianym dziesięcioleciu w znacznej mierze zmodernizowane zostały płockie szpitale: Miejski im. Świętej Trójcy przy ul. T. Kościuszki (nowe pawilony m.in. dla położnictwa oraz psychiatrii i uzależnień) i Wojewódzki Szpital Zespolony im. Marcina Kacprzaka na Winiarach.

Obiekty kultury i sportu

W 1993 r. zakończono restaurację XVIII-wiecznego spichlerza dla potrzeb Muzeum Mazowieckiego w Płocku — Oddział Etnograficzny. Ważnym wydarzeniem w tej dekadzie było zrealizowanie obietnic władz miasta w stosunku do zasłużonego dla miasta Zespołu Pieśni i Tańca Dzieci Płocka, a szczególnie — dla jego założyciela druha Waclawa Milkego. W 1996 r. zakończono gruntowną modernizację dawnego budynku kina Mazur przy Al. S. Jachowicza 34 (przez pewien czas w tym obiekcie funkcjonował Klub Studencki Filip). Dokumentację opracował społecznie były tancerz zespołu Dzieci Płocka — prezes firmy Korab Jan Korba. W końcu lat 90. dostosowano Stadion Wisła do wymogów meczów międzynarodowych, między innymi wykonując nowy drenaż płyty boiska, nowe rozwiązania widowni, nowe oświetlenie i szereg innych uzupełnień.

Obiekty sakralne

Kościół pw. Miłosierdzia Bożego w parafii św. Józefa Rzemieślnika przy ul. Górnej wybudowano w latach 1989–2000.

INFRASTRUKTURA INSTALACYJNO-SANITARNA I GAZOWA

W związku z potrzebami dzielnicy Podolszyce w 1991 r. wybudowano drugie zasilanie Płocka w metan (odgałęzienie rurociągu wysokoprężnego z Zalesia wraz ze stacją redukcyjną w Gulczewie). Obecnie całe miasto ma dwustronne zasilanie w gaz. Nastąpiły także zmiany w sposobie ogrzewania nowych dzielnic. W związku z wyczerpaniem się zasobów ciepła odpadowego z Petrochemii, wybudowano na Podolszyczach ciepłownię z kotłami, opalonymi metanem (z sieci miejskiej). Poważnej rozbudowie

i modernizacji uległa Miejska Stacja Wodociągowa przy ul. Filtrowej. Zastosowano nowoczesną koagulację, ozonowanie wody oraz dodatkową filtrację na węglu aktywnym itp.

Ważna dla Radziwia była w tej dzielnicy budowa sanitarnej kanalizacji podciśnieniowej z jedną tylko pompownią ścieków (dostosowaną do ewentualnej powodzi) i ich biologiczną oczyszczalnią. Wykonała to firma Arkadiusz Wałęsa i Sk-a. Oczyszczalnia ścieków dla Radziwia została wybudowana na podwyższonym wówczas terenie, przygotowywanym pod niedoszłą do realizacji dalszą rozbudowę stoczni. W tym okresie istotnego znaczenia nabrało ocieplanie budynków, zwłaszcza wymiana starej, nieszczelnej stolarki na nową o znacznie mniejszym współczynniku strat ciepła oraz okładanie ścian różnorodnymi okładzinami termoizolacyjnymi. Zmniejszyło to straty ciepłne w istniejących obiektach i umożliwiała ogrzewanie nowych budynków bez zwiększania dostaw ciepła z Kombinatu.

W ramach prób poprawy jakości wody pitnej w Płocku przystąpiono w latach 1991–1995 do realizacji zadania inwestycyjnego pt. „Infiltracyjne ujęcie wody dla Płocka”, które zakładało pobór wody spod dna Wisły. Niestety, rozwiązanie to okazało się wadliwe, gdyż woda okazała się jakościowo gorsza od wody pobieranej z rzeki powierzchniowo. W 1994 r. uruchomiono jedną z najnowocześniejszych w kraju stacji uzdatniania wody z zastosowaniem technologii ozonowo-węglowej.

BUDOWNICTWO MOSTOWE I DROGOWE

Modernizacja i remonty mostu przez Wisłę

Most im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego przez Wisłę, znajdujący się w ciągu dróg krajowych nr 60 i 62, był od 1989 r. zarządzany przez Wojewódzką Dyрекcję Dróg Miejskich w Płocku. Jego modernizacja w latach 1993–1994 realizowana była w ramach trzech zadań inwestycyjnych, tj. robót towarzyszących (kilkanaście kilometrów dróg dojazdowych), budowy mostu tymczasowego oraz robót podstawowych modernizowanego mostu. W ramach robót towarzyszących modernizacji płockiego mostu przez Wisłę WDDM zleciła w 1993 r. dla Przedsiębiorstwa Robót Drogowych w Płocku (PRD) i PRD Gostynin wykonanie modernizacji około 10 km dróg dojazdowych do mostu tymczasowego (ulice: Grabówka, J. Korczaka, Harcerska, Dobrzykowska). Równocześnie zleciła Petrobudowie wykonanie w generalnym wykonawstwie ponad 1,5 km nowej drogi tymczasowej od mostu objazdowego do ul. Dobrzykowskiej (firmy podwykonawcze: Petro, Krupiński i Dromost). Droga ta — zaplanowana wcześniej jako droga prowizoryczna dla potrzeb budowy drugiej przeprawy mostowej przez Wisłę, pomimo nacisków jednostek nadrzędnych nie została przez WDDM rozebrana i stanowiła symboliczny początek budowy nowego mostu przez Wisłę.

WDDM jako zamawiająca modernizację mostu powołała po raz pierwszy w Płocku inwestora zastępczego według wymogów FIDIC, dostosowanych do krajowych warunków przez Generalną Dyрекcję Dróg Publicznych (podległą Ministerstwu

Transportu). Został nim Zakład Projektowania Mostów w Warszawie, który podjął się funkcji Inżyniera Kontraktu (z Witoldem Witkowskim jako szefem trzech inspektorów nadzoru w branży drogowo-mostowej).

W ramach wygranego przetargu na projektowanie i realizację podstawowego zakresu modernizacji płockiego mostu przez Wisłę Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych Spółka Akcyjna zostało generalnym realizatorem inwestycji (odpowiadało za prace projektowe i przyjęte technologie oraz za roboty wykonane przez siły własne oraz firmy podwykonawcze). Wcześniej przed robotami podstawowymi PPRM wraz ZBM 1 Warszawa i Budomost Płock zmontowało w okresie kwietnia i maja 1994 r. tymczasowy most objazdowy przez Wisłę na odcinku Grabówka — Radziwie o dwóch jezdniach dla ruchu kołowego, wykonany z segmentów DMS-65 (wypożyczonych z wojska).

Zakres modernizacji obejmował wymianę płyty żelbetowej na stalowy pomost ortotropowy z poszerzeniem jezdni drogowej o 1,25 m wraz z ułożeniem nowej włoskiej hydroizolacji oldofloor i nawierzchni jezdni ze zmodyfikowanego betonu asfaltowego oraz przełożenie mediów, wykonanie nowego oświetlenia mostu i nowych dojazdów do dwóch przyczółków mostowych (z uwagi zwiększenia ich szerokości oraz wysokości o 90 cm). Głównymi podwykonawcami PPRM w zakresie projektowania byli Transprojekt Gdańsk oraz Instytut Badawczy Dróg i Mostów w Warszawie (w zakresie zaprojektowania nowoczesnej nawierzchni jezdni), natomiast realizację robót płockie Mosty wykonały we współpracy m.in. z firmami: ZBM 1 Warszawa (dawna PRK-15), Mostostal Płock, Izotechnik Płock, Stoczną Bałtyk Gdynia, warszawską hydroizolacyjną firmą TTB Entre, gdańską firmą antykorozyjną Tal, Przedsiębiorstwem Robót Drogowych w Płocku i płocką elektryczną firmą Wereszczyński. Omawiany zakres podstawowych robót PPRM wykonało w okresie od 3 czerwca do 11 listopada 1994 r. Most drogowy został dopuszczony do ruchu ograniczonego w dniu 11 listopada 1994 r. (bez odbioru końcowego i rozliczenia finansowego), a most objazdowy został rozebrany w grudniu przed zimą 1994/1995.

W okresie II i III kwartału 1995 r. PPRM, w ramach dodatkowej umowy z WDDM wykonało wzmocnienie górnych pasów kratownicy wiązarów mostu i dokończyło roboty antykorozyjne stalowej płyty ortotropowej pomostu (od spodu), po czym 24 października 1995 r. dokonano odbioru końcowego. W okresie od 21 sierpnia 1997 r. do pierwszych przymrozków WDDM wprowadziła zakaz wjazdu na most dla samochodów ważących powyżej 20 ton, stąd kierowcy ciężkich pojazdów mieli do wyboru korzystać z płatnego promu lub przekraczać Wisłę przez przeprawę mostową w innych miastach. Prom kursował na odcinku od nabrzeża Petrochemii do przystani w Popłacinie, przewoził przeciętnie ok. sto tirów na dobę.

W okresie od 4 maja do 4 czerwca 1998 r. po zdjęciu starej nawierzchni jezdni drogowej mostu przez Wisłę ułożono nową nawierzchnię wraz z wykonaniem nowego zabezpieczenia antykorozyjnego i izolacyjnego, gdyż okazało się, że ułożona trzy i pół roku wcześniej eksperymentalna sztywne mieszanke mineralno-asfaltowa, tj. zmodyfikowany beton asfaltowy i hydroizolacja z włoskiego oldoflooru oraz zabezpieczenie

antykorozyjne stalowej płyty ortotropowej zostały nieprawidłowo zaprojektowane, a w trakcie realizacji nie przestrzegano w pełni wymogów technologicznych.

Tym razem nowa nawierzchnia została wykonana jako jednowarstwowa z mieszanki mastykowo-grysowej SMA o uziarnieniu 0/16 mm (pierwsze zastosowanie tego rozwiązania w kraju). W związku z przedłużającym się procesem cywilnym pomiędzy WDDM a PPRM wojewoda płocki Andrzej Drętkiewicz wraz z ministrem transportu podjęli decyzję o okresowym — do terminu zakończenia procesu cywilnego — pokryciu kosztów: zerwania starej nawierzchni i ułożenia nowej oraz montażu i demontażu mostu tymczasowego wraz z kosztami jego eksploatacji (ze środków budżetu państwa — po 50 proc. województwo i ministerstwo).

Kolejny przetarg na kompleksową realizację z projektowaniem według wymogów FIDIC ogłoszony przez WDDM wygrała znana warszawska firma drogowa Dromex, która do współpracy włączyła płocką antykorozyjną firmę Cover. Funkcję inwestora zastępczego w wersji Inżyniera Kontraktu — WDDM zleciła Instytutowi Badawczemu Dróg i Mostów w Warszawie, którego reprezentował Andrzej Błaszczkowski.

Remont mostu przez Brzeźnicę

W 1997 r. przeprowadzono kapitalny remont mostu przez Brzeźnicę w ul. I. Łukasiewicza.

Faza przedinwestycyjna i projektowa II przeprawy mostowej przez Wisłę

Planowana od kilkadziesiąt lat druga przeprawa mostowa przez Wisłę, stała się ważkim tematem dla płockiego społeczeństwa, organizacji społecznych, miejskich władz samorządowych, jak też płockich władz wojewódzkich do końca 1998 r. (w nowym podziale administracji kraju zlikwidowano województwo płockie). Ważnym i skutecznym etapem działań dla poprawy warunków komunikacji wewnątrz miasta oraz powiązania go z drogami krajowymi była działalność inżyniera komunikacji Józefa Pajewskiego, który poza kolejnymi publicznymi apelami do władz państwowych, był jednym z głównych inicjatorów powołania 28 stycznia 1993 r. stowarzyszenia Społeczny Komitet Budowy Mostu — Ratunek dla Płocka oraz pierwszym przewodniczącym tego stowarzyszenia. Wstępna decyzja o powołaniu stowarzyszenia nastąpiła w dniu 6 grudnia 1991 r. na spotkaniu z wojewodą płockim dr. inż. Jerzym Wawszczakiem.

Od 1994 r. Społecznym Komitetem Budowy Mostu — Ratunek dla Płocka kierowali: przewodniczący płk. Jan Siodłak (szef Miejskiego Inspektoratu Obrony Cywilnej w Płocku); wiceprzewodniczący Franciszek Jaszczak (radny i dyrektor Zakładu Usług Ekologicznych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska); wiceprzewodniczący Tadeusz M. Taworski (radny i przewodniczący Rady Miasta Płocka).

Wojewoda płocki Krzysztof Kołach powołał na początku 1994 r. zespół specjalistów ds. II przeprawy mostowej w Płocku. Zespół składający się z kilku dyrektorów wydziałów Urzędu Wojewódzkiego na czele z dyrektorem Wydziału Architektury i Nadzoru Budowlanego Stanisławem Żurańskim upoważnił dyrektora WDDM w Płocku Włodzimierza Serafimowicza do prac przedinwestycyjnych. Równolegle

prace dotyczące wariantowania lokalizacji i przebiegu trasy mostowej prowadzili na zlecenie prezydenta Płocka Andrzeja Drętkiewicza specjaliści z Łodzi.

Z inicjatywy dyrektora Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku Włodzimierza Serafimowicza powołano w 1994 r. w Towarzystwie Naukowym Płockim nową sekcję naukową zajmującą się m.in. tematyką drogowo-mostową i urbanistyką, tj. Sekcją Rozwoju Systemów Komunikacyjnych. Sekcja, z uwagi na brak środków finansowych w Urzędzie Wojewódzkim, realizowała społecznie opracowania koncepcyjne dotyczące II przeprawy mostowej przez Wisłę w Płocku.

W oparciu o studium ekologiczne wykonane ze środków finansowych zebranych przez SKBM Ratunek dla Płocka oraz na podstawie prac merytorycznych wykonanych w ramach TNP, szefowie WDDM w Płocku Włodzimierz Serafimowicz i Henryk Lamparski opracowali wniosek lokalizacyjny na II przeprawę mostową przez Wisłę i skierowali go w lutym 1995 r. do Architekta m. Płocka Iwony Wierzbińskiej. Usytuowanie przeprawy zlokalizowano na 629,35 km rzeki — pomiędzy Podolszycami (na prawym jej brzegu) a Radziwem i Górą (na lewym brzegu).

W dniu 28 listopada 1995 r. WDDM, jako jednostka podległa Wojewodzie Płockiemu, uzyskała Warunki Zagospodarowania i Zabudowy Terenu nowego płockiego mostu przez Wisłę zatwierdzone przez prezydenta m. Płocka Dariusza Krajowskiego-Kukiel. Stanowiło to oficjalne rozpoczęcie procesu przedinwestycyjnego tego przedsięwzięcia. Planowano wówczas, w oparciu o deklaracje ówczesnego ministra transportu, zakończyć inwestycję w 2000 r. Zakładano optymistycznie rozpoczęcie robót bezpośrednio po wybudowaniu mostu pod Toruniem (na trasie przyszłej autostrady A-1).

Na początku grudnia 1995 r. Wojewoda Płocki wyraził zgodę na przejęcie tej inwestycji przez Gminę Płock oraz Generalną Dyrekcję Dróg Publicznych w Warszawie. Rada Miasta na wniosek radnego Franciszka Jaszczaka desygnowała do współpracy ze wszystkimi organizacjami zainteresowanymi drugą przeprawą mostową ówczesnego wiceprezydenta Stanisława Jakubowskiego, który został kolejnym koordynatorem fazy przygotowawczej tej inwestycji.

W dniu 20 grudnia 1995 r. podpisano oficjalne porozumienie, w którym uczestniczyli: Prezydent m. Płocka, stowarzyszenie Społeczny Komitet Budowy Mostu oraz Związek Mostowców RP. Po podpisaniu tego porozumienia przy akceptacji Wojewody Płockiego Krzysztofa Kołacha oraz Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej Zbigniewa Liberadzkiego, płockie władze podjęły starania o wprowadzenie tej budowy do planu inwestycji realizowanych ze środków centralnych. W wyniku decyzji Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych inwestorem bezpośrednim tej inwestycji została Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych w Warszawie. Następnie przeprowadzono dwuetapowy konkurs na opracowanie dokumentacji koncepcyjnej mostu finansowanych ze środków przekazanych przez stowarzyszenie SKBM Ratunek dla Płocka. Związek Mostowców RP na zlecenie Stowarzyszenia opracował regulamin konkursu i współuczestniczył w powołaniu Komisji oceniającej prace projektowe.

Skład Komisji Konkursowej: prof. dr hab. inż. Andrzej Rzyżyński (Politechnika Poznańska, przewodniczący Związku Mostowców RP) — przewodniczący sądu konkur-

sowego; Marek Mistewicz (z-ca dyrektora GDDP) — wiceprzewodniczący sądu konkursowego; prof. dr hab. inż. Wojciech Radomski (Politechnika Warszawska, ZMRP) — sędzia referent; dr inż. Jacek Skarżewski (Politechnika Poznańska, ZMRP) — sekretarz sądu konkursowego; prof. dr hab. inż. Kazimierz Flaga (Politechnika Krakowska, ZMRP); prof. dr hab. inż. Jan Kmita (Politechnika Wrocławska, ZMRP); prof. dr hab. inż. Józef Głomb (Instytut Badawczy Dróg i Mostów w Warszawie, ZMRP); prof. dr hab. inż. Mieczysław Rybak (IBDiM, ZMRP); prof. dr hab. inż. Henryk Czudek (Politechnika Warszawska, ZMRP); Marian Rodzeń (wicewojewoda płocki); Stanisław Jakubowski (wiceprezydent m. Płocka); Zdzisław Urbaniak (MTiGM); Edward Archutowski (GDDP); Jerzy Kozicki (GDDP); Wojciech Dąbrowski (DODP); Jerzy Kaczmarek (BPRSD Warszawa); Jan Siodłak (SKBM Ratunek dla Płocka); Stanisław Żurański (UW w Płocku); Tomasz Królikowski (UM Płock).

W wyniku ogłoszonego konkursu na projektowanie II przeprawy mostowej przez Wisłę wpłynęło 12 prac, z których Komisja Konkursu w cyklu dwuetapowym wybrała projekt koncepcyjny zgłoszony przez płocką firmę projektowo-inwestycyjną Budoplan we współpracy z mostowcami z Serbii. Autorami zwycięskiej konstrukcji mostu o długości 1200 m i unikatowej konstrukcji podwieszenia z wantami w jednej środkowej płaszczyźnie oraz z przeszłem żeglownym o długości 375 m — zostali dwaj serbscy inżynierowie: prof. dr hab. inż. Nikola Hajdin (obecnie prezes Serbskiej Akademii Nauk) i dr inż. Bratislav Stipanič.

W oparciu o wyniki konkursu oraz badania geologiczne i pomiary geodezyjne (wykonane na zlecenie SKBM) przystąpiono do opracowania projektu technicznego drugiego mostu przez Wisłę w Płocku. Spółka Budoplan na zlecenie GDDP i Urzędu Miasta Płocka opracowała w końcu 1997 r. dokumentację techniczną mostu.

Projekt technologiczny (montażu mostu) oraz zmiany elementów projektu wykonawczego wykonali projektanci z Pontprojekt Gdańsk: Marek Sudak, Andrzej Turkowski, Krystyna Turkowska, Michał Pellowski, Andrzej Koperski, Marcin Dobies, Agnieszka Mąkosa, Krzysztof Wąchalcki, Mirosław Wałęsa, Zbigniew Łukasiewicz, Michał Struczyński, Cezary Najda, Ewa Wiejak. Równoległe z projektowaniem mostu warszawska firma Profil zaprojektowała pierwszy etap tras dojazdowych łączących trasę mostową z drogami krajowymi.

Omawiane przedsięwzięcie inwestycyjne składało się z czterech głównych zadań:

a) mostu o długości 1200 m i szerokości 27,45 m, złożonego z dwóch części: nurtovej o długości 615 m (konstrukcja stalowa podwieszona z dwoma pylonami, rozpiętość przęsł w metrach: 60 + 60 + 375 + 60 + 60) i części zalewowej o długości 585 m (stalowa płyta ortotropowa oparta na belce ciągłej o rozpiętości przęsł po 58,5 m);

b) dróg dojazdowych do mostu po obu stronach Wisły o długości około 7,8 km — szerokość pasa drogowego 25,5 m (w tym dwie jezdnie dwupasmowe o szerokości po 7 m, rozdzielone pasem dzielącym 4 m);

c) przebudowy części ul. Wyszogrodzkiej (około 1,2 km);

d) regulacji Wisły w rejonie mostu.

DROGI

W tej dekadzie wykonano duży zakres modernizacji dróg przelotowych (krajowych i wojewódzkich) przebiegających przez miasto, co przy znacznym wzroście liczby pojazdów osobowych oraz wzroście ruchu ciężarowego, tylko nieznacznie poprawiło warunki przejazdu przez Płock, szczególnie pomiędzy prawobrzeżną i lewobrzeżną częścią miasta. W ramach sukcesywnej rozbudowy infrastruktury technicznej w Podolszycach zakończono realizację obwodnicy tej dzielnicy w postaci elipsy, tj. ulice Armii Krajowej i Jana Pawła II (ostatni odcinek ul. Jana Pawła II w Podolszycach Południe w wykonano w 1996 r.).

Dla zabezpieczenia skarpy płockiej przed kolejną powodzią w omawianym okresie kontynuowano roboty makroniwelacyjne nad Wisłą i wytyczono wał przeciwpowodziowy na odcinku od Stacji Wodnej Morka po ujście Brzeźnicy do Wisły. Począwszy od grudnia 1996 r. na wale rozpoczęto budowę drogi (i parkingi) z prefabrykowanych płyt żelbetowych o długości ok. 2 km, stanowiącą przedłużenie ul. Rybaki. Końcowy odcinek tej drogi i jej połączenie z ul. Kazimierza Wielkiego (w pobliżu mostu nad rzeką Brzeźnica) wykonano po 2000 r. Inwestycja była realizowana pod nadzorem Okręgowej Dyrekcji Dróg Wodnych w Warszawie.

2. BUDOWNICTWO W LATACH 1999–2007

WŁADZE I STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZARZĄDZANIA MIASTEM

W wyniku reform, likwidacji 49 województw i zmian w strukturze zarządzania państwem, wprowadzonych z początkiem 1999 r., Płock kolejny raz w historii utracił status miasta wojewódzkiego i jako gmina miejska na prawach powiatu znalazł się w obszarze województwa mazowieckiego (obszarowo największego w kraju i liczącego ponad 5 mln. obywateli). Miasto zostało siedzibą powiatów grodzkiego i ziemskiego. W skład powiatu płockiego (ok. 1800 km² powierzchni i ok. 110 tys. ludności) znalazło się 15 jednostek administracyjnych, w tym trzy miasta: Drobin, Gąbin i Wyszogród. Początek tego okresu to lata szczególnie trudne dla firm budowlanych i przemysłowych (inwestorów), gdyż nastąpiła recesja w całej gospodarce narodowej, w tym również w budownictwie. Degradacja Płocka dodatkowo negatywnie wpłynęła na procesy inwestycyjno-budowlane w mieście, czego wyrazem było m.in. stosunkowo duże bezrobocie (ok. 17 proc.). Stopniowo sytuacja gospodarcza w mieście zaczęła się jednak poprawiać, w inwestycjach i budownictwie nastąpiło wyraźne ożywienie, co szczególnie uwidoczniło się w budownictwie indywidualnym. Poważny wpływ na to zjawisko posiadała zapowiedź Rządu o zwiększeniu stawki VAT na materiały budowlane po wejściu Polski do Unii Europejskiej, co nastąpiło w dniu 1 maja 2004 r. Kolejne ożywienie krajowego budownictwa nastąpiło w 2006 r. Zaczęło wówczas brakować materiałów budowlanych oraz fachowców budowlanych (masowe wyjazdy do krajów UE, a przede wszystkim do Wielkiej Brytanii i Irlandii).

Na omawiany okres przypadły dwie kadencje władz samorządowych III i IV oraz początek kadencji V. W okresie III kadencji (lata 1998–2002) w skład Zarządu Miasta wchodził: Stanisław Jan Jakubowski — prezydent (1998–2001); Wojciech Hetkowski — prezydent (2001–2002); Zygmunt Buraczyński — z-ca prezydenta (1998–2001); Wojciech Maciej Cholewiński — z-ca prezydenta (1998–2001); Krzysztof Mieczysław Kania — z-ca prezydenta (1998–2001); Anna Kossakowska — z-ca prezydenta (2001–2002); Ewa Maria Pietrzak — z-ca prezydenta (2001–2002); Romuald Adam Dobrzeńcki — sekretarz (1998–2002); Barbara Szurgocińska — skarbnik (1998–2002); Jarosław Parzyka — członek (1998–2001); Andrzej Rokicki — członek (1998–2001); Zenon Sylwester Wiśniewski — członek (1998–2001); Marian Choczyński — członek (2000–2001); Grażyna Opatrzyk — członek (2001–2002); Piotr Nowicki — członek (2001–2002).

W tym okresie stanowiska przewodniczących Rady Miasta Płocka kolejno pełnili: Wojciech Wiesław Hetkowski (od XI 1998 do XII 2001) i Andrzej Rokicki (od XII 2001 do X 2002). W III kadencji do Rady Miasta weszli: Ewa Adasiewicz, Krystyna Badowska (wiceprzewodnicząca od V 2000 do X 2002), Zygmunt Buraczyński, Marian Choczyński, Wojciech Maciej Cholewiński, Tadeusz Cieszkowski, Elżbieta Danuta Ciółkowska-Ćwik, Jan Jerzy Dembkowski, Włodzimierz Jan Duszyński, Partyk Aleksander Dzwonek, Wojciech Wiesław Hetkowski, Zofia Kaczkowska, Krzysztof Mieczysław Kania, Jacek Kędryna, Tomasz Zdzisław Kolczyński (wiceprzewodniczący od XI 1998 do V 2000), Tomasz Korga, Anna Kozera, Maria Stanisława Kucharska, Waldemar Kujawa, Lech Jan Latarski (sekretarz od XI 1998 do X 2002), Barbara Maria Lewandowska, Magdalena Lewandowska, Krzysztof Lewandowski (wiceprzewodniczący od XI 1998 do V 2000), Stanisław Lewandowski, Grzegorz Lichomski (wiceprzewodniczący od V 2000 do X 2002), Maria Łukawska-Siedlecka, Wojciech Majchrzak, Leszek Majewski (wiceprzewodniczący od XI 1998 do X 2002), Mirosław Marian Milewski, Piotr Nowicki, Grażyna Opatrzyk, Jarosław Parzyka, Jacek Maciej Piekarski, Elżbieta Podwójci-Wiechecka, Barbara Puszcz, Andrzej Rokicki, Krzysztof Rolirad, Maria Różga, Andrzej Rutkowski, Ludwik Jan Ryncarz, Tadeusz Ścieszko, Zenon Sylwester Wiśniewski, Zenon Witkowski, Maria Zalewska-Mikulska, Elżbieta Żurek.

W latach 2002–2006 Zarząd Miasta Płocka pracował w składzie: Mirosław Marian Milewski — wybrany w wyborach bezpośrednich prezydent (2002–2006), Tomasz Zdzisław Kolczyński — z-ca prezydenta (2002–2006), Dariusz Zawidzki — z-ca prezydenta (2002–2006), Piotr Kubera — z-ca prezydenta (2002–2006), Krystyna Kowalewska — sekretarz (2002–2006), Barbara Szurgocińska — skarbnik (2002–2006). W okresie IV kadencji stanowiska przewodniczących Rady Miasta Płocka kolejno pełnili: Krzysztof Rolirad (od 27 X 2002 do 3 VI 2003) i Stanisław Nawrocki (od 8 VII 2003 do 8 X 2004) oraz po śmierci S. Nawrockiego do końca kadencji (tj. do X 2006) wspólnie — Tomasz Korga i Lech Jan Latarski (jako zastępcy przewodniczącego). W tej kadencji Rada Miasta funkcjonowała w składzie: Zygmunt Buraczyński (wiceprzewodniczący od XI 2002 do V 2003), Józef Czurko (od XII 2002), Sławomir Marek Goszkowski (sekretarz od VII 2003), Wojciech Wiesław Hetkowski, Arkadiusz Iwaniak (od XI 2004), Jacek Jasion, Tomasz Zdzisław Kolczyński (do XII 2002), Tomasz Korga (wice-

przewodniczący od V 2003 do X 2006), Anna Kossakowska, Wiesław Ryszard Kossakowski (sekretarz od XI 2002 do VII 2003), Marek Krzysztofiak (od XII 2002), Piotr Kubera (do XII 2002), Violetta Maria Kulpa, Lech Jan Latarski (wiceprzewodniczący od V 2003 do X 2006), Bożena Musiał, Stanisław Nawrocki, Zygmunt Władysław Nowak, Andrzej Jacek Nowakowski, Piotr Nowicki, Grażyna Opatrzyk, Elżbieta Popczuk, Andrzej Rokicki, Krzysztof Rolirad, Małgorzata Rybicka, Jerzy Kazimierz Seweryniak, Barbara Smardzewska-Czmiel, Jacek Szubstarski (wiceprzewodniczący od XI 2002 do V 2003), Sylwester Zenon Wiśniewski, Arkadiusz Iwaniak (po śmierci Stanisława Nawrockiego), Jan Robakiewicz (po zrzeczeniu się mandatu przez Zenona Sylwestra Wiśniewskiego, gdy został posłem RP).

W latach 2000–2003 trwały prace dotyczące opracowania i wdrożenia systemu zarządzania jakością w Urzędzie Miasta Płocka (ISO). Nadzór merytoryczny na tym organizacyjnym przedsięwzięciu sprawował prof. dr hab. Krzysztof Opolski. Płock obok kilku większych miast (Warszawa, Poznań, Bytom i Olsztyn) przystąpił też jako miasto pilotażowe do realizacji projektu pn. „Budowa zintegrowanego systemu katastralnego Phare 2000”, którego celem było dostarczenie kompleksowej informacji o nieruchomościach dla potrzeb gospodarczych i fiskalnych.

W 1998 r. powołano w Urzędzie Miasta 25 wydziałów kierowanych przez naczelników. Tematyką inwestycyjno-budowlaną zajmowały się przede wszystkim wydziały: Inwestycji i Rozwoju; Polityki Gospodarczej; Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej; Gospodarki Przestrzennej, Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami oraz Mieszkalnictwa. Przykładowo Wydziałowi Inwestycji i Rozwoju kierowanemu w latach 1998–2001 przez Andrzeja Niewczasę podlegały referaty: Planowania i Programowania Inwestycji; Nadzoru i Realizacji Inwestycji oraz Strategii i Koordynacji Rozwoju Miasta, natomiast Wydziałowi Gospodarki Przestrzennej przyporządkowane były referaty: Zagospodarowania Przestrzennego; Warunków Zabudowy; Administracji Budowlanej; Informacji Przestrzennej oraz Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków. Wydziałem Mieszkalnictwa kierowała Grażyna Baran, natomiast funkcję naczelnika Wydziału Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej pełnił Grzegorz Stec. Funkcję Geodety Miasta pełnił Jarosław Kuczyński. Ze struktury Urzędu Miasta Powiatowego wydzielono Inspektora Nadzoru Budowlanego jako organu administracji zespolonej.

We wrześniu 2001 r. radni uchwalili nowy Regulamin Organizacyjny Urzędu Miasta, w którym na miejsce 25 wydziałów powołali osiem wydziałów zawiadywanych przez dyrektorów, przy czym wydziały podzielono na oddziały i referaty. Po reorganizacji Urzędu Miasta miejskimi inwestycjami zajmowali się kolejno: w latach 2002–2006 Ryszard Siedlecki (dyrektor Wydziału Inwestycji Miejskich), od 2007 r. funkcję dyrektora WIM pełni Marzena Sawicka. Począwszy od 2002 r. dyrektorem Wydziału Strategii i Rozwoju Miasta została Anna Zofia Mysiak, dyrektorem Wydziału Gospodarki Komunalnej, Mieszkalnictwa i Ochrony Środowiska — Jerzy Nowakowski, a dyrektorem Gospodarki Mieszkaniowej — Stanisław Stańczak. Stanowisko dyrektora Wydziału Urbanistyki, Architektury, Geodezji i Katastru (oraz architekta m. Płocka) od

1996 r. do lipca 2007 r. pełniła Iwona Wierzbicka, obecnie na tym stanowisku pracuje Krzysztof Kwiatkowski. Od listopada 2003 r. funkcję Geodety Miasta Prezydent powierzył Dariuszowi Doboszowi, pełniącemu równocześnie funkcję kierownika Oddziału Geodezji, Katastru i Gospodarowania Mieniem Skarbu Państwa. W kwietniu 2007 r. dyrektora Wydziału Mieszkalnictwa Stanisława Stańczaka zastąpiła Zofia Ulicka (wcześniej prezes Agencji Rewitalizacji Starówki). Od lipca 2007 r. nowym Wydziałem Rozwoju Miasta kieruje Grzegorz Orzeł.

Na sesji w marcu 2002 r. Rada Miasta uchwaliła nowy Statut Miasta Płocka, w którym zawarto następujące stwierdzenia: *mieszkańcy Gminy Płock, nazywanej dalej Miastem, tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową oraz elementami tożsamości miasta są: barwy (żółty i niebieski z czerwonym szlakiem pośrodku), dwa herby (podstawowy i wielki reprezentacyjny), hejnał, sztandar, wielka pieczęć Rady Miasta, laska Przewodniczącego Rady i łańcuch Prezydenta.*

Stanowisko starosty powiatu płockiego od utworzenia powiatu w 1999 r. do chwili obecnej pełni Michał Boszko. Siedzibą starosty płockiego został wyremontowany budynek przy ul. Bielskiej 59, w którym wcześniej funkcjonowało kilka wydziałów płockiego Urzędu Wojewódzkiego. W latach 1999–2007 funkcje wojewody województwa mazowieckiego kolejno pełnili: Antoni Pietkiewicz (1999–2001), Leszek Mizielewski (2001–2006), Tomasz Koziński (od 2006–2007), Jacek Sasin (2007) i Jacek Kozłowski (od końca 2007 r.). W omawianym okresie na stanowisku kierownika Delegatury Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Płocku byli kolejno: Mirosław Milewski (1999–2001), Krystyna Kowalewska (2001), Tomasz Muszyński (2002), Ryszard Głós (2002–2006) i dr Andrzej Dwojnych (od 2006 r.).

W omawianym okresie funkcję marszałka w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego sprawowali kolejno: Zbigniew Kuźmiuk (1999–2002) i Adam Struzik (od 2002 r.). Na stanowisku dyrektora Biura Urzędu Marszałkowskiego od początku jest Waldemar Kuliński (były długoletni dyrektor Urzędu Wojewódzkiego w Płocku). Pierwszym dyrektorem Delegatury Urzędu Marszałkowskiego w Płocku została Krystyna Furmańska, od lutego 2003 r. zastąpił ją Piotr Zgorzelski.

W dniu 12 października 1999 r. uchwalono 5-letni program inwestycyjny celem rozładowania korków w mieście i upłynnienia ruchu komunikacyjnego. Program ten obejmował 24 zadania i był finansowany z kredytu w postaci 5-, 6- i 7-letnich obligacji gminnych, w następnych latach był aktualizowany i korygowany. Rada Miasta przeznaczyła znaczne środki finansowe na infrastrukturę techniczną miejską, tj. uzbrojenie terenu i drogownictwo, co spowodowało wysokie miejsce w rankingach krajowych.

W wyniku zrealizowania przez PKN Orlen w latach 90. ubiegłego wieku dużego programu instalowania ekologicznych urządzeń zabezpieczających w dużym stopniu ograniczyła się uciążliwość zakładów rafinerijno-petrochemicznych dla Płocka. Spowodowało to zmianę stanowiska specjalistów odnośnie usytuowania obszarów rozwojowych miasta.

Współpraca miasta z agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych i PKN Orlen zaowocowała przeprowadzeniem nowelizacji „Strategii Rozwoju Miasta do 2012 roku” (z 1997 r.) i uchwaleniem w dniu 2 września 2003 r. jej „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta” (zgodną z wymaganiami UE). Wcześniej w maju Urząd Miasta Płocka, PKN Orlen i firma Levi Strauss podpisały umowę oraz powołały Fundusz Przedsiębiorczości i Fundusz Grantowy (1300 tys. zł), mający na celu wspieranie rozwoju inicjatyw oddolnych i organizacji pozarządowych, jak również inicjatyw obywatelskich na rzecz strategii zrównoważonego rozwoju miasta. W ostatnim okresie Płock wielokrotnie otrzymywał w rankingu wydatków inwestycyjnych, organizowanym przez pismo samorządu terytorialnego „Wspólnotę” — czołowe lokaty na szczelbu kraju (w przeliczeniu na jednego mieszkańca). Przykładowo wśród miast powiatów grodzkich zajmował kolejno: trzecie miejsce za 2001 rok, pierwsze — za 2002 rok, drugie — za 2003 rok, pierwsze — za 2004 rok. Równocześnie gmina Płock uzyskiwała w 2004 r. od Enterplan certyfikat Gminy Przyjaznej Inwestorowi (najwyższa nota oznaczona pięcioma gwiazdkami).

W lutym 2005 r. na bazie dotychczasowych działań opracowano wstępny kompleksowy plan rewitalizacji Starego Miasta, w którym poza dzielnicą staromiejską z okresu średniowiecza z placami Stary Rynek, plac G. Narutowicza i Plac Trzystu Straconych (dawna dzielnica żydowska) objęto nabrzeże Wisły wraz ze skarpą wiślaną, całą ulicę Tumską i J. Kwiatka oraz wybrane obiekty ulic: Bielskiej i H. Sienkiewicza.

W lipcu 2005 r. został zatwierdzony przez radnych „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta na lata 2005–2013”, który wyznaczył pięć podstawowych celów: odtworzenie i ożywienie centrum Płocka, zagospodarowanie terenów poprzemysłowych i powojkowych, przywrócenie terenów sportowo-rekreacyjnych nad Wisłą oraz ożywienie terenów mieszkaniowych. Spośród kilku etapów rewitalizacji etap I dotyczył Śródmieścia, położonego między skarpą wiślaną a ulicami: S. Okrzei, Królewiecką i Misjonarską (73 ha). W 2006 r. Rada Miasta Płocka uchwaliła „Wieloletni Plan Inwestycyjny”.

PRZEDSIĘBIORSTWA I SPÓŁKI PRZEMYSŁOWE

Polski Koncern Naftowy Orlen SA

W ramach budowania nowego wizerunku Polski Koncern Naftowy, jako podmiot gospodarczy o zasięgu ogólnokrajowym, w dniu 3 kwietnia 2000 r. przyjął: nowe logo i barwy oraz nową nazwę Orlen. Od początku XXI w. PKN Orlen SA kontynuuje procesy restrukturyzacyjne oraz wzrost grupy kapitałowej. Zwiększono też udział kapitałowy w Anwil Włocławek (dawne Azoty). PKN w końcu 2002 r. był właścicielem ok. 1300 stacji benzynowych oraz posiadał ok. 630 stacji patronackich. W styczniu 2003 r. koncern zakupił 494 stacje benzynowe w Niemczech. Na początku 2003 r. grupa kapitałowa PKN Orlen SA liczyła 116 spółek, w tym rafinerie Trzebinia i Jedlicze oraz Naftoport w Gdańsku.

Należy zaznaczyć, że znaczenie PKN Orlen dla Płocka i całego kraju jest wyjątkowe. Firma ta, jedna z największych w centralnej Europie, jest notowana na Giełdzie. Orlen posiada swoje filie poza Polską (w Czechach i w Niemczech). W końcu 2006 r. PKN Orlen dokonał zakupu rafinerii w Możejkach na Litwie i stał się liczącym w środkowej Europie przedsiębiorstwem w swojej branży. Równocześnie następuje rozwój sieci detalicznej sprzedaży paliw na rynku litewsko-łotewskim, powstały nowe marki stacji Orlen Lietuva i Orlen Łatwija. Do 2012 r. planowane jest posiadanie na tym rynku 230 stacji paliw, co stanowiłoby około 20 proc. udziału.

W ramach realizacji przedsięwzięcia nr 8 w 2000 r. w PKN Orlen oddano do eksploatacji: Blending Benzyn, HON VI, Izomeryzację Frakcji C5–C6; zakończono też budowę instalacji, która jest większą i znacznie bardziej energooszczędną niż poprzednie Reformingi (od I do IV) — Reforming VI. Po wykonaniu modernizacji instalacji: Oksydacji Asfaltów — Biturox I i II dokonano w 2002 r. modernizacji DRW II i DRW IV oraz intensyfikacji DRW III. W 2003 r. przeprowadzono intensyfikację Krakingu Katalitycznego II. Po wyburzeniu instalacji i hali filtrów Acetobenzenu zbudowano nowszą instalację Odparafinowania Olejów Smarowych. W ostatnim okresie wybudowano kolejną instalację odsiarczania gazów Claus IX. W związku z zużyciem technicznym niektórych instalacji lub ich segmentów następuje obecnie stopniowe ich wyburzanie.

W okresie 1999–2007 w PKN Orlen SA szefowali: Andrzej Modrzejewski (16 IV 1999–7 II 2002), Zbigniew Wróbel (8 II 2002–29 VII 2004), Igor Chalupiec (1 X 2004–18 I 2007) i Piotr Kownacki (od 19 I 2007). Należy zaznaczyć, iż Andrzej Modrzejewski w okresie od 16 IV 1999 do 6 VII 1999 był prezesem Zarządu i generalnym dyrektorem Petrochemii Płock SA, natomiast funkcję prezesa Spółki Akcyjnej Polskiego Koncernu Naftowego zaczął pełnić od 7 VI 1999 r. (w wyniku zmiany nazwy Spółki Akcyjnej).

W okresie od 1999 do 2002 r. Zarząd PKN Orlen SA składał się z dziewięciu członków: Andrzej Modrzejewski (prezes Zarządu, generalny dyrektor), Marek Mroczkowski (wiceprezes Zarządu, dyrektor ekonomiczno-finansowy), Jarosław Tyc (wiceprezes Zarządu, dyrektor ds. personalnych i restrukturyzacji), Czesław Bugaj (członek Zarządu, dyrektor produkcji), Władysław Wawak (członek Zarządu, dyrektor ds. rozwoju i techniki), Krzysztof Cetnar (członek Zarządu, dyrektor ds. planowania i nadzoru właścicielskiego), Wojciech Weiss (członek Zarządu, dyrektor ds. integracji), Andrzej Drętkiewicz (członek Zarządu, dyrektor handlu hurtowego i logistyki), Tadeusz Szczerba (członek Zarządu, dyrektor handlu detalicznego).

W okresie od 2002 do 2004 r. naczelną kadre kierowniczą stanowili: Zbigniew Wróbel (prezes Zarządu i generalny dyrektor), Krzysztof Cetnar (wiceprezes Zarządu ds. ekonomiczno-finansowych), Sławomir Golonka (wiceprezes Zarządu ds. sprzedaży), Andrzej Macenowicz (wiceprezes Zarządu ds. zasobów kadrowych i systemów zarządzania), Janusz Wiśniewski (wiceprezes Zarządu ds. rozwoju i produkcji). W 2003 r. Krzysztofa Cetnara na stanowisku wiceprezesa Zarządu ds. ekonomiczno-finansowych zastąpił Jacek Strzelecki. Od 27 kwietnia 2004 r. prezes Zbigniew Wróbel wprowadził nowy podział kompetencji: Janusz Wiśniewski (wiceprezes Zarządu sprawu-

jący nadzór nad obszarem produkcji, handlu hurtowego i logistyki), Jacek Strzelecki (wiceprezes Zarządu sprawujący nadzór nad obszarem ekonomiczno-finansowym i biurem informatyki), Sławomir Golonka (wiceprezes Zarządu sprawujący nadzór nad obszarem strategii i inwestycji kapitałowych), Andrzej Macenowicz (wiceprezes Zarządu sprawujący nadzór nad obszarem zasobów kadrowych i systemów zarządzania), Krzysztof Kluzek (członek Zarządu sprawujący nadzór nad obszarem sprzedaży detalicznej i marketingu).

Od października 2004 r. do stycznia 2007 r. funkcjonował kolejny Zarząd PKN Orlen SA: Igor Chalupiec (prezes Zarządu, generalny dyrektor), Janusz Wiśniewski (wiceprezes Zarządu ds. operacyjnych), Cezary Smorszczewski (wiceprezes Zarządu ds. inwestycji kapitałowych i grupy kapitałowej), Jan Maciejewicz (wiceprezes Zarządu ds. zarządzania kosztami i informatyki), Wojciech Heydel (wiceprezes Zarządu ds. sprzedaży detalicznej — od października 2004 r.), Andrzej Macenowicz (wiceprezes Zarządu ds. zarządzania kadrami i administracji), Paweł Szymański (członek Zarządu ds. finansowych). W wyniku reorganizacji do Zarządu Igor Chalupiec powołał: Dariusza Tomasza Witkowskiego (wiceprezes Zarządu), Cezarego Tomasza Filipowicza (wiceprezes Zarządu ds. wydobywania i handlu ropą), Krzysztofa Piotra Szwedowskiego (członek Zarządu ds. organizacji i grupy kapitałowej).

Od 18 stycznia 2007 r. do marca 2008 r. prezesem Zarządu oraz równocześnie generalnym dyrektorem był Piotr Kownacki, który nadzorował obszar kadr, strategii i rozwoju, public relations oraz obsługi Zarządu i audytu.

W składzie Zarządu PKN Orlen w 2007 r. funkcjonowali:

- ❑ Waldemar Maj — wiceprezes Zarządu ds. finansowych, sprawuje nadzór nad obszarem rachunkowości i kontrolingu, zarządzania finansami, kosztami i podatkami, zarządzania łańcuchem dostaw i relacji inwestorskich (został powołany 3 września 2007 r.);
- ❑ Wojciech Heydel — wiceprezes Zarządu ds. sprzedaży, sprawuje nadzór nad obszarem sprzedaży hurtowej, detalicznej, marketingu, logistyki, planowania i analiz sprzedaży oraz alternatywnych źródeł energii (w Zarządzie od 1 listopada 2004 r.);
- ❑ Cezary Tomasz Filipowicz — wiceprezes Zarządu ds. wydobywania i handlu ropą, sprawuje nadzór nad obszarem handlu ropą, poszukiwań i wydobywania oraz inwestycji i dezinvestycji kapitałowych (w Zarządzie od 2 stycznia 2006 r.);
- ❑ Krystian Pater — członek Zarządu ds. produkcji, sprawuje nadzór nad obszarem produkcji rafinerijnej, petrochemicznej, olejowej i chemicznej, produkcji energetycznej, techniki i technologii oraz inwestycji majątkowych (został powołany 15 marca 2007 r., wcześniej dyrektor wykonawczy ds. rafinerijnych);
- ❑ Krzysztof Piotr Szwedowski — członek Zarządu ds. zakupów i informatyki, sprawuje nadzór nad obszarem zakupów, informatyki, obsługą prawną, ochroną informacji niejawnych, ryzykiem regulacyjnym oraz kontrolą i bezpieczeństwem (w Zarządzie od 31 marca 2006 r.);
- ❑ Dariusz Formela — członek Zarządu ds. organizacji i grupy kapitałowej, sprawuje nadzór nad obszarem organizacji i integracji aktywów, bezpieczeństwa pracy,

ochrony środowiska i nad spółkami Grupy Kapitałowej Orlen w zakresie formalno-prawnym (został powołany 30 lipca 2007 r.).

Od 29 kwietnia 2008 r. nowym prezesem Zarządu PKN Orlen został Wojciech Heydel. W dniu 15 maja tegoż roku na stanowisko wiceprezesa powołano Dariusza Krawca. Funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej w latach 1999–2007 pełnili kolejno: Janusz Wójcik (8 XII 1998–9 VIII 1999), Michał Frąckowiak (9 VIII 1999–12 X 1999), Grzegorz Zarębski (12 X 1999–10 I 2001), Marek Łatacz (10 I 2001–14 V 2001), Andrzej Herman (14 V 2001–17 IV 2003), Maciej Gierej (17 IV 2003–9 IV 2004), Jan Waga (9 IV 2004–4 VIII 2004), Jacek Bartkiewicz (5 VIII 2004–31 I 2006), Dariusz Dąbski (2006), Zbigniew Macioszek (2007), Maciej Mataczyński (2008).

Kadrę kierowniczą w pionie inwestycji PKN Orlen stanowią: Stefan Gurdziński (dyrektor Biura Inwestycji Majątkowych), Roman Bąk (z-ca dyrektora ds. inwestycji produkcyjnych), Konstanty Makal (z-ca dyrektora ds. zarządzania efektywnością inwestycji), Jadwiga Wronowska (z-ca dyrektora ds. inwestycji logistycznych), Andrzej Nadrowski (z-ca dyrektora ds. inwestycji infrastruktury), Eugeniusz Korsak (z-ca dyrektora — generalny projektant).

BASELL ORLEN POLYOLEFINS Sp. z o.o.

W dniu 1 marca 2003 r. powstała spółka joint venture Basell Orlen Polyolefins Sp. z o.o. (BOP), którą utworzyły PKN Orlen i międzynarodowy koncern Basell Europe Holdings B.V., należący do światowych liderów w produkcji i dystrybucji polipropylenu i polietylenu. Każdy z partnerów posiada 50 proc. udziałów w spółce. Od połowy 2003 r. na wschód od dawnej granicy Kombinatu trwały bardzo intensywne roboty budowlano-montażowe, których celem była rozbudowa koncernu o dalsze instalacje produkujące petrochemikalia — Poliofileny III. Początek produkcji dwóch instalacji do produkcji polietylenu i poliprotylenu nastąpił 10 października 2005 r., natomiast uroczyste otwarcie miało miejsce pięć tygodni później — 17 listopada. Zakończenie tej inwestycji skoordynowano z modernizacją w PKN Orlen wytwórni Olefin II, która dostarcza surowiec dla instalacji Basella. Spółka obecnie zatrudnia ok. 400 pracowników. Docelowo możliwe będzie wyprodukowanie przez BOP około 100 ton polimerów w ciągu godziny, czyli ok. 870 tys. ton rocznie; w przyszłości planuje się produkcję ok. 40 typów polimerów, obecnie wykonuje się ich 18. Podstawowe roboty budowlano-montażowe wykonywały firmy Tecnimont i Polimex-Sices, która wchodziła w skład Spółki Polimex-Mostostal, zarządzanej obecnie przez Konrada Jaskółę).

O tym, że procesy globalizacji dotarły do Płocka, świadczą następujące fakty związane z przepływem kapitału na omawianej inwestycji petrochemicznej: firmę Bassel zakładał globalny naftowy gigant holendersko-brytyjski Shell (obecny w ponad 100 krajach) razem z potentatem światowego przemysłu chemicznego niemiecką firmą BASF (Badische Anilin und Soda Fabrik); w 2005 r. firmę Basell wykupili fundusz Access Industries z Nowego Jorku (który w dużej mierze jest własnością rosyjskiego emigranta Lwa Bławatnika, obecnie naftowego oligarchy) oraz hinduska grupa The Chatterjee Group, właściciel 43 proc. petrochemicznego Haldia Petrochemical. Rocz-

na wartość sprzedaży międzynarodowej firmy Basell szacowana jest na ponad 9 mld dolarów, natomiast wartość produkcji płockiej firmy Basell Orlen Polyolefins przewidywana jest w najbliższym okresie na 700 mln euro. Przewidywane potrojenie dotychczasowej produkcji polietylenu i polipropylenu w Polsce posiada decydujące znaczenie dla krajowej produkcji tworzyw sztucznych, co m.in. ma ogromne znaczenie dla planowanego rozwoju Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego.

Pierwszym prezesem Rady Nadzorczej był Zbigniew Wróbel. Od powstania firmy Basell w Płocku w 2003 r. do kwietnia 2007 r. funkcję prezesa Zarządu pełnił dr Hartmut Lueker, obecnie spółką zarządza Paul Augustowski. Ostatnio nastąpiła zmiana na stanowisku wiceprezesa — Wido Waleputa zastąpił dr inż. Dick Stolwijk.

PERN Przyjaźń SA

Z początkiem stycznia 1999 r. PERN przekształcił się w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. Będący w eksploatacji PERN ropociąg Przyjaźń składa się z dwu nitek o średnicy 630/520 mm i 820 mm (od granicy z Białorusią do granicy z Niemcami). Dla potrzeb transportu pneumatycznego wybudowano rurociągi dla benzyny i oleju napędowego z Płocka w okolice: Warszawy, Koruszek, Poznania, Częstochowy oraz Bydgoszczy. Spółka w ostatnim okresie znacznie rozbudowała swoją bazę magazynową na Plebance.

Pierwszy Zarząd Spółki Akcyjnej PERN Przyjaźń funkcjonował w trzyosobowym składzie z prezesem Henrykiem Janczewskim na czele, natomiast Rada Nadzorcza liczyła pięć osób. Od 25 sierpnia 2000 r. do 17 grudnia 2001 r. spółką zarządzał nowy Zarząd w składzie: Krzysztof Spandowski (prezes) i członkowie: Janusz Granatowicz i Andrzej Żelechowski. Kolejny Zarząd kierowany przez Stanisława Jakubowskiego (byłego prezydenta miasta Płocka) funkcjonował do października 2004 r. W jego składzie uczestniczyli: Andrzej Żelechowski, Grzegorz Ligor i Sławomir Stachowicz.

Szefem następnego Zarządu i dyrektorem naczelnym został Wojciech Tabiś, który zarządzał PERN-em do lutego 2006 r. Do Zarządu Spółki pod jego kierownictwem weszli: Grzegorz Ligor — dyrektor ds. technicznych; Sławomir Stachowicz — dyrektor ds. finansów i zarządzania kapitałem; Andrzej Żelechowski — dyrektor ds. eksploatacji systemów. Przewodniczącym Rady Nadzorczej był Krzysztof Czeszejko-Sochacki.

Po Wojciechu Tabisiu prezesem Zarządu spółki został Lech Marek Gorywoda. W składzie Zarządu spółki znaleźli się: Stanisław Trzop (dyrektor ds. technicznych), Sławomir Stachowicz (dyrektor ds. finansów i zarządzania majątkiem), Cezary Lewandowski (dyrektor ds. prognoz i rozwoju) oraz Marcin Jastrzębski. Funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej pełnił Mirosław Skowerski. Następnie okresowo funkcję p.o. prezesa pełnił Stanisław Trzop. Kolejny Zarząd pod kierownictwem prezesa Krzysztofa Gana funkcjonował w składzie: Marcin Jastrzębski — dyrektor ds. strategii spółki, Stanisław Trzop — dyrektor ds. technicznych, Stanisław Stachowicz — dyrektor ds. gospodarczych, Leszek Moskwiak — dyrektor ds. finansów i zarządzania kapitałem. Radzie Nadzorczej w tym czasie przewodniczył Przemysław Wipler. Do 2008 r. Następny Zarząd pracował w składzie: Artur Zawartko (prezes), Marcin Jastrzębski (wi-

ceprezes ds. strategii spółki), Mariusz Skowronek (wiceprezes ds. inwestycji), Sławomir Stachowicz (dyrektor ds. gospodarczych, reprezentant załogi).

Obecnie w Zarządzie Spółki zasiadają: Krzysztof Spandowski — prezes, Marek Litka — członek, Jerzy Komorowski — członek, Sławomir Stachowicz — członek. Przewodniczącym Rady Nadzorczej jest Grzegorz Kłoczko.

Operator Logistyczny Paliw Płynnych sp. z o.o.

We wrześniu 2006 r. spółka Naftobazy zmieniła nazwę na Operator Logistyczny Paliw Płynnych sp. z o.o. w Płocku. Jej rodowód sięga 1997 r., gdy spółka powstała w wyniku wydzielenia paliwowych baz magazynowych z Centrali Produktów Naftowych CPN SA. W dniu 1 stycznia 1997 r. ze struktur CPN SA wydzielono Dyрекcję Baz Magazynowych Naftobazy, natomiast 1 lipca 1997 r. jednostka ta została zarejestrowana jako spółka prawa handlowego. Przyjęto jej nazwę: CPN Dyrekcja Baz Magazynowych Naftobazy sp. z o.o. Przeniesienie udziałów z CPN SA do Nafty Polskiej SA nastąpiło 12 kwietnia 1999 r.

Powstanie Naftobaz umożliwiło dostęp do pojemności magazynowych wszystkim operatorom działającym na rynku paliwowym kraju, poczynając od pojedynczych prywatnych właścicieli stacji benzynowych — kończąc na rafineriach. W 22 bazach paliw, które należą do Spółki, są prowadzone intensywne działania modernizacyjne i inwestycyjne, których zadaniem była poprawa poziomu świadczonych usług (składowanie oraz przeładunek paliw). Równocześnie zintensyfikowano pracę terminali przeładunkowych w Małaszewiczach, Narewce, Zawadówce i Chruścielu (terminale kolejowe na granicy wschodniej) oraz w Dębogórzcu (terminal morski). Spółka w najbliższym czasie planuje przejęcie rurociągów produktowych, co spowoduje, że wszystkie elementy logistyki paliwowej znajdują się pod jednym zarządem. Zapewni to równoprawny dostęp wszystkim kontrahentom rynku paliwowego.

Obecnie Zarząd Spółki funkcjonuje w składzie: Arkadiusz Siwko — prezes, Dariusz Fajkowski — wiceprezes, Zbigniew Bednarski — członek, Piotr Dura — członek. Przewodniczącym Rady Nadzorczej jest Adam Taracha.

CNH Polska sp. z o.o.

W wyniku zaistniałej sytuacji finansowej i produkcyjnej w Spółce Bizon (utworzonej na majątku państwowej FMŻ) nastąpiło przejęcie jej przez New Holland, światowego lidera w produkcji i sprzedaży maszyn rolniczych i budowlanych. Nowy właściciel w istniejących halach zainstalował w 1999 r. nowoczesne linie produkcyjne dla nowej generacji kombajnów zbożowych — TC59. W tymże roku firma przyjęła nazwę New Holland Bizon Sp. z o.o. i funkcjonowała jako jeden z zakładów działających w międzynarodowych strukturach koncernu Case New Holland. Prezesem spółki został dotychczasowy prezes spółki Bizon Janusz Majchrzak, który tę funkcję pełnił do października 2003 r.

W dniu 15 listopada 1999 r. nastąpiła fuzja kapitałowa New Holland i amerykańskiej firmy Case International (drugiego potentata działającego w tych samych bran-

zach). W efekcie tej fuzji powołano CNH Global N.V. funkcjonującą w 17 państwach z centralą firmy w Stanach Zjednoczonych. W roku 2001 rozpoczęto w Płocku produkcję seryjną kombajnów serii TC56 i AL59. Począwszy od 2002 r. zmieniono nazwę firmy na CNH Polska Sp. z o.o. oraz zaczęto produkcję pras serii: NH 544 i Case IH RBX. Obecnie fabryka zajmuje powierzchnię około 20 ha i zatrudnia około 700 pracowników. Od 2003 r. funkcję prezesa Zarządu spółki pełni Luc de Splentere. Obecnie dyrektorem operacji przemysłowych jest Zbigniew Pokorski, dyrektorem finansowym — Wioletta Łakoma, prokurentem — Paweł Tomaszewski.

Centromost Stocznia Rzeczna w Płocku sp. z o.o.

Utworzona w 1998 r. na majątku upadłej Płockiej Stoczni Rzecznej Spółka Centromost należy do największych w kraju stoczni rzecznych. Po wstępnych trudnościach, wynikających głównie z konieczności zabiegów o powrót na rynki Europy Zachodniej i przekonaniu instytucji finansowych o stabilnej sytuacji Spółki, nastąpił okres dynamicznego jej rozwoju. Wykorzystano istniejące zapotrzebowanie rynków na nowe typy statków (z dwupozyciowymi kadłubami — podwójne dno i podwójna burta), głównie chemikaliowców (eliminujących z dróg przewozy ładunków niebezpiecznych), a także kontenerowców do przewozu ładunków masowych.

Dotychczas Spółka zwodowała ponad 60 statków. Poza budową statków rzecznych i ich wyposażenia Spółka wykonywała również stalowe konstrukcje budowlane, m.in. część konstrukcji dla II przeprawy mostowej przez Wisłę w Płocku. Sprefabrykowane przez Mostostal Płock elementy płaskie scalano w duże jednostki montażowe i transportowano je na miejsce montażu (dla części nurtowej nowego mostu — w 100 proc., natomiast dla części zalewowej — w 50 proc.).

Obecnie w Centromości pracuje ok. 250 pracowników, natomiast w firmach podwykonawczych ok. 150 osób. Zarząd Spółki od 1998 r. stanowią: Andrzej Suhecki — prezes i dyrektor naczelny oraz Krzysztof Małkiewicz — wiceprezes i dyrektor ds. produkcji. Kierownictwo firmy uzupełniają: Bogdan Dobrzański — prokurent i dyrektor ds. technicznych, Stanisław Beca — prokurent i dyrektor ds. finansowo-handlowych oraz Jadwiga Stańczak — główny księgowy.

Płockie Zakłady Drobiarskie Sadrob SA

Płockie Zakłady Drobiarskie Sadrob SA uzyskały w 2003 r., jako pierwszy zakład przetwórczy w Polsce, dotacje z programu SAPARD (unijny program finansowego wspierania programów dostosowywania rolnictwa do gospodarki rynkowej w krajach stowarzyszonych, oczekujących na członkostwo w Unii Europejskiej) na zrealizowanie inwestycji niezbędnych dla produkcji drobiarskiej zachowującej standardy Unii Europejskiej. W efekcie wykonanych inwestycji uzyskano w 2005 r. certyfikat uprawniający do sprzedaży produktów we wszystkich krajach UE. Spółka ta należy do czołówki krajowych firm drobiarskich, które stwarzają warunki techniczne i organizacyjne dla Dobrej Praktyki Higienicznej i Dobrej Praktyki Produkcyjnej w ramach HACCP.

Pol-Mot Longinus

Na bazie Spółdzielni Ogrodniczo-Pszczelarskiej utworzono w 1995 r. w lewobrzeżnym Płocku spółkę Pol-Mot Longinus, która produkowała dżemy, kompoty oraz eksportowała schłodzone owoce. W 1998 r. firma została odkupiona przez międzynarodowy koncern spożywczy Hero AG ze Szwajcarii, którego reprezentuje w Polsce spółka Schwartau. Koncern rozbudował dotychczasową bazę wytwórczą o halę produkcyjną oraz biurowiec, co spowodowało czterokrotny wzrost zatrudnienia. Dokumentację budowlaną opracowała spółka projektowa Budoplan.

Restauracje Mc Donald's

Pierwszą w mieście restaurację sieci Mc Donald's wybudowano w okresie czerwiec — wrzesień 1999 r. niedaleko zbiegu ulic J. Piłsudskiego i Otokińskiej, obok nowego budynku ZUS i pomnika Z. Padlewskiego. Druga restauracja powstała rok później na Podolyszczach Północ u zbiegu ulic Wyszogrodzkiej i Armii Krajowej, obok stacji paliw Orlen.

Nowe firmy przemysłowe przy ul. W. Zglenickiego

W ostatnim okresie wzdłuż wschodniej strony ul. W. Zglenickiego (na wprost PKN Orlen) powstały nowe obiekty przemysłowe utworzone przez liczące się w kraju i zagranicą spółki: Brenntag Polska, Schulman Polska i Schmidt Polska.

Płocki Park Przemysłowo-Technologiczny SA

W 2002 r. podpisano „List intencyjny o wspólnej realizacji projektu Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego”, w którym Urząd Miasta Płocka wraz z PKN Orlen SA zobowiązały się do wniesienia potencjału intelektualnego, technicznego i udziału finansowego w realizację projektu. Dalszym krokiem, inicjującym funkcjonowanie Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego (PPP-T), było podpisanie 7 listopada 2003 roku przez przedstawicieli Miasta Płock i PKN Orlen SA porozumienia wstępnego w przedmiocie ustalenia zasad współpracy oraz określenia wzajemnych zobowiązań stron porozumienia.

W dniu 14 lipca 2004 roku ustanowiono podmiot zarządzający strukturą PPP-T w formie kapitałowej spółki prawa handlowego pod nazwą Płocki Park Przemysłowo-Technologiczny Spółka Akcyjna (PPP-T SA), w której po połowie udziałów objęły: Miasto Płock i PKN Orlen SA. Dokładnie w miesiąc po powołaniu, w dniu 14 sierpnia 2004 roku PPP-T SA złożyła wniosek aplikacyjny dla projektu „Pierwszy etap budowy infrastruktury technicznej, materialnej Parku Przemysłowego w Płocku” o współfinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, działanie 1.3 Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm. Konkurs prowadzony za pośrednictwem Agencji Rozwoju Przemysłu SA zakończył się dla spółki — beneficjenta pomocy finansowej — pełnym sukcesem i uzyskaniem współfinansowania tego projektu z funduszy UE na kwotę, która łącznie z wkładem jednostki sa-

morządu terytorialnego — Gminy Płock, wyniosła 45 mln złotych. W tym samym też dniu zawarto trójstronne porozumienie pomiędzy Gminą Płock, PKN Orlen SA oraz PPP-T SA, określające zasady współpracy i wzajemne zobowiązania stron w procesie organizacji, realizacji i zarządzania Płockim Parkiem Przemysłowo-Technologicznym w aspekcie realizacji projektu, dla którego złożono wnioszek o dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W dniu 2 listopada 2004 roku Prezydent Miasta Płocka, Prezes PKN Orlen SA oraz Rektor Politechniki Warszawskiej sygnowali trójstronne porozumienie o współpracy w zakresie działalności naukowo-badawczej, w ramach projektu tworzenia Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego w Płocku.

W latach 2005–2006 spółka sukcesywnie realizowała proces inwestycyjny w ramach projektu „Pierwszy etap budowy infrastruktury technicznej materialnej Parku Przemysłowego w Płocku”, oddając kolejno do użytkowania:

- ❑ w grudniu 2005 r. — Centrum Administracyjne Parku Przemysłowego składające się z czterech obiektów przystosowanych do funkcji administracyjno-biurowych z zapleczem konferencyjnym i socjalnym o łącznej powierzchni użytkowej 5 tys. m²;
- ❑ we wrześniu 2006 r. — infrastrukturę wodno-kanalizacyjną na strefach 3–6 obejmującą łącznie 26,9 km sieci oraz infrastrukturę telekomunikacyjną obejmującą 4,4 km światłowodu;
- ❑ z końcem grudnia 2006 r. — sieci centralnego ogrzewania (3,4 km) oraz drogi wewnętrzne (9,3 km) wraz z kanalizacją opadową i oświetleniem, obejmujących również zakończony w październiku 2006 r. główny ciąg komunikacyjny Parku Przemysłowego, tj. ul. Długą.

W dniu 5 grudnia 2006 roku spółka uzyskała wpis na „Indykatywną Listę Projektów Inwestycyjnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007–2013” dla opracowanego programu rozwoju PPP-T pod nazwą „Budowa i rozwój komponentu technologicznego i naukowo badawczego PPP-T” dla ponadregionalnej działalności innowacyjnej, o łącznej szacowanej wartości 238 mln złotych.

Funkcję prezesa Zarządu Spółki Akcyjnej PPP-T do marca 2007 r. sprawował Krzysztof Lewandowski. Na stanowisku wiceprezesa funkcjonowali kolejno Sulika Kamińska i Adam Trojanowski. Obecnie prezesem jest Jarosław Troch (wcześniej pełnił funkcję dyrektora handlowego w kilku międzynarodowych firmach, ostatnio pełnomocnik prezidenta ds. rozwoju gospodarczego i aktywnych form zwalczania bezrobocia); wiceprezesem — jest nadal Adam Trojanowski.

Spółki Orleńskie

Polski Koncern Naftowy Orlen SA w ramach kolejnej restrukturyzacji wydzielił m.in. dawne służby remontowe w odrębne przedsiębiorstwa specjalistyczne i budowlano-remontowe (spółki z o.o.). Między innymi powstały: Petro Remont (remonty instalacji produkcyjnych); Petro Mechanika (dawne Centralne Warsztaty); Petro Tel; Petro Eltech; Petro EnergoRem; Petro Wod-Kan; Orlen Automatyka; Orlen Wir; Orlen

Projekt (dawne Zakładowe Biuro Projektów przy Petrochemii). W styczniu 2003 r. powstało Orlen Laboratorium, natomiast w kwietniu 2003 r. — Orlen Asfalty. Równocześnie należy odnotować powstanie nowych firm petrochemicznych, które wzorem jednostki podstawowej przy ul. W. Zglenickiego wybudowały lub budują nowe siedziby (np. Orlen Polimar).

Likwidacja dużych przedsiębiorstw przemysłowych

Pomimo ogromnych wysiłków załóg przedsiębiorstw państwowych dla ratowania swoich zakładów przed bankructwem, w większości przypadków, twarde zasady gospodarki rynkowej uniemożliwiały pozytywne zakończenie tych działań. Próby wspomaganie załóg pracowniczych przez władze miejskie zazwyczaj nie przynosiły zamierzonych efektów, a tylko przedłużały agonię tych podmiotów gospodarczych.

Z początkiem 2002 r. ogłoszono upadłość spółki dziewiarskiej Cotex. Przedsiębiorstwo w latach świetności zatrudniało ponad 2000 pracowników, głównie kobiet. Na jesieni 2003 r. ogłoszono upadłość Cukrowni Borowiczki (zakładową oczyszczalnię ścieków przejęły Wodociągi Płockie).

ENERGETYKA

W Zakładzie Energetycznym Płock SA, jako jednej z pierwszych spółek sektora elektroenergetycznego, podjęto działania związane z outsourcingiem procesów biznesowych, które doprowadziły do powstania Grupy Kapitałowej ZEP SA. W wyniku kolejnych przekształceń w Grupie Kapitałowej ZEP SA zamiast siedmiu rejonów energetycznych funkcjonowały dwie spółki dystrybucyjne, spółka obrotowa oraz spółka realizująca funkcje Centralnej Dyspozycji Ruchu i Telefonicznego Centrum Zgłoszeniowego. W dniu 1 stycznia 2005 r. Zakład Energetyczny Płock SA wraz ze spółkami tzw. Grupy G-8 wszedł w skład Koncernu Energetycznego Energa SA i do 1 lipca 2007 r. funkcjonował jako Koncern Energetyczny Energa SA Oddział w Płocku. W wyniku procesu rozdzielenia obrotu i dystrybucji energii elektrycznej i przejściu przez KE Energa SA roli niezależnego operatora systemu dystrybucyjnego (OSD) na obszarze określonym w koncesji na dystrybucję energii zakład od 1 lipca 2007 r. przyjął nazwę Energa-Operator Oddział w Płocku.

W wyniku konsolidacji Koncernu Energetycznego Energa SA z Zespołem Elektrowni Ostrołęka SA została utworzona Grupa Kapitałowa Energa. W skład Grupy wchodzi spółki: Energa SA, Energa-Operator SA (wraz z kilkadziesiątoma spółkami powiązanymi kapitałowo, w tym Energa-Obrót SA — dawny KE Energa SA) i Zespół Elektrowni Ostrołęka SA. Funkcję podmiotu zarządzającego Grupą pełni spółka zarządzająca Energa SA. W Grupie Kapitałowej Energa znajdują się obecnie: Energa SA, jej dwie spółki zależne (Energa-Operator SA i Zespół Elektrowni Ostrołęka SA) oraz powiązane kapitałowo ze spółką Energa-Operator: 44 spółki zależne i pięć spółek powiązanych. Po Zdzisławie Ptaku płockiej jednostce energetycznej kolejno szefowali: Piotr Siennicki, Stanisław Barański, Krzysztof Leśniewski i Jarosław Gos (obecnie).

Prezesa spółek zależnych w latach 1995–2008 na koniec kwietnia 2008r.:

- ❑ Zakład Energetyczny Płock — Dystrybucja Zachód sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Rejon Energetyczny Sierpc sp. z o.o.): po Zbigniewie Morozie — od 28 kwietnia 2006 r. Wojciech Zadura;
- ❑ Zakład Energetyczny Płock — Dystrybucja Wschód sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Rejon Energetyczny Ciechanów sp. z o.o.): po Januszu Kowalskim, Stanisławie Barańskim, Arkadiuszu Sachmata, od dnia 23 kwietnia 2007 r. — Tomasz Kałużyński;
- ❑ Twoja Energia sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Rejon Energetyczny Płock sp. z o.o.): po Zbigniewie Wilickim, Barbarze Puto, Romanie Pionkowskim, Celinie Przybylskiej, Edmundzie Michalskim, od początku 2008 r. — Krzysztof Rogaliński;
- ❑ Zakład Energetyczny Płock — Operator Sieci Rozdzielczej sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Rejon Energetyczny Gostynin sp. z o.o.): po Jerzym Drzazga, Zbigniewie Morozie, od 1 listopada 2001 r. — Celina Przybylska;
- ❑ Zakład Energetyczny Płock — Multienergetyczne Przedsiębiorstwo Sieciowe sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Rejon Energetyczny Płońsk sp. z o.o.): po Wojciechu Dajwłowskim, Bogdanie Wieczorku, Stanisławie Barańskim, Jakubie Dziedzicu, Leszku Jędrzejczaku, od 1 grudnia 2004 r. — Andrzej Maciejewski;
- ❑ Zakład Energetyczny Płock — Centrum Techniki Energetycznej sp. z o.o.: po Stanisławie Szymańskim, Wiesławie Kamińskim, od 2007 r. — Krzysztof Rychlik;
- ❑ ZEP — INFO sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Centrum Informatyczne sp. z o.o.): po Krzysztofie Rogulskim, Leszku Jędrzejczaku, Hannie Nowickiej, Stanisławie Szymańskim, Sławomirze Waszczuku, od 2007 r. — Katarzyna Gonta-Grabiec;
- ❑ Zakład Energetyczny Płock — Centrum Wykonawstwa Specjalistycznego sp. z o.o.: po Jerzym Turkowskim, Jacku Szubstarskim, Marcinie Stryczyńskim, od 26 kwietnia 2006 r. — Andrzej Komosiński;
- ❑ ZEP — MOT sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Centrum Motoryzacji i Transportu Sp. z o.o.): po Janusz Kłysz, od 14 maja 2001 r. — Jacek Dobrosielski;
- ❑ Zakład Energetyczny Płock — Centrum Handlowe sp. z o.o.: po Grzegorz Zgorzelskim, Barbarze Puto, od 1 stycznia 1998 r. — Jan Górski;
- ❑ ZEP — INPRO sp. z o.o. (dawniej Zakład Energetyczny Płock — Centrum Projektowania i Realizacji Inwestycji sp. z o.o.): po Jerzym Rynkiewicz, od 1 kwietnia 1999 r. — Wojciech Wudarski;
- ❑ Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Energetyki Elektroinstal sp. z o.o. — Raciąż: po Adamie Gamrot, Henryku Jarząbek, od 17 kwietnia 1999 r. — Dariusz Matuszewski.

Obecnie w skład kierownictwa Koncernu Energetycznego Energa SA — Oddział w Płocku wchodzi: Jarosław Gos — dyrektor generalny, Jacek Białecki — dyrektor ds. handlowo-finansowych, Bożena Pius — główny księgowy, Tadeusz Ferens — dyrektor Biura Spraw Pracowniczych.

DYSTRYBUTORZY I PRODUCENCI MATERIAŁÓW I ELEMENTÓW BUDOWLANYCH

Orlen Asfalt sp. z o.o.

Orlen Asfalt jest jedną z największych w kraju firm produkujących i sprzedających asfalty. Spółka została zarejestrowana 21 lipca 2003 r. Udziałowcami spółki są PKN Orlen SA (ok. 82,5 proc.) i Rafineria Trzebinia (ok. 17,5 proc.). Na stan załogi 150 pracowników, w Płocku jest zatrudnionych ok. 100 osób, w tym ok. 55 przy produkcji asfaltu. Firma produkuje obecnie: asfalty drogowe, asfalty modyfikowane Orbiton, asfalty przemysłowe, lepiki i specyfiki asfaltowe oraz asfalty wielorodzajowe Bitrex. Kolejni prezesi Spółki: Stanisław Styk, Wojciech Hetkowski, Mirosław Wrona i Piotr Heinrich. W ramach Zarządu kierowanego przez Mirosława Wronę funkcjonowali Jacek Podgórski (dyrektor finansowy) i Andrzej Zdzienicki (dyrektor produkcji). Od marca 2006 r. funkcjonuje Zarząd pod kierownictwem prezesa Piotra Heinricha (dyrektor generalny), w którym zasiadają: Remigiusz Miecznikowski (dyrektor finansowy), Andrzej Zdziennicki (dyrektor produkcji) i Lech Krzysteczko (dyrektor handlowy).

Zakład Produkcyjno-Handlowy BEM

Utworzony w 1984 r. przez Jana Brudnickiego nieduży zakład rzemieślniczy, zajmujący się produkcją budowlanych elementów stalowych, sukcesywnie się rozwijał i obecnie funkcjonuje jako spółka rodzinna BEM Brudniccy. W 1991 r. zakład rozpoczął produkcję drzwi antywłamaniowych oraz bram garażowych. Począwszy od drugiej połowy lat 90. wdrożono systemy profili stalowych, co wzbogaciło ofertę firmy o przeszklone drzwi i ścianki przeciwpożarowe produkowane w systemie szwajcarskiej firmy Jansen oraz płaszczowe drzwi przeciwpożarowe w systemie austriackiej firmy Domoferm. Równocześnie dla potrzeb budownictwa mieszkaniowego dla obiektów istniejących jak i nowo budowanych zaprojektowano tanie i wysoce estetyczne drzwi stalowe profilowe, mogące konkurować z nowoczesnymi systemami aluminiowymi. W wyniku dynamicznego rozwoju produkcji oraz szerokiego zapotrzebowania na rynku na asortymenty proponowane przez firmę, tymczasowe hale produkcyjne zostały zastąpione nowoczesnym budynkiem biurowo-produkcyjnym.

W efekcie znacznie zwiększono możliwości produkcyjne firmy oraz uzyskano kompleksową obsługę klienta od procesu doradztwa poprzez sprzedaż, montaż i serwis. Kolejna rozbudowa zakładu nastąpiła w 2006 r., gdy zwiększono powierzchnię produkcyjną dla potrzeb nowoczesnej produkcji drewnianych drzwi i ścianek przeciwpożarowych. Obecnie zatrudnienie przekroczyło 450 osób. Bogata i wielokierunkowa propozycja wyposażenia obiektów w produkty z zakresu ślusarki i stolarki budowlanej o wysokiej jakości i atrakcyjnych cenach znalazła szczególnie duże uznanie w Warszawie i Trójmieście. Konsekwentny rozwój przedsiębiorstwa na przestrzeni blisko 25 lat pozwolił na wypracowanie stabilnych rozwiązań technicznych dostosowanych do potrzeb kolejnych inwestycji. Poszerzenie gamy produktowej umożliwiło realizację zleceń generalnych wykonawców w obiektach użyteczności publicznej. Na

liście realizacji, w których uczestniczyła firma, znajdują się prestiżowe obiekty, które na trwałe wpisały się w krajobraz naszego kraju. Wymienić można m.in.: budynki Metropolitan oraz Rondo 1 w Warszawie, Andersię Tower w Poznaniu, Arkady Wrocławskie, Galerię Bałtycką w Gdańsku, Galerię Krakowską, Manufakturę w Łodzi i Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu.

BEM jest członkiem Polskiej Izby Przemysłowo-Handlowej Budownictwa, będącej największą i najstarszą organizacją samorządu gospodarczego, działającą w branży budowlanej. Firma należy także do Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej. Na gruncie regionalnym przedsiębiorstwo jest członkiem Izby Gospodarczej Regionu Płockiego a Jan Brudnicki jest jej prezesem.

Firma przez cały okres swojej działalności była laureatem licznych plebiscytów oraz została wyróżniona wieloma nagrodami. Instytucja branżowa jaką jest Związek Polskie Okna i Drzwi przyznawała firmie w 2006 i 2007 r. Wyróżnienie za ponadprzeciętną dynamikę sprzedaży. Godna podkreślenia jest także przynależność firmy do grona Gazel Polskiego Biznesu, czyli najdynamiczniej rozwijających się przedsiębiorstw w kraju. Przynależność do elitarnego grona potwierdził Puls Biznesu.

Wraz z upływem czasu w strukturze przedsiębiorstwa znaleźli się kolejni członkowie rodziny Brudnickich: żona Ewa oraz synowie właściciele Mariusz i Paweł. Przejęli oni część obowiązków związanych z prowadzeniem firmy i stanowili motor napędowy do wzmożonego rozwoju oraz dalszej ekspansji przedsiębiorstwa.

Obecnie BEM jest firmą rodzinną, w której każdy ze współwłaścicieli piastuje własne stanowisko: Jan Brudnicki jest prezesem, Ewa Brudnicka pełni funkcję dyrektora finansowego i administracyjnego, Mariusz Brudnicki jest dyrektorem handlowym, natomiast Paweł Brudnicki objął stanowisko dyrektora technicznego.

Początkowo właściciele zarządzali firmą osobiście, jednak z upływem czasu wraz z rozwojem firmy poszerzyli skład Zarządu, w którym znaleźli się: Łukasz Jaworski — z-ca dyrektora handlowego, Dawid Żeberkiewicz — z-ca dyrektora handlowego ds. realizacji, Cezary Rutkowski — z-ca dyrektora technicznego ds. jakości i wdrożeń, Marek Lewandowski — z-ca dyrektora technicznego ds. produkcji, Piotr Domosławski — kierownika produkcji, Stanisława Ziarko — kierownika montażu.

Budmat sp. z o.o.

Budmat sp. z o.o. jest również przykładem efektywnego rozwoju jednostki gospodarczej na skalę kraju. Utworzona w 1991 r. przez Bogdana Więcka hurtownia materiałów budowlanych obecnie funkcjonuje jako liczący się w kraju i za granicą dystrybutor i producent pokryć dachowych i systemów elewacyjnych. W ramach kontynuacji szybkiego wzrostu z lat 90. firma w 2000 r. zmodernizowała park maszynowy i otworzyła Zakład Produkcyjny w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz rozszerzyła profil produkcji w Zakładzie w Płocku (uruchomiła nową linię produkcyjną). W 2001 r. oddano do użytku nową reprezentacyjną siedzibę firmy w Płocku oraz powołano nową spółkę Budmat-Auto, zajmująca się handlem i naprawą pojazdów, jak również prowadzeniem salonu samochodowego Peugeot. W tymże roku powstał Zakład Produkcyjny

w Mysłowicach na Dolnym Śląsku, którego specjalizacją jest produkcja stalowych pokryć dachowych (obecnie funkcjonuje jako oddział handlowy firmy Budmat Południe.

W kolejnych latach kierownictwo Budmatu kontynuowało tworzenie nowych jednostek organizacyjnych:

- ❑ w 2002 r. powołało Oddział Handlowy w Poznaniu;
- ❑ w 2003 r. uruchomiło nowe linie do produkcji blach falistych i blach trapezowych w Płocku, Mysłowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim;
- ❑ w 2004 r. utworzyło Zakład Produkcyjny w Pruszczu Gdańskim (tłoczenie blachochodachówek i profilowanie blach trapezowych) i rozbudowało park maszynowy w Mysłowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim;
- ❑ w 2005 r. uruchomiło nowe linie do produkcji blach trapezowych i kaset ściennych w Płocku oraz wyodrębniło Spółkę Budmat Transport, świadczącą usługi w zakresie m.in. spedycji transportu kolejowego i międzynarodowego;
- ❑ w 2006 r. utworzyło Stalowe Centrum Serwisowe (usługi w zakresie przetwarzania blach stalowych i kwasoodpornych), powołało Zakład Produkcyjno-Handlowy w Ciechanowie, otworzyło Biuro Techniczno-Handlowe w Warszawie oraz powołało samodzielną spółkę Budmat Południe (utworzoną z połączenia zakładów produkcyjnych w Ostrowcu Świętokrzyskim i Mysłowicach);
- ❑ w 2007 r. powołało Biuro Techniczno-Handlowe Budmat Stalowego Centrum Serwisowego w Szczecinie i Biuro Techniczno-Handlowe Budmatw Krakowie. W tymże roku powstały dwie spółki zagraniczne: Budmat Ukraina oraz Budmat Europa Sud w Rumunii.

Nowoczesne sposoby zarządzania, podnoszenie standardów produkcji i umiejętne zdobywanie klientów ulokowały Budmat w krajowej czołówce dystrybutorów materiałów budowlanych, wykończeniowych i wyrobów hutniczych. Potwierdzeniem standardów produkcji oraz nowoczesnego i efektywnego systemu zarządzania są uzyskane certyfikaty. Od 2001 r. tygodnik „Polityka” umieszcza Budmat w corocznym rankingu na liście 500 największych przedsiębiorstw w Polsce. W 2003 r. firma została laureatem w IV edycji rankingu Gazele Polskiego Biznesu, organizowanego przez „Puls Biznesu” i „Coface Intercredit Poland”. W 2006 r. w ramach rankingu dziennika „Rzeczpospolitej” Budmat znalazł się na „Liście 500 największych firm Rzeczpospolitej”.

Wektra

Firma Wektra głównie zajmuje się sprzedażą materiałów budowlanych, pokryć dachowych, izolacji, okien dachowych i różnych materiałów wykończeniowych. Główna siedziba firmy znajduje się w Płocku. Działalność handlową prowadzą również oddziały w Ciechanowie, w Kutnie i we Włocławku.

Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych Kontener sp. z o.o.

PPEB Kontener począwszy od 1991 r. jako producent segmentów kontenerowych o wszechstronnych funkcjach sukcesywnie poszerza zakres swego działania i usług. Firma obecnie zajmuje się produkcją, transportem i montażem oraz dzierżawą i na-

prawą kontenerów o różnym przeznaczeniu. W zależności od zamówień dotychczas produkowane kontenery uwzględniały głównie potrzeby: mieszkalno-hotelowe, administracyjno-socjalne i handlowo-magazynowe. W ostatnim okresie poszerzono produkcję o kontenery: na modułowe stacje paliw, na myjnie samochodowe oraz na platformy wiertnicze. Ponadto produkowane są kontenery specjalistyczne: technologiczne, łącznościowe, energetyczne, wojskowe i ekologiczne (m.in. do zbiórki i segregacji odpadów). Firma posiada system zapewnienia jakości ISO 9001-2000; świadczy kompletne usługi serwisowe z zakresie dostawy, montażu i najmu produkowanych obiektów kontenerowych. Dotychczas produkcja znajdowała nabywców w kraju, w Niemczech i w Rosji (m.in. na Syberii).

Przedsiębiorstwo opanowało zasady budownictwa modułowego, które stanowi nowe podejście do budownictwa wielofunkcyjnego. Obiekty stawiane w tej technologii realizowane są nieporównanie szybciej niż obiekty w technologiach tradycyjnych, ponadto w wyniku braku stałego powiązania z podłożem możliwy jest w razie konieczności demontaż i przeniesienie w inne miejsce oraz zmiana przeznaczenia. Budynki wykonywane w technologii modułowej można montować w różnych warunkach terenowych, o każdej porze roku oraz w zależności od przeznaczenia praktycznie biorąc o dowolnych wymiarach.

Obecnie spółką zarządzają: Jerzy Wiktorski (prezes), Zbigniew Wiktorski (wiceprezes, dyrektor generalny), Zbigniew Kulik (wiceprezes).

Hurtownia Wytrobów Hutniczych Admar

Obecnie Admar posiada ponad czterystu stałych odbiorców swoich produktów na terenie niemal całej Polski. Firma ma ugruntowaną pozycję na regionalnym rynku stali, dysponuje trzema hurtowniami materiałów budowlanych w Płocku, Cekanowie i Maszewie. W krótkim czasie, po paru latach kilkusobowy początkowo zespół pracownicy, przekształcił się w prężnie działającą firmę, zatrudniającą ok. 80 osób. Admar obsługuje duże inwestycje, m.in. budowę hal stalowych, obiektów użyteczności publicznej oraz bloków mieszkalnych. Firmą od 1999 r. zarządza właściciel Marian Byliński.

PRZEDSIĘBIORSTWA I SPÓŁKI BUDOWLANO-MONTAŻOWE

PBU Vectra s.j.

Spośród firm budowlanych szczególnie wyróżniła się Spółka PBU Vectra, w ostatnich ośmiu latach jest firmą wiodącą w Płocku. Firma, wywodząca się z Petrobudowy jest kierowana od 17 lat przez Marka Graczykowskiego, zatrudnia obecnie ok. 750 pracowników. Vectra specjalizuje się w budownictwie ogólnym i mieszkaniowym o wysokim standardzie, należy jednak zaznaczyć, że wybudowała również szereg interesujących obiektów przemysłowych. Roboty budowlano-montażowe realizuje przede wszystkim jako generalny wykonawca z wysoko ocenianym zespołem sił własnych.

Z upływem czasu następował rozwój techniczny i ekonomiczny firmy. Poza budownictwem mieszkaniowym pojawiły się zamówienia związane z budownictwem

usługowym. Wzrost poziomu technicznego i technologicznego przedsiębiorstwa pozwalał na skuteczny udział w przetargach związanych z zamówieniami publicznymi oraz na wykonywanie zadań związanych z robotami inżynieryjnymi oraz budownictwem przemysłowym.

W 1998 r. władze spółki podjęły decyzję o podniesieniu jakości swoich usług. Wysoka jakość oferowanych usług oraz obsługi klientów poparta została uzyskaniem w 2000 r. certyfikatów systemu jakości ISO 9002:1994 w zakresie prac budowlanych w systemie generalnego wykonawstwa. Analogiczny certyfikat uzyskała Vectra II w zakresie produkcji mieszanek betonowych. Posiadanie certyfikatów pozwoliło nie tylko utrzymać się na rynku, ale również skutecznie konkurować z innymi firmami w branży.

Vectra SA

Na początku 2007 r. nastąpiło połączenie dwóch spółek jawnych o nazwie vectra, tj. PBU Vectra (usługi budowlane w systemie generalnego wykonawstwa) i PBU Vectra II (betoniarnia i transport mieszanki betonowej). W wyniku połączenia powstała spółka akcyjna Vectra z siedzibą w Płocku. Kolejne przeobrażenie własnościowe nastąpiło we wrześniu 2007 r., gdy Vectra SA została przejęta przez Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych Pol-Aqua SA, której prezesem jest Marek Stefański.

Aktualnie Vectra SA, funkcjonująca w Grupie Kapitałowej Pol-Aqua, zatrudnia ok. 700 wykwalifikowanych pracowników w prawie wszystkich zawodach budowlanych. Przy wykonywaniu zadań inwestycyjnych w zakresie budownictwa przemysłowego, mieszkaniowego i ogólnego firma wykorzystuje najnowsze technologie i materiały wchodzące na rynek budownictwa, jak i nowoczesny, specjalistyczny sprzęt i transport budowlany, będący na wyposażeniu przedsiębiorstwa. Vectra SA posiada certyfikat Systemu Zarządzania Jakością PN-EN ISO 9001:2001 oraz certyfikat systemu AQAP 2120:2003 umożliwiający realizowanie zamówień dla NATO.

Obecnie spółką kierują: Marek Graczykowski — prezes Zarządu oraz dyrektor generalny; Grzegorz Ligor — członek Zarządu oraz dyrektor ds. przygotowania produkcji; Dariusz Bobko — członek Zarządu oraz dyrektor ekonomiczny; Włodzimierz Brożek — dyrektor ds. produkcji; Lucjan Przykłota — dyrektor zakładu produkcji pomocniczej; Barbara Łakoma — główny księgowy; Jarosław Przybylski — z-ca dyrektora ds. produkcji; Marcin Przykłota — z-ca dyrektora ds. produkcji; Zbigniew Grabowski — kierownik Biura Zarządu oraz pełnomocnik ds. systemów zarządzania jakością.

W składzie kadry kierowniczej (kierowników działów) funkcjonują: Jacek Dobrzyński — kierownik działu przygotowania produkcji i marketingu; Aneta Sikorska — kierownik działu fakturowania i rozliczeń; Maria Siwanowicz — inspektor ds. BHP; Stanisława Szelągowska — kierownik działu kadr; Krzysztof Jąderko — kierownik bazy sprzętu i transportu. Funkcje kierowników budów pełnią: Henryk Cieślowski, Jerzy Gawęcki, Mariusz Ignaczak, Antoni Iwaniuk, Czesław Jędrzejewski, Marek Kamiński, Marcin Karczmarczyk, Jacek Kludkowski, Jarosław Krawczyński, Piotr Lisiński, Grzegorz Olkusi, Radosław Piekarz, Arkadiusz Rodzeń, Adam Stunża, Bogusław Siwiński, Tomasz Wójcik i Krzysztof Żółtowski.

Mostostal Płock SA

Pozyskanie strategicznego inwestora — Mostostal Warszawa SA oraz współpraca w ramach grupy kapitałowej skupionej wokół tego przedsiębiorstwa daje możliwość pełniejszej realizacji strategii spółki, tj. pozyskiwania kontraktów z rynków pozalokalnych. Mostostal Płock posiada profesjonalny sprzęt oraz niezbędne certyfikaty: ISO 9001:2000, ISO 1401:2004 i AQAP 2120:2003, świadectwa kwalifikacyjne Urzędu Dozoru Technicznego, Polskiego i Niemieckiego Instytutu Spawalnictwa, jak również Ministerstwa Infrastruktury oraz Polskiego Rejestru Statków.

Obecnie firma realizuje następujące zlecenia: wykonawstwo i montaż konstrukcji stalowych (lekkich, średnich i ciężkich), zbiorników oraz urządzeń przemysłowych; roboty budowlane, instalacyjne, antykorozyjne i termoizolacyjne; rozruch urządzeń i instalacji; remonty i modernizacje instalacji przemysłowych, urządzeń technicznych i sprzętu montażowo-transportowego; usługi w zakresie robót spawalniczych, badań wytrzymałościowych, radiologicznych i ultradźwiękowych; usługi sprzętowe i transportowe. Mostostal Płock realizuje głównie prace na terenie PKN Orlen oraz dla PERN Przyjaźń SA, Operatora Logistycznego Paliw Sp. z o.o. (Naftobazy), IVG Terminal Silesia Sp. z o.o. i Pfeleiderer Grajewo SA. W trakcie Targów Nafta i Gaz w Warszawie zorganizowanych w dniach 23–24 września 2004 r. spółka otrzymała prestiżową nagrodę Grand Prix za wybudowanie pierwszego w Polsce zbiornika na paliwo o pojemności 100 tys. m³.

Skład Zarządu Spółki w latach 1999–2006: Wiktor Guzek — prezes, dyrektor generalny; Andrzej Orliński — członek Zarządu, dyrektor produkcji; Alicja Sulkowska — członek Zarządu, dyrektor ekonomiczno-finansowy; Leszek Frąckiewicz — prokurent, dyrektor marketingu i przygotowania produkcji. Funkcję dyrektora Zakładu Produkcji Konstrukcji pełnił Marek Solka.

Obecne kierownictwo firmy stanowią: Wiktor Guzek — prezes, dyrektor generalny; Leszek Frąckiewicz — członek Zarządu, dyrektor marketingu i przygotowania produkcji; Alicja Sulkowska — członek Zarządu, dyrektor ekonomiczno-finansowy; Paweł Rakowski — prokurent, dyrektor produkcji. Funkcję dyrektora Zakładu Produkcji Konstrukcji pełni Marek Solka. Rada nadzorcza funkcjonuje w składzie: Janusz Zieliński (zastępca przewodniczącego), Grzegorz Bartnik, Jarosław Popiołek, Andrzej Sitkiewicz i Miguel Vegas Solano.

Naftoremont sp. z o.o.

Spółka Naftoremont specjalizuje się w pracach wykonywanych dla przemysłu rafineryjno-petrochemicznego i chemicznego w zakresie budowy, modernizacji oraz remontów planowych, bieżących, pilnych i awaryjnych instalacji produkcyjnych, zbiorników, reaktorów, pieców, kolumn oraz rurociągów. Głównymi zleceniodawcami są: Grupa PKN Orlen SA i Grupa Lotos SA. Do grona ważnych zleceniodawców należy wymienić: Port Północny w Gdańsku (1999–2000), PERN Przyjaźń SA (budowa w latach 2002–2004 dwóch zbiorników o pojemności 100 tys. m³), Rafineria Możejki na Litwie (2003 r.), Anwil SA Włocławek oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA.

Firma funkcjonuje jako generalny realizator inwestycji, generalny wykonawca lub jako podwykonawca; samodzielnie wykonuje prace w branżach: budowlanej, mechanicznej, antykorozyjnej i izolacyjnej. Naftoremont dysponuje: bazą sprzętu i transportu (m.in. 17 dźwigami od 20 do 120 ton, w tym typu Grove i Coles), halami produkcyjnymi o powierzchni 7500 m², utwardzonym terenem do składowania i próbnego montażu — 6 ha oraz laboratorium badań nieniszczących. Załoga liczy ok. 600 osób. Począwszy od 2005 r. Naftoremont funkcjonuje w warszawskiej grupie Polimex – Mostostal SA.

Od 1 czerwca 2001 r. Spółką zarządzali: Jerzy Janiak — prezes, Jan Walczak — dyrektor ds. produkcji, Jan Milner — dyrektor ds. ekonomicznych, Henryk Miros — dyrektor ds. zabezpieczenia produkcji. Obecnie Zarząd pod kierownictwem prezesa Jerzego Janiaka pracuje w składzie: Henryk Miros — członek Zarządu, dyrektor techniczny; Barbara Czuchaj — prokurent, dyrektor ekonomiczny; Jan Walczak — dyrektor produkcji; Dariusz Zonenberg — dyrektor marketingu (prokurent).

Izokor SA

Początek omawianego okresu to lata szczególnie trudne dla budownictwa, w tym również dla Izokoru. Główne zadanie ówczesnego kierownictwa spółki akcyjnej w składzie: Ryszard Borkowski (prezes Zarządu), Grażyna Lipowska (członek Zarządu), Jarosław Rydzewski (członek Zarządu) oraz Jadwiga Marciniak (prokurent) — to dostosowanie się firmy do zmieniających się niekorzystnie warunków rynkowych. Rok 2005 był wyjątkowo trudny, ale w sposób szczególny zapisał się w historii firmy. Uchwałą Walnego Zgromadzenia z dnia 25 czerwca Spółka pozyskała strategicznego inwestora branżowego i weszła do silnej grupy kapitałowej Kaefer, światowego koncernu technologicznego reprezentowanego w ponad 40 krajach świata. Misją firmy jest „profesjonalne wykonawstwo izolacji oraz zabezpieczeń antykorozyjnych, spełniające oczekiwania klientów na rynku polskim i zagranicznym w harmonii ze środowiskiem naturalnym i bezpieczeństwem pracowników”.

Kierownictwo firmy w tym okresie stanowili: Ryszard Borkowski (prezes Zarządu), Ludwik Krzemiński (wiceprezes Zarządu ds. produkcji), Piotr Opat (wiceprezes ds. ekonomiczno-finansowych), Jadwiga Marciniak (prokurent), Zofia Markowska — główny specjalista ds. marketingu.

W 2005 r. firma zakończyła największy swój kontrakt a mianowicie izolację zmodernizowanej instalacji Olefiny II w PKN Orlen SA dla ABB Lummus. Poza tym spółka pracowała na instalacjach: Ekstrakcji Aromatów, Odsiarczaniu Benzyny Kringowej oraz Polipropylenu i Polietylenu (o wysokiej gęstości) dla Basell Orlen Polyolefins w Płocku. Brała udział w modernizacji Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin oraz modernizacji instalacji Biturox w Rafinerii w Gdańsku. Pozostałe place budów to: instalacja PET we Włocławku, MONDI Packaging Świecie SA i wiele innych. W tym okresie Spółka aktywnie realizowała prace izolacyjne za granicą: w Niemczech, Holandii, Belgii, Finlandii, Szwecji, Hiszpanii, Austrii, na Litwie i Łotwie.

W 2006 r. wdrożono w firmie Zintegrowany System Zarządzania Jakością, Ochroną Środowiska oraz Bezpieczeństwem i Higieną Pracy/SCC** wg norm ISO 9001, ISO

14001 i OHSAS/PN-N-18001 oraz wymagań SCC**. Pełnomocnikiem ds. ISO została Krystyna Peplowska.

W 2007 r. nastąpiły kolejne zmiany w Zarządzie Spółki. Na stanowisko prezesa Zarządu został powołany Robert Skrobisz (dyrektor regionalny Grupy Kaefer). Obecnie kadre zarządzającą spółką stanowią: Piotr Opat (wiceprezes ds. ekonomiczno-finansowych), Emil Sochacki (wiceprezes ds. produkcji), Tadeusz Czerny (dyrektor operacyjny), Marek Koprowicz (prokurent oraz dyrektor ds. sprzedaży i marketingu), Dorota Mączewska (główna księgowa), Zdzisław Lipowski (kierownik działu obsługi osobowej). Funkcję dyrektorów Oddziałów pełnią: Roman Piękowski (Oddział Pomorze w Gdańsku), Grzegorz Suliński (Oddział Mazowsze w Płocku), Andrzej Zalewski (Oddział Wielkopolska w Koninie) oraz Krzysztof Kiliński (Oddział Kujawsko-Pomorski w Toruniu) i jego zastępca — Marian Rauchfleisch.

Elektrobudowa Katowice SA

Elektrobudowa Katowice SA wykonywała roboty specjalistyczne swojej branży w zrealizowanych instalacjach na terenie PKN Orlen i Basell Orlen Polyolefins oraz w obiektach modernizowanych w PKN. Aktualnie Spółka jako generalny wykonawca realizuje pod klucz, przy zapewnieniu ciągłej pracy wszystkich instalacji, wymianę przestarzałych rozdzielnic 30 kV na własne rozdzielnice inteligentne w specjalnym unikatowym wykonaniu, które zaprojektowano wyłącznie dla Orleń. Od sierpnia 2000 r. prezesem Spółki Akcyjnej Elektrobudowa Katowice jest Jacek Fałtynowicz, natomiast funkcję dyrektora oddziału w Płocku do czerwca 2006 r. pełniła Jadwiga Sosnowska.

Obecnie płocką jednostką (Oddział Spółki Rynek Przemysłu) zarządzają: Piotr Żaguń (dyrektor Biura Realizacji Projektów), Jan Wiśniewski (dyrektor Realizacji) i Artur Godos (dyrektor Marketingu i Przygotowania Realizacji).

Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych SA

Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych to najstarsza płocka firma budowlana. Przedsiębiorstwo działa w branży mostowej. Od początku zajmuje się budowaniem, modernizowaniem i remontami mostów, wiaduktów, estakad, kładek, tuneli oraz budowli hydrotechnicznych. Początkowo w wyniku decyzji administracyjnych realizowało inwestycje głównie w północnej części kraju. Od 1992 r. po prywatyzacji funkcjonowało jako Spółka Akcyjna z siedzibą Zarządu w Płocku oraz Oddziałami: w Gdańsku, Włocławku, Warszawie i Poznaniu. W 2000 r. firma zatrudniała ok. 580 pracowników, w tym ok. 100 inżynierów i techników.

W 2005 r. firma stała się — poprzez Hydrobudowę 6 Warszawa SA — członkiem Grupy Kapitałowej Bilfinger Berger AG, który jest koncernem budowlanym o globalnym zasięgu. Współpracuje z renomowanymi biurami projektowymi i instytucjami naukowymi (z Instytutem Badawczym Dróg i Mostów w Warszawie oraz Instytutami Dróg i Mostów na Politechnikach: Warszawskiej, Gdańskiej, Wrocławskiej i Poznańskiej).

Dotychczas firma wybudowała ponad 1100 obiektów inżynierskich o łącznej długości ponad 225 kilometrów, poza Polską realizowała budownictwo mostowe w Iraku, Libii, Czechach i Niemczech. Wyrazem troski o jakość są certyfikaty: ISO 9001:2000 (RvA) i ISO 9001:2000 (UKAS) przyznane firmie przez Det Norske Veritas oraz certyfikat AQAP 2120:2003.

Firmą od 1989 r. zarządza Jerzy Lewandowski, funkcję zastępcy dyrektora ds. ekonomicznych od początku lat 90. pełni Alina Niedzielak, zastępcą dyrektora ds. marketingu od połowy lat 90. jest Tadeusz Drżdżewski. Zmiany w kadrze kierowniczej w minionych latach następowały tylko na stanowisku zastępcy dyrektora ds. technicznych, po Adamie Sobocińskim przez dwa lata był Wojciech Szwejkowski, a od 1 grudnia 2007 r. jest Marcin Lewandowski.

Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe Wereszczyński

Utworzone w 1982 r. przez Grzegorza Wereszczyńskiego przedsiębiorstwo prywatne w ciągu ćwierćwiecza sukcesywnie się rozwijało oraz poszerzało zakres robót. Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe Wereszczyński (obecna nazwa firmy) wypracowało sobie wiodącą w mieście oraz liczącą się na Mazowszu pozycję w branżach: elektroenergetycznej, telekomunikacyjnej, teletechniki i automatyki dla potrzeb przemysłu, energetyki i budownictwa. Obecnie firma wykonuje głównie: instalacje elektryczne i odgromowe, sieci kablowe i oświetleniowe, linie napowietrzne, stacje transformatorowe i rozdzielnie, centrale i instalacje telefoniczne.

Firma posiada system jakości ISO 9001: 2000, w październiku 2001 r. uzyskała rekomendację Stowarzyszenia Elektryków Polskich w zakresie robót elektroenergetycznych. Osiągnięciem w skali krajowej było trzykrotne odznaczenie firmy Medalem Europejskim w zakresach: produkcji rozdzielnic elektrycznych oraz wykonawstwa robót elektroenergetycznych i telekomunikacyjnych. Od lutego 2000 r. firma jest członkiem Business Centre Club, któremu użycza swoją siedzibę dla potrzeb spotkań i imprez. Firma poszerzyła ostatnio zakres swoich specjalizacji o roboty ogólnobudowlane, m.in. realizuje w generalnym wykonawstwie roboty drogowe. Obecnie firmą PIU Wereszczyński zarządzają: Grzegorz Wereszczyński (właściciel) oraz Tomasz Duch (dyrektor generalny).

Henczke — Budownictwo sp. z o.o.

Z dniem 1 sierpnia 2006 r. dotychczasowa firma inżynierska Stangpol zmieniła nazwę na Henczke-Budownictwo. Ostatnio spółka rozszerzyła profil wykonawczy i poza robotami liniowymi wodno-kanalizacyjnymi realizuje budownictwo mostowe i mieszkaniowe (poza Płockiem). Firma ta wyróżnia się na płockim rynku dobrą organizacją pracy i stosowaniem kompleksowej komputeryzacji w procesie zarządzania. Prezesem Zarządu jest Piotr Robert Raczkowski, dyrektorem ds. technicznych — Michał Żurawski, kierownikiem Biura Projektów we Włocławku — Maciej Bończyk, a pełnomocnikiem ds. organizacji budownictwa mostowego — Jacek Mordzak. Kierownikami budów są: Mieczysław Mrzygłód, Elżbieta Żłobińska i Zbigniew Dobies.

Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w Płocku SA

Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w Płocku w 2001 r. przekształciło się w spółkę akcyjną. Do 2007 r. Zarząd spółki funkcjonował w składzie: Leszek Pietrzak — prezes, Stanisław Nastalek — zastępca prezesa i Jadwiga Michalak — główna księgowa i prokurent. Obecnie od 2007 r. spółką zarządza Andrzej Niewczas.

Przedsiębiorstwo Budowlano-Remontowe Izo-Mar plus s.c.

Funkcjonująca od 1984 r. spółka cywilna Przedsiębiorstwo Budowlano-Remontowe Izo-Mar od 2001 r. funkcjonuje pod nazwą Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe Izo-Mar plus. Podstawowym zakresem działania firmy jest budownictwo ogólne i remonty budowlane, wykonuje również modernizacje instalacji technologicznych oraz rekonstrukcje obiektów zabytkowych.

Firma dotychczas zrealizowała m.in.: budynki mieszkalne i pawilony usługowe trzykondygnacyjne (w Płocku i Warszawie), Budynek administracyjny dla Komendy Wojewódzkiej Policji w Płocku, Dom Pomocy Społecznej w Brwilnie k. Płocka, szkoły z salami gimnastycznymi (w regionie płockim), modernizację rynku w Drobinie, sieci ciepłownicze w Ciechanowie oraz trzy obiekty restauracyjne (w Moskwie i Mińsku). Inwestycje w większości były realizowane kompleksowo na zasadzie generalnego wykonawcy w oparciu o własnych pracowników (średnie roczne zatrudnienie ok. 60 pracowników). Firmę zorganizował Marek Zadrozny, który do obecnej chwili pełni funkcję prezesa, od 2001 r. na stanowisku dyrektora jest Radosław Kober.

Temax s.j.

Powołana w 1992 r. spółka jawna Temax wykonuje przede wszystkim roboty instalacyjno-budowlane. Firma specjalizuje się w wykonawstwie: instalacji wod-kan., c.o., c.w. i gazowych; przecisków i przewiertów pod jezdniami i torami; odwodnień igłofiltrami i studniami depresyjnymi; ścianek szczelnych z grodzic stalowych oraz w montażu kotłowni olejowych i gazowych. Ostatnio firma oferuje wykonawstwo robót ogólnobudowlanych oraz roboty wyburzeniowe. Spółką od początku zarządzają właściciele: Maria Kopcińska i Janusz Lipczewski. Dyrektorem technicznym jest Robert Kopciński.

Wałęsa, Rybicki, Malara sp. jawna

Firma Zakład Instalacji Wod.-Kan., CO i Gazu Arkadiusz Wałęsa i Sp-ka utworzona w 1990 r. po 10 latach funkcjonowania na płockim rynku budowlanym została w 2001 r. przekształcona w firmę o nazwie Wałęsa, Rybicki, Malara sp. jawna. Spółka ta specjalizuje się w branży instalacyjno-inżynieryjnej z zastosowaniem najnowszych technologii. Obecnie zarządzają nią: Arkadiusz Wałęsa, Krzysztof Rybicki i Lech Malara.

Zakład Budowlano-Instalacyjny Turbud sp. z o.o

Spółkę Zakład Budowlano-Instalacyjny Turbud powołał ostatni dyrektor Płockiego Kombinatoru Budowlanego Włodzimierz Turkowski, który od utworzenia spółki

pełni funkcję prezesa. Od 2007 r. firma funkcjonuje w strukturach warszawskiej firmy Polimex-Mostostal SA. Spółka przez cały okres istnienia głównie realizuje roboty budowlano-montażowe na terenie PKN Orlen. Poza budownictwem przemysłowym firma prowadziła roboty w obszarze budownictwa mieszkaniowego w Płocku. Obecnie załoga liczy ok. 150 pracowników. W kierownictwie firmy obecnie pracują: Magda Kicińska — główna księgowa, Maria Michalak — kierownik działu kadr, Andrzej Drożyński — główny mechanik, Wanda Sylwestrzak — kierownik działu przygotowania produkcji, Ewa Bledzewska — z-ca kierownika działu przygotowania produkcji, Ryszard Witek — kierownik robót budowlanych, Jan Brzozowski — kierownik robót sanitarnych, Krzysztof Czerwiński — kierownik robót sanitarnych, Kazimierz Tomaszewski — kierownik robót.

PBP Petrobudowa

W 1996 r. PBP Petrobudowa, jako przedsiębiorstwo państwowe, utraciło statut samodzielności. Kolejnych zarządców komisarycznych mianowały organy założycielskie, początkowo wojewoda płocki, później wojewoda mazowiecki. Przedsiębiorstwem zawiadywali kolejni zarządcy komisaryczni: najdłużej Waldemar Wyrzykowski (od 1996 do 2002), Krzysztof Marcinkiewicz, Marek Zadrożny, Leszek Guzowski, Sławomir Antonik oraz Jarosław Roszczypaka. W tym okresie funkcję dyrektora ds. produkcji pełnili: Ryszard Dołhun, Leszek Marcinkiewicz, Henryk Zuchmantowicz i Andrzej Kijek (od 2001). Z dniem 1 lipca 2007 r. zakończył się okres naprawczy w Petrobudowie i dotychczasowy zarządca komisaryczny Jarosław Roszczypaka został mianowany dyrektorem naczelnym. Na przełomie wieków (w okresie szefowania przez zarządcę komisarycznego Waldemara Wyrzykowskiego) nastąpił w Petrobudowie wzrost sił wykonawczych, w tym odbudowa sił własnych. Pozwoliło to na realizację kilku większych zadań inwestycyjnych, jak: wytwórnia dachówek BRAAS w Płońsku, osiedle mieszkaniowe Maksis w Ożarowie Mazowieckim k. Warszawy, pawilon handlowo-usługowy przy ul. A. Mickiewicza w Płocku oraz zabudowa ul. Obrońców Helu na Podolszyczach Północnych w Płocku (zespół domków jednorodzinnych i kompleks obiektów wielorodzinnych z małymi mieszkaniami).

PHU Kołodziejski

Funkcjonująca od 1990 r. firma PHU Kołodziejski obecnie realizuje obiekty usługowe, mieszkalne i przemysłowe. Firmą zarządzają: Maciej Kołodziejski (właściciel), Tomasz Grabowski (dyrektor ds. technicznych), Przemysław Olejniczak (kierownik robót) i Eugeniusz Rutkowski (kierownik robót).

PR-B Wistbud

Firma Wistbud założona przez Wiesława Lewandowskiego w 1995 r. sukcesywnie się rozrasta. W związku z przyjętą strategią specjalizacji (m.in. montażu hal stalowych i produkcji konstrukcji stalowych) w 2005 r. firma zakupiła zaplecze produkcyjno-magazynowe w Proboszczewicach (po zlikwidowanym płockim Instaluu).

Przedsiębiorstwo Robót Instalacyjnych Elwod sp. z o.o.

Pośród specjalistycznych spółek z o.o. utworzonych z potencjału Petrobudowy oraz Holdingu Petro SA przetrwała do dziś tylko jedna niewielka firma Przedsiębiorstwo Robót Instalacyjnych Elwod sp. z o.o., która zajmuje się obsługą techniczną sieci dróg terenu zapleczo-magazynowego przy kombinacie rafineryjno-petrochemicznym w Płocku — po dawnej PBP Petrobudowa i jej byłych podwykonawcach. Po Janie Górnickim od grudnia 2004 r. spółką zarządza Bogusław Górzynski.

Laser-Met Sp. z o.o.

Laser-Met Sp. z o.o. specjalizuje się w cięciu laserem dowolnych kształtów blach i innych materiałów. Dysponuje halą produkcyjną o powierzchni 1400 m² (z suwnicą). Spółka posiada niemieckie wycinarki laserowe firmy Trumf oraz maszyny do obróbki metali sterowane komputerem: plazmowe (UXD-P-2000) i płomieniowe (CXC-P 3500, Vanad Arena Proxima), jak również wiertarko-frezarki Chiron. Laser-Met realizuje zamówienia dla wielu branż, w tym m.in. również z branży budowlanej. Spółka głównie współpracowała z: Ajmeksem — Andrzej Bielicki, Petromechaniką, Naf-toremontem oraz Przedsiębiorstwem Wdrożeniowo Produkcyjnym w Katowicach. Spółka średnio zatrudnia ok. 50 pracowników. Firma została założona w 2002 r. przez Andrzeja Bielickiego, Grzegorza Lewickiego i Instal Płock SA. Funkcję prezesa objął Grzegorz Lewicki, który to stanowisko sprawuje aktualnie. W 2006 r. nastąpiła zmiana w składzie wspólników. Udziały po ojcu Andrzeju Bielickim przejęli: córka Karolina Bielicka i syn Andrzej Bielicki.

Likwidacja dużych przedsiębiorstw budowlanych

Zakład Budowlano-Montażowy Krupiński Sp. z o.o. przestała praktycznie realizować roboty na terenie Płocka, natomiast nadal po przekształceniu funkcjonuje w Warszawie. Spółka drogowo-budowlana Dromost w 2002 r. utraciła płynność finansową i gdy w lutym 2003 r. nie doszło do ugody z wierzycielami, Sąd ogłosił jej upadłość. W 2005 r. po nagłej śmierci właściciela została zlikwidowana firma prywatna Ajmex — Andrzej Bielicki. Właściciel firmy — dyrektor generalny Andrzej Bielicki zarządzał firmą przez 15 lat, w ostatnim okresie funkcję dyrektora ds. technicznych pełnił Andrzej Karwat. W tymże roku przestały też funkcjonować PUS Cover i Instal.

SPÓŁKI PROJEKTOWE I INWESTORSKIE

Orlen Projekt SA

Utworzona w 1998 r. spółka Petro Projekt SA (na bazie Zakładowego Biura Projektów w Petrochemii, które powstało w październiku 1972 r.) zmieniła 21 listopada 2001 r. nazwę na Orlen Projekt. Pierwszym prezesem został Dariusz Nowaliński (1998–2003), po nim funkcję tę piastował Zbigniew Rakowiecki (2003–2006). Członkami Zarządu Spółki byli: Tomasz Sieradzki, Robert Kwiatkowski, Krystyna Korsak, Celina Olszewska i Włodzimierz Garwacki. Od 2006 r. spółką zarządza Wiesław Gon-

tarek, funkcję zastępcy prezesa pełni członek Zarządu Andrzej Czarzasty, na stanowisku dyrektora ds. technicznych jest Włodzimierz Garwacki, a jego zastępcą jest Zbigniew Lenczewski. Na koniec października 2007 r. firma zatrudniała 186 pracowników, w tym 142 osoby z wyższym wykształceniem. W okresie 35 lat funkcjonowania tej specjalistycznej jednostki projektowej opracowywano dokumentację nowych instalacji chemicznych i modernizacji obiektów w przedsiębiorstwach przemysłu rafineryjnego i petrochemicznego. Poza Płockiem zrealizowano duże zamówienia projektowe dla Rafinerii Nafty w Gdańsku (m.in. instalacja Izokrakingu) oraz dla Bazy Paliw w Ostrowie Wielkopolskim. Na zlecenie płockiego Kombinatoru wykonano m.in. dokumentację modernizacyjną dla Reformingu I, Elektrociepłowni, Centralnej Oczyszczalni Ścieków, Olefin II. Należy zaznaczyć, że firma praktycznie biorąc, uczestniczyła w projektowaniu i modernizacji prawie wszystkich płockich instalacji.

Budoplan s.j.

Spółka Budoplan opracowała dokumentację projektu technicznego drugiego mostu przez Wisłę w Płocku. Ta płocka, rodzinna firma Józefa i Teresy Krawczyków i ich syna Piotra dla wykonania projektu budowlanego i wykonawczego mostu utworzyła zespół międzynarodowy, w którego skład wchodził Jugosłowianin (Nikola Hajdin i Bratislav Stipanić — jako projektanci wiodący), Niemcy, Szwajcarzy i oczywiście Polacy — wychowankowie płockich szkół, absolwenci Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku: Teresa i Józef Krawczyk, Maria Nowak, Paweł Maciejewski, Piotr Krawczyk, Katarzyna Matyja, Marian Malowaniec, Kazimiera Markiewicz, Mirosława Gardecka-Szykiedans, Tomasz Dąbrowski i Krzysztof Denis. W projektowaniu mostu również uczestniczyli: Wojciech Trochymiak, Tomasz Królikowski, Henryk Czudek, Aleksander Bojavic, Serif Dunica, Milos Lazovic, Rade Hajdin, Miodrag D. Pavisic, Kos. M. Dragoljub, Nenad G. Markowic, Lubomir M. Vlajic, Stanko Bracic, Prosić J. Srdjan, Mannic, Svetislav Ratislav, Halina Boruszewska, Dorota Raźniewska, Anna Śliwińska, Krzysztof Łopacki, Wiktor Śliwiński, Franciszek Rytwiński. W trakcie budowy mostu Budoplan pełnił nadzór autorski a po zakończeniu robót opracował dokumentację powykonawczą.

Mazowieckie Biuro Projektów Mapro

Do 31 marca 2005 r. spółką pracowniczą Mazowieckie Biuro Projektów MAPRO zarządzali: Zbigniew Michalski (prezes), Stanisław Osowski (wiceprezes) i Zbigniew Ulicki (dyrektor). W okresie od 2005 do 2007 r. prezesem spółki był Zbigniew Ulicki, a funkcję wiceprezesa pełnił Stanisław Osowski. Od końca lutego 2007 r. prezesem spółki jest Jadwiga Wrona.

Biurowo Techniki Komunalnej Betek

Biurowo Techniki Komunalnej Betek funkcjonowało w omawianym okresie jako spółka Gminy Płock. Kolejni szefowie: Piotr Pikulski, Janina Stawecka, Paweł Gromunt i Andrzej Bromgau. Od 2005 r. firma, jako Betek-Nieruchomości, znajduje się w strukturach Miejskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego sp. z o.o.

Przedsiębiorstwo Inwestycji Komunalnych PIK s.j.

Przedsiębiorstwo Inwestycji Komunalnych PIK jest obecnie największym płockim deweloperem w budownictwie mieszkaniowym i ogólnym. Spółka poza działalnością deweloperską świadczy usługi w obszarach: organizowanie procesów inwestycyjnych oraz administrowanie wspólnot mieszkaniowych i współwłasności, a także obiektami (biurowymi, handlowymi i przemysłowymi). Dotychczas spółka zrealizowała: budynki mieszkalne — przy ul. Kazimierza Wielkiego (nr 9 i nr 11) i przy ul. Topolowej 5; budynki mieszkalno-usługowe — przy ul. Grodzkiej 6 i przy ul. Kazimierza Wielkiego 34 (segment A i B); budynek mieszkalno-usługowy z garażami — na skrzyżowaniu ulic 1 Maja i 3 Maja (obok Urzędu Skarbowego); hotel z restauracją — przy ul. Piekarskiej 9; budynek biurowy — przy ul. W. Zglenickiego 52c. Obecnie w trakcie realizacji jest budynek mieszkalno-usługowy z garażami — na skrzyżowaniu ulic S. Jachowicza i 1 Maja (obok Urzędu Skarbowego) oraz osiedle domków jednorodzinnych na skrzyżowaniu ulic Morelowej i Chmielnej w Imielnicy, natomiast w przygotowaniu do realizacji są dwa budynki mieszkalne przy ul. Strzeleckiej. Funkcję prezesa pełni Patryk Dzwonek.

ZAKŁADY, ZARZĄDY I SPÓŁKI KOMUNALNE

Wodociągi Płockie sp. z o.o.

Wodociągi Płockie Sp. z o.o., utworzona 30 kwietnia 1998 r. z przekształconego Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji, jest w obecnej formie organizacyjno-prawnej spółką gminną. Gmina Płock, reprezentowana na Zgromadzeniu Wspólników przez Prezydenta Miasta Płocka, posiada w niej 100 proc. udziałów.

Do podstawowych zadań firmy należy: zaopatrzenie ludności w wodę (pobór wody, jej uzdatnianie i dystrybucja); odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych; modernizacja istniejącego systemu wodno-kanalizacyjnego; rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnych; wykonywanie przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych; usuwanie awarii wodociągowych i kanalizacyjnych; czyszczenie sieci specjalistycznym sprzętem wysokociśnieniowym; wykonywanie specjalistycznych badań laboratoryjnych.

Od 2000 r. prowadzone są intensywne prace modernizacyjne sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W 2001 r. oddano do eksploatacji zmodernizowaną chlorownię, w której chlor zastąpiono dwutlenkiem chloru, natomiast w następnym roku dokonano modernizacji filtrów piaskowych. W 2002 r. poza uroczystymi obchodami z związku ze 110-leciem istnienia Wodociągów Płockich oraz wdrożeniem zintegrowanego systemu zarządzania jakością i środowiskiem (ISO 9001:2000 i 14001:2004) rozpoczęto działania, mające na celu wyłonienie inwestora dla sektora ściekowego.

W maju 2005 r. Rada Miasta Płocka udzieliła akceptacji dla zarządzania systemem wodno-kanalizacyjnym opartym na partnerskiej współpracy z podmiotem działającym jako spółka operatorska. W tymże roku Spółka wdrożyła system controllingu operacyjnego, natomiast w 2006 r. nastąpiła recertyfikacja systemu zarządzania jakością i środowiskiem zgodnie z normą 9000:2001 i 14001.

Obecny skład Zarządu: Marek Naworski (prezes — od 1998 r.), Jacek Małecki (wiceprezes — od 2002 r.), Wiesława Szymańska (główna księgowa — od 2006 r.). W składzie Rady Nadzorczej funkcjonują: Jerzy Nowakowski — przewodniczący (dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Płocka), Kinga Dygowska-Wojtalewicz — wiceprzewodnicząca (radca prawny Urzędu Miasta Płocka), Helena Krajewska — sekretarz.

PEC — Płocka Energetyka Ciepła sp. z o.o.

W pierwszym okresie funkcjonowania Płockiej Energetyki Ciepłej (w latach 1997–2003) Spółką zarządzał Zarząd jednoosobowy, którego prezesem była Janina Sobótka-Skiba. W 2003 r. powołano nowy dwuosobowy Zarząd w składzie: Piotr Przepałkowski (prezes) oraz Bogdan Bor (wiceprezes). Nowy Zarząd dzięki intensywnym działaniom restrukturyzacyjno-organizacyjnym urzeczywistnił wieloletnie plany (sięgające lat 80.) związane z rozwojem infrastruktury ciepłowniczej w mieście, tj. budową magistrali ciepłowniczej o nazwie Nitka C. We wrześniu 2005 r. oddano do użytku tą tak długo oczekiwaną inwestycję o długości ok. 3,3 km i średnicy 400 mm, zasilającą osiedle Podolszyce Północ i Podolszyce Południe. Inwestycja ta umożliwiła Spółce dalszą rozbudowę sieci i przyłączy oraz w przyszłości pozyskiwanie nowych odbiorców ciepła.

Fortum Płock sp. z o.o.

W końcu 2005 r. Fortum Heat Polska spółka z o.o. nabyła od Gminy Płock 85 proc. udziałów w Płockiej Energetyce Ciepłej Spółka z o.o. Nowa Spółka została zarejestrowana pod nazwą Fortum Płock Spółka z o.o. i należy do licznej rodziny firm Fortum — wiodącego koncernu energetycznego w krajach skandynawskich. Jego strategiczny obszar to kraje basenu morza Bałtyckiego. Fortum zajmuje się produkcją, dystrybucją oraz sprzedażą energii elektrycznej i ciepłej. Fortum Płock jest liderem na płockim rynku w zakresie przesyłu i dystrybucji oraz obrotu handlowego ciepłem. Z usług tej firmy korzysta około 75 proc. mieszkańców Płocka. Ciepło (w postaci gorącej wody) jest rozprowadzane do klientów poprzez sieć ciepłą o długości ok. 123 km. Odbiorcami ciepła są przede wszystkim spółdzielnie mieszkaniowe, zakłady przemysłowe i firmy usługowe. Nowym obszarem w działalności Spółki jest eksploatacja od grudnia 2006 r. kotłowni o mocy 20 MW w Toruniu. Kotłownia ta obecnie dostarcza parę przemysłową podmiotom gospodarczym.

Obecnie Rada Nadzorcza funkcjonuje w pięcioosobowym składzie, któremu przewodniczy Zdzisław Olejczyk — prezes Zarządu Fortum Heat Polska spółka z o.o. Zarząd Spółki stanowią: Piotr Przepałkowski — prezes, Bogdan Bor — wiceprezes i Bogdan Minczakowski — wiceprezes.

Miejski Zarząd Dróg w Płocku

W wyniku wprowadzenia w 1999 r. nowej ustawy o drogownictwie i podziale dróg publicznych na krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne nastąpiła likwidacja WDDM, która przekazała drogi krajowe i most przez Wisłę w Płocku do Miejskie-

go Zarządu Dróg. Od tego czasu całością problematyki dróg, mostów i przepustów w mieście zajmuje się tylko jedna organizacja. Kolejni dyrektorzy MZD począwszy od 1994 r.: Wojciech Chełstowski, Mariola Leszczyńska, Stanisław Markuszewski, Andrzej Niewczas, obecnie — Małgorzata Witczewska.

Zarządy dróg wojewódzkich i powiatowych

W związku z likwidacją z początkiem 1999 r. starego układu administracyjnego w kraju i reorganizacją krajowego drogownictwa dawna WDDM w Płocku zaczęła podlegać Marszałkowi Województwa Mazowieckiego z nowym zakresem działania — jako Rejon w Płocku Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie. Funkcję kierownika płockiego rejonu powierzono Stanisławowi Markuszewskiemu. W ciągu pierwszego roku działania MZDW nastąpiła reorganizacja i połączenie dwóch rejonów płockiego i gostynińskiego. Powstał nowy rozszerzony Rejon Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich z siedzibą w Gostyninie zarządzający drogami wojewódzkimi w regionie płockim (powiaty: gostyniński, płocki i sierpecki). Kierownikiem został Mirosław Karczmarek. Przy Staroście Płockim powstał w 1999 r. Zarząd Dróg Powiatowych z siedzibą w Płocku, którym od powołania kieruje Bogdan Sobieski, były dyrektor Przedsiębiorstwa Robót Drogowych w Płocku.

Zakład Usług Miejskich Muniserwis

Zakład Usług Miejskich Muniserwis zajmuje się dla potrzeb gminy Płock następującymi usługami: eksploatacją miejskich urządzeń komunalnych, usługami transportowo-sprzętowymi, robotami drogowo-inżynieryjnymi, zimowym utrzymaniem dróg i chodników, porządkiem na cmentarzu komunalnym i Miejskami Pamięci Narodowej oraz statecznością skarpy płockiej. Do 2000 r. wysypisko w Kobiernikach było nadzorowane przez Muniserwis. W ZUM Muniserwis do 2003 r. kadre kierowniczą pełnili: dyrektor Bogdan Chyczewski i z-ca dyrektora Andrzej Gryszpanowicz. Od 2003 r. dyrektorem jest Ireneusz Drozdowski, a jego zastępcą Andrzej Gryszpanowicz.

Płocka Gospodarka Remontowo-Budowlana

Płocka Gospodarka Remontowo-Budowlana jako gminna spółka Urzędu m. Płocka została w 2002 r. sprywatyzowana i zakupiona przez dwie firmy (m.in. przez Budrex).

Rynex sp. z o.o.

Spółka ta zarządza trzema kompleksami handlowymi: Płockie Centrum Handlowe (przy ul. R. Rembielińskiego), Targowisko Miejskie (przy ul. Bielskiej) i Giełda Towarowa (przy ul. Bielskiej). Powołana w 1996 r. RYNEX Sp. z o.o. była zarządzana kolejno przez prezesów Zarządu: Artura Jaroszewskiego (od 1996), Ryszarda Świątkowskiego (od 1999), Marka Kijka (od 2003) i Zbigniewa Leszczyńskiego (od 2008). W tym okresie w Zarządzie Spółki funkcjonowali: wiceprezes ds. technicznych Marek Kijek (1996–2001), wiceprezes ds. księgowości Zofia Witkowska (1996–2003), wiceprezes — dyrektor techniczny Krzysztof Kania (2002–2003) oraz wiceprezes Jan Jaworski (od 2003 r.).

Komunikacja Miejska Płock sp. z o.o.

W dniu 15 kwietnia 1998 r. decyzją Rady Miasta Płocka Zakład przekształcono w jednoosobową spółkę Skarbu Gminy Płock o nazwie Komunikacja Miejska Płock Sp. z o.o. Podstawowy zakres prac wykonywanych przez Komunikację Miejską to: usługi transportowe; usługi warsztatowe; przeglądy rejestracyjne pojazdów; usługi reklamowe. Obecnie KM Sp. z o.o. obsługuje 36 linii komunikacyjnych, których łączna długość wynosi 468 km. Spółka dysponuje 116 autobusami i zatrudnia 397 pracowników. Spółką kolejno zarządzali: Ryszard Kuligowski, Andrzej Forta, Marek Siwiecki, Paweł Śliwiński, Mieczysław Magierski. Obecnie firmą zawiaduje prezes Piotr Kamiński.

SITA — Płocka Gospodarka Komunalna sp. z o.o.

Spółka SITA — Płocka Gospodarka Komunalna została w 2000 r. utworzona na bazie firmy Płocka Gospodarka Komunalna, w którą w 1977 r. przekształcił się Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej. Podstawowe zadania spółki: gospodarka odpadami; utrzymywanie porządku; utrzymywanie zieleni; prowadzenie schroniska dla zwierząt; transport odpadów niebezpiecznych. Należy zaznaczyć, że SITA jest liderem na światowym rynku w zakresie oczyszczania i gospodarki odpadami. W naszym kraju grupa SITA jest właścicielem lub udziałowcem wielu składowisk odpadów oraz zakładów przeróbki odpadów, a także kilkunastu firm komunalnych. Firma stosuje technologie sprawdzone w krajach Unii Europejskiej. Spółką zarządzają: Krzysztof Izmałowicz — prezes; Tomasz Junkiert — wiceprezes.

Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Kobiernikach sp. z o.o.

W 1998 r. utworzono gminną spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Kobiernikach. Zadaniem tej spółki było wybudowanie zakładu i prowadzenie utylizacji odpadów komunalnych z terenu Płocka i okolic. W okresie od wiosny 1998 r. do 14 czerwca 2000 r. realizowano budowę ZUOK w Kobiernikach. Dzięki nowoczesnej inwestycji uzyskano utylizację: odpadów komunalnych (komunalnych zmieszanych), osadów ściekowych (z oczyszczalni ścieków) i odpadków zielonych (z wycinki traw). Ważnym zadaniem jest przyjmowanie surowców wtórnych zbieranych (w wyniku selektywnej zbiórki). Po segregacji odpadów uzyskuje się podwyższonej jakości surowce wtórne, natomiast z odpadów zielonych — polepszacz gleby humiks.

Obecnie spółki świadczące usługi w zakresie odbioru odpadów komunalnych, tj. SITA, Eko-Maz i Remondis zwożą odpady do ZUOK w Kobiernikach, natomiast Petro Remont obsługujący PKN Orlen, jako jedyna firma, dysponuje własnym składowiskiem odpadów. W latach 2003–2005 firmy dostarczały do Kobiernik średnio ok. 32 tys. ton rocznie. W tym okresie w zakładzie zebrano około: 499 ton papieru i tektury, 415,5 ton szkła oraz 361,6 ton tworzyw sztucznych. Orientacyjnie w wyniku segregacji odpadów uzyskuje się: surowce wtórne — ok. 7 proc., kompost — ok. 28,4 proc., przesyпка — ok. 35,4 proc. i balast — ok. 29,2 proc.

SPÓŁDZIELNIE MIESZKANIOWE, TBS-Y, ARS

Począwszy od 24 kwietnia 2001 r. Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa wraz z pozostałymi spółdzielniami podjęła działania zgodne z ustawą o zmianie prawa spółdzielczego lokatorskiego lub własnościowego do lokalu na prawo własności prywatnej mieszkania z gruntem.

W ostatnich latach w spółdzielniach mieszkaniowych mają miejsce roboty modernizacyjne: docieplanie ścian zewnętrznych i stropodachów, wykonywanie nowych elewacji z kolorystyką (uzgodnioną z Urzędem Miasta) oraz montaż zaworów pionowych na instalacji ciepłej wody.

Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa

Pomimo powołania w Płocku wielu spółdzielni mieszkaniowych Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa (PSM L-W) jest nadal wiodącą, liczy ok. 18 tys. członków. Razem z rodzinami w jej zasobach mieszka ponad 30 tys. lokatorów (czyli prawie tyle, ile liczą wszystkie pozostałe spółdzielnie). Jest jedną z największych spółdzielni mieszkaniowych w Polsce. Zasoby PSML-W obejmują powierzchnię ok. 95 ha, stanowią zwarte kompleksy budynków mieszkalnych na osiedlach: J. Kochanowskiego, Tysiąclecia, I. Łukasiewicza, Dworcowa i R. Rembieleńskiego.

W połowie 2005 r. najstarsza i największa płocka spółdzielnia mieszkaniowa jaką jest PSML-W zarządzała 293 obiektami, w tym 201 budynkami mieszkalnymi, w których znajdowało się 12 424 lokali mieszkalnych. Substancję mieszkalną spółdzielni stanowiło wówczas: 5 budynków wybudowanych w ostatnim dziesięcioleciu, 12 budynków posiadało od 10 do 19 lat, 73 budynki — od 20 do 29 lat oraz 111 budynków — od 30 i więcej lat.

Do końca stycznia 2007 r. Płocką Spółdzielnią Mieszkaniową L-W zarządzali: Bogumił Józefowski (prezes); Jan Rączkowski (wiceprezes) i Zofia Kędzierska (członek Zarządu), natomiast funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej pełnił — Tadeusz Biernat. Od 1 lutego 2007 r. funkcję prezesa Spółdzielni pełni Jan Rączkowski, zaś wiceprezesem jest Krystyna Weszczyńska. Obecnie na stanowisku przewodniczącego Rady Nadzorczej jest Ryszard Rydzewski.

Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa

W MSM po odejściu prezesa Andrzeja Laskowskiego Zarząd stanowią: Lech Chodkowski — prezes (od 27 IV 2002), Janusz Pawłowski (od 15 XI 1996) i Jolanta Dzikowska-Wróbel (od 1 X 1993).

Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Chemik

Aktualnie Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Chemik zrzesza około 2700 członków, a w jej zasobach zamieszkuje ok. 8 tys. osób. Spółdzielnia posiada 21 ha gruntów, w tym 6 ha przeznaczonych jest na rozwój inwestycyjny. Na terenach zabudowanych zarządza następującymi koloniami: Piękna, Centrum, Miedza, Kapliczka, Targowa i Przy Skarpie.

Od 18 października 2000 r. do chwili obecnej funkcję prezesa Spółdzielni pełni Włodzimierz Obidziński, natomiast na stanowisku wiceprezesa pracuje Krzysztof Marcinkiewicz (od 8 XI 1996); członkiem Zarządu (od 8 VI 2000) jest Anna Machała. Stanowisko Przewodniczącego Rady Nadzorczej w okresie 15 IV 1998–12 VII 1999 pełnił Tadeusz Piotrowski; obecnie przedstawiciela właściciela reprezentuje przewodnicząca Anna Durszlewicz.

Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa

Na koniec 2007 r. w gestii Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej było 47 budynków, w których zamieszkiwało 1714 osób.

Spółdzielnią zawiadują: Jerzy Wolniak — prezes Zarządu, Ireneusz Pokropski — z-ca prezesa ds. technicznych, Krystyna Prus — członek Zarządu (główny księgowy). Funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej w latach 1999–2005 pełnił Władysław Lewandowski, od 2005 r. funkcję tę sprawuje — Tomasz Szatkowski.

Spółdzielnia Mieszkaniowo-Lokatorska Komunalnik

Aktualnie Zarząd Spółdzielni stanowią: Henryk Lamparski (prezes od 2000 r.), Jerzy Kozarski, Anna Mieszczynska (główna księgową).

Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Budowlani

Zarząd Spółdzielni stanowią: Jerzy Fiłoniuk (prezes), Helena Suszko (pełnomocnik) i Lech Siemiątkowski (pełnomocnik). Do 2003 r. funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej sprawował Józef Krawczyk, natomiast po tej dacie do chwili obecnej — Małgorzata Rutecka.

Spółdzielnia Mieszkaniowa Centrum

Spółdzielnia Mieszkaniowa Centrum powstała w 1991 r. dla realizacji osiedla mieszkaniowego Centrum. W zasobach Spółdzielni jest osiem budynków położonych przy ulicy A. Gradowskiego oraz dwa obiekty przy ul. Z. Padlewskiego.

Zarząd Spółdzielni na początku obecnego wieku funkcjonował w składzie: Andrzej Feliks Mejer — prezes; Dominika Brudnicka — z-ca prezesa; Barbara Żołnierzak — członek; Urszula Dziubak — główna księgową. Piotr Wawszczak sprawował funkcję przewodniczącego Rady Nadzorczej.

Kolejny skład Zarządu: Janusz Dziegielewski — prezes, Danuta Brudnicka — z-ca prezesa, Andrzej Będlewski — członek. Począwszy od 28 listopada 2007 r. Zarząd funkcjonuje w składzie dwuosobowym: Janusz Dziegielewski — prezes, Krzysztof Sierpiński — z-ca prezesa, natomiast przewodniczącym Rady Nadzorczej jest Piotr Wawszczak.

Lokatorsko-Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Petrodom

Utworzona w 1995 r. Lokatorsko-Własnościowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Petrodom zarządzana jest od początku przez prezesa Stanisława Wrześniewskiego. W kolejnych składach Zarządu funkcję zastępcy prezesa pełnili: Sławomir Witkowski,

Grażyna Rutkowska (dwie kadencje), Tadeusz Cieszkowski i obecnie Henryk Kleczkowski, natomiast stanowisko sekretarza — Helena Miernik (dwie kadencje) i obecnie Maciej Prudło (dwie kadencje). Na stanowisku przewodniczącego Rady Nadzorczej jest Kazimierz Prudło.

W omawianym okresie Spółdzielnia poszerzyła obszar działania o Wspólnoty Mieszkaniowe: Na Skarpie 22, Topolowa 5, Armii Krajowej 78, oraz Medyczna 18, 20, 22 i 24, równocześnie na skutek nieporozumień niezawinionych przez Zarząd Spółdzielni z jej usług zrezygnowały Wspólnoty: Polna 18 i Medyczna 20. W marcu 2007 r. Zarząd Spółdzielni wykupił budynek hotelowy Petrobudowy (ul. J. Słowackiego 6) i zamienił funkcję budynku na mieszkalną oraz nadał prawa spółdzielcze zamieszkałym tam osób.

Spółdzielnia stosuje jedne z najniższych stawek opłat w Płocku za administrowanie powierzonymi nieruchomościami Wspólnot Mieszkaniowych. W ramach dalszego rozwoju Spółdzielni planowane jest m.in. rozpoczęcie budowy osiedla domów jednorodzinnych.

Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Płocku

Od wielu lat Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (MTBS) jest największym inwestorem budownictwa wielorodzinnego w mieście. Płocki MTBS jest zaliczany do najbardziej prężnych Towarzystw Budownictwa Społecznego w kraju. W ciągu pierwszych 10 lat wybudowało i zasiedliło ok. 1400 mieszkań.

W 2000 r. MTBS uplasowało się na czwartym miejscu w kraju pod względem ilości wybudowanych mieszkań w ramach TBS, natomiast w 2003 r. jako jedno z nielicznych TBS-ów w kraju i pierwsza firma administrująca nieruchomościami uzyskało certyfikat jakości ISO 9001-2000. W roku następnym Towarzystwo zajęło I miejsce w konkursie Mazowiecka Firma Roku 2003, natomiast w 2006 r. z okazji 10-lecia działalności spółki otrzymała medal Zasłużony dla Budownictwa. Towarzystwo zajmuje pierwsze miejsce w województwie mazowieckim w swojej branży. Zarząd Spółki stanowi jednoosobowo Mirosław Kłobukowski jako prezes MTBS. Od początku 2007 r. na stanowisku zastępcy dyrektora pracuje Ryszard Siedlecki.

Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej — Towarzystwa Budownictwa Społecznego

Z początkiem 2001 r. dyrektor Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej Andrzej Bromgau dokonał przekształceń jednostki i powołał MZGM-TBS Sp. z o.o. oraz został pierwszym prezesem Spółki. Na początku 2006 r. MZGM-TBS administrowało 24 nowymi budynkami (1288 lokali mieszkalnych), ponadto w swoim zasobie posiadało 385 mieszkań komunalnych oraz 1229 mieszkań należących do wspólnot mieszkaniowych. Po prezesie Andrzeju Bromgau spółką kierował Krzysztof Jaworski. Od października 2007 r. funkcję prezesa Zarządu pełni Rafał Kania, wiceprezesem jest Włodzimierz Moros. MZGM-TBS Sp. z o.o jest spółką prawa handlowego. W Spółce 100 proc. udziałów posiada Miasto Płock.

Zakres działalności Spółki obejmuje:

- budowę budynków wielorodzinnych z mieszkaniami na wynajem przy udziale partycypanatów,
- budowę mieszkań i budynków jednorodzinnych własnościowych,
- organizowanie i przeprowadzanie całego procesu inwestycyjnego,
- pomoc w uzyskaniu atrakcyjnych kredytów na zakup nieruchomości będących w ofercie firmy,
- administrowanie budynkami mieszkalnymi i lokalami użytkowymi, stanowiącymi własność Gminy Płock oraz budynkami będącymi w zarządzie, zleconymi w zarząd lub wspólnot mieszkaniowych,
- techniczną ochronę zasobów mieszkaniowych.

Agencja Rewitalizacji Starówki

W 1998 r. Urząd Miasta Płocka powołał Agencję Rewitalizacji Starówki ARS Sp. z o.o. Jednostka ta na terenie Starego Miasta: remontami i modernizacją budynków mieszkalnych, administracyjnych, użytku publicznego i handlowo-usługowych. Równocześnie zarządza nieruchomościami mieszkalnymi i niemieszkalnymi. Funkcje prezesa zarządu Spółki kolejno pełnili: Mieczysław Kamiński, Zofia Ulicka. Od czerwca 2007 r. prezesem Agencji Rewitalizacji Starówki jest Dariusz Sztanderski, zaś zastępcą prezesa — Sławomir Goszkowski.

Agencja Mieszkaniowa Twój Dom

Począwszy od 2001 r. na płockim rynku zaczęły powstawać pierwsze prywatne firmy w zakresie zarządzania zasobami mieszkaniowymi. Powołanie Agencji Mieszkaniowej Twój Dom w Płocku przez prezesa Wiesława Kaźmierczaka wytworzyło zdrową konkurencję w zakresie cen, jakości i utrzymania technicznego nieruchomości. Agencja ta utworzyła swoje oddziały m.in. w Warszawie, Częstochowie i Włocławku.

REWITALIZACJA STAREGO MIASTA

W oparciu o zatwierdzoną w kwietniu 1997 r. „Strategię rewitalizacji płockiej Starówki” począwszy od 1998 r. nastąpiło zwiększenie zakresu robót remontowych i modernizacyjnych na terenie Starego Miasta. Po zakończeniu modernizacji gmachu ratusza, w ramach dalszej rozbudowy siedziby Urzędu Miasta w okresie od połowy 1998 r. do połowy 1999 r. wykonano remont kapitalny skrzydła przy ul. Zduńskiej, w którym w części bliższej ratusza w latach 70. i 80. funkcjonował Ośrodek Obliczeniowy (ETO) Ministerstwa Ochrony Środowiska, natomiast w części dalszej budynek biurowy firmy kolportażowej Ruch. Równocześnie jako zamknięcie kompleksu obiektów Urzędu Miasta na odcinku od ul. Zduńskiej do ul. Kazimierza Wielkiego wybudowano czterokondygnacyjny segment.

W ostatnich latach Miejskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Społecznego włączyło się w rewitalizację Starówki. W okresie od wiosny 1997 do końca września 1999 r. na zle-

cenie MTBS firma Vectra wybudowała w generalnym wykonawstwie ciąg kamieniczek mieszkalno-usługowych pomiędzy ul. J. Kwiatka i Staromiejską. W latach 2000–2002 plac Trzynastu Straconych został zmniejszony w wyniku wybudowania przez znaną w kraju firmę Budizol Włocławek dwóch szeregów kamienic o stylizowanej architekturze, połączonych częściowo zadaszonym pasażem. Równocześnie zrekonstruowano dwie ulice: Synagogałną i Staromiejską. Inwestorem była Agencja Rewitalizacji Starówki.

Na zlecenie ARS przeprowadzono w 2005 r. remont elewacji dwóch zabytkowych kamienic przy Starym Rynku 17 i 19, wykonawcą była firma Zakład Remontowo-Budowlany Bogdan Gradecki. W maju 2006 r. zakończono remont kapitalny zabytkowej kamienicy przy Starym Rynku 7, w której mieszkał Wincenty Hipolit Gawarecki (1788–1852) — prawnik i historyk Mazowsza. W czerwcu 1997 r. po pożarze tego budynku (z lat dwudziestych XIX w.) wykonano tylko roboty zabezpieczające. W czerwcu 2006 r. zakończono remont elewacji zabytkowej kamienicy przy ul. Grodzkiej 8. W drugim półroczu tego roku wykonano remonty elewacji budynków przy ul. Jerozolimskiej 20 i ul. J. Kwiatka 9 oraz remont dachu budynku przy ul. Zduńskiej 2.

W ramach rewitalizacji Starówki we wrześniu 2006 r. została wyremontowana i zmodernizowana zabytkowa pierzeja przy ul. J. Kwiatka 15–25, w której narożna kamienica stanowi Dom Rabina (budynek pod numerem 25). Dokumentację wykonało płockie Biuro Architektoniczne Abrys (Andrzej Marciniak i Krzysztof Hibner). Wykonawcą robót była Vectra (kierownik budowy — Bogdan Mierzejewski). W konkursie Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa Budowa Roku 2006 MTBS sp. z o.o. w Płocku otrzymało wyróżnienie za rewitalizację tego obiektu.

We wrześniu 2006 r. przystąpiono do oznakowania budynków zabytkowych poprzez umieszczanie na ich elewacjach tablic informacyjnych (logo miasta oraz tekst o obiekcie po polsku i angielsku). Analogiczne, jednakże nieco odmienne są tablice umieszczane na zabytkach architektury gotyckiej (Płock jest jednym z kilku polskich miast, leżącym na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego).

BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE

W okresie od 1999 r. do lipca 2001 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Społecznego zrealizowało wysoki budynek mieszkalno-usługowy (z 6 szybami windowymi) przy ul. Szarych Szeregów i W. Sikorskiego według dokumentacji Pracowni Architektonicznej Krzysztof i Magdalena Kwiatkowscy. W latach 2001–2003 MTBS sfinansowało zespół budynków mieszkalnych wraz z uzbrojeniem terenu na osiedlu Sady na Podolszycach Południe według dokumentacji opracowanej przez Biuro Projektowe Mapro. MTBS wybudowało w 2005 r. trzy budynki na osiedlu Zagroda II w kolonii Miedza na Podolszycach Południe (ok. 200 mieszkań dla osób z listy oczekujących na mieszkania komunalne), natomiast połowie 2006 r. oddało na tym osiedlu kolejny budynek mieszkalny (przy ul. Czwartaków 18).

W sierpniu 2006 r. MTBS podpisało umowę z Vectrą na kompleksową realizację pod klucz zaprojektowanego osiedla mieszkaniowego na 180 lokali mieszkalnych

w czterech budynkach na osiedlu Podolszyce Południe przy al. Jana Pawła II. Dokumentację opracowali Andrzej Marciniak i Krzysztof Hibner z Biura Architektonicznego Abrys. Kierownikiem budowy został Henryk Cieślowski.

Z ważniejszych inwestycji, zrealizowanych na zlecenie Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej — TBS, należy wymienić budowę zespołu mieszkalnego osiedla Tarasowego wraz z garażami i infrastrukturą zewnętrzną w Zielonym Jarze przy ul. M. Wańkowicza. Dokumentację techniczną opracowała Betek Nieruchomości sp. z o.o., roboty budowlano-montażowe wykonała w latach 2004–2006 Vectra (kierownik budowy — Czesław Jędrzejewski). Budowę osiedla Słoneczny Park na tejże ulicy Vectra rozpoczęła w połowie 2005 r. W ostatnim okresie spółka zrealizowała dla MZGM TBS interesujący architektonicznie budynek przy ul. J. Kochanowskiego 5. Następnym terenem przewidywanym do zabudowy jest ul. F. Zubrzyckiego, ul. Żyzna i al. J. Kilińskiego.

Dla Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej Chemik na terenie Podolszyc Południe spółki Vectra i Zakład Budowlany K. Mostkowska — J. Sikorski wybudowały od 1997 do 2001 r. osiedle mieszkaniowe na kolonii Przy Skarpie, natomiast spółki Petro, Pel-Bud oraz Izo-Mar wykonały od 1998 do 2000 r. pierwszy etap Kolonii Miedza Targowa. Vectra wykonała też duży obiekt mieszkalny z parterem handlowo-usługowym przy ul. W. Sikorskiego na os. Podolszyce Północ. Obecnie firma ta kończy dla spółdzielni Chemik realizację drugiej części dużego budynku mieszkalnego wielorodzinnego z częścią handlowo-usługową pomiędzy ul. Misjonarską a ul. 3 Maja (osiedle Misjonarska). Dokumentację opracowała warszawska firma Art-Projekt. Funkcje kierownika budowy pełnił Antoni Iwaniuk.

W płockim budownictwie mieszkaniowym realizowanym na zlecenie Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej na uwagę zasługuje kolejny (drugi) wysoki budynek mieszkalny z garażami przy Al. S. Jachowicza (19 a), który w okresie 2001–2002 wykonała w generalnym wykonawstwie spółka Vectra (kierownik budowy — Arkadiusz Rodzeń). Dokumentację obiektu wykonała firma Wektor-P (główny projektant dr inż. Andrzej Kowalski).

W 2004 r. na zlecenie Spółdzielni Mieszkaniowo-Lokatorskiej Komunalnik został wybudowany przy ul. Na Skarpie wielorodzinny budynek mieszkalny o interesującej architekturze. Obiekt charakteryzuje się atrakcyjnym położeniem oraz tym, że z jego okien od strony Wisły i Brzeźnicy roztacza się piękny widok na pradolinę Wisły.

Dla Spółdzielni Mieszkaniowej Budowlani Vectra w latach 2005–2006 wykonała budynek mieszkalno-usługowy na osiedlu Zielony Jar (kierownikiem budowy był Jarosław Krawczyński). Dokumentację opracowała płocka Pracownia Projektowa W. J. Kocik.

W okresie od września 2006 r. do końca 2007 r. MTBS sp. z o.o w Płocku wybudowało cztery bloki mieszkalne przy ul. Jana Pawła II (180 lokali mieszkalnych).

W latach 2006–2007 na zlecenie Gminy Płock — Vectra wykonała socjalny budynek mieszkalny przy ul. Popłacińskiej, kierownikiem budowy był Artur Wiśniewski. Dokumentację techniczną opracowała spółka Betek-Nieruchomości.

BUDOWNICTWO BIUROWO-ADMINISTRACYJNE

W omawianym okresie firma Vectra zrealizowała w Płocku szereg obiektów budownictwa ogólnego o interesującej architekturze. Na zlecenie Spółki z o.o. Wektra Holding w 2000 r. przeprowadzono modernizację dawnego budynku administracyjnego FMŻ przy ul. Otolińskiej 21 (kierownik budowy — Janusz Krzemiński), obecnie w obiekcie tym, poza siedzibą zleceniodawcy oraz generalnego wykonawcy, mieści się kilka wydziałów Urzędu Miasta. W latach 2000–2001 zrealizowano nowy drugi budynek biurowy ZUS w Płocku przy al. J. Piłsudskiego 2 według dokumentacji opracowanej przez Budoplan (funkcję kierownika budowy pełnił Antoni Iwaniuk). W 2001 r. przeprowadzono modernizację budynku biurowego Zakładu Energetycznego w Płocku przy ul. Granicznej w oparciu o dokumentację głównego projektanta Tomasza Królikowskiego (kierownik budowy — Marek Antoszek).

Instytucje skarbowe przejęły do zagospodarowania w lutym 2003 r., po dwóch latach modernizacji, siedmiokondygnacyjny budynek przy ul. 1 Maja (o powierzchni 8 tys. m²). Obiekt ten na przełomie lat 70. i 80. Petrobudowa zrealizowała w stanie surowym. Początkowo miała to być siedziba Komitetu Wojewódzkiego PZPR, następnie przez ponad 15 lat budynek był niezagospodarowany (okresowo planowano obiekt przekazać służbie zdrowia).

W końcu marca 2007 r. nastąpiło oficjalne rozpoczęcie eksploatacji reprezentacyjnego budynku biurowego firmy PERN Przyjaźń przy ul. Wyszogrodzkiej na Podolyszycach Płn. Autorem nowoczesnego projektu był szef Archi-Line Poznań arch. Wojciech Rzyński. Budynek ma sześć kondygnacji nadziemnych (wysokość 29 m) i jedną podziemną przeznaczoną na garaże. Elewacja reprezentacyjna od południowej strony z rurą nawiązuje do podstawowej funkcji spółki. W obiekcie zastosowano szereg nowych rozwiązań technicznych, m.in. system odzyskiwania ciepła z zużytego powietrza, monitoring rejestrujący czas pracy, przesyłanie automatycznej informacji do straży pożarnej w razie zagrożenia pożarowego, itp. Obiekt został wybudowany w ciągu ok. 2,5 roku przez Vectrę (kierownik budowy — Waldemar Rzeszotarski).

BUDOWNICTWO OBIEKTÓW SZKOLNYCH

W omawianej dekadzie zrealizowano szereg interesujących architektonicznie obiektów dla szkolnictwa. W dniu 30 czerwca 1999 r. utworzono trzecią uczelnię w mieście — Państwową Wyższą Szkołę Zawodową, która powstała na bazie materialnej dwóch kolegiów: Kolegium Nauczycielskiego i Kolegium Języków Obcych. W budynku szkolnym u zbiegu ulic I. Łukasiewicza i K. I. Gałczyńskiego w celu oddzielenia części użytkowanej przez PSWZ od III Liceum Ogólnokształcącego dobudowano w 2003 r. kondygnację. Uczelnia ta w tymże roku przejęła od władz miejscowych dwa obiekty: od Starostwa Płockiego zabytkowy obiekt w Trzepowie po Szkole Rolniczej (za 1 proc. wartości) oraz od Prezydenta m. Płocka — duży gmach przy placu J. Dąbrowskiego 2 (o powierzchni 4,5 tys. m²). Obiekt przejęty od władz miasta zaplanowano na docelową siedzibę uczelni i rozpoczęto sukcesywną jego modernizację. Pierw-

szy segment dla Instytutu Matematyki i Informatyki został wyremontowany przez firmę Labor-Bud. Do użytku oddano: aulę na 140 osób, rektorat, salę posiedzeń senatu, sale wykładowe, bibliotekę, czytelnię oraz część administracyjno-biurową uczelni. W drugim wyremontowanym segmencie umieszczono Instytut Nauk Ekonomicznych. Już w roku akademickim 2003/2004 rozpoczęło w PWSZ naukę ponad tysiąc studentów. W 2004 r. przystąpiono do remontu zabytkowego obiektu w Trzepowie, a w sierpniu 2005 r. do I etapu modernizacji dawnego internatu przy ul. A. J. Nowowiejskiego 6 na nowoczesny akademik dla 192 studentów (II etap zakończono w październiku 2006 r.). Za realizację rozbudowy uczelni odpowiadali rektor prof. Kazimierz Włodarczyk i kanclerz Roman Siemiątkowski.

W okresie 1999–2001 Vectra wybudowała na Podolszycach Południe Szkołę Podstawową nr 22 (mała i duża szkoła). Funkcję kierownika budowy sprawował Henryk Cieślowski. W latach 2001–2002 firma ta wykonała modernizację sal dydaktycznych i laboratoriów w gmachu głównym płockiej Politechniki. W latach 2000–2004 Vectra zrealizowała w oparciu o dokumentację firmy Artum (główny projektant — Ignacy Bładowski) modernizację i rozbudowę Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia u zbiegu ulic Kolegialnej i Misjonarskiej (funkcję kierownika budowy pełnił Jarosław Krawczyński). W ramach tej inwestycji, zbudowana została sala koncertowa na 490 miejsc o bardzo dobrej akustyce, przy niezłym wyposażeniu zascenia. Ocieplenie budynku spowodowało też, istotne dla takiej placówki, zewnętrzne wyciszenie.

Od 2001 r. do 2004 r. Vectra zbudowała w generalnym wykonawstwie nowoczesne Gimnazjum nr 8 przy ul. Kutrzeby na Podolszycach Północ dla 1200 uczniów — na podstawie dokumentacji projektowej opracowanej przez Midel Kontrakt Projekt i System S.C. w Łodzi (architektura — Karol Midel). Ten kompleks szkolny składa się z głównego obiektu (budynku okrągłego), dwóch skrzydeł dydaktycznych, dwóch sal gimnastycznych, zaplecza technicznego, biblioteki, stołówki oraz boisk sportowych. Pierwszy etap budowy tej szkoły zakończono w sierpniu 2002 r. (kierownik budowy — Waldemar Rzeszotarski).

W 2003 r. wybudowano Gimnazjum nr 3 w Radziwiu u zbiegu ulic Cicha i Krakówka (obok Szkoły Podstawowej nr 5), natomiast w latach 2002–2004 dla Zespołu Szkół nr 1 przy ul. F. Piaska na Międzytorzu — salę sportową z płytą boiska o powierzchni 800 m² i widownię dla 160 kibiców (nowy kompleks sportowy ma ogółem 1100 m²). Wykonawcą było Przedsiębiorstwo Budowlane Budokon z Płocka. W związku z jubileuszem 100-lecia Liceum im. Władysława Jagiełły wykonano w 2006 r. generalny remont budynku szkolnego i internatu, natomiast na przełomie lat 2007/2008 przeprowadzono modernizację boisk sportowych.

BUDOWNICTWO SZPITALNE

Od pierwszej połowy lat 70. do 1998 r. w wyeksploatowanych przestarzałych obiektach Szpitala Miejskiego im. Świętej Trójcy trwał ciągle ślimaczący się remont. W uzyskaniu nowych środków finansowych na realizację nowego zadania, dotyczące-

go remontu i modernizacji szpitala, szczególnie aktywnie zaangażowali się: dyrektor ZOZ Waldemar Kujawa, przewodniczący Rady Miasta Płocka Tadeusz Maria Taworski i radny Franciszek Jaszczak. W okresie 1999–2001 Przedsiębiorstwo Zagraniczne Inwestbau (ul. Kolejowa 4) wykonało w generalnym wykonawstwie remont kapitalny Oddziału Wewnętrznego i Oddziału Ginekologiczno-Położniczego. Równocześnie przeprowadzono też remont bakteriologii. Funkcję kierownika budowy najdłużej pełnił Jan Grobicki (były kierownik budowy Petrobudowy). Obecnie szpital ten dysponuje jako jeden z nielicznych w kraju profesjonalnym blokiem operacyjnym oraz dysponuje nowoczesnym sprzętem medycznym.

W latach 2002–2004, jako dar dla miasta Płocka, w ramach własnych kosztów, firmy Budoplan i Vectra zaprojektowały, wykonały i przekazały do funkcjonowania Hospicjum Płock pw. św. Urszuli Ledóchowskiej. W 2003 r. Vectra przeprowadziła koordynację wykonawstwa remontu czynnego Oddziału Neurotraumatologii w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. Marcina Kacprzaka.

W wyniku wieloletniej inwestycyjnej aktywności dyrektora Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego Stanisława Kwiatkowskiego przystąpiono do kolejnej rozbudowy kompleksu szpitalnego przy ul. Medycznej. W 2006 r. Vectra rozpoczęła w generalnym wykonawstwie budowę nowego dwukondygnacyjnego pawilonu szpitalnego o wymiarach 70 m × 78 m. Autorem projektu był architekt Ryszard Trzaska z Mazowieckiego Biura Projektów Mapro sp. z o.o. Funkcję kierowników budów z Vectry kolejno pełnili Marek Antoszek i Jerzy Gawęcki.

W 2007 r. firma Remontowo-Budowlana Lipowski rozpoczęła remont i rozbudowę Przychodni Rehabilitacyjnej przy ul. Tysiąclecia.

BUDOWNICTWO HANDLOWE

Obiekty handlowe

W 1999 r. Vectra wybudowała przy ul. Otolińskiej budynek biurowo-handlowy dla potrzeb Orlen-Medica oraz Biedronki. Zleceniodawcą było PHU Lewandpoł, dokumentację opracowała firma Wektor-P (architektura — Tomasz Królikowski, konstrukcja — Andrzej Kowalski), kierownikiem budowy był Janusz Krzemiński. W wyniku zlecenia przez Auto Forum firma ta wybudowała w latach 1999–2000 salon samochodowy Volkswagen przy ul. Wyszogrodzkiej 160, natomiast w 2001 r. wykonała dla Spółki ZEP-Handel — Dom Towarowy AGD przy ul. Królewieckiej 14 (kierownik budowy — Adam Strunża). W latach 2001–2002 Vectra wybudowała nowoczesny Dom Towarowy Argentum przy ul. Tumskiej 18 (według dokumentacji architektonicznej opracowanej przez Ignacego Bładowskiego).

W związku z pożarem Centrum Handlowego Tayger w 1998 r. należało w dużym zakresie odbudować stosunkowo nowy budynek. Spowodowało to prawie roczną przerwę w jego funkcjonowaniu. Niestety, w dniu 6 października 2006 r. groźny pożar na tym obiekcie wybuchł ponownie i również spowodował straty materialne, chociaż mniejsze niż poprzednio.

Supermarkety

W dniu 16 maja 2000 r. MTBS podpisało umowę z warszawską spółką deweloperską Erabud na dzierżawę 11 ha terenu przy ul. Wyszogrodzkiej na Podolszyczach Południe oraz trzyetapową budowę centrum handlowo-usługowego. W pierwszym etapie zaplanowano budowę centrum handlowego o powierzchni 6,5 ha, w drugim — część usługowo-rozrywkową z multikinem, natomiast trzecim — część hotelarsko-konferencyjną. Jako pierwszy obiekt budowy centrum handlowego powstał hipermarket Auchan (z 48 kasami dla klientów), którego uroczyste otwarcie nastąpiło 6 czerwca 2001 r. Kolejnym obiektem wybudowanym w tym rejonie w końcu 2002 r. był supermarket OBI o powierzchni ok. 8 tys. m², w którym umieszczono cztery działy: materiały budowlane, wyposażenie wnętrz, artykuły ogrodowe i dział dla majsterkowiczów.

Po prawie pięcioletniej przerwie inwestycyjnej pomiędzy ul. Wyszogrodzką a ul. Czwartaków oraz na wschód od OBI rozpoczęto w maju 2007 r. realizację galerii handlowo-rozrywkowej Wisła. Inwestorem jest irlandzka grupa Caelum Development. Projekt architektoniczny przygotowała pracownia architektoniczna SAP-Projekt-Południe z Krakowa, natomiast generalnym wykonawcą jest firma Budus SA. W galerii o powierzchni 54 tys. m² — powierzchnia handlowa będzie stanowić ok. 23 tys. m², przewiduje się pomieszczenia dla ok. 120 sklepów. W pozostałej części galerii zaplanowano kompleks rozrywkowy z restauracjami, barami i kawiarniami.

U zbiegu ulic Tysiąclecia i R. Rembienińskiego na osiedlu Łukasiewicza warszawski Mostostal wybudował w końcu 2002 r. supermarket NOMI o powierzchni ok. 4 tys. m² o programie sprzedaży analogicznym jak w OBI na Podolszyczach Południe. Pomiędzy NOMI a Centrum Handlowym przy ul. R. Rembienińskiego w 2003 r. wybudowano market spożywczy Champion (o powierzchni 3 tys. m²), który należy do francuskiej sieci Carrefour. Wybudowanie w roku następnym kolejnego marketu Kaufland spowodowało konieczność wykonania ronda na skrzyżowaniu ul. K. I. Gałczyńskiego i Jaśminowej — dla ułatwienia wjazdu na teren parkingu marketu.

BUDOWNICTWO OBIEKTÓW KULTURY

Muzeum Mazowieckie

W okresie 2003–2004 Urząd Miasta Płocka i Mazowiecki Urząd Marszałkowski sfinansowały rozbudowę i adaptację zabytkowej kamienicy rodziny Górnickich przy ul. Tumskiej 8 na potrzeby Muzeum Mazowieckiego. Prace wykonano na podstawie dokumentacji opracowanej przez Przedsiębiorstwo Konserwacji Zabytków Zamek Warszawa (architektura i konstrukcja — Woźniakowscy); funkcję kierownika budowy Vectry pełnił Bogusław Mierzejewski.

Płocka Galeria Sztuki

W dniu 11 października 2006 r. została otwarta w zabytkowej Łażni przy ul. H. Sienkiewicza 36 Płocka Galeria Sztuki, która wcześniej przez ok. 30 lat funkcjonowała w siedzibie Teatru Dramatycznego.

Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego

W latach 2006–2007 ze środków finansowych Mazowieckiego Sejmiku Wojewódzkiego zrealizowano gruntowną modernizację Teatru Dramatycznego im. Jerzego Szaniawskiego (obiektu pierwotnie zaprojektowanego jako dom kultury dla MZRiP). Dokumentację opracowała Łódzka pracownia architektoniczno-urbanistyczna Lipski i Wujek sp. z o.o. Można zgodzić się głównym inwestorem, tj. dyrektorem teatru Markiem Mokrowieckim, że *w starej skorupie stworzyliśmy zupełnie nowy teatr* (ze starego teatru pozostało tylko ok. 30 proc. ścian). Obiekt wykonały płocka Vectra i warszawska firma OTO, która specjalizuje się w kompleksowym wyposażeniu obiektów kultury. Funkcję kierownika budowy pełnił Grzegorz Olkucki.

Kino Nove Przedwiośnie

W końcu 2006 przeprowadzono rozbiórkę starego kina Przedwiośnie — obiektu, który przed wojną był budowany przez abp. A. J. Nowowiejskiego z przeznaczeniem na Dom Akcji Katolickiej. W rejonie rozebranego obiektu powstanie kino czterosalone z zespołem rekreacyjno-rozrywkowym (cztery sale — dla ok. 800 osób, restauracja, kawiarnia i klub fitness). Instytucja filmowa Max-Film Warszawa planuje kompleks kin nazwać Nove Przedwiośnie. Obiekt zostanie przekazany do eksploatacji w końcu 2008 r. W 2007 r. wykonano: zabezpieczenie w sposób trwały otaczających budynków, roboty palowe oraz konstrukcję szkieletową parteru. Autorami dokumentacji są: arch. Mirosław Hrynkiewicz, dr inż. Tadeusz Kulas i Piotr Adamowicz. Generalne wykonawstwo realizuje Towarzystwo Margont Warszawa. Funkcje kierownika budowy pełni Robert Zakrzewski, natomiast inspektorem nadzoru robót budowlanych jest Zygmunt Skupiński.

Amfiteatr

Od 17 grudnia 2004 r. do końca 2006 r. PBU Vectra zrealizowała gruntowną modernizację, a właściwie budowę nowego amfiteatru w kształcie elipsy (z dawnego obiektu pozostawiono tylko część fundamentów, aby jak najmniej ingerować w układ skarpy i nie naruszyć jej stabilności). Nowy amfiteatr zaplanowano dla około 3500 osób na widowni oraz 200 artystów i 30 osób obsługi technicznej na zapleczu. Jego powierzchnia liczy 3832 m², scena posiada powierzchnię 238 m² i 10 m wysokości. Zaplecze techniczne stanowi trzykondygnacyjny okrągły budynek, w którym znalazły się biura, portiernie, garderoby, sanitariaty, charakteryzatornie, pomieszczenia techniczne, magazyny, barek z zapleczem oraz taras widokowy. Nad obiektem rozpięto wachlarzowo dach — membranę o powierzchni około 4 tys. m². W ramach zagospodarowania terenu poprawiono system wewnętrznej komunikacji, tj. układ alejek i schodów oraz wykonano ogrodzenie.

Autorem dokumentacji była firma Archi-Line Poznań, głównym projektantem — arch. Wojciech Rzyżyński, natomiast autorem części rozwiązań konstrukcyjnych — Henryk Nowacki z Pro-Info Warszawa. Wykonawcą dachu i konstrukcji linowych była firma BBR Polska z Warszawy. Funkcję dyrektora budowy pełnił Włodzimierz

Brożek. Błędy projektowe tej interesującej budowli oraz przeciągający się konflikt pomiędzy uczestnikami procesu inwestycyjnego spowodował, iż w 2007 r. obiekt nie został dopuszczony do eksploatacji.

Płockie ZOO

W ostatnim dziesięcioleciu obserwuje się sukcesywną rozbudowę płockiego ogrodu zoologicznego, m.in. zrealizowano szereg nowych wybiegów i basenów dla zwierząt. W celu dalszej rozbudowy ogrodu zoologicznego i spełniania przez ZOO swoich funkcji zgodnie ze standardami UE, Rada Miasta podjęła decyzję o zakupie sąsiedniej działki przy ul. Norbertańskiej o powierzchni 4359 ha. Po wielce zasłużonym dyrektorzem Tadeuszu Maria Taworskim i okresowo pełniącym funkcję p.o. dyrektora Sewerynie Wrzał-Kossowskim (byłym dyrektorzem Transbudu), od 29 września 1997 r. płockim ZOO zarządza Aleksander Niweliński.

BUDOWNICTWO OBIEKTÓW SPORTOWYCH

W okresie 1997–1999 spółka Vectra wykonała według dokumentacji firmy Architektura i Technika z Warszawy krytą pływalnię Podolanka (kierownik budowy — Henryk Cieślakowski). Nowoczesny obiekt, składający się z basenu przystosowanego do rozgrywania zawodów pływackich, niecki dla dzieci, jakuzzi, siłowni, saun i innych urządzeń rekreacyjnych, oddano do eksploatacji 3 listopada 1999 r. Przed organizacją 34. Międzynarodowych Igrzysk Szkolnych w połowie 2002 r. firma Dromost jako generalny wykonawca przebudowała stadion lekkoatletyczny przy ul. J. Kochanowskiego pod wymogi zawodów międzynarodowych i oddała go użytku. Vectra na zlecenie PKN Orlen wybudowała budynek socjalny na stadionie Wisły, który zaprojektowała W. M. Musiał Architektki sp. z o.o. Warszawa (kierownik budowy — Jacek Kłudkowski).

BUDOWNICTWO SAKRALNE

Na przełomie poprzedniego i obecnego wieku nastąpiło odnowienie siedziby Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia przy Starym Rynku 14/16. W okresie od 10 września 2001 r. do 10 listopada 2002 r. trwała budowa kaplicy ewangelicko-augsburskiej przy ul. Kazimierza Wielkiego w sąsiedztwie cmentarza ewangelickiego (w połowie XIX w. w Płocku była diecezja ewangelicka i mieszkało ok. 3 tys. wiernych).

Budowę kościoła pw. Ducha Świętego w osiedlu Na Skarpie zakończono w 2003 r. Autorem projektu architektonicznego był Jan Lemański z Płocka, natomiast dokumentację konstrukcyjną opracował Krzysztof Hibner.

W parafii Matki Bożej Fatimskiej na Międzytorzu zrealizowano na koniec 2007 r. stan surowy otwarty kościoła. Autorem projektu był arch. Andrzej Andrzejewski.

Obecnie trwa budowa kościoła w parafii. św. Wojciecha na os. Podolszyce Południe według dokumentacji autorstwa arch. Krystyny Zaręby-Kijak z Gliwic. W końcu 2007 r. rozpoczęto roboty przygotowawcze pod budowę kościoła w parafii Świę-

tego Krzyża na os. Podolszyce Północ. Dokumentację architektoniczną opracował arch. Janusz Łabuz, natomiast dokumentację konstrukcyjną — Adam Bolesław Pałulski. Obiekt w stanie surowym zostanie wykonany przez warszawską spółkę Polimex-Mostostal, kierowaną przez Konrada Jaskółę (byłego prezesa Petrochemii SA). Od ok. 10 lat wierni tego osiedla korzystają z tymczasowej kaplicy zaprojektowanej przez arch. Jana Lemańskiego.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA ULIC

W okresie od czerwca 2005 r. do grudnia 2006 r. realizowano w ul. Tumskiej wymianę i uzupełnienie infrastruktury technicznej ulicy, tj. sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej i deszczowej, ciepłej, oświetleniowej, elektrycznej i telekomunikacyjnej, a także przyłącza tych sieci do poszczególnych posesji. Roboty te realizowano odcinkami w trzech etapach, począwszy od skrzyżowania z ul. T. Kościuszki. Wykonawcami były płockie spółki: Wałęsa, Rybicki i Malara s.j., Wodociągi Płockie sp. z o.o., Fortum Płock oraz Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe Wereszczyński. Roboty te zostały wykonane w ramach zadania inwestycyjnego pt. Modernizacja ul. Tumskiej w Płocku.

BUDOWNICTWO MOSTOWE

Most im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego

W okresie sierpień 2005 r.–listopad 2006 r. przeprowadzono remont konstrukcji mostu im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego. Dokumentację opracowało Biuro Projektów Promost z Warszawy. Zakres robót dotyczył wzmocnienia konstrukcji w części kolejowej, uzupełnienie nitów w części drogowej, oczyszczenie konstrukcji z rdzy i jej zabezpieczenie farbami antykorozyjnymi. Należy przypomnieć, że trzy przęsła od strony śródmieścia nie były malowane od 1950 r. Roboty realizowało Konsorcjum Mostostal Puławy (spółka zależna Mostostalu Warszawa), PPHU Heko Włocławek i GTS Przedsiębiorstwo Budowy Rusztowań Gdańsk. W kosztach inwestycji partycypowali: Gmina Płock, PKP, PKN Orlen i GDDKiA.

Most nad rzeką Słupianką

W okresie sierpień–listopad 2007 r. przeprowadzono remont kapitalny mostu nad rzeką Słupianka, w ul. Portowej w Borowiczkach. W ramach remontu wymieniono przęsło mostu, wzmocniono przyczółki, wykonano nowe barierki oraz położono nową nawierzchnię.

Druga przeprawa mostowa przez Wisłę

Druga płocka przeprawa mostowa przez Wisłę w kolejnych fazach przedinwestycyjnych, projektowania i realizacji wywołała duże zaangażowanie całego płockiego środowiska politycznego i samorządowego, a szczególnie kolejnych prezydentów: Andrzeja Drętkiewicza, Dariusza Krajowskiego-Kukiel, Stanisława Jana Jakubowskiego,

Wojciecha Hetkowskiego i Mirosława Milewskiego. Poważny wkład wnieśli również kolejni wojewodowie płockcy: Jerzy Wawszczak, Krzysztof Kołach i Andrzej Drętkiewicz oraz wicewojewodzie Krzysztof Szymański i Marian Rodzeń.

Spśród Wydziałów Urzędu Wojewódzkiego zaangażowanych w sprawie II przeprawy mostowej należy wymienić Wydział Rozwoju Gospodarczego, kierowany przez Zdzisława Mazanka oraz Wydział Architektury i Nadzoru Budowlanego z dyrektorem Stanisławem Żurańskim na czele, jak również podległą Wojewodzie — Wojewódzką Dyrekcją Dróg Miejskich (dyrektorzy: Włodzimierz Serafimowicz, Henryk Lamparski i Stanisław Markuszewski).

Początkowo wiodącą rolę spośród jednostek podległych prezydentowi Płocka w sprawie nowego mostu pełnili kolejni architekci miasta: Tomasz Królikowski i Iwona Wierzbička. Z ramienia Urzędu Miasta w fazie projektowania powołano zespół specjalistów, kierowany przez Edwarda Krusińskiego, byłego z-cę dyrektora Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji.

Należy zaznaczyć, że powołane na początku 1993 r. stowarzyszenie Społeczny Komitet Budowy Mostu — Ratunek dla Płocka z kolejnymi przewodniczącymi Józefem Pajewskim i płk. Janem Siodłakiem oraz wiceprzewodniczącymi Franciszkiem Jaszczakiem i Tadeuszem M. Taworskim przez cały okres pełniło nie tylko funkcję inicjatywną, lecz również kontrolną w stosunku do osób zawodowo zajmujących się programowaniem, planowaniem i realizacją budowy mostu i dróg dojazdowych.

W wyniku wprowadzenia reformy administracyjnej państwa w 1999 r. oraz nowelizacji ustawy o finansowaniu dróg publicznych z 9 kwietnia 1999 r. dyrektor Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w Warszawie Wojciech Dąbrowski przekazał w kwietniu 1999 r. funkcję inwestora płockiej II przeprawy mostowej do Urzędu Miasta Płocka, gdyż większość trasy mostowej przebiegała w granicach miasta o statucie powiatu grodzkiego, czyli inwestycja ta zgodnie z nową ustawą stanowiła zadanie własne gminy. Gmina Płock po Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku podległej Wojewodzie Płockiemu i Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w Warszawie podległej Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych, została trzecim kolejnym inwestorem tej inwestycji. W związku z tym Rada Miasta w dniu 12 października 1999 r. podjęła uchwałę w sprawie włączenia II przeprawy mostowej do „Programu rozwoju regionalnego Mazowsza” i nadała temu zadaniu charakter priorytetowy. Równocześnie Urząd Miasta rozpoczął wykupy terenów pod budowę mostu i dróg dojazdowych.

Dokumentację techniczną na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg i Autostrad oraz Urzędu Miasta Płocka opracowało Biuro Projektowe Budoplan z Płocka (projektanci wiodący Józef Krawczyk, Nikola Hajdin i Bratislav Stipanić). Umowa UM Płock z Budoplanem zakładała pełnienie nadzoru autorskiego w okresie budowy. Urząd Miasta Płocka wystąpił w dniu 13 czerwca 2000 r. z pismem o pozwolenie na budowę mostu wraz z załącznikami zawierającymi 70 tomów akt szczegółowych, opracowanych przez Budoplan. W sierpniu 2000 r. Wojewoda Mazowiecki zatwierdził projekt budowy i wydał pozwolenie na budowę mostu. W tymże miesiącu miasto ogłosiło przetarg nieograniczony na opracowanie modelu zarządzania projektem budowy mostu

i następnie wybrało ofertę Instytutu Dróg i Mostów Wydziału Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej, kierowanego przez prof. Wojciecha Radomskiego (przewodniczącego Związku Mostowców RP i sekretarza Komitetu Inżynierii Lądowej i Wodnej). W efekcie opracowano studium wykonalności projektu jako niezbędny materiał do prowadzenia rozmów z bankami w celu sfinansowania przedsięwzięcia.

W ramach robót przygotowawczych Prezydent m. Płocka zlecił roboty wzmocnienia prawego brzegu Wisły w rejonie trasy mostowej i Kępy Ośnickiej, które zrealizowano w 2001 r. W 2004 r. Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Melioracyjnych Melbud z Grudziądza wykonało roboty regulacyjne brzegów Wisły (na odcinku 2,7 km) według dokumentacji opracowanej przez Budoplan.

W wyniku przetargu zorganizowanego przez służby Prezydenta Płocka w dniu 24 czerwca 2002 r. podpisano umowę na budowę mostu z konsorcjum, składającym się z dwóch wiodących w kraju przedsiębiorstw budowy mostów: Przedsiębiorstwem Robót Mostowych Mosty Łódź SA (liderem) oraz Płockim Przedsiębiorstwem Robót Mostowych SA (partnerem). O randze wymienionych firm mostowych może świadczyć, że PPRM zrealizowało począwszy od 1945 r. ponad tysiąc obiektów mostowych o łącznej długości ok. 220 km, natomiast firma łódzka, która powstała z udziału PPRM, oceniana jest obecnie jako najbardziej prężna w krajowym mostownictwie. Funkcję dyrektora budowy w trakcie realizacji pełnił Stanisław Pawelski (były naczelny inżynier kolejno w przedsiębiorstwach: PPRM i Mosty Łódź).

Kierownictwo projektu (funkcję inżyniera na budowie) sprawowała Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział w Warszawie (Wojciech Dąbrowski, Bronisław Mielnicki i Dorota Piórkowska). Nadzór (funkcję Inwestora Zastępczego) powierzono Konsorcjum Zakłady Budownictwa Mostowego Warszawa Sp. z o.o. (Lider Konsorcjum) i PROFIL Warszawa Sp. z o.o. (Partner Konsorcjum); funkcję Kierownika Zespołu Nadzoru Inwestorskiego pełnił mgr inż. Zdzisław Szelaąg, któremu podlegali inspektorzy nadzoru: Grażyna Kretkiewicz, Sławomir Krajewski, Kazimierz Kucharczyk, Zbigniew Pawłowski, Jerzy Matak, Marcin Malowaniec, Zbigniew Ulicki, Tomasz Dąbrowski, Piotr Krawczyk, Hanna Niedzielak. Nadzór naukowy nad budową powierzono zespołowi z Zakładu Mostów Instytutu Inżynierii Lądowej Politechniki Wrocławskiej (Wojciech Barcik, Andrzej Heowicz, Maciej Hildebrand, Czesław Machelski, Krzysztof Sadowski, Małgorzata Skowronek, Janusz Tadla), kierowanemu przez prof. Jana Biliszczuka. Biuro Geodezyjne i Projektowo-Badawcze proGEO na zlecenie inwestora wytyczyło w połowie lipca 2002 r. osie główne mostu.

Z ramienia Urzędu Miasta w fazie realizacji pracował zespół specjalistów (m.in. inżynierowie: Edward Krusiński i Krzysztof Włodarczyk), kierowany przez Andrzeja Hancyka jako Pełnomocnika Prezydenta Miasta Płocka do Spraw Przeprawy Mostowej, który wcześniej pełnił stanowiska: zastępcy burmistrza dzielnicy Ochota w Warszawie oraz dyrektora generalnego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

W okresie fazy programowania, projektowania, realizacji i odbiorów przedsięwzięcia inwestycyjnego „Obwodnica Płocka wraz z II przeprawą mostową na Wiśle w Płocku” nadzór nad przestrzeganiem procedur oraz aktualnie obowiązujących prze-

pisów i prawa budowlanego prowadził Stanisław Bentlewski (początkowo jako naczelnik w ramach Wydziału Rozwoju Gospodarczego Urzędu Wojewódzkiego w Płocku, a od 1999 r. jako specjalista w ramach Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego).

W dniu 14 lipca 2002 r. wykonano próbny odwiert. Oficjalne przekazanie placu budowy mostu drogowego przez Wisłę nastąpiło 23 lipca tegoż miesiąca, natomiast budowę rozpoczęto 29 lipca. Wiodącą robotą w pierwszym okresie było wbijanie na terenie zalewowym, czyli na tzw. międzywale 80 pali o średnicy 120 cm i wysokości od 13 m do 19 m pod dziesięć podpór mostowych oraz wbijanie pali pod sześć dużych podpór w rzece (pod każdą z podpór wbijano od 38 do 45 pali o średnicy 150 cm). W dniu 2 października odbyła się uroczystość wmurowania kamienia węgielnego (wbudowania aktu erekcyjnego). W 2003 r. zakończono: roboty palowe (ogółem wbito 253 pale) — 11 stycznia; budowę podpór mostu dojazdowego — 20 maja; budowę podpór mostu głównego — 10 września; montaż konstrukcji stalowej mostu dojazdowego — 8 grudnia. Z ważniejszych dat robót pośrednich w 2004 r. należy odnotować: zakończenie betonowania zespolonej płyty pomostowej mostu dojazdowego — 24 lutego; rozpoczęcie montażu pylonów (o wysokości 64 m) — 17 marca; rozpoczęcie robót elektrycznych — 16 kwietnia; rozpoczęcie robót izolacyjnych — 30 kwietnia; zakończenie montażu przęseł bocznych mostu głównego — 8 czerwca; rozpoczęcie montażu wspornikowego przęsła nurtowego mostu głównego — 11 czerwca; zakończenie montażu dwóch łożysk 110 MN na moście głównym — 26 sierpnia; zakończenie montażu łożysk garnkowych na moście dojazdowym — 19 października; rozpoczęcie robót nawierzchniowych na moście dojazdowym — 18 listopada. W 2005 r. zakończono: montaż want na moście głównym — 31 stycznia; operację spięcia przęsła nurtowego — 19 kwietnia; roboty nawierzchniowe na moście dojazdowym — 31 sierpnia; roboty izolacyjne na stalowej płycie ortotropowej — 10 września; próbne obciążenie mostu dojazdowego — 28 września; roboty nawierzchniowe na moście głównym — 13 października; próbne obciążenie mostu głównego — 25 października; wpis w dzienniku budowy o zakończeniu robót budowlanych — 25 października; podpisanie protokołu odbioru mostu — 22 listopada. Należy zaznaczyć, że całość zmontowanej konstrukcji stalowej waży 13,5 tys. ton, z czego 4,5 tys. ton dotyczy części dojazdowej. Wybudowany most ma spadek 0,5 proc. spadku, czyli różnica pomiędzy poziomem przyczółka lewo- i prawobrzeżnego wynosi 6 m.

Wykonawcę robót z Przedsiębiorstwa Robót Mostowych Mosty Łódź SA (lidera konsorcjum) reprezentowali m.in.: Zygmunt Pater, Grzegorz Głowacki, Anna Mieszowska, Janusz Palinkiewicz, Wojciech Pater, Grzegorz Gajewski, Sergiusz Waleszko, Jerzy Rudze, Andrzej Mieszkowski, Ryszard Boczewski, Jan Bednarski, Robert Rzeźnikiewicz, Jacek Żebrowski, Henryk Targański, Eugeniusz Rudzki, Jan Bień, Jerzy Krakowski, Joanna Stępniewska, Andrzej Pietrzko, Henryk Dublas, Waldemar Woliński, Sławomir Wuciński, Paweł Klekowicki, Piotr Łykowski.

Kadra kierownicza Płockiego Przedsiębiorstwa Robót Mostowych SA (partnera konsorcjum) była reprezentowana przez: Jerzego Lewandowskiego, Tadeusza Dżdżewskiego, Alinę Niedzielak, Adama Sobocińskiego, Marcina Lewandowskiego,

Waldemara Lewandowskiego, Jarosława Lewińskiego, Andrzeja Belniaka, Ryszarda Ambrożewskiego, Przemysława Osowskiego, Dariusza Malinowskiego, Dariusza Korpusińskiego, Piotra Bładoszewskiego, Tomasza Pietrzyka, Krzysztofa Krzyżanowskiego, Krzysztofa Laskowskiego, Przemysława Pietrzaka, Wojciecha Sitarza, Tomasza Winnieckiego, Henryka Jabłońskiego.

Spośród głównych firm podwykonawczych należy wymienić: Mostostal Płock SA (wytwarzanie, scalanie konstrukcji stalowej i montaż mostu dojazdowego), Fabryka Urządzeń Górnictwa Odkrywkowego Fugo Konin SA (wytwarzanie i scalanie konstrukcji stalowej), Centromost Płock (scalanie z elementów prefabrykowanych płaskich w jednostki montażowe), Visual Sp. z o.o. (montaż konstrukcji stalowej mostu głównego), Popwar Gdańsk SA (zabezpieczenie antykorozyjne konstrukcji stalowej), Freyssinet Polska w Milanówku Sp. z o.o. (podwieszenie jednostek montażowych — kabli podwieszenia na moście głównym oraz wykonanie i montaż łożysk), BBR Sp. z o.o. (montaż cięgien kotwiących — zakotwienie pomostu do korpusu podpór P1, P2, P5 i P6), Insagol Sp. j. (instalacje elektryczne), Arsa Sp. z o.o. (układanie izolacji nawierzchni na chodnikach i pasie rozdziału mostu dojazdowego i na chodnikach mostu głównego), Interbud-Chem Sp. z o.o. (układanie izolacji Haftmasse na moście głównym oraz izolacji nawierzchni na chodnikach i w pasie rozdziału mostu dojazdowego i na chodnikach mostu głównego), Exkom-MS Sp. z o.o. (montaż tymczasowej estakady wjazdowej na most), Bosta-Beton Sp. z o.o. (wytwarzanie i dostawa betonu), Geoinwet Konin oraz Geo-Bor Gdańsk (pomiar geodezyjne), Politechnika Gdańska (próbne obciążenie mostu głównego), Instytut Badawczy Dróg i Mostów w Warszawie (próbne obciążenie mostu dojazdowego), Żegluga Wyszogrodzka (transport barrek z jednostkami montażowymi na przęsło główne — montaż wspornikowy).

BUDOWNICTWO DROGOWE

Drogi dojazdowe do II przeprawy mostowej

Drogi dojazdowe do II przeprawy mostowej, umożliwiające prawidłowe jej funkcjonowanie, liczą ok. 10 km i zostały podzielone na pięć odcinków: I — od ul. Wyszogrodzkiej do mostu, II — od mostu do ul. Dobrzykowskiej, IV — od ul. Dobrzykowskiej do węzła Góry, V — druga nitka jezdni ul. Wyszogrodzkiej (od ul. Granicznej do al. Armii Krajowej wraz z nowoczesnym skrzyżowaniem). W związku z brakiem środków finansowych zadanie zostało podzielone na dwa etapy, w których etap pierwszy wymagał wykonania robót drogowych odcinków: I, II i V, co umożliwiło oddanie mostu do eksploatacji w dniu 13 października 2007 r. Rozpoczęcie realizacji etapu drugiego, związanego z budową odcinka IV, przewidywane jest w 2008 r.

W wyniku konieczności uwzględnienia obecnych możliwości realizacyjnych zmieniono pierwotne założenia i zrezygnowano z wielopoziomowych skrzyżowań na ulicach Wyszogrodzka i Dobrzykowska oraz drogi dwupasmowe zaprojektowano tylko tam, gdzie było to niezbędne, tj. aby można bezpiecznie na most wjechać lub zjechać.

Odcinek dróg dojazdowych po prawej stronie Wisły od ul. Wyszogrodzkiej do mostu wykonano o długości 1879 m (w tym estakada m.in. nad ul. Grabówka o długości 513 m i wysokości ok. 9–10 m), natomiast odcinek od mostu do ul. Dobrzykowskiej po lewej stronie Wisły — o długości 1511 m. Wzdłuż tej trasy zamontowano 150 latarni oraz 231 pionowych znaków drogowych. Wykonane rondo na ul. Dobrzykowskiej zostało tak zaprojektowane, ażeby w przyszłości można było wykonać skrzyżowanie dwupoziomowe. Roboty ziemne na lewym brzegu rzeki prowadzono na gruncie, który wymagał zagęszczenia i stabilizacji (w ziemię przed wykonaniem drogi na głębokość ok. 3–5 m wpuszczono kolumny żwirowo-kamienne), natomiast przy wysokich nasypach, ażeby grunt się nie obsuwał, zaistniała konieczność ułożenia dwóch warstw geowłókniny. Dodatkową pracą było też obniżenie poziomu wody gruntowej przy ropociągu PERN Przyjaźń, gdyż okazało się, iż był on zanurzony w wodzie.

W ramach odcinka V wykonano wzdłuż ul. Wyszogrodzkiej na odcinku ok. 1300 m nową jezdnię z trzema pasami ruchu o szerokości 3,5 m każdy oraz przeprowadzono modernizację jezdni starej o szerokości 12 m, ponadto wykonano zsynchronizowaną sygnalizację świetlną, ścieżki rowerowe, chodniki, ekrany akustyczne i oświetlenie. Skrzyżowanie trasy mostowej z trasą wyszogrodzką zostało zaprojektowane jako rondo z wyspą centralną o średnicy 35 m, natomiast u zbiegu ulic Wyszogrodzkiej, J. Piłsudskiego i Granicznej wykonano skrzyżowanie o przesuniętych wlotach, z wypską w kształcie cygara. Roboty te zakończono do 15 września 2007 r.

Roboty drogowe na I i II odcinku realizowały od 2006 r. firmy: Budimex-Dromex z Warszawy i Polbud-Pomorze, natomiast roboty V odcinka zrealizowało konsorcjum firm: Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów z Mińska Mazowieckiego, Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Budowlanych z Gostynina, Przedsiębiorstwo Robót Drogowych z Płocka, Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe Wereszczyński z Płocka oraz firma Wałęsa, Rybicki, Malara Płock.

Funkcję inwestora zastępczego pełnił Zakład Budownictwa Mostowego w Warszawie, którego reprezentował Zdzisław Szelaąg. Z ramienia Urzędu Miasta w fazie projektowania i realizacji funkcjonował zespół kierowany przez Andrzeja Hancyka jako Pełnomocnika Prezydenta ds. Strategicznych Inwestycji Drogowych. W sfinansowaniu tego przedsięwzięcia uczestniczyli: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Mazowiecki Urząd Marszałkowski, Gmina Płock oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Inwestycje drogowe miejskie

Od 3 lipca 1999 r. przeniesiono dworzec autobusowy z Al. S. Jachowicza na teren dworca PKP przy ul. Dworcowej 46. Poprzedni dworzec PKS został zagospodarowany jako przystanek dla komunikacji miejskiej oraz dla zamiejskich autobusów non-stop do Warszawy i Krakowa; obecnie wykorzystują go firmy Polski Ekspres i Komfort (linie autobusowe do Warszawy i Bydgoszczy, Krakowa, Przemyśla i Szczecina, a w sezonie wakacyjnym: do Ustki, Kołobrzegu i Krynicy Morskiej). We wrześniu tegoż roku u zbiegu ul. Bielskiej i Gwardii Ludowej wybudowano nową stację paliw Statoil.

Ważnymi inwestycjami drogowymi w Płocku, zrealizowanymi na przełomie wieków, a szczególnie począwszy od 2002 r. — w ramach programu inwestycyjnego udrażnianie miasta były: druga jezdnia dwupasmowa na ul. Wyszogrodzkiej w Podolszycach (wyjazd na Wyszogród i Warszawę) — przez PRD; modernizacja ul. Kolejowej w Radziwiu (wyjazd na Gostynin i Gąbin) — przez PRD oraz Stangpol; rondo na ulicach Kolejowej i Portowej w Radziwiu wraz z wykonaniem ul. Żeglarskiej (wyjazd na Włocławek) — przez Vectrę; rondo na ulicach Dobrzyńskiej, K. Gałczyńskiego i Na Skarpie oraz druga jezdnia na dojazdowym odcinku ul. Dobrzyńskiej do mostu nad Brzeźnicą (kierunek — Dobrzyń i Lipno) — przez Dromost, PRD, Stangpol, Wereszczynski, Melbed, modernizacja ul. Żyznej (która stanowi łącznik między ul. Wyszogrodzką i ul. Otolińską); modernizacja al. J. Kilińskiego i Al. S. Jachowicza wraz z trójstrumieniowym skrzyżowaniem Stanisławówka (J. Piłsudskiego, J. Kilińskiego i S. Jachowicza) — przez PRD oraz Stangpol; modernizacja trasy nadwiślańskiej w kierunku Borowiczek (ulica Słoneczna — za przejazdem kolejowym oraz II etap ul. Grabówki) — przez Holding Petro, Hydrozol Gostynin i PRD Płock. W 2004 r. zakończono I etap ul. Gościniec (od ul. Mazura do cmentarza). Z uwagi na problemy własnościowe II etap tej ulicy zrealizowano w 2006 r. W latach 2004–2005 zmodernizowano ulicę Długą (na wschód od ul. I. Łukasiewicza), stanowiącą drogę dojazdową do Basell Orlen Polyolefins.

O dużej aktywności inwestycyjnej w mieście w tym zakresie w omawianych okresie mogą świadczyć dane, że na ok. 100 inwestycji realizowanych przez miasto w 2004 r. — 45 dotyczyło robót drogowych i wodno-kanalizacyjnych, a szczególnie na ulicach w osiedlach: Góry i Wyszogrodzka oraz w dzielnicy Podolszyce.

W końcu 2005 r. wykonano budowę ulicy św. Faustyny w Ciechomicach (wraz z rowem melioracyjnym, siecią wodociągową oraz oświetleniem uzbrojeniem) oraz zrealizowano ulicę Synów Pułku (na odcinku od ul. Swojskiej do ul. Pałacowej). W sierpniu 2006 r. konsorcjum firm z Gostynina, tj. Hydropol i Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Budowlanych rozpoczęło przebudowę wyjazdu z Płocka do Włocławka, tj. ulicy Popłacińskiej na odcinku od ul. Stoczniowej do granic miasta (ok. 750 m). Dla samochodów osobowych wykonano objazd ulicami: Zieloną, Szkutniczą i Sołdka, dla ruchu kołowego średniego objazd przygotowano przez Łąck i Soczewkę, natomiast ruch pojazdów ciężkich odbywał się przez okolice Gostynina i Duninów. W ramach tego zadania wykonano: głęboką kanalizację deszczową (z wykorzystaniem igłofiltrów), nową podbudowę pod jezdnię wraz z nawierzchnią asfaltową, nowe wjazdy na posesje i obustronne chodniki z polbruku oraz oświetlenie. Prace podstawowe zakończono w końcu lipca 2007 r., stąd ruch kołowy na ul. Popłacińskiej, leżącej w ciągu drogi krajowej nr 62 wznowiono z początkiem sierpnia.

Przebudowa i modernizacja ul. Tumskiej

Głównym autorem dokumentacji projektowej przebudowy i modernizacji ul. Tumskiej był architekt Włodzimierz Nowakowski, szef Biura Architektonicznego w Łodzi. Wykonawcą było Konsorcjum trzech firm: Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe

Vectra, Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe Wereszczyński oraz Wałęsa, Rybicki i Malara s.j. Poza Konsorcjum roboty realizowały również Wodociągi Płockie sp. z o.o. i Fortum Płock (dawny PEC).

Przebudowę ulicy Tumskiej wraz demontażem i uzbrojeniem terenu oraz wykonaniem małej architektury (z montażem czterech fontann) zaczęto w połowie 2005 r., a zakończono w końcu 2006 r. Funkcję kierownika budowy w generalnym wykonawstwie z ramienia Vectry w zakresie robót etapu I pełnił Marek Graczykowski, natomiast w zakresie robót etapów II i III — Jarosław Przybylski.

Obecnie ten pieszy trakt stanowi ulicę reprezentacyjną śródmieścia z funkcjami handlową, gastronomiczną i spacerową. Pas środkowy ulicy o szerokości 5 m z kostki granitowej w dzień służy pieszym, natomiast w nocy stanowi ciąg komunikacyjny dla samochodów dostawczych dla sklepów oraz dla wywozu śmieci. Po obu stronach pasu środkowego wykonano pasy chodników po 5,5 m każdy, w których usytuowano latarnie, słupy ogłoszeniowe, siedziska granitowe i drzewa. Poza modernizacją starej instalacji sygnalizacji świetlnej wykonano nową sygnalizację — na początku i na końcu ulicy.

W konkursie Ministerstwa Budownictwa na wybitne osiągnięcia w dziedzinie architektury, budownictwa, planowania przestrzennego i urbanistyki — zrealizowany projekt modernizacji ul. Tumskiej w Płocku otrzymał we wrześniu 2007 r. nagrodę III stopnia. Zespół autorski w składzie: Włodzimierz Nowakowski, Marek Kubisz, Izabela Krzanowska, Ewa Ziółkowska, Ewa Widawska-Lefik, Paweł Sobczyk, Henryk Lamparski, Benedykt Banasiak, Barbara Olbińska, Rafał Rydzyński, Henryk Małasiński, Wiesława Pabjańczyk, Ryszard Reclaff i Małgorzata Szambelan został wyróżniony za walory przestrzenno-użytkowe przedsięwzięcia, a szczególnie: przywrócenie wartości funkcjonalno-przestrzennych i estetycznych ulicy; stworzenie w tkance miejskiej nastrojowego miejsca wzbogaconego o indywidualne akcenty; nadanie ulicy czytelnej organizacji ruchu.

W celu uzyskania środków unijnych na remonty budynków przez właścicieli posesji przy ul. Tumskiej miasto przystąpiło do programu Interreg.

Spacerowe ciągi (pasaże) i place

W ramach porządkowania terenu pomiędzy kościołem pw. św. Stanisława Kostki a budynkiem płockiej Politechniki przy Al. S. Jachowicza firma Tech-Instal zbudowała w pierwszym półroczu 2005 r. pasaż łączący ul. I. Lasockiego z Al. S. Jachowicza wraz z przejściem na teren kościoła. Ten pieszy ciąg o długości ok. 180 m i szerokości 3,5 m został wyłożony kostką brukową oraz oświetlony. Dla upamiętnienia pierwszego w Płocku przywódcy Solidarności został nazwany pasażem Wojciecha Wiślickiego.

Głównym ciągiem pieszym w dzielnicy Podolszyce, rozpoczętym w 2007 r., jest pasaż I. Paderewskiego. Połączy on osiedle Podolszyce Południe z osiedlami Podolszyce Północ i Zielony Jar. Według koncepcji architekta Leszka Narkowicza będzie to reprezentacyjny deptak (konkurencyjny do ul. Tumskiej), który od kościoła parafii

św. Wojciecha będzie prowadzić poprzez galerię handlową i park 27 Dębów do kościoła parafii. św. Krzyża, a następnie wzdłuż ul. T. Kutrzeby do jaru Rosicy. Uszczegółowienie koncepcji wykonała Pracownia Architektoniczna Królikowski i Jaworski. Inwestycja jest od sierpnia 2007 r. realizowana równocześnie z obu stron, tj. na południu — od ul. Czwartaków do placu I. Paderewskiego oraz na północy — ciąg łączący jar Rosica z parkiem Północnym. Inwestorem zastępczym tego zadania (I etap) jest spółka Betek, natomiast realizację w generalnym wykonawstwie prowadzi firma Wereszczyński.

Ścieżki pieszo-rowerowe

W związku z niedostateczną długością ścieżek rowerowych w Płocku planowana jest sieć nowych ścieżek, które połączą wszystkie części miasta (m.in. Podolszyce oczekają się połączenia z centrum). W ramach programu budowy ścieżek rowerowych w mieście i połączenia ich ze ścieżkami w sąsiednich miejscowościach (Łąck, Gostynin, Dobrzyków, Gąbin, Duninów) oraz planowanym wydłużeniem ich wzdłuż atrakcyjnych terenów nadwiślańskich w kierunku Włocławka i poprzez okolice jezior gostyńskich w 2003 r. oddano do użytku trzy Miejsca Obsługi Rowerów (MOR): na Starym Rynku, przy teatrze i na stacji benzynowej przy ul. Kolejowej w Radziwiu. Należy zaznaczyć, że Płock znajduje się na mapie planowanych tras ścieżek łączących historyczne miasta Polski oraz europejskie stolice. W związku z brakiem możliwości wykonania ścieżki rowerowej na moście im. Legionów Marszałka J. Piłsudskiego w 2007 r. wykonano ścieżkę na nowym moście przez Wisłę i połączono ją ze szlakami ścieżek prawobrzeżnego Płocka.

Począwszy od połowy 2004 r. Zakład Usług Miejskich Muniserwis przystąpił do robót zabezpieczających skarpę wiślaną na odcinku pomiędzy Jarem Kazimierza Wielkiego a Jarem Abisynii i Domem Technika. Jednostka ta w pierwszym etapie umocniła skarpę włókniną syntetyczną, uzupełniła gruntem osuwiska oraz wykonała drenaż i kanalizację deszczową odprowadzającą wodę do dołów chłonnych wykonanych u jej podnóży. Do końca 2006 r. ZUM wybudował w tym rejonie nowe alejki piesze i rowerowe z polbruku i kruszywa ceglanego (około 1 km), wykonał punkt widokowy, wyremontował istniejące schody i mury oporowe oraz zamontował nowe bariery.

W 2005 r. rozebrano i wykonano nowe schody wiodące od pomnika Władysława Broniewskiego do ul. Mostowej. Wykonawcą tych robót był również Muniserwis.

POMNIKI

Dla upamiętnienia rozruchów w Płocku i Radomiu (1970 i 1976) oraz powołania w Petrochemii Związku Solidarność w 1990 r. postawiono (bezpośrednio) przed bramą nr 2 do Kombinatoru granitowy eratyk z napisami upamiętniającymi te wydarzenia i samo powstanie Związku. W dniu 21 września 1991 r. przed Technikum Chemicznym na ul. I. Łukasiewicza odsłonięto pomnik „Przestrogi” autorstwa Thomasa Dultenhoefera — jako dar miasta Darmstadt. Jest to kopia pomnika odsłoniętego w 50. rocznicę wybuchu II wojny światowej w Darmstadt.

W latach 90. wzniesiono w mieście trzy pomniki autorstwa artysty rzeźbiarza Gustawa Zemły poświęcone duchownym, tj. Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II i dwóm błogosławionym płockim biskupom. Kolejno poświęcono:

- ❑ popiersie arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego na placu E. Jurgensa przed kościołem pw. św. Jana Chrzciciela — 4 maja 1991 (w 50-tą rocznicę jego męczeńskiej śmierci);
- ❑ pomnik papieża Jana Pawła II, który został posadowiony na placu między Bazyliką Katedralną a Muzeum Diecezjalnym — 1 maja 1994;
- ❑ pomnik biskupa Leona Wetmańskiego dla upamiętnienia jego męczeńskiej śmierci, usytuowany w ogródku parkowym przed domem Pod Trąbami (do 1939 r. jego siedzibą) — poświęcony w dniu 3 maja 1998.

Ten wybitny artysta, Gustaw Zemła jest także twórcą posągu Chrystusa w kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku i popiersia polskiego papieża na dziedzińcu tejże uczelni. Płock jest zatem atrakcyjny dla miłośników rzeźbiarstwa i wielbicieli jego talentu (autora znanego pomnika Trzech Powstań Śląskich w Katowicach). Do tego można doliczyć kolejne dzieło Gustawa Zemły — popiersie z brązu prezesa TNP Jakuba Chojnackiego, ufundowane w 2007 r. w pierwszą rocznicę jego śmierci przez syna Marka Chojnackiego (prezesa i dyrektora generalnego BIS Izomar Spółki z o.o. w Warszawie) i przekazane dla Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Na wprost budynku Kamery Pruskiej (na miejscu rozebranego w 1990 r. obelisku) stanął w dniu 18 sierpnia 1996 r. pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego, wykonany przez Stanisława Słonimca. Pomnik ten stanowi wyraz wdzięczności mieszkańców Płocka dla Marszałka za jego zasługi dla Polski oraz za udekorowanie Płocka i jego obrońców wysokimi odznaczeniami (na obecnym placu Obrońców Warszawy).

Przy ul. Tysiąclecia i trakcie spacerowym na osiedlu Łukasiewicza jest głaz z tablicą upamiętniającą budowniczego Płocka i MZRiP — Antoniego Roguckiego. Zmarłego w 1983 r. wieloletniego dyrektora PBP „Petrobudowa” uhonorowano we wrześniu 1989 r. nazwaniem Jego imieniem pieszej promenady od ul. Tysiąclecia do kościoła pw. św. Jadwigi.

W 2007 r. na miejscu popiersia Ignacego Łukasiewicza (z 1964 r.) na nowym cokole stanął pomnik tego wybitnego chemika-naftowca w całej postaci. Rzeźbę wykonał i odlał w brązie artysta Karol Badyňa z Krakowa. Wykonano też nowe zagospodarowanie terenu wokół (większego) pomnika wraz ze stylowym oświetleniem wieczornym.

3. CZYNNIKI DECYDUJĄCE O DALSZYM ROZWOJU PŁOCKA W LATACH 2008–2012

WPLYW POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO PŁOCKA NA PRZYSZŁY ROZWÓJ GOSPODARCZY

W związku z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej wzrasta znaczenie województwa mazowieckiego, które znalazło się na przecięciu kontynentalnych połączeń transportowych Północ-Południe i Wschód-Zachód, stąd subregion płocki i miasto Płock, znajdujące się w północno-zachodniej części Mazowsza, będą korzystać z renty wynikającej ze swego położenia. Miasto w przyszłości skorzysta z realizacji programu inwestycji centralnych i wynikających ze „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020”, a dotyczących szczególnie inwestycji drogowo-kolejowych. Wkrótce niedaleko od Płocka będą przebiegać dwa paneuropejskie korytarze transportu samochodowego — wzdłuż autostrad: A-1 (Gdynia-Warszawa-Cieszyn) i A-2 (Berlin-Warszawa-Moskwa). Ponadto Płock w przyszłości znajdzie się na trasie Wielkiej Obwodnicy Mazowsza, która będzie okrążać Warszawę w odległości około 100 km i łączyć ośrodki subregionalne w Mazowszu (m.in. Ciechanów, Ostrołękę, Siedlce, Radom), tj. dawne miasta wojewódzkie. Trasa ta w powiązaniu z Dużą Obwodnicą Warszawy, przebiegającą wokół stolicy w odległości ok. 50 km przez Wyszogród, Sochaczew, Grójec, Górę Kalwarię, Mińsk Mazowiecki i Wyszaków, będzie odgrywać liczącą rolę w rozwoju ośrodków miejskich i wiejskich Mazowsza. W ramach rozbudowy dróg ekspresowych i krajowych szczególne znaczenie dla miasta ma planowana przebudowa drogi krajowej nr 62 (Warszawa-Płock-Włocławek) wraz z budową północno-zachodniej obwodnicy Płocka oraz przebudową drogi krajowej nr 60 (Ciechanów-Płock-Kutno) wraz z kompleksową budową obwodnic i dojazdów do nowego mostu przez Wisłę.

W sytuacji zmniejszenia roli linii kolejowej Kutno-Płock-Sierpc korzystnym będzie planowane przedłużenie Centralnej Magistrali Kolejowej (CMK) wzdłuż linii kolejowej E-65 o odcinek Korytów-Sochaczew-Płock w kierunku Trójmiasta. Planowana jest też modernizacja linii Kutno-Płock. Istotną jest również dla rozwoju gospodarki Płocka planowana poprawa połączeń transportu lotniczego pomiędzy Warszawą a innymi stolicami europejskimi i głównymi ośrodkami gospodarczymi w Polsce oraz przewidywane przystosowanie wojskowych lotnisk w Sochaczewie i Modlinie do funkcji cywilnych, jak też budowa nowego międzynarodowego lotniska pomiędzy Warszawą i Łodzią.

Zakłada się, że na przewidywany rozwój gospodarczy i procesy inwestycyjno-budowlane w mieście wpływ będzie miało utworzenie w 2003 r. przez środowiska naukowe Warszawy, Łodzi i Płocka Centralnego Okręgu Wiedzy, Edukacji, Nauki i Wysokich Technologii. Powiązania funkcjonalne Warszawy i Łodzi będą miały znaczenie aktywizujące dla Mazowsza Zachodniego, w tym szczególnie dla subregionu płockiego.

Obecnie Płock stanowi:

- 1) ogólnokrajowy ośrodek przemysłu rafineryjnego i petrochemicznego (PKN Orlen, Basell Orlen Polyolefins, PERN Przyjaźń);
- 2) ponadregionalny ośrodek gospodarczy (przemysł maszyn rolniczych, stoczniowy);
- 3) centrum administracyjne (siedziba gminy i powiatu grodzkiego, siedziba powiatu ziemskiego, filie urzędów wojewódzkich);
- 4) ponadregionalny ośrodek akademicki (Szkoła Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku Politechniki Warszawskiej, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica, Wyższa Państwowa Szkoła Zawodowa, Wyższe Seminarium Duchowne);
- 5) ponadregionalny ośrodek naukowy, kulturalny i turystyczny (Muzeum Mazowieckie z dwoma ekspozycjami zbiorów: Secesja i Etnografia, Muzeum Diecezjalne, Towarzystwo Naukowe Płockie, Biblioteka im. Zielińskich TNP, Książnica Płocka, Biblioteka Diecezjalna, Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego, Płocka Orkiestra Symfoniczna im. Witolda Lutosławskiego, Płocka Galeria Sztuki, Płocki Ośrodek Kultury i Sztuki, zabytki i Miejski Ogród Zoologiczny);
- 6) ponadregionalny ośrodek kultu religijnego (w Płocku znajduje się siedziba Biskupa Płockiego i Sanktuarium Bożego Miłosierdzia z Kaplicą Błogosławionej Faustyny Kowalskiej oraz siedziba władz naczelnych Starokatolickiego Kościoła Mariawitów);
- 7) regionalne centrum finansowe (banki, biura maklerskie, firmy ubezpieczeniowe i instytucje leasingowe);
- 8) regionalne centrum medyczne;
- 9) regionalne centrum sportowe.

W ramach zarządzania regionalnego istotne jest rozstrzygnięcie problemów o charakterze rozwojowym, stąd dla atrakcyjności miasta i subregionu płockiego ważnym jest wykorzystanie turystyczne walorów przyrodniczych obszarów blisko położonych Płocka, jak dolina Wisły, dolina Skrzy Prawej oraz Pojezierze Gostynińskie. Również istotnym jest znaczenie kulturowe zespołów zabytkowych nie tylko w Płocku, lecz także w sąsiednich gminach i powiatach (zabytki w Srebrnej, Rokiciu, Gostyninie, Sannikach i Czerwińsku oraz skansen Muzeum Wsi Polskiej w Sierpcu).

WSPÓŁPRACA PŁOCKA Z ORGANIZACJAMI KRAJOWYMI I MIĘDZYNARODOWYMI

Na pozycję Płocka istotny wpływ ma fakt, iż miasto funkcjonuje w wielu krajowych i regionalnych organizacjach, tj. w: Związku Gmin Polskich (1993), Związku Miast Polskich (1995), Stowarzyszeniu Regionalnym — Centrum Rozwoju Technologii — Inkubator Przedsięwzięć Innowacyjnych (1995), Stowarzyszeniu Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego (1996), Związku Miast Nadwiślańskich (1997), Komitecie Międzynarodowych Igrzysk Szkolnych (1997), Kapitulie Najstarszych Miast i Miejscowości w Polsce (1998), Les Recontres — Stowarzyszeniu Europejskich Miast i Regionów dla Kultury (1999), Ogólnopolskiej Federacji Młodzieżowych Rad Miej-

skich (2001). W okresie wcześniejszym Płock był członkiem m.in. Stowarzyszenia Miast Siostrzanych i Konwentu Samorządów Lokalnych Mazowska Północnego.

Ważnym wydarzeniem było utworzenie w 2004 r. w Płocku Międzynarodowego Centrum Szkoleniowego dla Władz Lokalnych (CIFAL), obejmującego zasięgiem obszar Europy Środkowej i Wschodniej (jedno z dwunastu na świecie sieci CIFAL). Jednostka ta działając w ramach UNITAR (Instytutu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. szkoleń i badań) jest wyrazem sukcesu na miarę międzynarodową. W tymże roku Płock jako trzecie polskie miasto przystąpił do Europejskiego Systemu Zarządzania Środowiskiem (EMAS). Za dotychczasowe osiągnięcia miasto otrzymało nagrody Rady Europy: Dyplom Europejski (2004), Flagę Europy (2005).

O współpracy partnerskiej dotyczącej sfery kultury, sportu i oświaty Płock podpisał umowę z następującymi miastami zagranicznymi (tzw. siostrzanymi): Lożnica (Jugosławia — obecnie Serbia) — 1972 r., Darmstadt (Niemcy) — 1988 r., Fort Wayne (USA) — 1990 r., Forli (Włochy) — 1993 r., Możejki (Litwa) — 1994 r., Nowopołock (Białoruś) — 1996 r., Auxerre (Francja) — 1998/2000 r., Bielce (Mołdawia) — 1998/2000 r., Thurrock (Wielka Brytania) — 2004 r., Mytiszczki k. Moskwy (Rosja) — 2005 r. (wstępne porozumienie we wrześniu 2003 r.).

OBECNE WŁADZE MIASTA

Określony wpływ na dalszy rozwój Płocka będzie miała Rada Miasta wybrana 22 listopada 2006 r. na V kadencję (2006–2010) oraz prezydent Mirosław Milewski, wybrany przez płockie społeczeństwo w wyborach bezpośrednich na drugą kadencję. Skład zarządu miasta pozostał niezmienny: Tomasz Zdzisław Kolczyński — z-ca prezydenta, Dariusz Zawidzki — z-ca prezydenta, Piotr Kubera — z-ca prezydenta, Krystyna Kowalewska — sekretarz, Barbara Szurgocińska — skarbnik.

W Radzie Miasta stanowisko przewodniczącego objął Tomasz Korga, funkcje wiceprzewodniczących — Arkadiusz Iwaniak, Artur Jaroszewski i Stanisław Kwiatkowski, natomiast sekretarzem został Paweł Kolczyński.

Przy Radzie Miasta powołano pięć komisji stałych i dwie doraźne. W składzie tych komisji znaleźli się następujący radni:

1) Komisja Rewizyjna — Marek Krzysztofiak (przewodniczący), Piotr Szpakowicz (z-ca przewodniczącego), Jacek Jasion, Bożena Musiał, Piotr Nowicki, Jerzy Seweryniak, Barbara Smardzewska-Czmiel, Eryk Smulewicz;

2) Komisja Skarbu, Budżetu i Gospodarki Finansowej — Violetta Kulpa (przewodnicząca), Piotr Nowicki (z-ca przewodniczącej), Andrzej Burnat, Elżbieta Gapińska, Jacek Jasion, Tomasz Korga, Stanisław Kwiatkowski, Andrzej Nowakowski, Elżbieta Podwójci-Wiechecka;

3) Komisja Gospodarki Komunalnej — Wiesław Kossakowski (przewodniczący), Krzysztof Buczkowski (z-ca przewodniczącego), Andrzej Burnat, Józef Czurko, Arkadiusz Iwaniak, Artur Jaroszewski, Paweł Kolczyński, Violetta Kulpa, Lech Latarski, Magdalena Lewandowska, Tomasz Maliszewski, Piotr Szpakowicz;

4) Komisja Polityki Społecznej — Elżbieta Gapińska (przewodnicząca), Grażyna Cieślik (z-ca przewodniczącej), Krzysztof Buczkowski, Józef Czurko, Paweł Kolczyński, Tomasz Korga, Marek Krysztofiak, Stanisław Kwiatkowski, Magdalena Lewandowska, Tomasz Maliszewski, Andrzej Nowakowski, Elżbieta Podwójci-Wiechecka;

5) Komisja Inwestycji, Rozwoju i Bezpieczeństwa — Barbara Smardzewska-Czmiel (przewodnicząca), Jerzy Seweryniak (z-ca przewodniczącej), Grażyna Cieślik, Arkadiusz Iwaniak, Artur Jaroszewski, Lech Latarski, Bożena Musiał, Eryk Smulewicz;

6) Komisja ds. Organizacji Pracy Rady (doraźna) — Bożena Musiał (przewodnicząca), Andrzej Burnat (z-ca przewodniczącej), Paweł Kolczyński, Tomasz Korga, Violetta Kulpa, Andrzej Nowakowski, Piotr Nowicki,

7) Komisja Inwentaryzacyjna (doraźna) — Jacek Jasion (przewodniczący), Magdalena Lewandowska (z-ca przewodniczącego), Jerzy Seweryniak, Elżbieta Podwójci-Wiechecka.

W związku uzyskaniem na kadencję 2007–2011 mandatu poselskiego przez Andrzeja Nowakowskiego i mandatu senatorskiego przez Eryka Stanisława Smulewicza obaj radni zrezygnowali z pracy w Radzie Miasta, a na ich miejsce radnymi zostali Grzegorz Lewicki i Andrzej Fachmański. Po rezygnacji z mandatu radnego Józefa Czurki jego miejsce w Radzie Miasta zajęła Beata Szczytniewska.

ZARYS PROGRAMU INWESTYCJI W MIEŚCIE

Potrzeby inwestycyjne w drogownictwie miasta w najbliższym okresie są ogromne. Do nich poza dokończeniem realizacji II przeprawy mostowej należy wymienić: rekonstrukcję wielu istniejących (wyeksploatowanych) dróg; budowę nowych dróg miejskich (około 35 proc. dróg w mieście — to drogi gruntowe). Nadal istnieje powodziowe zagrożenie niskich dzielnic Płocka. Oczyszczalnia ścieków w Maszewie liczy sobie już 30 lat. Mimo modernizacji już nie spełnia obecnych norm. Konieczna jest jej dalsza rozbudowa, w tym osiągnięcie wymaganego stopnia denitryfikacji ścieków i to pomimo tego, że płocczanie obecnie znacznie oszczędniej korzystają z wody. Konieczna jest też budowa nowoczesnej Oczyszczalni ścieków Wschód i rozbudowa oczyszczalni w Radziwiu. Niezbędna jest budowa kanalizacji sanitarnej w Borowiczkach i na osiedlu Parcele oraz na terenie zlewni oczyszczalni Radziwie wraz z przepompownią ścieków dla Ciechomic i Gór. Dużą inwestycją będzie rozdział kanalizacji ogólnospławnej w śródmieściu oraz rozbudowa sieci wodociągowej, gazowej i ciepłownictwa. Starzeje się substancja mieszkalna miasta. Część zrujnowanych domów ulega sukcesywnemu wyburzaniu; na ich miejsce powinno być realizowane tzw. plombowe budownictwo mieszkaniowe oraz handlowo-usługowe. Niezbędne są środki finansowe, które pozwolą na realizację koniecznych zadań inwestycyjnych w mieście, a szczególnie określonych w znowelizowanej „Strategii rozwoju miasta Płocka do roku 2012”. Wcześniej dokonano inwentaryzacji osiedli z uwzględnieniem wykorzystania wolnych gruntów pod zabudowę. Stało się to podstawą do opracowania szczegółowych planów zagospodarowania przestrzennego. Stosunkowo duże zaawansowanie tych

planów ma miejsce dla osiedli: Borowiczki, Imielnica, Kolegialna, Kostrogaj, Podolszyce Południe, Radziwie, Skarpa, Stare Miasto i Zielony Jar. Obecnie ok. 35 proc. terenów miasta posiada plan zagospodarowania przestrzennego, jest to jeden z najwyższych wskaźników w kraju.

Zarys planowanych w Płocku inwestycji w okresie najbliższych pięciu lat został zawarty w opracowaniu prezydenta Mirosława Milewskiego pt. *Płock 2011*. Do najważniejszych inwestycji drogowych, umożliwiających wyłączenie ruchu tranzytowego i ciężarowego z centrum miasta oraz szybkie dotarcie do pracy w PKN Orlen i w Płockim Parku Przemysłowo-Technologicznym z trzech osiedli mieszkaniowych stanowiących sypialnię miasta (tj. Podolszyce, Imielnicy i Borowiczek), zaliczono wykonanie: odcinka 4,5 km dróg dojazdowych drugiej przeprawy mostowej przez Wisłę z ronda na ul. Dobrzykowskiej do drogi nr 60 w Ciechomicach (w kierunku Łącka), obwodnicy północnej (od ul. Wyszogrodzkiej w kierunku do Goślic — do drogi krajowej nr 60), obwodnicy północno-zachodniej (od PKN Orlen i PPR-T do drogi krajowej nr 62 i w kierunku Warszawy) oraz poszerzenie ul. Otolińskiej (tranzyt w kierunku Płońska i drogi nr 10 — droga krajowa nr 567).

Zakłada się równocześnie wybudowanie dwóch linii tramwajowych (lub trolejbusowych) o długości ponad 20 km na trasach Podolszyce — PKN Orlen i Podolszyce — Winiary, które połączą główne osiedla mieszkaniowe miasta o urbanistyce pasmowej (równoległe do Wisły). Planuje się nawet wydłużenie tej trasy w obie strony, tj. w kierunkach: Słupna oraz Maszewa (obie te osady szybko się rozbudowują). Ponadto w miarę możliwości finansowych planowane jest wybudowanie kilku bezkolizyjnych skrzyżowań drogowych: tunel podziemny (Al. S. Jachowicza — ul. Nowy Rynek), tunel pod przejazdem kolejowym w ciągu Al. J. Piłsudskiego, tunel pod ul. Wyszogrodzką wzdłuż pasaży I. Paderewskiego na Podolszycach.

W ramach poprawy warunków do uprawiania sportu oraz dla rekreacji i wypoczynku przewiduje się w najbliższych latach wybudowanie: dużej hali widowiskowo-sportowej dla 3500 widzów na placu Celebry (naprzeciwko stadionu Wisły), średniej hali dla klubów sztuk walki, kilku małych osiedlowych i szkolnych hal sportowych, nowego portu jachtowego, stoku narciarskiego z wyciągiem, kolejki linowo-szynowej łączącej Stare Miasto z Sobótką oraz kilkunastu kilometrów ścieżek rowerowych. Ponadto przewiduje się przebudowę i rozbudowę: ośrodka rekreacyjno-sportowego Stoczniovec, kompleksu sportowo-wypoczynkowego na Sobótkie i bazy Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego. W związku z małą powierzchnią parków w mieście nastąpi zagospodarowanie naturalnych terenów zielonych wzdłuż jaru rzeki Brzeźnicy oraz potoków Dużej i Małej Rosicy. W budownictwie mieszkaniowym przewidywane jest oddawanie do użytku co roku minimum 250 nowych mieszkań.

W związku z opracowaniem kolejnej wersji dokumentacji budowlanej dla nowego obiektu szkolnego Jagiellonka oraz rozstrzygnięciem kolejnego przetargu planowane jest rozpoczęcie budowy. Trzykondygnacyjny segment dydaktyczny będzie przeznaczony dla ok. 400 uczniów; będzie zawierał 14 sal lekcyjnych, dwie pracownie chemiczne, dwie pracownie biologiczne, dwa pokoje nauczycielskie z aneksami kuchennymi,

bibliotekę z czytelnią i stanowiskami komputerowymi oraz kiosk i pomieszczenia zapleczone. Do tego zadania inwestycyjnego zaliczono zagospodarowanie terenu z wewnętrzną komunikacją i parkingiem, ogrodzenie, oświetlenie oraz zieleń.

Z ważnych obiektów, stanowiących bazę do rozwoju kultury przewidzianych do realizacji w najbliższym okresie, należy zaliczyć budowę II etapu Muzeum Mazowieckiego (Tumska 8 bis) dla stałej ekspozycji X wieków Płocka) — według dokumentacji arch. Tomasza Królikowskiego i Jerzego Jaworskiego.

Zakłada się też budowę nowych kompleksów kinowych w galeriach handlowo-rozrywkowych. Poza galerią WISŁA, rozpoczętą na Podolszyczach Południe pomiędzy OBI i Auchan, ma powstać kameralna galeria Tumska-Hortex (w rejonie dawnego Hortexu), galeria Podkowa na terenie placu Teatralnego (dawnego Nowego Rynku), galeria Mosty w rejonie ulic Przemysłowa, Tysiąclecia i Bielska (obok NOMI i Championu) oraz galeria na Podolszyczach Północ (obok budynku biurowego PERN Przyjaźń), sfinansowana przez płockich kupców. Należy zauważyć, że można zaobserwować w Płocku okresową fascynację sztuką filmową. W okresie powojennym w mieście okresowo funkcjonowały następujące kina: Przedwiośnie, Metalowiec, Mazur, Diana, Sputnik i Studio. Na przełomie wieków XX i XXI, po zmianie przeznaczenia sal kinowych i rozbiórce kina Przedwiośnie, miasto nie dysponuje profesjonalnym obiektem kinowym, natomiast w najbliższym okresie w budowanych obecnie galeriach będzie uruchomionych kilkanaście sal kinowych.

Planowana jest także znacząca rozbudowa ogrodu zoologicznego (o ok. 5 hektarów), w tym wybudowanie wioski rekreacyjno-terapeutycznej dla niepełnosprawnych dzieci, jak również szeregu nowych wybiegów dla zwierząt.

W związku z zakończeniem prac projektowych Złotego Rogu, tj. kompleksu kamienic u zbiegu ulic J. Kwiatka, H. Sienkiewicza i Bielskiej przez płocką firmę Wektor-P (konsultacja architektów niezależnych: Janusz Łabuz i Leszek Narkowicz) i uzyskaniem wszystkich niezbędnych dokumentów i pozwoleń MTBS planuje w połowie 2008 r. rozpocząć realizację tego obiektu.

W opracowaniu Iwony Wierzbickiej, Luizy Łukasik i Jerzego Mazusia pt. *Lokalny program rewitalizacji miasta Płocka na lata 2005–2013, kierunkowo do 2020 r.*, założono kompleksową odnowę określonych obszarów miasta w aspektach: przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Przyjęto następujące wiodące priorytety: zagospodarowanie i modernizacja obszaru miasta stanowiącego śródmiejski system przestrzeni publicznych wraz z nadbrzeżem rzeki Wisły oraz aktywizacja rozwoju społeczno-gospodarczego tych rejonów.

Zgodnie z tym opracowaniem ustalono następujące cele szczegółowe działań rewitalizacyjnych:

- ❑ rewaloryzacja Śródmieścia Płocka poprzez odtworzenie, utrwalenie i ożywienie ścisłego centrum z zabytkowym układem urbanistyczno-architektonicznym;
- ❑ podniesienie standardu zagospodarowania terenów poprzemysłowych, stworzenie warunków wprowadzenia funkcji produkcyjnych i usługowych oraz turystyki i rekreacji dla mieszkańców miasta, regionu i kraju;

- ❑ przywrócenie mieszkańcom Płocka pełnowartościowych terenów sportowo-rekreacyjnych i turystycznych nadbrzeża Wisły;
- ❑ ożywienie miejskich terenów mieszkaniowych;
- ❑ zagospodarowanie terenów powojkowych, zgodnie z zasadami przekształceń, zawartymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w celu wprowadzenia nowych funkcji, związanych z tendencjami rozwojowymi miasta.

W ramach rewaloryzacji śródmieścia szczególną uwagę kieruje się na obiekty znajdujące się w strefie Płocka średniowiecznego czyli tzw. starówki (w obrębie dawnych murów obronnych od Skarpy Wisły do obecnych ulic: St. Okrzei, J. Kwiatka i Tumskiej. W drugiej kolejności powinna być modernizowana druga strefa miasta obejmująca obszar zabudowywany w okresie zaboru pruskiego, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (jako zaboru carskiego), tj. otoczony dawnymi Wielkimi Alejami (obecnie alejami: J. Kilińskiego, S. Jachowicza i F. Kobylńskiego). Obie strefy są obecnie modernizowane, ale wymagają ogromnych środków, by spełnić kryteria nowoczesnej kompleksowej zabudowy. Trzecia strefa to blokowiska wybudowane w okresie PRL w latach 1960–1989, obecnie trwa tam przede wszystkim docieplanie i estetyzacja obiektów. W przyszłości, w wyniku niskiej jakości części obiektów i naturalnych procesów starzenia się, należy przewidywać wyburzenia i realizację nowej zabudowy. Przykładowo planowane jest sukcesywne wyburzanie bloków powodziowych przy ul. Miodowej (na północ od Politechniki) oraz budowę nowych budynków mieszkalnych.

4. ŹRÓDŁA DO ROZDZIAŁU III

Borkowski R., Serafimowicz W., Trębała B., *Multimedialna historia Płocka. Płock po 1945 r. (cz. II)*, Płyta CD-ROM wyłoczona przez firmę e-Motion w Płocku i tygodnik „Życie Płocka” czerwiec 2005; tychże www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Dzieje Płocka, edycje I–III, wyd. TNP Płock 1973–2006.

BUDOWNICTWO W LATACH 1990–1998

Trębała B., *Od powodzi w 1982 r. do powodzi w 1997 r. (cz. II)*, „Notatki Płockie” 1997, nr 4/173, s. 33–34.

Wawszczak J., *Możliwości rozwoju gospodarczego województwa płockiego latach 1993–2000 (ważniejsze zadania inwestycyjne)*, „Notatki Płockie” 1992, nr 4/153, s. 24–29; tegoż *Realizacja inwestycji proekologicznych szansą rozwoju gospodarczego gminy*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4/161, s. 43–44.

Petrochemia S.A.

Kłoczek A., *Płocka Rafineria i Petrochemia w latach 1959–2000. Monografia*, Płock 2004, mps autora.

Petrochemia Płock SA '94 — Prospekt, Płock 1994.

Puchowicz A., *Rozwój Petrochemii Płock SA jako konieczny element budowy nowoczesnej gospodarki*, „Notatki Płockie” 1996, nr 4/168, s. 38–42.

Dolasiński Cz., Górzyński M., Nycz Z., Sołtysiak M., (red) *Petrochemia na poważnie i wesoło*, Towarzystwo Przyjaciół Petrochemii Płock SA 1998: Człowiek — legenda polskiej nafty (Józef Pikulski), s. 118–121; Czesław Adam Bugaj, s. 124; Andrzej Dankowski, s. 124; Włodzimierz Derecki, s. 125; Józef Leszek Dolman, s. 126; Adam Stanisław Dyłaq, s. 126; Henryk Dyrda, s. 127; Jerzy Galaszewski, s. 128; Maciej Górzyński, s. 128–129; Czesław Jankiewicz, s. 129–130; Konrad Jaskóła, s. 130–131; Marian Kałkus, s. 131–132; Władysław Karkoszka, s. 132; Kazimierz Klęk, s. 133; Henryk Kolbicz, s. 134; Wiesław Kołsut, s. 134–135; Włodzimierz Kotowski, s. 135–136; Henryk Kozdrowicz, s. 136; Fryderyk Koźbial, s. 137; Kazimierz Kużaj, s. 137–138; Antoni Lisiewicz, s. 138; Stanisław Mańka, s. 139; Mieczysław Mierzejewski, s. 139–140; Marek Mroczkowski, s. 140; Paweł Nowak, s. 140–141; Zdzisław Nycz, s. 142; Aleksander Puchowicz, s. 142–143; Ryszard Siemion, s. 143; Mieczysław Stegenta, s. 144; Krzysztof Cezary Suszek, s. 144; Grzegorz Szkopek, s. 145; Jakub Tomaszewicz, s. 145–146; Janusz Trzaska, s. 146–147; Mirosław Tyburski, s. 147; Władysław Wawak, s. 147–148; Bolesław Witkowski, s. 148; Andrzej Woroniecki, s. 149; Czesław Dolasiński, s. 151; Jan Szypryt, s. 151.

PERN Przyjaźń

PERN Przyjaźń — Prospekt, Płock 1993.

New Holland Bizon Płock

New Holland Bizon Płock, folder, Płock 2003.

Sadrob

Płockie Zakłady Drobiarskie SADROB SA. 50 lat. 1948–1998, folder, Płock 1998.

Komunikacja Miejska

Czechowicz R., *Od Miejskiej Komunikacji Autobusowej do Spółki z o.o.*, NOT Płock 2005, mps.

Mostostal Płock S.A.

Guzek W., *Rys historyczny Płockiego Przedsiębiorstwa Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych MOSTOSTAL*, Płock 1994, mps autora.

Mostostal Płock S.A. *Raport Roczny 1998*, Płock 1999.

PPRM

50 lat Płockiego Przedsiębiorstwa Robót Mostowych — Spółka Akcyjna, Płock 1996.

Zalewska K., *Nieszczęście eksperymentu. Trwa spór między WDDM a „Mostami”, „Sygnały Płockie”* 1 VII 1997, nr 7 /20, s. 6–7.

Krupiński

Nycej J. B. *Krupiński Płock — Polska*, Płock 2001, folder.

Kurpiewski T., *Biogram Cezarego Piórkowskiego — dyrektora Spółki „Krupiński” w Płocku, wcześniej kierownika budowy „Petrobudowy”, (www.historia.e-plock.pl/po1945)*, e-Motion Płock 2005.

Stangpol

Stangpol. *Informacje ogólne*, Płock 1998.

PPIP

Borkowski R., *Inżynier Jan Popielski nie żyje*, „Notatki Płockie” 1999, nr 2/179, s. 58–59.

Kurpiewski T., *Biogram Michała Morawskiego — dyrektora Instalacji Płock i Izokoru Płock*, www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

PBP Petrobudowa

Serafimowicz W., *Integracja środków produkcji oraz planowania i zarządzania produkcją budowlano-montażową według metody STEROD*, „Notatki Płockie” 1991, nr 2/147, s. 44–51; tegoż *Metoda STEROD jako usprawnienie planowania i zarządzania produkcją budowlano-montażową w warunkach gospodarki rynkowej*, „Przegląd Budowlany” 1991, nr 7, s. 300–303; tegoż *Integracja kosztorysowania z planowaniem i zarządzaniem za pomocą systemu komputerowego STEROD*, WACETOB-PZITB, „Ceny, normowanie i kosztorysowanie robót budowlanych” 1991, nr 8/9, s. 86–89.

Serafimowicz W., Wyrzykowski W., *Systemowe zarządzanie w praktyce PBP Petrobudowa*, „Notatki Płockie” 2001, nr 2/187, s. 34–37.

Płockie Wodociągi

Grzybowski M. M., *Dzieje wodociągów i kanalizacji w Płocku 1892–1992*, Płock 1992.

Płockie firmy inwestorskie, projektowe, budowlano-montażowe i specjalistyczne

Region Płock — Prezentacja firm (kolejne coroczne edycje w od 1994 r. do 1998 r.), Rytyer Investment Płock (1994–1998).

Płocka Spółdzielnia Mieszaniowa Lokatorsko-Własnościowa

Garstka M., *Spółdzielnia wczoraj*, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 4-6.

Józefowski B., *Słowo wstępne prezesa Zarządu PSMLW*, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 3; tegoż *Spółdzielnia jutro*, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 15-16.

Krzywkowski Cz., *Wprowadzenie przewodniczącego Rady Nadzorczej PSMLW*, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 3

Leszczyński W., *Spółdzielnia i kultura*, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 13-14.

Spółdzielnia w liczbach, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 10-11.

Władze spółdzielni, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 7.

Zasoby PSMLW, [w:] *40 lat PSMLW*, Płock 1998, s. 8-9.

WDDM

Markuszewski S., Rzewuski Z., Lamparski H., Serafimowicz W., *Wymiana nawierzchni jezdni drogowej płockiego mostu przez Wisłę w pierwszej połowie 1998 r.*, „Notatki Płockie” 1998, nr 3/176, s. 42–43.

Serafimowicz W., *Zarządzanie procesem inwestycyjnym na przykładzie remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, „Notatki Płockie” 1996, nr 1/166, s. 36–42; tegoż *Odpowiedzialność uczestników procesu inwestycyjnego w świetle doświadczeń wynikających z remontów płockiego mostu przez Wisłę w latach 1993–1995 i 1998 r.*, „Notatki Płockie” 1998, nr 3/176, s. 34–41; tegoż *Obowiązki i prawa inwestora wynikające z prawa budowlanego*, „Notatki Płockie” 1999, nr 2/179, s. 46–51.

Serafimowicz W., Markuszewski S., Stolarski P., *Błędy w procesie inwestycyjno-remontowym płockiego mostu przez Wisłę (1993–1995)*, „Notatki Płockie” 1998, nr 1/174, s. 44–53;

Budownictwo ogólne i mieszkaniowe

Bładowski I., Kulas T., *Architektoniczne i techniczne aspekty budowy kościoła pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w parafii Świętej Jadwigi w Płocku*, referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Lądowej TNP (24.03.1998), mps TNP.

Grzybowski M. M., *Z dziejów płockiego Oddziału Banku Handlowego w Warszawie S.A.*, Płock 1995.

Budownictwo mostowe i drogowe

Bentlewski S., Mazanek Z., Serafimowicz W., *Systemowe zarządzanie realizacją remontu mostu im. Legionów Marszałka J. Piłsudskiego na Wiśle w Płocku*, „Notatki Płockie” 1994 nr 4/161, s. 55–58.

Biliński T., *Wspomnienie o prof. Józefie Czachorowskim*, Zielona Góra 2005, mps.

Błażejowski K., *Mosty w Polsce z nawierzchni SMA*, [w:] SMA. *Teoria i praktyka*, Warszawa 2007; s. 473–475.

Czachorowski J., *Analiza organizacji kompleksowego remontu mostu na Wiśle w Płocku*, „Notatki Płockie” 1997, nr 1/170, s. 24–30.

Mazanek Z., Bentlewski S., Szyszka K., *Programowanie, planowanie i kontrola realizacji inwestycji budżetowych na przykładzie remontu mostu w Płocku*, „Notatki Płockie” 1995, nr 1/162, s. 44–46.

Faza przedinwestycyjna II przeprawy mostowej przez Wisłę w Płocku

Jakubowski S. J., *Propozycja nowych rozwiązań komunikacyjnych dla Płocka*, „Notatki Płockie” 1997, nr 1/170, s. 31–34.

Jakubowski S. J., Markuszewski S., *Faza przedinwestycyjna nowego mostu na Wiśle w Płocku*, „Notatki Płockie” 1996, nr 3/168, s. 43–48.

Pajewski J., *Apel do władz państwowych na temat usprawnienia komunikacji w Płocku* [List otwarty], Płock 1990, mps autora; tegoż *Apel do władz państwowych odnośnie II przeprawy mostowej w Płocku* [List otwarty], Płock 1991, mps autora.

Serafimowicz W., Rolle J., *Płockie starania o nowy most drogowy na Wiśle*, „Notatki Płockie” 1995, nr 3/164, s. 46–53.

Serafimowicz W., Lamparski H., Markuszewski S., *Wojewódzka Dyrekcja Dróg Miejskich — inwestor zastępczy fazy przedinwestycyjnej nowej przeprawy mostowej na Wiśle w Płocku*, „Notatki Płockie” 1996, nr 1/166, s. 43–48.

BUDOWNICTWO W LATACH 1999–2007

Chojnacki K., *Płock na przełomie wieków i tysiącleci. Raport o stanie miasta*, „Notatki Płockie” 2001 nr 1/186, s. 27–41; tegoż *Syntetyczny raport o stanie Płocka w 2000 r.*, www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Na co wydajemy nasze pieniądze. Budżet Płocka 2006, UMP Płock 2006.

Płock w liczbach, UMP Płock 2000.

WZIR w Płocku (1.08.1975 r.), *WZMiW w Płocku (29. 12. 1990 r.)* i *WZMiW Warszawa — Oddział w Płocku (29. 03. 1999 r.)*, [w:] *XXX-lecie służb melioracyjnych Mazowsza, Kurpii i Podlasia*, pod red. M. Jerzego Nasiadko, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, Warszawa 2005, s. 15-19.

Niewiatowski M., *Stan i perspektywy zaspokajania potrzeb mieszkaniowych w Płocku*, Poznań 2001, mps.

PKN Orlen SA

Dodatek do „Gazety Wyborczej Mazowsze”, 6 VI 2003 Płock, zawierał artykuły: *Dzień Chemika. Aerostatkem w piękny rejs* — Agnieszka Ciesielska, s. 1; *Płock jest już w Europie. Rozmowa z prezesem Zarządu PKN Orlen SA Zbigniewem Wróblem*, s. 2; *Orlen dla społeczeństwa*, s. 2; *Wielka chemia wystartowała w Płocku*, s. 3; *150 lat polskiego przemysłu naftowego. Szkic dziejów od Łukasiewicza do rafinerii w Płocku* — Aleksander Puchowicz, s. 4–9; *Basell Orlen Polyolefins. Nowa Spółka. — nowe twarze (dr inż. Hartmut Luker — prezes, Wido Waelput — wiceprezes ds. marketingu i sprzedaży, Marek Karol Sęp — wiceprezes ds. produkcji, dr Małgorzata Wiśnicka-Hińcza — wiceprezes ds. ekonomiczno-finansowych)*, s. 12.

Klocek A., *Niezwykły kompleks rafineryjno-petrochemiczny w Płocku*, „Notatki Płockie” 2006, nr 1/206, s. 40–53.

Korsak E., (red.) *400 milionów ton ropy w Płocku*, Płock 2005.

Korsak E., Kubiak J., *Od Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych do Polskiego Koncernu Naftowego Orlen S.A.*, „Przemysł Chemiczny” 2004, nr 12.

PKN Orlen S.A. — Krajowy Rejestr Sądowy, Nr KRS 0000028860, Odpis pełny z rejestru przedsiębiorców, Stan na dzień 14 VII 2006, Oddział Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego — Płock, pl. Narutowicza 6.

Orlen. Raport roczny 2005, Płock 2006.

Orlen. Raport roczny 2006, Płock 2007.

PKN Orlen SA, www.ornen.pl, Płock 2008.

Puchowicz A., *30 już lat działa Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego w Płocku*, „Nafta i Gaz” 2001, nr 9; tegoż *Nie samą naftą... Czteryście milionów ton ropy w Płocku*, [w:] *400 milionów ton ropy w Płocku*. Pod red. Eugeniusza Korsaka, Płock 2005, s. 5–151.

Siemion R., *Serce Petrochemii. Historia służb energetycznych*, [w:] *400 milionów ton ropy w Płocku*. Pod red. Eugeniusz Korsaka, Płock 2005, s. 153–162.

40 lat Produkcji Rafineryjnej i Petrochemicznej w Płocku (1964–2004), Płock 2004.

Tuszewicki W., Turowski P., *40 lat produkcji rafineryjno-petrochemicznej i towarzyszących jej działań na rzecz ochrony środowiska*, [w:] *400 milionów ton ropy w Płocku*, Pod redakcją Eugeniusza Korsaka, Płock 2005, s. 173–178.

PERN Przyjaźń

PERN Przyjaźń SA, Płock 2005, folder.

Piotrowska A., *Informacja o kadrze kierowniczej Przedsiębiorstwa Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń SA*, NOT Płock 2008, mps.

Centromost Płock

Centromost Płock. Stocznia Rzeczna w Płocku, Płock 2006, folder.

Centromost Płock, www.centromost.com.pl, Płock 2008.

PPP-T

Dzierżawski M., *Informacja o Płockim Parku Przemysłowo-Technologicznym*, NOT Płock 2008, mps.

Orlen Asfalt

Sobczak M., *Medal za super asfalt. Międzynarodowe Targi Budownictwa Drogowego Autostrada-Polska*, „Życie Płocka” 2005, 3 VI, s. 9.

Budmat

Ziółkowski N., *Informacja o firmie BUDMAT jako producencie i dystrybutorze materiałów budowlanych, wykończeniowych i wyrobów hutniczych*, NOT Płock 2005, mps.

Informacje o firmie BUDMAT, folder Płock 2007.

BUD MAT, www.budmat.com.pl, Płock 2008.

BEM Brudniccy

BEM Brudniccy s.j., www.bem.plo.pl, Płock 2008.

Drzwi stalowe profilowe uniwersalne, Płock 2007.

Gorczyca M., *Informacja o BEM Brudniccy s.j.*, NOT Płock 2007, msp.

Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych Kontener

Z wielofunkcyjnych segmentów modułowych zbudujemy prawie wszystko. Kontener, Płock 2007.

Kontener z o.o., www.kontener.com.pl, Płock 2008.

Admar

Byliński M., *Admar — Hurtownia Wyrobów Hutniczych*, „Nasz Płock” 2006, nr 2/12, s. 16.

Orlen Projekt

Zakrzewska L., *Kadra kierownicza ZBP przy MZRiP, BPiRI Petroprojekt SA i Orlen Projekt SA*, NOT Płock 2005, mps.

GR, *Projektują od 35 lat*, „Orlen Ekspres” 2007 nr 24, s. 11

(eg), *Spółka z doświadczeniem. 35 lat Orlen Projekt SA*, „Tygodnik Płocki”, listopad 2007, s. 4.

XXXV-lecie Orlen Projekt, www.orlenprojekt.pl.

Budoplan

Krawczyk J., *Informacja o spółce inwestycyjno-projektowej Budoplan*, NOT Płock 2007, mps.

PBU Vectra

Grabowski Z., *Wykaz obiektów realizowanych przez PBU Vectra w latach 1992–2004 w Płocku*, NOT Płock 2005, mps; tegoż *Wykaz obiektów realizowanych przez PBU Vectra w latach 2004–2006 w Płocku*, NOT Płock 2007, mps.

Mostostal Płock

Mostostal Płock SA. Raport Roczny 1999, Płock 2000.

Mostostal Płock SA, Grupa Mostostal Warszawa, www.mostostal-plock.com.pl, Płock 2008.

Naftoremont

Informacja o Naftoremontie z dnia 1 XII 2005, Płock NOT, mps.

Naftoremont — Naftobudowa Płock. Grupa POLIMEX — CEKOP, Płock 2000.

Naftoremont sp. z o.o., www.naftoremont.com.pl, Płock 2008.

Izokor

Borkowski R., *Polityka jakości, środowiskowa oraz bezpieczeństwa i higieny pracy*, „Biuletyn Informacyjny — IZOKOR” 2006 nr 3, s. 2.

Czerski T., *Proces rozwoju pracownika*, „Biuletyn Informacyjny — IZOKOR” 2007, nr 7, s. 2.

Jubileusz 40-lecia istnienia, „Biuletyn Informacyjny — IZOKOR” XII 2007, nr 8, s. 3.

Kalinowska E., *Nasi emeryci*, „Biuletyn Informacyjny — IZOKOR” X 2007, nr 7, s. 3.

Rok 2007 w Spółce, „Biuletyn Informacyjny — IZOKOR” XII 2007, nr 8, s. 2.

Kalinowska E., *Informacja o Izokorze*, NOT Płock 2008, mps.

Koprowicz M., *Pfleiderer Grajewo. Rozpoczął produkcję w nowej fabryce*, „Biuletyn Informacyjny — IZOKOR” 2007 nr 7, s. 2.

Peplowski K., *Jakość — Bezpieczeństwo — Środowisko*, „Biuletyn Informacyjny — IZOKOR” 2006 nr 3, s. 1.

PPRM

Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych SA, Płock 2001.

PIU Wereszczyński

PIU Wereszczyński, Płock 2008.

Henczke-Budownictwo

Biuletyn Informacyjny Henczke Budownictwo (redakcja Musiał B. i Karbowska A.), w tym: *Galeria postaci — Piotr Robert Raczkowski — dyrektor firmy*, 2006, sierpień, s. 3.

Raczkowski R. P., Jest pytanie, jest i odpowiedź, V 2007, s. 7-10.

Budimex Instal Płock SA

Budimex Instal Płock SA, Płock 2003.

Temax

Temax. M. Kopcińska i J. Lipczewski s.j., Płock 2005.

Elektroinstal Andrzej Smardzewski

Smardzewski A., *Elektroinstal*, „Nasz Płock” 2006, nr 1/11, s. 16.

PBU IZO-MAR plus

Zadrozny M., *Ogólna charakterystyka i informacja o działalności Przedsiębiorstwa Budowlano-Usługowego IZO-MAR plus*, Płock 2008, folder.

PBP Petrobudowa

Kurpiewski T., Serafimowicz W., *Petrobudowa: dokonania i zamierzenia*, folder informacyjny, Płock 2001.

Serafimowicz W., Wyrzykowski W., *Ludzie przedsiębiorstwa a jubileusz 40-lecia PBP Petrobudowa w Płocku*, www.petrobudowa.com.pl, Płock 2001.

Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego „Petrobudowa”, Płock 2002, folder.

Woźniak H., *Inżynierowie z Petrobudowy powracają*, „Gazeta Wyborcza — Dodatek Mazowsze Północne”, 29 IX 2005.

Wyrzykowski W., *Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa w Płocku — 40 lat działalności*, „Notatki Płockie” 2000, nr 2/183, s. 47–50.

Wyrzykowski W., Serafimowicz W., Smulewicz E., *Petrobudowa Płock — 40 lat dokonaniań*, „Gospodarka Mazowiecka” 2000, nr 10.

Petro SA Holding

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Uslugowe Petro SA Holding, Płock 2000, mps.

Pel-Bud

PEBiU PEL-BUD sp. z o.o. Realizacja budownictwa mieszkaniowego, Płock 2001, mps.

Płockie Wodociągi

Piotrowicz J., *Notatka historyczna*, NOT Płock 2007, mps.

Beton Stal Płock

Beton Stal Płock sp. z o.o. Prezentacja firmy, Płock 1999, folder.

Beton Stal Płock sp. z o.o. Prezentacja firmy, Płock 2004, folder.

Termo-Kor

Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Termo-Kor, Płock 2007, folder.

Fortum Heat Polska

Fortum Płock sp. z o.o., www.fortum.pl,

Fortum Płock sp. z o.o., [w:] *Fortum Polska sp. z o.o. — Raport Roczny 2005*, s. 14.

Fortum Płock sp. z o.o., [w:] *Fortum Polska sp. z o.o. — Raport Roczny 2006*, s. 9.

Olejczyk Z., *Słowo wstępne prezesa Fortum Heat Polska*, „Biuletyn Fortum Heat Polska” 2007 nr 2, s. 3.

Riekko R., *Czas wzrostu!*, *Fortum Heat Polska kieruje działalnością w Polsce*, „Fortum Heat” gazeta firmowa 2006 nr 1, s. 2.

Salonsaari-Posti A., Lansman P., *Fortum Heat Polska kieruje działalnością w Polsce*, „Fortum Heat” gazeta firmowa 2006 nr 1, s. 8–9.

Salonsaari-Posti A., *Badanie zadowolenia klientów przynosi ważne wnioski*, „Fortum Heat” gazeta firmowa 2006 nr 2, s. 2–5.

Salonsaari-Posti A., *Znaleźliśmy właściwe klucze do sukcesu. Wywiad z Risto Riekko*, „Fortum Heat” gazeta firmowa 2007 nr 2, s. 6–7.

SITA

Bartosiewicz J., *Informacja o firmie SITA. Płocka Gospodarka Komunalna sp. z o.o.*, folder, Płock 2005.

SITA. Płocka Gospodarka Komunalna sp. z o.o., Płock 2005, folder.

Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa.

Garstka M., *Kronika Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej*, Płock 2005, mps.

Gazeta okolicznościowa „GŁOS PSML-W”, Płock 2005, zawiera artykuły: *Słowo wprowadzające prezesa Bogumiła Józefowskiego*, s. 1; *Z dziejów PSML-W*, s. 2; *Władze i przedstawiciele, czyli kto jest kim*, s. 2–3; *Własność lokalu z gruntem (podstawowe informacje)*, s. 4–5; *Odrębna własność lokali w PSML-W*, s. 6–7; *Spółdzielczy Dom Kultury, Klub*

Osiedla Kochanowskiego, Klub Osiedla Dworcowa, Klub Osiedla Łukasiewicza, s. 8; *Zasoby PSML-W*, s.9; *Centrum życia*, s. 10; *Tu bije serce osiedla*, s. 11; *Wulkan osiedlowych pomysłów*, s. 12; *Centrum Kultury Płocka*, s. 13; *Spółdzielnia jutro. Remonty. Plany i zamierzenia na lata 2005–2009*, s.14; *Zadłużenia w opłatach za lokale. Dewastacja — kto za to zapłaci?*; s. 15; *Certyfikat — Solidna firma 2004, Nominacja do tytułu „Modernizacja roku 2004” obiektu Renowacja Elewacji Budynków: przy ul. Bielskiej, Obr. Westerplatte, Łukasiewicza, Rembielińskiego, Chopina, Okrzei i Nowowiejskiego w Płocku*, s. 15; *Docieplanie budynków*, s. 16.

Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa

Chodkowski L., *Prezentacja MSM*, Płock 2005, msp.

Chodkowski L., *Prezentacja działań Zarządu PSM*, Płock 2005, msp.

Nycek J. B., *Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa firma roku*, „Nasz Płock” 2005, nr 5/10, s. 16.

MSM Chemik

20 lat Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej „Chemik” w Płocku, Płock 2001.

Marcinkiewicz K., *Uwagi nt. budownictwa miejskiego w Płocku w latach 80.*, NOT Płock 2005, mps.

Obidziński W., *Informacje statystyczne o MSM „CHEMIK”*, NOT Płock 2005, mps.

MTBS

Kłobukowski M., *Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (zarys historii)*, Płock 2006, mps autora; tegoż *Rola i znaczenie Towarzystwa Budownictwa Społecznego w realizacji polityki mieszkaniowej państwa na przykładzie MTBS*, Płock 2006, mps autora.

Nycek J. B., *Wzorcowe osiedle. MTBS zakończył budowę osiedla Sady-Zagroda*, „Nasz Płock” 2008, nr 1/35, s. 4.

L-WSM Petrodom

Wrześniewski S., *Zarys historii Lokatorsko-Własnościowej Spółdzielni Mieszkaniowej „Petrodom” w Płocku*, NOT Płock 2008, mps.

Drogownictwo

Architektura i Budownictwo. Nagroda III stopnia. Zrealizowany projekt modernizacji ul. Tumskiej w Płocku, [w:] Nagrody Ministra Budownictwa 2007, Warszawa 2007, s. 14.

II przeprawa mostowa przez Wisłę w Płocku

Hajdin Nikola (Serbia), Stipančić Bratislav (Serbia), Krawczyk J., *O projekcie mostu drogowego przez Wisłę w Płocku*, „Inżynieria i Budownictwo” 2005, nr 4, s. 175–177.

Hildebrand M., Bergier A., Wąchalowski K., Sudak M., *Wybrane aspekty montażu przęsła mostu podwieszonoego przez Wisłę w Płocku*, „Inżynieria i Budownictwo” 2005, nr 4, s. 183–186.

Krawczyk J., Pawelski S., Biliszczuk J., *Rozpoczęcie budowy największego w Polsce mostu podwieszonoego*, „Inżynieria i Budownictwo” 2003, nr 4.

Mariańska A., Bergier A., *Podwieszenie mostu przez Wisłę w Płocku*, „Inżynieria i Budownictwo” 2004, nr 9, s. 474–476.

Mosty Płocka. Historia i przyszłość, Społeczny Komitet Budowy Mostu „Ratunek dla Płocka”, Płock 1998.

Pawelski S., Lewiński J., Rudze J., *Montaż wspornikowy nurtowego przęsła drogowego mostu podwieszonoego przez Wisłę w Płocku*, „Inżynieria i Budownictwo” 2005, nr 4, s. 179–182.

Podwieszony most przez Wisłę w Płocku, Pod red. Jana Biliszczuka, Płock – Warszawa – Łódź – Wrocław 2007.

Jasińska E., *Mostowy raport*, „Sygnały Płockie” kwiecień 2001, nr 4/61, s. 3 i 5.

CZYNNIKI MIASTOTWÓRCZE DECYDUJĄCE O DALSZYM ROZWOJU PŁOCKA

Milewski M., *Płock 2011*, Płock 2006.

Strategia rozwoju miasta Płocka do 2012 roku, UMP Płock 1998.

Wierzbicka I., Łukasiak L., Mazuś J., *Lokalny program rewitalizacji miasta Płocka na lata 2005–2013, kierunkowo do 2020 r.*, UMP Płock 2005.

Struzik A., *Współczesne problemy rozwoju województwa mazowieckiego*, [w:] „Rocznik Żyrardowski poświęcony sprawom globalnym, regionalnym i lokalnym”, Tom V. Pod red. Witolda Rakowskiego, Mazowieckie Towarzystwo Naukowe i Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie, Żyrardów 2007.

Strzelecki Z. (red), *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja)*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2006.

ZAŁĄCZNIK NR 1

Wykaz płockich firm inwestycyjnych, projektowych, budowlano-montażowych oraz produkcji i dystrybucji materiałów budowlanych i instalacyjnych — 2005 r.

Stan liczebny płockich firm projektowych, nadzoru inwestycyjnego, budowlano-montażowych, instalacyjnych i przemysłu materiałów budowlanych na koniec 2005 r. ustalono m.in. na podstawie opracowania firmy Eniro Polska Sp. z o.o. pt. *Eniro: Panorama firm. Płock 2004/2005* oraz płockiego wydawnictwa „Busola”. W układzie branżowym firm uwzględniono wiodący zakres prac realizowanych przez ww. jednostki.

Deweloperzy:

Amabud (Adamiak Artur), Dom Developer, PIK — Przedsiębiorstwo Inwestycji Komunalnych (Dzwonek Patryk).

Projektowanie, nadzór inwestycyjny, nadzór budowlano-instalacyjny i doradztwo:

ABI — Firma Inwestycyjno-Handlowa, Abrys, Adamkiewicz Seweryn, Amo, Anex — Zakład Usługowo-Projektowy (Sztandera Andrzej), AKL Pracownia Projektowa, ARS, APPA — Studio Architektoniczne, APRO (Prokop Bogumiła i Adam), Atelier, Badowski Kazimierz, Betek, Bielawski Stanisław, Bip (Rumiński Stefan), BIT — Biuro Kosztorysowe, Biuro Projektów — Zakład Usług Budowlanych, Biuro-Text, Bogucka Elżbieta (projektowanie instalacji sanitarnych i gazowych), Budmator, Budoplan (Krawczyk Jó-

zef, Teresa i Piotr), Budownictwo i Reklama (Stawecka Janina i Andrzej), Danielewicz Roch, Dobrzyński Jerzy, Cywiński Czesław, Dźbik Kazimierz, Elektryka, Eliot S.C., Eltom (projektowanie instalacji elektrycznych), Ferryt PUH, Fidos Adam (projektowanie inst. elektr.), Hekam (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Gałczyński Janusz (projektowanie dróg i ulic), Gołąb Bogusław, Graczyk Jerzy, Grosicki i Syn, Hotło Zbigniew — Pracownia Projektowa (mosty, fundamenty specjalne), Hydromont (Nowak Maria — projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Inter Consulting Group, Inwestorol, Izamet, Jarzyński Kazimierz, Kacprzyński Zbigniew (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Kawiecki Tadeusz, Kienig Hanna, Biuro Obsługi Inwestycji — Komorowski Marek), Konopka Grzegorz, Kosakowski Tadeusz (projektowanie dróg i ulic), Kosztorysowanie i Nadzór — Patora-Ciarka Jadwiga, Koszt-Soft, Lamparski Henryk (projektowanie dróg i ulic), Królikowski i Jaworski S.C., Lecz-Mur, Ksepko Kazimierz (projektowanie inst. elektr.), Kwiatkowska Wiesława (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Kwiatkowski Jerzy (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Lipiński Józef, Krymowa Alicja, Biuro Projektów Mapro, Mark-Projekt PP-U (Urszula Markowska), Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego, Mistmar PW (Michał Góralski), Maria Kołakowska, Mobo Projekt, Morawski Józef, Morozow Elżbieta, Ochociński Roman, Neaforma S.C. (projektowanie wnętrz), NOT — Zespół Usług Technicznych, Orlen Projekt, Pejta Agnieszka (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Perfekt (projektowanie inst. elektr.), Piasek Kazimierz (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Piechowicz Regina, Polimex-Naftoremont (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Pracownia Projektowa — WJ-Kocik (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Projbud — Pakulski Bolesław, Projbud 2 (Pakulski-Trzcziński), Wielobranżowa Pracownia Projektowa, Profil (Woźniak Anna — projektowanie dróg i ulic), Projekty Typowe (Pomorska Barbara), Roguski Tadeusz, Rudnik Bogdan, Rutkowski Andrzej (projektowanie wnętrz), Rytwiński Franciszek (projektowanie dróg i ulic), Sanico-Dzięglewska (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), SB Servis-Plus (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Sere-met Jarosław (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Sobczak Paweł, Stasiak Jadwiga (projektowanie inst. elektr.), Henczke Sp. z o.o. (projektowanie inst. sanitar. i gaz.), Strojcecki-Sosnowski S.C., Szubski Włodzimierz (projektowanie inst. sanitar. i gaz.), Studio Dzięglewski A. (projektowanie wnętrz), Studio Wyposażenia Wnętrz, Szymańska Elżbieta (projektowanie inst. sanitarnych i gaz.), Syguła Piotr i S-ka, Szczutowska Krystyna, Szochner Danuta, Tombud ZHU, Trzcziński Piotr, Usługi Projektowo-Inwestycyjne (Sierant Krzysztof), Unimech, Wachalczyk Elżbieta, Biuro Projektowe Wega (Strzelec-ycy Teresa i Janusz), Wektor-P (Kowalski Andrzej), Włodarczyk Krzysztof, Wiśniewski Grzegorz, Wróblewski Maciej, Zakład Energetyczny Płock — Centrum Projektowania i Realizacji Inwestycji, Ząbkiewicz Wiktor, ZEP-Inpro, Zakład Projektowania (Piosik Ryszard), ZEP-Inpro (projektowanie inst. elektrycznych.), Żelazny Ludwik (projektowanie dróg i ulic), Pracownia Projektowa Profil (Frąckowiak Izabela), Usługi Projektowo-Kosztorysowe (Wachol Michał), Inwestbud (Strojcecki Grzegorz i Sosnowski Dariusz), Instytut Planowania Miejskiego (Wierzbicka Iwona).

Kosztorysowanie:

Adamkiewicz Seweryn, Akme, Bielawski Stanisław, Bit, Biuro-Text, Graczyk Jerzy, Hydromont — Nowak Maria, Inter Hermesa, Jarzyński Kazimierz, Koszt-Soft, Kwiatkowska Wiesława, Obrębska Anna, Ochociński Roman, Pręgowski Władysław, Roguski Tadeusz, Rudowska Barbara, Rytwiński Franciszek, Seremet Jarosław, Strojcki i Sosnowski, Szczutowska Krystyna, Wachol Michał, Wobex PHU, Żelazny Ludwik.

Roboty budowlano-montażowe:

Abler, A.R.-Bud, Aftański Grzegorz — Usługi Budowlane, An Bud –Dałek Anna, Amber — Przedsiębiorstwo Wielobranżowe, Albud, Przedsiębiorstwo Budowlane Alpex, Alpin Multitech & Co, BMK Przedsiębiorstwo Budowlane — Lipczak Ryszard, Budomont — Zakład Budowlano-Montażowy (Dublicki Krzysztof), Budokon — Przedsiębiorstwo Budowlane, Budokop — Rzepecki Bogdan, Budoprym, Budrex, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe Busal, Cenbud, Chemorozruch — Przedsiębiorstwo Remontów i Modernizacji, Chłodnie Kominowe, Chyczewski Kazimierz — Firma Budowlana, Dobies Stanisław — Zakład Ogólnobudowlany, Dom, Domax, Dromir, Eco Industrie, Eco-Dom, El Kons-Bud, Energomontaż-Północ Płock, Filipkowski Edward — Zakład Budowlany, Gruby i Gruby, Firma Budowlana (Brodowski Jan i Pakulski Andrzej), Helplast, Hydro-Bud, Przedsiębiorstwo Budowlane — Tkaczyk Andrzej, Hydro-Stal, Interbud — Sobiecki Krzysztof, Inter-Hermesa — Towarzystwo Kapitałowe Płockie, Invest-Eco, Invest-Stal, Izokor Płock, Jaskólski Lech — Firma Budowlano-Remontowa, Kamles, Klimex PW, Kostro, Lecz-Mur –Józwiak Henryk, Lesman — Nowakowski Lech, Licnerski Henryk — Usługi Ogólnobudowlane, Lipowski — Firma Remontowo-Budowlana, Liszyński Ryszard — Zakład Remontowo-Budowlany, Macrobud — Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych, Mar-Dom — Usługi Budowlane (Marian Pokorski), Marta, Mazurowski Andrzej i S-ka, Melbet, Metex PPHU, Mid-Iwa, Mistmar, Montex Płock, MurMax — Firma Budowlana, Mostostal Płock, Naftobud, Naftoremont, Omega — Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane, Pawex — Lewandowski Paweł, PBM, Petro Mechanika — Przedsiębiorstwo Remontowe, Petro Remont, Petrotex, Petrobudowa — Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego, Piecobud, Piecobudowa Płock, Piece Przemysłowe, Płocka Gospodarka Budowlano-Remontowa, Pol-Vis — Bielski Jacek, Polski Dom — Powszechnie Towarzystwo Budowlane, Prager i Grupa, Progress-Bud — Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane, Progress Bud — Pliszka Bogdan, Progress Poland, Pro Offis, Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego, PUH, Rak, Reguliński Waldemar — ZBS, Rem-Bud — Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane, Rych Zakład — Ogólnobudowlany (Chyża Ryszard), Stalkon S.C. — Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe, Szczygieł Jarosław i S-ka, TAW — PPU Przedsiębiorstwo Ogólnobudowlane, Tech-Bud, TekoBud — KołECKI & KołECKI, Temax — Kopcińska Maria i Lipczewski Janusz, TercBud Płock, Termo-Kor — Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane (Pniewski Roman), Turbud — Zakład Budowlano-Instalacyjny, Vectra — Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe, Vesa PW — Trafny Krystyna i Cezary, Vin-Bud, Wasbud, Wis-Bud PUH — Wiśniewski Bogusław, Wist-

Bud — Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane, West — Przedsiębiorstwo Budowlane (Brzost Jacek), Węgierscy Irena i Sylwester — Zakład Ogólnobudowlany, Ziemiński Bogdan — Usługi Budowlane, ZRB Sylwester Michała, FHU Kołodziejski — Budowlane Konstrukcje, Rękawiecki and Wusztet, Prod-Tech, Mar-Bet, Zakład Budownictwa Montażowego Budomont — Dublewski Stanisław, Repro.

Montaż konstrukcji stalowych i urządzeń:

Ango, Bartek, Centromost — Stocznia Rzeczna, Chemorozruch, Conex, Dromir, El-Kons-Bud, Energomontaż-Północ Płock, Izotechnik, Klimex, Metalo-Technika, Montex Płock, Mostostal Płock, PPRM, Naftoremont, Orlen EnergoRem, Orlen Mechanika, Petromet, Progress-Bud, Stalkon, Tercbud Płock, Wektor, Wist-Bud, ADMAR — Wyroby Hutnicze, ZBA Zakład Budowy Aparatury.

Budowlane usługi — roboty remontowe i wykańczanie wnętrza:

Abaks, Adalak, Art.-Pol, Akko, Art-Mal — Sawicki Artur, Auto-Mobil, Barton, Belejewski Wiesław, Bisbud, Bojaruniec Jan; Brick, Brudnicki Jan, Bryk Jarosław, Bud-Klon, Budomax, Budownictwo Lądowe, Budtech, Bunikowski Janusz, Cendlewski Ryszard, Cez-bud, Chotomski Adam, Ciarka Bronisław, Cywiński Marek, Darbud (Jarzyński Dariusz), Dekar, Dek-Bud; Domax, Embud PUP, Ensa, Falkowski Grzegorz, Ferryt, Fox ZHU, Giergielewicz Andrzej, Gierwatowski Sławomir, Jędrzejewski Stanisław, Józwiak Józef, Józwiak Henryk, Izoman, Izomex, Gierzyński Tomasz — UR-W, Górecki Zygmunt, Grabowski Bonifacy, Graczyk Jerzy, Grosicki i Syn, Gruby i Gruby, Gujno Krzysztof, Hofman Eugeniusz, Iwa, Jack, Jur Roman, Jurbud — Wiśniewski Jerzy, Kamiński Eugeniusz, Karasiewicz Stanisław, Kempieński Marian, Kijek Ryszard, Kobuszewski, Konserwator, Koprowski Zenon, Kopoński Stanisław, Kordalewski Teodor, Kossowski Paweł, Kostrzewski Bogdan, Kotarski Waldemar, Kotwica Ireneusz, Kowalski Jerzy, Kozakiewicz Adam, Kozakiewicz Krzysztof, Koźlakowski Wiesław, Kraszewski Józef, Krawczyk Mieczysław, Kret, Kuchcik Mirosław, Kwiatkowski Adam, Krętkowski Marek, Lewandowski Józef, Lewandowski Krzysztof, Lipniewicz Kazimierz, Lux, Łagodziński Mariusz, Macrobud, Maćkowiak, Mag-Mar, Marbud, Mazurowski Jerzy; Mączewski Tadeusz, Michalski Janusz, Mirmar PR-U (Kuczyński Mirosław, Szeligowski Marek), Mochnacki Piotr, Mocki Waldemar, Mosakowski Zdzisław, Mulczyński Paweł, Murawski Marek, Nagiewicz Roman, Norkowski Janusz, Nowak Jerzy, Olszewski Jerzy, Ostrowski Kazimierz, Pająk Andrzej — UR-B, Parczewski Józef, Pewena, Płoński Janusz, Pniewski Henryk, Pro-Gips, Profil-M, Prus Kazimierz, Pytkowski Marek, Remont, Ruszczyński Jan, Rych-Chyża Ryszard, Sarnowski Jan, Second, Siwko Tomasz, Sobczyk Tadeusz, Sobiecki Krzysztof, Stan-Mal, Stelmach Marian, Styl, Sumiński Andrzej, Surdykowski Tadeusz, Szelągowski Krzysztof, Szelkowski Zdzisław, Szwech Edward, Szymański Bogdan, Szymański Tadeusz, Świniarski Andrzej, Włodarczyk Krzysztof — UR-B, Tokarski Tadeusz, Tomaszewska Stanisława, Tomex, Trubud, Urbud, Urbus-Bis, Wagner Edward, Węglewska Irena, Wieczorek Andrzej, Wieczorek Sylwester, Wiśniewski Józef, Włodarczyk Krzysztof, Wydornik Jolanta, Zotow

Stanisław, Zryw, Żuchowski Maciej, Zakład Remontowo-Budowlany Witos (Witkowski Jan), Przedsiębiorstwo Budownictwa Specjalistycznego Vega (Głowacki Mariusz, Wysocki Sławomir), Darbud (Jarzyński Dariusz), Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe Magbud.

Dachy, dekarstwo:

Aftański Grzegorz, Ametyst, Brygier Robert — Usługi Blacharsko-Dekarskie, Bud-Dach, Centrum Budownictwa, Connstal, Dam Bud — Zakład Budowlano-Remontowy (Szejna Bogdan), Dek-Bud, Dekar, Dekarmat PHU — Jankowski Ireneusz, Eko-Monter, Florian Centrum, Gaja Dachy — Śpiewła Zdzisław, Grosicki i Syn, Izo-Bud, Izo-Dach, Izodek, Izoman, Izomaldek PRB — Dubienko Katarzyna, Jakacki Grzegorz, Kowalski Henryk, Mid-Iwa, Pietrzak Dach-Service, Senkowski Grzegorz, Stalkon, Tekobud, Technobud — Choiński Józef i S-ka, West-Szost Jacek, Zawadka Stanisław.

Roboty drogowe, kolejowe i mostowe:

Akko — Zakład Remontowo-Budowlany (Koperski Andrzej), Firma Usługowo-Budowlana Nowakowscy (Krzysztof i Paweł), Hydro-Stal, Lewandowski Krzysztof, Macrobud, Miejski Zarząd Dróg, Panuś Józef, Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych, PRK 7, Przedsiębiorstwo Robót Drogowych, Henczke, Usługi Mechaniczne i Drogowe (Górecki H., Juckiewicz L.).

Usługi techniczne, technologiczne i sprzętowe:

Al-Trans, Auto-Full Servise, Brzeski Antoni, Conex PPH, Conex PPH — Rulkiwicz Robert, Delta — Przedsiębiorstwo Usług Technicznych, Densit Polska — Kulas Maciej i Tadeusz, Eko-Hurt Recykling, GazTech PH-T — Zieliński Józef, Zieliński Norbert, Grustal ZPU — Gruszczyński Dariusz, Hermes Biuro Handlowo-Usługowe, Hydrofor Hydraulika Siłowa, Irbud, Izotechnik PUT — Rola Z. i S-ka, Jaroszewski Ryszard, Jur Tech PUH — Bojko Jerzy, Kamis, Kontener — Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych, Kret, Mah, Mal-Pol PUH — Malachiński Krzysztof, Marcop Rajewski Marek, Mazowieckie Centrum Spawalnicze, Mega-Bud, Melbet, Melkorex, MG Żuraw, Motor-Land, Muniserwis, Nowex-Tech, Orlen Transport Płock, Orlik, PetroEltech, Petromet PHU — Rozwadowski Jerzy i Banach Marcin, Peri — Przedsiębiorstwo Usług Technicznych, Politechnik PUPH, Poż Bud — Zakład Zabezpieczeń Przeciwpżarowych, Ppoż. — Zakład Usług Pożarniczych, PRK 7, Pro-Poż II PPHU — Kosztowny Krzysztof, Serwis, Sita — Płocka Gospodarka Komunalna Spółka, Skolański Włodzimierz, Skrodzki Ireneusz, Stolarski Dariusz, Stalrem PW — Kacperowski Janusz, Stanpol — Firma Eksport-Import (Staćzak Anna i Stanisław), Tambud, Technogaz, Trans-Kop — Zakład Transportowy, Trans-Sprzęt, Przedsiębiorstwo Techniczne — Stanisław Tucholski, Remit Pińkowski, P.U.H. Petro-Technik — Wieteska Tomasz, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, ZREW Serwis Płock, Usługi Transportowe — Chojnacki Ryszard, Trans-Bet — Chojnacka Małgorzata.

Materiały i prefabrykaty budowlane, ceramika:

A-Bud, ABC Hurtownia, Abler, A.S. — Centrum Ceramiki, Adwa, ALM, ATW, Albex — FPH, Alpo, Amar, Anbud — Dałek Anna i Konrad, Basero-Impex, Blok-Mat, Budmat — Hurtownia Materiałów Budowlanych, Budomat, Busal, Capital Polska, C.B. Gaja Plac — Stefanicki Jacek, Centrostal, Centrum Budownictwa — Wudarski Mirosław, Centrum Ceramiki A.S. — Anna, Connstal, Damir PPHU — Kordziak Marek i Dobrowolski Dariusz, Daunpol, Dekarmat P.H.U. — Janowski Ireneusz, Densit Polska, Dom, Dom-Art, Domator, Domax, Domel, Domex Hurtownia Budowlana — Krokera Jerzy, Domus, Drewbud, Drewex PH, Drewex, Eco Industrie, Embis-Plus, Ensa, Esplendor, Farbix, Gaja, Gaja Chemia, Gaja Gumy i Tworzywa, Gaja Panele, Gaja Płytki, Galeco, GCB Centrostal Włocławek — Oddział w Płocku, Grabowski Eugeniusz, Grabowski Mirosław, Granit-Bet, Grape PHU, GTK, Henry, Hermes, Hurt-Stal, Hurtmat-Bud, Inter-Bet, Inter Consulting Group, Inter-Dom, Italiana, Iwa, Izo Plast — Malinowski Jarosław i Przybysz Paweł, Izo-Pur, Izoman, Janpol — Kłobukowski Jan, Jorapol, Jurbud — Wiśniewski Jerzy, Kamis — Kamiński Jacek, Kirchoff i Lehr, Korchemia, Kostbet, Krasbud, Krekora Ewa — Hurtownia Materiałów Budowlanych, Marcer, Macrobud, Magnus, Marbet — Zakład Produkcji Materiałów Budowlanych, Matbud, Merkál PW — Kalinowski Wojciech, Meblo Market, Mertex PPHU, Mid-Iwa, Monolit, NTB — Oddział, Oliva — Salon Sprzedaży, Orlen Asphalt, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego, Paged — Skład nr 5, Pewena PW, PIK PHU — Paweł Krakowski i Piotr Krakowski, Płocka Gospodarka Remontowo-Budowlana, Pomost PHU — Czurakowski Tomasz Cezary, Port-Bud, Profil-M, Promet, Schomburg Polska, Sea PH — Bronikowski Paweł, Stu, Styl, Suchy Tynk — Marciniak Grażyna, Techmal-Bis — Zdziemborska Hanna, Techmobud — Zakład Produkcji Budowlanej, Termo-Bud, Tomar, Trubud PPHU — Truchel Ryszard i S-ka, Urbus-Bis, Vesa, Vista — Wilgocki Józef, Wektra Bud — Brzozowski Marek, West-Szost Jacek, ZRB — Chociemska Danuta, Zryw, Wand.

Stolarka drzwiowa i okienna, bramy:

Alpex, Ambit, Ango, Anna PHU, Artech, ArtOkno, ATF, Autobrama, Banaszek Sławomir, Bastion, Bem ZPH — Brudniccy Jan i Ewa, Bibulatorium, Bildau & Bussman Polska, Blok-Mat, Bricol, Bular — Sprzedaż Okien i Drzwi, Carter, Centrum Budownictwa, Cybulski Adam, Dako — Skład Fabryczny, Damir, Dobre Okna, Domar-Bud — Tuchalski Marek, Domar PHU, Decorator, Ekal, Elmax, Embis-Plus, Eurostyl, GAJA, GAJA Stolarka — Marciniak Elżbieta, Hal-Wer PP-U — Wereszczyńska Halina, Hal-Wer Producent — Wereszczyńska Janina, Helplast, Hurt-Budmat, Izoman, KIM PPH, Konarzewski Wojciech, Kolmet PHU, Kontener, Korona Fabryka Okien, Krasbud, M & S Pomorska Fabryka Okien, Mardom PHU, Mazbud-Bis, Mega-Tech, Merkál P.W. — Kalinowski Wojciech, Merkury, Mid-Iwa, Multi-Max, Ok-Rol — Jarosław Janke, Okbud, Paged, PIK, Plast-Bud PPH — Rękawek Janusz, Port-Bud, Pro-tech PPHU, Profis 1, Progres, Radex, Ray, Remont, Renil PHU, Ren-Plast — Banaszek Renata, Rolex, Skiff, Słowińscy, Stalrem — PH-U, Starlem Bis — Chabowski Eugeniusz, Stoldrew,

Stolwex — Zakład Stolarki Budowlanej, Szklomix, Termex, Terrazyt PH, Tontor, Vega FHU, Walmex, Wega, Wiktoria, Wiol-Plast, Zawadzki Tomasz — Fabryka Okien.

Izolacja termiczna:

Bunikowski Janusz — Zakład Robót Budowlanych, Izodek — Witold Wydornik, Unitem PUH — Izmajłowicz Marek i Ptaszyński Dariusz, Izo-Mar, Izokor Płock, Termobud-Konserwacja.

Roboty wodno-kanalizacyjne, urządzenia sanitarne i przemysłowe:

Ango, Ania, A.R.-Bud — ZI-B, Arka — Piechowski Tomasz, Armatur, Barton, Bosfor, Borkowski, BT. Hydro-Serwis, Cal, Centrum Gazowe, Centrum Instalacji Technicznej, Cetbud, Chudek Janusz — Instalacje Sanitarne, Ciecierski Tomasz, Clima Hit, Cover-GB, Dalidonis Janusz, Dojniak Ryszard, Dom, Dromir, Eko-Dom, Eko-Instal, Eko-Piec, El-mech-Bud, Elwod, Erzbyt, Gabor, Gaja — Armatura Sanitarna, Gaja — Technika Grzewcza, Gierwatowski Sławomir, Gradomski Jerzy, Gujgo Krzysztof, Hydraulik-Kamiński Grzegorz, Hydro-Kan, Hydropol — Przedsiębiorstwo Robót Instalacyjno-Budowlanych, Huber Technology, Jurbud-Wisniewski Jerzy, Inbud, Ins-Bud, Instal ABB, Instal-Dom, Izotechnik, Jaskólski Lech, Józwiak Daniela — ZI-R, Kalinowski Leszek, Kanbud, Kapturowski Jan, Komet, Kostro, Kowalski Włodzimierz, Kozarski Jerzy, Kozłowski Zdzisław, Krajewski Waldemar, Leg-Sanit, Market, Merkury, Miecznikowski Waclaw, Milewski Marek, Monter, Mora Serwis, Morański Tomasz, Muniserwis, Naftoremont, Nasz Dom, Nypel, Orlen Energorem, Orlen Mechanika, Orlen Remont, Orlen WodKan, Olszewski Jerzy, Pamir, Petro-Instal, Promet, Promet, Przedsiębiorstwo Inżynierii Sanitarnej — Bieńkowski Bogdan, Osicki Dariusz, Pniewski Henryk, Praski Tadeusz, Progress-Bud, Rak, PUH, Rem-Sanit Zakład Instalacji Sanitarnych i C.O., Saniter, Sanitex — Kowalski Mariusz, SB Servis-Plus, Sanit-Bud-Borkowski Henryk, Sarpol — Przedsiębiorstwo Inżynieryjne, Sea PH — Bronikowski Paweł, Septik, Sochocki Bogdan, Henczke — Usługi Budowlane, Stalrem, Szczeciński Janusz, Szron, Śniegota Janusz, Tadmar, Tech-Instal ZIS — Porębska Grażyna, Tech-San, Tekobud, Termix, Termoserwis — Systemy Grzewcze, Tomaszewska Stanisława, Tomex, Turbud ZBI, Unigost Sp. z o.o., Walczak Karol, Wałęsa-Rybicki-Malara — Zakład Instalacji Wodno-Kanalizacyjnej i CO, Wasbud, Wektor-Hawle — Krusińska Anna, Wochnowicz Roman, Wodociągi Płockie, Zakład Instalacji Wod.-Kan., C.O. i Gazu — Kozarski Jerzy, Zakład Instalacyjno-Budowlany — Olszewski Jerzy, ZBA Zakład Budowy Aparatury, ZIS, ZIS-1, Żołnowski Kazimierz.

Ciepłownictwo, urządzenia gazowe, klimatyzacja:

Ango — Zakład Konserwacyjno-Remontowy (Gontarek Andrzej), Barton, Borfos, Centrum Gazowe, Ciecierski Tomasz, Clima Hit, Eko-Instal — Rajkowski Stanisław, Eko-Piec — Frydrykowski Krzysztof, Euro Tech PT — Piotrowski Bogdan, Fimex Technika Grzewcza, GAJA — Technika Grzewcza, Gazpol, Gierwatowski Sławomir, Gujgo Krzysztof, Hydro-Kan, Izoman, Izomex, Janaszek Stanisław, Klima-Went, Komet, Konkret PPU, Kostro, Monter — Lisiecki Jerzy, Mora Servis — Technika Grzewcza

(Nowicki M.), Orlen Petrogaz, Orlen Remont, Petro-Instal, Piecobudowa Płock, Piecuch, Polańczyk Jan, Pro-Gaz, Przedsiębiorstwo Automatyki Komunalnej, Sant-Clima, Sea Bronikowski Paweł, Sem Bis, Septik, Tech-Instal, Tech-San, Terbud — Jonkwisz Bogdan, Tercbud Płock, Termix ZH, Termo-Instal — Żebrowski Bogdan, Termoserwis — Systemy Grzewcze, Tolex, Vesa, Watra, Wilis PW, Wilpol, Werner Ireneusz, Piecuch — Żurada Wiesława i Mieczysław, PUH — Systemy Grzewcze i Sanitarne (Krajewski Antoni), Tadmar — Hurtownia, Werner Ireneusz — Wyrób Urządzeń Grzewczych, Wilpol Nagrzewnice Powietrza.

Elektroinstalatorstwo:

Amabud, Amper, Ampus, Andy, Anplast, Cetbud, Conex, El-Mat, Electrical, Elektro-Met, Elektrobudowa, Elektroinstal — Smardzewski Andrzej, Elektrotech, Elgal, El-mech — Kober Jerzy, Elwod, Energetyk, Ergoaparatura, Euro-Kabel, Gamma, Giga, Inspec, Intelidom — Dylewski Paweł, Incest-Eco, Kab-Mar, Kod, Limeks, Lumet, Mora Serwis, Mors, Mystkowski Jerzy — Zakład Usług Elektrycznych, Nowator — Spółdzielnia Inwalidów, Optimal, Orlen Eltech, Orlen Energorem, Rudzki Jan, Snopkowski Zbigniew — Elektroinstalatorstwo, Wereszczyński — Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe, ZEP-CWS, ZEP-TECH, Zis-I, Zrew Serwis.

Energetyczne instalacje i urządzenia:

Elektrobudowa Katowice — Oddział w Płocku, Elektromontaż Warszawa — Oddział w Płocku, Energomex — Firma Handlowa, Petro EnergoRem, ZEP-CWS, ZEP-TECH, ZREW — ZREW Serwis Płock, AGAT (automatyka przemysłowa, energetyka, telekomunikacja, przewidy sterowane).

Energia — wytwarzanie, przesyłanie i dystrybucja:

Fortum Płock, Twoja Energia, Zakład Energetyczny Płock — Dystrybucja Zachód, Zakład Energetyczny Płock — Operator Sieci Rozdzielczej, Zakład Energetyczny Płock.

Oświetlenie:

Gamma — PPHU Hurtownia, Światło-Reklama FHU — Jędrzejewski Mirosław, Światło-Reklama — Projektowanie i Montaż Systemów.

Telekomunikacja:

Biernat Wiesław — Usługi Teleelektrotechniczne, Encorn PHU, Limeks PHU, Petrotel PHU, Studziński Antoni — Zakład Usług Teletechnicznych, Telekom-Projekt — Biuro Usług Projektowych (Endrzejczak Barbara), Teletechnika PHU, Telkom P.S.

Usługi geodezyjne:

Ar Geos — Betke Daniel, Argis, Azymut — Usługi Geodezyjne (Wieczorkowski Mirosław), Barszczewski Jerzy, Bielska Edyta, Biuro Usług Geodezyjno-Kartograficznych — Karbowski Zbigniew i Wiśniewska Urszula, Buczkowski Włodzimierz, Chy-

czewska Dorota, Drulis Tomasz, Dyśkiewicz Dariusz, Geodezja i Kartografia — Miszczyńska Ewa, Geodezja –Dąbrowski Tomasz, Laskowski Zbigniew i Kucharzak Jan, Geodezja — Biuro Pomiarowe, Geobud, Geoexpres — Pracownia Geodezyjna, Geoinf, Geo-Lex, GeoPlus, Geo-Wektor –Szczepanek Kinga, Gurtowska Teresa, Jędrzejewski Lech, Kamińska Małgorzata, Kozicki Andrzej, Kozłowski Wiesław, Kuczkowska Małgorzata, Ludwiczak Renata, Miecznikowska Felicja, Mielcarek Ewa, Modrzewska Maria, Nowacki Jan, Opała Jakub, Oraczewska Jadwiga, Paceski Józef, Popławski Włodzimierz, Rojewski Mirosław, Rutkowski Andrzej, Safek Sławomir, Staszewski Witold, Syrek Edward, Szczepaniak Andrzej, Szubstarska Małgorzata, Unimech, Wilmanowicz Tomasz, Wojewodzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych, Wojkowska Małgorzata, Wrzosek Feliks, Zarzycka Elżbieta, Przedsiębiorstwo Usług Geodezyjnych — Kozicki Andrzej, Biuro Geodezyjne — Rojewski M., Usługi Geodezyjne — Staszewski Witold, Usługi Geodezyjne i Budowlane — Barzał Henryk i Barzał Alicja.

Nieruchomości:

Abaks, AKL — Pracownia Projektowa, Anex — Nieruchomości, Anex — Żółtowski Andrzej, Antaczak Jacek, ArGeos Betke Daniel, Betek-Nieruchomości, Bielawski Stanisław, Dad-Wawro — Pośrednictwo w Nieruchomościach, Centrum Nieruchomości, DMD Wawro, Dompol, Femino, Geo Nieruchomości, Geobud, Jacek — Biuro Nieruchomości (Dan Jacek), Kokoszczyńska Zofia, Kokoszczyński Kazimierz, Kowalska Anna — Wycena Nieruchomości, Lewandowska Alicja, Lokum — Biuro Obrotu Nieruchomości (Zimny Marcin), Mazowieckie Biuro Nieruchomości, MBN — Opańska Anna, Naczelna Organizacja Techniczna (NOT) — Zespół Usług Technicznych, Michalski — Nieruchomości, Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego, Milpol — Biuro Nieruchomości (Milewski Czesław), Nieruchomości — Szamel Zdzisław, Obrębska Anna, OKO — Agencja Marketingowa, OPT-SIMP — Stec Kazimierz, Ostrowski, Partner Nieruchomości, Piosik Barbara, Tenements — Firma Usługowa (Gajos Dorota), Renoma — Przedpełski Robert, Romel, Roszkowski, Szafraniec Stanisław, Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Gospodarczych (TWIG), Wróblewski Maciej, Unikat, ZEP — Nieruchomości, Zgorzelska Anna.

Konsultingowe firmy:

Betek-Nieruchomości, Biuro Wycen Nieruchomości — Piotrowska-Moniuk Iwona, Business Consulting, Busola — Pracownia Konsultingowa, Centrum Wspierania Biznesu — Oddział Terenowy Stowarzyszenia Wolna Przedsiębiorczość (akredytacja PARP), Geobud — Wycena Nieruchomości (Betke Iwo), Elektor — Centrum Doradztwa Gospodarczego (Sikora Marcin), Formańska Elżbieta — Biuro Doradztwa Gospodarczego, Konsulting — Biuro Usług Konsultingowych (Kownacki A.), Krzeszewski Service — Krzeszewski Dariusz, MKM Marketing — Kublik Michał, NOT — Zespół Usług Technicznych, Przedsiębiorstwo Usług Technicznych Unimech SA (prezes Zarządu Bolesław Sadecki), Renoma — Biuro Doradztwa Gospodarczego, TWIG.

IV

SZKOLNICTWO BUDOWLANE

Włodzimierz SERAFIMOWICZ

1. SZKOLNICTWO W LATACH 1945–2007. ZARYS

Obecna baza lokalowa plockiego szkolnictwa świadczy o tym, że kolejne ekipy władz miejskich i wojewódzkich w okresie powojennym dbały o dziedzinę decydującą o wykształceniu i kwalifikacjach młodego pokolenia. Mimo że Płock już w okresie międzywojennym nazywany był „miastem szkół i emerytów”, to należy stwierdzić, iż większość obiektów szkolnych została wybudowana po II wojnie światowej. Wyjątkowo ważną rolę w powojennym kształceniu młodzieży i przygotowaniu do nauki w szkołach wyższych pełniły dwie przedwojenne szkoły ogólnokształcące: Małachowianka (Liceum im. Marszałka Stanisława Małachowskiego — szkoła o tradycji ponad 800 lat) i Jagiellonka (Liceum im. Władysława Jagiełły — wybudowane ponad 100 lat temu). Istotną funkcję w wykształceniu kadr dla urzędów i techników różnych branż dla potrzeb przemysłu, budownictwa i handlu spełniły również szkoły utworzone po II wojnie światowej: III Liceum Ogólnokształcące im. Marii Dąbrowskiej oraz zespoły szkół: technicznych, chemicznych, budowlanych, elektrycznych, mechanicznych, ekonomicznych, rolniczych, medycznych itp. (ww. szkoły w różnych okresach przyjmowały różne nazwy).

W latach 60. i 70. wraz z uprzemysłowieniem miasta i jego urbanizacją nastąpił duży wzrost liczby ludności napływowej, co w połączeniu z wyżym demograficznym spowodowało ogromny rozwój szkolnictwa wszystkich szczebli. Przykładowo liczba uczniów szkół podstawowych w latach 1960–1968 wzrosła z ok. 7600 (13 szkół) do ok. 11 000 (20 szkół); jednakże szczególny skok nastąpił w grupie uczniów szkół ponadpodstawowych z 2436 (14 szkół) do 8892 (42 szkoły). Wzrost ten dotyczył

przede wszystkim szkolnictwa zawodowego, co wynikało z masowego doksztalcania się mieszkańców miasta i najbliższych okolic w związku z ogromnym przyspieszeniem rozwoju gospodarczego Płocka. W ciągu około 60 lat wybudowano prawie 100 obiektów dla potrzeb nauki na poziomie szkół podstawowych, zawodowych, techników, gimnazjów, liceów i uczelni wyższych oraz ponad 30 obiektów dla dzieci w wieku przedszkolnym (żłobki i przedszkola). Tworzenie szkolnictwa wyższego rozpoczęto od przekształcenia w 1959 r. Liceum Pedagogicznego w Studium Nauczycielskie (dla młodzieży po maturze).

W związku z małym nasyceniem kadry technicznej z wyższym wykształceniem utworzono w Płocku w 1963 r. Punkt Konsultacyjny Politechniki Łódzkiej, który do 1968 r. prowadził zajęcia stacjonarne i zaoczne dla wydziałów: Budownictwa Lądowego, Mechanicznego, Elektrycznego i Chemicznego. W efekcie działalności dydaktycznej Politechniki Łódzkiej dyplomy inżyniera uzyskało ok. 100 pracowników płockich przedsiębiorstw. Należy podkreślić, że znaczną część kosztów kształcenia pokrywały wiodące wówczas płockie przedsiębiorstwa, jak: MZRiP, FMŻ, PBP Petrobudowa oraz płocka jednostka Naczelnej Organizacji Technicznej, która przekazała do dyspozycji Punktu swoje lokale przy ul. Kolegialnej. Również w 1963 r. utworzono Punkt Konsultacyjny warszawskiej Szkoły Głównej Planowania i Statystyki dla Wydziałów Ekonomiki Produkcji, Finansów i Statystyki oraz Wydziału Handlu (studiowało średnio rocznie ok. 30 osób, przy czym pierwsze dwa lata były prowadzone w Płocku, natomiast lata wyższe w Warszawie).

Równocześnie wraz z utworzeniem w Płocku Filii Politechniki Warszawskiej w 1967 r. miasto zaczęło pełnić rolę ośrodka akademickiego przygotowującego kadrę techniczną (inżynierów budownictwa, mechaników i chemików) dla Płocka i Mazowsza Północno-Zachodniego. Uczelnia ta w miarę rozwoju stopniowo uzyskiwała coraz większą samodzielność i w okresie 40 lat czterokrotnie zmieniała nazwę.

W roku akademickim 1977/1978 Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (przy Zawodowym Studium Administracyjnym) utworzył Punkt Konsultacyjny w Płocku dla 3-letnich studiów zawodowych w trybie zaocznym na kierunku administracja, w okresie późniejszym studia te przekształcono w 5-letnie studia magisterskie (rocznie kształcono ok. 100 studentów). W 1986 r. w ramach Punktu Konsultacyjnego Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowano studium podyplomowe dla kadry kierowniczej Urzędu Wojewódzkiego w Płocku, które w okresie późniejszym przekształcono w Podyplomowe Studium Menedżerskie

Po okresie znacznego regresu szkolnictwa wyższego w kraju w latach 80. w następnym dziesięcioleciu nastąpił znaczny wzrost szkolnictwa, w tym szczególnie wyższego. W wyniku przemian ustrojowo-gospodarczych w kraju w latach 1989–1990 nastąpiły korzystne warunki do rozwoju szkolnictwa różnego szczebla dla młodzieży i dorosłych oraz szkół wyższych, a szczególnie prowadzących naukę m.in. na kierunkach ekonomicznych i menedżerskich. Przykładem efektywnego działania w tym zakresie jest utworzony w Płocku w 1991 r. prywatny Zespół Oświatowo-Konsultacyjny Profesor. Zespół funkcjonujący do dzisiaj, poza kursami zawodowymi i centrum usta-

wicznego szkolenia, zorganizował i zarządza wieloma typami szkół: szkołą podstawową, gimnazjum, liceum oraz policealnymi studiami na kierunkach: ekonomia, informatyka, biznes i obsługa ruchu turystycznego. Największym jednak sukcesem ZOK Profesor było utworzenie w końcu 1992 r. Prywatnej Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości. Uczelnia ta następnie zmieniła nazwę i obecnie funkcjonuje jako Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica.

Należy też odnotować dalszą rozbudowę płockiej Politechniki, w której w połowie lat 90. utworzono Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych oraz nastąpiło powołanie przez władze centralne w 1999 r. nowej uczelni, tj. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (rekompensata za utracenie przez Płock statusu miasta wojewódzkiego). Bazą wyjściową do utworzenia PWSZ były dwa kolegia nauczycielskie. W powstałym w 1990 r. Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych kształcono przyszłych nauczycieli języka angielskiego i języka niemieckiego, natomiast funkcjonujące od końca lat 50. Studium Nauczycielskie zostało przekształcone w 1992 r. w drugie Kolegium Nauczycielskie z nauczaniem początkowym i wychowaniem przedszkolnym, nauką plastyki i muzyki oraz kształceniem wychowawców dla placówek opiekuńczo-wychowawczych).

W oparciu o bazę lokalową kompleksu szkół chemicznych przy Al. F. Kobylińskiego — funkcjonujących od 1962 r., (3-letnia Zasadnicza Szkoła Zawodowa oraz 2,5-letnia Państwowa Szkoła Techniczna dla absolwentów liceum ogólnokształcącego) — utworzono w 1999 r. Zespół Szkół Centrum Edukacji Przemysłu Naftowego Sp. z o.o., który od 2001 r. funkcjonuje pod nazwą Centrum Edukacji Sp. z o.o. Grupa Orlen. Duże zasługi w rozwój tego kompleksu szkół wniosła Teresa Kordiasz (dyrektor Zespołu Szkół Zawodowych nr 3 w latach 1982–1989) oraz jej następczyni Jadwiga Złotowska. Obecnie funkcję prezesa Zarządu Centrum Edukacji pełni Anna Kossakowska (była wiceprezydent m. Płocka). Od 2000 r. w Centrum Edukacji funkcjonuje Punkt Konsultacyjny Uniwersytetu Warszawskiego, który prowadzi studia na dwóch wydziałach: Zarządzania oraz Dziennikarstwa i Nauk Politycznych. W Punkcie Konsultacyjnym UW, w zależności od zainteresowania, prowadzone są studia uzupełniające magisterskie i studia podyplomowe.

Należy zaznaczyć, że znaczna część absolwentów płockich szkół średnich, pomaturalnych i wyższych zasiliła kadrowo płockich inwestorów oraz projektowe i wykonawcze firmy budowlane i specjalistyczne.

Na przełomie wieków, w połowie 2000 r. płockie szkolnictwo publiczne i niepubliczne dysponowało 149 szkołami, w których naukę pobierało 34 300 uczniów.

Dane statystyczne w rozbiciu na typy szkół:

- szkoły podstawowe — 21 szkół (12 553 uczniów);
- gimnazja — 7 szkół (2 030 uczniów);
- licea ogólnokształcące (stacjonarne oraz zaoczne dla młodzieży i dorosłych) — 16 szkół (7141 uczniów);
- szkoły średnie techniczne, zawodowe i policealne (stacjonarne i zaoczne dla młodzieży i dorosłych) — 91 szkół (9553 uczniów);

- ❑ szkoły zasadnicze zawodowe stacjonarne dla młodzieży i dorosłych — 14 szkół (3023 uczniów).

W tym okresie w mieście funkcjonowały cztery uczelnie wyższe, w których studiowało 11 597 studentów. Uczelnie wyższe to:

- ❑ Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Politechniki Warszawskiej;
- ❑ Szkoła Wyższa Pawła Włodkowica (Wydział Zarządzania i Marketingu, Wydział Pedagogiczny, Wydział Administracji, Wydział Politologii i Stosunków Międzynarodowych, Wydział Informatyki Stosowanej);
- ❑ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa (pedagogika, edukacja wczesnoszkolna, matematyka z informatyką, filologia angielska, filologia germańska);
- ❑ Wyższe Seminarium Duchowne (Wydział Filozoficzny, Wydział Teologiczny). Ponadto obecnie w Płocku wyższe wykształcenie można uzyskać na uczelniach:
- ❑ Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego (zarządzanie i marketing, zarządzanie potencjałem społecznym firmy, bankowość, ubezpieczenia i finanse publiczne),
- ❑ Punkt Konsultacyjny Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

2. PRZEKSZTAŁCENIA ORGANIZACYJNE SZKÓŁ

Równocześnie, z ogromnym wzrostem w latach 60. budownictwa mieszkaniowego i ogólnego w Płocku oraz budownictwa przemysłowego (MZRp, FMŻ), przystąpiono do organizacji szkolnictwa zawodowego ogólnobudowlanego i specjalistycznego. Ważną rolę w przygotowaniu kadr dla budownictwa odegrały szkoły będące pod nadzorem Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych. Przy Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa oraz przy wsparciu finansowym innych przedsiębiorstw budowlanych powstały szkoły budowlane dzienne, wieczorowe i zaoczne — różnych specjalności i poziomu: od zasadniczych do pomaturalnych. Jedną z form nauki zawodu były też Ochotnicze Hufce Pracy (OHP) dla młodzieży powyżej 18 lat (w wieku poborowym), która z różnych względów miała ukończoną jedynie szkołę podstawową.

ZESPÓŁ SZKÓŁ BUDOWLANYCH NR 1 PRZY PBP PETROBUDOWA

W Płocku powstawały kolejne zawodowe szkoły budowlane, a w zasadzie kompleksy szkół zawodowych. Pierwszą szkołą powołaną w 1960 r. była Zasadnicza Szkoła Budowlana dla Pracujących jako placówka przyzakładowa, gdyż uznano potrzebę szybkiego szkolenia wysoko kwalifikowanych rzemieślników budowlanych. Organizowanie szkoły powierzono Henrykowi Nowakowi, dotychczasowemu nauczycielowi Liceum Pedagogicznego, który pierwsze pomieszczenia dla celów pedagogicznych uzyskał

w nowej Szkole Podstawowej nr 10, natomiast noclegi dla młodzieży zamiejscowej w budynku PTTK nad Wisłą. Zastępca dyrektora ds. praktyk szkolnych Jan Zaremba odpowiadał za skompletowanie kadry instruktorów zawodu. Patronat nad szkołą przejęła PBP Petrobudowa. Po wybudowaniu przez przedsiębiorstwo obiektów szkolnych i internatu przy ul. Rewolucji Kubańskiej 4 (obecnie Prezydenta I. Mościckiego) rozpoczęła funkcjonowanie Szkoła Rzemiosł Budowlanych Petrobudowy (dla uczniów młodocianych). W szkole tej prowadzono naukę w zależności od kierunku w cyklu dwu- lub trzyletnim, równocześnie odbywała się praktyczna nauka zawodu. Głównie kształcono fachowców dla wiodącego w Płocku generalnego wykonawcy, tj. PBP Petrobudowa (ok. 60 proc.), lecz również uczono zawodu młodzież dla innych przedsiębiorstw budowlano-montażowych oraz firm związanych z budownictwem i przemysłem materiałów budowlanych. Przykładowo dla Płockiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych (Instal) kształcono fachowców w zawodach: ślusarz-spawacz, monter wewnętrznych instalacji budowlanych i monter rurociągów przemysłowych, natomiast dla płockiego oddziału Przedsiębiorstwa Robót Elektrycznych Elektromontaż w Warszawie — w zawodzie elektromonter. W Szkole Budowlanej funkcjonowały również klasy Płockiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Uprzemysłowionego; przez kilka lat utrzymywał swoje klasy również Mostostal Płock oraz PTSB Transbud, który prowadził praktyczną naukę w zawodzie mechanik-kierowca.

Szkoła z biegiem lat została przekształcona w Zespół Szkół Budowlanych nr 1 (ZSB-1) i była największą w mieście budowlaną szkołą przyzakładową. W kolejnych latach przy ul. Rewolucji Kubańskiej 4 funkcjonowało szereg szkół różnego szczebla oraz specjalności budowlanych, m.in. Zasadnicza Szkoła Budowlana, Technikum Budowlane dla Pracujących i Państwowa Szkoła Techniczna. Przykładowo w roku szkolnym 1963/1964 Zasadnicza Szkoła liczyła 660 uczniów kształconych w następujących kierunkach: murarz-tylnik, malarz-szklarz, betoniarz-zbrojarz, kierowca-mechanik, hydraulik, monter elementów prefabrykowanych, monter maszyn i sprzętu budowlanego, monter instalacji elektrycznych. W technikum natomiast odbywało się kształcenie ogólnobudowlane oraz w zakresie instalacji sanitarnych.

Równoległe do kształcenia w szkolnictwie budowlanym organizowano w latach 60. w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników Petrobudowy i innych przedsiębiorstw budowlanych wiele kursów zawodowych, przygotowujących do zdobycia tytułów mistrza i robotnika wykwalifikowanego w określonym zawodzie. Kursy kończyły się egzaminem przed Państwową Komisją Egzaminacyjną powołaną przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego. Przykładowo w 1964 r. przewodniczącym Komisji Egzaminacyjnej był inż. Michał Sawicz (kierownik budowy Petrobudowy), natomiast delegatem Kuratorium Konstany Krawczyk (dyrektor Technikum Budowlanego).

Od 2002 r. ZSB-1 kształci w następujących kierunkach: Technikum 4-letnie (technik budownictwa, technik geodeta, technik urządzeń sanitarnych, technik ochrony środowiska); Liceum Profilowane 3-letnie (kształtowanie środowiska); Zasadnicza Szkoła Zawodowa 3-letnia (murarz, monter instalacji i urządzeń sanitarnych); Zasad-

nicza Szkoła Zawodowa 2-letnia (posadzkarz, malarz-tapeciarz); Szkoły dla dorosłych (zaoczne, bezpłatne); Szkoła Policealna 2-letnia (technik budownictwa, technik urządzeń sanitarnych); Technikum Uzupełniające po ZSZ 3-letnie (technik budownictwa, technik urządzeń sanitarnych).

TECHNIKUM BUDOWLANE I ZASADNICZA SZKOŁA BUDOWLANA W RADZIWIU

Kolejną jednostką szkolną w tej branży było utworzenie przez Kuratorium w 1968 r. Technikum Budowlanego i Zasadniczej Szkoły Budowlanej przy ul. Kolejowej 6 w Radziwiu (głównym organizatorem i pierwszym wieloletnim dyrektorem był Franciszek Jaszczak). Szkoły te realizowały naukę zawodu w ramach współpracy z przedsiębiorstwami budowlanymi.

ZASADNICZA SZKOŁA BUDOWLANA NR 2 PRZY PBP PETROBUDOWA W PŁOCKU BIAŁEJ

Trzecim kompleksem szkół wybudowanych w Płocku Białej przy ul. W. Zglenickiego 42 było utworzenie w 1968 r. Zasadniczej Szkoły Budowlanej nr 2 przy Petrobudowie dla junaków — członków Ochotniczego Hufca Pracy. Uczniowie ci, odbywając zasadniczą służbę wojskową w trakcie 2-letniego cyklu nauczania, zdobywali kwalifikacje w różnych zawodach budowlanych, jak: betoniarz-zbrojarz, murarz-tylnik, posadzkarz, blacharz-dekarz, cieśla i malarz. Uczniowie — junacy OHP byli od momentu rozpoczęcia nauki pracownikami PBP Petrobudowa.

Naukę zawodu w OHP i w zasadniczych szkołach budowlanych odbywali bezpośrednio na budowach lub w zakładach produkcji pomocniczej, nadzór nad nimi pełnili wysoko kwalifikowani instruktorzy praktycznej nauki zawodu. Dyrektor Petrobudowy Antoni Rogucki wyznaczył Mieczysława Bandurskiego na organizatora i pierwszego dyrektora ZSB-2.

ZESPÓŁ SZKÓŁ OCHRONY ŚRODOWISKA W PŁOCKU BIAŁEJ

W związku ze zmniejszeniem się frontu robót w MZRiP oraz ustabilizowaniem się stanu załogi Petrobudowy przedsiębiorstwo przekazało w 1979 r. obiekty szkolne w Płocku Białej dla potrzeb budowlanych szkół w Radziwiu oraz dla Zasadniczej Szkoły Zawodowej Płockiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych (PIIP). W 1986 r. powołano Zespół Szkół Budowlanych nr 2 (ZSB-2), który z kolei w 1995 r. przekształcono w Zespół Szkół Ochrony Środowiska (ZSOŚ). Szkoła ta funkcjonowała do 2002 r.

Nauczycielami przedmiotów zawodowych w technikach budowlanych i zasadniczych szkołach budowlanych byli w większości inżynierowie z przedsiębiorstw budowlanych pełniący funkcję kierowników robót lub kierowników budów, tj. specjaliści doskonale znający ówczesne stosowane technologie budowlane, metody nowocze-

snej organizacji budowy, a nawet informatyczne systemy zarządzania. W związku z tym, że nauka zawodu odbywała się w warunkach rzeczywistej produkcji budowlanej, uczniowie zdobywali gruntowną praktyczną wiedzę i zazwyczaj po ukończeniu szkół pozostawali pracownikami tych przedsiębiorstw, w których mieli praktyki. Należy zaznaczyć, że w wielu przypadkach szkolenie zawodowe kończyło się egzaminem państwowym na uprawnienia specjalistyczne. Przykładowo ślusarze-spawacze czy monterzy konstrukcji stalowych uzyskiwali uprawnienia spawalnicze w wyniku zdania egzaminu przed odpowiednią komisją, natomiast uczniowie kończący kierunek mechanik maszyn budowlanych, zdobywawali uprawnienia operatora maszyn budowlanych, zaś mechanicy-kierowcy zdawali egzamin na prawo jazdy uprawniające do prowadzenia samochodów ciężarowych.

Należy podkreślić, że szkoły budowlane stanowiły określony potencjał wytwórczy. Średnia liczba uczniów w latach 70. w obu zasadniczych szkołach budowlanych, funkcjonujących przy Petrobudowie, wynosiła ponad 1100, w tym junaków ok. 600. Można stwierdzić, że w większości obiektów zrealizowanych w Płocku w latach 70. swój wkład wnieśli uczniowie tych szkół. Wizytówką budownictwa szkolnego był Ośrodek Zdrowia przy ul. Miodowej, który został wybudowany prawie wyłącznie przez uczniów. W ramach praktyk budowlanych (dwa lub trzy dni w tygodniu) uczniowie Zasadniczej Szkoły Budowlanej nr 1 zrealizowali ok. 60 proc. robót przy budowie Ośrodka Zdrowia przy ul. W. Zglenickiego oraz wzniesli dwa czterokondygnacyjne budynki mieszkalne przy ul. Na Skarpie. Szczególne znaczenie dla Petrobudowy miały w ówczesnych warunkach deficytu siły roboczej Ochotnicze Hufce Pracy, w których praktyczna nauka zawodu trwała cztery dni w tygodniu.

ETAPY ROZWOJU SZKOLNICTWA BUDOWLANEGO W MIEŚCIE

Historię płockiego szkolnictwa budowlanego najpełniej można zaprezentować na przykładzie dziejów szkoły budowlanej w Radziwiu, której kolejne lokalizacje symbolizują etapy rozwoju szkolnictwa budowlanego w mieście, a następnie jego stagnację.

Najważniejsze decyzje i daty:

- ❑ Decyzja Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 marca 1968 r. oraz Zarządzenie nr 5/68 Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego z dnia 12 kwietnia 1968 r. o powołaniu z dniem 1 września 1968 r. Technikum Budowlanego i Zasadniczej Szkoły Budowlanej;
- ❑ 1 września 1968 r. — rozpoczęcie roku szkolnego w budynku przy ul. Kolejowej 6 w Technikum Budowlanym o specjalności dokumentacja budowlana (budownictwo ogólne) oraz w Zasadniczej Szkole Budowlanej o specjalności malarz budowlany — jako szkoły początkowo tylko dla dziewcząt; w latach następnych kształcono również w zawodach: murarz i monter instalacji budowlanych;
- ❑ 1 grudnia 1968 r. — nominacja na stanowisko dyrektora Franciszka Jaszczaka, zastępcę dyrektora ds. pedagogicznych w latach 1963–1968 w kompleksie szkół budowlanych przy PBP Petrobudowa przy ul. Rewolucji Kubańskiej 4;

- ❑ 5 lutego 1970 r. — zawarcie umowy o współpracy szkoły z Przedsiębiorstwem Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych IZOKOR w Płocku;
- ❑ 10 czerwca 1970 r. — zawarcie umowy o współpracy szkoły z Miejskim Przedsiębiorstwem Remontowo-Budowlanym w Płocku;
- ❑ 1975/1976 r. — utworzenie Średniego Studium Zawodowego o specjalności budownictwo ogólne i obróbka drewna;
- ❑ 1976/1977 r. — utworzenie Policealnego Studium Zawodowego (specjalność — geodezja);
- ❑ 1 września 1979 r. — przeniesienie szkoły z budynku przy ul. Kolejowej 6 do budynku przy ul. W. Zglenickiego 42, dawnej siedziby Zespołu Szkół Budowlanych przy PBP Petrobudowa. Równocześnie zmieniono strukturę szkoły. W jej składzie znalazły się: Pomaturalne Studium Zawodowe, Technikum Budowlane i Zasadnicza Szkoła Zawodowa przy Płockim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych (PIIP);
- ❑ 13 grudnia 1981 r. — zawieszenie zajęć w związku ze stanem wojennym (do 26 kwietnia 1982 r. w budynku przy ul. W. Zglenickiego 42 kwaterowały oddziały milicji);
- ❑ Od 4–31 stycznia 1982 r. zajęcia lekcyjne odbywały się w budynku Politechniki Warszawskiej przy ul. I. Łukasiewicza, natomiast od 1 lutego do 26 kwietnia 1982 r. w Szkole Chemicznej przy ul. I. Łukasiewicza (w godzinach popołudniowych);
- ❑ W wyniku decyzji Kuratora Oświaty i Wychowania w Płocku z dnia 14 lipca 1986 r. z dniem 1 września 1986 r. powołano Zespół Szkół Budowlanych nr 2 o składzie: Policealne Studium Zawodowe, Średnie Studium Zawodowe nr 3, Technikum Budowlane i Zasadnicza Szkoła Zawodowa PIIP w Płocku;
- ❑ 1 sierpnia 1991 r. — nominacja Zbigniewa Wiśniewskiego na stanowisko dyrektora ZSB nr 2, który zastąpił dyrektora Franciszka Jaszczaka (po 23 latach zarządzania kompleksem szkół);
- ❑ 1 września 1995 r. w wyniku dominacji klas o specjalnościach ekologicznych przekształcono profil szkoły i powołano Zespół Szkół Ochrony Środowiska o strukturze: Policealne Studium Zawodowe, 5-letnie Technikum Ochrony Środowiska na podbudowie szkoły podstawowej (gospodarka odpadami; uzdatnianie wody i oczyszczanie ścieków), 5-letnie Technikum Budowlane na podbudowie szkoły podstawowej (budownictwo ogólne; wyposażenie sanitarne budynków), 3-letnie Technikum Budowlane na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej (wyposażenie sanitarne budynków) i 3-letnia Zasadnicza Szkoła Zawodowa (monter instalacji budowlanych);
- ❑ Według danych z roku szkolnego 1997/98 w Zespole Szkół Ochrony Środowiska było zatrudnionych 44 nauczycieli na pełnym etacie i 15 nauczycieli w niepełnym wymiarze godzin, natomiast kształciło się 864 uczniów w 33 oddziałach;
- ❑ 1 stycznia 1998 r. — przejęcie Szkoły przez Urząd Miasta Płocka;
- ❑ 1 września 2002 r. — zakończenie funkcjonowania Zespołu Szkół Ochrony Środowiska w Płocku Białej oraz połączenie i przekazanie uczniów i kadry pedagogów do Zespołu Szkół Budowlanych nr 1 przy ul. Prezydenta I. Mościckiego 4 (dawnej ul. Rewolucji Kubańskiej 4).

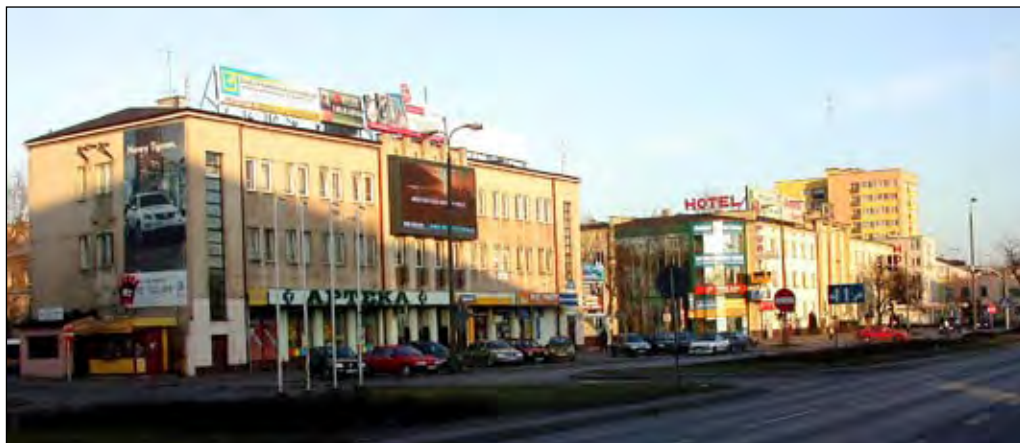
Fot. 87. Budynek PZU Życie przy ul. Tumskiej wtopiony w klasycystyczną zabudowę

Fot. 88. Przez wiele lat najwyższym budynkiem centrum Płocka był hotel Petropol

Fot. 89. Były gmach TPSA przy ul. 1 Maja z charakterystycznym „rogiem obfitości”

Fot. 90. Kamienice z lat 30 XX w przy Al. S. Jachowicza

Fot. 91. Przychodnia rehabilitacyjna Spółdzielni Nowator przy ul. Dworcowej.

Fot. 92. Budynek dworca kolejowego. Typowy przykład architektury PRL

Fot. 93. Dawny dworzec PKS przy zbiegu Al. S. Jachowicza i ul. Obrońców Westerplatte

Fot. 94. Siedziba dyrekcji płockiego PKS przy ul. Bielskiej

Fot. 95. Dom Akademicki Wcześniak Politechniki Warszawskiej

Fot. 96. Budynek Zawodowej Straży Pożarnej przy ulicy Przemysłowej

Fot. 97. Budynek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przy Al. S. Jachowicza

Fot. 98. Obiekt oddziału w Płocku Banku Gospodarki Żywnościowej, róg ul. 1 Maja i Królewieckiej

Fot. 99. Gmach Biura Planowania Przestrzennego i siedziba NSZZ Solidarność przy Al. S. Jachowicza

Fot. 100. Siedziba oddziału Banku PKO SA przy Al. S. Jachowicza

Fot. 101. Kamienica przy ul. Królewieckiej

Fot. 102. Nowoczesny obiekt handlowy TSS przy Nowym Rynku

Fot. 103. Budynek dawnych sklepów Centrum przy zbiegu ul. Tumskiej i H. Sienkiewicza

Fot. 104. Współczesny budynek wielofunkcyjny przy ul. 1 Maja, róg 3 Maja

Fot. 105. Budynek spółki Rynex przy ul. 1 Maja. Siedziba oddziału NOT w Płocku oraz MOIB

Fot. 106. Siedziba agencji reklamowych Via Art przy ul. J. Kochanowskiego

Fot. 107. Wysoka zabudowa przy ul. F. Chopina

Fot. 108. Wieżowiec przy ul. B. Krzywoustego

Fot. 109. Budynek po renowacji przy al. J. Kilińskiego

Fot. 110. Budynek biurowy byłych Zakładów Mięsnych Płock przy ul. Bielskiej

Fot. 111. Zabudowa wielomieszkaniowa przy ul. A. Mickiewicza

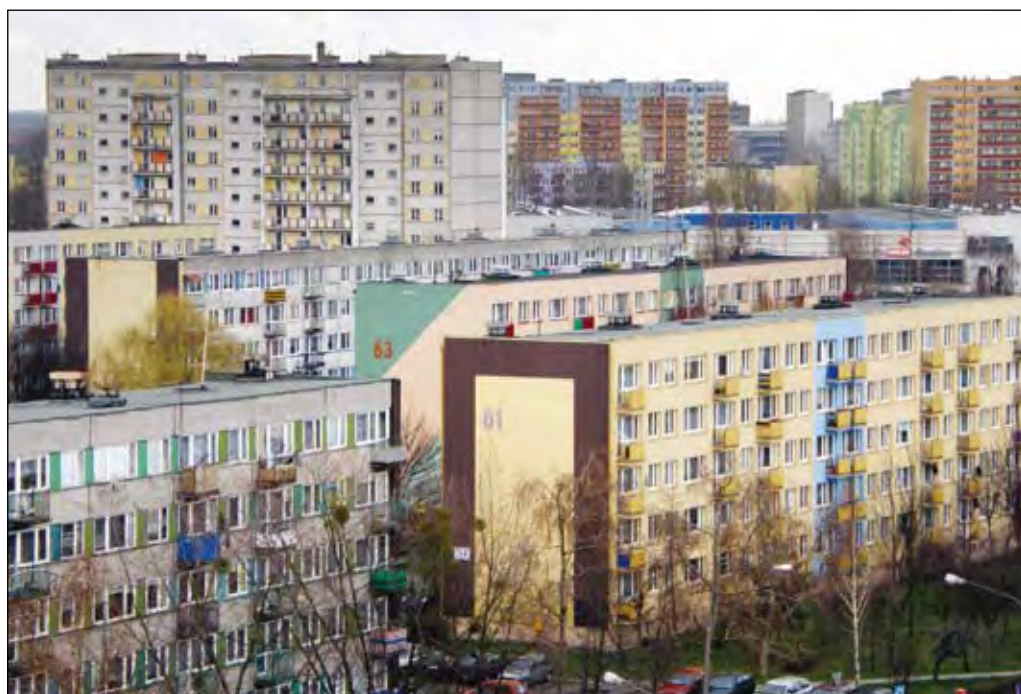
Fot. 112. Szkoła Podstawowa nr 17 przy ul. Miodowej

Fot. 113. Zabudowa przy ul. Miodowej

Fot. 114. Budynki mieszkalne przy ul. F. Chopina

Fot. 115. Zabudowa ul. F. Chopina

Fot. 116. Spółdzielczy Dom Kultury przy ul. Bolesława Krzywoustego

Fot. 117. Pawilony handlowe przy ul. J. Kochanowskiego

Fot. 118. Nowe budynki MZGM-TBS przy ul. J. Kochanowskiego

Fot. 119. Budynki mieszkalne przy Al. S. Jachowicza

Fot. 120. Budynki mieszkalne z lat 50 XX w. przy ul. A. Mickiewicza

Fot. 121. Budynki wielopiętrowe przy ul. A. Mickiewicza

KIEROWNICTWO KOMPLEKSU SZKÓŁ BUDOWLANYCH

Kierownictwo kompleksu Szkół Budowlanych w latach 1968–2002 z okresu ich lokalizacji w Radziwiu (Technikum Budowlane i Zasadnicza Szkoła Budowlana) oraz w Białej (Zespół Szkół Budowlanych nr 2, Zespół Szkół Ochrony Środowiska) stanowili: dyrektor Franciszek Jaszczak (1968–1991), dyrektor Zbigniew Wiśniewski (1991–2002), z-ca dyrektora Ryszard Pijanowski (1972–1975), z-ca dyrektora Jan Goleniewski (1975–1979), z-ca dyrektora ds. pedagogicznych Jolanta Roguska (1979–1982 i 1983–1986), z-ca dyrektora ds. pedagogicznych Kazimierz Zwoliński (1982–1983), z-ca dyrektora ds. zawodowych Piotr Nowysz (1979–1986), z-ca dyrektora ds. zawodowych Danuta Jasińska (1986–1999), z-ca dyrektora ds. pedagogicznych Stefan Piotrowski (1986–2002), z-ca dyrektora ds. zawodowych Maria Wróblewska (1999–2002).

W składzie pierwszej Rady Pedagogicznej znaleźli się: Miron Filip, Władysław Goleniewski, Roman Grzelak, Elżbieta Hudyma, Franciszek Jaszczak, Adam T. Kwiatkowski, Dorota Kopańska, Mirosława Lichowska, Ludmiła Margulin, Kazimierz Morzeński, Ryszard Pijanowski, Julian Różalski.

W Zasadniczej Szkole Budowlanej nr 2 przy PBP Petrobudowa w Płocku Białej w latach 1968–1979 funkcjonowali kolejno dyrektorzy: Mieczysław Bandurski (1968–1969), Zbigniew Siemienik (1969–1972), Zdzisław Turkowski (1972–1979). W składzie etatowej kadry nauczycielskiej byli: Anna Józefowicz, Janina Kozłowska, Konrad Kryszczak, Bożena Siemienik, Jadwiga Lewandowska, Maria Grossman, Mirosława Sankowska, Miron Filip.

W latach 1960–2007 funkcję dyrektorów w Szkole Rzemiosł Budowlanych Petrobudowy przy ul. Rewolucji Kubańskiej 4, a następnie w Zespole Szkół Budowlanych nr 1 przy ul. I. Mościckiego 4 (zmiana nazwy ulicy) kolejno pełnili: Henryk Nowak (1960–1963), Eugeniusz Mławiński (1963), Franciszek Jaszczak (1963–1964), Konstanty Krawczyk (1964–1965), Zdzisław Turkowski (1965–1969), Tadeusz Kołodziejak (1969–1979), Zdzisław Turkowski (1979–1987), (p.o.) Jan Wojtalewicz (1987), Walenty Cywiński (1987–2005), (p.o.) Barbara Karpińska (2005–2006), Bogusław Sukiennik (2006–nadal). Na stanowiskach zastępców dyrektora w tejże szkole pracowali: Franciszek Jaszczak (1964–1968), Zdzisław Turkowski (1969–1972), Zbigniew Siemienik (1972–1983), Mieczysław Bandurski (1967–1968), Piotr Nowysz (1971–1979), Jan Goleniewski (1975–1979), Jan Wojtalewicz (1979–1987), Roman Balcerski (1987–1999), Anna Trojanowska (1991–1997), Stanisław Podwójci (2000–2004), Barbara Karpińska (1997–2005 i 2006–2007), Grażyna Kansy (2006–nadal) i Liliana Płaczowska (2007–nadal).

Poza dyrekcją szkoły należy wymienić niektórych zasłużonych przedstawicieli środowiska nauczycielskiego, kierowników zajęć praktycznych i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Kadra etatowa nauczycielska: Stefania Koskowska, Janusz Szumański, Stefan Chruszcza, Wiesław Cygański. Nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych: Teresa Filipowicz-Łapko, Tadeusz Wójcik, Stanisław Bentlewski, Włodzimierz Serafimowicz, Józef Pajewski, Kazimierz Fabrykiewicz i Piotr Pikulski. Kierownicy zajęć

praktycznych: Jakub Koźluk, Józef Ambroziak, Bogumił Majewski. Instruktorzy: Jan Stanisławski, Jan Lewandowski, Jan Błaszczak, Henryk Donocha, Stanisław Murawski, Piotr Guzowski, Jan Bąk.

O ile większość płockich przedsiębiorstw budowlanych i specjalistycznych przejmowała absolwentów z wymienionych trzech kompleksów szkolnych, to płocki Mostostal i Naftoremont dodatkowo współpracowali z Zespołem Szkół Mechanicznych przy al. J. Kilińskiego, natomiast płocki oddział Elektromontażu Warszawa — z Technikum Elektrycznym.

W zasadniczych szkołach zawodowych i technicach poza kadrami pedagogów, ważną rolę w kształceniu odgrywali tzw. nauczyciele dochodzący, tj. inżynierowie wywodzący się z płockich przedsiębiorstw budowlanych. Gdyby od początku nie postawiono na intensywny rozwój szkolnictwa budowlanego i specjalistycznego, zaplanowane w latach 60. i 70. ogromne zadania inwestycyjne w Płocku nie zostałyby zrealizowane. Niestety, kryzys gospodarczy w kraju w latach 80. wpłynął negatywnie na procesy inwestycyjne i budownictwo, co spowodowało konieczność likwidacji nawet renomowanych szkół budowlanych. Lata 90. — to kolejny okres recesji w budownictwie.

ZASADNICZA SZKOŁA BUDOWLANA PRZY PRZEDSIĘBIORSTWIE ROBÓT TERMOIZOLACYJNYCH I ANTYKOROZYJNYCH IZOKOR-INSTAL

Szybki rozwój Przedsiębiorstwa Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor powstałego w 1968 r. powodował konieczność zwiększania zatrudnienia w specjalnościach: malowanie antykorozyjne, izolacje termiczne, przeciwpożarowe oraz obmurza kotłów. Zatrudnienie dużej liczby pracowników nie było sprawą prostą, zważywszy na fakt braku w kraju szkół kształcących tego typu fachowców. Malarzy i blacharzy szkolono we własnym zakresie na budowach, ale problem wciąż nabrzmiewał i dlatego rozpoczęto starania o własną szkołę przyzakładową.

W 1972 r. rozpoczęła działalność Zasadnicza Szkoła Budowlana przy PRTiA Izokor-Instal w budynku byłego Technikum Mechanizacji Rolnictwa w Płocku przy ulicy Z. Padlewskiego 2. Organizatorem i pierwszym dyrektorem szkoły w latach 1972–1981 był Konstanty Krawczyk. Funkcję zastępcy ds. administracyjno-gospodarczych pełnił Anatol Dutkiewicz. W pierwszym roku naukę podjęło 70 uczniów, a w roku 1983 było już 873 absolwentów. Młodzież kształcono w zawodach: monter izolacji chemoodpornych i zabezpieczeń antykorozyjnych, monter izolacji termicznych, murarz pieców przemysłowych, stolarz. Uczniowie odbywali praktyki na budowach Izokoru, później zaś po ukończeniu szkoły podejmowali pracę w przedsiębiorstwie (w kraju i za granicą). W taki sposób utworzono fachową kadrę: mistrzów, instruktorów, brygadzystów i wykwalifikowanych pracowników produkcyjnych.

Nadmierne obciążenie wyniku ekonomicznego firmy kosztami utrzymania szkoły w trudnej sytuacji rynkowej oraz brak możliwości zatrudnienia wszystkich absolwentów szkoły były przyczyną podjęcia decyzji przekazania nieodpłatnie w 1990 r. szkoły przyzakładowej do Kuratorium Oświaty i Wychowania w Płocku.

W następnych latach firma nadal współpracowała ze szkołą i uczestniczyła w przygotowaniu zawodowym uczniów w ilości wynikającej z potrzeb kadrowych firmy i organizowała praktyki zawodowe. Nadzór nad współpracą firmy ze szkołą i przestrzeganiem ustaleń wynikających z patronatu oraz podpisanej umowy sprawowała Katarzyna Banachowicz (z-ca dyrektora ds. pracowniczych i ekonomiki).

W latach 1981–1990 funkcję dyrektora szkoły pełnił Stanisław Olewiński, zaś jego zastępcą był Stanisław Stasiak (od 1990 r. dyrektor szkoły kuratorskiej pod nazwą Zespół Szkół Budowlanych nr 3). W latach 1972–1990 oprócz etatowej kadry nauczycielskiej wielu pracowników Izokor-Instal włączyło się czynnie w szkolenie kadr dla przedsiębiorstwa jako nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych: Ryszard Borkowski, Krzysztof Czaplinski, Ewa Kalinowska, Maria Kozłowska, Włodzimierz Krajewski, Zbigniew Kłosiewicz, Zofia Markowska, Maria Pężyńska, Danuta Rajkiewicz, Jan Szlifierński, Tomasz Żochowski.

Kierownikiem praktycznej nauki zawodu był Leon Dorobek. Jako instruktorzy pracowali: Józef Bieniek, Krystyn Dębski, Benedykt Gad, Mieczysław Grabowski, Józef Jasiński, Stanisław Kocięcki, Mieczysław Piecha, Jerzy Prokowski, Wiktor Sitkiewicz, Andrzej Swat, Lucjan Tyński, Stanisław Wiśniewski, Paweł Ziółkowski, Jerzy Żywczyński, Tadeusz Tabara.

TECHNIK SPÓŁKA Z O.O.

Na początku 1997 r. zarejestrowała się Technik spółka z o.o. z prezesem Eleonorą Kuczkowską. Spółka ta jako organ założycielski utworzyła 1 września 1997 r. szkoły spółki Technik, które od stycznia 1998 uzyskały uprawnienia szkół publicznych. Spółka zaferowała kształcenie w cyklu zaocznym w dwu typach szkół:

- Technikum Zawodowe — na podbudowie szkoły zasadniczej w zawodach: technik budownictwa, technik urządzeń sanitarnych, technik elektryk, technik mechanik;
- Policealne Studium Zawodowe — na podbudowie szkoły średniej w zawodach: technik budownictwa, technik drogownictwa, technik urządzeń sanitarnych, technik mechanik.

W Technikum Zawodowym nauka trwa trzy lata, przy czym absolwent może przystąpić do matury i do egzaminu z przygotowania zawodowego, natomiast w Policealnym Studium Zawodowym już po dwóch latach można było otrzymać tytuł technika.

CENTRUM EDUKACJI ZAWODOWEJ

CEZ powstało na bazie warsztatów Zespołu Szkół Technicznych (dawna Siedemdziesiątka). Dyrektorem ZST był Bernard Szymański, natomiast kierownikiem warsztatów Zdzisław Borkowski. W ramach Centrum dla budownictwa kształcą się specjaliści w następujących zawodach: dekarz, stolarz i spawacz.

CENTRUM SZKOLEŃ GLOBAL TRAINING

Doświadczona i wykwalifikowana kadra pracowników przedsiębiorstwa odchodziła sukcesywnie na emeryturę i zaszła obecnie konieczność nauczania zawodu nowego pokolenia. Z inicjatywy Grupy KAEFER, w strukturze, której znajduje się Izokor Płock SA, w lipcu 2007 r. została powołana spółka Centrum Szkoleń Global Training w Płocku (ul. W. Zglenickiego 52 a). Zadaniem tej niepublicznej placówki oświatowej jest zabezpieczenie wykwalifikowanego potencjału wykonawczego produkcji podstawowej. Organizatorem i dyrektorem Centrum został Ryszard Borkowski. Spółka prowadzi kursy w specjalnościach: monter izolacji termicznej, blacharz warsztatowy, monter rusztowań systemowych, monter instalacji budowlanych, malarz antykorozyjny. W styczniu 2008 r. pierwsi absolwenci otrzymali zaświadczenia. W zamierzeniach Centrum Szkoleń Global Training jest rozszerzenie zakresu prowadzonych szkoleń.

Obecnie, gdy z tych dużych kompleksów szkół budowlanych funkcjonują tylko: Zespół Szkół Budowlanych nr 1 przy ul. I. Mościckiego 4 oraz dwie nieduże szkoły Spółki Technik przy ul. 3 Maja 16 (siedziba byłego budynku administracyjnego PBP Petrobudowa) — obserwuje się w mieście duży deficyt specjalistów budowlanych. Poza znacznie zmniejszonym zakresem szkolnictwa budowlanego niesprzyjającym czynnikiem są masowe wyjazdy płockich budowlańców za granicę (przede wszystkim do zachodnich krajów Unii Europejskiej). Duży napływ finansowych środków unijnych i kapitału międzynarodowego do kraju oraz ambitne programy inwestycyjne, związane z organizacją w 2012 r. w Polsce Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej będą zapewne miały istotny wpływ na ponowne podniesienie rangi zawodów budowlanych. W niedługim czasie spowoduje to konieczność odbudowy szkolnictwa zawodowego tej branży.

3. POLITECHNIKA WARSZAWSKA W PŁOCKU

Dynamiczny rozwój Płocka oraz rozwój przemysłu w latach 60. wymagał przygotowania licznej kadry technicznej z wyższym wykształceniem. W związku z decyzjami o deglomeracji uczelni warszawskich, w tym Politechniki Warszawskiej, jak również w wyniku wystąpień ówczesnych władz płockich do Wojewody Warszawskiego oraz Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego utworzono w 1967 r. w Płocku Filię Politechniki Warszawskiej. Uroczysta inauguracja roku akademickiego nastąpiła w dniu 15 września. Uczelnia, funkcjonująca w oparciu o kadre naukowe Politechniki Warszawskiej, przygotowywała specjalistów dla budownictwa, przemysłu chemicznego oraz przemysłu maszynowego. Filia PW w Płocku została później przekształcona w Wydział Zamiejscowy Budownictwa i Maszyn Rolniczych Politechniki Warszawskiej, następnie w Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny PW, a ostatnio w Szkołę Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku. W miarę rozwoju uczelnia w coraz większym zakresie bazuje na własnej płockiej kadry naukowej.

POLITECHNIKA WARSZAWSKA FILIA W PŁOCKU

W kolejnych latach w Politechnice Warszawskiej Filii w Płocku uruchomiano następujące kierunki studiów: w roku akademickim 1967/1968 — budownictwo; w r. ak. 1968/1969 — mechanikę; w r. ak. 1970/1971 — chemię; w r. ak. 1973/1974 — inżynierię środowiska. Początkowo w latach 1967–1972 kształcono w Filii w trybie czteroletnich dziennych studiów inżynierskich, natomiast od 1973 r. realizowano tylko studia dzienne magisterskie (początkowo 4,5-letnie, a następnie 5-letnie). Studia wieczorowe inżynierskie w Oddziale Wydziału Inżynierii Lądowej i w Oddziale Wydziału Mechanicznego uruchomiono w 1972 r., natomiast w Oddziale Wydziału Chemicznego — w 1975 r. W latach 1974–1976 zostały uruchomione wieczorowe studia magisterskie uzupełniające kolejno: na chemii, inżynierii lądowej i mechanice. Do 1976 r. Filia funkcjonowała w warunkach ograniczonych kompetencji, gdyż działała w strukturze oddziałów terenowych warszawskich wydziałów Politechniki. W tymże roku płocka jednostka Politechniki Warszawskiej kształciła ponad 1450 studentów i zatrudniała 505 pracowników, w tym 160 pełnoetatowych nauczycieli akademickich.

Z dniem 11 maja 1976 r. wprowadzono strukturę instytutową i utworzono trzy jednostki: Instytut Budownictwa, Instytut Chemii i Instytut Mechaniki. Począwszy od roku akademickiego 1979/1980, w związku z wyżym demograficznym, rozpoczęto nabór na studia eksternistyczne dla pracujących, które okazały się bardzo popularną formą kształcenia. Sukcesywnie rosła liczba studentów. Filia w roku akademickim 1978/1979 kształciła 1551 studentów, co stanowiło liczbę rekordową w historii jednostki (wówczas było ok. 200 etatowych nauczycieli akademickich). Równocześnie z funkcją edukacyjną poszerzała się działalność badawczo-naukowa, Filia wykształciła znaczną liczbę własnych naukowców. Do 31 grudnia 1983 r., czyli w okresie funkcjonowania Filii PW w Płocku, 65 nauczycieli akademickich uzyskało stopień naukowy doktora nauk technicznych. Z wieloma płockimi przedsiębiorstwami przemysłowymi Filia zawarła wieloletnie umowy o współpracy naukowo-technicznej. Ważną rolę w aktywizacji naukowej płockiej uczelni było organizowanie konferencji naukowych o zasięgu regionalnym oraz ogólnokrajowym, jak również aktywne uczestnictwo w konferencjach organizowanych przez inne ośrodki naukowe w kraju i za granicą. W omawianym okresie pracownicy Filii uzyskali 45 patentów, opublikowali ok. 80 książek naukowych i podręczników oraz opracowali ponad 1000 artykułów i referatów na konferencje naukowo-techniczne.

W Instytucie Budownictwa Filii PW w Płocku wykształcono liczne kadry inżynierów i magistrów budowlanych dla firm budowlanych, biur projektowych oraz jednostek inwestorskich zakładów przemysłowych i administracji samorządowej. Inżynierowie natomiast wykształceni w Instytucie Mechaniki oraz Instytucie Chemii zasilili przede wszystkim płockie zakłady przemysłowe, jak: MZRIp, FMŻ, Stocznię Rzeczną oraz wiele innych przedsiębiorstw. Należy stwierdzić, że absolwenci Filii swoim dobrym przygotowaniem teoretycznym do zawodu znacząco wpłynęli na procesy gospodarcze Płocka i regionu.

WYDZIAŁ ZAMIEJSCOWY BUDOWNICTWA I MASZYN ROLNICZYCH POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

Na przełomie lat 70. i 80. w wyniku niżu demograficznego 19-latków nastąpiło zmniejszenie liczby studentów w Filii PW w Płocku, natomiast w latach 80., wskutek kryzysu gospodarczego w kraju oraz nieprawidłowej polityki państwa, nastąpiło załamanie się funkcjonowania szkolnictwa wyższego w kraju. W małych ośrodkach akademickich nastąpił wręcz kataklizm; przykładowo ze 114 punktów konsultacyjnych w 1978 r. zmniejszono ich liczbę w 1985 r. do 29, natomiast liczbę filii dużych uczelni zredukowano do siedmiu, ponadto wstrzymano rekrutację na kilkudziesięciu kierunkach i specjalnościach oraz drastycznie zmniejszono limity przyjęć. Nastąpiło też zawieszenie studiów eksternistycznych oraz wyhamowanie naboru na studia zaoczne. Postawiona w dniu 25 listopada 1983 r. w stan likwidacji Filia PW w Płocku została przekształcona w Wydział Zamiejscowy Budownictwa i Maszyn Rolniczych Politechniki Warszawskiej. Począwszy od roku akademickiego 1983/1984 wstrzymano rekrutację na studiach dziennych na kierunkach: chemia i inżynieria środowiska; równocześnie ograniczono limity przyjęć na studia dzienne na kierunku mechanika do 40 osób, zaś na kierunku budownictwo — do 20 osób. Dla porównania należy podać, iż w latach 70. studia dzienne rozpoczynało ponad 300 studentów.

OŚRODEK NAUKOWO-DYDAKTYCZNY POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ W PŁOCKU

W dniu 1 lutego 1985 r. Wydział Zamiejscowy Budownictwa i Maszyn Rolniczych Politechniki Warszawskiej wraz ze związanymi z nim jednostkami organizacyjnymi został przekształcony w Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Politechniki Warszawskiej w Płocku. Pomimo przekształceń organizacyjnych płocka jednostka znalazła się w wyjątkowo krytycznej sytuacji, co wymusiło pozbycie się części obiektów budowlanych i terenów, gdyż brakowało środków finansowych, nawet na telefony. W efekcie w latach 1978–1987 liczba studentów na płockiej Politechnice spadła ponad trzykrotnie, co na tle zmniejszenia liczby studentów w kraju w szkolnictwie technicznym o ok. 40 proc. pokazuje skalę problemów, jakie miały władze uczelni, ażeby nie dopuścić do likwidacji dotychczasowego dorobku.

W ramach działań poprawiających sytuację ekonomiczną uczelni zorganizowano w latach 1983–1987 studia podyplomowe dla nauczycieli, w 1985 r. uruchomiono Podyplomowe Studium Pedagogiki Kształcenia Zawodowego, a w roku następnym Podyplomowe Studium Informatyki. Wraz ze zmianą ustroju na przełomie lat 1989–1990 zmieniła się świadomość społeczna odnośnie kształcenia się i podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Równocześnie nowy Statut Politechniki Warszawskiej, uchwalony w 1991 r., znacznie zwiększał samodzielność Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego w Płocku. Począwszy od roku akademickiego 1991/1992 powiększono limity przyjęć na studia dzienne (przyjęto 239 studentów) oraz wznowiono kształcenie na studiach

zaocznych; w latach następnych zaobserwowano dalszy istotny wzrost. Ponownie rozpoczęto nabór na cztery kierunki techniczne, tj.: na budownictwo, mechanikę i budowę maszyn, technologię chemiczną i inżynierię środowiska. W ciągu pięciu lat liczba studentów wzrosła z 484 do 1247. W 1992 r. Wydział Budownictwa i Maszyn Rolniczych uzyskał uprawnienia do nadawania stopnia doktora nauk technicznych.

W dniu 3 marca 1995 r. utworzono Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych celem kształcenia ekonomistów w trzyletnim studium licencjackim. W roku akademickim 1995/1996 naukę w Kolegium na kierunku ekonomia pierwszy rok studiów dziennych rozpoczęło 94 studentów, a na studiach zaocznych — 107 studentów. Od r. ak. 1998/1999 zaczęły funkcjonować dwuletnie magisterskie studia uzupełniające dla absolwentów ekonomicznych studiów licencjackich (po kilku latach w 2003 r. zostały one z obiektywnych przyczyn zawieszony). W związku z dużą popularnością kierunku ekonomii nastąpił duży wzrost liczby studentów w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym, od 1635 (w r. ak. 1995/1996) do 3675 (w r. ak. 2000/2001). Zanotowano też duży rozwój studiów podyplomowych, których w końcu lat 90. było około dziesięciu rodzajów.

W celu uzyskania bardziej adekwatnej nazwy Wydział Budownictwa i Maszyn Rolniczych został w 1997 r. przemianowany na Wydział Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii. W r. ak. 2000/2001 na Wydziale prowadziło zajęcia dydaktyczne: 32 profesorów i doktorów habilitowanych, 52 adiunktów, 51 starszych wykładowców i wykładowców, 25 asystentów oraz 7 lektorów i instruktorów.

POLITECHNIKA WARSZAWSKA SZKOŁA NAUK TECHNICZNYCH I SPOŁECZNYCH W PŁOCKU

W dniu 20 marca 2002 r. Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny otrzymał zwiększoną autonomię i nową nazwę: Politechnika Warszawska Szkoła Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku. W jej strukturze funkcjonują nadal dwie jednostki: Wydział Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii (studia techniczne — inżynierskie i magisterskie) oraz Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych (studia ekonomiczne — licencjackie).

W ramach Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii na kierunku budownictwo kształcą się studenci w specjalności konstrukcje budowlane i inżynierskie, natomiast na kierunku inżynieria środowiska — w specjalności urządzenia sanitarne. Na kierunku mechanika i budowa maszyn funkcjonuje specjalność budowa i eksploatacja maszyn i aparatury przemysłowej, natomiast na kierunku technologia chemiczna do wyboru są specjalności: technologia chemiczna organiczna (I stopień), technologia petrochemiczna (II stopień) i informatyzacja technologii chemicznej (II stopień). Na Wydziale obecnie prowadzone są studia dzienne i zaoczne. Po ukończeniu czteroletnich studiów dziennych lub zaocznych I stopnia (tzw. inżynierskich) można kontynuować studia na II stopniu przez trzy semestry (na studiach dziennych lub zaocznych) i otrzymać tytuł zawodowy magistra inżyniera danego kierunku studiów.

W Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych na kierunku ekonomia przygotowuje się kadry w specjalnościach: gospodarka przemysłowa i informatyka w ekonomii. Są to studia dzienne i zaoczne licencjackie (I stopnia) trwające trzy lata. Po złożeniu pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego uzyskuje się tytuł zawodowego licencjata.

W uczelni prowadzone są następujące studia podyplomowe: zarządzanie projektami, zarządzanie finansami i marketingu, logistyki w przedsiębiorstwie, informatyki, materiałoznawstwo produktów rafineryjnych i petrochemicznych, chemii dla nauczycieli oraz pedagogiki kształcenia zawodowego. Należy stwierdzić, że zajęcia dydaktyczne odbywają się w większości w salach wyposażonych w systemy multimedialne i prowadzone są przez wysoko kwalifikowaną kadrę akademicką.

Do podstawowych obszarów badawczych płockiej Politechniki należą: trwałość i niezawodność konstrukcji przemysłowych i obiektów budowlanych; procesy rafinerijne i petrochemiczne; maszyny i urządzenia rolnicze; maszyny i urządzenia przetwórstwa spożywczego; racjonalizacja zużycia energii; ochrona środowiska. Szkoła Nauk Technicznych i Społecznych współpracuje z wieloma uczelniami zagranicznymi, prowadzi też wymianę studentów w ramach programów naukowych: Socrates, Erasmus i Leonardo da Vinci. W 2004 r. na Wydziale Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii powołano Centrum Doskonałości CERED, jednostkę naukową, zajmującą się zagadnieniami redukcji wpływu przemysłu przetwórczego na środowisko naturalne. Na początku roku następnego Wydział został udziałowcem Polskiej Platformy Technologicznej Wodoru i Ogniw Paliwowych, która zgrupowała kilkanaście uczelni i instytutów naukowych oraz kilkanaście przedsiębiorstw i koncernów branży paliwowej. W końcu 2004 r. Politechnika Warszawska (wspólnie ze Szkołą Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku) podpisała porozumienie z Prezydentem m. Płocka i zarządem PKN Orlen w sprawie współpracy w tworzeniu i rozbudowie Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego, zlokalizowanego na obrzeżach kombinatu petrochemicznego w Płocku Białej.

Studia wyższe na płockiej Politechnice na wszystkich kierunkach od początku istnienia do końca 2005 r. ukończyło 9356 absolwentów, w tym 6128 na studiach dziennych i 3228 na studiach wieczorowych i zaocznych, natomiast dyplomy ukończenia studiów podyplomowych otrzymało ok. 1600 inżynierów. O dorobku naukowym Uczelni na koniec 2005 r. świadczą następujące dane: opracowano 121 patentów krajowych i zagranicznych oraz opublikowano 5300 prac naukowych. W 2006 r. miało miejsce uzyskanie przez Wydział Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii „najwyższej kategorii jednostek naukowych”.

Do końca 2006 r. Politechnika wykształciła 9700 absolwentów a 800 osób podniosło kwalifikacje na studiach podyplomowych, natomiast o dorobku merytorycznym uczelni świadczą następujące dane: 130 naukowców uzyskało stopień doktora, jedenastu — tytuł doktora habilitowanego, a trzynastu — profesora.

W podsumowaniu 40-letniego funkcjonowania płockiej Politechniki należy stwierdzić, że kierownictwo uczelni na progu XXI w., w okresie transformacji w kierunku społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy, skutecznie realizuje program przygotowania kadr wysoko kwalifikowanych dla regionu płockiego.

WŁADZE NAUKOWE POLITECHNIKI W PŁOCKU¹

W czterdziestoletniej historii płockiej Politechniki kierownictwo władz uczelni sprawowali naukowcy w randze kierowników Filii PW i dziekanów (przy ograniczonej samodzielności), natomiast począwszy od 1974 r. po zwiększonej autonomii — prorektorzy Politechniki Warszawskiej.

□ Kierownicy Filii PW w Płocku:

- 1967–1969 — doc. dr inż. Edward Kowalczyk,
- 1969–1971 — doc. dr inż. Andrzej Gajewski,
- 1971–1973 — prof. dr hab. inż. Władysław Lenkiewicz,
- 1973–1974 — doc. dr inż. Andrzej Bukowski.

Prorektorzy ds. Filii PW w Płocku:

- 1974–1981 — doc. dr inż. Andrzej Bukowski,
- 1981–1983 — prof. dr inż. Henryk Bernacki.

□ Dziekani Wydziału Budownictwa i Maszyn Rolniczych PW:

- 1983–1984 — prof. dr inż. Henryk Bernacki,
- 1984–1987 — prof. dr inż. Józef Kwiatkowski,

□ Prorektorzy ds. Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego PW w Płocku:

- 1985–1990 — prof. dr inż. Józef Kwiatkowski,
- 1990–1993 — prof. dr inż. Wojciech Włodarczyk,
- 1993–1999 — prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa,
- 1999–2002 — prof. dr hab. inż. Janusz Zieliński.

□ Prorektorzy ds. Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych PW w Płocku:

- 2002–2005 — prof. dr hab. inż. Janusz Zieliński,
- 2005–nadal — prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa.

Należy zaznaczyć, iż pierwszy kierownik Filii PW doc. dr inż. Edward Kowalczyk został później ministrem łączności. Kolejnych kierowników odcinkowych jednostek organizacyjnych płockiej Politechniki oraz ich zastępców, a szczególnie związanych z kierunkiem budownictwo, wymieniono poniżej.

□ Kierownicy Oddziału Wydziału Inżynierii Lądowej PW w Płocku:

- 1967–1969 — doc. dr inż. Paweł Pawłowski,
- 1969–1971 — doc. dr hab. inż. Władysław Lenkiewicz,
- 1971–1975 — doc. dr inż. Andrzej Gomuliński,
- 1975–1976 — doc. dr inż. Jerzy Bielawski.

□ Zastępcy kierownika Oddziału Wydziału Inżynierii Lądowej PW w Płocku:

- 1971–1974 — doc. dr inż. Wojciech Włodarczyk,
- 1974–1976 — dr inż. Krystyna Majorkowska-Knap.

¹ Skład osobowy kierownictwa płockiej uczelni technicznej i jej jednostek organizacyjnych, początkowo jako Filii PW w Płocku, obecnie, po kolejnych przekształceniach, jako Politechniki Warszawskiej Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku zaprezentowano na podstawie publikacji Mariusza Portalskiego, a przede wszystkim opracowania pt. *Dwadzieścia lat działalności Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego (Filii) Politechniki Warszawskiej w Płocku* oraz z danych informacyjnych opracowanych przez Agnieszkę Olszewską.

- ❑ Prodziekani Wydziału Budownictwa i Maszyn Rolniczych ds. ogólnych:
1983–1984 — prof. dr inż. Eugeniusz Szpunar,
1984–1987 — doc. dr hab. inż. Janusz Pysiak,
1987–1990 — prof. dr hab. inż. Janusz Pysiak,
1990–1994 — prof. dr inż. Józef Kwiatkowski,
1994–1996 — prof. dr inż. Leszek Powierża.
- ❑ Prodziekani Wydziału Budownictwa i Maszyn Rolniczych ds. nauczania:
1983–1990 — dr inż. Maciej Strzelczyk,
1990–1996 — dr inż. Anna Kossakowska,
- ❑ Prodziekani Wydziału Budownictwa i Maszyn Rolniczych ds. studenckich:
1983–1984 — dr Adolf Panek,
1984–1987 — doc. dr inż. Tadeusz Żuk,
1987–1990 — prof. dr hab. inż. Daniela Żuk,
1990–1993 — dr inż. Jerzy Bielanik,
1993–1996 — dr inż. Krzysztof Jaworski.
- ❑ Prodziekani Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii ds. ogólnych:
1996–1999 — prof. dr hab. inż. Janusz Zieliński,
1999–2005 — prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa,
2005–nadal — prof. dr hab. inż. Lech Dwiliński.
- ❑ Prodziekani Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii ds. studenckich:
1996–1999 — dr inż. Krzysztof Jaworski,
1999–2005 — dr inż. Jerzy Bielanik,
2005–nadal — dr inż. Jan Ircha.
- ❑ Prodziekani Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii ds. nauczania:
1996–2002 — dr inż. Krystyna Jankowska,
2002–nadal — dr inż. Anna Kossakowska.
- ❑ Prodziekani Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii ds. studiów zaocznych i kształcenia ustawicznego:
1996–2002 — dr inż. Maria Boszko,
2002–nadal — dr inż. Małgorzata Petzel.
- ❑ Dyrektorzy Instytutu Budownictwa:
1976–1979 — doc. dr inż. Jerzy Bielawski,
1979–1983 — dr inż. Jacek Kubissa.
- ❑ Dyrektorzy Instytutu Budownictwa Rolniczego i Komunalnego:
1983–1984 — dr inż. Jacek Kubissa,
1984–1987 — doc. dr inż. Wojciech Włodarczyk.
- ❑ Dyrektorzy Instytutu Budownictwa:
1987–1990 — doc. dr inż. Wojciech Włodarczyk,
1990–1993 — doc. dr inż. Jacek Kubissa,
1993–1996 — dr inż. Ireneusz Jabłoński,
1996–nadal — dr inż. Marek Kapela.

- ❑ Zastępca dyrektora Instytutu Budownictwa ds. kierunku Inżynieria Sanitarna: 1987–1990 — doc. dr Bolesław Krzysztofik.
- ❑ Zastępcy dyrektora Instytutu Budownictwa ds. nauczania: 1976–1977 — dr inż. Krystyna Majorkowska-Knap, 1978–1981 — dr inż. Tadeusz Granosik, 1981–1987 — doc. dr inż. Jerzy Bielawski.
- ❑ Zastępcy dyrektora Instytutu Budownictwa ds. ogólnych/naukowych: 1984–1987 — dr inż. Jacek Kubissa, 1987–1990 — doc. dr hab. inż. Jacek Kubissa, 1990–1995 — dr inż. Krzysztof Kamiński, 1995–2002 — dr inż. Marek Borkowski, 2002–nadal — dr inż. Włodzimierz Koper.
- ❑ Zastępcy dyrektora Instytutu Budownictwa ds. studenckich/dydaktycznych: 1987–1990 — doc. dr inż. Jerzy Bielawski, 1990–1995 — dr inż. Marek Kapela, 1995–2005 — dr inż. Jan Ircha, 2005–nadal — dr inż. Sławomir Grabarczyk.

Warto zaznaczyć, iż od września 1967 r. funkcję kierownika administracyjnego Filii zaczął pełnić Jerzy Niesłuchowski, a pierwszymi etatowymi pracownikami naukowymi byli: doc. dr inż. Edward Janczewski, dr Roman Gołębiowski, mgr inż. Krzysztof Bogusławski i mgr Andrzej Trybulec. W roku akademickim 1967/1968 uruchomiono Oddział Wydziału Inżynierii Lądowej PW (pierwszym kierownikiem został doc. dr inż. Paweł Pawłowski), w r. ak. 1968/1969 — Oddział Wydziałów Mechanicznych PW (pierwszym kierownikiem został doc. dr inż. Andrzej Gajewski), natomiast w r. ak. 1970/1971 — Oddział Wydziału Chemicznego PW (pierwszym kierownikiem został dr inż. Andrzej Bukowski). Kolejną jednostką organizacyjną Filii, powołaną w maju 1970 r., był Ośrodek Telewizji Dydaktycznej. Ta eksperymentalna jednostka po okresie przejściowym praktycznie zaczęła funkcjonować od 1974 r., gdy kierownikiem został mgr inż. Mariusz Portalski. W utworzonym w 1995 r. Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych od początku funkcję dyrektora pełni dr Irena Bielecka.

Obecnie uczelnią zarządzają:

- ❑ prof. nzw. dr hab. inż. Jacek Kubissa — prorektor Politechniki Warszawskiej ds. Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku (dziekan),
- ❑ prof. dr hab. inż. Lech Dwiliński — prodziekan ds. ogólnych,
- ❑ dr inż. Anna Kossakowska — prodziekan ds. nauczania,
- ❑ dr inż. Małgorzata Petzel — prodziekan ds. studiów zaocznych i kształcenia ustawicznego,
- ❑ dr inż. Jan Ircha — prodziekan ds. studenckich,
- ❑ dr Irena Bielecka — dyrektor Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych,
- ❑ prof. dr hab. Józef Stawicki — z-ca dyrektora Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych,
- ❑ dr inż. Marek Kapela — dyrektor Instytutu Budownictwa,

- ❑ dr inż. Jerzy Bielaniak — dyrektor Instytutu Inżynierii Mechanicznej,
- ❑ dr inż. Maciej Paczulski — dyrektor Instytutu Chemii.

Aktualnie w Instytucie Budownictwa są zatrudnieni adiunkci (ze stopniem naukowym doktora nauk technicznych — dr inż.): Marek Borkowski, Maria Bukowska, Irena Cios, Andrzej Dziegielewski, Stanisława Garwacka-Piórkowska, Sławomir Grabarczyk, Jan Ircha, Roman Jaskulski, Arkadiusz Kamiński, Krzysztof Kamiński, Marek Kapela, Hanna Kaszubska-Bauman, Włodzimierz Koper, Andrzej Kowalski, Aneta Krajewska, Maria Krzechowska, Wojciech Kubissa, Maria Mikołajczyk, Marek Orłowski, Krzysztof Pietrzak, Paweł Podwójci i Piotr Wiliński.

Z sentymentem należy wspomnieć absolwentów pierwszego naboru kierunku budownictwo na dziennych studiach inżynierskich w roku akademickim 1967/1968 (w specjalnościach: technologia i organizacja budowy oraz konstrukcje).

Z 60 osób — głównie z „Jagiellonki” i „Małachowianki” — w terminie dyplom inżyniera budownictwa ogólnego uzyskało 43 absolwentów, natomiast w latach następnym — kolejnych 15-tu. Ogółem z tego rocznika uczelnię ukończyło 58 osób. Byli to:

Stanisław Andrysiewicz	Karol Kornacki,	Mirosław Rajewski
Maciej Arkuszewski	Renata Korpowska	Kazimierz Raczkowski
Wojciech Betiuk	Maria Kopcińska	Renata Romanowska
Andrzej Borysiuk	(Strzelecka)	Elżbieta Rucińska
Juliusz Brudnicki	Wiktor Kozak	Krystyna Sadowska
Zofia Choromańska	Krzysztof Krajewski	(Jędrzejewska)
Romana Cholewińska	Ludwik Krzemiński	Krystyna Sandurska
Jan Ciemuchowski,	Alina Krysiak	Janusz Sekulski
Henryk Czajkowski	Wacław Lubiejewski	Wiktor Słowiński
Janina Dąbkowska	Andrzej Łapko	Stanisław Stańczak
Stanisław Dąbrowski	Krzysztof Marcinkiewicz	Wanda Szerszeń (Betiuk)
Mirosława Dobaczewska	Stanisław Markuszewski	Andrzej Sztandera
Jerzy Dobrzyński	Alina Michalska	Kazimiera Wilamowska
Teresa Filipowicz (zamęż-	Elżbieta Mochtak	Teresa Wiśniecka (Szuba)
na Łapko)	Jerzy Ostrowski	Włodzimierz Wiśniecki,
Hanna Gąsecka (Kijek)	Teresa Pietrowicz (Łoś)	Maciej Wróblewski
Zofia Jabłońska	Witold Popławski	Maria Zawadzka (Kurek)
Zofia Jakubowska (Korba)	Lech Pogodziński	Sławomira Zielińska
Grzegorz Kęsicki	Zbigniew Pontus	(Sztandera)
Krzysztof Konstantinow	Wojciech Ponikiewski	Teresa Zmysłowska
Jan Adam Korba	Krystyna Przybylska	

4. ŹRÓDŁA DO ROZDZIAŁU IV

SZKOLNICTWO W LATACH 1945–2007. ZARYS

Brzóska M., Korzan D., *Czasopiśmiennictwo naukowe płockich szkół wyższych*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 75–80.

Czupryn B., *Wyższe Seminarium Duchowne w Płocku — wczoraj, dziś i jutro*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 83–89.

Frąckowiak A., *Proces Boloński w polskim szkolnictwie wyższym*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 211–222.

Górska R., *Zmiany funkcji uczelni wyższych*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 169–190.

Kozłowski A., Kuczyński K. A., Znyk M., *Dorobek naukowy pracowników Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku 1999–2004*, PWSZ Płock 2004.

Kruszewski Z. P. (red.), *Centralny Okręg Wiedzy, Edukacji, Nauki, Wysokich Technik i Technologii*, „Novum”, Płock 2003.

Kruszewski Z. P., *Dobre kształcenie studentów i rozwój kadry naukowej drogą do nowoczesności i atrakcyjności miasta Płocka*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 13–30.

Kruszewski Z. P., Pólturzycki J. (red.), *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006.

Kurpiewski T., *Obiekty zbudowane dla potrzeb nauki i oświaty w Płocku w latach 1945–1989*, „Nowy Tygodnik Płocki” 1991, nr 15; tegoż *Biogram Jana Przyszlaka — dyrektora Liceum im. Władysława Jagiełły w Płocku*; www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Marczyk W., *Uwarunkowania rozwoju szkoły w okresie uprzemysławiania*, „Zeszyty Badań Rejonów Uprzemysławianych” 1969, nr 36; tegoż *Zakłady pracy a problemy doszkalać pracowników*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1965, nr 2.

Papierowski A. J., Stefański J., *Płocczanie znani i nieznan. Słownik biograficzny*, Tom I, Płock 2002, w tym: *Przyszlak Jan (1914–1999) — pedagog, dyrektor i budowniczy modernizacji i rozbudowy Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Jagiełły w latach 1956–1981*, s. 496.

Portalski M., *Proces kształtowania się ośrodka szkolnictwa wyższego w Płocku*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 31–73.

Pólturzycki J., *Szkolnictwo wyższe a idea i praktyka edukacji ustawicznej*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 191–210.

Ramy priorytetowego działania na rzecz zmian i rozwoju szkolnictwa wyższego, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 243–252.

Sulkowska E., *Wydział Pedagogiczny Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 135–152.

Szumański J., *ZNP i oświata w rejonie płockim w latach 1956–1981*, „Notatki Płockie” 1966, nr 4/38, s. 33–35.

Światowa Deklaracja UNESCO na temat szkolnictwa wyższego dla XXI wieku: wizja i działania, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 223–242.

Wesołowska E. A., *Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 101–133.

Wiśniewska E., *Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku szkołą na potrzeby regionu*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 153–165.

Płock w liczbach, UMP Płock 2000.

PRZEKSZTAŁCENIA ORGANIZACYJNE SZKÓŁ BUDOWLANYCH

Dyrektorzy Zespołu Szkół Budowlanych w latach 1960–2005, „Gazeta szkolna” X 2005, s. 2–3.

Informator Szkoły Spółki Technik. Płock 2007.

Kalinowska E., *Szkolnictwo zawodowe przy Izokorze*, NOT 2008, mps.

Klocek A., *30-lecie „Budowlanki”*, „Tygodnik Płocki” 1998, nr 46, s. 14.

Kozłowska J., Nagórko M., *Między wspomnieniem a teraźniejszością. Szkic monograficzny z okazji XXX-lecia (Technikum Budowlane, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Zespół Szkół Budowlanych nr 2, Zespół Szkół Ochrony Środowiska w Płocku)*, Płock 1998.

Krótki zarys historii szkoły (25-lecie Zasadniczej Szkoły Budowlanej przy PBP „Petrobudowa” w Płocku), ZSB-1 Płock 1985, mps.

Papierowski A.J., Stefański J., *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Tom II, Płock 2007: *Krawczyk Konstanty (1930–1992) — pedagog, dyrektor szkół budowlanych „Petrobudowy” oraz organizator i dyrektor Zasadniczej Szkoły Budowlanej przy Izokorze*, s. 322–323;

Siemienik Z., *Uwagi dotyczące zawodowego szkolnictwa budowlanego*, NOT Płock 2007, mps.
Zespół Szkół Ochrony Środowiska, Płock 1998, folder.

POLITECHNIKA WARSZAWSKA W PŁOCKU

30 lat Politechniki Warszawskiej w Płocku. Zjazd Absolwentów, Płock 1997.

40 lat Politechniki Warszawskiej w Płocku. 1967–2007, Płock 2007.

b.a., *Noty biograficzne pracowników naukowych Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku: Henryk Adasiewicz, Krzysztof Bogusławski, Czesław Duchnowski, Roman Gołębiowski, Mieczysław Jeżewski, Edward Kowalczyk, Jerzy Liwski, Jerzy Niesłuchowski, Andrzej Pawłowski, Andrzej Trybulec*, „Notatki Płockie” 1968, nr 3/47, s. 25–27.

Bukowski A., *XXX lat kształcenia kadr inżynierskich w Płocku*, „Notatki Płockie” 1997, nr 1/170, s. 13–17.

Informator dla kandydatów na studia, Płock 2003.

Informator dla kandydatów na studia. 40 lat Politechniki Warszawskiej w Płocku. Płock 2007.

Informator dla kandydatów na studia Politechniki Warszawskiej w Płocku. Rok akademicki 2007/2008. Płock 2007.

Korba J., *Informacje o absolwentach kierunku budownictwo rozpoczynających studia w roku akademickim 1967/1968*, Płock 2008, mps.

Kosmaczewski J., *Rozwój i działalność jednostek organizacyjnych Filii Politechniki Warszawskiej w latach 1967–1977*, „Notatki Płockie” 1977, nr 5/93, s. 11–22.

Kosmaczewski J., Ostrowska A., Panek A., Piotrowski J., *Filia Politechniki Warszawskiej w latach 1967–1977*, Płock 1978.

Kostanecki S., *Otwarcie Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1967, nr 3–4/43–44, s. 63–64.

Kowalczyk E., *Filia Politechniki Warszawskiej w Płocku — refleksje z okazji 10-lecia Uczelni*, „Notatki Płockie” 1977, nr 5/93, s. 3–4.

Kwiatkowski J., *XXV lat Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego Politechniki Warszawskiej w Płocku*, Płock 1992.

Kubissa J., *Filia Wydziału Inżynierii Lądowej w Płocku w latach 1967–1970*, [w:] *Z dziejów Wydziału Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej w latach 1926–1970*, Pod red. Z. Kietlińska, J. Mutermilch, Warszawa 1983; tegoż *Symposium naukowo-techniczne „Trwałość i niezawodność żelbetowych sprężonych dźwigarów dachowych”* (Płock, 8–9 września 1994 r.), „Inżynieria i Budownictwo” 1994, nr 11, s. 534–535; tegoż *31 lat Ośrodka Politechniki Warszawskiej w Płocku*, [w:] *20 lat PZITB — Oddział Płock*, PZITB Płock 1998; tegoż *Jubileusz Profesora Wojciecha Włodarczyka*, „Inżynieria i Budownictwo” 2000, nr 12, s. 693–695.

Martinek W., *Śp. prof. dr hab. inż. Władysław Lenkiewicz*, „Inżynieria i Budownictwo” 2005, nr 5, s. 289.

Nowakowa I., *Podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji robotników i ich postawy wobec nauki*, „Zeszyty Badań Rejonów Uprzemysławianych” 1969, nr 39.

Nych T., *Zarys dziejów najstarszej szkoły płockiej — Liceum im. Marszałka Stanisława Małachowskiego*, TNP Płock 1980.

Olszewska A., *Informacje o kadrze naukowej i administracyjnej Politechniki Warszawskiej Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku*, mps NOT 2008.

Panek A., *Powstanie i początki rozwoju Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1974, nr 1/75, s. 36–37; tegoż *Historyczny zarys rozwoju Filii Politechniki Warszawskiej w latach 1967–1977*, „Notatki Płockie” 1977, nr 5/93, s. 4–10.

Papierowski A. J., Stefański J., *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Tom II, Płock 2007, w tym: *prof. dr hab. inż. Lenkiewicz Władysław (1915–2005)* — nauczyciel akademicki Politechniki Warszawskiej, kierownik Filii PW w Płocku w latach 1969–1974, s. 352; *dr inż. Strzelczyk Maciej (1935–1996)* — nauczyciel akademicki Politechniki Warszawskiej, prodziekan Wydziału Budownictwa i Maszyn Rolniczych ds. nauczania w Filii PW w Płocku w latach 1983–1990, s. 597.

Politechnika Warszawska Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny w Płocku. Informator dla kandydatów na studia, Płock 2002.

Portalski M., *Dwadzieścia lat działalności Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego (Filii) Politechniki Warszawskiej w Płocku*, ORGBUD Płock 1987; tegoż *Kształcenie ekonomistów w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym Politechniki Warszawskiej w Płocku w latach 1995–2000*, „Notatki Płockie” 2000, nr 4/185, s. 33–37; tegoż *Politechnika Warszawska Szkoła Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006, s. 91–100.

Stefański J., *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, TNP Płock 1995: *Kwiatkowski Józef (1923–1994)* — profesor, specjalista w zakresie mechaniki konstrukcji inżynierskich i konstrukcji metalowych, prorektor Politechniki Warszawskiej ds. Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego w Płocku, opublikował ok. 200 prac, napisał kilka podręczników i skryptów, był przewodniczącym WRN w Płocku, s. 210–211; *Smoleński Dionizy (1902–1984)* — profesor chemik, współorganizator i rektor Politechniki Wrocławskiej, rektor Politechniki Warszawskiej, wiceprezes PAN, współorganizator Filii PW w Płocku, Honorowy Członek TNP, s. 378–379.

Włodarczyk W., *Sp. dr inż. Maciej Strzelczyk*, „Notatki Płockie” 1996, nr 1/166, s. 53.

Wstępne założenia dotyczące organizacji wyższych studiów technicznych w Płocku, „Notatki Płockie” 1968, nr 3/47, s. 9–11.

Żuk D., *XXXV lat Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii*, Płock 2003.

STOWARZYSZENIA A BUDOWNICTWO

Włodzimierz SERAFIMOWICZ

1. NACZELNA ORGANIZACJA TECHNICZNA W PŁOCKU

Początki integracji specjalistów zajmujących się problematyką techniczną w Płocku sięgają 1914 r., gdy powstało Towarzystwo Techniczne, które patronowało poczynaniom gospodarczym, przemysłowym i budowlanym w dwudziestoleciu międzywojennym.

Bezpośrednio po II wojnie światowej w dniu 2 lutego 1945 r. powołano w Płocku Związek Zawodowy Techników i Zawodów Pokrewnych, który 7 lipca tegoż roku zmienił nazwę na Związek Zawodowy Pracowników Technicznych. Podstawowym zadaniem tego związku było doprowadzenie do zaktywizowania życia gospodarczego w mieście po zniszczeniach wojennych i ogromnych stratach ludzkich, szczególnie wśród inteligencji technicznej. Jedną z istotnych form działania było organizowanie kursów specjalistycznych. W skład pierwszego Zarządu weszli: inż. Ulicki (przewodniczący), Seweryn Wirkutowicz (wiceprzewodniczący), Balcerzak (sekretarz), Stankiewicz (skarbnik) oraz członkowie: Kamiński, Halladin i Sowiński. Należy odnotować, iż w 1945 r. powstała w Płocku pierwsza organizacja techniczna branżowa, tj. utworzono koło grupujące elektryków.

W kwietniu 1950 r. powołano w Płocku Oddział Rejonowy Naczelnej Organizacji Technicznej, który zintegrował działalność branżowych Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych w rejonie płockim. Liczba inżynierów i techników wszystkich specjalności zgrupowanych w FSN-T NOT wynosiła wówczas około 300 członków. Na początku lat 50. płocki NOT zrzeszał następujące stowarzyszenia naukowo-technicz-

ne: elektryków (SEP), mechaników (SIMP), komunikacji (SITKom), przemysłu rolno-spożywczego (SITPRiS).

Począwszy od 1960 r. w związku z budową Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych i innych zakładów przemysłowych oraz intensywną rozbudową miasta, znacznie zwiększała się w Płocku liczba inżynierów i techników, a szczególnie w branżach: przemysł maszynowy, chemia, energetyka, przemysł spożywczy, komunikacja i budownictwo.

Zwiększenie aktywności środowisk technicznych w Płocku i regionie nastąpiło wraz z utworzeniem w 1975 r. województwa płockiego. W dniu 1 lipca 1975 r. Oddział Rejonowy NOT w Płocku został przekształcony w Oddział Wojewódzki NOT w Płocku, zrzeszający oddziały wojewódzkie stowarzyszeń branżowych. Całą organizacją funkcjonującą w ramach Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT kierowała Rada Wojewódzka FSN-T NOT w Płocku. Na koniec 1975 r. w województwie płockim było zrzeszonych 2924 członków w 95 kołach zakładowych w ramach 17 stowarzyszeń naukowo-technicznych.

W kolejnych kadencjach funkcje przewodniczących i sekretarzy pełnili:

- 1945–1950 Ulicki — przewodniczący;
- 1950–1951 B. Peretiatkiewicz — przewodniczący;
- 1951–1952 Eugeniusz Rzepkiewicz — przewodniczący, J. Zakrzewski — sekretarz;
- 1952–1954 Eugeniusz Rzepkiewicz — przewodniczący, A. Kroluk — sekretarz;
- 1954–1960 Jan Jagnieża — przewodniczący, Adamczyk — sekretarz;
- 1960–1966 Piotr Wróbel — przewodniczący, Jan Jagnieża — sekretarz;
- 1966–1969 J. Wasiuk — przewodniczący, Piotr Wróbel — sekretarz;
- 1969–1970 Tadeusz Żuk — przewodniczący, W. Wojciechowski — sekretarz;
- 1970–1971 Tadeusz Żuk — przewodniczący, E. Skrzyński — sekretarz;
- 1971–1972 Piotr Wróbel — przewodniczący, Ligia Kłosowska — sekretarz;
- 1972–1974 Piotr Wróbel — przewodniczący, Ligia Kłosowska — sekretarz;
- 1974–1976 Piotr Wróbel — przewodniczący, H. Rosuł — sekretarz;
- 1976–1977 Leopold Grębosz — przewodniczący, Ryszard Pijanowski — sekretarz;
- 1977–1981 doc. dr inż. Jerzy Jeleńkowski — przew., Ryszard Pijanowski — sekretarz;
- 1981–1983 Zbigniew Michalski — przewodniczący, Józef Bieńkowski — sekretarz;
- 1983–1984 Zbigniew Michalski — przewodniczący, Stefan Król — sekretarz;
- 1984–1987 Zbigniew Michalski — przewodniczący, Maciej Sandomierski — sekretarz;
- 1987–1990 Tadeusz Szymański — przewodniczący, Maciej Sandomierski — sekretarz;
- 1990–1991 Marek Karpiński — przewodniczący, Maciej Sandomierski — sekretarz;
- 1991–1993 Marek Karpiński — przewodniczący, Bronisław Cieślak — sekretarz;
- 1993–2004 Tadeusz Kulas — przewodniczący, Bronisław Cieślak — sekretarz;
- 2004–nadal Marek Karpiński — przewodniczący, Waldemar Wyrzykowski — sekretarz.

W okresie od 1975 r. do 1978 r. przy RW NOT działały następujące Komisje Problemowe:

- Komisja Organizacji (przewodniczący — Józef Wereda);
- Komisja Doskonalenia Kadr (przewodniczący — doc. dr inż. Jerzy Jeleńkowski);

- Komisja Kontaktów z Organizacjami (przewodniczący — Ewa Rojek);
- Komisja Postępu Technicznego i Informacji Naukowo-Technicznej (przewodniczący — Roman Matusiak);
- Komisja Kształtowania i Ochrony Środowiska (przewodniczący — Norbert Latuszek);
- Komisja Komputeryzacji (przewodniczący — doc. dr inż. Andrzej Miączyński);
- Komisja ds. Jakości (przewodniczący — Jan Trzuskowski);
- Komisja ds. Nagród (przewodniczący — doc. dr inż. Janusz Pysiak).
Nowa struktura organizacyjna RW NOT od 1978 r. (w wyniku której część Komisji została przekształcona w Komitety Naukowo-Techniczne RW NOT):
- Komitet NT NOT ds. Doskonalenia Kadr (kolejni przewodniczący: Ireneusz Wyrzykowski, Ryszard Kościński);
- Komitet NT NOT ds. Jakości (kolejni przewodniczący: Włodzimierz Palewski, Anna Śmiechowska);
- Komitet NT NOT ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy (kolejni przewodniczący: Zygmunt Skupiński, Włodzimierz Serafimowicz, Tadeusz Kulas); - Komitet NT NOT ds. Energetyki (przewodniczący — Zygmunt Lipiński);
- Komitet NT NOT ds. Gospodarki Żywnościowej (przewodniczący — Stanisław Zimoch);
- Komitet NT NOT ds. Kształtowania i Ochrony Środowiska (przewodniczący — doc. dr inż. Bolesław Krzysztofik);
- Komitet NT NOT ds. Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej (przewodniczący — Henryk Barzał);
- Komitet NT NOT ds. Eksploatacji Maszyn i Urzędzeń (przewodniczący — doc. dr inż. Tadeusz Żuk);
- Komitet NT NOT ds. Specjalizacji Zawodowej Inżynierów (przewodniczący — Stefan Woźniak);
- Komisja RW NOT ds. Nagród (kolejni przewodniczący: doc. dr inż. Kazimierz Hapek, Jadwiga Gralak, Jerzy Nowaczyk);
- Komisja RW NOT ds. Historii i Rozwoju Federacji (przewodnicząca — dr inż. Daniela Żuk);
- Komisja RW NOT ds. Odznaczeń (przewodniczący — Janusz Mieszkowski);
- Komisja RW NOT ds. Kulturalno-Socjalnych (kolejni przewodniczący: Barbara Rudnicka, Helena Ogorzała); Komisja RW NOT ds. Młodej Kadry.

Trzy pierwsze kadencje Rady Wojewódzkiej NOT w latach 1976–1987

Lata 1976–1987 to okres szczególnie różnorodnej i intensywnej działalności Rady Wojewódzkiej NOT w Płocku. Okres ten stanowiły trzy pierwsze kadencje RW NOT:

kadencja I — 18 XI 1976–11 XI 1981;

kadencja II — 11 XI 1981–30 X 1984;

kadencja III — 30 X 1984–17 XII 1987.

W tych latach w województwie płockim funkcjonowało 19 Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych, w tym osiem w randze Oddziału Wojewódzkiego. Liczba członków

ogółem zrzeszonych w RW NOT w Płocku w tym okresie wzrosła z 3224 do 4500. Rok 1980 zapisał się rekordowym stanem: zrzeszonych było 5187 członków w 172 kołach zakładowych w ramach 18 branżowych stowarzyszeń.

Skład Prezydium Rady Wojewódzkiej FSNT NOT w I kadencji (18 XI 1976–11 XI 1981): Leopold Grębosz (SIMP) — przewodniczący (do lipca 1977); doc. dr inż. Jerzy Jeleńkowski (SIMP) — przewodniczący (od lipca 1977); Władysław Wawak (SITPChem.) — wiceprzewodniczący; Eugeniusz Solarski (SITRol.) — wiceprzewodniczący; Zdzisław Dudziak (SIMP) — wiceprzewodniczący; Ryszard Pijanowski (PZITB) — sekretarz (do 1981); Andrzej Bieńkowski (SEP) — sekretarz (od 1981); Józef Wereda (SEP) — członek; Sylwester Góreczny (SEP) — członek; Sergiusz Przybory (STC)— członek.

Skład Prezydium Rady Wojewódzkiej FSNT NOT w II kadencji (11 XI 1981–30 X 1984): Zbigniew Michalski (PZITB) — przewodniczący; Witold Nykiel (SIMP) — wiceprzewodniczący; dr inż. Jacek Szyke (SEP) — wiceprzewodniczący; Henryk Lange (SITR) — wiceprzewodniczący; Andrzej Bieńkowski (SEP) — sekretarz (do 1984); Maciej Sandomierski (PZITB) — sekretarz (od 1984).

Skład Prezydium Rady Wojewódzkiej FSNT NOT w III kadencji (30 X 1984–17 XII 1987): Zbigniew Michalski (PZITB) — przewodniczący; Konrad Jaskóła (SITPChem.) — wiceprzewodniczący; Rajmund Paczkowski (SITSpoż.) — wiceprzewodniczący; Tadeusz Szymański (SIMP) — wiceprzewodniczący; Maciej Sandomierski (PZITB) — sekretarz.

KOMITET DS. EKONOMIKI, ZARZĄDZANIA I ORGANIZACJI PRACY

Przy Radzie Wojewódzkiej NOT w Płocku działały komisje, komitety i inne agendy, które w różnych kadencjach zmieniały nazwy i składy personalne. RW NOT powołała na szczeblu wojewódzkim kilka komitetów. Wśród nich dużą aktywnością, poza Komitetem ds. Kształtowania i Ochrony Środowiska, wyróżniał się Komitet ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy. W programie pracy tego Komitetu szczególną pozycję stanowiła problematyka rozbudowy miasta, w tym budownictwo mieszkaniowe oraz proces inwestycyjno-budowlany w branżach przemysłu chemicznego (MZRIp) i maszynowego (FMŻ, Płocka Stocznia Rzeczna). Komitet ten funkcjonował w latach 1977–1990, przy czym wyjątkową aktywnością wykazywał się do 1985 r. W skład Komitetu wchodziły następujące zespoły robocze: Podkomitet ds. Usprawnienia Procesu Inwestycyjnego; Podkomitet Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy w Przedsiębiorstwach Przemysłu Chemicznego; Podkomitet Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy w Przedsiębiorstwach Przemysłu Maszynowego; Podkomitet Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy w Budownictwie i Podkomitet Organizacji Pracy.

Elementem charakterystycznym Komitetu było skoordynowane działanie nie tylko w ramach branżowych stowarzyszeń naukowo-technicznych w województwie płockim i włączenie do współpracy nie tylko członków zrzeszających Polskie Towarzystwo Ekonomiczne (PTE), jak miało to miejsce od 1978 r. na szczeblu Zarządu Głównego NOT, lecz również członków Towarzystwa Naukowej Organizacji i Kierownictwa (TNOIK), Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej (TWWP) i Towarzystwa Naukowego Płockiego (TNP). Zadaniem Komitetu ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy było kompleksowe i zintegrowane traktowanie tematu zarządzania i organizacji pracy przez inżynierów i techników, ekonomistów, prawników, informatyków oraz naukowców specjalizujących się w problematyce organizacji. Poza działalnością merytoryczną i publikacjami w naukowej prasie specjalistycznej Komitet (razem z PZITB) był w latach 1979–1985 głównym organizatorem ogólnokrajowych konferencji naukowych dotyczących zintegrowanych informatycznych systemów zarządzania w budownictwie i procesie inwestycyjnym, reformy gospodarczej w budownictwie, restrukturyzacji budownictwa oraz atestacji stanowisk pracy.

Komitetem kierowali: Zygmunt Skupiński (1979–1981), Włodzimierz Serafimowicz (1981–1984) i Tadeusz Kulas (1985–1990).

W końcu 2005 r. przy Oddziale FSNT NOT w Płocku powołano Komisję Przedsiębiorczości i Zarządzania, która nawiązała do dawnych tradycji Komitetu ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy RW NOT w Płocku, a obecnie ściśle współpracuje z Sekcją Zarządzania Towarzystwa Naukowego Płockiego.

WAŻNIEJSZE OSIĄGNIĘCIA ORGANIZACYJNO-MERYTORYCZNE FSNT NOT W PŁOCKU

Płockie środowisko techniczne w okresie 57 lat swojej działalności wykazywało się dużą aktywnością merytoryczną i organizacyjną w dziedzinie wspomagania procesów gospodarczych i technicznych związanych z miejskimi inwestycjami dotyczącymi modernizacji i rozbudowy miasta. Potwierdzają to opracowane patenty, wnioski racjonalizatorskie, usprawnienia organizacyjne i informatyczne systemy zarządzania; zorganizowane naukowo-techniczne konferencje regionalne, krajowe i międzynarodowe; opublikowane artykuły w prasie naukowej oraz referaty na sympozja i konferencje; wydrukowane publikacje monograficzne branżowe.

W omawianym okresie — należy odnotować szereg istotnych dat związanych z aktywnością płockiego środowiska inwestycyjno-budowlanego, zawodowego i naukowego. W 1960 r. rozpoczęto budowę MZRiP, co zaowocowało dużym napływem kadry inżynierskiej do Płocka i silnym rozwojem budownictwa we wszystkich branżach.

W 1961 r. powołano Klub Technika oraz przeprowadzono imprezę pt. *Tydzień Techniki*.

W 1967 r. otworzono w Płocku Filię Politechniki Warszawskiej, co wzmocniło kadrowo i merytorycznie ruch branżowy środowisk technicznych: budowlanych, chemików i mechaników.

W latach 1978–1985 zorganizowano następujące kilkudniowe merytoryczne spotkania, seminaria i wystawy:

- ❑ *I Dni Techniki Województwa Płockiego* (9–15 X 1978);
- ❑ *II Dni Techniki Województwa Płockiego* (19–31 V 1980);
- ❑ *I Dni Organizacji Województwa Płockiego* (1981);
- ❑ *III Dni Techniki Województwa Płockiego* (26–30 IX 1983);
- ❑ *II Dni Organizacji Województwa Płockiego* (1984);
- ❑ *IV Dni Techniki Województwa Płockiego* (26–30 IX 1985).

Spśród ważniejszych ogólnokrajowych konferencji naukowych zorganizowanych wspólnie ze środowiskiem PZITB należy wymienić ich tytuły:

- ❑ *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979);
- ❑ *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980);
- ❑ *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie* (27 IV 1981 i 4 V 1981);
- ❑ *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983);
- ❑ *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji w budownictwie* (26–27 XI 1984).

Inicjatorem i koordynatorem organizacji dwóch tygodniowych imprez pt. *Płockie Dni Organizacji* (1981 r. i 1984 r.) oraz wymienionych konferencji był Komitet ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy RW NOT.

W dniu 3 maja 2004 r. Oddział Terenowy w Płocku Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT zorganizował w siedzibie Politechniki Warszawskiej w Płocku konferencję pt. *Inżynier europejski — istotne zasady wzrostu konkurencyjności firm płockich na rynku europejskim*.

W ostatnim okresie płocki NOT wspólnie z Mazowiecką Okręgową Izbą Inżynierów Budownictwa (MOIIB) oraz płockim PZITB zorganizował w Ośrodku Szkoleniowym w Soczewce szereg uroczystych spotkań integracyjnych z okazji Dnia Budowlanych (30 IX 2005, 29 IX 2006, 12 X 2007).

Wyrazem ponownego włączenia się płockiego NOT-u w wypracowywanie i popularyzację nowoczesnych metod zarządzania w budownictwie i procesie inwestycyjnym było utworzenie Komisji Organizacji i Przedsiębiorczości, będącej kontynuacją Komitetu ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy.

Komisja ta wspólnie z Sekcją Zarządzania TNP, z płockimi oddziałami PZITB i MOIIB, Spółką Henczke-Budownictwo oraz Politechniką Warszawską — Szkołą Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku zorganizowała 14 grudnia 2007 r. seminarium pt. *Kompleksowe i zintegrowane zarządzanie firmą budowlaną na przykładzie Spółki Henczke-Budownictwo w Płocku*. Program seminarium obejmował następujące wystąpienia:

- ❑ *Wprowadzenie — sprawność zarządzania procesami inwestycyjnymi jako warunek zapewnienia wysokiej jakości, terminowości i konkurencyjności kosztowej* — Senator RP Eryk Stanisław Smulewicz (TNP),

- ❑ *Działania płockiego NOT i PZITB w dziedzinie postępu organizacyjnego w budownictwie* — Waldemar Wyrzykowski (Sekretarz Rady/Dyrektor Biura FSNT NOT w Płocku),
- ❑ *STEROD — informatyczny system planowania i zarządzania w generalnym wykonawstwie* — Włodzimierz Serafimowicz (przewodniczący Komisji Organizacji i Przedsiębiorczości przy FSNT NOT w Płocku, przewodniczący Sekcji Zarządzania TNP, członek PZITB),
- ❑ *Prezentacja doświadczeń Spółki Henczke-Budownictwo w Płocku w opracowywaniu, wdrażaniu i eksploatacji odcinkowych systemów informatycznych włączonych w autorski, kompleksowy i zintegrowany system zarządzania firmą budowlaną* — Piotr Robert Raczkowski (prezes Spółki Henczke-Budownictwo w Płocku),
- ❑ *System planowania i kontroli realizacji produkcji budowlano-montażowej w Spółce Henczke-Budownictwo w Płocku* — Agnieszka Brudnicka (specjalista ds. realizacji kontraktów w Spółce Henczke-Budownictwo w Płocku),
- ❑ *Historia urządzeń obliczeniowych (począwszy od liczydła do współczesnych komputerów)* — Mariusz Portalski (sekretarz Studium Doktoranckiego przy TNP, pracownik naukowy Politechniki Warszawskiej).

2. STOWARZYSZENIA BRANŻOWE FEDERACJI STOWARZYSZEŃ NAUKOWO-TECHNICZNYCH NOT W PŁOCKU

Tradycją Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Płocku było przywiązywanie dużego znaczenia do problematyki inwestycyjnej i zagadnień budowlano-montażowych. Szczególnie dotyczyło to:

- ❑ Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa (PZITB);
- ❑ Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP);
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (SIMP);
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego (SITPChem.);
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowego (SITP-NiG.);
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych (SITWM);
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Pożarnictwa (SITP);
- ❑ Stowarzyszenia Geodetów Polskich.

Należy zaznaczyć, iż tematyką inwestycyjno-budowlaną zajmowało się również Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego (SITSpoż.) oraz Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Rolnictwa (SITRol.).

Płockie Stowarzyszenia Naukowo-Techniczne współpracowały z Klubem Techniki i Racjonalizacji w zakresie propagowania i rozwoju ruchu wynalazczego wśród załóg płockich przedsiębiorstw (kursy, wystawy, konkursy wynalazcze, odczyty, wycieczki krajowe i zagraniczne). Stowarzyszenia te uczestniczyły w organizacji kolej-

nych tygodniowych imprez pt. *Dni Techniki Mazowsza, Dni Techniki Województwa Płockiego* oraz uczestniczyły w konkursach: *Wybitne osiągnięcia w dziedzinie techniki, Dobrej Roboty, Mistrz Techniki Województwa Płockiego* i innych.

W związku z okresowym spadkiem popularności zawodów technicznych w III RP po 1989 r. redakcja „Przeglądu Technicznego” w 1994 r. zainspirowała wspólnie z krajowymi władzami NOT organizację plebiscytu o tytuł „Złotego Inżyniera”. Dużym wyróżnieniem dla płockiego środowiska inżynierskiego było nagrodzenie Konrada Jaskóły (byłego prezesa Zarządu SITPChem. w Płocku, byłego wiceprzewodniczącego RW NOT w Płocku, byłego wiceprezesa Zarządu Głównego SITPChem., byłego szefa płockiej Petrochemii, a obecnie prezesa Zarządu Polimex-Mostostal SA w Warszawie) tytułem „Złotego Inżyniera 1995 roku”.

POLSKI ZWIĄZEK INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW BUDOWNICTWA (PZITB)

W latach 60. i 70. Płock stał się ważnym ośrodkiem budowlanym, można nawet uznać, że jako zagłębie inwestycyjno-budowlane uzyskał okresowo wiodącą pozycję w kraju. W tym okresie w mieście funkcjonowało ponad 30 dużych przedsiębiorstw budowlano-montażowych i specjalistycznych z kraju i Płocka. W latach 1960–1975 nastąpił ponad czterokrotny wzrost zatrudnienia w budownictwie (od 3183 do 12 545). Pracownicy z przedsiębiorstw budowlanych i z służb inwestorskich byli zgrupowani w Kołach Zakładowych Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, działających głównie w ramach Oddziałów: Warszawskiego i Łódzkiego. Organizatorem Koła PZITB w PBP Petrobudowa i pierwszym jego przewodniczącym przez trzy lata był Jerzy Janiak, ówczesny zastępca głównego inżyniera ds. miasta (później naczelny inżynier).

W dniu 17 lutego 1977 r. utworzono Komisję Koordynacyjną Kół Zakładowych PZITB w województwie płockim, w składzie: Paweł Lubianiec (Filia PW w Płocku), Tadeusz Leszczyński (PBP Petrobudowa) i Henryk Barzał (WDRMiOW w Płocku). W okresie od 1975–1978 w 12 Kołach Zakładowych PZITB nastąpił duży wzrost aktywności merytorycznej, zaś stan liczebny zwiększył się od 200 do 450 członków. Powyższe spowodowało decyzję Zarządu Głównego PZITB o powołaniu w dniu 12 grudnia 1978 r. Oddziału Wojewódzkiego PZITB w Płocku.

W dniu 24 stycznia 1979 r. na Walnym Zgromadzeniu Delegatów wybrano Zarząd w składzie: Zbigniew Michalski — przewodniczący; Bronisław Cieślak — wiceprzewodniczący; Janusz Przedpeński — wiceprzewodniczący; Henryk Barzał — sekretarz; Krzysztof Krajewski — skarbnik; Tadeusz Leszczyński — przewodniczący Komisji Rewizyjnej; Antoni Rogucki — przewodniczący Sądu Koleżeńskiego; Romuald Antoniuk — członek. W ramach OW PZITB powołano jedenaście Komisji: Problemów Budownictwa, Wynalazczości i Racjonalizacji, Organizacji i Zarządzania, Izolacji i Antykorozji, Budownictwa Wiejskiego, Szkolenia, Wymiany Doświadczeń, Etyki Zawodowej, Historii, Odznaczeń i Pomocy Koleżeńskiej.

Dużą aktywnością w latach 1979–1980 wykazała się Komisja Organizacji i Zarządzania, która wspólnie z Komitetem ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy RW NOT zorganizowała w Płocku dwie międzynarodowe konferencje naukowo-techniczne (z udziałem autorów z ZSRR, NRD i Norwegii nt. integracji systemów informacyjnych i informatycznych w budownictwie i procesie inwestycyjnym. W konferencjach uczestniczyło 600 osób (po ok. 300 w każdej).

W dniu 27 marca 1981 r. odbyło się II Walne Zgromadzenie Delegatów, na którym powołano nowy Zarząd w składzie: Tadeusz Kulas — przewodniczący; Bronisław Cieślak — wiceprzewodniczący; Kazimierz Paczkowski — wiceprzewodniczący; Bogdan Dworzyński — wiceprzewodniczący; Stanisław Dobaczewski — sekretarz; Leszek Marcinkiewicz — skarbnik; Tadeusz Leszczyński — przewodniczący Komisji Rewizyjnej; Antoni Rogucki — przewodniczący Sądu Koleżeńskiego. W tym okresie OW PZITB w Płocku liczył 641 członków indywidualnych i dziewięciu członków zbiorowych.

W czerwcu 1981 r. wspólnie z Filią Politechniki Warszawskiej w Płocku Komisja Problemów Budownictwa zorganizowała seminarium pt. *System monolitycznego budownictwa mieszkaniowego SBM-75 — perspektywy jego wdrożenia w Płocku*.

W tymże roku Komisja Organizacji i Zarządzania współorganizowała z Komitetem ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy RW NOT *I Płockie Dni Organizacji* oraz ogólnokrajową konferencję nt. założeń reformy gospodarczej w budownictwie (około 600 uczestników). W dwa lata później współorganizowała ogólnokrajową konferencję nt. dotychczasowych efektów i trudności we wdrażaniu reformy gospodarczej w obszarze budownictwa. OW PZITB opracował w listopadzie 1983 r. dla Wojewódzkiej Rady Narodowej *Propozycję rozwiązania problemów budownictwa mieszkaniowego w województwie płockim*.

Wyrazem uznania merytorycznej aktywności i organizatorskiej sprawności Zarządu Oddziału Płockiego PZITB było powierzenie zorganizowania w Płocku w dniach 16–17 maja 1981 r. XXIV Krajowego Zjazdu Delegatów PZITB, któremu przewodnił Stefan Farjaszewski (były wiceminister budownictwa). W tymże roku płockie PZITB przekazało do Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego opinię nt. planu zagospodarowania przestrzennego Płocka.

Kadencja w latach 1984–1987: Bronisław Cieślak — przewodniczący; Kazimierz Paczkowski — wiceprzewodniczący; Kazimierz Kokoszczyński — wiceprzewodniczący; Wiktor Ząbkiewicz — wiceprzewodniczący; Bogdan Dworzyński — sekretarz; Albin Żółtowski — skarbnik; Tadeusz Leszczyński — przewodniczący Komisji Rewizyjnej; Zbigniew Michalski — przewodniczący Sądu Koleżeńskiego. Stan osobowy OW PZITB w Płocku w tej kadencji: 923 członków indywidualnych i 9 członków zbiorowych.

W 1984 r. Komisja Organizacji i Zarządzania była organizatorem w Płocku (razem z Komitetem ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy RW NOT) ogólnokrajowej konferencji nt. problemów restrukturyzacji w budownictwie w warunkach reformy gospodarczej (około 200 uczestników) oraz współorganizowała *II Płockie Dni Organizacji*.

Należy zaznaczyć, że w okresie 1979–1985 omawiana Komisja (PZITB) i ww. Komitet (NOT) wykazali się dużym dorobkiem publikacyjnym w prasie specjalistycznej i popularnej oraz na konferencjach w Płocku, kraju i za granicą, szczególnie w obszarze komputeryzacji zarządzania i reformy gospodarczej w budownictwie. Należy stwierdzić, że członkowie indywidualni i zbiorowi PZITB aktywnie prezentowali w corocznych *Płockich Dniach Techniki* swoje osiągnięcia w dziedzinie techniki i technologii, przygotowania i realizacji inwestycji oraz organizacji i zarządzania przedsiębiorstwem, jak również z zastosowaniem informatyki (wystawy, kursy, prelekcje, seminaria).

W związku z dużą aktywnością merytoryczną i organizatorską OW PZITB w Płocku dwaj inżynierowie budowlani, pełniący funkcje przewodniczących płockiego oddziału wojewódzkiego PZITB, zostali wybrani na przewodniczących Rady Wojewódzkiej NOT w Płocku w kilku kadencjach: Zbigniew Michalski (1981–1987) i Tadeusz Kulas (1993–2004), natomiast Bronisław Cieślak pełnił funkcję sekretarza NOT w latach 1991–2004.

Przewodniczący Komisji Organizacji i Zarządzania Włodzimierz Serafimowicz (główny organizator ww. Dni Organizacji i konferencji naukowych dotyczących zarządzania w budownictwie oraz autor wielu referatów) — został w pierwszej połowie lat 80. członkiem prezydium Komisji Ekonomiki, Organizacji i Reformy Gospodarczej przy Zarządzie Głównym PZITB w Warszawie oraz członkiem Komitetu Jakości przy Radzie Naczelnej NOT.

W centralnym rejestrze Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego (GUNB) w 1998 r. z regionu płockiego zarejestrowanych było dziewięciu rzeczoznawców: prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa, dr inż. Marek Kapela, dr inż. Tadeusz Kulas, Marek Dziegielewski, Marek Majzner, Krzysztof Pietrzak, Jerzy Rynkiewicz, Andrzej Stawecki i Jerzy Woźniak. Dzisiaj uprawnienia rzeczoznawców poza wymienionymi posiadają: Wojciech Maciej Błaszczak, dr inż. Krzysztof Kamiński, Wiktor Ząbkiewicz i Kazimierz Badowski.

W związku z kryzysem gospodarczym w kraju w końcu lat 80., a zatem spadkiem nakładów inwestycyjnych, nastąpił regres w budownictwie. Spowodowało to duże zmniejszenie zatrudnienia, jak również zmniejszenie liczby członków PZITB w województwie (z 923 w 1987 r. do 311 w 1990 r.). Restrukturyzacja budownictwa, zmniejszenie wielkości przedsiębiorstw i bezwzględna walka konkurencyjna o zlecenia spowodowała w ostatnich piętnastu latach dalsze pogłębienie dezintegracji środowiska budowlanego, czego przykładem jest fakt, że stan liczebny płockiego PZITB zmniejszył się w 1996 r. do 76 członków, zgrupowanych w trzech kołach zakładowych. Dodatkową przyczyną mającą wpływ na liczebność członków PZITB w regionie płockim była likwidacja w 1998 r. województwa płockiego i przyłączenie regionu kutnowskiego do województwa łódzkiego.

W kolejnych kadencjach od 1987 r. do 2004 r. funkcję przewodniczącego Płockiego Oddziału PZITB pełnił Bronisław Cieślak (były dyrektor PBP Petrobudowa), przy czym skład prezydium zmieniał się nieznacznie. Do prezydium OW PZITB na

miejsce części członków Zarządu, przestających pełnić funkcje, byli wybrani kolejno: Wanda Kaftańska, Stanisław Chyliński, Konrad Kalbarczyk, Grażyna Kamińska i Janusz Mościcki. Po rezygnacji Bronisława Cieślaka z funkcji przewodniczącego PZITB w Płocku, w okresie od września 2004 r. do połowy 2005 r. — organizacją tą zawiadywał Wiktor Ząbkiewicz, dotychczasowy sekretarz.

W dniu 15 lipca 2005 r. na Walnym Nadzwyczajnym Zebraniu płockiego PZITB ukonstytuował się nowy Zarząd, w którym: przewodniczącym został Kazimierz Badowski (były wieloletni dyrektor Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w Płocku), wiceprzewodniczącym — Wiktor Ząbkiewicz, sekretarzem — Barbara Rudzka, skarbnikiem — Hanna Marszałek, członkami — Maciej Wróblewski i Ryszard Pijanowski (były sekretarz RW NOT w Płocku). Do Komisji Rewizyjnej weszli: Tadeusz Leszczyński jako przewodniczący oraz Włodzimierz Koper i Jan Korba jako członkowie. Skład Komisji Sądu Koleżeńskiego: Krzysztof Marcinkiewicz (przewodniczący), Jan Winnicki, Maria Kopcińska i Janusz Mościcki. Planuje się powołanie kilku komisji merytorycznych, m.in. Komisji ds. Inżynierii Procesów Budowlanych, która nawiązałaby do tradycji bardzo aktywnej w latach 70. i 80. Komisji Organizacji i Zarządzania przy OW PZITB.

STOWARZYSZENIE ELEKTRYKÓW POLSKICH (SEP)

Stowarzyszenie Elektryków Polskich w Płocku powstało po wyzwoleniu w 1945 r. Początkiem było zawiązanie przez grupę 46 pracowników energetyki i cukrownictwa Koła SEP, które w następnym roku uzyskało uprawnienia Oddziału Mazowieckiego w Płocku. W grupie inicjatorów i głównych organizatorów Oddziału byli Jerzy Cybulski, Tadeusz Synoradzki i Waław Czarnowski.

W kolejnych kadencjach funkcje prezesów Oddziału Mazowieckiego SEP pełnili: Jerzy Cybulski (1946–1950), Zygmunt Sałaciński (1951), Tadeusz Dzierżęcki (1952–1953), Stanisław Jeremicz (1954–1964), Ryszard Jędrzejewski (1965–1972), Henryk Wodnicki (1973), Józef Wereda (1973–1977). Stanowiska prezesów Oddziału Płockiego SEP sprawowali kolejno: Jacek Szyke (1978–1984), Jerzy Szpura (1984–1987), Marek Karpiński (1988–1990), Józef Wereda (1990–1998), Zbigniew Wiliński (1998–2002), Mariusz Pawlak (2002–2006). W omawianych okresach funkcje sekretarzy Oddziału Płockiego SEP pełnili: Damian Jakubiak (1946–1951), Henryk Wodnicki (1952–1954), Mieczysław Żeberkiewicz (1955–1957), Tadeusz Gutowski (1958–1963), Piotr Woroncow (1964–1968), Lucjan Błazejewski (1969–1970), Jerzy Pawłowicz (1971–1974), Zdzisław Ptak (1975–1977), Józef Wereda (1978–1990), Alicja Włodarczyk (1990–2002), Krystyna Żaglewska (2002–2006).

Pierwszym liczącym się osiągnięciem gospodarczym środowiska SEP było uczestnictwo w kompletowaniu i uruchomieniu zdewastowanej w czasie II wojny światowej elektrowni w Radziwiu oraz przeprowadzenie linii elektrycznej po pozostałościach mostu na prawy brzeg Wisły do centrum miasta, jak również włączenie pod napięcie miejskich urządzeń odbiorczych. Z inicjatywy SEP w już 1945 r. utworzono klasę szko-

ły elektrycznej, natomiast w 1946 r. otworzono Gimnazjum i Liceum Przemysłu Metalowego i Energetyki (pierwszym dyrektorem tej szkoły został Tadeusz Synoradzki).

Z inicjatywy plockich członków SEP utworzono w 1972 r. w Płocku Punkt Konsultacyjny Studium Zaocznego Politechniki Łódzkiej. Liczebność plockiego SEP w kolejnych latach zwiększała się do 1978 r., gdy stowarzyszenie prezentowało się najliczniej, gromadziło 482 członków indywidualnych i siedmiu członków zbiorowych.

Później liczebność Stowarzyszenia sukcesywnie się zmniejszała. Przykładowo w 1986 r. do SEP należało 428 członków indywidualnych, działających w ramach dwóch sekcji tematycznych: Sekcji Energetycznej (przewodniczący — Jerzy Rynkiewicz) i Sekcji Instalacji i Urządzeń Elektrycznych (przewodniczący — Edward Majewski).

W Sekcji Energetycznej funkcjonowały następujące Koła Zakładowe, kierowane przez nw. przewodniczących: Zakład Energetyczny Dyrekcja Płock (Zdzisław Ptak); Rejon Energetyczny Płock (Alicja Krzywkowska) i Służby Techniczne ZE Płock (Elżbieta Bonisławska); Zakład Wykonawstwa Sieci Elektrycznych Oddział Płock (Ludwik Dłużnik).

W skład Sekcji Instalacji i Urządzeń Elektrycznych wchodziły następujące Koła Zakładowe, zawiadywane przez nw. przewodniczących: przy MZRiP (Ryszard Dądzik); przy PERN Przyjaźń (Marek Karpiński); przy FM (Michał Poleszak); przy Płockim Kombinacie Budowlanym (Eugeniusz Fabisiak); przy Filii PW w Płocku (Bogdan Jasiński); przy Wojewódzkim Urzędzie Telekomunikacji Płock (Marek Trzaska); przy PPiMUE Elektromontaż Oddział Płock (Edward Majewski); przy Międzywojewódzkiej Usługowej Spółdzielni Inwalidów w Płocku (Piotr Przepałkowski).

W ramach czynów społecznych członkowie plockiego Oddziału SEP wykonali: podświetlenie obiektów zabytkowych na Wzgórzu Tumskim (katedry oraz Zamku); projekt oświetlenia promenady spacerowej nad Wisłą (ok. 3 km); projekt modernizacji instalacji elektrycznej TNP wraz z nadzorem inspektorskim nad wykonawstwem. Liczącym się w kraju było wydanie w 1998 r. opracowania monograficznego dotyczącego dorobku plockiego ZEP i SEP w latach 1894–1996 pt. *Historia i współczesność elektroenergetyki na Mazowszu Płockim*.

STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW MECHANIKÓW POLSKICH (SIMP)

Za datę powstania Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich w Płocku przyjmuje się powołanie w kwietniu 1950 r. Rejonowego Oddziału NOT w Płocku, kiedy nastąpiła tendencja grupowania się techników w branżowe koła stowarzyszeniowe, a technicy mechanicy stanowili zespół liczący 36 członków.

Pierwsze Koła Zakładowe SIMP w Płocku utworzono w 1952 r. przy Fabryce Maszyn Żniwnych i Płockiej Stoczni Rzecznej. Funkcje przewodniczących Oddziału Rejonowego SIMP w Płocku pełnili kolejno: Maksymilian Grochowalski (1950–1954), Jan Jagnieża (1954–1955), Anatol Korszun (1955–1956), Krzysztof Cieślik (1957–1958),

Stanisław Chmielarz (1958–1963), Waław Wojciechowski (1963–1965), Stanisław Chmielarz (1965–1967), Zbigniew Błaszczyk (1967–1975).

W 1975 r. po utworzeniu województwa płockiego Oddział Rejonowy SIMP został przekształcony w Oddział Wojewódzki. Walne Zgromadzenie Delegatów wybrało w dniu 28 lutego 1975 r. Prezydium Zarządu, który w okresie 1975–1980 funkcjonował w składzie: Czesław Piekut (przewodniczący do 5 I 1979), Józef Starachowski (przewodniczący od 5 I 1979), Zbigniew Błaszczyk (z-ca przewodniczącego), Waław Brynk (z-ca przewodniczącego), Tadeusz Michalski (z-ca przewodniczącego), Witold Nykiel (sekretarz), Zbigniew Niekraś (z-ca sekretarza), dr inż. Daniela Żuk (skarbnik).

Prezydium Zarządu OW SIMP w kadencji 1980–1983: Józef Starachowski (przewodniczący — do 1982), Witold Nykiel (przewodniczący — od 1982), Tadeusz Szymański (z-ca przewodniczącego), dr inż. Daniela Żuk (z-ca przewodniczącego), Stanisław Bronisławski (z-ca przewodniczącego), Witold Nykiel (sekretarz do 1982), Bronisław Skierkowski (sekretarz od 1982), Zbigniew Niekraś (skarbnik).

Skład Prezydium Zarządu OW SIMP w kadencji 1984–1987: doc. dr inż. Tadeusz Żuk (przewodniczący), Waław Brynk (z-ca przewodniczącego), dr inż. Zbigniew Krużewski (z-ca przewodniczącego), Jerzy Lorenc (z-ca przewodniczącego), Tadeusz Szymański (z-ca przewodniczącego), Jan Bernatowicz (sekretarz), Marek Sawicki (z-ca sekretarza), Henryk Kurek (skarbnik), Piotr Wróbel (członek Prezydium Zarządu).

Prezydium Zarządu OW SIMP w kadencji 1987–1990: doc. dr inż. Tadeusz Żuk (przewodniczący), Jerzy Lorenc (z-ca przewodniczącego), Witold Nykiel (z-ca przewodniczącego), Bolesław Sadecki (z-ca przewodniczącego), Tadeusz Kobierecki (sekretarz), Zygmunt Orliński (skarbnik), Waław Brynk (członek), Ryszard Łukawski (członek), Bronisław Skierkowski (członek).

Prezydium Zarządu OW SIMP w kadencji 1990–1994: doc. dr inż. Tadeusz Żuk (przewodniczący), Jerzy Lorenc (z-ca przewodniczącego), Teresa Młodzik (z-ca przewodniczącego), Tadeusz Kobierecki (sekretarz), Jolanta Serafin (skarbnik), Andrzej Dominik (członek Prezydium Zarządu), Krzysztof Jatzak (członek), Jan Ronij (członek), Andrzej Śmiechowski (członek Prezydium Zarządu). Prezydium Zarządu OW SIMP w okresie 1994–2002: doc. dr inż. Tadeusz Żuk (przewodniczący), Kazimierz Stec (z-ca przewodniczącego), Jerzy Lorenc (sekretarz), Jolanta Serafin (skarbnik).

Zarząd OW SIMP w kadencji 2002–2006: Jolanta Serafin (prezes), Michał Klich (wiceprezes), Bolesław Sadecki (wiceprezes), Anna Trzaskoś (sekretarz), Jerzy Gutowski (skarbnik), Józef Bielecki (członek), Józef Dębski (członek), Arkadiusz Mokijewski (członek), Robert Rulkiewicz (członek).

Zarząd OW SIMP w kadencji 2006–2010: Jolanta Serafin (prezes), Michał Klich (wiceprezes), Józef Bielecki (wiceprezes), Józef Borawski (sekretarz), Jerzy Gutowski (skarbnik), Józef Dębski (członek), Czesław Sikorski (członek), Arkadiusz Mokijewski (członek), Adam Rycharski (członek), Krzysztof Wołosz (członek), Anna Trzaskoś (członek), Tomasz Kiciński (członek).

W latach 1975–1996 powstały w Płocku następujące Koła Zakładowe OW SIMP: Fabryka Maszyn Żniwnych (1952) — przewodniczący kolejno: Zbigniew Błaszczyk, Ta-

deusz Żuk, Jerzy Lorenc, Ryszard Frymark, Andrzej Latarski, Bolesław Sadecki; Płocka Stocznia Rzeczna (1952) — przewodniczący kolejno: Mieczysław Kijek, K. Stec, Tadeusz Kobierecki, Józef Brenatowicz; Oddział Państwowej Komunikacji PKS (1956) — przewodniczący: A. Jeznach; Technikum Mechanizacji Rolnictwa (1956) — przewodniczący kolejno: J. Wolszczak, Z. Hołubowicz; Rejonowy Dozór Techniczny (1961) — przewodniczący kolejno: Zbigniew Rutkowski, Zbigniew Gmurczyk, S. Trzeciak, J. Parzuch, W. Ożdżeński; Wojskowe Warsztaty Remontowe Sprzętu Komunikacyjnego (1961) — przewodniczący kolejno: Mieczysław Maździarz, Zbigniew Miłkowski, Józef Wojtyłko, J. Roij, J. Zaremba; Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal (1963) — przewodniczący kolejno: Andrzej Dąbrowski, Sławomir Jankowski, J. M. Socha, M. Solka; Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń (1964) — przewodniczący kolejno: Stanisław Trzop, Jerzy Gromut, Andrzej Natkowski; Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa Transbud (1964) — przewodniczący: Sylwester Piotrowski; Przedsiębiorstwo Przemysłu Metalowego (1969) — przewodniczący kolejno: Tadeusz Dziedzicki, Tadeusz Abramski, W. Jasiński; Politechnika Warszawska — Instytut Maszyn i Urządzeń Rolniczych w Płocku (1971) — przewodniczący kolejno: Jerzy Pietralik, Bronisław Popkowicz, Grzegorz Woźnicki, Józef Chęciński, Jerzy Wawszczak, A. Trzaskoś; Zespół Szkół Technicznych „70” (1973) — przewodniczący kolejno: Tadeusz Cieszkowski, J. Niedzielski, Jerzy Bielecki; Zakład Produkcji Wykładzin FSO w Płocku — Wincenty Dorywalski, Paweł Twardo, J. Drynkowski; Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Naftoremont (1976) — przewodniczący kolejno: Henryk Kurek, Ryszard Szatkowski, Jerzy Janiak, D. Tomkiel; Koło Miejskie (1976) — przewodniczący kolejno: Zygmunt Adamczyk, Jerzy Szurnicki, Stanisław Paradowski, R. Frymark, Czesław Sikorski; MZRiP Zakładowe Biuro Projektów (1980) — przewodniczący kolejno: Edmund Wiśniewski, Krzysztof Skwarski, Jan Jankowski, T. Sieradzki, P. Sobociński; Technikum Samochodowe (1982) — przewodniczący kolejno: Andrzej Jarzyński, M. Sawicki, W. Raczyński; Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (1985) — przewodniczący kolejno: Stanisław Fryska, Leszek Szaniewski, T. Młodzik, S. Perczyński; Instytut Maszyn Urządzeń Rolniczych — Studenckie Koło SIMP (1996) — przewodniczący: M. Górecka.

W 1980 r. Oddział Wojewódzki SIMP w Płocku liczył 1317 członków indywidualnych, w tym było: 305 członków z FMŻ, 200 — z Filii PW, 168 — z Mostostalu i 101 — ze Stoczni Rzecznej. W ramach OW SIMP funkcjonowały nw. sekcje naukowo-techniczne i agendy: Sekcja Maszyn i Ciągników Rolniczych (1969), Sekcja Spawalnicza (1971), Sekcja Wytrzymałości i Badań Nieniszczących (1972), Sekcja Inżynierii i Aparatury Chemicznej (1975), Rada Dyrektorów Technicznych (1975), Klub Głównego Mechanika (1975), Sekcja Energetyczna (1975), Delegatura Ośrodka Warszawskiego ZORPOT (1984).

Działalność gospodarczą Delegatury w zakresie prac projektowych, rzeczoznawstwa i postępu technicznego przekształcono w samodzielny Ośrodek. Z inicjatywy Koła Zakładowego SIMP przy FMŻ powołano Zakład Doświadczalny Konstrukcyjno-Technologiczny Maszyn Rolniczych, który zasłynął później jako jednostka wiodąca w kraju w dziedzinie nowoczesnych rozwiązań w kombinatach zbożowych. Człon-

kowie płockiego SIMP własne osiągnięcia techniczne, technologiczne i organizacyjne prezentowali w prasie miejscowej oraz w prasie specjalistycznej: „Maszyny i Ciągniki Rolnicze”, „Mechanizacja Rolnictwa” oraz na konferencjach w Płocku i kraju. Dużym uznaniem krajowym spotkała się ogólnokrajowa konferencja w Płocku nt. *Badania ultradźwiękowe materiałów i spoin*, w której uczestniczyło ok. 200 specjalistów.

Wyróżniające się osiągnięcia płockiego środowiska SIMP to: opracowanie konstrukcji nowego kombajnu zbożowego przez projektantów z FMŻ (nagroda zespołowa Mistrza Techniki województwa warszawskiego i Nagroda Państwowa I stopnia) oraz opracowanie i wdrożenie nowych metod radiografii przez pracowników Mostostalu Płock (Nagroda Państwowa II stopnia, przyznana przez Radę ds. Wykorzystania Energii Atomowej).

Z inicjatywy płockiego Oddziału SIMP powstał w 2005 r. Ośrodek Innowacji NOT w Płocku, którym kierują Jolanta Serafin i Wiktor Ząbkiewicz. Celem tego Ośrodka jest wykorzystanie wykwalifikowanej miejscowej kadry technicznej i naukowej, zgrupowanej w FSNT NOT oraz stworzenie przede wszystkim pomostu pomiędzy zapleczem naukowo-technicznym a małymi i średnimi przedsiębiorstwami. Dla uzyskania odpowiednich efektów ekonomicznych istotnym w biznesie jest transfer profesjonalnej wiedzy i aktualnych informacji. Ważnym obszarem Ośrodka Innowacji jest poza szkoleniem zawodowym i usługami doradczo-konsultingowymi pomoc samorządom i firmom z regionu płockiego w pozyskiwaniu dotacji finansowej z UE na inwestycje, modernizację, innowacje i wprowadzenie na rynek nowego produktu.

STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO (SITPCHEM)

Rozpoczęcie w 1960 r. budowy Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych spowodowało przyjazd do Płocka licznej rzeszy inżynierów i techników przemysłu chemicznego, w tym również specjalistów branży rafineryjno-petrochemicznej. Decyzją Zarządu Głównego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego powołano w 1964 r. Oddział SITPCHEM. przy MZRiP, który w momencie tworzenia liczył 130 członków. Kolejnymi prezesami Oddziału SITPCHEM. w Płocku w poszczególnych kadencjach byli: Henryk Grossman (1964–1971), Kazimierz Wawszczak (1971–1974), Ludwik Chrapkowski (1974–1977), Ferdynand Niśkiewicz (1977–1981), Czesław Dolasiński (1981–1984), Konrad Jaskóła (1984–2002), Czesław Bugaj (2002–2007).

Zarząd Oddziału SITPCHEM. w Płocku w latach 1981–1984: Czesław Dolasiński (prezes), Jadwiga Gralak (z-ca prezesa), Romuald Truszczyński (z-ca prezesa), Konrad Jaskóła (sekretarz), Barbara Pacałowska (skarbnik), Anna Klepańska (członek), Andrzej Praxmajer (członek), Czesław Wesołowski (członek), Kolumb Wiśniewski (członek), Kazimierz Wawszczak (członek), Jerzy Zapała (członek).

Członkowie Zarządu — w latach 1984–1987: Konrad Jaskóła (prezes), Romuald Truszczyński (z-ca prezesa), Ryszard Kościński (z-ca prezesa), Antoni Wieczorek (se-

kretarz), Barbara Pacałowska (skarbnik), Jadwiga Gralak (członek), Stanisław Grzeczowski (członek), Ryszard Miller (członek), Michał Żebrowski (członek), Tadeusz Nowakowski (członek), Władysław Wawak (członek).

Zarząd Oddziału — w latach 1987–1990: Konrad Jaskóła (prezes), Ryszard Kosiński (z-ca prezesa), Eugeniusz Korsak (z-ca prezesa), Antoni Wieczorek (sekretarz), Barbara Pacałowska (skarbnik), Jacek Dąbrowski (członek), Jadwiga Gralak (członek), Maria Guzowska (członek), Klementyna Kruk (członek), Ryszard Miller (członek), Tadeusz Nowakowski (członek), Andrzej Praxmajer (członek), Jerzy Żukowski (członek).

Zarząd Oddziału — w latach 1994–1998: Konrad Jaskóła (prezes), Waldemar Tuszewicki (z-ca prezesa), Eugeniusz Korsak (z-ca prezesa), Antoni Wieczorek (sekretarz), Barbara Pacałowska (skarbnik), Jacek Dąbrowski (członek), Jadwiga Gralak (członek), Maria Guzowska (członek), Klementyna Kruk (członek), Ryszard Miller (członek), Tadeusz Nowakowski (członek), Andrzej Praxmajer (członek).

Zarząd Oddziału — w latach 2002–2006: Czesław Bugaj (prezes), Eugeniusz Korsak (z-ca prezesa), Waldemar Tuszewicki (z-ca prezesa), Dariusz Łątka, Anna Kępczyńska (sekretarz), Barbara Pacałowska (skarbnik), Tomasz Borkowski (członek), Paweł Krupa (członek), Paweł Mościbroda (członek).

Zarząd Oddziału — kadencja 2006–2010: Czesław Bugaj (prezes), Anna Kępczyńska (z-ca prezesa), Józef Kubiak (sekretarz i skarbnik), Jolanta Brudnicka (członek), Agnieszka Jasińska (członek), Eugeniusz Korsak (członek), Waldemar Tuszewicki (członek), Krystian Pater (członek).

Przykładowo na koniec 1986 r. Oddział SITPChem. w Płocku liczył 475 członków indywidualnych, którzy funkcjonowali w dwunastu Kołach Zakładowych. Koła te utworzono przy: Zakładzie Destylacji i Procesów Katalitycznych (1964 r.), Ośrodku Badawczo-Rozwojowym (1964), Zakładzie Remontowym (1970), Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku (1972), Zakładzie Etylenopochodnych (1972), Zakładzie Syntezy Monomerów (1974), Głównym Technologu (1974), Głównym Mechaniku (1974), Zakładowym Biurze Projektów (1980), Zakładzie Wodno-Ściekowym (1985); ponadto powołano Koło Energetyków (1966) i Koło Automatyków (1967).

W ramach obchodów 25-lecia MZRiP Zarząd Oddziału zorganizował w maju 1985 r. ogólnokrajową konferencję naukową nt. Postęp techniczny w 25-leciu MZRiP, w której jednym z głównych tematów była przewidywana rozbudowa płockich zakładów rafineryjnych i petrochemicznych (budowa nowych instalacji). Z okazji jubileuszu redakcja miesięcznika „Przemysł Chemiczny” wydała w 1985 r. specjalny numer dotyczący Kombinat. Ponadto członkowie SITPChem. w konkursie ZG NOT, dotyczącym oszczędności paliw i energii, uzyskali w latach 1981 i 1982 trzy II nagrody na szczeblu ogólnokrajowym.

Tematy ważniejszych seminariów i konferencji o zasięgu międzynarodowym współorganizowanych przez Oddział SITPChem. w Płocku w latach 1990–2006: *Restrukturyzacja przemysłu chemicznego w krajach zachodnich* (1990), *Program rozwoju Rafinerii* (1991), *Program rozwoju Petrochemii* (1991), *Paliwa 2000* (1992), *Program rozwoju Energetyki* (1993), *Ochrona przeciwpożarowa. Nowoczesne systemy zabezpiecze-*

niowe w układach elektroenergetycznych (1993), Odsiarczanie spalin z Elektrociepłowni (1994), Ochrona środowiska (1994), Zabezpieczenia antykorozyjne w zakładach chemicznych (1994), Polimery 2000 (1995), Asfalty 2000 (1996), Polski przemysł rafineryjny 2000 (1997), Petrochemia SA a polski przemysł chemiczny (1998), Proekologiczna gospodarka wodami i ściekami w przemyśle rafineryjnym i energetycznym (1999), Paliwa płynne w Polsce — współczesne wyzwania (2000), Chemia w ochronie środowiska (2000), Chemia 2001 (2001), Ekologia w przemyśle rafineryjnym (2001), Współczesne wyzwania dla paliw silnikowych w Polsce (2001), Chemia 2002 (2002), Polska chemia i petrochemia w XXI wieku — współczesne wyzwania i perspektywy rozwoju (2002), Chemia 2003 (2003), 150 lat rozwoju przemysłu rafineryjnego — od Ignacego Łukasiewicza do Polskiego Koncernu Naftowego Orlen SA (2003), Chemia 2004 (2004), Parki przemysłowo-technologiczne — szanse i bariery (2004), Chemia 2005 (2005), Olefiny i poliolefiny (2005), 400 mln ton ropy w Płocku (2005), Chemia 2006 (2006), Aromaty w przemyśle chemicznym (2006), Chemia 2007 (2007), Prezentacja (przez firmę Sulzer Chemtech) rozwiązań aparaturowych i usług dla przemysłu rafineryjnego w zakresie rozwoju inżynierii chemicznej i utrzymania ruchu (2007).

W ostatnich latach należy odnotować dużą aktywność merytoryczną Stowarzyszenia, czego świadectwem są m.in. monograficzne i albumowe wydawnictwa drukowane przy wsparciu PKN Orlen: *Z naftą przez pokolenia* — Aleksandra Puchowicza (wyd. Płock 2004) oraz *400 milionów ton ropy w Płocku*, pod redakcją Eugeniusza Korśaka (wyd. Płock 2005).

Znaczącym dorobkiem wykazali się dotychczas członkowie płockiego SITPChem., którzy w ramach Rady Wojewódzkiej NOT w Płocku pełnili odpowiedzialne funkcje: Anna Śmiechowska — przewodnicząca komitetu ds. jakości; Zygmunt Lipiński — przewodniczący komitetu ds. energetyki; Ryszard Kościński — przewodniczący komitetu ds. doskonalenia kadr; Bogdan Czupryński — przewodniczący komisji ds. komputeryzacji.

Kilku działaczy płockich aktywnie uczestniczyło w komitetach, komisjach i sekcjach działających przy Zarządzie Głównym SITPChem.: Jacek Dąbrowski — w sekcji tworzyw sztucznych; Władysław Skalny — w sekcji ochrony środowiska; Zygmunt Lipiński — w sekcji energetycznej; Stanisław Gralak — w komisji bezpieczeństwa technicznego; Jadwiga Gralak — w komisji ds. odznaczeń. Należy odnotować, iż Konrad Jaskóła został wiceprezesem Zarządu Głównego SITPChem. i równocześnie wiceprezesem Rady Wojewódzkiej FSN-T NOT w Płocku.

STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW PRZEMYSŁU NAFTOWEGO I GAZOWEGO (SITPNIG)

Tradycje Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego są o kilkadziesiąt lat starsze od Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego, jednakże Oddział SITPNaft. w Płocku powstał w dniu 1 lutego 1967 r. Członkowie SITPNaft. wywodzili się przede wszystkim ze środowiska związanego z eksploatacją

i rozbudową kompleksu przemysłowego MZRiP, które nie funkcjonowało w ramach SITPChem. w Płocku. Do nich dołączyli też nowi pracownicy MZRiP, przybyli z południowych rafinerii (członkowie SITPNaft.).

W organizacji tego Stowarzyszenia w Płocku uczestniczyli, poza pracownikami MZRiP i Naftoremontu, nauczyciele i uczniowie Zespołu Szkół Zawodowych MZRiP oraz pracownicy Pracowni Nadzoru Autorskiego w Płocku, tj. z Biura Projektów Przemysłu Naftowego w Krakowie (BPPN) oraz Biura Projektów Prosynchem w Gliwicach. Wśród inicjatorów i szczególnie zasłużonych w organizacji Oddziału w Płocku należy wymienić: Józefa Pikulskiego, Eugeniusza Świerada, Andrzeja Dąbrowicza, Janusza Majewskiego, Marię Koszewską, Adama Ludwina i Henryka Kutylę.

Szybki wzrost liczby członków Stowarzyszenia nastąpił w 1962 r. Po roku funkcjonowania płockie stowarzyszenie SITPNaft liczyło 160 osób (w tym 55 uczniów z ostatnich lat Technikum Chemicznego i Państwowej Szkoły Technicznej — PST). W 1971 r. stowarzyszenie liczyło już 235 członków (w tym 93 uczniów), którzy reprezentowali siedem kół zakładowych z: BPPN, Prosynchemu, Naftoremontu, Zespołu Szkół Zawodowych oraz trzech wydziałów produkcyjnych MZRiP (Destylacji Rurowo-Wieżowej, Bloku Olejowego oraz Ekspedycji i Komponowania Benzyn). Maksymalną liczbę członków uzyskano w 1974 r., gdy Oddział SITPNaft. w Płocku liczył 270 członków.

W latach 1975–1979 Stowarzyszenie przechodziło kryzys w swojej działalności (m.in. wielu członków Stowarzyszenia zasiliło nowo powstającą Rafinerię w Gdańsku). Na Nadzwyczajnym Zjeździe płockiego SITPNaft. reaktywowano Oddział, w grupie inicjatywnej wznowienia działalności znaleźli się: Mirosław Cichoński, Mirosława Dziąg, Franciszek Fijołek, Władysław Gacek, Stanisław Grzegorzczak, Jan Jagnieża, Stanisław Mańka, Grzegorz Mojzesowicz, Halina Olesińska, Józef Pikulski, Stanisława Szałańska, Janusz Szum, Eugeniusz Świerad i Teresa Wojnar. Powołano nowy Zarząd z prezesem Stanisławem Mańką na czele. Oddział liczył 90 członków (bez uczniów), wywodzących się z sześciu kół zakładowych: Koło przy Zakładzie Destylacji MZRiP; Koło przy Zakładzie Procesów Katalitycznych MZRiP; Koło przy Laboratoriach Zakładowych MZRiP; Koło przy Centralnej Stacji Ratownictwa Chemicznego; Koło przy Przedsiębiorstwie Ekspolatacji Rurociągu Naftowego Przyjaźń; Koło przy Zespole Szkół Chemicznych MZRiP (nauczyciele). Kolejną jednostkę organizacyjną powołano w 1983 r., gdy utworzono Koło przy Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Przemysłu Rafineryjnego w Płocku. W 1986 r. Oddział liczył ok. 120 członków indywidualnych.

Od 1981 r. nastąpiła zmiana nazwy stowarzyszenia, które w wyniku przystąpienia do krajowego SITPNaft. licznej grupy inżynierów i techników przemysłu gazowego przyjęło nową nazwę: Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowego (SITPNiG).

W 1983 r. SITPNiG Oddział w Płocku był współorganizatorem sesji plenarnej Zarządu Głównego Stowarzyszenia, połączonej z seminarium nt. stanu i perspektywy poszukiwań i wydobywania ropy i gazu w Polsce. Przedstawiciele płockiego Oddziału współorganizowali I Krajowy Zjazd NAFTA-GAZ (listopad 1986 r.), który jest kon-

tynuowany w cyklu co cztery lata. Płocki Oddział zainicjował poszerzenie ekspozycji w Muzeum Przemysłu Naftowego w Bobrcze k. Krosna oraz wspólnie z MZRiP rozpoczął stałą opiekę nad działem dotyczącym współczesnego przetwórstwa ropy naftowej. Równocześnie Oddział bardzo aktywnie uczestniczył w ramach Komisji Historycznej w opracowaniu monografii przemysłu naftowego w Polsce.

Członkowie płockiego SITPNiG systematycznie publikowali w nw. czasopismach technicznych: „Wiadomości Naftowe”, „Przemysł Chemiczny”, „Chemik” i „Przegląd Techniczny”. W latach 1969–1986 Oddział wraz z kołami zakładowymi zorganizował osiem konferencji naukowo-technicznych, w tym cztery o zasięgu międzynarodowym i cztery o zasięgu ogólnokrajowym, ponadto przeprowadzono dwa seminaria o zasięgu lokalnym.

Członkowie Zarządu Oddziału SITPNaft. w Płocku w latach 1967–1968: Henryk Kutyló (prezes), Janusz Majewski (z-ca prezesa), Eugeniusz Świerad (sekretarz), Józef Pikulski (członek), Adam Ludwin (członek), Stanisław Grzegorzczak (członek).

Zarząd Oddziału w latach 1968–1971: Józef Pikulski (prezes), Janusz Majewski (z-ca prezesa), Eugeniusz Świerad (sekretarz), Andrzej Dąbrowicz (skarbnik), Maria Koszewska (członek), Adam Ludwin (członek), Stanisław Grzegorzczak (członek).

Zarząd Oddziału w latach 1971–1974: Janusz Majewski (prezes), Józef Pikulski (z-ca prezesa), Eugeniusz Świerad (sekretarz), Teresa Wojnar (skarbnik).

Zarząd Oddziału w latach 1974–1980: Grzegorz Moczulski (prezes), Józef Pikulski (z-ca prezesa), J. Wasiuk (z-ca prezesa), Eugeniusz Świerad (sekretarz), Teresa Wojnar (skarbnik), Maria Koszewska (członek), M. Michalczyk (członek), J. Garwacki (członek), Janusz Majewski (członek).

Zarząd Oddziału w latach 1980–1981: Stanisław Mańka (prezes), Józef Pikulski (z-ca prezesa), Jan Jagnieża (z-ca prezesa do 1992), Stanisława Szałańska (sekretarz), Teresa Wojnar (skarbnik), Maria Koszewska (członek), Grzegorz Mojzesowicz (członek), Mirosława Dziąg (członek), Mirosław Cichoński (członek), Jadwiga Miller (członek).

Zarząd Oddziału w latach 1981–1984: Stanisław Mańka (prezes), Jan Jagnieża (z-ca prezesa), Jadwiga Miller (z-ca prezesa), Stanisława Szałańska (sekretarz), Teresa Wojnar (skarbnik).

Zarząd Oddziału w latach 1984–1987: Stanisław Mańka (prezes), Adam Stoliński (z-ca prezesa), Stanisława Szałańska (sekretarz), Teresa Wojnar (skarbnik).

Zarząd Oddziału w latach 1987–2001: Stanisław Mańka (prezes), Adam Stoliński (z-ca prezesa), Janusz Ziembicki (z-ca prezesa), Stanisława Szałańska (sekretarz), Teresa Wojnar (skarbnik).

W dniu 15 marca 2001 r. nastąpiło połączenie Oddziału Płock z Oddziałem Warszawa. W skład władz Koła Zakładowego SITPNiG w Płocku przy PKN Orlen SA w ramach Oddziału Warszawa w kadencji 2001–2004 weszli: Violetta Kimak (przewodniczący), Piotr Waśkiewicz (wiceprzewodniczący) i Lidia Waśkiewicz (sekretarz).

W maju 2004 r. został powołany Zarząd: Robert Nowak (przewodniczący), Dariusz Lewicki (sekretarz). W uznaniu działalności merytorycznej i organizacyjnej wielu działaczy Stowarzyszenia zostało włączonych do pracy w społecznych organach Zarzą-

du Głównego SIPNiG oraz Zarządu Głównego i Rady Wojewódzkiej NOT: Stanisław Mańka (Komitet ds. Przerobu Ropy ZG SIPNiG); Jan Jagnieża (Komitet ds. Dystrybucji i Gospodarki Produktami Naftowymi ZG SIPNiG); Adam Stoliński i Maria Milińska (Komisja ds. Współpracy z Zagranicą ZG SIPNiG); Jadwiga Miller i Jolanta Zawadewicz (Komisja ds. Doskonalenia Kadr ZG SIPNiG); Tadeusz Gałęcki i Mirosława Dziąg (Komisja ds. Odznaczeń i Nagród ZG SIPNiG); Grzegorz Mojzesowicz (Komisja ds. Specjalizacji Zawodowej Inżynierów ZG SIPNiG); Józef Pikulski (Rada Seniorów ZG SIPNiG, Komitet ds. Polityki Naukowo-Technicznej ZG NOT); Maria Moderacka (Komisja ds. Kultury i Wypoczynku RW NOT). Obecnie Koło liczy 40 osób.

STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW WODNYCH I MELIORACYJNYCH (SITWM)

Początki Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych w Płocku sięgają 1946 r., gdy powołano: Koło przy Urzędzie Wodno-Melioracyjnym (inicjator — Leszek Łudziński); Koło przy Państwowym Zarządzie Wodnym. W okresie późniejszym powołano trzecie Koło SITWM przy Przedsiębiorstwie Budownictwa Wodnego—Oddział w Płocku. Koła te funkcjonowały do 1975 r. w ramach Oddziału SITWM w Warszawie.

W 1986 r. powołano Oddział SITWM w Płocku. W skład Zarządu Oddziału w kadencji 1986–1990 weszli: Andrzej Zajdel (przewodniczący); Jan Pesta (wiceprzewodniczący); Marek Domański (wiceprzewodniczący); Leonard Leszczyński (wiceprzewodniczący); Józef Morawski (wiceprzewodniczący); Marzenna Murawska (sekretarz); Jan Nowak (skarbnik); Jerzy Nowakowski (członek); Jan Sochocki (członek); Stanisław Maciejewski (członek); Henryk Malesa (członek). Przewodniczącymi organów nadzorczych i koleżeńskich zostali: Ireneusz Kuskowski (Komisja Rewizyjna); Stanisław Zakroczymski (Sąd Koleżeński); Jacek Morawski (Komisja Funduszu Samopomocy Koleżeńskej). Na przewodniczących Kół Zakładowych zostali wybrani: Krzysztof Denis, Marek Domański, Kazimierz Golonka, Halina Kajak i Jan Pesta.

Równocześnie powołano sekcje specjalistyczne i ich przewodniczących: Sekcja Mechanizatorów (Jan Pesta); Sekcja Wodno-Melioracyjna (Marek Domański); Sekcja Inżynierii i Gospodarki Wodnej (Leonard Leszczyński); Sekcja Zaopatrzenia Rolnictwa w Wodę (Józef Morawski). W okresie od 1987 r. do 1994 r. funkcję przewodniczącego pełnił Ireneusz Kuskowski. Począwszy od 1994 r. do 2005 r. prezydium Zarządu stanowili: Jan Pesta (przewodniczący), Andrzej Glinka (wiceprzewodniczący), Andrzej Krzemiński (sekretarz), Urszula Cendlewska (skarbnik). Skład Zarządu w kadencji 2005–2009 stanowią: Jan Pesta (przewodniczący), Andrzej Glinka (wiceprzewodniczący), Wiesław Suwalski (wiceprzewodniczący), Andrzej Krzemiński (sekretarz), Urszula Cendlewska (skarbnik), Bożena Kobuszewska-Obiała (członek), Karol Brzeziński (członek); Komisja Rewizyjna: Stanisława Ostrowska, Wiesław Parzybut, Agnieszka Górecka; Sąd Koleżeński: Ryszard Zembowicz, Maria Zdancewicz, Wiesław Marciniak. Obecnie płocki SITWM skupia 52 członków zorganizowanych w dwóch

kołach (w Płocku i Gostyninie). Czołowi działacze Koła w Płocku to: Wiesław Parzybut, Bożena Kobuszewska-Obiała, Stanisława Ostrowska, Wiesław Suwalski, Józef Oleksiak, Maria Zdancewicz, natomiast Koła w Gostyninie: Ryszard Zembowicz, Wiesław Marciniak, Krzysztof Gębala, Marek Domański.

Dotychczas zorganizowano dwie konferencje naukowo-techniczne nt.: *Postęp techniczny w wodociągach wiejskich* (X 1978 — konferencja o zasięgu ogólnokrajowym) i *Mechanizacja robót ziemnych przy budowie wałów ziemnych* (VI 1984 — konferencja o zasięgu regionalnym, dotycząca województw płockiego i włocławskiego).

STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW POŻARNICTWA (SITP)

W dniu 27 stycznia 1984 r. na mocy Uchwały Zarządu Głównego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Pożarnictwa został powołany Oddział SITP w Płocku w randze oddziału wojewódzkiego. Na pierwszym Walnym Zgromadzeniu Członków Oddziału w dniu 26 marca 1984 r. wybrano władze Oddziału na okres 1984–1987 w osobach: Hilary Januszczyk (prezes), Jerzy Kaźmierczak (wiceprezes), Jerzy Woźniak (wiceprezes), Andrzej Tomaszewski (sekretarz), Roman Wiśniewski (skarbnik), Jolanta Lusa (członek), Wojciech Adamski (członek). W czerwcu 1984 r. powołano jednostki organizacyjne w Płocku i Kutnie. Kierownictwo Koła SITP w Płocku: Wojciech Burdzanowski (przewodniczący), Mariusz Dygowski (sekretarz) i Jan Szczepanik (skarbnik) oraz Koła w Kutnie: Longin Hućko (przewodniczący), Sabina Graczyk (sekretarz) i Tadeusz Anioł (skarbnik).

W 1985 r. Oddział liczył 53 członków, zorganizował osiem kursów specjalistycznych dla 244 słuchaczy. W ramach sporządzania przeciwpożarowej dokumentacji technicznej dla budownictwa członkowie SITP opracowywali m.in.: plany operacyjne i regulaminy ochrony przeciwpożarowej, plany ewakuacji ludzi z obiektów zagrożonych pożarem. W 1986 r. zorganizowano pierwszą konferencję krajową pt. *Wybrane problemy ochrony przeciwpożarowej przemysłu chemicznego*, w której uczestniczyło 140 osób.

Prezydium Zarządu Oddziału w drugiej i trzeciej kadencji w latach 1987–1995 funkcjonowało w składzie: Hilary Januszczyk (prezes), Jan Szrajber (wiceprezes), Marian Gajewski (wiceprezes), Piotr Mońko (wiceprezes), Andrzej Tomaszewski (sekretarz), Roman Wiśniewski (skarbnik), Wojciech Burdzanowski (członek) i Wojciech Adamski (członek). Stan liczebny Oddziału w 1988 r. wynosił 52 osoby, w tym Koło w Płocku liczyło 36 członków, a Koło w Kutnie — 16. W tymże roku wspólnie z norweską firmą GLAMOX zorganizowano konferencję pt. *Rodzaje produkowanych oświetleń dla przemysłu chemicznego i okrętowego*.

Na Walnym Zgromadzeniu Członków Oddziału w dniu 24 listopada 1995 r. wybrano następujące władze Zarządu SITP: Wojciech Burdzanowski (prezes), Andrzej Tomaszewski (wiceprezes), Witold Rzeczyca (wiceprezes), Roman Kossobudzki (sekretarz), Henryk Baranowski (skarbnik), Krzysztof Graczyk (członek) i Roman Jaro-

szewski (członek), Andrzej Borkowski (z-ca członka), Roman Wiśniewski (z-ca członka). Oddział Stowarzyszenia liczył w 1996 r. 31 członków. W tymże roku, w dniu 29 lutego, zorganizowano konferencję pt. *Nowe techniki zabezpieczeń przeciwpożarowych w warunkach przyspieszonego rozwoju cywilizacyjnego*.

Kolejna, choć nieznaczna, zmiana Zarządu nastąpiła 8 kwietnia 1997 r., gdy powołano nowego sekretarza — Bogdę Piotrowską i nowego — skarbnika Barbarę Kołodziejak, ponadto ustąpił z prezydium II wiceprezes; zwiększyła się też liczba członków do 48 osób. W 1997 r. zorganizowano dwie konferencje szkoleniowe: jedną dla specjalistów ochrony przeciwpożarowej regionu płockiego, drugą — dla kierownictw firm zajmujących się substancjami niebezpiecznymi (ok. 200 uczestników).

Wraz z reformą administracyjną państwa w 1999 r., gdy Komendy Powiatowe z Kutna i Łęczycy znalazły się w strukturach województwa łódzkiego, zmniejszył się teren działania Stowarzyszenia i tym samym spadła liczba członków o 18 osób.

Na Walnym Zgromadzeniu w dniu 9 marca 2000 r. wybrano nowy Zarząd na kadencję 2000–2004 w składzie: Grzegorz Padzik (prezes), Piotr Głowala (wiceprezes), Bogda Piotrowska (sekretarz), Barbara Kołodziejak (skarbnik), Dariusz Ostrowski (członek). W 2002 r. Zarząd został poszerzony o wiceprezesa Dariusza Orłowskiego i członka Jacka Starczewskiego. W tej kadencji następuje stały wzrost liczby członków, od 33 osób w 2000 r. do 82 — w 2004 r., utworzono też dwa nowe Koła: w Sierpcu (28 XI 2003) i w ZSP Orlen SA w Płocku (9 XII 2004). Zarząd Koła SITP w Sierpcu: Wojciech Witkowski (przewodniczący), Marcin Strześniewski (sekretarz), Piotr Polowiec (skarbnik), zaś Zarząd Koła przy Orlenie: Mirosław Jarosz (przewodniczący), Marcin Flakiewicz (sekretarz), Tomasz Łydkowski (skarbnik).

W kadencji 2000–2004 zorganizowano szereg konferencji, sympozjów i szkoleń z zakresu ochrony przeciwpożarowej o zasięgu regionalnym i krajowym, m.in.:

- Zabezpieczenie przeciwpożarowe i ekologiczne firm, baz, hurtowni, zakładów pracy, w których przechowywane i przetwarzane są ciecze łatwopalne;*
- Zadania i obowiązki pracowników, właścicieli i użytkowników obiektów w zakresie ochrony przeciwpożarowej — zmiany w przepisach;*
- Bazy i rurociągi przesyłowe surowej ropy naftowej oraz produktów finalnych;*
- Zapewnienie wymogów bezpieczeństwa pożarowego na etapie projektowania, wykonawstwa i odbiorów obiektów w świetle zmiany warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie oraz zmian innych podstawowych przepisów z zakresu ochrony przeciwpożarowej i Polskich Norm dla biur projektowych i projektantów;*
- Ochrona przeciwpożarowa dużych obiektów z cieczami palnymi;*
- Ochrona przeciwpożarowa obiektów sakralnych.*

Równocześnie zorganizowano sześć wystaw, w których zaprezentowało się 17 firm krajowych związanych z bezpieczeństwem w ochronie przeciwpożarowej, ponadto opracowano cztery wydawnictwa specjalistyczne.

W dniu 24 listopada 1995 r. wybrano władze: Grzegorz Padzik (prezes), Piotr Głowala (wiceprezes), Dariusz Orłowski (wiceprezes), Bogda Piotrowska (sekretarz), Bar-

bara Kołodziejak (skarbnik), Piotr Mironiuk (członek), Jacek Starczewski (członek). Skład Komisji Rewizyjnej: Andrzej Borkowski (przewodniczący), Bogdan Lewicki (z-ca przewodniczącego), Tadeusz Przybyliński (sekretarz).

STOWARZYSZENIE GEODETÓW POLSKICH

W wyniku realizacji dużych inwestycji w MZRiP oraz wskutek intensywnej rozbudowy Płocka osiedliło się w mieście liczne grono geodetów. Uwzględniając liczebność geodetów dotychczas funkcjonujących w Płocku, powstały warunki do utworzenia w Płocku Koła Terenowego Stowarzyszenia Geodetów Polskich, co nastąpiło w 1961 r. W zespole inicjatorów powołania Koła znaleźli się: Adam Gałka, Mateusz Kozieński, Mieczysław Starczewski i Stanisław Wolski. W skład Zarządu pierwszej kadencji (1961–1964) weszli: Józef Wasiuk (przewodniczący), Henryk Jezierski i Stanisław Mendrala. Koło Terenowe SGP skupiało geodetów z: Miejskiej Pracowni Geodezyjnej; MZRiP; Powiatowego Biura Geodezji i Urzędzeń Rolnych. W tym okresie delegatem Koła do Rejonowego Komitetu Porozumiewawczego NOT został Waław Rosłaniec.

W kolejnych kadencjach funkcje przewodniczących Koła pełnili: Henryk Jezierski (1964–1968); Iwo Betke (1968–1970); Waław Rosłaniec (1970–1972). W 1973 r. powołano Koło przy Miejskiej Pracowni Geodezyjnej w Płocku, a w skład Zarządu Koła weszli: Maria Beca, Maria Kucharzak i Stanisław Skiba.

Szczególną aktywnością wykazał się Iwo Betke, który był trzykrotnie delegatem na Zjazd Krajowy Stowarzyszenia Geodetów Polskich, w 1968 r. był zastępcą członka Głównej Komisji Rewizyjnej SGP, od 1967 r. do 1969 r. pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Oddziału Rejonowego NOT w Płocku, w okresie 1971–1974 piastował stanowisko zastępcy przewodniczącego OR NOT w Płocku.

W związku z reorganizacją służby geodezyjnej w 1975 r. powstały nowe Koła przy: Okręgowym Przedsiębiorstwie Geodezyjno-Kartograficznym–Zakład nr 2 w Płocku; Wojewódzkim Biurze Geodezji i Terenów Rolnych; Wojewódzkim Biurze Geodezji i Kartografii. W składzie Zarządów tych kół uczestniczyli: Maria Beca, Jan Głydziak, Jan Kantor, Maria Kucharzak i Stanisław Skiba (Koło przy OPGK); Jerzy Barszczewski, Jan Ciechomski, Halina Durzyńska i Zygmunt Zaręba (Koło przy WBGiTR); Irena Dąbrowska, Ryszard Dąbrowski, Ryszard Śramski i Cecylia Zajdel (Koło przy WBGiK).

W 1976 r. powołano Komisję Porozumiewawczą Kół SGP, której zadaniem było reprezentowanie środowiska geodezyjnego w Oddziale Wojewódzkim NOT w Płocku oraz skoordynowanie działalności kół na terenie województwa płockiego. W efekcie Komisja pełniła rolę łącznika pomiędzy poszczególnymi Kołami, OW NOT w Płocku i Oddziałem Stołeczno-Wojewódzkim w Warszawie. W skład Zarządu tej Komisji weszli: Jan Trzuskowski (przewodniczący), Edward Haman, Andrzej Knap, Waław Rosłaniec, Bogdan Rutkowski, Stanisław Skiba i Feliks Wrzosek. W ramach tej Komisji powołano m.in. zespół ds. problematyki zawodu, który opiniował podania osób ubiegających się o uprawnienia zawodowe. Od 1976 r. do 1979 r. Jan Trzuskowski pełnił

funkcję przewodniczącego Komisji ds. Jakości przy OW NOT w Płocku.

Wraz z kolejną reorganizacją administracji geodezyjnej w 1984 r. powstały nowe Terenowe Koła SGP w Płocku, Kutnie, Sierpcu i Łęczycy, które znalazły się w Oddziale Stołeczno-Wojewódzkim w Warszawie. W składzie Zarządu Koła Terenowego w Płocku znaleźli się: Jan Barszczewski, Halina Durzyńska, Krzysztof Jędrzejak, Jacek Karwański, Maria Kucharzak, Waław Rosłaniec, Henryk Ślusarski i Jan Trzuskowski. W latach 1980–1984 Ryszard Śramski reprezentował środowisko geodezyjne w RW NOT w Płocku, natomiast w okresie późniejszym tę funkcję pełniła Maria Kucharzak.

Od 1999 r. nastąpiła zmiana podziału administracyjnego kraju oraz administracji i wykonawstwa geodezyjnego, co spowodowało również zmianę struktury i form pracy Kół SGP. Obecnie funkcjonuje w regionie płockim jedno Koło Terenowe z siedzibą w Płocku, które wchodzi w skład Oddziału SGP w Warszawie. Płockie Koło skupia geodetów z Płocka oraz trzech powiatów: płockiego, sierpeckiego i gostynińskiego. Do 2001 r. prezesem Koła była Maria Kucharzak, która przewodniczyła Zarządowi w składzie: Wiesław Laskowski, Halina Durzyńska, Alicja Barzał, Sławomir Gąsiorowski, Sławomir Lubowiecki i Józef Pacewski. Począwszy od 2001 r. funkcję prezesa Koła Terenowego pełni Dariusz Dobosz; w skład Zarządu wchodzi: Maria Kucharzak, Józef Pacewski, Stanisław Skiba, Tadeusz Skrzypczyński i Ewa Piasecka.

Stowarzyszenie Geodetów Polskich od początku swojej działalności w Płocku pełniło ważną rolę w środowisku geodezyjnym, przede wszystkim w obszarze rozwoju i popularyzacji nowoczesnych technik geodezyjnych. Z liczących się działań merytorycznych w tej sferze należy wymienić zorganizowanie szeregu konferencji naukowo-technicznych, m.in. pt. *Geodezja w gospodarce rolnej i budownictwie województwa* (15 X 1979) oraz nt. informatyzacji służb geodezyjnych w województwie płockim (1996/1997). Do działalności Stowarzyszenia należy również zaliczyć: szkolenia i organizację egzaminów na uprawnienia zawodowe; wygłaszanie prelekcji nt. nowych technik i technologii w geodezji; udział w konkursach jakości, udział w *Dniach Techniki* organizowanych przez OW NOT w Płocku oraz organizację począwszy od 1995 r. szeregu prezentacji i seminariów w ramach *Dni Geodety na Mazowszu*.

3. STOWARZYSZENIA URBANISTÓW I ARCHITEKTÓW

TOWARZYSTWO URBANISTÓW POLSKICH

Towarzystwo Urbanistów Polskich powołano w 1923 r. Od początku podstawowym celem TUP była działalność w zakresie uzdrawiania organizmów miejskich oraz troska o stan miast i przestrzeni. Płockie Koło TUP utworzono w 1976 r. z inicjatywy Benedykta Czarneckiego, który został pierwszym przewodniczącym Koła. W wyniku wzrostu liczby członków (34 osoby) przekształcono je w 1982 r. w Oddział Miejski TUP. W skład pierwszego Zarządu Oddziału weszli: Benedykt Czarnecki (przewodniczący) i Irena Łuczak-Gajewska (sekretarz). Największy liczebnie rozwój Towarzystwa

miał miejsce w latach 90., gdy plocki TUP liczył 68 członków (w 1993). Funkcję prezesa Oddziału TUP w Płocku poza Benedyktem Czarneckim pełnili: Ignacy Bładowski, Barbara Piosik, Alicja Krymowa, Elżbieta Rutkowska i obecnie p.o. Alicja Pejta-Jaworska. W kolejnych kadencjach w Zarządzie Oddziału aktywnie działali: Barbara Kopańska, Alicja Krymowa, Barbara Piosik, Paweł Paprocki, Stanisław Żurański, Iwona Wierzbička, Ewa Pietrzak, Jan Lemański, Helena Ciuśniak, Grażyna Szubska, Alicja Pejta-Jaworska, Hanna Podemska. Członkowie plockiego TUP prezentowali swoje prace i poglądy w prasie specjalistycznej i na wielu konferencjach naukowych. Szczególną aktywnością na tym polu wykazali się: Benedykt Czarnecki i Tadeusz Kowalczyk. Ważną formą działalności merytorycznej Towarzystwa było doradztwo w zakresie wiedzy o przestrzeni urbanistycznej oraz dyskusje nad aktami legislacyjnymi.

Od 1985 r. zaczęła funkcjonować Pracownia Zakładu Planowania Przestrzennego TUP, którą kierowały: Alicja Krymowa (1985–1998) i Barbara Piosik (1998–2006). W wyniku działalności tej pracowni powstało szereg opracowań planistycznych, w tym *Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego* dla: dzielnic (osiedli) Płocka (Śródmieście, Radziwie, Trzepowo, Borowiczki, Ośnica); miast (Gostynin, Sierpc, Żychlin); miasta i gminy Krośniewice; gmin (Bodzanów, Góry św. Małgorzaty); wsi Strzelce. Opracowano też *Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* miasta Ciechanów oraz gmin: Stara Biała, Radzanowo, Witonia, Dąbrowice, Oporów.

Członkowie TUP w ramach Pracowni zaproponowali następujące realizacje planistyczne: szersze udostępnienie Nowego Rynku w Płocku dla funkcji usługowych; usprawnienie obsługi komunikacyjnej miasta (poprzez zmianę funkcji ulicy Portowej oraz przebieg ul. Misjonarskiej do Al. S. Jachowicza); zagospodarowanie podwórek na Starym Mieście. Ponadto Pracownia organizowała konkursy urbanistyczne na studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Płocka oraz zagospodarowanie kwartału przy zbiegu ul. Nowy Rynek i Al. S. Jachowicza. Do grona urbanistów posiadających duży dorobek publikacyjny należy zaliczyć: Benedykta Czarneckiego i Tadeusza Kowalczyka,

STOWARZYSZENIE ARCHITEKTÓW POLSKICH

Stowarzyszenie Architektów Polskich w Płocku w okresie powojennym funkcjonowało jako organizacja zawodowa zrzeszająca architektów, wspierająca działalność kolejnych służb architektonicznych m. Płocka. Stowarzyszenie grupowało działających na terenie miasta architektów oraz inżynierów budowlanych zajmujących się projektowaniem architektonicznym.

W latach 1990–1993 Koło SARP funkcjonowało szczególnie aktywnie. W tym okresie funkcję przewodniczącego pełnił Marek Dziągiewski. Począwszy od 1993 r. kolejni architekci miejscy szefowali w plockim Kole SARP: Leszek Mroczyński (1993–1995), Tomasz Królikowski (1995–1996) i Iwona Wierzbička (1996–2004). W ostatnim Zarządzie Koła, kierowanym przez Iwonę Wierzbičką, funkcję zastępcy przewodniczącego pełnił Stanisław Żurański, a sekretarza — Piotr Brzeski. Wraz z powstaniem Izby

Zawodowych Architektów i Urbanistów zainteresowanie płockich architektów działalnością w Kole SARP zmalało i przestało ono funkcjonować. Koło Terenowe SARP w Płocku zorganizowało szereg wystaw prac projektowych obiektów i uczestniczyło w organizacji konkursów, w wyniku których wybudowano wiele interesujących obiektów w mieście.

Środowisko architektów płockich związanych z SARP poza pracą projektową zajmowało się propagowaniem swoich rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych w prasie specjalistycznej i popularnej regionalnej. Do grona architektów posiadających dorobek publikacyjny należy zaliczyć: Ignacego Bładowskiego, Janusza Łabuza i Iwonę Wierzbicką. Szczególną pozycję zajmuje Zbigniew Sokołowski jako autor m.in. przewodnika o Płocku z 1974 r. oraz wydawnictwa pt. *Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Województwo płockie* (wydane w 1988 r.). Liczącą się w kraju pozycję stanowi jego monumentalna praca zrealizowana wspólnie z Marianem Sołtysiakiem pt. *Płock. Urbanistyka i architektura* (rok wydania 1975).

4. MAZOWIECKIE IZBY INŻYNIERÓW BUDOWNICTWA, URBANISTÓW I ARCHITEKTÓW

MAZOWIECKA OKRĘGOWA IZBA INŻYNIERÓW BUDOWNICTWA W WARSZAWIE

W wyniku postanowień Ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, urbanistów i inżynierów budownictwa (projektantów, kierowników budowy, inspektorów nadzoru i innych specjalistów pełniących samodzielne funkcje w budownictwie) — powołana została Mazowiecka Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa w Warszawie (MOIIB). Organizatorem Izby w rejonie płockim był Bronisław Cieślak. Od października 2001 r. pełnił funkcję przewodniczącego Delegatury Okręgowego Zespołu w Komitecie Organizacyjnym Izby Inżynierów Budownictwa w Województwie Mazowieckim.

Pierwszym kierownikiem Punktu Informacyjnego w Płocku MOIIB został reprezentant Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) Marek Karpiński (wieloletni przewodniczący płockiego NOT). Obecnie funkcję kierownika Punktu pełni Kazimierz Badowski. Mazowiecka Izba Inżynierów Budownictwa rozpoczęła formalną działalność od 1 stycznia 2003 r. Wybraną władzę MOIIB pierwszej kadencji (2003–2006) stanowili: Wiesław Olechnowicz (przewodniczący), Jerzy Kotowski (z-ca przewodniczącego), Zofia Ordyniec (sekretarz), Elżbieta Brenda (z-ca sekretarza), Tadeusz Gałązka (skarbnik), Teresa Żbikowska-Zalewska (z-ca skarbnika), Jacek Kubissa (członek prezydium z Płocka), Edward Groniecki (członek prezydium), członkowie Rady Okręgowej z regionu płockiego (Kazimierz Badowski, Teresa Janecka, Mirosław Karczmarek, Grzegorz Trybuł), Leonard Szczygielski (przewodniczący Komisji Rewizyjnej), Mieczysław Grodzki (z-ca przewodniczącego Komisji Rewizyjnej), Grażyna Czar-

nocka (sekretarz Komisji Rewizyjnej), Konrad Włodarczyk (członek Komisji Rewizyjnej z regionu Płockiego), Kazimierz Szulborski (przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej), Ryszard Chaciński (z-ca przewodniczącego Komisji Kwalifikacyjnej), Anna Gutkowska (sekretarz Komisji Kwalifikacyjnej), członkowie Komisji Kwalifikacyjnej z regionu płockiego (Marek Kapela, Marek Kamiński, Tadeusz Kulas), Krzysztof Grzegorzewicz (przewodniczący Sądu Dyscyplinarnego), Piotr Król (z-ca przewodniczącego Sądu Dyscyplinarnego), Urszula Aptowicz (sekretarz Sądu Dyscyplinarnego), Henryk Czajkowski (członek Sądu Dyscyplinarnego z regionu płockiego), Kazimierz Paczkowski (Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej — z Płocka), Alicja Mokrzycka (I z-ca Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej), Krzysztof Kakowski (sekretarz-zastępca Rzecznika), zastępcy Rzecznika (Krzysztof Dzik, Henryk Szewczyk, Janusz Wiśniewski). W gronie delegatów MOIIB na pierwszy Krajowy Zjazd Inżynierów Budownictwa znaleźli się z Płocka: Kazimierz Badowski i Bronisław Cieślak.

Obszar działania Punktu MOIIB w Płocku obejmuje Płock i powiaty: płocki, gostyński, sierpecki i sochaczewski. Do MOIIB na koniec września 2005 r. z wymienionego obszaru działania należało 1080 inżynierów z następujących branż: budownictwo ogólne, budownictwo drogowe, budownictwo mostowe, wodno-melioracyjne, instalacje elektryczne, instalacje sanitarne i telekomunikacyjne. Stan liczebny Izby z Płocka i powiatu płockiego wynosi 715 członków.

Na początku obecnego tysiąclecia, w okresie tworzenia się struktur Izby Inżynierów Budownictwa, po kolejnych rządach i kolejnych kadencjach Sejmu, pozostało wiele niespójnych i niedopracowanych ustaw, które skutecznie hamowały rozwój budownictwa. Izba Krajowa jako samorząd zawodowy, reprezentujący ok. 100 tysięcy inżynierów budownictwa, jest uprawniony do przedkładania władzom postulatów w sprawach legislacyjnych dotyczących budownictwa i procesów inwestycyjnych. Obecnie prowadzone są intensywne prace dotyczące zmian w ustawach: zamówienia publiczne i prawo budowlane. Izba przejęła uprawnienia władz państwowych nadawania i odbierania uprawnień do pełnienia samodzielnych funkcji w budownictwie. Ponadto Izba wynegocjowała, z uwagi na zbiorowy charakter umowy, korzystne warunki ubezpieczenia (OC) działalności zawodowej (niską stawkę). Do najważniejszych zadań, którymi zajmuje się Izba, jest przygotowanie członków pod aktualne wymogi rynku budowlanego w zakresie: znajomości najnowszej techniki i technologii, metod organizacji budowy i procesu inwestycyjnego (zarządzanie projektem) oraz wiedzy ekonomiczno-prawnej. Istotnym jest też skuteczne konkurowanie z projektowymi i wykonawczymi firmami zagranicznymi, szczególnie w zakresie wygrywania przetargów w generalnym wykonawstwie. Dla realizacji tych zadań prowadzone są szkolenia, pomoc prawna i fachowa oraz ułatwienia w dostępie do prasy zawodowej i specjalistycznej („Biuletyn”, „Inżynier Budownictwa”).

W dniu 1 kwietnia 2006 r. w Domu Technika NOT w Warszawie odbył się Zjazd Sprawozdawczo-Wyborczy MOIIB, na którym wybrano nowe władze na kadencję 2006–2010: Wiesław Olechnowicz (przewodniczący), Jerzy Kotowski (wiceprzewodniczący), Mieczysław Grodzki (wiceprzewodniczący), Kazimierz Badowski (wice-

przewodniczący — z Płocka), Jerzy Czernuszczyk (sekretarz), Roman Lulis (z-ca sekretarza), Tadeusz Gałązka (skarbnik), Edward Groniecki (z-ca skarbnika), Bogdan Horszczaruk (członek prezydium), Edward Groniecki (członek prezydium), członkowie Rady Okręgowej z regionu płockiego (Teresa Janecka, Grzegorz Trybuł), Leonard Szczygielski (przewodniczący Komisji Rewizyjnej), Konrad Włodarczyk (członek Komisji Rewizyjnej z Płocka), Kazimierz Szulborski (przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej), członkowie Komisji Kwalifikacyjnej z regionu płockiego (Tadeusz Kulas, Marek Raźniewski), Piotr Król (przewodniczący Sądu Dyscyplinarnego), członkowie Sądu Dyscyplinarnego z regionu płockiego (Henryk Czajkowski, Kazimierz Paczkowski).

Płocki oddział Mazowieckiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa od momentu ukonstytuowania wykazywał się dużą aktywnością w działaniach integracji środowisk techników i inżynierów zrzeszonych w MOIIB, tj. specjalistów pełniących samodzielne funkcje w budownictwie (inspektorów nadzoru, projektantów i kierowników budów) oraz przedstawicieli kadry kierowniczej firm inwestorskich, projektowych i wykonawczych.

Po kilkunastoletniej przerwie wznowiono wspólnie z płockimi oddziałami NOT i PZITB organizację obchodów Dnia Budowlanych. W kolejnych ostatnich trzech latach w Ośrodku Szkoleniowym w Soczewce odbyły się uroczyste spotkania połączone z wykładami na temat:

- ❑ *Strategii zrównoważonego rozwoju Miasta Płocka jako narzędzie zarządzania przestrzenią miejską* (Architekt m. Płocka Iwona Wierzbicka — 30 IX 2005);
- ❑ *Śródmiejski system przestrzeni publicznych — działania rewitalizacyjne w Płocku* (Architekt m. Płocka Iwona Wierzbicka — 29 IX 2006);
- ❑ *Wykorzystanie źródeł geotermalnych dla potrzeb rozwoju miasta Gostynina i regionu* (burmistrz m. Gostynina Włodzimierz Śniecikowski — 12 X 2007).

Z okazji zakończenia lub rozpoczęcia nowego roku organizowane były spotkania koleżeńskie połączone ze szkoleniem. Przykładowo w dniu 13 stycznia 2006 r. poza spotkaniem integracyjnym i wręczeniem okolicznościowych odznaczeń i nagród odbyła się prelekcja wygłoszona przez prezesa MTBS Mirosława Kłobukowskiego pt. *Rola i znaczenie Towarzystw Budownictwa Społecznego w realizacji polityki mieszkaniowej Państwa na przykładzie płockiego MTBS*.

OKRĘGOWA IZBA URBANISTÓW W WARSZAWIE

Obecnie Prezydium Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie funkcjonuje w składzie: Aleksander Chylak (przewodniczący), Alicja Mieszkowska (z-ca przewodniczącego), Jolanta Przygońska (z-ca przewodniczącego), Elżbieta Kraszewska (sekretarz), Barbara Brylak-Szymczak (skarbnik), Danuta Mirowska-Walas (członek), Elżbieta Jabłońska (członek), Olgierd Olszewski (członek). W skład Rady OIU poza Prezydium wchodzi również członkowie: Komisji Rewizyjnej, Komisji Kwalifikacyjnej, Sądu Dyscyplinarnego oraz Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej.

MAZOWIECKA OKRĘGOWA IZBA ARCHITEKTÓW W WARSZAWIE

Mazowiecka Okręgowa Izba Architektów w Warszawie, zrzeszająca architektów z województwa mazowieckiego, funkcjonuje od 2002 r. Obecny skład Prezydium Rady MOIA drugiej kadencji (2006–2010): Andrzej Ryba (przewodniczący), Jan Kempa (wiceprzewodniczący), Tomasz Lechowski (wiceprzewodniczący), Anatol Kuczyński (sekretarz), Paweł Kasprzycki (skarbnik), Magdalena Bienkuńska (członek), Dariusz Filak (członek), Bogdan Krusiewicz (członek), Romuald Kruszewski (członek), Leszek Mroczyński (członek), Bogdan Napieralski (członek), Michał Piechotka (członek) i Mariusz Szablowski (członek). Okręgową Komisją Rewizyjną zarządzają: Leszek Kołacz (przewodniczący), Wojciech Protas (wiceprzewodniczący) i Włodzimierz Motyliński (sekretarz). Okręgową Komisją Kwalifikacyjną kierują: Janusz Pachowski (przewodniczący), Andrzej Sowa (wiceprzewodniczący) i Elżbieta Dziubak (sekretarz). Okręgowym Rzecznikiem Odpowiedzialności Zawodowej został Piotr Majewski, natomiast kierownictwo Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego stanowią: Hanna Dąbrowska (przewodniczący), Wojciech Jankowski (wiceprzewodniczący), Krzysztof Ozimek (wiceprzewodniczący), Andrzej Pawlik (wiceprzewodniczący) i Piotr Korwin-Kossakowski (sekretarz).

Prezesem Krajowej Rady Izby Architektów jest Tomasz Taczewski. Z Okręgu Mazowieckiego w Prezydium KRA znaleźli się: Grzegorz Chodkowski (wiceprezes ds. legislacji), Olgierd Roman Dziekoński (wiceprezes ds. zewnętrznych), Marek Mikos (skarbnik) i Andrzej Kaliszewski (członek). W skład Krajowej Komisji Kwalifikacyjnej z Mazowsza weszli: Jacek Kwieciński (przewodniczący), Katarzyna Jaranowska (członek), Jerzy Kuźmienko (członek) i Marek Waclawek (członek). W Krajowym Sądzie Dyscyplinarnym z Okręgu Mazowieckiego zasiadają: Krzysztof Wolski (wiceprzewodniczący) i Piotr Sembrat (sekretarz).

5. STOWARZYSZENIA GOSPODARCZE

CECH RZEMIOSŁ RÓŻNYCH

Działalność cechowa w Płocku po II wojnie światowej została wznowiona w pierwszej połowie 1945 r., w dniu 24 sierpnia utworzono Kancelarię Związków Cechu w Płocku. W wyniku porozumienia siedmiu komitetów organizacyjnych branż rzemieślniczych: budowlanego, odzieżowego, drzewnego, spożywczego, skórzanego, metalowego oraz zbiorowego (fryzjerów, fotografów i introligatorów). W 1951 r. nastąpiła reorganizacja cechów w Płocku, powstał Powiatowy Cech Rzemiosł Różnych w Płocku, którego głównym zadaniem było zwiększenie integralności środowiska rzemieślniczego oraz poprawa jakości usług wykonywanych przez rzemieślników.

W latach 1967–1970 wybudowano w czynie społecznym siedzibę powiatowego Cechu Rzemiosł — Dom Rzemiosła przy Al. S. Jachowicza. W 1970 r. Cech zrzeszał

920 rzemieślników, funkcję starszego Cechu pełnił Jan Rakowski, natomiast kierownikiem biura był Jerzy Kozarski. W latach 70. i 80. następował stały przyrost zakładów. W 1988 r. Cech zrzeszał największą liczbę rzemieślników — 1473. Najliczniejszą grupą zawodową w tym okresie byli budowlani, którzy okresowo stanowili około 60 proc. zrzeszonych. Zmniejszenie liczby zakładów datuje się od maja 1989 r., gdy uchwalono nową ustawę o rzemiośle i przestała obowiązywać obligatoryjna przynależność do cechów. Na koniec tego roku Cech liczył 1016 osób. W kolejnych latach ubywało członków, przykładowo w 2002 r. liczba ta zmniejszyła się do 132.

Od 1984 r. do 31 maja 1999 r. funkcję starszego Cechu pełnił Mieczysław Lipkowski, natomiast od 1 czerwca 1999 r. funkcję tę sprawuje Andrzej Pięta. Od 1989 r. kierownikiem biura Cechu jest Lech Kosiakowski. Obecnie Cech Rzemiosł Różnych w Płocku wchodzi w skład Izby Rzemieślniczej Mazowsza, Kurpi i Podlasia w Warszawie, która jest organizacją samorządu gospodarczego rzemiosła (funkcjonuje od 1973 r.). Do bezpośrednich kontaktów z terenem Izba posiada pełnomocników w Płocku, Ciechanowie i Siedlcach. Izba zrzesza poprzez cechy i spółdzielcze zakłady rzemieślnicze wszystkich branż z 23 powiatów. Obecnie najwięcej zakładów działa w rzemiosłach: spożywczych, mechanicznych, stolarskich i przemysłu materiałów budowlanych. W Izbie na koniec 2007 r. rzemiosło budowlane jest reprezentowane w minimalnym stopniu.

Wiodące kierunki działalności Izby to: reprezentowanie interesów środowiska rzemieślniczego wobec władz państwowych oraz samorządu lokalnego różnych szczebli; reprezentowanie i udzielanie pomocy w kontaktach z organizacjami i instytucjami o zasięgu wojewódzkim i powiatowym; współpraca z zagranicznymi organizacjami rzemieślniczymi i gospodarczymi; prowadzenie nadzoru nad szkoleniem uczniów w rzemiośle; prowadzenie doradztwa organizacyjnego, prawnego, bhp itp.; informowanie o możliwościach wykorzystania środków finansowych krajowych i zagranicznych, tym z UE).

TOWARZYSTWO WSPIERANIA INICJATYW GOSPODARCZYCH (TWIG) — ODDZIAŁ W PŁOCKU

W dniu 29 lutego 1988 r. w Płocku na zebraniu grupy inicjatywnej powołano Oddział Wojewódzki Towarzystwa Wspierania Inicjatyw Gospodarczych oraz wybrano Radę Wojewódzką. Na Wojewódzkim Zjeździe Zwyczajnym TWIG w dniu 28 kwietnia 1994 r. Rada Wojewódzka ze swego składu wybrała: prezesa — Zdzisława Nycza, wiceprezesa — Tadeusza Adamczyka, sekretarza — Kazimierza Mosińskiego, przewodniczącego Komisji Rewizyjnej — Andrzeja Pietrzaka. W gronie członków RW TWIG w Płocku poza wymienionymi znaleźli się: Bolesław Gołba, Cezary Humański, Mieczysław Kijek, Maciej Paczuski, Jan Popielski, Kazimierz Pręgoski, Wiesław Raczyński, Marian Radzimierski, Waclaw Wojciechowski i Henryk Malesa, który objął funkcję dyrektora Biura. W składzie Komisji Rewizyjnej znaleźli się jako członkowie: Włodzimierz Rędziński i Ryszard Szul. Obecnie Zarząd Rady Oddziału płockiego

TWIG stanowią: Zdzisław Nycz — przewodniczący; Kazimierz Mosiński — wiceprzewodniczący; Jerzy Dobrosielski — sekretarz; Wiesław Raczyński — członek; Henryk Malesa — członek; Zbigniew Nycz — członek; Marian Radzimierski — członek; Wacław Wojciechowski — członek. Skład Komisji Rewizyjnej: Andrzej Pietrzak — przewodniczący; Magdalena Sztupecka — członek; Andrzej Zajdel — członek.

Naczelną ideą programową TWIG było (i jest) wspieranie oraz pomaganie osobom i instytucjom w rozwijaniu efektywnej działalności gospodarczej. Podstawowym celem działalności Towarzystwa było: kształcenie menedżerów, doradztwo prawne i ekonomiczne, organizowanie spotkań na tematy gospodarcze oraz własna działalność gospodarcza.

Tezy programu według opublikowanego artykułu w 1990 r. w „Notatkach Płockich” nr 3/144 pt. *Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Gospodarczych* [Program działalności], autorstwa Henryka Malesy i Zdzisława Nycza, obejmują w zakresie działalności promocyjnej:

- stymulowanie i tworzenie małych przedsiębiorstw, zdolnych do szybkiej realizacji wdrożeń oraz wyników postępu naukowo-technicznego i organizacyjnego;*
- działania na rzecz rozwoju rynku kapitałowego i kredytowego w ramach sieci banków komercyjnych, w tym regionalnych;*
- wspieranie i działanie na rzecz różnych form rynku kapitałowego — giełdy walutowe, towarowe i giełdy papierów wartościowych;*
- stymulowanie i promowanie nowych technologii i nowych sfer działalności gospodarczej; stymulowanie tworzenia i rozwoju elastycznych i sprawnych układów kooperacyjnych;*
- pośrednictwo w tworzeniu nowych przedsiębiorstw, spółek i innych podmiotów gospodarczych;*
- wyszukiwanie zagranicznych i krajowych partnerów dla prowadzenia dziedzin gospodarki zgodnych z wymaganiami, np. Banku Światowego dla potrzeb kredytowania;*
- inne rodzaje działalności promocyjnej, a także doradztwo: prawne, organizacyjne, finansowo-ekonomiczne, techniczne, itp.;*
- wspieranie samorządów terytorialnych poprzez udzielanie pomocy w efektywnym zarządzaniu majątkiem komunalnym.*

W swej działalności statutowej TWIG skupił się na: doradztwie prawnym, ekonomicznym i finansowym; kształceniu menedżerów; działalności wydawniczej; popularyzowaniu nowoczesnych metod zarządzania oraz organizowanie spotkań informacyjno-gospodarczych z przedstawicielami urzędów centralnych, wojewódzkich i samorządowych.

Do ważniejszych osiągnięć w pierwszych kolejnych latach w ramach działalności statutowej w sferze organizacyjnej i merytorycznej należy zaliczyć:

- uruchomienie pracy zespołów doradców prawnych i finansowo-podatkowych (przykładowo — od maja do października 1988 r. udzielono 70 bezpłatnych porad);*
- wydanie w tymże roku informatora wojewódzkiego RW TWIG (jako wkładka do „Tygodnika Płockiego”);*

- ❑ ogłoszenie konkursu „Novum”, którego celem było motywowanie szefów podmiotów gospodarczych do wdrażania inicjatyw usprawniających zarządzanie (komisarzem konkursu był Jerzy Malanowski);
- ❑ uruchomienie Studium Młodych Menedżerów dla 30 słuchaczy (I edycja Studium — spowodowała, iż ok. 50 proc. uczestników podjęło później własną działalność gospodarczą);
- ❑ w 1989 r. rozpoczęto regularne wydawanie dodatku do „Tygodnika Płockiego” o nazwie „Pro in press”, w którym propagowano m.in. program TWIG, działalność gospodarczą (redakcja: Zbigniew Buraczyński i Jan Bolesław Nycek);
- ❑ zrealizowanie z własnych środków finansowych i własnymi siłami siedziby TWIG przy ul. J. Wieczorka 13 (w okresie od 2 V 1989 r. do 19 II 1990 r.);
- ❑ w grudniu 1990 r. rozpoczęto wydawanie miesięcznika gospodarczego „Prymat” dla biznesmenów, menedżerów, dyrektorów, ekonomistów, handlowców, prezesów i kierowników (redaktorem naczelnym został Ryszard Głoś), po wydaniu sześciu numerów w połowie 1991 r. nastąpiło zawieszenie wydawania miesięcznika;
- ❑ w maju 1992 r. ze względu na nadmiar powierzchni oraz ze względu na trudności finansowe, wynikające m.in. z recesji gospodarczej sprzedano budynek (siedzibę Towarzystwa) dla Bydgoskiego Banku Komunalnego;
- ❑ jednocześnie zakupiono na potrzeby TWIG lokal o powierzchni 100 m² przy ul. S. Małachowskiego 7;
- ❑ w końcu tegoż roku zorganizowano specjalistyczny wyjazd szkoleniowy do Francji, w którym uczestniczyli prezesi spółek z kapitałem TWIG-owskim oraz Prezydium Towarzystwa (celem wyjazdu było też nawiązanie kontaktów gospodarczych);
- ❑ w drugim półroczu 1992 r. uruchomiono kolejną, V edycję Studium Menedżerów (do końca 1992 r. Studium ukończyło 140 absolwentów).

Ponadto kontynuowano bezpłatne porady prawne, finansowe i ekonomiczne (w okresie pierwszych pięciu lat eksperci TWIG udzielili ich ok. 1100). W ramach działalności gospodarczej w okresie 1988–1992 TWIG wspierał prawnie i ekonomicznie utworzenie następujących spółek: ABC, Twinwestpol, Amago, Matbud, Ferma, Rolserwis, Towar i Pakpol. W spółkach tych znalazło miejsce pracy ok. 150 osób.

Jedną z podstawowych form działania Oddziału TWIG w Płocku były szkolenia oraz wymiana poglądów na tematy gospodarcze na spotkaniach interdyscyplinarnych z zapraszanyimi prelegentami:

- ❑ *Założenia gospodarcze województwa płockiego* — dyrektorzy Wydziałów Polityki Regionalnej i Rozwoju Gospodarczego Urzędu Wojewódzkiego w Płocku (30 I 1991);
- ❑ *Założenia i perspektywy przemysłu w 1991 r.* — Franciszek Gaik, wiceminister Przemysłu (27 II 1991);
- ❑ *Ocena dotychczasowych założeń i perspektyw działalności gospodarczej Polski. Sojusz na rzecz regionu* — Andrzej Celiński, senator RP (27 III 1991);
- ❑ *Prognozy gospodarcze Polski w aspekcie uwarunkowań zewnętrznych* — Mieczysław F. Rakowski, były prezes Rady Ministrów (29 V 1991);

- ❑ *Nowoczesne rozwiązania telekomunikacyjne ułatwiające zarządzanie w biznesie* — pelegenci firmy POLPAGER (6 XI 1991);
- ❑ *Zagraniczne linie kredytowe* — Stanisław Pogorzelski, główny specjalista Centralnego Urzędu Planowania (8 IV 1992);
- ❑ *Interpretacja przepisów VAT* — Danuta Kowalska, naczelnik Wydziału Podatków Izby Skarbowej w Płocku (25 VI 1993);
- ❑ *Założenia gospodarcze Rządu RP na drugie półrocze 1993 r.* — Marcin Rybicki, podsekretarz stanu w CUP (7 VII 1993);
- ❑ *Zamierzenia gospodarcze miasta w 1994 r.* — Andrzej Drętkiewicz, prezydent miasta Płocka (26 I 1994);
- ❑ *Zasady gry na giełdzie papierów wartościowych* — Michał Nastula, z-ca dyrektora Sekretariatu Komisji Papierów Wartościowych w Warszawie (24 II 1994);
- ❑ *Nowoczesne metody gospodarowania i zarządzania w Stanach Zjednoczonych* — Krzysztof Debich, prezydent m. Kutna (30 III 1994);
- ❑ *Bieżące problemy gospodarcze i założenia rozwoju gospodarczego województwa do roku 2000* — Michał Boszko, marszałek Sejmiku Samorządowego Województwa Płockiego (26 X 1994);
- ❑ *Ustawa o samorządzie gospodarczym* — propozycje, nadzieje i skutki unormowania prawnego — Andrzej Arendarski, prezydent Krajowej Izby Gospodarczej (25 I 1995);
- ❑ *Nowoczesne Fundusze Inwestycyjne — zaawansowania* — Piotr Stefaniak, dyrektor Departamentu Funduszy Inwestycyjnych (8 III 1995);
- ❑ *Polityka pieniężna Banku Centralnego w 1996 roku* — prof. Hanna Gronkiewicz-Waltz, prezes Narodowego Banku Polskiego (6 III 1996); *Czynniki i uwarunkowania wzrostu gospodarczego w Polsce w najbliższych latach* — prof. Leszek Balcerowicz, były wicepremier RP (8 VII 1996);
- ❑ *Możliwości rozwoju współpracy gospodarczej i handlowej z Rosją i krajami WNP w 1997 r.* — Stanisław Ciosek, były ambasador RP w Moskwie (26 II 1997);
- ❑ *Współczesne efektywne technologie utylizacji odpadów z miast i wsi* — prof. Włodzimierz Kotowski, rektor Politechniki Częstochowskiej (24 IV 1997);
- ❑ *Ordynacja podatkowa — prawa i obowiązki z niej wynikające dla podatników* — Ryszard Michalak, z-ca dyrektora Izby Skarbowej w Płocku (25 II 1998);
- ❑ *Uwarunkowania współczesnego rozwoju Polski* — prof. Antoni Rajkiewicz, były minister pracy i spraw socjalnych (16 X 1998);
- ❑ *Ocena bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej Polski* — dr Jerzy Kropiwnicki, minister Rządowego Centrum Studiów Strategicznych w Warszawie (29 IV 1998); *Szanse i zagrożenia dla Polski wynikające z przystąpienia do Unii Europejskiej* — prof. Witold Ostrowski, Centrum Informacji Europejskiej (29 IX 2000);
- ❑ *Perspektywy MŚP (małych i średnich przedsiębiorstw) na najbliższe lata w świetle programu rządowego Przedsiębiorczość* — Stefan Rynowiecki, dyrektor Fundacji Małych i Średnich Przedsiębiorstw (20 II 2002);

- *Historyczne znaczenie przystąpienia Polski do UE i korzyści z tego płynące* — prof. Czesław Leśniak, prodziekan Wydziału Ekonomiki i Integracji Europejskiej w Wyższej Szkole Ekonomiczno-Informatycznej w Warszawie (31 V 2003).

W związku z zakończeniem misji propagowania zasad gospodarki rynkowej oraz wejściem Polski do UE, Zarząd przystąpił w 2007 r. do oficjalnego rozwiązania płockiego TWIG-u.

PŁOCKA IZBA PRZEMYSŁOWO-HANDLOWA

W dniu 28 marca 1990 r. odbyło się posiedzenie organizacyjne Rady Płockiej Izby Przemysłowo-Handlowej, na którym przyjęto, iż głównym zadaniem Izby będzie: prowadzenie działalności szkoleniowej i informacyjnej; doradztwo i ochrona interesów gospodarczych członków Izby; poszukiwanie partnerów krajowych i zagranicznych; współpraca z administracją państwową.

Powołano też prezydium Zarządu w składzie: Mieczysław Żurada — prezes; Wojciech Cholewiński — wiceprezes; Jerzy Stachurski — wiceprezes; Tomasz Dąbrowski — sekretarz. Członkami Prezydium zostali: Jerzy Bentke, Jan Mierzejewski, Kazimierz Pręgowski, Piotr Przepałkowski, Waldemar Sieradzki, Maciej Wróblewski i Andrzej Zajdel. W dniu 1 czerwca 1990 r. powołano na stanowisko Dyrektora Biura Izby Pawła Nersa.

Na naradzie w dniu 28 czerwca 1990 r. poinformowano, że Wojewoda Płocki Jerzy Wawszczak zlecił Izbie prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób chcących uruchomić działalność na własny rachunek. Na naradzie w dniu 11 czerwca 1991 r. podjęto uchwałę o utworzeniu Klubu Budowlanych MURATOR oraz Centrum Wspierania Prywatnego Biznesu (CWPB). Ponadto ustalono, że dyrektor Biura Izby będzie równocześnie kierownikiem CWPB. Przyjęto, że zadaniem Centrum będzie prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie: doradztwa gospodarczego; organizacji szkoleń; działalności wydawniczej.

W celu utworzenia Centrum Wspierania Prywatnego Biznesu Izba podjęła współpracę z fundacją Fundusz Współpracy w zakresie współfinansowania CWPB do czasu uzyskania samowystarczalności finansowej przez tę jednostkę. W dniu 4 września 1991 r. Centrum Wspierania Prywatnego Biznesu zostało przemianowane na Centrum Wspierania Biznesu, przy równoczesnym rozszerzeniu form działalności. Dyrektorem Centrum Wspierania Biznesu przy Płockiej Izbie Przemysłowo-Handlowej został Paweł Ners. Zatwierdzono też listę specjalistów pracujących na zlecenie dla CWB: Maria Najsznerska — sprawy księgowości i analizy finansowe; Kazimierz Koszczyński — wyceny majątków, ekspertyzy techniczne; Piotr Berent — tłumacz języka niemieckiego; Elżbieta Solka — opracowanie wniosków kredytowych; Krzysztof Filant — zakładanie spółek z o.o., j. venture, składów celnych; Jerzy Miller — analizy dochodowości i Agnieszka Grobicka — tematy prawne. Działalność Izby została zawieszona na przełomie lat 1993–1994.

IZBA GOSPODARCZA REGIONU PŁOCKIEGO

Izba Gospodarcza Regionu Płockiego powstała 24 kwietnia 2003 r. Wytyczono jej następujące cele i zadania: reprezentowanie, opiniowanie i ochrona interesów gospodarczych zrzeszonych członków Izby; pozyskiwanie partnerów krajowych i zagranicznych do kooperacji produkcyjnej i technologicznej oraz współpracy handlowej i finansowej; współpraca z organami administracji państwowej i samorządami terytorialnymi; współpraca z Krajową Izbą Gospodarczą oraz towarzystwami i klubami o podobnym zakresie działania w kraju i za granicą; propagowanie oraz wspieranie przedsiębiorczości i gospodarności; prowadzenie działalności informacyjnej, doradczej, reklamowej, szkoleniowej, rekreacyjnej, kulturalnej i charytatywnej; dbałość o przestrzeganie etyki zawodowej i dobrych obyczajów kupieckich przez członków Izby w działalności gospodarczej. Izba zaoferowała swoim członkom: doradztwo prawne i organizacyjne; szkolenia z zagadnień gospodarczych; tworzenie stron internetowych i administrowanie stronami www; przekazywanie przedsiębiorcom informacji na temat możliwości pozyskiwania środków pomocowych.

Zrzeszeni przedsiębiorcy reprezentują następujące branże: budowlano-instalacyjną; energetyczno-elektryczną; metalową i maszynową; elektroniczną i elektromechaniczną; surowcowo-materiałową; projektowanie i ekspertyzy; telekomunikacyjną; konsulting; transport; marketing i reklamę; rolno-spożywcza; informatykę; wydawniczo-poligraficzną; włókienniczo-odzieżową, drzewną i papierniczą; artystyczną i kulturalno-rozrywkową; ochronę zdrowia; sport i turystykę. Strukturę organizacyjno-prawną firm członkowskich stanowiły: spółki fizyczne — 63 proc.; spółki jawne — 14 proc.; spółki z o.o. — 14 proc.; spółki cywilne — 5 proc.; spółki akcyjne — 2 proc.; spółdzielnie pracy — 2 proc. Od października 2004 r. Izba jest członkiem Krajowej Izby Gospodarczej oraz uczestniczy w ogólnopolskim projekcie KIGNET — Izbowym Systemie Wsparcia Konkurencyjności Polskich Przedsiębiorstw.

Pierwszym prezesem Izby Gospodarczej Regionu Płockiego został Krzysztof Sulkowski. Obecnie zrzeszonych jest 76 przedsiębiorców, zatrudniających ponad 3000 pracowników. Pracom Izby aktualnie przewodniczy Zarząd w składzie: Jan Brudnicki (BEM Brudniccy sp. j.) — prezes; Lech Książakowski (Stalmach); Bogumił Książakowski — wiceprezes; Krzysztof Sulkowski (SoftHard) — wiceprezes; Mariusz Patrowicz (P.H.U. Electroland-Dominet) — sekretarz; Jadwiga Dziejdzic (Galwa-Kor Sp. z o.o.) — członek; Bogusław Strześniewski (ZPM Peklimar) — członek; Zbigniew Rytter (Rytter Investment) — członek; Wiesław Ejdys — członek; Tomasz Salata — członek. Funkcję dyrektora Biura Izby pełnił do połowy 2007 r. Piotr Bromka.

W składzie Rady Głównej, poza przewodniczącym Waldemarem Sochockim (Agencja Reklamowa), znaleźli się: Kazimierz Józwick (PP-H Polpor), Małgorzata Kleńska-Wodtke (Bank PeKaO SA i Centrum Klientów Korporacyjnych), Wojciech Koziczyński (PPW Optimal), Krzysztof Chojnacki (Społem PSS Zgoda), Rajmund Paczkowski (Sadrob SA), Jerzy Różga (PHU Watra), Marek Sałatowski (PHU Elgal), Adam Sierocki (PPH Anna sp. j.), Izabela Tucholska (PT Tucholski).

Sąd Koleżeński funkcjonuje w składzie: Andrzej Kowalski (Wektor-P), Adam Łukawski (Drukarnia Aggress), Jacek Nowakowski (AU-H Bastion), Mirosław Wudarski (Centrum Budownictwa). Komisja Rewizyjna pod przewodnictwem Piotra Krajnika (Budomat Grupa PSB) pracuje w składzie: Grzegorz Lewicki (Apteka na Rogatkach) i Andrzej Cieśliński (Systal).

CENTRUM WSPIERANIA BIZNESU W PŁOCKU

Centrum Wspierania Biznesu (CWB) zostało utworzone w 1991 r. przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Płocku, którą kierował Mieczysław Żurada. W latach 90. CWB zarządzali: Paweł Ners i Dariusz Grębosz. Od 1999 r. instytucją tą kieruje Eryk Smulewicz. W CWB funkcjonowali najdłużej specjaliści: Ireneusz Kamiński, Maria Najsznierska, Kazimierz Kokoszczyński, Agnieszka Grobicka, Katarzyna Grzelak, Elżbieta Gajewska, Mariusz Kowalczyk i Anna Drzewiecka. Ponadto jednostka zatrudniała na umowę-zlecenie wielu ekspertów, konsultantów i trenerów z Płocka i Warszawy.

W związku z zawieszeniem działalności Izby — CWB w 1994 r. znalazło się w strukturach ogólnopolskiego Stowarzyszenia Wolna Przedsiębiorczość jako Oddział Terenowy w Płocku. Obecnie funkcjonuje jako jednostka samodzielna pod nazwą Stowarzyszenie Wolna Przedsiębiorczość — Centrum Wspierania Biznesu w Płocku.

Stowarzyszenie oferuje przede wszystkim doradztwo i szkolenia, swoje usługi kieruje głównie do małych i średnich przedsiębiorstw, instytucji około biznesowych i organizacji pozarządowych, organów administracji samorządowej i rządowej, a także społeczności lokalnej i potencjalnych przedsiębiorców.

Podstawowe obszary działania CWB to: organizowanie szkoleń, kursów, seminariów i konferencji; opracowywanie lokalnych projektów; współtworzenie i wdrażanie strategii rozwoju subregionów; integracja społeczności lokalnej; współpraca międzynarodowa poprzez organizację imprez wystawienniczych, promocję firm i kojarzenie partnerów; wypracowywanie systemowych metod zarządzania i nowoczesnej organizacji pracy; badania rynkowe oraz analiza wpływu wejścia Polski do Unii Europejskiej na lokalne społeczności oraz na małe i średnie przedsiębiorstwa (wcześniej aktywna działalność na rzecz wejścia kraju do UE).

CWB prowadziło też aktywną działalność w takich dziedzinach, jak: dotacje dla osób uruchamiających działalność gospodarczą (w tym bezrobotnych); dotacje dla małych i średnich przedsiębiorstw; dotacje na szkolenia pracowników małych, średnich i dużych przedsiębiorstw; dotacje z Funduszy Unii Europejskiej (UE); bezpłatne konsultacje gospodarcze: wdrażanie systemów zarządzania jakością ISO 9000: 2000; opracowywanie biznes planów, dokumentacji restrukturyzacyjnych, studiów wykonalności i wyceny oraz analiz projektów inwestycyjnych.

CWB posiada duże doświadczenie przy realizacji różnego rodzaju projektów przygotowujących akcesję Polski do UE. Przykładowo w latach 1997–2000 realizowane były następujące projekty: *Usługi doradcze dla małych i średnich przedsiębiorstw — pozyskiwanie podwykonawstwa i wymiany technologicznej (STEP I)* (1997–1998); *Program EC-*

CORD — mający na celu wyłonienie przedsiębiorstw, które prowadzić będą wspólne działania w zakresie organizowania przedstawicielstw na imprezach wystawienniczych, zdobywać nowe rynki zbytu oraz stworzą wspólną bazę w zakresie doradztwa i szkoleń (1998); *Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw wyodrębniających się z przedsiębiorstw państwowych, poddających się procesom restrukturyzacji i prywatyzacji (STEP II)* (1998–1999); *Rozwój usług dla małych i średnich przedsiębiorstw: usługi doradcze i szkoleniowe (STEP II-IFE)* (1999–2000); *Rozwój Krajowego i Regionalnego Systemu Innowacji w Polsce* (1999–2000); *Nie przespać spotkania z Europą* — w ramach projektu z funduszu PHARE *Promocja integracji rolnictwa*, obejmująca publikacje, seminaria, konferencje, szkolenia itp. (2000); *Jak wydać 10 tys. zł z pożytkiem dla gminy*, zorganizowany przez USAID, Fundusz Współpracy oraz Fundację Wspomagania Wsi (2000).

W 2000 r. Centrum Wspierania Biznesu zorganizowało lub współorganizowało szereg przedsięwzięć, jak: utworzenie razem z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Warszawie — Centrum Pracy i Przedsiębiorczości w Płocku, którego zadaniem było stymulowanie rynku pracy oraz usługi dla przedsiębiorstw, osób pragnących założyć działalność gospodarczą i osób bezrobotnych; utworzenie Klubu Eksporterów (projekt finansowany przez UE) — dla eksporterów oraz firm planujących rozpocząć działalność eksportową; współorganizowało też Płockie Targi Pracy w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku. W tymże roku firma realizowała też liczne projekty doradcze i szkoleniowe dla małych i średnich przedsiębiorstw w ramach PHARE 2000 (samodzielnie lub przy współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi), m.in.: *Zarządzanie sprzedażą* (27 I), *Jak polskie przedsiębiorstwo może sfinansować swój rozwój z funduszy UE* (29 III), *Kreatywność — zarządzanie kreatywnością* (11 V), *Przewaga konkurencyjna — klucz do osiągnięcia sukcesu* (7 VI), *Instrumenty wspierania polskiego eksportu* (28 IX), *Europejskie fundusze badań i rozwoju technologicznego dla firm* (22 XI), *Rynek Unii Europejskiej szansą dla polskich małych i średnich przedsiębiorstw — analiza i praktyczne porady* (29 XI).

CWB współorganizowało w dniach 16–17 stycznia 2001 r. w Soczewce k. Płocka razem z Wydziałem Skarbu Państwa i Przekształceń Własnościowych Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego, Delegaturą — Placówką Zamiejscową w Płocku i Wydziałem Promocji i Współpracy MUW sympozjum pt. *Forum Gospodarcze na Mazowszu. Prywatyzacja małych i średnich przedsiębiorstw branży budowlanej w kontekście rozwoju budownictwa w województwie mazowieckim a integracja z Unią Europejską*.

W 2001 r. CWB współuczestniczyło w organizacji trzech międzynarodowych forum gospodarczych w Płocku (nad którymi patronat medialny pełnili „Nowy Tygodnik Płocki” i płockie radio PULS): *Forum Gospodarcze Polska–Rosja* (16 VIII) — wspólnie z Ambasadą Rosji, Grupą Parlamentarną Polska–Rosja, Stowarzyszeniem Pro Europa, CWB w Płocku i Klubem Kapitału Płockiego; *Forum Gospodarcze Polska–Grecja* (14 IX) — razem z Ambasadą Grecji, Grupą Parlamentarną Polska–Grecja, Stowarzyszeniem Pro Europa, CWB i Klubem Kapitału Płockiego; *Forum Gospodarcze Polska–Ukraina* (14 XII) — wspólnie z Ambasadą Ukrainy, CWB, Płockim Klubem Biznesu Zachód-Wschód i Spółką K-Kopciński catering.

W końcu tegoż roku powołano wspólnie z innymi organizacjami Gostynińskie Centrum Informacji w ramach programu *Agroalternatywa 2000* — doradztwo i bezwrotne dotacje dla firm. W okresie sierpień–wrzesień 2001 r. zorganizowano szkolenia dla małych firm handlowych pt. *Marketingowe podejście do klienta warunkiem sukcesu firmy handlowej na rynku*, natomiast w październiku tegoż roku wspólnie z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) wojewódzkie seminarium nt. *Internet w firmie — firma w internecie*. W okresie październik–grudzień 2001 r. zorganizowano pierwszy kurs dla kandydatów na członków rad nadzorczych jednoosobowych spółek Skarbu Państwa; kursy te były organizowane również w latach następnych, ostatni kurs w okresie kwiecień–czerwiec 2007 r. Ogółem przeprowadzono kilkanaście kursów.

W styczniu 2002 r. zorganizowano seminarium dla firm nt. możliwości i warunków prowadzenia działalności gospodarczej w UE. W okresie maj–wrzesień tegoż roku na zlecenie PARP w ramach tematu *Internet — możliwości i praktyka* zorganizowano trzy seminaria — warsztaty skierowane do małych i średnich przedsiębiorstw i samorządów z zakresu: e-strategii jako elementu strategii rozwoju przedsiębiorstwa i aspekty podpisu elektronicznego; skutecznych kampanii informacyjnych i reklamowych w Internecie; Internetu dla samorządu i organizacji wspierających rozwój regionalnej przedsiębiorczości.

Współuczestniczenie w programie *Pierwsza Praca — Mazowiecki Start* — wspieranie tworzenia przez absolwentów szkół średnich i wyższych nowych firm, udzielanie im porad w zakresie przedsiębiorczości i prowadzenia własnego biznesu (program funkcjonuje nadal począwszy od czerwca 2002 r.). Utworzenie i prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Doradczego pełniącego równocześnie rolę Ośrodka Informacji Europejskiej — w ramach projektu finansowego przez Ministerstwo Gospodarki: *Kierunki Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 r.* — udzielanie bezpłatnego doradztwa dla firm i osób podejmujących działalność gospodarczą — edycja I i II (2000–2002).

W oparciu o fundusze unijne firma zorganizowała studium szkoleniowe pt. *ABC eksportu dla małych i średnich przedsiębiorstw* (czerwiec–lipiec 2002 r.), natomiast we współpracy z Fundacją R. Schumana i lokalnymi samorządami przeprowadziła seminaria o dotacjach i warunkach uzyskiwania pomocy finansowej z programów UE. W okresie czerwiec–październik 2002 r. we współpracy z Fundacją Schumana i lokalnymi samorządami zorganizowano dla rolników i pracowników gmin cztery seminaria na temat programu SAPARD oraz sposobu wypełniania wniosków o dotacje i warunki uzyskiwania pomocy finansowej z programów UE. W ramach Phare 2000 realizacja projektów dla małych i średnich przedsiębiorstw w ramach programów: *Innowacje i nowe technologie* i *Wstęp do jakości* (październik 2002 r.–sierpień 2003 r.).

W okresie styczeń–marzec 2003 r. we współpracy z samorządami i Wojewódzkim Urzędem Pracy utworzono Drobińskie i Sannickie Centrum Informacji, mające na celu dotarcie do różnych grup społecznych z terenów wiejskich z szeroko pojętą informacją o Unii Europejskiej. W marcu 2003 r. uczestniczono w organizacji Płockich

Targów Pracy oraz prowadzono stoisko wystawiennicze i warsztaty nt. przedsiębiorczości. Od czerwca do lipca tegoż roku brano udział w projekcie *Rozwój eksportu firm sektora MSP poprzez wzrost potencjału doradczego instytucji otoczenia biznesu w województwie mazowieckim*. Od września do listopada 2003 r. utworzono Gminne Centra Informacji w Bielsku, Bodzanowie i Brudzeniu (rolą centrów było m.in. przekazywanie informacji ekonomiczno-prawnej i specjalistycznej zawodowej skierowanej do różnych grup społecznych z terenów wiejskich). Od października 2003 r. do grudnia 2004 r. uczestniczono w projekcie finansowanym przez rząd duński odnośnie szkoleń i wspierania innowacyjności polskich małych i średnich przedsiębiorstw (TSIS), a ponadto równolegle — w analogicznym projekcie GTZ finansowanym przez rząd niemiecki (poszerzonym o poprawę umiejętności doradców i konsultantów).

W latach 2003–2007 w Dębowej Górze k. Płocka CWB współorganizowało z PERN Przyjaźń SA coroczne krajowe konferencje techniczne nt. *Zarządzanie ryzykiem w eksploatacji rurociągów*; w tym okresie organizowano też dla PERN stoiska wystawiennicze na targach Nafta i Gaz w Centrum EXPO w Warszawie.

Na zlecenie PARP ze środków Phare 2002 w ramach projektu *Zintegrowany system pośrednictwa pracy, doradztwa zawodowego i gospodarczego w subregionie płockim* utworzono kolejnych pięć Centrów Informacji: w Bulkowie, Nowym Duninowie, Słupnie, Staroźrebach i Wyszogrodzie.

W 2005 r. realizowano projekt HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point), dotyczący systemu zarządzania bezpieczeństwem zdrowotnym żywności w firmach funkcjonujących na jednolitym rynku Unii Europejskiej. Projektem objęto 45 firm. W czerwcu tegoż roku współorganizowano razem z Wojewódzkim Urzędem Pracy, Powiatowym Urzędem Pracy, ZUS i Urzędem Skarbowym — Płockie Targi Pracy.

Od października 2005 r. do listopada 2006 r. realizowano projekt *Techniki Doskonalenia Umysłu*, obejmującego naukę szybkiego czytania, pracę z dużą ilością informacji, trening pamięci i indywidualne wzorce myślenia. Temat w całości sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004–2006, Priorytetu 2 — Wzmocnienie zasobów ludzkich w regionach. W projekcie uczestniczyło 95 osób.

Od listopada 2005 r. do września 2006 r. wdrażano założenia projektu *Miejsca pracy w sektorze kultury*, w ramach którego przeprowadzono organizację szkoleń profilowanych i doradztwo biznesowe dla osób zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej w sektorze kultury.

Od marca 2006 r. do kwietnia 2007 r. wraz ze stowarzyszeniem Płockie Towarzystwo Wspierania Aktywności Lokalnej Juventa wdrażano projekt *Komunikacja i współpraca kluczem do sukcesu zawodowego w sytuacjach zmian*. Przeprowadzono szkolenia z zakresu komunikacji, współpracy, negocjacji, budowania zespołu, wiedzy dotyczącej motywowania siebie i innych do efektywnej aktywności zawodowej, właściwego i szybkiego reagowania na zachodzące zmiany. W projekcie wzięło udział 60 osób.

W działalności Centrum Wspierania Biznesu ważną rolę odgrywają specjaliści w problematyce inwestycyjno-budowlanej, którzy w ramach współpracy opracowują

biznes plany oraz wnioski o dofinansowanie, stąd jednostka ta współpracuje z branżowymi stowarzyszeniami naukowo-technicznymi NOT oraz członkami Izby Inżynierów Budownictwa.

CWB brało udział w projektach finansowanych przez rządy: Danii, Niemiec, Szwecji i USA, wspierających innowacyjność i konkurencyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw. Wszystkie projekty zostały wysoko ocenione przez krajowych ekspertów, przedstawicieli Unii Europejskiej i zachodnioeuropejskich ekspertów. Stowarzyszenie to jest prawdziwą europejską lokomotywą postępu w regionie płockim oraz na północnym Mazowszu, współpracuje z wieloma instytucjami publicznymi, naukowymi i zagranicznymi.

Stowarzyszenie Wolna Przedsiębiorczość brało udział poprzez prezesa Eryka Smulewicza w pracach *Komitetu Sterującego* — organu konsultacyjno-doradczego dla Zarządu Województwa Mazowieckiego oraz w pracach *Forum dla Płocka* — inicjatywy podjętej wspólnie przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), Urząd Miasta Płocka oraz PKN Orlen, która ma na celu uspołecznić proces zarządzania miastem.

W miesięcznikach „Mazowiecka Gospodarka” i „Innowacje” prezes CWB Eryk Smulewicz opublikował kilkanaście artykułów. Eryk Smulewicz w 2004 r. za umiejętne łączenie działalności gospodarczej oraz społecznej (w tym na polu integracji europejskiej Polski, w szczególności w okresie przedakcesyjnym) został *Laureatem Eurokonkursu Amico Europae A.D. 2004 — Przyjaciół Europy*. W 2006 r. uzyskał mandat radnego miasta Płocka, natomiast w listopadzie 2007 r. został senatorem RP. Obecnie funkcję prezesa Stowarzyszenia pełni Wiktor Ząbkiewicz (były kierownik Działu Przygotowania Produkcji w PBP Petrobudowa oraz długoletni działacz PZITB i NOT).

KLUB KAPITAŁU PŁOCKIEGO

W dniu 13 października 1993 r. zostało powołane Stowarzyszenie Klub Kapitału Płockiego. Cele Stowarzyszenia to m.in.: *popieranie rozwoju gospodarki polskiej ze szczególnym uwzględnieniem zasad gospodarki rynkowej; inspirowanie i wspomaganie organizacji oraz działań społecznych, zawodowych i politycznych propagujących idee gospodarki rynkowej; zapewnienie zrzeszonym pomocy w działalności gospodarczej; utrwalanie więzi środowiskowej; reprezentowanie interesów członków i utrzymanie kontaktów z organami administracji, samorządu terytorialnego i zawodowego oraz organizacjami działającymi w sferze gospodarczej, politycznej i naukowej; propagowanie zasad etyki dobrego kupca i przedsiębiorcy.*

Założycielami byli: Jerzy Stachurski (Argentum), Henryk Krupiński (Krupiński), Jerzy Łukasz Franczak (BFG), Longin Henryk Olszewski (Beton-Stal), Andrzej Bieliciki (Ajmex), Marek Brzozowski (Optimus-Wektra), Krzysztof Sulkowski (Soft-Hard), Wojciech Pięta (Marter), Bogdan Pocięj (Wektra), Andrzej Melkowski (Zakłady Spożywcze AGA), Grzegorz Kęsicki (Pel-Bud), Kazimierz Tadeusz Mosiński (Kancelaria Prawnicza), Krzysztof Sobaszek (Hydropol Gostynin), Wojciech Dąbkowski, Bogdan

Grabowiec (Cover), Grzegorz Drozdowski, Cezary Włodzimierz Humański (prezydent Kutna), Sylwester Pawlak, Wojciech Cholewiński, Andrzej Aleksander Zajdel (Przedsiębiorstwo Ubezpieczeniowe Polonia). Funkcję tymczasowego prezesa objął Jerzy Stachurski. W dniu 5 grudnia 1995 r. powołano w głosowaniu tajnym władze Klubu: Jerzy Stachurski — prezes Zarządu; Andrzej Bielicki — wiceprezes Zarządu; Andrzej Melkowski — członek Zarządu; Krzysztof Sobaszek — członek Zarządu. Kapituła: Marek Brzozowski, Bogdan Pocięj i Dariusz Czupryński. Konwent: Henryk Krupiński, Jerzy Franczak i Wojciech Pięta. W okresie późniejszym do Stowarzyszenia przystąpili: Kazimierz Badowski (Labor), Marek Bujalski (MB Tayger), Dariusz Czupryński (Przedsiębiorstwo Automatyki Komunalnej), Tomasz Dąbrowski (GEO-DEZJA Biuro Pomiarów i Map), Waldemar Kuciapski (Ragost), Krzysztof Laskowski (Labor), Ryszard Prager (Prager & Grupa), Wanda Rembielińska (Polpain-Wanda), Piotr Rembieliński (Polpain-Wanda), Zbigniew Rola (Izotechnik), Krzysztof Starzyński (Starex), Zbigniew Styczeń (Starex), Wojciech Woliński (Kod). Funkcję dyrektora Biura objął Dariusz Grębosz. Począwszy od 1999 r. funkcję dyrektora Biura Płockiego Klubu Kapitałowego pełnił Eryk Smulewicz. W 2005 r. Klub zawiesił działalność.

PŁOCKI KLUB BIZNESU ZACHÓD-WSCHÓD

W celu zbliżenia problematyki naukowego zarządzania w budownictwie z rozwiązaniami praktyki w przedsiębiorstwach i spółkach prawa handlowego w Polsce oraz dla propagowania tych rozwiązań na terenie Białorusi członkowie Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki TNP rozpoczęli w 1992 r. tworzenie stowarzyszenia pod nazwą Płocki Klub Biznesu Zachód-Wschód. Ważnym kierunkiem strategii Klubu były działania na rzecz odzyskiwania rynku wschodniego przez polskie przedsiębiorstwa i spółki. Z inicjatywy tejże Sekcji pomiędzy Przedsiębiorstwem Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa w Płocku a Białoruskim Budowlanym Trestem nr 8 w Brześciu nad Bugiem nawiązano współpracę w dziedzinie systemowego zarządzania oraz problematyki restrukturyzacji dużego przedsiębiorstwa budowlanego. W dniu 15 września 1992 r. zorganizowano w Brześciu Sympozjum Gospodarcze pt. *Okrągły stół współpracy budowlanego biznesu polsko-białoruskiego*. Organizatorzy Klubu Biznesu i równocześnie członkowie Sekcji opracowali trzy referaty na sympozjum.

W dniu 9 lipca 1994 r. oficjalnie powołano stowarzyszenie zwykłe pn. Płocki Klub Biznesu Zachód-Wschód. Prezydium Zarządu Klubu w latach 1994–2000 funkcjonowało w składzie: Włodzimierz Serafimowicz — przewodniczący; Wiesław Pomorski — wiceprzewodniczący; Michał Mirosław Kowalczyk — wiceprzewodniczący; Seweryn Wrzał-Kosowski — sekretarz; Eugeniusz Kazimierczuk — członek; Krzysztof Sebastianowicz — członek; Jan Bałamut — członek. W cyklu kwartalnym płocka informacyjno-handlowa firma Weser (Włodzimierz i Ewa Serafimowiczowie) wraz z brzeską budowlano-marketingową firmą Brest-Optim, Wydziałem Budownictwa Politechniki Brzeskiej oraz w okresie późniejszym z Płockim Klubem Biznesu Zachód-Wschód zorganizowali w Brześciu — 14 międzynarodowych sympozjów biznesu pt. *Współ-*

praca gospodarcza *Wschód-Zachód* oraz kilkakrotnie Targi Brzeskie (równocześnie z sympozjum — wspólnie z partnerami z Białej Podlaskiej, Siedlec i Brześcia). Funkcje przewodniczących komitetu organizacyjnego tych sympozjów pełnili: Włodzimierz Serafimowicz (Polska) i doc. dr hab. Anatol Koczurko (Białoruś), zaś sekretarzem organizacyjnym sympozjów był Ilia Korol (Białoruś). Początkowo wiodącą była problematyka współpracy firm budowlanych oraz producentów materiałów budowlanych i urzędów instalacyjnych, która następnie przekształciła się we współpracę we wszystkich branżach. Sympozja te odbywały się pod patronatem Wojewody Płockiego Jerzego Wawaszczaka i Gubernatora Brzeskiego oraz ministrów budownictwa Polski i Białorusi, przy akceptacji polskiego Ministerstwa Współpracy z Zagranicą. Ostatnie czternaste sympozjum gospodarcze odbyło się 24–25 listopada 1996 r. W kolejnych spotkaniach biznesowych poza polskimi, białoruskimi, ukraińskimi i rosyjskimi menadżerami i dyrektorami przedsiębiorstw państwowych brali udział przedstawiciele życia gospodarczego Europy Zachodniej, USA i Azji (średnio przyjeżdżało po około 50 uczestników).

W kwartalniku Towarzystwa Naukowego Płockiego „Notatki Płockie” ukazały się artykuły pt.: *Brześć nad Bugiem — wrota dla współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej między Mazowszem i Podlasiem a Polesiem* (1994, nr 4/161); *Płocczanie na II Międzynarodowym Sympozjum Biznesu Budowlanego w Brześciu nad Bugiem*, 19–20 stycznia 1993 r. (1993, nr 1/154); *III Płocko-Brzeskie Sympozjum Biznesu w Brześciu nad Bugiem*, 18–19 maja 1993 r., (1993, nr 2/155).

W ramach współpracy Płocka, Siedlec i Brześcia n. Bugiem — Włodzimierz Serafimowicz (Płock) i Edward Kroll (Siedlce) oraz Anatol Koczurko i Ilia Korol (z Brześcia) opracowali analogiczne merytorycznie dwa referaty na dwie konferencje międzynarodowe:

- *Brześć nad Bugiem — brama na Wschód dla współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej* (Konferencja PHARE i Funduszu KNOW-HOW, zorganizowana 19–29 maja 1995 r. w Nidzicy k. Olsztyna pt. *Współpraca miast bliźniaczych*);
- *Brześć nad Bugiem — bramą między Zachodem i Wschodem we współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej* (wstępne próby organizacji działań) — Konferencja Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach i Instytutu Pedagogicznego im. A. Puszkina w Brześciu, zorganizowana 15–16 czerwca 1995 r. w Siedlcach pt. *Miasta przygraniczne Polski i Białorusi w warunkach liberalizacji i rozwoju demokracji*.

Należy zaznaczyć, że płockie i krajowe mass media często zamieszczały informacje z międzynarodowych spotkań biznesowych w Brześciu i traktowano je jako właściwy kierunek oddolnego działania polskiej strony — w tym przypadku ze średniej wielkości miasta, jakim jest Płock. W dniu 30 listopada 2000 r. na spotkaniu z delegacją Obwodu Smoleńskiego w siedzibie Delegatury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Płocku Włodzimierz Serafimowicz omówił polską problematykę współpracy gospodarczej ze Wschodem w aspekcie doświadczeń Płockiego Klubu Biznesu Zachód-Wschód w latach 1992–1996.

Z dniem 15 grudnia 2000 r. nastąpiła zmiana przewodniczącego i prezydium Klubu: Eryk Smulewicz — przewodniczący; Włodzimierz Serafimowicz — wiceprzewodniczący; Wiesław Pomorski — wiceprzewodniczący; Michał Mirosław Kowalczyk — sekretarz; dr inż. Jacek Brzeski — członek; Waldemar Wyrzykowski — członek; Andrzej Zajdel — członek; Franciszek Jaszczak — członek.

Płocki Klub Biznesu Zachód-Wschód uczestniczył 27 marca 2001 r. w zorganizowaniu w siedzibie Centrum Wspierania Biznesu spotkania płockich firm z delegacją gospodarczą miasta Bielce w Mołdawii, natomiast w dniu 14 grudnia 2001 r. Klub współuczestniczył w organizacji Forum Gospodarczego Polska–Ukraina. Pod nowym kierownictwem Klub skoncentrował się na problematyce wejścia Polski do Unii Europejskiej i zasad funkcjonowania w UE. Nawiązano bliską współpracę z Centrum Wspierania Biznesu w Płocku, którego ważnym kierunkiem działań było przygotowanie płockich firm do wejścia na rynek Unii Europejskiej. Zorganizowano wspólnie kilka seminariów dla kierownictwa płockich spółek biznesowych na temat Unii Europejskiej oraz możliwości uzyskania finansowego wsparcia w rozwoju firm. W grudniowym miesięczniku „Mazowiecka Gospodarka” przewodniczący Klubu Eryk Smulewicz opublikował artykuł pt. *Jak poprawić konkurencyjność MŚP z funduszy UE* (2000, nr 11–12). W 2003 r. Klub przestał funkcjonować.

6. STOWARZYSZENIA PROMUJĄCE ZABYTKI PŁOCKA I ROZWÓJ MIASTA

POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZE (PTTK) — ODDZIAŁ MIEJSKI

Tradycje Oddziału Miejskiego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Płocku sięgają początków Towarzystwa Naukowego Płockiego, tj. 1820 r.. Oficjalnie Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Płocku został założony w 1933 r. Po II wojnie światowej ruch turystyczno-krajoznawczy ponownie stosunkowo szybko się odrodził. Płoccy przewodnicy przez ponad pół wieku zapoznawali mieszkańców miasta i przyjezdnych z zabytkami Płocka i nowymi dzielnicami. Należy przypomnieć, że większość obecnych płocczan to ludność napływowa, stąd wędrówki po Starym Mieście cieszyły się popularnością nie tylko wśród wycieczkowiczów z kraju i zagranicy.

O aktywności ruchu turystycznego w Płocku świadczą następujące dane dotyczące liczby grup zwiedzających: w 1989 r. — 800; w 1991 r. — 171; w 1997 r. — 213 (ok. 9 tys. uczestników); w 2002 r. — 123 (ok. 5 tys. uczestników). Można zauważyć, że masowy ruch wycieczkowy obecnie jest zastępowany zwiedzaniem indywidualnym, który wymusza opracowywanie nowych wydawnictw o mieście i jego zabytkach.

Funkcję prezesów Oddziału Miejskiego PTTK pełnili kolejno: Tadeusz Borkowski (1947–1948); Jan Mozyrko (1949–1950); Stanisław Dąbrowski (1951–1952); Zygmunt

Ozimekiewicz (1952–1953); Kazimierz Burzyński (1953–1956); Mieczysław Sobociński (1956–1962); Tadeusz Kowalewski (1962–1974); Władysław Krysiak (1974–1976); Jan Żebrowski (1976–1980); Zbigniew Dominik (1980–1984); Marian Nowak (1985–2005); Jan Natkowski (od 2005). Autorem najpopularniejszego po II wojnie światowej opracowania dla turystów był prezes OM PTTK Tadeusz Kowalewski, którego *Płock — przewodnik* był wznawiany wielokrotnie.

TOWARZYSTWO OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Towarzystwo Opieki nad Zabytkami zostało powołane przez działaczy próbujących wpłynąć na decydentów, aby przeznaczano w regionie płockim więcej środków finansowych na remonty i modernizacje obiektów zabytkowych oraz w celu propagowania w społeczeństwie znaczenia kulturowego rodzimych zabytków i postaw opieki nad zabytkami. Pierwszym prezesem Towarzystwa został Marian Sołtysiak (były dyrektor Muzeum Mazowieckiego w Płocku), po nim funkcję tę piastował Tadeusz Osinowski (od 1998-2002 r.). W skład Prezydium Zarządu Towarzystwa w latach 2002–2005 wchodziło: prof. dr hab. Grzegorz Pawlicki — prezes; dr inż. Tadeusz Kulas — wiceprezes; dr hab. Anna Marianna Stogowska — sekretarz. Obecnie Towarzystwem kierują: prof. dr hab. Anna Marianna Stogowska — prezes i dr inż. Tadeusz Kulas — sekretarz.

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ PŁOCKA

Zgodnie ze Statutem Towarzystwa Przyjaciół Płocka celem Towarzystwa jest promocja i wszechstronny rozwój Płocka i regionu poprzez: *inicjowanie, prowadzenie i popieranie wszelkiej działalności w zakresie rozwoju społecznego, gospodarczego, kulturalnego, oświatowego i naukowego; upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o wszystkich przejawach życia społecznego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego; współdziałanie przy aktywizacji gospodarczej miasta oraz współpraca na tym odcinku ze wszystkimi zainteresowanymi organizacjami i instytucjami; prowadzenie własnych prac badawczych nad przeszłością i stanem obecnym miasta; rozwijanie wśród społeczeństwa poszanowania dla zabytków i pamiątek oraz zachęcanie do ich gromadzenia i zabezpieczenia.*

Pierwsze kierownictwo Zarządu Towarzystwa działało w składzie: Kazimierz Badowski — prezes, prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa — wiceprezes, Andrzej Zajdel — wiceprezes. Obecnie nowemu Zarządowi Towarzystwa przewodniczy Andrzej Zajdel, a w składzie Prezydium Zarządu funkcjonują: prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa — wiceprezes, Mieczysław Kamiński — wiceprezes, Jan Milner — skarbnik, Janina Sobótka-Skiba — sekretarz. Członkami Zarządu są: dr inż. Jerzy Wawszczak, Wiktor Guzek, Kazimierz Badowski, Henryk Janczewski i Tadeusz Zaremba. Komisja Rewizyjna: Kazimierz Pręgoski (przewodniczący), Hanna Witt-Paszta i Aleksander Niweliński. Sąd Koleżeński: Maria Świecka (przewodnicząca), Andrzej Mejer i Krystyna Badowska.

7. INNE STOWARZYSZENIA

SPOŁECZNY KOMITET BUDOWY MOSTU RATUNEK DLA PŁOCKA

W dniu 6 grudnia 1991 r. na spotkaniu z Wojewodą Płockim dr. inż. Jerzym Wawszczakiem, przewodniczącym Rady Miasta Płocka Tadeuszem M. Taworskim (dyrektor ZOO w Płocku) i wiceprezydentem m. Płocka Mieczysławem Kijkim — dotyczącym fatalnej sytuacji w płockiej infrastrukturze komunikacyjnej i złego stanu jedynego przez Wisłę mostu, zawiązała się grupa kilkunastu osób w celu oddolnego wsparcia władz wojewódzkich i miejskich w wystąpieniach o publiczne środki finansowe. Powołano Komitet Społeczny pod nazwą Ratunek dla Płocka. W gronie założycielskim poza wymienionymi znaleźli się: Wiesław Kossakowski — przewodniczący Polskiej Partii Zielonych, radny Rady Miejskiej w Płocku (później poseł na Sejm RP); Marian Kurzawa — dyrektor NBP Oddział w Płocku; Zbigniew Michalski — dyrektor Wojewódzkiego Biura Projektów MAPRO w Płocku; dr Wiesław Koński — sekretarz generalny TNP, redaktor naczelny kwartalnika „Notatki Płockie”; płk Marian Leś — dyrektor Zarządu Wojewódzkiego Ligi Obrony Kraju w Płocku; ppłk Jan Siodłak — szef Miejskiego Inspektoratu Obrony Cywilnej w Płocku; płk Józef Pasternak — starszy inspektor PSOZ (wcześniej wykładowca w Filii PW w Płocku); Franciszek Jaszczak — dyrektor Zakładu Usług Ekologicznych Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska w Płocku, radny Rady Miejskiej w Płocku (były dyrektor Technikum Budowlanego w Płocku Białej); Henryk Lamparski — z-ca dyrektora Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku, radny Rady Miejskiej w Płocku; Mariola Leszczyńska — dyrektor TZWP w Płocku; Piotr Malinowski — z-ca dyrektora ds. technicznych Biura Techniki Komunalnej w Płocku, radny Rady Miejskiej w Płocku; Barbara Załęska — radca prawny; Dariusz Reczek — redaktor „Kuriera Mazowieckiego”; Franciszek Rytwiński — projektant WBP w Płocku; Andrzej Borysiuk — starszy specjalista PPRM w Płocku; Zdzisław Osieglowski — nauczyciel Szkoły Podstawowej nr 10; Jan Korzeniowski — emeryt, były pracownik MZRiP; Józef Pajewski — nauczyciel, specjalista drogowo-mostowy; Paweł Mieszkowicz — członek Polskiej Partii Zielonych. Przewodniczącym Komitetu Ratunek dla Płocka został wybrany przez aklamację mgr inż. komunikacji Józef Pajewski, główny inicjator powołania tego stowarzyszenia oraz autor kilku publicznych wystąpień do władz państwowych i społeczeństwa na temat paraliżu komunikacyjnego Płocka oraz zagrożenia dla jego rozwoju, jeżeli nie nastąpi radykalna przebudowa ciągów komunikacyjnych w mieście i w regionie. Członkowie Społecznego Komitetu spotykali się systematycznie na roboczych spotkaniach na terenie ZOO.

W terminie późniejszym do Komitetu Założycielskiego dokoptowano: Waldemara Pawlaka — posła na Sejm RP (później premiera RP); Adama Struzika — senatora (później marszałka Senatu RP, marszałka województwa mazowieckiego); Jakuba L. Chmielewskiego — przewodniczącego Sejmiku Samorządowego Województwa Płockiego; Krzysztofa Szymańskiego — wicewojewodę, posła na Sejm RP; Konrada Jaskółę — prezesa Petrochemii Płock SA; Henryka Janczewskiego — dyrektora PERN Przyjaźń; Da-

riusza Poppe — dyrektora Zakładu Energetycznego w Płocku; Włodzimierza Szafrąńskiego — prawnika; Andrzeja Żaglewskiego — byłego wiceprezydenta m. Płocka.

W kilkanaście miesięcy później (28 I 1993) nastąpiło prawomocne ukonstytuowanie się stowarzyszenia Społeczny Komitet Remontu Mostu Ratunek dla Płocka. Prezydium Zarządu Komitetu pracowało w składzie: Józef Pajewski (przewodniczący w latach 1993–1994), Jan Siodłak (przewodniczący w latach 1994–2007), Tadeusz M. Taworski (wiceprzewodniczący), Franciszek Jaszczak (wiceprzewodniczący — odpowiedzialny za finansowanie). Stowarzyszenie zebrało około 6,5 mld starych zł i wystąpiło wspólnie z Wojewodą do Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych o przydział środków z budżetu państwa na rozpoczęcie remontu mostu. Warunkiem otrzymania środków była realizacja w cyklu jednorocznym. W efekcie modernizację i remont mostu wykonano w okresie od 1 kwietnia do 11 listopada 1994 r. (bez odbioru końcowego dopuszczono most do próbnej eksploatacji przed zbliżającą się zimą). Po wykonaniu remontu mostu stowarzyszenie zajęło się nowym, jeszcze ambitniejszym tematem, którym stała się II przeprawa mostowa przez Wisłę. Bez drugiego mostu Płock stawał się miastem mniej atrakcyjnym dla inwestorów. Następnie Stowarzyszenie przekształciło się w Społeczny Komitet Budowy Mostu Ratunek dla Płocka i rozpoczęło współpracę z Wojewódzką Dyrekcją Dróg Miejskich, którą Wojewoda Płocki upoważnił do realizacji prac przedinwestycyjnych drugiego mostu przez Wisłę. W celu uzyskania Warunków Zabudowy i Zagospodarowania Terenu dla II przeprawy mostowej WDDM zleciła w oparciu o środki finansowe Komitetu Ratunek dla Płocka wykonanie opracowania pt. *Ocena oddziaływania II przeprawy mostowej w Płocku na środowisko*. Przy aprobacie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej Zbigniewa Liberadzkiego i Wojewody Płockiego Krzysztofa Kołacha Komitet spisał czterostronne porozumienie o współpracy z: Generalną Dyrekcją Dróg Publicznych w Warszawie, Urzędem Miasta Płocka i Związkiem Mostowców Rzeczypospolitej Polskiej (wówczas z siedzibą w Poznaniu). Na mocy tego porozumienia Komitet zobowiązał się do finansowania prac procesu przedinwestycyjnego i zlecił wykonanie: opinii uproszczonej koncepcji płockiego węzła drogowo-kolejowego; studium hydrologicznego; projektu prac geologicznych do koncepcji technicznej mostu; studium lokalizacyjnego dla II przeprawy mostowej przez Wisłę w Płocku pomiędzy ulicą Dobrzykowską a ulicą Wyszogrodzką; podkładów geodezyjnych dla pasa komunikacyjnego projektowanych przepraw przez Wisłę w Płocku oraz zobowiązało się do sfinansowania konkursu na projektowanie koncepcyjnego mostu.

Komitet aktywnie funkcjonował aż do 10 października 2007 r., gdy w wyniku zakończenia podstawowych robót dróg dojazdowych do II przeprawy mostowej przez Wisłę, nastąpiło oficjalne przekazanie mostu do użytku.

STOWARZYSZENIE PŁOCKICH NAFTOWCÓW

W dniu 2 grudnia 1994 r. w Ciechocinku na spotkaniu zorganizowanym przez prezesa Zarządu Petrochemii Płock SA Konrada Jaskółę z okazji 30-lecia uruchomienia produkcji Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku podjęto decyzję utworzenia Towarzystwa Przyjaciół Petrochemii Płock SA. W spotkaniu założycielskim uczestniczyło 16 przedstawicieli byłego kierownictwa MZRiP i ówczesnych przedstawicieli Spółki Akcyjnej Petrochemia Płock, tj.: Kazimierz Klęk, Andrzej Woroniecki, Jerzy Galaszewski, Maciej Górzyński, Mieczysław Stegenta, Władysław Karkoszka, Jan Szypryt, Aleksander Puchowicz, Janusz Trzaska, Czesław Dolasiński, Włodzimierz Derecki, Henryk Kolbicz, Władysław Wawak, Andrzej Dankowski, Zdzisław Nycz i Wiesław Kolsut. Z tego grona wybrano Komitet założycielski Towarzystwa w osobach: Zdzisław Nycz, Władysław Wawak, Jerzy Galaszewski, Czesław Dolasiński i Jan Szypryt, który został zobowiązany do opracowania statutu oraz doprowadzenia do rejestracji stowarzyszenia w Rejestrze Sądowym.

Rejestracja Towarzystwa w Krajowym Rejestrze Sądowym Stowarzyszeń nastąpiła 30 maja 1995 r. Zgodnie z paragrafem 4 Statutu celem Stowarzyszenia Towarzystwa Przyjaciół Petrochemii Płock SA jest:

- popularyzacja osiągnięć i zamierzeń Petrochemii Płock SA;*
- współtworzenie sprzyjającego klimatu rozwoju krajowego przemysłu petrochemicznego;*
- popularyzowanie działalności i zamierzeń Petrochemii w zakresie ochrony środowiska;*
- propagowanie inicjatyw zmierzających do powstania i rozwoju małych przedsiębiorstw pracujących na bazie produktów Petrochemii Płock SA i województwa;*
- przekazywanie Zarządowi Petrochemii Płock SA opinii i odczuć różnych środowisk na temat jej działalności, a także wpływu na życie miasta i województwa;*
- tworzenie i kultywowanie tradycji więzi między byłą a obecną kadrą kierowniczą Petrochemii Płock SA.*

Na III Walnym Zwyczajnym Zgromadzeniu Członków STP Petrochemii Płock SA w dniach 15–16 września 2001 r. w Dębnie Polskim przyjęto nowy statut oraz nową nazwę Stowarzyszenia — Stowarzyszenie Płockich Naftowców. Zarejestrowanie Stowarzyszenia Płockich Naftowców w KSR nastąpiło 16 września 2001 r.

Ustalono, że celem Stowarzyszenia będzie:

- popularyzacja osiągnięć i rozwoju firm Grupy PKN Orlen SA oraz krajowej branży naftowej;*
- tworzenie społecznego poparcia dla dynamicznego rozwoju krajowego przemysłu rafineryjnego i petrochemicznego;*
- kultywowanie tradycji i historii płockiego środowiska naftowego.*

Ważniejsze wydarzenia z historii Stowarzyszenia

- 13 X 1995 — sympozjum nt. *Wkład chemii w rozwój województwa płockiego;*
- 18 IV 1998 — spotkanie z byłymi ministrami i wiceministrami resortu chemii wraz z dyskusją o perspektywach rozwoju przedsiębiorstwa;

- ❑ 20 VI 1998 — II Walne Zwyczajne Zebranie Stowarzyszenia w Soczewce jako podsumowanie trzyletniej działalności (okazyjne wydawnictwo pt. *Petrochemia na poważnie i na wesoło*);
- ❑ 1999 rok — cykl wywiadów w telewizji Szel-sat nt. historii MZRIp i perspektyw Petrochemii Płock SA;
- ❑ 7 X 1999 — seminarium pt. *Wizja Petrochemii Płock SA po 2000 roku*;
- ❑ 16 XII 1999 — wydanie drukiem *40-tu najważniejszych wydarzeń w 40-letniej historii Zakładu*;
- ❑ 15–16 IX 2001 — III Walne Zwyczajne Zebranie TPPP w Dębie Polskim (zmiana nazwy Stowarzyszenia);
- ❑ 10 VI 2003 — wydanie wkładki do „Gazety Wyborczej” i „Orlen Expressu” pt. *150 lat polskiego przemysłu naftowego*;
- ❑ 12–13 VI 2003 — współudział w organizacji sympozjum nt. *150 lat polskiego przemysłu naftowego* i wygłoszenie referatu;
- ❑ 4–8 X 2003 — wycieczka członków SNP na Ukrainę szlakiem Ignacego Łukasiewicza (Bóbrka–Borysław–Lwów);
- ❑ 6 VI 2004 — IV Walne Zwyczajne Zebranie Członków SPN (wręczenie członkom i gościom nowego wydawnictwa SPN pt. *40 lat produkcji rafineryjnej i petrochemicznej w Płocku*);
- ❑ na początku 2005 r. — w wyniku koleżeńskej współpracy przedstawiciele Prezydenta Miasta Płocka, PKN Orlen, Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego w Płocku oraz SNP utworzono komitet roboczy w sprawie budowy pomnika Ignacego Łukasiewicza w składzie: Ewa Adasiewicz (dyrektor Wydziału Oświaty, Kultury i Sportu Urzędu Miasta Płock), Eugeniusz Korsak (z-ca dyrektora Biura Inwestycji Majątkowych — generalny projektant w PKN Orlen, SITPChem, SNP), Władysław Wawak (SNP) i Katarzyna Kusy-Brygier (kierownik działu sponsoringu PKN Orlen). Pomysłodawcą budowy pomnika był Włodzimierz Derecki, członek SNP, były z-ca dyrektora ds. generalnego wykonawstwa PBP Petrobudowa i dyrektor inwestycji w MZRIp;
- ❑ 29 VI 2005 — z okazji 150-lecia przemysłu naftowego w Polsce i 10-lecia Stowarzyszenia Płockich Naftowców wręczono członkom SNP i gościom *Kronikę Stowarzyszenia Naftowców Płockich (1995–2005)* oraz znaczek z logo Stowarzyszenia;
- ❑ w dniach 10–11 VI 2006 — na dorocznym spotkaniu SNP w Lucieniu wygłoszone zostały dwa referaty członków Zarządu PKN Orlen. Referat nt. pozycji i systemów oceny PKN Orlen SA w światowej branży chemicznej wygłosił zca generalnego dyrektora PKN Orlen SA i wiceprezes SNP Czesław Bugaj, natomiast referat nt. starań i efektów zakupu większościowego pakietu akcji Rafinerii w Możejkach na Litwie zaprezentował wiceprezes Zarządu ds. inwestycji kapitałowych PKN Orlen Cezary Smorszczewski;
- ❑ w III kw. 2006 r. — Stowarzyszenia SNP i SITPChem. wydały album autorstwa Aleksandra Puchowicza (pod redakcją Eugeniusza Korsaka) pt. *Fenomen petrochemii w Płocku i na świecie* (sponsorzy: PKN Orlen i firmy współpracujące);

- ❑ 1 VI 2007 — w uroczystości odsłonięcia pomnika Ignacego Łukasiewicza uczestniczyli: Wojciech Jasiński (minister Skarbu), Mirosław Milewski (prezydent m. Płocka), Piotr Kownacki (prezes Zarządu PKN Orlen), przedstawiciele Zarządów SNP, SITPChem i SITNiG oraz członkowie kadry kierowniczej PKN Orlen i wielu mieszkańców miasta;
- ❑ 30 VI 2007 — V Walne Zwyczajne Zebranie Członków SPN, na którym, po wysłuchaniu sprawozdania Zarządu za IV kadencję i sprawozdania Komisji rewizyjnej oraz udzieleniu absolutorium przez zebranych, przyjęto uchwałę programową i dokonano wyboru nowych władz Stowarzyszenia;
- ❑ 12 VII 2007 — powołanie Sekcji Historycznej Stowarzyszenia dla dokumentowania i kultywowania tradycji i historii powstania płockiego Kombinat.

Władze Stowarzyszenia w kolejnych kadencjach

I kadencja (2 XII 1994–20 VI 1998): prezes — Zdzisław Nycz, wiceprezes — Władysław Wawak, sekretarz — Maciej Górzyński, skarbnik — Jerzy Galaszewski, członek Zarządu — Czesław Dolasiński; Komisja Rewizyjna — Jan Szypryt, Władysław Karkoszka, Andrzej Dankowski.

II kadencja (20 VI 1998–15 IX 2001): prezes — Zdzisław Nycz, wiceprezes — Władysław Wawak, sekretarz — Maciej Górzyński, skarbnik — Jerzy Galaszewski, członek Zarządu — Czesław Dolasiński; Komisja Rewizyjna — Jan Szypryt, Andrzej Dankowski, Henryk Rybak.

III kadencja (15 IX 2001–VI 2004): prezes — Władysław Wawak, wiceprezes — Zdzisław Nycz, sekretarz — Maciej Górzyński, skarbnik — Jerzy Galaszewski, członkowie Zarządu — Andrzej Dankowski, Kazimierz Klęk, Eugeniusz Korsak; Komisja Rewizyjna — Henryk Rybak, Włodzimierz Derecki, Stanisław Gralak.

IV kadencja (15 IX 2001–6 VI 2004): prezes — Eugeniusz Korsak, wiceprezes — Czesław Bugaj, sekretarz — Andrzej Dankowski, skarbnik — Włodzimierz Derecki; członkowie Zarządu — Kazimierz Klęk, Zdzisław Nycz, Władysław Wawak; Komisja Rewizyjna — Henryk Rybak, Stanisław Gralak, Maciej Górzyński.

V kadencja (od 30 VI 2007): prezes — Krystian Pater, wiceprezes — Władysław Wawak, skarbnik — Eugeniusz Korsak; członkowie Zarządu — Czesław Bugaj, Kazimierz Klęk; Zdzisław Nycz, Zygfryd Płochocki; Komisja Rewizyjna — Henryk Rybak, Stanisław Gralak, Maciej Górzyński.

Według stanu na koniec 2007 r. członkami SPN byli: Marek Bakuła, Jan Bartuś, Roman Bąk, Zbigniew Belka, Joanna Brudnicka, Czesław Bugaj, Igor Chalupiec, Ryszard Cygan, Andrzej Dankowski, Czesław Dolasiński, Adam Dyląg, Jerzy Galaszewski, Wojciech Gardziński, Stanisław Gontarek, Maciej Górzyński, Stanisław Gralak, Stefan Gurdziński, Wojciech Gurgacz, Konrad Jaskóła, Alicja Kamińska, Władysław Karkoszka, Waldemar Karwacki, Kazimierz Klęk, Wiesław Kołsut, Eugeniusz Korsak, Włodzimierz Kotowski, Ryszard Kościński, Henryk Kozdrowicz, Antoni Lisiewicz, Konstanty Makal, Stanisław Mańka, Mieczysław Mierzejewski, Zdzisław Niecewicz, Ferdynand Niškiewicz, Tadeusz Nowakowski, Marek Mroczkowski, Zdzisław Nycz, Krystian Pa-

ter, Seweryn Petzel, Zygfryd Płochocki, Aleksander Puchowicz, Henryk Rybak, Karol Marek Sęp, Ryszard Siemion, Tadeusz Sokołowski, Jacek Stanik, Tadeusz Stokłosa, Wojciech Swinarski, Grzegorz Szkopek, Mirosław Tyburski, Władysław Wawak, Andrzej Woroniecki, Andrzej Zabielski i Wiesław Żylik.

KLUB PRZYJACIÓŁ PETROBUDOWY I PRZEDSIĘBIORSTW BUDUJĄCYCH PETROCHEMIĘ

Klub utworzono w 2000 r. jako stowarzyszenie sentymentalne w związku z obchodami 40-lecia Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa. Zarząd Klubu stanowią byli dyrektorzy naczelni przedsiębiorstwa i ich zastępcy, funkcję sekretarza — pełni Włodzimierz Serafimowicz. Historia Petrobudowy i jej kadry techniczno-ekonomicznej jest stosunkowo dobrze udokumentowana. O przedsiębiorstwie i jego funkcjonowaniu w różnych obszarach napisano wiele artykułów w czasopismach naukowych oraz w popularnej prasie płockiej i krajowej, opublikowano również szereg referatów w materiałach pokonferencyjnych. Stało się to m.in. bazą wyjściową dla niniejszego opracowania, gdyż w okresie 60-lecia płockiego budownictwa złotą zgłoską zapisały się lata 60., 70. i 80., tj. okres wielkich osiągnięć przedsiębiorstwa, nie tylko w Płocku, lecz również w kraju i za granicą. W tym miejscu, poza nieopublikowanymi opracowaniami pamiątkarskimi, należy wymienić kilkusetstronicową książkę w maszynopisie Witolda Banasiaka pt. *PBP Petrobudowa Płock (1960–1984). Ludzie i ich dzieło*.

8. TOWARZYSTWO NAUKOWE PŁOCKIE A BUDOWNICTWO I ZABYTKI

Podstawowym, choć nieoficjalnym, celem utworzenia w 1820 r. Towarzystwa Naukowego Płockiego było pobudzenie nastrojów patriotycznych w społeczeństwie w okresie braku niepodległości Polski. Od początku swego funkcjonowania w TNP najważniejszym obszarem zainteresowania stały się: tematy historyczne, zbieranie przedmiotów związanych z dziejami regionu oraz opieka nad zabytkami.

Po odzyskaniu niepodległości, w okresie międzywojennym, zainteresowania części członków TNP zostały poszerzone o zagadnienia gospodarcze Płocka, chociażby z tytułu piastowania przez ówczesnego wieloletniego prezesa Towarzystwa (38 lat) Aleksandra Macieszy — funkcji prezydenta miasta. Należy podkreślić, iż Towarzystwo wywarło istotny wpływ na ówczesnych decydentów kraju w sprawie doprowadzenia linii kolejowej do Płocka oraz wybudowania przeprawy mostowej drogowo-kolejowej przez Wisłę.

Powojenny okres działania Towarzystwa Naukowego Płockiego jako regionalnej jednostki naukowej charakteryzuje się stałym poszerzaniem problematyki prac na-

ukowo-badawczych. O ile nadal dominowały zagadnienia humanistyczne (w tym historyczne), to z biegiem lat ważnym obszarem zainteresowań stały się zagadnienia związane z wyjątkowo szybkim rozwojem miasta, tj. m.in. tematy: urbanistyczno-architektoniczne, drogowo-komunikacyjne, inwestycyjno-budowlane, rekonstrukcji i modernizacji zabytków, ekonomiczno-organizacyjne problemy zarządzania procesem inwestycyjnym oraz demograficzno-socjologiczne.

Członkowie TNP, specjalizujący się w wymienionych tematach zgrupowali się w następujących naukowych sekcjach: w Sekcji Architektury i Urbanistyki, Sekcji Systemowej Organizacji Zarządzania, Sekcji Inżynierii Lądowej, Sekcji Technicznej (wcześniejsza nazwa: Sekcja Maszyn Rolniczych i Aparatury Procesowej), Sekcji Zarządzania (wcześniejsza nazwa: Sekcja Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki) i Sekcji Komunikacji i Urbanistyki (wcześniejsza nazwa: Sekcja Rozwoju Systemów Komunikacyjnych), jak również w Sekcji Historycznej, która wspólnie z sekcjami specjalistycznymi opisywała problemy gospodarcze miasta.

Świadectwem aktywności merytorycznej i organizacyjnej tych sekcji są artykuły zamieszczone: w „Notatkach Płockich”; w ogólnokrajowych czasopismach specjalistycznych; w prasie popularnej miejscowej i krajowej; w materiałach konferencyjnych z sesji naukowych płockich, krajowych i zagranicznych; w drukach zwartych oraz w realizowanych i zrealizowanych przewodach doktorskich (w ramach Studium Doktoranckim przy TNP).

W okresie powojennym funkcję prezesów TNP pełnili kolejno: dr Aleksander Maciesza, Bolesław Jędrzejewski, Roman Lutyński, Tadeusz Gierzyński, dr inż. Jakub Chojnacki, a obecnie od 2002 r. — prof. ndzw. dr hab. inż. Zbigniew Kruszewski. Po wyzwoleniu spod niemieckiej okupacji, kiedy liczba członków TNP wynosiła 20 osób, a z przedwojennego Zarządu pozostali tylko dwaj: Aleksander Maciesza i Bolesław Jędrzejewski, rozpoczął się proces zabezpieczenia pozostałego majątku TNP i odbudowania pozycji Towarzystwa. Na pierwszym powojennym Walnym Zgromadzeniu członków TNP w końcu kwietnia 1945 r. ukonstytuował się Zarząd w składzie: Aleksander Maciesza (prezes), Bolesław Jędrzejewski (wiceprezes), Michał Jachnis, Józef Dobaczewski i Ignacy Kurski.

Po śmierci prezesa Macieszy (10 X 1945) nowy Zarząd zaczął funkcjonować w składzie: Bolesław Jędrzejewski (prezes), Czesław Idźkiewicz (wiceprezes), Tomasz Godecki, Józef Dobaczewski. W związku z aresztowaniem pod zarzutem o charakterze politycznym prezesa Jędrzejewskiego powołano nowy Zarząd, który w dniu 7 lutego 1950 r. rozpoczął działalność w składzie: Roman Lutyński (prezes), Czesław Idźkiewicz, ks. Józef Góralski, Tomasz Godecki, Ignacy Kurski. Załamanie się działalności merytorycznej i organizacyjnej TNP oraz spadek liczby członków (od 100 osób w 1949 do 85 — w 1954) nastąpił wskutek nasilania się deformacji stalinowskich.

W 1953 r. po nawiązaniu współpracy z Polską Akademią Nauk — Towarzystwo zaczęło otrzymywać dotacje, które ożywiły jego działalność, m.in. powstał Wydział Badań nad Mazowszem Płockim. W ramach prac badawczych o tematyce regionalnej powołano podległe temu Wydziałowi sekcje naukowe: historyczno-ekonomiczną,

prawniczą, geograficzno-archeologiczną, kultury materialnej, kultury niematerialnej, bibliograficzną, graficzną, przyrodniczą i zagadnień związanych z Wisłą. W związku z planami obchodów 1000-lecia Płocka (i Polski) powołano w 1955 r. Komisję Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka (z przewodniczącym mecenasem Kazimierzem Askanasem). Od 1956 r. rozpoczęto wydawanie popularnonaukowego kwartalnika „Notatki Płockie”.

Kolejny Zarząd TNP ukonstytuował się 5 czerwca 1957 r. w składzie: Tadeusz Gierzyński (prezes), Franciszek Dorobek (wiceprezes), Tadeusz Krzemiński (sekretarz), Mieczysław Sobociński (skarbnik), Piotr Jawtuchowicz (członek), Roman Lutyński (członek), Józef Rytter (członek), Tadeusz Chrostowski (z-ca członka), Krystyna Janowska (z-ca członka). W pierwszej połowie 1968 r. nastąpiły zmiany personalne Zarządu. Pod kierownictwem Tadeusza Gierzyńskiego nowy Zarząd pracował w składzie: dr inż. Jakub Chojnacki, dr Kazimierz Askanas, Franciszek Dorobek, Mieczysław Sobociński, Tadeusz Kowalczyk, Jan Nowak, Jan Wańkiewicz, dr Marian Chudzyński, Wacław Sankowski. Po śmierci prezesa T. Gierzyńskiego od 28 czerwca 1968 r. nowym prezesem TNP został dotychczasowy wiceprezes Jakub Chojnacki (z-ca przewodniczącego Prezydium MRN w Płocku w latach 1961–1973). Do nowego Zarządu weszli: Kazimierz Askanas, Tadeusz Kowalczyk, Franciszek Dorobek, Alfons Żółtowski, Marian Chudzyński, Leopold Grzegorek, Włodzimierz Szafranski, Jan Wańkiewicz. Prezes Jakub Chojnacki pełnił funkcję przewodniczącego TNP do 2002 r. W okresie 34 lat jego prezesowania w kolejnych kadencjach wielokrotnie zmieniał się Zarząd. Najdłużej z dr. Jakubem Chojnackim współpracowali: dr Marian Chudzyński, dr Wiesław Koński i dr Jerzy Stefański. Okresowo członkami jego Zarządu byli: prof. Władysław Kuczyński, prof. Władysław Lenkiewicz, prof. Andrzej Bukowski, Krzysztof Czapliński, Maciej Górzynski, Kazimierz Badowski, Teresa Śmigielska, ks. prof. Wojciech Góralski, Joanna Kaczorowska, Maria Świecka, Czesław Korgul, prof. Janusz Pysiak, Jerzy Obszyński, Robert Grzegorzyczyk, dr inż. Zbigniew Kruszewski i dr n. med. Marek Świtalski. W okresie tym najdłużej funkcję dyrektora biura TNP pełnił Wiesław Kowalski (od 1984 do 2002 r. z krótką przerwą, gdy pełnił funkcję dyrektora MPIK-u). Należy stwierdzić, że okres prezesowania przez Jakuba Chojnackiego zapisał się dużymi osiągnięciami merytorycznymi TNP oraz intensywnym inwestowaniem w siedzibę TNP i Bibliotekę im. Zielińskich oraz w inne obiekty Towarzystwa.

Po powierzeniu dr. Jakubowi Chojnackiemu funkcji Prezesa Honorowego, na Walnym Zgromadzeniu w dniu 25 marca 2002 r., wybrano nowy Zarząd w składzie: dr inż. Zbigniew Kruszewski (prezes), ks. prof. dr hab. Michał Marian Grzybowski (wiceprezes), dr Marian Chudzyński (wiceprezes), dr Wiesław Koński (sekretarz generalny), Jerzy Stefański (skarbnik), prof. dr hab. inż. Daniela Żuk (członek), prof. dr hab. inż. Barbara Pacewska, dr Grzegorz Gołębiowski i Jan Milner. Od 2004 r. TNP jest organizacją pożytku publicznego. Od 5 kwietnia 2006 r. w nowej kadencji 2006–2010 Zarząd TNP pracuje w składzie: prof. ndzw. dr hab. inż. Zbigniew Kruszewski (prezes), ks. prof. dr hab. Michał Marian Grzybowski (wiceprezes — przewodniczący Komisji Badań Naukowych, odpowiedzialny za Bibliotekę im. Zielińskich i Seminarium Doktoranc-

kie), dr Marian Chudzyński (wiceprezes — odpowiedzialny za sprawy organizacyjne oraz Oddziały Zamiejscowe TNP: w Wyszogrodzie, Sierpcu i Łęczycy), dr Wiesław Koński (sekretarz generalny, przewodniczący Komisji Wydawniczej, redaktor naczelny kwartalnika „Notatki Płockie”, odpowiedzialny za sprawy wewnętrzne i prawne), Jan Milner (skarbnik, odpowiedzialny za sprawy finansowe), prof. dr hab. inż. Daniela Żuk (członek — odpowiedzialna za Sekcje Naukowe TNP oraz za konferencje i odczyty naukowe), dr Grzegorz Gołębiowski (członek — odpowiedzialny za współpracę z towarzystwami naukowymi i innymi partnerami społecznymi oraz za wystawy). W skład Komisji Rewizyjnej wchodzi: dr Andrzej Dwojnych (przewodniczący), Teresa Dobrosielska, Rafał Kania, Andrzej Milke i Mariusz Portalski.

Komisja Badań Naukowych funkcjonuje w ramach dziesięciu sekcji (obok nazwiska przewodniczących): Sekcja Filologiczna — Danuta Rychlewska, Sekcja Historyczna — dr Marian Chudzyński, Sekcja Inżynierii Lądowej — prof. ndzw. dr hab. inż. Jacek Kubissa, Sekcja Komunikacji i Urbanistyki — Henryk Lamparski, Sekcja Matematyki i Informatyki — Piotr Szczodrowski, Sekcja Ochrony Środowiska — Władysław Skalny, Sekcja Pedagogiczna — prof. dr hab. Józef Pólturzycki, Sekcja Socjologiczna — dr Anna Schulz, Sekcja Techniczna — dr inż. Henryk Rode, Sekcja Zarządzania — mgr inż. Włodzimierz Serafimowicz. Funkcję przewodniczących Oddziałów Zamiejscowych TNP pełnią: Grzegorz Jachimiak (w Wyszogrodzie), dr Henryka Piekarska (w Sierpcu) i Bolesław Solarski (w Łęczycy). Funkcję kierownika Seminarium Doktoranckiego TNP pełni prof. dr hab. Mirosław Krajewski, natomiast — sekretarza Mariusz Portalski.

Na początku 2007 r. w ramach TNP utworzono Fundację Odnowy Zabytków Płocka im. Bolesława Krzywoustego, którą zarządza prezes dr Dorota Dądzik. W Biurze Zarządu Towarzystwa pracują: Andrzej Kansy (dyrektor), Jadwiga Gałązka (główna księgową), Krystyna Staszewska (kierownik Sekretariatu i Kadr). Kierownictwo Biblioteki im. Zielińskich TNP: Grażyna Szumlicka-Rychlik (dyrektor), Bogumiła Bieniek (kierownik Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów), Beata Jałtuszevska-Ostaszewska (kierownik Działu Udostępnienia Zbiorów), Jarosław Dobiesz (kierownik Magazynów Zbiorów), Maciej Wróbel (kierownik Działu Informacyjno-Promocyjnego), Wanda Kaczanowska (kierownik Działu Zbiorów Specjalnych).

W wyniku wysokiej oceny działalności merytorycznej, popularyzatorskiej i organizacyjnej Towarzystwa Naukowego Płockiego przez Polską Akademię Naukową w dniu 16 października 2007 r. prezes TNP Zbigniew Kruszewski (rektor Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica) został wybrany przewodniczącym Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN. Na koniec 2006 r. TNP liczyło 388 członków zwyczajnych i dziesięciu członków honorowych (prof. dr hab. inż. Marek Dietrich, prof. dr hab. Witold Hensel, prof. dr hab. Witold Karczewski, prof. dr hab. Stefan Krzysztof Kuczyński, prof. dr hab. Andrzej Poppe, prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz, prof. dr hab. Henryk Samsonowicz, prof. dr hab. Witold Stankiewicz, abp prof. dr hab. Stanisław Wielgus i druh Waclaw Milke) oraz jednego członka zbiorowego wspierającego Towarzystwo — Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń SA.

SEKCJA ARCHITEKTURY I URBANISTYKI

Pierwszą sekcją naukową, zajmującą się rozwojem przestrzennym Płocka oraz rozbudową siedziby TNP i Biblioteki im. Zielińskich, była powołana w 1968 r. Sekcja Architektury i Urbanistyki. Funkcję przewodniczącego tej sekcji od początku pełnił architekt Czesław Korgul. W składzie Zarządu Sekcji aktywnie funkcjonowali: Kazimierz Badowski, Ignacy Bładowski, Piotr Malinowski i Rudolf Piechociński. Sekcja społecznie wykonywała m.in. prace dotyczące: nadzoru techniczno-ekonomicznego robót remontowo-budowlanych realizowanych przez TNP; opracowania dokumentacji technicznej adaptacji Domu Pod Opatrznością na potrzeby biblioteki; wykonania zagospodarowania terenu wokół pomnika Władysława Broniewskiego; opracowania projektu modernizacji placu Trzynastu Straconych; opracowania koncepcji wzmocnienia skarpy wiślanej; opracowania programu ratowania zabytków na Starym Mieście. Sekcja ta funkcjonowała do 2000 r.

SEKCJA SYSTEMOWEJ ORGANIZACJI ZARZĄDZANIA

W latach 1973–1986 funkcjonowała Sekcja Systemowej Organizacji Zarządzania, którą efektywnie kierowali Jan Kardasiewicz (przewodniczący) i Barbara Kulpińska (sekretarz Sekcji, specjalista ds. informatyki w ministerstwie budownictwa, później prezes Agencji Piast-Europa w Warszawie). W Zarządzie tej Sekcji aktywnie uczestniczyli: Ryszard Grudziński i Mieczysław Laskowski. Działalność Sekcji opierała się przede wszystkim na pracach zleconych, w wyniku czego TNP osiągało określone dochody a wyniki badań uzyskiwały praktyczne zastosowanie.

SEKCJA INŻYNIERII LĄDOWEJ

W 1980 r. powstała Sekcja Inżynierii Lądowej, która zajmuje się problematyką ogólnobudowlaną, przy czym specjalizuje się w tematach dotyczących konstrukcji budowlanych i technologii. Sekcja ta funkcjonowała i nadal funkcjonuje przede wszystkim w oparciu o kadre naukową Instytutu Budownictwa Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku. Funkcję przewodniczącego Sekcji pełnili kolejno profesorowie: Władysław Kuczyński i Wojciech Włodarczyk, a obecnie prorektor Politechniki Warszawskiej — prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa. W kolejnych Zarządach tej Sekcji szczególną aktywnością wyróżnili się: dr inż. Maciej Strzelczyk i dr inż. Tadeusz Kulas. Obecnie w Zarządzie Sekcji poza przewodniczącym funkcjonują: dr inż. Krystyna Jankowska (wiceprzewodnicząca) i Jerzy Raniszewski (sekretarz).

SEKCJA TECHNICZNA

Sekcja Techniczna, grupująca obecnie przede wszystkim inżynierów mechaników, kontynuuje tradycje i działalność Sekcji Maszyn Rolniczych i Aparatury Procesowej, którą utworzyli w 1981 r. pracownicy naukowcy Instytutu Mechaniki Filii PW

w Płocku. W Zarządzie Sekcji MRiAP w latach 80. i 90. najbardziej aktywni byli: dr inż. Jerzy Malczewski (wieloletni przewodniczący), dr inż. Ryszard Smereczyński, dr inż. Daniela Żuk i dr inż. Zbigniew Kruszewski. Sekcja ta ściśle współpracowała przede wszystkim z Fabryką Maszyn Żniwnych (w obszarze zagadnień technicznych oraz w problematyce inwestycyjnej). Przez kilkanaście lat funkcję przewodniczącego Sekcji pełniła prof. Daniela Żuk. W wyniku poszerzenia problematyki Sekcji o nowe zagadnienia techniczne powołała w 2003 r. nową jednostkę, tj. Sekcję Techniczną. Równocześnie nawiązała do bardzo aktywnej (swojej i swego męża dr. inż. Tadeusza Żuka) działalności w płockim oddziale stowarzyszenia naukowo-technicznego SIMP oraz w Radzie Wojewódzkiej NOT w Płocku. Aktualnie Zarząd Sekcji Technicznej pracuje w składzie: dr inż. Henryk Rode (przewodniczący), prof. dr hab. inż. Daniela Żuk (wiceprzewodnicząca) i dr inż. Waławojciechowski (sekretarz).

SEKCJA ZARZĄDZANIA

Sekcja Zarządzania obecnie kontynuuje działalność merytoryczną i organizacyjną Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki, którą powołał w 1991 r. Włodzimierz Serafimowicz. Mimo że Sekcja ta w pewnym sensie kontynuuje merytoryczną działalność Sekcji Systemowej Organizacji (kierowanej w latach 70. i 80. przez Jana Kardasiewicza z Warszawy), w praktyce jednakże nawiązała przede wszystkim do działalności merytorycznej z lat 1979–1985 Komisji Organizacji i Zarządzania przy OW PZITB w Płocku oraz Komitetu Informatyki i Komitetu ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy RW NOT w Płocku. Członkowie tej Sekcji prezentują w znacznej mierze środowisko: ekonomistów, prawników, inżynierów-menedżerów, pracowników administracji i informatyków.

W 1994 r. z Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki wyłoniły się dwie sekcje: Sekcja Rozwoju Systemów Komunikacyjnych i Sekcja Informatyki (obecna nazwa Sekcja Matematyki i Informatyki), która w znacznej części zajmowała się informatyzacją zarządzania w budownictwie. W okresie ostatnich kilkunastu lat Sekcja podejmowała takie tematy, jak: wdrażanie zasad gospodarki rynkowej, postęp ekonomiczno-organizacyjny, systemowe zarządzanie, kompleksowa komputeryzacja, przełamywanie barier psychologicznych we wdrażaniu innowacji organizacyjnych.

W związku z tym, iż znaczna część Zarządu Sekcji zawodowo i hobbistycznie specjalizuje się w problematyce inwestycyjno-budowlanej, poza szeroko pojętą problematyką zarządzania, stosunkowo dużo czasu przeznaczają na tematy bardziej szczegółowe, jak: management w budownictwie, proces inwestycyjny (zarządzanie projektem), kalkulacja cen i kosztów, problematyka realnego planowania i optymalnego sterowania produkcją budowlano-montażową, generalne wykonawstwo i generalne realizatorstwo, funkcjonowanie prawa budowlanego oraz prawa cywilnego i karnego w budownictwie. Do najbardziej aktywnych członków Sekcji należy zaliczyć: Krzysztofa Buczkowskiego, Mirosława Grabeckiego, Ewę Serafimowicz, Piotra Szczodrowskiego, Jerzego Gościńskiego, Marka Dziecioła, Henryka Lamparskiego, Waldemara Wyrzykowskiego,

Bogumiła Trębałę i Andrzeja Zajdla. Aktualnie pracami Sekcji kierują: Włodzimierz Serafimowicz (przewodniczący), Eryk Stanisław Smulewicz (wiceprzewodniczący), dr Wiesław Pomorski (wiceprzewodniczący) i Jerzy Chojnacki (sekretarz).

SEKCJA KOMUNIKACJI I URBANISTYKI

Sekcja Komunikacji i Urbanistyki została przekształcona z Sekcji Rozwoju Systemów Komunikacyjnych, którą powołano w 1995 r. Pierwszym przewodniczącym Sekcji Rozwoju Systemów Komunikacyjnych był Józef Pajewski, współorganizator i pierwszy przewodniczący Stowarzyszenia Społeczny Komitet Budowy Mostu Ratunek dla Płocka. Od 1996 r. Sekcją zawiaduje Henryk Lamparski. W Sekcji zgrupowani są inżynierowie i architekci specjalizujący się w drogownictwie, mostownictwie, sieciach wodno-kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych oraz urbanieści. Zarząd Sekcji: Henryk Lamparski (przewodniczący), prof. dr hab. inż. Wojciech Radomski (wiceprzewodniczący), Mirosław Grabecki (wiceprzewodniczący) i Bogumił Trębała (sekretarz).

SEKCJA HISTORYCZNA

Sekcja Historyczna została powołana w 1971 r., od początku funkcję przewodniczącą pełni dr Marian Chudzyński. Sekcja ta jak dotychczas posiada największy dorobek publikacyjny i organizacyjny. W skład Zarządu Sekcji, poza przewodniczącym, aktywnie dotychczas funkcjonowali: ks. prof. dr hab. Michał Marian Grzybowski, Kazimierz Urbański, Jerzy Kejna i Marian Padlewski. Członkowie tej Sekcji uczestniczyli w przygotowaniu wielu publikacji o Płocku, jego zabytkach oraz o przedsiębiorstwach przemysłowych i ich działalności inwestycyjnej, jak również o przedsiębiorstwach zajmujących się infrastrukturą techniczną miasta. Dorobek członków TNP związanych z Sekcją Historyczną jest imponujący. Sekcja wykształciła kilka pokoleń historyków zawodowych i amatorów, którzy opisali nie tylko wydarzenia historyczne regionu, lecz również historię materialną miasta, w tym opis wielu płockich instytucji i przedsiębiorstw. Obecnie Zarząd Sekcji pracuje w składzie: dr Marian Chudzyński (przewodniczący), Jerzy Kejna (wiceprzewodniczący), ks. prof. dr hab. Michał Marian Grzybowski (sekretarz), dr hab. Anna M. Stogowska (członek) i dr Jan Przedpełski (członek).

FUNDACJA ODNOWY ZABYTKÓW PŁOCKA IM. BOLESŁAWA KRZYWOUSTEGO

Na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu TNP w dniu 23 marca 2007 r. powołano Fundację Odnowy Zabytków Płocka im. Bolesława Krzywoustego. Zgodnie z paragrafem 11 rozdziału II Statutu Fundacji, jej celem jest: 1) *pozyskiwanie i gromadzenie środków finansowych dla realizacji programu rewaloryzacji zabytków sztuki i historii Płocka i Ziemi Płockiej*; 2) *udzielanie materialnego wsparcia wszelkim inicjatywom dotyczącym ratowania i odnowy zabytków oraz dóbr kultury*; 3) *inicjowanie działań zapobiegającym*

degradacji zabytków Płocka i uszczerbku ich wartości oraz służących poprawie stanu ich zachowania; 4) upamiętnianie dziedzictwa narodowego; 5) inicjowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych; 6) organizowanie i aktywizowanie inicjatyw społecznych wokół celów Fundacji; 7) propagowanie idei ratowania materialnego i duchowego dorobku pokoleń płocczan; 8) współpraca z organami administracji państwowej i samorządowej, instytucjami działającymi w obszarze nauki, edukacji i kultury oraz organizacjami społecznymi w zakresie ochrony zabytków sztuki i historii Płocka i Ziemi Płockiej, jak również dóbr kultury.

Powołano Zarząd Fundacji w składzie: dr Dorota Dądzik (prezes), dr inż. Paweł Jelec (członek), Agnieszka Ciechomska (członek). Radę Nadzorczą Fundacji stanowią: prof. dr inż. Andrzej Bukowski (przewodniczący), Ewa Jaszczak (członek) i Szczepan Peszyński (członek).

9. ŹRÓDŁA DO ROZDZIAŁU V

NOT I FEDERACJA STOWARZYSZEŃ NAUKOWO-TECHNICZNYCH W PŁOCKU

Chojnacka-Pilarczyk B., *O tym wie każdy majster. Rozmowa z Włodzimierzem Serafimowiczem, przewodniczącym Komitetu Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy Zarządzie Wojewódzkim NOT w Płocku*, „Słowo Powszechne” 3. 05. 1884.

Cieślak B., Kulas T., *Zarys historyczny działalności stowarzyszeń technicznych w Płocku*, [w:] 20 lat PZITB — Oddział Płock, Płock 1998, s. 1–4; tychże *Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa — Oddział Płocki*, [w:] tamże, s. 5–20.

Domański M., *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych — Oddział Płock*, [w:] *Monografia działalności Naczelnej Organizacji Technicznej i Stowarzyszeń Naukowo Technicznych na Mazowszu Płockim*, NOT Płock 1989, s. 121–125.

Górnicka M., Kucharzak M., *Stowarzyszenie Geodetów Polskich*, [w:] *Monografia działalności... op.cit.* s. 69–72.

Inż. Waldemar Wyrzykowski — „Wyróżniony 2007” w kategorii „Menedżer”, [w:] *Luara-ci XIV edycji Plebiscytu Czytelników „Przeglądu Technicznego” — Złoty Inżynier 2007*, „Przegląd Techniczny” 2008, nr 4, s. 12–19.

Historia i współczesność elektroenergetyki na Mazowszu Płockim, ZEP i SEP Płock 1998.

Jacaszek J., *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Rolnictwa — Oddział w Płocku*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 109–116.

Korba J., *Płocki system informatyczny „KORAB” A.B.K. jako narzędzie zarządzania cyklem projektu w ramach krajowych i unijnych programów pomocowych*, Płock 2006, mps autora.

Korsak E., *Petrochemia Płocka S.A. na przełomie wieków*, [w:] *Materiały z konferencji ogólnokrajowej pt. Polski przemysł rafineryjny*, Płock 10 VI 1997, SITPChem Płock 1997.

Kuczek J., *Działalność koła PZITB przy PBP Petrobudowa w Płocku*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 544; teje 5 lat działalności Oddziału PZITB w Płocku, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 545.

Kulas T., *Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa — Oddział w Płocku*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 51–60.

- Oddział w Płocku, [w:] *Karty z historii polskiego przemysłu chemicznego. Historia Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego*, Warszawa 1996, s. 301–304.
- Papierowski A.J., Stefański J., *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Tom II Płock 2007: *Czachorowski Józef (1922–2006)* — prof. dr hab. inż., projektant, rzeczoznawca PZITB w zakresie dokumentacji konstrukcyjnej i organizacyjnej, dyrektor jednostek projektowania i służb inwestorskich we Wrocławiu, nauczyciel akademicki Politechniki w Zielonej Górze, wiceprzewodniczący Sekcji Systemowych Metod Zarządzania TNP, s. 103–104.
- Piekut H., *Z drugiej strony stołu. Z mgr. inż. Konradem Jaskółą, „Złotym Inżynierem 1995”, prezesem Zarządu „Polmex-Mostostal” SA, rozmawia Henryk Piekut, „Przegląd Techniczny” 2006, nr 4, s. 12.*
- Płockie Dni Techniki. Program 9–15 X 1978 r.*, NOT Płock 1978.
- Podczaski A., *60-lecie PZIB-PZITB. Członkowie honorowi PZITB*, „Informator. Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa”, listopad 1994 (Numer specjalny), s. 1–8.
- Pręgowska E., *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego — Oddział Wojewódzki w Płocku*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 117–120.
- Rudzka B., Milczarska A., Kulas T., Cieślak B., *20 lat Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa — Oddział w Płocku*, Płock 1998.
- Serafimowicz E., *Nadzór a kontrola administracyjna w budownictwie*, W-wa 1990, mps.
- Serafimowicz W., *STEROD — informatyczny system planowania rzeczowo-finansowego i zarządzania produkcją budowlaną*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 282–285; tegoż *Płocka konferencja nt. integracji systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym (15–16. 08. 1980 r.)*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 305–306; tegoż *Ogólnokrajowe konferencje w Płocku nt. gospodarki rynkowej w budownictwie [lata 80.]*, „Notatki Płockie” 1992, nr 4/153, s. 42–48; tegoż *Współpraca profesora Józefa Czachorowskiego budowlancami Płocka*, Płock 2008, mps.
- Szpura J., *Stowarzyszenie Elektryków Polskich — Oddział Płocki (Mazowiecki)*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 61–68.
- Tomaszewski A., *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Pożarnictwa — Oddział Wojewódzki w Płocku*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 106–108.
- Wawszczak K., Wieczorek A., *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego — Oddział w Płocku*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 93–97.
- Wereda J., *Pracownicy energetyki płockiej działaczami Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT) i Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP)*, [w:] *Historia i współczesność elektroenergetyki na Mazowszu Płockim*, ZEP Płock 1998, s. 145–150.
- Wernicki T., *Na zdrowy rozum. Rozmowa z Włodzimierzem Serafimowiczem przewodniczącym Komisji Organizacji i Zarządzania przy Oddziale Wojewódzkim PZITB w Płocku*, „Fundamenty”, listopad 1980.
- Wojnar T., *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego — Oddział w Płocku*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 98–105.
- Zapała M., *Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji*, [w:] *Monografia działalności... op. cit.*, s. 126–127.
- Zespół Usług Technicznych przy Oddz. FSN-T NOT w Płocku*, www.notplock.info, Płock 2008.

Żuk D., Geneza powstania i rozwój NOT w Płocku i regionie Płockim, „Notatki Płockie” 1980, nr 4/105, s. 31–35; teże *II Krajowe Sympozjum nt.: Problemy budowy oraz eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych*, „Notatki Płockie” 1982, nr 4/113, s. 59–60 teże (red.) *Monografia działalności... op. cit.*

Żuk T., *NOT i Stowarzyszenia Naukowo-Techniczne (w Płocku)*, „Notatki Płockie” 1970, nr 5/59, s. 42–46; tegoż (red.) *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Mechaników Polskich w Płocku. Oprac. monograficzne z okazji 70. rocznicy powstania SIMP w Polsce, 45-lecia powołania Oddz. SIMP w Płocku, 10. rocznicy Domu Mechanika w Płocku*, Płock 1996.

STOWARZYSZENIE PŁOCKICH NAFTOWCÓW (TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ PETROCHEMII PŁOCK SA)

Nycz Z, Wawak W., Górzynski M., Derecki W., *Kronika Stowarzyszenia Płockich Naftowców (1995–2005)*, Płock 2006.

Petrochemia na poważnie i wesoło. Wspomnienia pracowników, wyd. Towarzystwo Przyjaciół Petrochemii Płock SA, Płock 1998.

Stowarzyszenie Płockich Naftowców, www.spn.wplocku.pl, Płock 2008.

PŁOCKA IZBA PRZEMYSŁOWO-HANDLOWA

Protokoły z posiedzeń Rady Płockiej Izby Przemysłowo-Handlowej w latach 1990–1991, Izba Gospodarcza Regionu Płockiego, Płock 1992, mps.

IZBA GOSPODARCZA REGIONU PŁOCKIEGO

Izba Gospodarcza regionu Płockiego, Płock 2005, folder,

Izba Gospodarcza regionu Płockiego, www.igrp.com.pl, Płock 2008.

TOWARZYSTWO WSPIERANIA INICJATYW GOSPODARCZYCH

Nycz Z., *Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Gospodarczych w Płocku (1988–1992)*, Płock 1993.

Nycz Z., Malesa H., *Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Gospodarczych (program działalności)*, „Notatki Płockie” 1990, nr 3/144, s. 63–64.

CENTRUM WSPIERANIA BIZNESU

Grzelak K., *Stowarzyszenie „Wolna Przedsiębiorczość” — Centrum Wspierania Biznesu w Płocku*, [w:] *Przedsiębiorczość Polska w warunkach Unii Europejskiej*, TNP Płock 2005.

Smulewicz E., *Centrum Wspierania Biznesu w Płocku szkoli i doradza*, „Mazowiecka Gospodarka” 1999, nr 1; tegoż *Przedsiębiorczość w warunkach wejścia do UE*, [w:] *Przedsiębiorczość Polska w warunkach Unii Europejskiej*, TNP Płock 2005.

PŁOCKI KLUB BIZNESU ZACHÓD-WSCHÓD

Serafimowicz E., Serafimowicz W., *Płocznanie na II Międzynarodowym Sympozjum Biznesu Budowlanego w Brześciu nad Bugiem (19–20. 01. 1993 r.)*, „Notatki Płockie” 1003, nr 1/154, s. 51–57.

Serafimowicz W., *III Płocko-Brzeskie Sympozjum Biznesu w Brześciu nad Bugiem (18–19. 05. 1993 r.)*, „Notatki Płockie” 1993, nr 2/155, s. 40–43.

Serafimowicz W., Koczurko A, Korol I., Kroll E., *Brześć nad Bugiem — wrota dla współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej pomiędzy Mazowszem i Podlasiem a Polesiem*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4/161, s. 59–63.

SPOŁECZNY KOMITET BUDOWY MOSTU RATUNEK DLA PŁOCKA

Papierowski A.J., Stefański J., *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Tom II Płock 2007: *Pajewski Józef (1941–1997)* — inż. drogownictwa, pedagog, organizator i pierwszy prezes Stowarzyszenia Budowy Mostu „Ratunek dla Płocka” i pierwszy przewodniczący Sekcji Rozwoju Systemów Komunikacyjnych TNP, s. 463.

Siodłak J., *Inicjatywa społeczna. To, warte naśladowania*, [w:] *Annuario polski ALMANACH*, Warszawa 1997, s. 333–335; tegoż *Wstęp*, [w:] *Mosty Płocka. Historia i przyszłość*, Płock 1998.

PTTK

Chojnacki J., *Kongres Krajoznawczy w Płocku*, TNP Płock 1980

Jachnis M., *Płock i okolice. Płock i turystyka*, Płock 1959.

Kulas T., *Biogram inżyniera, grafika i działacza PTTK Tadeusza Osińskiego*, (www.historia.e-plock.pl/po1945), e-Motion Płock 2005.

Mierzejewska K., *PTTK a zabytki Płocka*, „Notatki Płockie” 1956, nr 2, s. 22.

Kowalewski T., *Płock. Przewodnik*, TNP Płock 1970; tegoż *50 lat turystyki płockiej*, „Notatki Płockie” 1983, nr 1/114, s. 34–37; tegoż *Płock — przewodnik*, Płock 1985.

Padlewski M., *Płocka turystyka ma 60 lat*, „Kurier Mazowiecki” 1994, nr 3.

Romanowski M., Płuciennik S., *Przewodnik. Płock i okolice*, Płock 2002.

Rostowski J., *Szlaki turystyczne okolic Płocka*, Płock 1990.

Sokołowski Z., *Płock — przewodnik*, Warszawa 1974.

Stefański J., *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, TNP Płock 1995: *Dominik Lech Zbigniew (1934–1992)* — długoletni działacz płockiego PTTK; *Kawiecki Juliusz Jakub (1895–1973)* — prawnik, działacz sportowy i PTTK, prezes Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego „Budowlani” w l. 1952–1973, inicjator i organizator rozbudowy bazy i zaplecza treningowego PTW, s. 177–178.

Stogowska A.M., *Krajoznawstwo i turystyka w Płocku w 70. rocznicę turystyki zorganizowanej*, Płock 2004.

Trębala B., *Płock leży nad Zalewem Włocławskim*, „Notatki Płockie” 2002, nr 4/193, s. 39–45; tegoż *Zalew Włocławski ma 35 lat*, „Gościniec PTTK” 2005, nr 1–2 /18–19, s. 180–185.

Trębala T., *Dziesięć lat działalności Zakładowego Oddz. PTTK przy Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku*, „Notatki Płockie” 1974, nr 4/78, s. 26–28.

Wybrane materiały z krajowej narady szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego w Płocku, Warszawa 1968.

TOWARZYSTWO NAUKOWE PŁOCKIE

Biliński T., *Wspomnienie o prof. Józefie Czachorowskim*, TNP 2005, mps.

Bodal T., *Towarzystwo Naukowe Płockie w latach 1945–1995*, TNP Płock 1996.

Chojnacki J., *Wybitni Płocczanie (Bene Merentes)*, „Notatki Płockie” 1975, nr 2/81, s. 16–18; tegoż *O utrwaleniu pamięci wybitnego Polaka inżyniera górniko-geologa Witolda Zglenickiego*, „Notatki Płockie” 1978, nr 4/97, s. 22–30; tegoż *Otwarcie nowych czytelni — pracowni w Bibliotece im. Zielińskich TNP*, „Notatki Płockie” 1996, nr 3/168, s. 35–37;

Chudzyński M., *180 lat Towarzystwa Naukowego Płockiego — w służbie regionu i kraju*, „Notatki Płockie” 2000, nr 2/183, s. 11–18.

Czachorowski J., *Polskie prawo budowlane a prawo budowlane w Unii Europejskiej*. Referat na sesji naukowej Sekcji Systemowych Metod Zarządzania TNP w Płocku (TNP Płock, 7.09.2000), mps.

Dr inż. Jakub Chojnacki — Prezes TNP w latach 1968–2002 nie żyje, „Notatki Płockie” 2006, nr 3/208, s. 1–13.

Gąsiorowska J., *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 1996*, TNP Płock 1997.

Jakub Chojnacki — w siedemdziesiątą piątą rocznicę urodzin, TNP Płock 1997

Kansy A., *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2002*, TNP Płock 2003.

Kansy A., Wróbel M., *Sprawozdania z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok [od 2003 do 2007]*, TNP Płock.

Kieffer M., *Zarys dziejów Towarzystwa Naukowego Płockiego*, [w:] *Towarzystwo Naukowe Płockie 1820–1830 — 1907–1957. Szkice i Materiały*, Płock 1957.

Kokoszczynski K., *O pilnej potrzebie wprowadzenia przetargów w budownictwie*. Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Lądowej TNP w Płocku, TNP Płock 1993, mps.

Kostanecka H., (red.) *Towarzystwo Naukowe Płockie 1820–1830 — 1907–1957. Szkice i materiały*, TNP Płock 1957.

Kowalski W. J., *Sprawozdania z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok [od 1997 do 2001]*, TNP Płock.

Płock w Polsce Ludowej, Materiały z sesji naukowej Towarzystwa Naukowego Płockiego, TNP 1970, mps.

Kruszewski Z. (red.), *Centralny Okręg Wiedzy, Edukacji, Nauki, Wysokich Technik i Technologii*, TNP Płock 2003.

Kubissa W., *Sorpcyjność betonu jako miernik trwałości konstrukcji żelbetowych*. Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Lądowej TNP w Płocku (TNP Płock 10. 06. 1999), mps.

Kulas T., *Polskie adaptacje amerykańskiego budownictwa drewnianego*. Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Lądowej TNP w Płocku (TNP Płock 19. 04. 1994), mps.

Kuczyński W., *Budowa Łuku na La Defense w Paryżu*. Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Lądowej TNP, TNP 1993, mps.

Pokorski Z., *Miejsce CNH w kraju i na świecie*. Referat na sesji naukowej Sekcji Technicznej TNP nt. *50 lat produkcji kombajnów zbożowych w Polsce* (TNP Płock 13.12.2004), mps.

Radomski W., *Suchą stopą między kontynentami — możliwości współczesnego mostownictwa*. Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Lądowej oraz Sekcji Komunikacji i Urbanistyki TNP w Płocku (TNP Płock 1. 03. 2004), mps.

Rowiński L., *Początek polsko-białoruskiej współpracy naukowo-technicznej w budownictwie*, „Notatki Płockie” 1992, nr 3/152, s. 49–51; tegoż *Towarzystwo Naukowe Inżynierii Procesów Budowlanych i jego współpraca z Płockiem*, „Notatki Płockie” 1993, nr 4/157, s. 36–40.

Serafimowicz W., *Informacja o II Międzynarodowej Konferencji Budowlanej w Brześciu nad Bugiem pt. Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej (31. 08. – 1. 09. 1993 r.)*, „Ceny, normowanie i kosztorysowanie robót budowlanych” 1993, nr 8/9, s. 84–85; tegoż *Międzynarodowy Tydzień Nauki, Kultury i Biznesu*

su w Brześciu nad Bugiem (30. 08 – 3. 09. 1993 r.), „Notatki Płockie” 1993, nr 3/156, s. 48–56; tegoż *Działalność budowlana w warunkach gospodarki rynkowej*, „Notatki Płockie” 1994, nr 1/158, s. 49–58; tegoż *Biogram profesora Józefa Czachorowskiego*, www.historia.e-plock.pl/po1945, e-Motion Płock 2005.

Serafimowicz W., Markuszewski S., *TNP i WDDM a płocki węzeł komunikacyjny*, „Notatki Płockie” 1999, nr 1, s. 42–49.

Serafimowicz E., Serafimowicz W., *III Międzynarodowa Konferencja w Płocku pt. „Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie” (14–15.09.1991 r.)*, „Notatki Płockie” 1991, nr 3/148, s. 38–49; *Minęła dekada działalności Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki*, „Notatki Płockie” 2002, nr 2/191, s. 29–34; tychże *Sprawozdanie z 15-letniej działalności Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki TNP*, TNP Płock 2005, mps.

Serafimowicz E., Serafimowicz W., Chojnacki J., *Systemowe zarządzanie i informatyka w budownictwie*, „Notatki Płockie” 1992, nr 2/151, s. 26–39.

Serafimowicz E., Smulewicz E., Wyrzykowski W., Serafimowicz W., *Sekcje naukowe TNP a przedsiębiorczość i systemowe zarządzanie*, (www.tnp.org.pl, zakładka: Sekcja Zarządzania), TNP Płock 2005.

Skrodzki E., Kokoszczynski K., *Specyfikacja techniczna jako nowoczesny element kosztorysu budowlanego w systemie przetargowym*. Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Łądowej TNP w Płocku (TNP Płock 22. 03. 1995), mps.

Stefański J., *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, TNP Płock 1995: *Askanas Kazimierz (1909–1994)* — adwokat, wieloletni wiceprezes TNP, inicjator i założyciel kwartalnika „Notatki Płockie”, autor ponad 100 prac naukowych i popularnonaukowych oraz dzieła „Sztuka Płocka, s. 14–15; *Chojnacki Jakub* — wieloletni prezes TNP, s. 49–50; *Lutyński Roman (1887–1968)* — adwokat, działacz niepodległościowy, prezes TNP w l. 1950–1957, s. 225–226; *Maciecha Aleksander Bolesław (1875–1945)* — lekarz, pedagog, działacz społeczny, publicysta, m.in. autor „Przewodnika po Płocku”, prezydent Płocka, inicjator reaktywowania Towarzystwa Naukowego Płockiego i prezes TNP w l. 1907–1945, s. 231–232; *Gierzyński Tadeusz (1905–1968)* — prawnik, publicysta, prezes TNP w l. 1957–1968, s. 120–121; *Jędrzejewski Bolesław (1896–1987)* — prawnik, pedagog, działacz społeczny, prezes TNP w l. 1945–1949.

Stefański J., Kaczanowska W., Szelągowski E., Majzner K., *W siedemdziesiątą piątą rocznicę urodzin Jakuba Chojnackiego — Prezesa Towarzystwa Naukowego Płockiego*, TNP Płock 1997.

Stogowska A. M., *Dzieje i funkcje Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820–1985)*, TNP Płock 1994.

Włodarczyk W., *Eurocody a polskie normy projektowania konstrukcji*. Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Łądowej TNP, TNP Płock 1993, mps.

Uhma Cz., *Zasady wyceny i sprzedaży przedsiębiorstw w warunkach gospodarki rynkowej*, Referat na sesji naukowej Sekcji Inżynierii Łądowej TNP, TNP Płock 1992, mps.

ANEKSY

OD WYDAWCY FSN-T NOT W PŁOCKU

Historia ruchu stowarzyszeniowego polskich środowisk technicznych rozpoczęła się na początku XIX wieku, gdy Stanisław Staszic powołał pierwszy zespół techników pracujących naukowo w ramach Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Kolejnym etapem było powołanie w 1835 r. w Paryżu z inicjatywy gen. Józefa Bema Towarzystwa Politechnicznego Polaków. Towarzystwo prowadziło działalność na emigracji oraz na terenach objętych zaborami, czego wyrazem był m.in. fakt ukazania się w 1866 r. pierwszego numeru „Przeglądu Technicznego”. Prekursorem Naczelnej Organizacji Technicznej było Stowarzyszenie Techników Polskich, które zostało powołane w grudniu 1898 r.

W okresie międzywojennym utworzono wiele stowarzyszeń branżowych. W 1923 r. zjednoczyły się one w Stałą Delegację Polskich Zrzeszeń Technicznych. Organizacja ta w 1925 r. przekształciła się w Związek Polskich Zrzeszeń Technicznych, w 1935 r. przyjęła nazwę Naczelnej Organizacji Inżynierów, zaś od 1936 r. funkcjonuje jako Naczelna Organizacja Stowarzyszeń Technicznych.

Kontynuacją tej organizacji po drugiej wojnie światowej było powołanie w 1945 r. Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT), która zrzeszała inżynierów i techników z branżowych stowarzyszeń naukowo-technicznych, natomiast w Płocku w dniu 2 lutego 1945 r. powołano Związek Zawodowy Techników i Zawodów Pokrewnych. W 1946 r. w Katowicach odbył się I Kongres Techników Polskich.

W kwietniu 1950 r. w Płocku powołany został Oddział Rejonowy Naczelnej Organizacji Technicznej. Po utworzeniu w 1975 r. województwa płockiego Oddział Rejonowy NOT w Płocku przekształcono w Oddział Wojewódzki NOT, którego pracą kierowała Rada Wojewódzka FSNT-NOT w Płocku.

W 1999 r. w wyniku zmiany układu administracyjnego kraju większość byłego województwa płockiego znalazła się w obrębie województwa mazowieckiego. W związku

z tym nastąpiła zmiana nazwy na Terenową Jednostkę Organizacyjną Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Płocku.

Na rozwój NOT w Płocku w istotny sposób wpłynęły trzy ważne wydarzenia:

- ❑ W 1960 r. rozpoczęto budowę Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych, co zaowocowało dużym napływem kadry inżynierskiej do Płocka oraz silnym rozwojem budownictwa i przemysłu.
- ❑ W 1967 r. otworzono w Płocku Filię Politechniki Warszawskiej, co wzmocniło kadrowo i merytorycznie ruch branżowy środowisk technicznych: budowlanych, chemików i mechaników.
- ❑ W 1975 r. utworzono województwo płockie.

Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Płocku grupowała następujące płockie oddziały stowarzyszeń branżowych:

- ❑ Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa (PZITB),
- ❑ Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP),
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (SIMP),
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego (SITPChem.),
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowego (SITP-NiG.),
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych (SITWM),
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Pożarnictwa (SITP),
- ❑ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego (SITSpoż.),
- ❑ Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Rolnictwa (SITRol.),
- ❑ Stowarzyszenia Geodetów Polskich.

Płockie środowisko techniczne w okresie powojennym wykazywało się dużą aktywnością merytoryczną i organizacyjną w dziedzinie wspomagania procesów gospodarczych i technicznych. Potwierdzają to:

- ❑ napisane prace doktorskie i rozprawy habilitacyjne;
- ❑ opracowane patenty, wnioski racjonalizatorskie, usprawnienia organizacyjne i informatyczne systemy zarządzania;
- ❑ opublikowane artykuły w prasie naukowej oraz referaty na sympozja i konferencje;
- ❑ zorganizowane naukowo-techniczne konferencje regionalne, krajowe i międzynarodowe;
- ❑ przeprowadzone tygodniowe imprezy Dni Techniki (1961, 1978, 1980, 1983 i 1985) oraz Dni Organizacji (1981 i 1984);

W latach 1979–1980 RW NOT w Płocku wspólnie z OW PZITB byli organizatorami dwóch międzynarodowych konferencji dotyczących integracji informacyjnych i informatycznych systemów zarządzania procesami produkcji budowlanej oraz procesem inwestycyjnym. W latach 1981–1984 płockie oddziały NOT i PZITB zorganizowały trzy ogólnokrajowe konferencje dotyczące kolejnych faz reformy gospodarczej w budownictwie oraz problemom restrukturyzacji.

W okresie 2005–2007 płocki NOT współuczestniczył razem z płockimi oddziałami PZITB i Mazowieckiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa w organizowaniu uroczystych spotkań z okazji Dnia Budowlanych, które łączono z wykładami nt. planowanego rozwoju Płocka i Gostynina. W celu pogłębienia integracji środowisk techników i inżynierów zrzeszonych w płockim NOT i PZITB oraz w płockiej delegaturze MOIIB, tj. specjalistów pełniących funkcje inspektorów nadzoru, projektantów i kierowników budów oraz przedstawicieli kadry kierowniczej firm inwestorskich, projektowych i wykonawczych, organizowane były spotkania koleżeńskie z okazji zakończenia lub rozpoczęcia nowego roku. Spotkania te zawsze były połączone ze szkoleniem lub wykładami. Przykładem takiego integracyjnego spotkania był wyjazd w dniu 13 stycznia 2006 r. do Soczewki i prelekcja prezesa MTBS Mirosława Kłobukowskiego pt. *Rola i znaczenie Towarzystw Budownictwa Społecznego w realizacji polityki mieszkaniowej Państwa na przykładzie płockiego MTBS*. W końcu 2007 r. Komisja Organizacji i Przedsiębiorczości przy płockim NOT razem z Sekcją Zarządzania TNP przeprowadziła seminarium pt. *Kompleksowe i zintegrowane zarządzanie firmą budowlaną na przykładzie Spółki Henczke-Budownictwo w Płocku*.

Płockie środowisko NOT-owskie opracowało szereg prac podsumowujących swoją działalność oraz prac monograficznych, m.in.:

- ❑ *Monografia działalności Naczelnej Organizacji Technicznej i Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych na Mazowszu Płockim*. Praca zbiorowa pod redakcją Danieli Żuk, NOT Płock 1989;
- ❑ *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Mechaników Polskich w Płocku*. Praca zbiorowa pod redakcją Tadeusza Żuka, SIMP Płock 1996;
- ❑ *50 lat SEP na Mazowszu*. Praca zbiorowa SEP Oddział Płocki, Płock 1996;
- ❑ *20 lat Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa — Oddział w Płocku*. Praca zbiorowa, PZITB Płock 1998;
- ❑ *Historia i współczesność elektroenergetyki na Mazowszu Płockim*. Praca zbiorowa, ZEP i SEP Płock 1998;
- ❑ *40 lat produkcji rafineryjnej i petrochemicznej w Płocku (1964–2004)*. Praca zbiorowa, Orlen i SITPChem Płock 2004;
- ❑ *400 milionów ton ropy w Płocku*. Praca zbiorowa pod redakcją Eugeniusza Korsaka, Orlen i SITPChem Płock 2005;
- ❑ *Z naftą przez pokolenia*, Aleksander Puchowicz, Orlen i SITPChem Płock 2004;
- ❑ *Fenomen petrochemii w Płocku i na świecie*. Praca zbiorowa pod redakcją Eugeniusza Korsaka, ORLEN i SITPChem Płock 2006.

Do wymienionych opracowań należy dołączyć wydawnictwo z 1993 r. pt. *Zabytki budownictwa na Mazowszu Płockim* Tomasza Jacka Gałązki i Ireneusza Szychowskiego, które sfinansowali szefowie znanej płockiej firmy projektowo-inwestorskiej Budoplan, tj. małżeństwo Teresa i Józef Krawczyk (jako wydawcy).

Czasy działalności płockiego Oddziału NOT — to dziesięciolecia dużych sukcesów organizacyjnych i merytorycznych, jak i okres „marazmu” lat 90. oraz obecny czas jego

przewycięzania. Ze względu na zmienną sytuację gospodarczą kraju w ostatnich latach NOT szukał swojego miejsca w nowej rzeczywistości ekonomicznej na rynku świadczenia usług technicznych. Począwszy od 2005 r. Płocki Oddział NOT znów jest widoczny i aktywny na rynku w zakresie projektowania, ekspertyz technicznych, nadzorów budowlanych, tłumaczeń technicznych i szkoleń. NOT uznał również za celowe czynnie włączyć się w wydanie niniejszej publikacji opisującej płockie inwestycje od końca II wojny światowej do lat najnowszych, decydujące o rozwoju miejskiej urbanistyki, architektury, budownictwa i komunikacji.

Opracowanie realizowane przez Autorów od kilku lat stanowi istotne źródło wiedzy o wybudowanych po II wojnie światowej obiektach i o zmodernizowanych zabudawkach, o jednostkach organizacyjnych, które je zaprojektowały i wybudowały oraz o specjalistach i decydentach, którzy przyczynili się do ich powstania, jak również o szkolnictwie i stowarzyszeniach wspierających rozwój miasta.

Potwierdzeniem dynamicznego rozwoju Płocka jest jego aktywność inwestycyjna — w przeszłości i obecnie, gdy miasto jest wysoko notowane w różnych klasyfikacjach i rankingach gospodarczych. Płock na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci — jak opisali to Autorzy omawianej pracy — przeszedł ogromny rozwój: z miasta prowincjonalnego stał się jednym z najważniejszych ośrodków przemysłowych w Polsce i w Środkowo-Wschodniej Europie, jest miastem, w którym siedzibę ma jedyna w kraju firma globalna — Polski Koncern Naftowy Orlen SA.

Opracowanie jest jednym z pierwszych w kraju tak kompleksowym przedstawieniem regionalnej historii w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji miasta. Tak, jak wielu z nas uczestniczyło w procesie inwestowania, projektowania i realizacji, tak samo wielu — powinno wesprzeć opublikowanie „naszej własnej historii”.

Powoli odchodzi pokolenie, które bezpośrednio uczestniczyło w budownictwie powojennym. Może warto wzorem płockiego środowiska NOT i TNP powołać w innych miastach analogiczne zespoły autorskie, znające problematykę inwestycyjno-budowlaną i opisać powojenną historię rozwoju polskich miast oraz przedstawić ludzi, którzy ją tworzyli.

Według doc. dr. Wiesława Końskiego i dr. Barbary Konarskiej-Pabiniak — *wydawnictwo pt. „Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy” ma charakter popularnego opracowania historycznego i adresowane jest do wszystkich mieszkańców miasta, bowiem obejmuje, praktycznie biorąc, ogromną liczbę przedsiębiorstw, firm i urzędów, które realizowały szeroko pojęte budownictwo począwszy od podjęcia decyzji o budowie, uzyskaniu środków finansowych, poprzez fazę programowania, planowania, realizacji, odbiorów, a następnie eksploatacji, później zaś modernizacji i rewitalizacji. Prezentowana praca, spajająca przeszłość Płocka ze współczesnością, opisuje problematykę inwestycyjno-budowlaną z punktu widzenia historycznego, przestrzennego i gospodarczego; może ona stanowić bazę danych dla środowiska gospodarczego miasta i realizatorów przedsięwzięć skierowanych na dalszy rozwój gospodarczy Płocka.*

W ocenie prof. dr inż. Wojciecha Włodarczyka *omawiana praca stanowi nie tylko wartościowe osiągnięcie Autorów, działaczy NOT, PZITB i TNP, od wielu lat ściśle zwią-*

zanych z inwestycjami i budownictwem Płocka i Regionu, ale także może być istotnym dopełnieniem historii gospodarczej Płocka oraz źródłem informacji i danych o rozwoju budownictwa i inwestycji, stowarzyszeń i organizacji, a także o ludziach, w różnym stopniu i w różnych okresach, związanych z budownictwem Płocka.

Według prof. dr hab. Witolda Rakowskiego — *Autorzy, podejmując się bardzo trudnego tematu, jakim jest budownictwo w ogóle, w tym budownictwo mieszkaniowe i użyteczności publicznej, wychodzą naprzeciw zapotrzebowaniu społecznemu i uzupełniają dotychczasowe studia nad przeszłością Płocka.*

Można też zgodzić się z oceną tej publikacji sformułowaną przez senatora RP Eryka Stanisława Smulewicza, że *stanowi ona w pewnym zakresie encyklopedię informacji o płockim budownictwie w okresie 1945–2007 i jest ważną pozycją w regionalnej historii miasta w obszarze problematyki gospodarczo-inwestycyjnej.*

Marek KARPIŃSKI

Waldemar WYRZYKOWSKI

TRZYDZIESTOLECIE PŁOCKIEGO PZITB

Płock uzyskał w latach 60. i 70. XX wieku liczącą się w kraju pozycję zagłębia inwestycyjno-budowlanego, w którym funkcjonowało kilka wielkich rozbudowujących się przedsiębiorstw przemysłowych (Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne, Fabryka Maszyn Żniwnych, Stocznia Rzeczna) oraz około 30 dużych przedsiębiorstw budowlano-montażowych i specjalistycznych z kraju i Płocka. W latach 1960–1975 nastąpił ponad czterokrotny wzrost zatrudnienia w budownictwie, tj. od 3183 do 12 545 osób. W tym okresie pracownicy budownictwa byli zgrupowani w Kołach Zakładowych Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, działających głównie w ramach Oddziałów: Warszawskiego i Łódzkiego.

W dniu 17 lutego 1977 r. w nowo utworzonym województwie płockim powołano Komisję Koordynacyjną Kół Zakładowych PZITB. W latach 1975–1978 w 12 Kołach Zakładowych PZITB województwa płockiego nastąpił duży wzrost aktywności merytorycznej, również ponad dwukrotnie zwiększył się ich stan liczebny (od 200 do 450 członków). To spowodowało decyzję Zarządu Głównego PZITB o powołaniu w dniu 12 grudnia 1978 r. Oddziału Wojewódzkiego PZITB w Płocku.

W związku z kryzysem gospodarczym w kraju w końcu lat 80., skutkujący spadkiem nakładów inwestycyjnych, co spowodowało regres w budownictwie i radykalne zmniejszenie zatrudnienia w branży budowlanej, jak również zmniejszenie liczby członków PZITB (z 923 w 1987 r. do 311 w 1990 r.). Zmiany polityczno-gospodarcze w kraju na przełomie lat 1989/1990 spowodowały głęboką restrukturyzację budownictwa, zmniejszenie wielkości przedsiębiorstw i bezwzględna walkę konkurencyjną o zlecenia, co wpłynęło na dalsze pogłębienie dezintegracji środowiska budowlanego. Stan liczebny PZITB w województwie płockim zmniejszył się w 1996 r. do 76 członków, zgrupowanych w trzech kołach zakładowych. Likwidacja w końcu 1998 r.

województwa płockiego oraz przyłączenie regionu kutnowskiego do województwa łódzkiego była kolejną przyczyną mającą wpływ na liczebność członków PZITB w regionie płockim, przynależnym od 1999 r. do województwa mazowieckiego.

Omawiane okresy wzrostu gospodarczego w mieście, lata prosperity, a następnie stagnacji czy nawet kryzysu odbijały się z określonym przesunięciem czasowym na działalności stowarzyszeniowej PZITB. Wraz ze wzrostem znaczenia środowiska budowlanego w życiu gospodarczym miasta w latach 60. i 70. oraz utworzeniem silnej i liczebnej organizacji Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa w Płocku nastąpiła faza dużej merytorycznej aktywności w ruchu racjonalizatorskim oraz w wypracowaniu nowoczesnych metod zarządzania i efektywnej organizacji w przedsiębiorstwie i na placu budowy.

W okresie od końca lat 70. do połowy lat 80. zorganizowano wspólnie z Oddziałem Wojewódzkim NOT w Płocku pięć krajowych i międzynarodowych konferencji naukowo-technicznych, dotyczących zarządzania w budownictwie i w procesie inwestycyjnym. Ponadto przeprowadzono razem z Filią Politechniki Warszawskiej w Płocku konferencję pt. *System monolitycznego budownictwa mieszkaniowego SBN-75 — perspektywy jego wdrożenia w Płocku* (czerwiec 1981 r.).

Po okresie zmniejszenia aktywności w działalności merytorycznej w PZITB w latach 90. i na początku obecnego wieku nastąpiło w ostatnich latach odrodzenie w ruchu stowarzyszeniowym płockich budowlanców. Wyrazem tego są m.in. zorganizowane przez PZITB wspólnie z płockimi oddziałami Mazowieckiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa oraz Naczelnej Organizacji Technicznej w Ośrodku Szkoleniowym w Soczewce uroczyste spotkania z okazji Dnia Budowlanych. Tradycją tych spotkań było, iż poza częścią oficjalną prezentowano merytoryczne wykłady:

- ❑ *Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta Płocka jako narzędzia zarządzania przestrzenią miejską* (architekt m. Płocka Iwona Wierzbicka — 30 IX 2005);
- ❑ *Śródmiejski system przestrzeni publicznych — działania rewitalizacyjne w Płocku* (architekt m. Płocka Iwona Wierzbicka — 29 IX 2006);
- ❑ *Wykorzystanie źródeł geotermalnych dla potrzeb rozwoju miasta Gostynina i regionu* (burmistrz m. Gostynin Włodzimierz Śniecikowski — 12 X 2007).

Prezentowana praca monograficzna pt. *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy*, stanowiąca zbiór informacji na przestrzeni ponad 60 lat o szeroko pojętej problematyce budowlanej, jest uzupełnieniem powojennej historii gospodarczej naszego miasta. Reasumując, należy stwierdzić, że w pracy tej podjęto próbę rejestracji procesów inwestycyjno-budowlanych na przestrzeni ostatnich sześćdziesięciu kilku lat z różnych punktów widzenia: budowle i budynki; osiedla mieszkaniowe, dzielnice przemysłowe i kompleksy usługowe; jednostki inwestorskie, projektowe i wykonawcze; specjaliści budowlani i inwestycyjni oraz decydenci; organizacje i stowarzyszenia wspierające budownictwo; publikacje o budownictwie i zabytkach.

MINĘŁO STO LAT ODRODZONEGO TNP

W dokumentowaniu historii małej ojczyzny, jaką jest Płock i ziemia płocka, wyjątkowo aktywne na skalę kraju jest Towarzystwo Naukowe Płockie (<http://www.tnp.org.pl>). Powołane w 1820 r., następnie po jedenastu latach zawieszona przez zaborcę, ponownie wznowiła swą działalność w dniu 23 marca 1907 r. TNP przez ostatnie sto lat wykształciło kilka pokoleń historyków zawodowych i amatorów, którzy opisali nie tylko wydarzenia historyczne regionu, lecz również historię wielu płockich instytucji i przedsiębiorstw. Wiele informacji o dawnym i współczesnym Płocku oraz jego mieszkańcach i instytucjach zawierają artykuły publikowane w redagowanym przez TNP kwartalniku „Notatki Płockie”, który ukazuje się ponad 60 lat (od lipca 1956 r.).

W ramach TNP trzykrotnie wydano obszernie prace o historii tysiącletniego miasta pt. *Dzieje Płocka*. Pierwsze dwa wydania (z 1973 r. i z 1978 r.), obejmujące również lata po II wojnie światowej, ukazały się pod redakcją prof. Aleksandra Gieysztora. Trzecie wydanie ukazało się dotychczas w dwóch częściach: tom pierwszy dotyczący okresu od początku drugiego tysiąclecia do II rozbioru Polski — pod redakcją prof. Mariana Kallasa wydano w 2000 r., natomiast w 2006 r. tom drugi pod redakcją prof. Mirosława Krajewskiego (zawierający okres od 1793 r. do 1945 r.). Omawiane edycje kontynuowały w pewnym sensie epokowe dzieło z 1917 r. biskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego pt. *Płock. Monografia historyczna*.

Członkowie TNP uczestniczyli w wielu opracowaniach, jak np.: *Dziesięć wieków Płocka* (red. Jakuba Chojnackiego), wydawnictwo TNP Płock 1966, 1969; *Sztuka Płocka Kazimierza Askanasa*, wyd.: TNP Płock 1974, 1985, 1991; *Portrety Płocczan (współczesnych)* — wyd.: UMP Płock 1995; *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach Jerzego Stefańskiego* (synteza informacji o mieście oraz duży zbiór biogramów zasłużonych osób w sferze nauki, kultury, techniki i życia gospodarczego miasta), wyd.: SAP 1990, TNP 1995; *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, autorów Andrzeja Papierowskiego i Jerzego Stefańskiego, tom pierwszy wydany w 2002 r. przez Książnicę Płocką, natomiast tom drugi — w 2007 r. przez Towarzystwo Naukowe Płockie.

W ubiegłym sześćdziesięcioleciu członkowie TNP opublikowali wiele interesujących pozycji monograficznych i albumowych o płockich zabytkach i Płocku współczesnym. Na szczególną uwagę zasługują:

- ❑ *Płock. Urbanistyka i architektura* Zbigniewa Sokołowskiego i Mariana Sołtysiaka, Arkady Warszawa 1975;
- ❑ *Petrochemia a rozwój Płocka* Jakuba Chojnackiego, TNP Płock 1977;
- ❑ *Płocka Petrochemia 1960–1985* Wiesława Końskiego, Płock 1986;
- ❑ *Płock w 750. rocznicę lokacji Płocka*, WUS Płock 1987;
- ❑ *Ziemia płocka* Tomasza Jacka Gałązki, Jana Bolesława Nycka, Płock 1989;
- ❑ *Płock* Tomasza Jacka Gałązki, Tadeusza Kowalewskiego, TNP Płock 1993;
- ❑ *Płockie kamienice i ich mieszkańcy* Ireneusza Szychowskiego, Tomasza Jacka Gałązki, Płock 1994;

- ❑ *175 lat Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820–1995)*, TNP Płock 1995;
- ❑ *Skarby Biblioteki Zielińskich TNP*, TNP Płock 1995;
- ❑ *Skarby tysiąclecia — płockie Aleksandra Gieysztora*, Haliny Płuciennik, Warszawa 1998;
- ❑ *Płock. Miasto książęce/duke's city* Marka Czasnoję, Jana Bolesława Nycka, UM Płocka i Unitek, Bydgoszcz 2000;
- ❑ *Miasto na świetlistym szlaku* Haliny Płuciennik, Tomasza Dzwonkowskiego, Płock 2003;
- ❑ *Centralny Okręg Wiedzy, Edukacji, Nauki, Wysokich Technik i Technologii* Materiały ze spotkania konstytutywnego pod redakcją Zbigniewa Kruszewskiego, TNP Płock, 15 listopada 2003;
- ❑ *Kartki z pozozi* Symchy Gutermana, TNP Płock 2004 (tłumaczenia na: niemiecki, francuski, włoski, flamandzki i hebrajski);
- ❑ *50 lat produkcji kombajnów w Płocku* Zbigniewa Majchrzaka, Jerzego Stefańskiego i Waława Wojciechowskiego, TNP Płock 2005;
- ❑ *Płock. Ulicami tysiącletniego miasta* Jana Bolesława Nycka, Płock 2005;
- ❑ *Skarby Towarzystwa Naukowego Płockiego* pod red. Zbigniewa Kruszewskiego i Andrzeja Kansego), TNP Płock 2005;
- ❑ *Mazowsze Płockie. Leksykon samorządowo-gospodarczy* Jana B. Nycka, Płock 2006;
- ❑ *Płock miasto na Tumskim Wzgórzu* Haliny Płuciennik, Tomasza Dzwonkowskiego, Płock 2007;
- ❑ *Płock — miasto w Europie* Haliny i Stanisława Płuciennik, Płock 2007;
- ❑ *50 roczników „Notatek Płockich”. Bibliografia zawartości lat 1956–2006* Wiesława Końskiego, TNP Płock 2008.

Powojenny okres działania Towarzystwa Naukowego Płockiego — jako regionalnej jednostki społecznego ruchu naukowego — charakteryzuje się stałym poszerzaniem problematyki prac naukowo-badawczych. Dla TNP ważną datą był rok 1953, w którym nawiązano współpracę z Polską Akademią Nauk.

W latach 60. i 70. zorganizowano w siedzibie TNP szereg ważnych dla miasta sesji naukowych, jak na przykład:

- ❑ *Zamek Płocki i problem jego rekonstrukcji* (12 X 1968);
- ❑ *Płock w Polsce Ludowej 1945–1970 — przeszłość, teraźniejszość, przyszłość* (25 IV 1970);
- ❑ *Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoła w Płocku 1773–1973 — z okazji 800-letniej historii LO im. Marszałka Stanisława Małachowskiego w Płocku* (20 X 1973);
- ❑ *Czynnik ludzki w płockim rejonie uprzemysławianym w drugiej połowie XXX-lecia PRL* (23–24 V 1975).

O ile wcześniej w TNP wyraźnie dominowały zagadnienia humanistyczne (w tym historyczne), to z biegiem lat ważnym obszarem zainteresowań stały się zagadnienia związane z ogólnym rozwojem miasta i województwa płockiego: inwestycyjno-budowlane, drogowo-komunikacyjne, urbanistyczno-architektoniczne, rekonstrukcji

i modernizacji zabytków oraz ekonomiczno-organizacyjne problemy zarządzania, w tym w dużej mierze w zakresie budownictwa i w procesach inwestycyjnych. Członkowie TNP, specjalizujący się w wymienionych dziedzinach budowlanych, zgrupowali się w następujących sekcjach naukowych: Sekcja Architektury i Urbanistyki, Sekcja Systemowej Organizacji Zarządzania, Sekcja Inżynierii Lądowej, Sekcja Techniczna (wcześniejsza nazwa: Sekcja Maszyn Rolniczych i Aparatury Procesowej), Sekcja Zarządzania (wcześniejsza nazwa: Sekcja Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki), Sekcja Komunikacji i Urbanistyki (wcześniejsza nazwa: Sekcja Rozwoju Systemów Komunikacyjnych).

Należy przypomnieć, że z uwagi na radykalne zmiany ustrojowe i ekonomiczne w latach 90. nastąpiło w kraju zmniejszenie aktywności wielu organizacji i stowarzyszeń użyteczności publicznej, w tym również związanych z budownictwem i inwestycjami. W owym czasie płockie środowisko inwestycyjno-budowlane, wywodzące się z PZITB i NOT, powołało w ramach TNP Sekcję Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki.

W 1991 r. Sekcja zorganizowała wspólnie z Filią Politechniki Warszawskiej w Płocku i Towarzystwem Naukowym Inżynierii Procesów Budowlanych międzynarodową konferencję pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991). Analogiczną konferencję przeprowadzono razem z Politechniką Brzeską w roku następnym w Brześciu nad Bugiem na Białorusi. W dniach od 30 sierpnia do 4 września 1993 r. w Brześciu, z inicjatywy tejże Sekcji TNP wspólnie z Politechniką Brzeską i TNIPB, zorganizowano serię konferencji pt. *Międzynarodowy Tydzień Nauki, Kultury i Biznesu Budowlanego*. W latach 1992–1995 Sekcja Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki wspólnie m.in. z płockimi i brzeskimi firmami budowlanymi oraz płockim Klubem Biznesu Zachód-Wschód przeprowadziła — 14 międzynarodowych seminariów biznesu pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód*. W tych spotkaniach wiodącą rolę odgrywali menadżerowie związani z budownictwem i produkcją materiałów i urządzeń budowlanych.

W większości działań merytorycznych i organizacyjnych, jakie podejmowano w ostatnich kilkudziesięciu latach w ramach Towarzystwa Naukowego Płockiego, nieodżałowany prezes Jakub Chojnacki (1922–2006) nie tylko uczestniczył, ale je również inspirował i pomagał doprowadzić do efektu końcowego. Należy zgodzić się z wypowiedzią Mariana Wilka w gazecie „Nasz Płock”, że *Jakub Chojnacki — to wielka, wyrazista postać, zapisana w najnowszej historii Płocka i Mazowsza. Niestrudzony społecznik, badacz, popularyzator, wielki patriota ziemi płockiej — potrafił w racjonalnym myśleniu, jak nikt inny, łączyć historię i nowoczesność dla rozwoju Płocka i regionu*.

Pomimo licznie wydawanych w ostatnich kilkunastu latach albumów ze zdjęciami o współczesnym Płocku oraz opublikowanych prac monograficznych branżowych nt. kombinatu rafineryjno-petrochemicznego brakuje obecnie kompleksowych opracowań dotyczących rozwoju materialnego miasta z wielkości od ok. 25 tys. w 1945 r. do ok. 130 tys. w 2007 r. Wcześniejsze wydawnictwa w tym zakresie, poza monografią *Płock. Ulicami tysiącletniego miasta* Jana Bolesława Nycka, ukazały się w latach 70. i 80.

Celem edycji *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy* jest opracowanie danych na przestrzeni lat po II wojnie światowej:

- o wybudowanych nowych obiektach oraz wyremontowanych i zmodernizowanych zabytkach;
- o inwestorach realizujących budownictwo przemysłowe, mieszkaniowe, ogólne i miejską infrastrukturę techniczną;
- o biurach projektowych, przedsiębiorstwach i firmach budowlano-montażowych ogólnych i specjalistycznych, producentach materiałów budowlanych;
- o specjalistach, którzy odpowiadali za rozwój miasta oraz wyróżniali się w realizacji płockich zakładów przemysłowych, osiedli mieszkaniowych czy obiektów użyteczności publicznej.

Praca ta może być inspiracją i źródłem informacji dla autorów zajmujących się:

- powojennym rozwojem płockiego budownictwa;
- stowarzyszeniami użyteczności publicznej wspierającymi rozwój miasta;
- specjalistami związanymi z rozbudową miasta;
- szkolnictwem budowlanym;
- publikacjami dotyczącymi płockich zabytków i budownictwa powojennego.

Ewa SERAFIMOWICZ

Włodzimierz SERAFIMOWICZ

EFEKTYWNE ZARZĄDZANIE W BUDOWNICTWIE

Publikacja omawia zagadnienia związane z procesami inwestycyjnymi w budownictwie. Jest bardzo interesującym kompendium wiedzy z zakresu płockiego budownictwa w drugiej połowie XX w. oraz początku XXI w. W obecnej chwili budownictwo jest jedną z kluczowych gałęzi gospodarki krajowej, mazowieckiej, w tym również płockiej. Przed subregionem płockim jest jednak wiele wyzwań w tym zakresie. Już obecnie słaba dostępność komunikacyjna i brak kompleksowych rozwiązań w infrastrukturze drogowej Płocka jest i jeszcze długo będzie barierą ograniczającą rozwój tej części Mazowsza. Brak dobrych połączeń drogowych z Warszawą i innymi miastami sąsiadującymi z Płockiem nie sprzyja lokowaniu w grodzie nad Wisłą nowych inwestycji i ściągnięciu kolejnych inwestorów.

Mimo dobrego położenia geograficznego, silnie rozwiniętego przemysłu rafinerijno-petrochemicznego, obecności czołowych firm z branży naftowej, jak na razie nasze miasto nie wykorzystuje tych atutów. Lokalizacja Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego nie przyniosła znacznego wzrostu nowych miejsc pracy, nie pojawili się także w oczekiwanej ilości nowi inwestorzy. Analizując powyższe bolączki należy podkreślić, że zarządzanie procesami inwestycyjno-budowlanymi wymaga nie tylko zabiegania o inwestorów, ale także pozyskiwania zewnętrznych źródeł finan-

sowania inwestycji o kluczowym znaczeniu dla Płocka, powiatu płockiego i powiatów ościennych oraz ich sprawnej i szybkiej realizacji.

Zarządzanie procesami inwestycji budowlanych to także konieczność dołożenia najwyższej dbałości w celu przygotowania niezbędnej dokumentacji zarówno w fazie koncepcji, decyzji lokalizacyjnych, projektu budowlanego, a także prowadzenia procesu wyboru wykonawców w oparciu o prawo zamówień publicznych. Mimo niewątpliwie skomplikowanego prawa są miasta i regiony w Polsce, które potrafią sobie z tym poradzić. Zarządzanie procesami inwestycji budowlanych to również konieczność sprawnego zarządzania przedsiębiorstwami realizującymi roboty budowlano-montażowe zarówno w ujęciu całej organizacji czyli przedsiębiorstwa, jak i także konkretnych inwestycji. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na bardzo istotne czynniki w realizacji inwestycji budowlanych, tj. terminowość i jakość prowadzonych robót. Bardzo istotnym zagadnieniem o szerokim znaczeniu, ale jednocześnie krytycznym jeśli chodzi o funkcjonowanie i rozwój danej firmy na rynku jest konieczność podnoszenia praktycznie bez przerwy konkurencyjności przedsiębiorstw budowlanych.

W tym kontekście bardzo istotnego znaczenia nabierają wdrożenia nowych technologii w zakresie produkcji materiałów budowlanych oraz w zakresie usług budowlano-montażowych. Jednakże innowacyjność nie powinna ograniczać się tylko do kwestii technicznych czy technologicznych. Bardzo ważnym elementem budowy konkurencyjności danej organizacji są także kwestie organizacji, marketingu i zarządzania. Dotyczy to zarówno przedsiębiorstw realizujących roboty budowlano-montażowe w generalnym wykonawstwie czy roboty specjalistyczne, jak również tych, które produkują lub zajmują się dystrybucją materiałów budowlanych.

Kwestia konkurencyjności polskich firm budowlanych jest tym bardziej istotna ze względu na fakt integracji Polski z UE oraz na coraz bardziej otwarty przepływ towarów i usług – rynek Wspólnoty Europejskiej, co nieuchronnie wiąże się z rywalizacją z firmami zagranicznymi zarówno na rynku krajowym, jak i na innych rynkach państw Unii Europejskiej. Jest to bardzo istotne również w interesie społecznym. Konkurencyjne firmy stają się gwarantem utrzymania i tworzenia trwałych miejsc pracy.

Wyzwanie przed którym stoi nasz kraj jest jasne i klarowne. Realizacja różnego rodzaju inwestycji z tym związanych i finansowanych z funduszy strukturalnych 2007–2013 oraz będących wynikiem decyzji o organizacji przez Polskę Euro 2012. Tylko sprawne i nowoczesnie zarządzane firmy z branży budowlanej wykorzystujące nowoczesne technologie w różnych sferach funkcjonowania będą mogły temu wyzwaniu sprostać. Warto w tym miejscu także podkreślić, że sektor przedsiębiorców korzystał i będzie mógł korzystać ze wsparcia finansowego na działania związane z podnoszeniem własnej konkurencyjności w ramach tzw. regionalnych programów operacyjnych jak również programów o zasięgu ogólnokrajowym.

Przedmiotowe programy operacyjne swym zakresem obejmować będą zarówno działania inwestycyjne, szkoleniowe oraz doradcze (np. w zakresie systemów jakości, opracowywania dokumentacji technicznej, wdrażanie kompleksowych informacyjnych systemów zarządzania przedsiębiorstwem, analizy opłacalności przedsię-

wzięć inwestycyjnych). Działania te korespondują z inicjatywami podejmowanymi m.in. przez autorów książki w zakresie chociażby logistyki i metod systemowego zarządzania oraz licznymi organizacjami pozarządowymi, które wspierały i nadal wspierają rozwój przedsiębiorczości, jak Centrum Wspierania Biznesu, Izba Gospodarcza Regionu Płockiego, Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Gospodarczych, Towarzystwo Naukowe Płockie oraz uczelnie, w tym Politechnika Warszawska w Płocku, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa oraz Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica.

Edukacja i podnoszenie wiedzy i umiejętności kadr jest zresztą czynnikiem kluczowym w sprawnym zarządzaniu inwestycjami budowlanymi zarówno w ujęciu inwestorów oraz wykonawców (sektor publiczny i prywatny). Środki finansowe w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki będą skierowane zarówno dla biznesu jak i dla administracji samorządowej. Będą z nich mogły korzystać także instytucje pozarządowe takie jak izby budowlane czy inne organizacje techniczne.

Działania szkoleniowe i edukacyjne są zgodne z założeniami postulatu gospodarki opartej na wiedzy, a czego bardzo istotnym dopełnieniem jest restrukturyzacja i poprawa działań w zakresie sektora badawczo-rozwojowego zarówno w ujęciu całej gospodarki, sektora budowlanego, jak również jeśli chodzi o konkretne przedsiębiorstwa, w tym szczególnie sieci kooperacji między przedsiębiorstwami tworzącymi tzw. clustry (w celu m.in. prowadzenia wspólnych prac badawczo rozwojowych).

Istotne są także zmiany w prawie. Bez nich trudno będzie zapewnić dalszy dynamiczny rozwój budownictwa w Polsce oraz sprawne realizowanie inwestycji, szczególnie o strategicznym znaczeniu dla całego kraju.

Eryk Stanisław SMULEWICZ
Senator RP

NARODZINY PROJEKTU

Rozmowa z mgr. inż. z Józefem Krawczykiem, prezesem płockiego Budoplanu, w którym zaprojektowano nowy most w Płocku, („Nasz Płock”)

Jako płoczanin od dawna odczuwał Pan skutki braku drugiego mostu. O potrzebie tej inwestycji mówiło się kilkadziesiąt lat. Kiedy projekt nabrał bardziej konkretnego wyrazu?

W maju 1996 roku, będąc w ówczesnej Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku, dowiedziałem się o konkursie na projekt mostu przez Wisłę. Ogłoszenie konkursu nastąpiło w wyniku działań Społecznego Komitetu Budowy Mostu w „Ratunek dla Płocka”, który powierzył organizację konkursu Związkowi Mostowców RP. Stowarzyszenie skupia inżynierów mostowców i ma duże doświadczenie w organizacji tego typu przedsięwzięć. W przypadku Płocka było to zadanie niebagatelne pod każdym względem: technicznym, ekonomicznym i organizacyjnym. Ponad rozwiązanie techniczne i architektoniczne miało spełnić ambicje zawodowców i jednocześnie

zaspokoić oczekiwania społeczne. W dniu 20 grudnia 1995 roku podpisano, przy akceptacji Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Wojewody Płockiego, porozumienie między Generalną Dyrekcją Dróg Publicznych, Gminą Płock, Społecznym Komitetem Budowy Mostu „Ratunek dla Płocka” i Związkiem Mostowców RP oraz powołano Zespół Koordynacji Inwestycji „Obwodnica Płocka wraz z II przeprawą mostową na Wiśle w Płocku”.

Czy już wówczas prowadził Pan własną firmę projektową?

Tak. Całe moje życie zawodowe, począwszy od ukończenia studiów na kierunku budownictwo w Politechnice Warszawskiej, związane było z budownictwem. Najpierw pracowałem w legendarnej już Petrobudowie, następnie Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w Płocku, a potem zorganizowałem własną firmę Budoplan. Moja praca polega na przygotowywaniu inwestycji, ich projektowaniu i realizacji. Ogłoszenie konkursu stało się dla mnie swoistym wyzwaniem. Na tak duże i odpowiedzialne zadanie czeka każdy inżynier, to oczywiste. W przypadku Płocka jest to trwałe wpisanie się w historię miasta, ponadto dawało możliwość zaspokojenia ambicji zawodowych i sprawdzenia samego siebie. Nie zawsze człowiek stoi przed taką szansą.

Zatem mówiąc językiem młodzieżowym poszedł Pan na całość

Tak to można ująć. Postanowiłem zaproponować kolegom prowadzącym podobną działalność do mojej, połączenie wysiłków naszych firm i złożenie pracy konkursowej. Po dwutygodniowych debatach koledzy odpowiedzieli mi, że ryzyko i koszty są za duże. Tak więc z naszej lokalnej współpracy nic nie wyszło. Po pewnym czasie rozesłałem podobną propozycję do różnych biur projektowych w kraju, ale i w tym przypadku wynik był negatywny. Nie otrzymałem żadnej odpowiedzi. Pozostało mi poszukać partnerów za granicą. Najpierw zwróciłem się w kierunku Szwecji, gdzie znałem podobne do naszego biuro inżynierskie. Niestety, znajomi zaproponowali zbyt długi okres oczekiwania na decyzję, toteż zrezygnowaliśmy z dalszych rozmów. Drugim kierunkiem była Jugosławia. Z Płockiem związany był prof. Bronisław Ćirlić, literat i dziennikarz, mój przyjaciel, propagator myśli o współpracy polsko-jugosłowiańskiej, ojciec duchowy kontaktów Płocka z Loznicą. Wielokrotnie namawiał mnie do prowadzenia działalności handlowej z Jugosławią. Z różnych powodów nie doszło do takich kontaktów. Ale kiedy pojawił się temat budowlany, a więc zgodny z moją pracą zawodową, poprosiłem Profesora o pomoc w nawiązaniu kontaktów z ambasadą jugosłowiańską. Chodziło o spotkanie z przedstawicielem handlowym i ewentualną organizację grupy projektowej, która zgłosi swoją ofertę konkursową.

Co działo się dalej?

Wysłałem do ambasady pismo z propozycją współpracy i prośbą o wskazanie partnera, który podjąłby ją mając listy polecające i odpowiednie referencje. Poprosiłem również o spotkanie. Odbył się ono w czerwcu 1996 roku. W spotkaniu wziął również udział prof. Ćirlić. Kontakt został nawiązany. Firmą, z którą rozpoczęliśmy współpracę był Interexport z Belgradu. Zespół projektowy, który powstał w wyniku naszych porozumień, był i jest nadal, chyba jednym z najsilniejszych w Europie. Profesorowie:

Nikola Hajdin, Milos Lazović, Serif Dunica, a także Bratislav Stipanić i Aleksander Bojović, to nie tylko naukowcy, ale praktycy, projektanci norm, autorzy wielu opracowań. Mają za sobą liczne realizacje, w tym obiekty o prototypowych i nowatorskich konstrukcjach. W zespole było również kilku płocczan, ale o tym później.

Zatem miała Pan już kompetentny zespół, wystarczyło przystąpić do pracy...

Pobrałem materiały konkursowe i dokonałem zgłoszenia w sekretariacie komisji. Przed nami stał ogrom pracy, nie tylko czysto projektowej, ale również logistycznej. Tłumaczenia norm, przepisów, zbieranie warunków technicznych, ustalanie form prezentacji projektu, wizje lokalne w terenie, rozpoznanie warunków stawianych projektantom przez samą rzekę. To wszystko doprowadziło do zarzucenia pierwotnej koncepcji przeprawy, która zakładała zwykły wieloprzęsłowy most, podobny do wyszogrodzkiego. Rozmowy z fachowcami z RZGW i Hydroprojektu, zmodyfikowały nasze założenia projektowe. Zmienny nurt Wisły, który atakowałby podpory stojące w rzece, a zwłaszcza wiosenna kra o wielkich gabarytach i całe pola lodowe o szerokości nawet do 250 m rodziły zagrożenia. Z jednej strony dla samej konstrukcji mostu, z drugiej zaś powodziowe. I stąd wybór konstrukcji umożliwiającej takie rozwiązanie, które zapewni bezpieczeństwo zarówno dla mostu, jak i terenów zalewowych, szczególnie dzielnicy Radziwie.

To wyjaśnia konstrukcję wantową mostu, krytykowaną przez wielu laików, jako kosztowną i obcą w mazowieckim krajobrazie.

Oczywiście, chociaż szczególnie polemizowałbym z tymi, którzy uważają, że mosty wantowe ładnie wyglądają tylko w górskim pejzażu. Jestem przekonany, że nasz most pięknie ożywia ten rejon skarpy płockiej.

Po zakończeniu prac, pozostało nam złożyć ofertę konkursową i czekać na rozstrzygnięcie. Całość opracowania skierowana została do Poznania, siedziby Komisji Konkursowej. Projekt wysłaliśmy pocztą lotniczą i o mały włos mogliśmy zaprzepścić cały wysiłek. Poczta bowiem dostarczyła przesyłkę na czas, ale... nie pod ten adres co trzeba. Na szczęście, pani, która ją otrzymała zorientowała się, że jest to ważna przesyłka na konkurs i zadzwoniła do organizatora, Stowarzyszenia Mostowców RP.

Teraz pozostało wam jedynie uzbroić się w cierpliwość i czekać na werdykt komisji.

Od połowy listopada, do połowy grudnia niecierpliwie czekaliśmy na jakąkolwiek informację. Niestety, nie otrzymaliśmy żadnego zawiadomienia, a o ogłoszeniu wyników konkursu dowiedziałem się będąc w szpitalu miejskim na rozmowach, dotyczących wykonania projektu. Mój rozmówca, dyrektor Waldemar Kujawa, przeprosił mnie grzecznie, że nie może poświęcić mi więcej czasu, bo właśnie musi się udać do naszego teatru, gdzie ma nastąpić oficjalne ogłoszenie werdyktu Komisji Konkursowej. Wtedy też miano podać do wiadomości, które projekty zostaną zakwalifikowane do drugiego etapu.

Pojechałem do teatru tak jak stałem, w dżinsach, swetrze, jak to się jeździ na budowy. Nie było czasu na garnitur. Wpadłem do hallu głównego, który był zamknięty. Pilnował go legendarny już śp. Józef Pajewskiego, gdyż była tam wystawa prac konkur-

sowych. Nerwowo przeglądałem wszystkie projekty. Wzmagał się niepokój, ponieważ nie widziałem naszego. I wreszcie na końcu ekspozycji jest nasz! Przy nim wywieszka: druga nagroda! Przechodzimy więc do drugiego etapu!

A potem było już chyba bardzo przyjemnie?

Myślę że tak, nawet dżinsy mi już nie przeszkadzały. Zresztą doszło do zabawnej sytuacji. Cała impreza trwała ponad dwie godziny. Były wystąpienia, przemówienia, występy. Aż wreszcie nadeszła chwila ogłoszenia wyników. Odczytano laureatów pierwszej nagrody, potem drugiej. Poproszono przedstawiciela po odbiór nagrody. Rozumiem wzruszenie tych, którzy stoją na podium, czułem się tak samo. No i reakcja sali. Najpierw cisza, potem szum, gwar. Było to pełne zaskoczenie, bo tylko nieliczni wiedzieli o naszym udziale w konkursie. Mój syn, który był ze mną, tak to skomentował językiem młodzieżowym: „usłyszałem huk opadających szczęk”. Następnie oglądano wystawę. Prawie wszyscy zatrzymywali się przy naszym projekcie. Obok mnie stał Krzysztof Berger z firmy Freysinett, który w pewnym momencie powiedział do mnie: „świetnie pan mówi po polsku”, na co ja: „...bo mieszkam tu od czterdziestu dwóch lat”.

Jak tymczasem przygotowywaliście się do drugiego etapu konkursu?

Na ogłoszenie drugiego etapu konkursu czekaliśmy do lipca 1997 roku. Było to związane z zabiegami Społecznego Komitetu Budowy Mostu o pozyskanie środków na pokrycie kosztów opracowania projektów. Od lipca zespoły biorące udział w konkursie rozpoczęły wykonywanie już bardzo obszernych opracowań. Przypomnę, że w pierwszym etapie zespoły wykonywały projekty koncepcyjne, skupiając się na przyjęciu założeń konstrukcyjnych, architekturze, technologii i warunkach budowy. Przedmiotem drugiego etapu było wykonanie nieomal projektu budowlanego, czegoś na kształt założeń techniczno-ekonomicznych ze szczegółową częścią techniczną. Prace trwały do połowy listopada. Ostatniego dnia pracowaliśmy prawie do 21-szej i natychmiast ruszyliśmy do Poznania złożyć pracę w Komisji. Termin mijał tego samego dnia o północy. Każdy, kto jechał do Poznania nocą, przy padającym deszczu, doceni fakt, że byliśmy tam o 23.35.

Kiedy i w jakich okolicznościach Komisja Konkursowa ogłosiła ostateczny werdykt?

Odbyło się to w połowie grudnia 1997 roku w Domu Darmstadt w Płocku. Wcześniej przez dwa dni obradował Sąd Konkursowy w ośrodku konferencyjnym w Miśzowie Murowanym. Dla nas dzień ogłoszenia wyników prac Komisji był piękny nie tylko dlatego, że świeciło słońce. W imieniu Sądu Konkursowego werdykt odczytał jego przewodniczący, prof. dr hab. inż. Andrzej Ryżyński. Ogłoszono nasze zwycięstwo. Mogę powiedzieć, że poczułem ogromną ulgę i radość. To było uwieńczenie nie tylko naszej dwuletniej pracy, ale spełnienie nadziei i oczekiwań, zaspokojenie ambicji zawodowych, ale także organizacyjny i inżynierski sukces.

Bardzo dobrze się stało, że projekt nowego mostu powstał właśnie w Płocku, ponieważ daliście dowód nie tylko własnych możliwości inżyniersko-organiza-

cyjnych, ale przede wszystkim byliście związani emocjonalnie z tym projektem. W takich okolicznościach rodzi się specyficzna więź całego zespołu, znam tę sytuację z autopsji.

Ma pan rację. Już po ogłoszeniu werdyktu w kawiarence na dole odbyło się luźne spotkanie. Mogliśmy dyskutować bez ciężaru oczekiwania na wyniki konkursu. Niestety, nie obyło się bez nieprzyjemnego akcentu. Jeden z członków Sądu Konkursowego zaczął deprecjonować wagę i znaczenie konkursu, wygłaszając tezę o niewielkim znaczeniu technicznym proponowanych rozwiązań. Pozwoliłem sobie przypomnieć o tym, że nie jest winą projektantów, iż Wisła w Płocku jest taka wąska, a poza tym, że juror swoją wypowiedzią godzi nie tylko w nasz projekt, ale również we wszystkich biorących udział w konkursie. Mój rozmówca zarzucił mi nieznamość osiągnięć światowego mostownictwa, podając jako przykład most w Gibraltarze. W ripociście powiedziałem mniej więcej to: „nasi projektanci, na zlecenie inwestora mostu w Gibraltarze, opracowali koreferat konstrukcji tego mostu”. To chyba wystarczyło. Odczułem, że nie jesteśmy lubiani. Potem doszła do mnie informacja o sugestiach ponownego posiedzenia jury i wyłonienia innego zwycięzcy. Na szczęście nie dopuszczono do tego, gdyż byłaby to wielka kompromitacja samej idei konkursu i ludzi biorących udział w przedsięwzięciu.

Tymczasem projekt był nadal na papierze...

Nie do końca. W sierpniu 1998 roku została podpisana umowa na wykonanie projektu budowlanego i wykonawczego, które zostały ukończone w grudniu 1999 roku. W sierpniu 2000 roku nasz projekt uzyskał pozwolenie na budowę. W drugim półroczu 1999 roku dodatkowo prowadziliśmy koordynację z projektem drogowym, realizowanym przez „Profil” Warszawa, gdyż dopiero projekt całości inwestycji stanowił o możliwości uzyskania odpowiednich zezwoleń. Dodam jeszcze, że wiosną 1999 roku myśleliśmy poważnie o przeniesieniu projektantów z Belgradu do Szwajcarii w związku z wojną na Bałkanach. Na szczęście do tego nie doszło.

Kto poza fachowcami z Jugosławii brał udział w pracach konkursowych oraz późniejszych projektach budowlanych i wykonawczych?

Oczywiście nie zabrakło płocczan. W tym miejscu, korzystając z okazji, chciałbym wymienić te wszystkie osoby, które przyczyniły się do powstania projektu i budowy mostu. Są to inżynierowie: Teresa Krawczyk, Piotr Krawczyk, Marian Malowanec, Maria Nowak, Paweł Maciejewski, Franciszek Rytwiński, Tomasz Królikowski, Mirosława Gardecka-Szykiedans, Kazimiera Markiewicz, Katarzyna Matyja, Tomasz Dąbrowski z zespołem, Krzysztof Denis. Wspomnę również o swojej skromnej osobie. Nasze osiągnięcie chciałbym dedykować w imieniu nas wszystkich naszym Rodzicom i Wychowawcom za to, że wpoili nam upór w pokonywaniu trudności, optymizm i potrzebę współpracy, a naszym Rodzinom podziękować za wyrozumiałość i przeprosić za wszystkie niedogodności towarzyszące tak wielkiemu przedsięwzięciu.

Dziękuję za rozmowę i życzę dalszych sukcesów.

rozm. Jan B. NYCEK

PŁOCKIE OTWARTE FORUM HISTORYCZNE (MULTIMEDIALNA HISTORIA PŁOCKA)

Po wydaniu trzech płyt CD przez moją firmę e-Motion (wspólnie z redakcjami „Życie Płocka” i „Gazetą na Mazowszu”) ich zawartość zamieściłem na stronach internetowych: www.historia.e-plock.pl oraz www.historia.e-plock.pl/po1945). Całość opublikowana w internecie w lipcu 2005 r. stanowi pierwszy segment projektu pt. „Płockie Otwarte Forum Historyczne”. Kanwą merytoryczną dla tej koncepcji były wydawnictwa *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach* (1995) — Jerzego Stefańskiego i *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny* (2002) — Andrzeja Papierowskiego i Jerzego Stefańskiego oraz maszynopis opracowania pt. *60 lat powojennego budownictwa i architektury w Płocku* (2005) — Włodzimierza Serafimowicza i Bogumiła Trębali.

W swoim wydawnictwie chcę m.in. zwrócić Państwa uwagę na fakt, że w Płocku żyli ludzie, którzy byli prawdziwymi patriotami, poświęcającymi swoje życie rodzinne dla idei odbudowy i rozwoju kraju. Ich dzieło niezależnie, pod jakim sztandarem realizowane, jest wielkim i należy o tym pamiętać. W Płocku jeszcze w latach 70. ludzie mieszkali w suterenach. Gdyby nie niejednokrotnie potępiane blokowiska, żyliby w nich znacznie dłużej. Dzięki zachodzącym zmianom zachowaliśmy nasze ukochane zabytki, które zostały w 90-u proc. odbudowane lub odrestaurowane w latach 60.

„Forum” nie jest próbą idealizowania poprzedniej epoki. Jest raczej próbą pokazania, że żyło i nadal żyje pośród nas wielu wspaniałych ludzi, którzy mieli nieszczęście żyć w dziwnej epoce. Ludzi, którzy całe swoje serce włożyli w budowę i rozwój miasta. Ludzi niegdyś dumnych ze swojej pracy, dzisiaj zapomnianych.

Bardzo wiele w mieście zmieniło się jednak po 1989 roku. Po okresie „tandenciarstwa” na początku lat 90., zaczęto budować obiekty ciekawe, nietuzinkowe, ale przede wszystkim solidne i ładne. Inwestycje z ostatnich kilku lat są wyjątkowo atrakcyjne architektonicznie. Jeszcze ciekawsze są w trakcie realizacji. Miasto w końcu doczekało się nowego mostu.

Jestem przekonany, że „Forum” przełamie w płocczanach niewłaściwy sposób patrzenia na historię ostatnich sześciu dekad i że powstaną nowe książki i prace o mieście i jego mieszkańcach oraz poszerzony zostanie materiał fotograficzny.

Zapraszam Państwa do współpracy przede wszystkim nad rozwojem tego rozdziału naszej historii. Posiadacie w swoich domowych zbiorach ciekawe dokumenty, które warto pokazać i opublikować, zapewniając zarazem sobie miejsce w historii rozwoju naszego miasta. Pomóżcie nam umiejscowić wydarzenia przedstawione na ponad tysiąc zdjęć, które już udało nam się zebrać. Przesyłajcie kolejne zdjęcia, piszcie historie waszych rodziców, sąsiadów, innymi słowy nas samych. Żyjemy przecież w jednym z najciekawszych miejsc w Polsce.

Robert BORKOWSKI
e-Motion Płock, lipiec 2005 r.

FOTOGALERIA MIASTA PŁOCKA

Strona internetowa „Fotogalerii Miasta Płocka” (www.plock24.pl) została stworzona z potrzeby dzielenia się informacjami na temat naszego miasta. Duże znaczenie ma aspekt wizualny — nic tak dobrze nie podkreśla wyjątkowości danego miejsca, jak jego zdjęcia. Dlatego znajdziecie tutaj wiele „historii” opowiedzianych fotografiami. Staramy się, by zamieszczone informacje i zdjęcia układały się w sensowną całość.

Chcemy, aby nasza strona ukazywała zmiany, historię Płocka i jego dzień dzisiejszy. Stanowi ona również rodzaj kroniki, o tyle oryginalnej naszym zdaniem, że tworzona „od środka”, przez jej mieszkańców. Tym samym kierujemy nasz pomysł do Was, do osób mieszkających w Płocku — zapraszamy do współpracy i zamieszczania swoich zdjęć, opinii. Jest zapewne wiele osób, które chciałyby pomagać nam w uzupełnianiu informacji, czy galerii zdjęć.

Mamy nadzieję, że strona stanie się z czasem miejscem spotkań płocczan, nie tylko przez ich wpisy, opinie, ale również dzięki zamieszczanym zdjęciom. Przewodnią ideą powstania strony www.plock24.pl jest dokumentacja wszystkiego tego, co zdarzyło i zdarzy się w naszym mieście. Nie staramy się ograniczać tylko do zamieszczania zdjęć, dlatego w dalszej perspektywie mamy rozszerzenie zawartości strony o inne, równie fascynujące, jak sądzimy, aspekty. Planujemy zamieszczenie bibliografii publikacji na temat Płocka — książek, albumów, opracowań. Pomoże to, naszym zdaniem, znaleźć wiele ciekawych informacji dla osób zainteresowanych dziejami Płocka. W dobie aparatów cyfrowych tworzenie wizualnych projektów staje się niezwykle dogodne i w tym również upatrujemy szansę na rozwój naszego pomysłu. Wirtualny świat wydaje się bez ograniczeń. Wykorzystujmy to, promując wszystko, co w naszym Płocku najwartościowsze! Pozostajemy w oczekiwaniu na kolejne zdjęcia i teksty.

Piotr KOWALSKI, Krzysztof WIŚNIEWSKI
www.plock24.pl

KALENDARIUM WAŻNIEJSZYCH ZDARZEŃ W HISTORII PŁOCKIEGO BUDOWNICTWA W LATACH 1945–2007

BUDOWA, ROZBUDOWA I MODERNIZACJA MIASTA (BEZ PKN ORLEN SA/MZRIIP)

□ W dniu 21 stycznia 1945 r. (po wyzwoleniu) powołano milicję fabryczną i społeczny zarząd w poniemieckim przedsiębiorstwie narzędzi rolniczych Maschinen Industrie, które zostało upaństwowione i przyjęło nazwę Płockich Zakładów Przemysłowych (od 1948 r. zostało przekształcone w Fabrykę Maszyn Żniwnych). Przedsiębiorstwo to kontynuuje tradycje XIX-wiecznych fabryczek: M. S. Sarny (1979), M. Marguliesa (1884) i P. Urbańskiego (1890).

Fot. 122. Widok na osiedle I. Łukasiewicza. Na drugim planie osiedle Dobrzyńska

Fot. 123. Budynek mieszkalny po termomodernizacji przy ul. Królowej Jadwigi

Fot. 124. Ulica I. Lasockiego o zmierzchu

Fot. 125. Blok po termomodernizacji przy ul. F. Chopina

Fot. 126. Panorama ulicy Fryderyka Chopina

Fot. 127. Wieżowiec przy ul. A. Mickiewicza

Fot. 128. Wieżowce przy ul. F. Chopina

Fot. 129. Wieżowiec przy Al. S. Jachowicza

Fot. 130. Ciąg wieżowców przy ul. M. Reja

Fot. 131. Apartamentowce przy ul. 3 Maja

Fot. 132. Wieżowiec przed termomodernizacją przy ul. Dworcowej

Fot. 133. Wieżowiec przy ul. Dworcowej

Fot. 134. Ciąg wieżowców przy ul. Dworcowej

Fot. 135. Widok ogólny osiedla Dworcowa

Fot. 136. Fragment osiedla Dworcowa

Fot. 137. Aleja S. Jachowicza

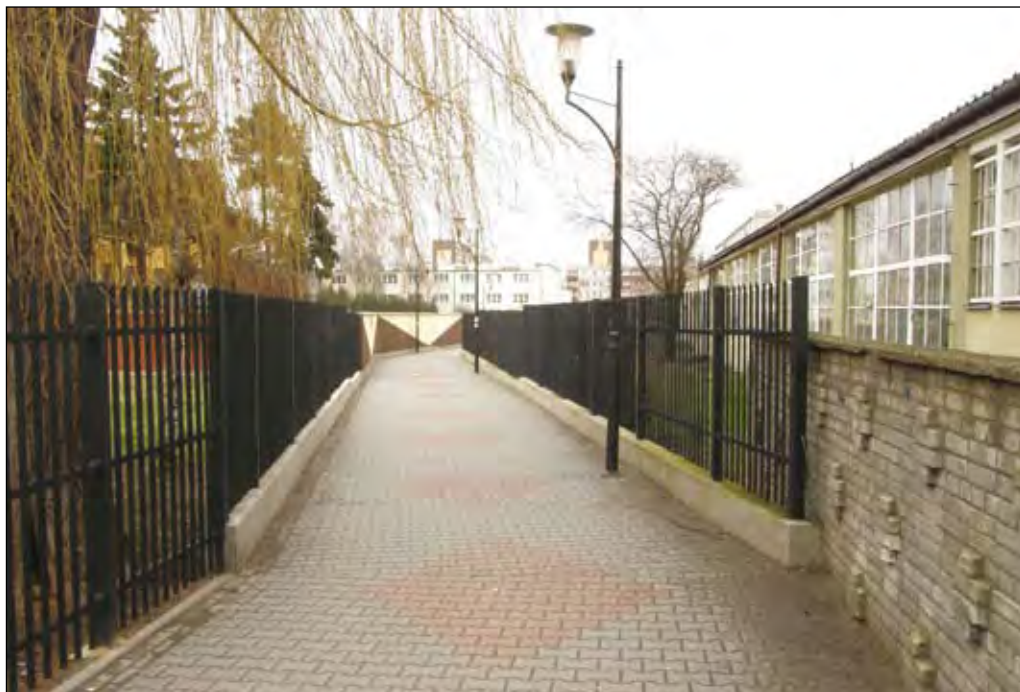
Fot. 138. Pawilony handlowo-usługowe przy ul. Dworcowej

Fot. 139. Budynek biurowy przy ul. Dworcowej

Fot. 140. Salon samochodowy przy al. J. Kilińskiego

Fot. 141. Pasaż Wojciecha Wyścickiego

Fot. 142. Budynek mieszkalno-handlowy przy ul. 3 Maja

Fot. 143. Budynki mieszkalne przy ul. 3 Maja

Fot. 144. Aleja Armii Krajowej, jedna z głównych arterii osiedla Podolszyce Północ

Fot. 145. Budynki mieszkalne przy ul. Jana Pawła II

Fot. 146. Basen kryty Podolanka przy ulicy Czwartaków

Fot. 147. Osiedla MTBS w dzielnicy Podolszyce Południe

Fot. 148. Osiedla MTBS. W centrum garaż wielopoziomowy

Fot. 149. Widok na osiedla Podolszczyk Południowych

Fot. 150. Osiedle Mazowieckiej Spółdzielni Mieszkaniowej przy ulicy Szarych Szeregów

Fot. 151. Blok mieszkalny przy ul. Wyszogrodzkiej 161 tzw. złoty wieżowiec

Fot. 152. Budowa galerii handlowo-rozrywkowej Wisła. Stan z wiosny 2008

Fot. 153. Wieżowce osiedla Międzytorze przy ul. J. Piłsudskiego

Fot. 154. Apartamentowce MTBS w dzielnicy Podolszyce Północ

❑ W końcu stycznia 1945 r. rozpoczęły działalność Płockie Wodociągi. W 1947 r. Zarząd Wodociągów i Kanalizacji Miejskich przeprowadził modernizację i rozbudowę ujęcia wody Rybaki. W 1976 r. przeprowadzono modernizację ujęcia wody i stacji Rybaki.

❑ W lutym 1945 r. reaktywowano jednostkę energetyki plockiej (kolejne reorganizacje: w 1951 r. utworzono Zakład Sieci Energetycznych Płock, 1 lipca 1958 r. powołano Zakład Energetyczny Płock). Od 1 stycznia 1989 r. Zakład Energetyczny Płock został przekształcony w samodzielne przedsiębiorstwo państwowe.

❑ W kwietniu 1945 r. powołano plockie Kierownictwo Odbudowy Mostów Drogowych, które w 1947 r. przekształcono w Okręgowy Zarząd Budowy Mostów Drogowych w Płocku, a w dniu 12 grudnia 1951 r. powołano Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych (rejon działania — północna część kraju).

❑ W 1945 r. powołano w Płocku Oddział Budowlany nr 7 Państwowego Przedsiębiorstwa Budowlanego w Warszawie, na bazie którego po kilku wcześniejszych przekształceniach utworzono w 1957 r. samodzielne przedsiębiorstwo pod nazwą Zakłady Stolarki Budowlanej Stolbud.

❑ W 1945 r. powstał Urząd Wodno-Melioracyjny, który w 1950 r. przekształcono w Rejonowe Kierownictwo Wodno-Melioracyjne. W 1965 r. na bazie RKW-M powstało Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne.

❑ Stan ludności w Płocku na koniec 1946 r. — ok. 25,5 tys.

❑ W latach 1945–1946 powstało wiele spółdzielni pracy (m.in. reaktywowana została Spółdzielnia Spożywców Zgoda, którą utworzono w 1869 r. oraz spółdzielczość mleczarska funkcjonująca w Płocku od 1929 r.). W 1951 r. z inicjatywy Związku Inwalidów Zawodowych powstała Spółdzielnia Inwalidów Świt.

❑ W 1947 r. Bolesław Malisz i Kazimierz Lier opracowali perspektywiczny plan ogólnego zagospodarowania przestrzennego Płocka (aktualizację tego planu w 1958 r. wykonał arch. Aleksander Kirow).

❑ W 1948 r. dwa funkcjonujące warsztaty stoczniowe zostały połączone w jedno przedsiębiorstwo naprawy i budowy taboru pływającego (od 1951 r. pod nazwą Płockie Stocznie Rzeczne). W wyniku dużych nakładów inwestycyjnych w latach 60. przedsiębiorstwo przekształciło się w największą i najbardziej nowoczesną w kraju stocznię rzeczną, która realizowała duże zamówienia dla wielu krajów Europy i Azji, m.in. seryjne 500-tonowe motorowe barki oraz pchacze barek typu Bizon. Początkiem budowy pierwszego warsztatu stoczniowego oraz portu rzecznego w Radziwiu był rok 1923; stocznia rozpoczęła działalność w 1937 r.

❑ W 1948 r. rzeźnia po połączeniu z wytwórnią konserw przekształciła się w Płockie Zakłady Mięsne.

❑ W połowie 1948 r. oddano do eksploatacji dworzec autobusowy dla komunikacji podmiejskiej i międzymiastowej.

❑ W 1949 r. utworzono Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, który w 1969 r. przekształcił się w Zarząd Budynków Mieszkalnych.

❑ W dniu 15 lutego 1950 r. powołano Budowlane Przedsiębiorstwo Powiatowe, w 1964 r. przekształcono je w Płockie Przedsiębiorstwo Budowlane, w 1973 r. — w Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Uprzemysłowionego, a w 1978 r. — w Płocki Kombinat Budowlany. W 1991 r. przedsiębiorstwo zlikwidowano. W znacznej mierze tradycje tego przedsiębiorstwa kontynuuje Zakład Budowlano-Instalacyjny Turbud sp. z o.o.

❑ W latach 1945–1948 Płockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego usuwało z Wisły zniszczone przęsła konstrukcji kratowej mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę.

❑ W czerwcu 1950 r. zakończono odbudowę mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę, który w okresie II wojny światowej był dwukrotnie zniszczony.

❑ W 1951 r. w wyniku połączenia Rejonowej Tuczarni Drobiu i Eksportowej Zbiornicy Jaj powstały Zakłady Jajczarsko-Drobiarskie. W latach 1965–1967 zaczęła funkcjonować Zakładowa Stacja Wylęgu Drobiu, natomiast w latach 1970–1971 zakończono I etap budowy zaplecza surowcowego na bazie 40 powstałych ferm brojlerowskich. W 1988 r. nastąpiło usamodzielnienie zakładów i utworzenie Przedsiębiorstwa Jajczarsko-Drobiarskiego w Płocku.

❑ W 1951 r. powołano Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej, które z dniem 1 stycznia 1956 r. zostało przekształcone w Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, a które do 31 marca 1975 r. funkcjonowało bez poważniejszych zmian organizacyjnych. W drugiej połowie lat 70. MPWiK włączono do Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej jako Oddział Wodociągów i Kanalizacji. Po likwidacji PGKiM z dniem 1 I 1980 r. powołano Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji.

❑ W 1951 r. powołano Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane, które w 1972 r. przekształcono w Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego. Przedsiębiorstwo to po 1975 r. podlegało pod Zjednoczenie Gospodarki Komunalnej i Budownictwa Komunalnego.

❑ W 1951 r. rozpoczęto organizowanie ogrodu zoologicznego na terenie prawobrzeżnej części miasta niedaleko mostu, pomiędzy Wisłą i linią kolejową.

❑ Na początku lat 50. powstała Miejska Służba Drogowa, którą w 1972 r. przekształcono w Miejski Zarząd Dróg i Mostów. W drugiej połowie lat 70. MZDiM włączono do Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej jako Oddział Dróg i Mostów. Po likwidacji PGKiM powołano Miejskie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów.

❑ W 1952 r. utworzono Rejon Eksploatacji Dróg Publicznych w Płocku (REDP). Z dniem 1 stycznia 1976 r. na bazie REDP oraz Powiatowych Zarządów Dróg Lokalnych w Płocku i Sierpcu powołano Rejon Dróg Publicznych z siedzibą w Płocku, który funkcjonował do 1991 r.

❑ W 1953 r. przy wybrzeżu portowym w Radziwiu dla Zakładów Zbożowo-Młynarskich w Płocku wybudowano elewator zbożowy (silosy o przekroju kwadratowym, wieża z urządzeniami do transportu i młyn). W latach 1968–1970 rozbudowano elewator o nową baterię żelbetowych okrągłych silosów zbożowych.

□ W dniu 12 września 1953 r. terytorium Płocka powiększono w kierunku wschodnim poprzez przyłączenie Kostrogaju, Ośnicy i części gromady Boryszewo Nowe. W Kostrogaju utworzono dzielnicę przemysłową (m.in. ulokowano Zakłady Stolarki Budowlanej). Pomiedzy ul. Otolińską a dworcem PKP, na wschód od linii kolejowej, zlokalizowano nowy kompleks przemysłowy Fabryki Maszyn Żniwnych.

□ W 1953 r. utworzono Dyрекcję Budowy Osiedli Robotniczych (DBOR), która w kolejnych latach zmieniała zakres działania i nazwy na: M(iejską)DBOR, Okręgową Dyрекcję Inwestycji Miejskich (ODIM), Wojewódzką Dyрекcję Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Płocku (WDRMiOW), Dyрекcję Inwestycji (DI).

□ W 1954 r. uruchomiono stację elektroenergetyczną 110/30/15 kV Podolszyce i wymieniono w Płocku sieć rozdzielczą z 6 kV na 15 kV oraz powiązано miasto z siecią energetyczną krajową (spowodowało to zmniejszenie znaczenia Elektrowni Miejskiej w Radziwiu).

□ W 1954 r. przy ul. Tumskiej wybudowano Powszechny Dom Towarowy Centrum, obok — w kilka lat później zbudowano Spółdzielczy Dom Handlowy Zgoda.

□ W 1955 r. arch. Stefan Sobolewski opracował kolejną wersję perspektywicznego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta.

□ W 1957 r. powołano Aeroklub Ziemi Mazowieckiej w Płocku. Na terenie lotniska, wybudowanego w latach 1931–1935, w okresie bezpośrednio po II wojnie światowej prowadzono działalność szkoleniową. W 1963 r. wybudowano hangar i pozostałe obiekty zaplecza.

□ W drugiej połowie marca 1958 r. powołano Robotniczą Spółdzielnię Mieszkaniową przy FMŻ (później przekształconą w Międzyzakładową Spółdzielnię Mieszkaniową) i Płocką Spółdzielnię Mieszkaniową, które w 1965 r. połączyły się i przyjęły nazwę Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa.

□ W drugiej połowie lat 50. zakończono budowę I etapu nowej Fabryki Maszyn Żniwnych przy ul. Otolińskiej i Targowej, która w 1959 r. rozpoczęła produkcję kombajnów zbożowych Vistula (KZB-3A). W wyniku prac badawczych i projektowych, zrealizowanych i koordynowanych przez Ośrodek Badawczo-Rozwojowy FMŻ, w 1971 r. rozpoczęto seryjną produkcję kombajnów typu Bizon. Uzyskały one wysoką ocenę na rynku krajowym i zagranicznym. Dla osiągnięcia produkcji 8 tys. szt. rocznie kombajnów typu Bizon w drugiej połowie lat 70. i w pierwszej połowie lat 80. wybudowano po drugiej stronie ul. Targowej (w kierunku lotniska) nowy kompleks trzech stalowych hal produkcyjnych oraz magistralę ciepłą B (od elektrociepłowni w MZRiP do FMŻ).

□ W latach 1957–1961 powstał Bulwar nad Wisłą.

□ W latach 1959–1962 nad Wisłą po prawobrzeżnej stronie miasta wybudowano obiekty dla uprawiania sportów wodnych i rekreacji, tj. dla Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego Budowlani i dla Stanicy Wodnej Morka (żeglarstwo i kajakarstwo).

□ Stan ludności na koniec 1960 r. — ok. 42,8 tys.

□ W 1961 r. został opracowany nowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta przez zespół arch. Aleksandry Wrońskiej.

❑ W dniu 31 grudnia 1961 r. nastąpiło powiększenie miasta w kierunku północnym poprzez przyłączenie określonych terenów wsi: Biała Nowa, Biała Parcele, Chełpowo, Draganie Nowe, Maszewo, Maszewo Duże, Maszewo Małe, Powsino, Trzepowo Stare i Winiary.

❑ Na przełomie lat 50. i 60. wybudowano w technologii tradycyjnej (z cegły) pierwsze osiedle budynków wielorodzinnych w okolicy dworca autobusowego — w klinie pomiędzy Al. S. Jachowicza oraz ulicami Bielska i Obrońców Stalingradu (obecnie Obrońców Westerplatte).

❑ Na początku lat 60. wybudowano w technologii tradycyjnej małe osiedle Wolnej Afryki (między ul. A. J. Nowowiejskiego, Kazimierza Wielkiego i S. Okrzei).

❑ W pierwszej połowie lat 60. w technologii tradycyjnej wybudowano osiedle Kolegialna (wzdłuż i rejonie ul. Kolegialnej).

❑ W latach 1962–1970 w technologii „wielki blok” wybudowano osiedle Dobrzyńska (w obszarze ulic: Dobrzyńska, I. Mościckiego, J. Słowackiego, Al. I. Łukasiewicza i Al. F. Kobylińskiego).

❑ W okresie od 1964 r. do końca lat 70. w technologii „wielki blok” wybudowano osiedle Skarpa (pomiędzy Wisłą, jarem rzeki Brzeźnica i ul. Dobrzyńską).

❑ W latach 1964–1971 w technologii „wielki blok” wybudowano osiedle Tysiąclecia (między ulicami: I. Łukasiewicza, Tysiąclecia, Bielską i A. F. Kobylińskiego).

❑ W 1971 r. uruchomiono wytwórnię prefabrykatów wielkiej płyty (OWT-67), która funkcjonowała do początku lat 90.

❑ W latach 1971–1985 w technologii „wielka płyta” wybudowano osiedle Łukasiewicza (między ulicami: I. Łukasiewicza, Batalionów Chłopskich, Gwardii Ludowej, R. Rembielińskiego i Tysiąclecia).

❑ W 2. połowie lat 70. w technologii „wielka płyta” wybudowano osiedle Kochanowskiego.

❑ W latach 80. wybudowano osiedle Piękna oraz osiedle Centrum-Wschód w technologii „wielka płyta” w kwartale ulic: Al. S. Jachowicza — Z. Padlewskiego oraz Misjonarska — A. Gradowskiego.

❑ W latach 1973–1992 w technologii „wielka płyta” wybudowano osiedle Międzytorze (między torami kolejowymi prowadzącymi do dworca PKP a torem — prowadzącym do jednostki wojskowej).

❑ W okresie od 1978 r. do połowy lat 90. w technologii „wielka płyta” wybudowano osiedle Dworcowa (w rejonie ul. A. Mickiewicza i dworca PKP).

❑ W dniu 1 lutego 1960 r. uruchomiono w Płocku komunikację miejską i powołano Miejską Komunikację Autobusową podległą Miejskiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej. Z dniem 1 VII 1966 r. powstała samodzielna jednostka — Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne.

❑ W 1961 r. utworzono Płockie Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa, które w okresie późniejszym przekształcono w płocki Transbud.

❑ W 1961 r. wybudowano Dom Turysty PTTK, który po zmianie właściciela w latach 1994–2004 został zmodernizowany i rozbudowany (obecnie hotel Starzyński).

- ❑ W 1962 r. rozpoczęto budowę Stopnia Wodnego we Włocławku. Podwyższenie i poszerzenie wałów wzdłuż Wisły realizowano w latach 1967–1970. Po napełnieniu utworzony zbiornik wodny cofką dotarł do Płocka i Borowiczek.
- ❑ W latach 1962–1964 wybudowano hotel Orbis-Petropol.
- ❑ W latach 1962–1964 został wzmocniony most drogowo-kolejowy przez Wisłę w części kolejowej.
- ❑ W latach 1963–1965 wybudowano Technikum Chemiczne MZRIP przy Al. F. Kobylińskiego.
- ❑ W lipcu 1964 r. wybudowano most nad jarem rzeki Brzeźnica wzdłuż ul. Dobrzyńskiej, w kilka lat później powstał kolejny most nad tym jarem (wzdłuż ul. I. Łukasiewicza). Trzeci most nad Brzeźnicą, przy jej ujściu do Wisły, w ciągu obecnych ulic Szpitalnej i Kazimierza Wielkiego był kilkakrotnie wzmocniany i modernizowany.
- ❑ W 1964 r. wybudowano Szkołę Rzemiosł Budowlanych Petrobudowy (obecnie Zespół Szkół Budowlanych nr 1 — ZSB-1) przy ul. Rewolucji Kubańskiej (dziś I. Mościckiego).
- ❑ W 1964 r. wybudowano na Kostrogaju nowe obiekty produkcyjne dla Płockich Zakładów Owocowo-Warzywnych.
- ❑ W latach 1962–1965 wybudowano Technikum Ekonomiczne z internatem przy ul. A. J. Nowowiejskiego.
- ❑ W styczniu 1965 r. oddano do użytkowania nowy dworzec PKP (obecnie przy ul. F. Chopina).
- ❑ W 1966 r. powstał stadion ZKS Stoczniowiec przy ul. Kolejowej w Radziwiu.
- ❑ W 1967 r. w oparciu o załogę Zakładu Gospodarki Ciepłej — Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych powołano Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej, które w 1972 r. zostało przekształcone w Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej.
- ❑ W roku akademickim 1967/1968 utworzono Filię Politechniki Warszawskiej w Płocku. Początkowo bazą lokalową Filii były obiekty Technikum Elektrycznego przy Al. S. Jachowicza oraz obiekt po Studium Nauczycielskim przy Al. S. Jachowicza.
- ❑ W 1968 r. powstało ujęcie wody Grabówka, Stacja Uzdatniania Wody przy ul. Filtrowej oraz magistralna sieć rozdzielcza.
- ❑ W 1968 r. w obiektach dawnej szkoły OHP utworzono Szkołę Budowlaną Petrobudowy (ZSB-2) przy ul. W. Zglenickiego na Białej.
- ❑ Rok 1969 w cukrowni Borowiczki (utworzonej w 1899 r.) — to początek automatyzacji procesów technologicznych (wcześniej w 1954 r. przeprowadzono modernizację zakładu). Na jesieni 2003 r. ogłoszono upadłość cukrowni.
- ❑ W latach 1966–1970 został wzniesiony Dom Rzemiosła przy Al. S. Jachowicza.
- ❑ W latach 1968–1971 wybudowano amfiteatr we wnęce erozyjnej Wzgórza Sieciecha.
- ❑ Na przełomie lat 60. i 70. na Kostrogaju wybudowano m.in.: Centralę Rybną, Bazę Miejskiej Komunikacji Autobusowej oraz kompleks magazynów handlowych dla: MHD, Argedu i PZGS.

- ❑ W latach 1970–1974 powstał gmach Teatru Dramatycznego im. Jerzego Sza-niawskiego w Płocku.
- ❑ W latach 1971–1973 wybudowano główny gmach dydaktyczny Filii Politech-niki Warszawskiej w Płocku.
- ❑ W 1972 r. wybudowano stadion ZKS Wisła przy ul. I. Łukasiewicza i ul. Gwar-dii Ludowej.
- ❑ W latach 1972–1974 wybudowano krytą pływalnię przy Liceum Ogólno-kształcącym im. Władysława Jagiełły.
- ❑ W latach 1972–1976 wybudowano Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego Cotex. W 2002 r. ZPD Cotex ogłosiły upadłość.
- ❑ W 1973 r. zakończono budowę Szpitala im. Marcina Kacprzaka na Winiarach.
- ❑ W 1973 r. rozpoczęto budowę sieci miejskiej gazu niskoprężnego, wcześniej wykonano odgałęzienie ogólnopolskiego gazociągu wysokoprężnego ze Srebrnej do miasta oraz stację redukcyjną metanu w strefie ochronnej Kombinatoru.
- ❑ W 1974 r. oddano do eksploatacji oczyszczalnię ścieków w Maszewie.
- ❑ W 1974 r. wybudowano gmach III Liceum Ogólnokształcącego (obecnie im. Marii Dąbrowskiej) u zbiegu ulic I. Łukasiewicza i K. Gałczyńskiego.
- ❑ W 1974 r. powołano Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkanie-wej, które w roku następnym zostało wchłonięte przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej funkcjonując m.in. jako Zakład Budynków Miesz-kalnych. Po likwidacji PGKiIM reaktywowano Przedsiębiorstwo Gospodarki Komu-nalnej i Mieszkaniaowej, a w 1984 r. utworzono Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodar-ki Komunalnej i Mieszkaniaowej.
- ❑ W 1975 wybudowano Dom Technika MZRiP przy obecnej ul. Kazimierza Wielkiego.
- ❑ W 1975 r. wybudowano krytą pływalnię przy Al. F. Kobylińskiego.
- ❑ W dniu 1 kwietnia 1975 r. powołano dużą miejską interdyscyplinarną jed-nostkę — Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Inżynierii Miejskiej, w ramach której funkcjonowały: Oddział Wodociągów i Kanalizacji, Oddział Dróg i Mostów, Oddział Zieleni i Oczyszczania Miasta, Zakład Budynków Mieszkalnych i Zakład Transportowo-Sprzętowy. Przedsiębiorstwo to działało do 13 grudnia 1979 r., a na-stępnie zostało rozczłonkowane na oddzielne samodzielne jednostki.
- ❑ W latach 1975–1982 funkcjonowała Wojewódzka Spółdzielnia Mieszkanie-owa w Płocku jako jednostka nadrzędna nad spółdzielniami mieszkaniowymi w woje-wództwie płockim.
- ❑ W okresie od 2 maja do 1 września 1977 r. przeprowadzono modernizację jezdni drogowej mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę, w tym czasie zastępczo funkcjonował most pontonowy z dwupasmową jezdnią.
- ❑ W 1977 r. Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej przekształcił się w Płocką Gospodarkę Komunalną.
- ❑ W 1978 r. dyrektor WBPP w Płocku Tadeusz Kowalczyk opracował kolejny plan zagospodarowania przestrzennego miasta.

- ❑ W dniu 1 grudnia 1979 r. utworzono Mazowiecką Spółdzielnię Mieszkaniową.
- ❑ W dniu 1 stycznia 1980 r. rozpoczęło działalność Komunalne Przedsiębiorstwo Usług Międzyzakładowych, które zgrupowało jednostki sprzętowo-transportowe z kilku miejskich przedsiębiorstw. W 1989 r. KPUM zostało przekształcone w Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych i Usług Wielobranżowych.
- ❑ Stan ludności na koniec 1980 r. — ok. 102,6 tys.
- ❑ W 1981 r. uruchomiono pierwsze ujęcia wód w głębszych w Borowiczkach.
- ❑ W 1981 r. utworzono Międzyzakładową Spółdzielnię Mieszkaniową Chemik.
- ❑ W 1982 r. przyłączono do Płocka tereny leżące na wschód od miasta: Podolszyce, Imielnicę i Borowiczki.
- ❑ W dniu 8 stycznia 1982 r. w wyniku powodzi zatorowej nastąpiło zalanie Radziwia i pozostałych lewobrzeżnych okolic Płocka (od Dobrzykowa do Soczewki) oraz części prawobrzeżnych terenów miasta (Borowiczki i Rybaki), co spowodowało zniszczenie dużej liczby obiektów mieszkalnych, gospodarczych i rekreacyjnych oraz rozmyło nasyp przyczółka w Radziwiu mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę.
- ❑ W 1982 r. wybudowano dla powodziarzy osiedle fińskich domków w północnej części ul. Miodowej (na terenie należącym do Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku).
- ❑ W latach 1982–1983 wybudowano pierwszy budynek na osiedlu Podolszyce Północ. Osiedle to budowane jest w różnorodnej architekturze. Do chwili bieżącej wiodącym inwestorem jest Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa.
- ❑ W 1982 r. utworzono Młodzieżową Spółdzielnię Mieszkaniową.
- ❑ W 1982 r. zostało utworzone Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Usługowe Wereszczyński, specjalizujące się w robotach elektrycznych i telekomunikacyjnych; ostatnio poszerzyło zakres działalności o roboty ogólnobudowlane.
- ❑ W ciągu czterech letnich sezonów w latach 1983–1986 bagrowano z Wisły piasek i podwyższano wały przeciwpowodziowe oraz wykonano przyporę Skarpy Płockiej od Wzgórza Tumskiego po ujście oczyszczonych ścieków miejskich w Maszewie.
- ❑ W dniu 18 września 1983 r. przekazano dla wiernych dolną część kościoła pw. św. Stanisława Kostki przy Al. S. Jachowicza.
- ❑ W 1983 r. utworzono Spółdzielnię Mieszkaniowo-Lokatorską Komunalnik.
- ❑ W 1983 r. powstała firma budowlana pod nazwą Zakład Budowlano-Montażowy — Henryk Krupiński, która w pierwszej połowie lat 90. była jednostką wiodącą na rynku płockim spośród nowo powstałych spółek. Obecnie firma działa pod nazwą Krupiński Construction sp. z o.o. (głównie na rynku warszawskim).
- ❑ W 1983 r. na bazie pracowni Projektowej Przedsiębiorstwa Budownictwa Komunalnego powstało Biuro Techniki Komunalnej Betek, które w 1991 r. przekształciło się w spółkę Gminy Płock.
- ❑ W 1984 r. z płockiego oddziału Wojewódzkiego Biura Projektów Arwo w Warszawie powstało Mazowieckie Biuro Projektów Mapro. W 1991 r. Biuro Mapro przekształcono w spółkę pracowniczą Mapro.
- ❑ W 1984 r. rozpoczęto budowę osiedla Podolszyce Południe. Osiedle zostało podzielone na kolonie (kompleksy mieszkalne), które w różnorodnej architek-

rze realizują do chwili bieżącej główni inwestorzy, jak Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Chemik czy obecnie Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Płocku (MTBS).

❑ W 1984 r. pod kierownictwem arch. Alicji Krymowej powstał następny plan zagospodarowania przestrzennego miasta.

❑ W dniu 23 listopada 1984 r. zakończono elektryfikację linii kolejowej Kutno-Płock oraz dostosowano dworzec kolejowy do nowych wymogów.

❑ W 1984 r. powstał Zakład Produkcyjno-Handlowy BEM specjalizujący się przede wszystkim w produkcji nowoczesnej ślusarki drzwiowej (m.in. drzwi antywłamaniowe, bramy garażowe) oraz ścianek przeciwpożarowych.

❑ W 1984 r. powstała spółka cywilna Przedsiębiorstwo Budowlano-Remontowe Izo-Mar, która od 2001 r. działa pod nazwą PBR Izo-Mar-plus.

❑ W 1984 r. rozpoczęły funkcjonowanie dwa przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego (polonijnego): Jugopol (kapitał jugosłowiański) i Investbau (kapitał zachodniemiecki).

❑ W 1985 r. utworzono przedsiębiorstwo polonijne Marles (kapitał kanadyjski).

❑ W 1986 r. nastąpiła rozbudowa oczyszczalni ścieków w Maszewie.

❑ W dniu 14 maja 1986 r. przekazano dla wiernych górną część kościoła pw. św. Stanisława Kostki przy Al. S. Jachowicza.

❑ W 1987 r. utworzono Własnościową Spółdzielnię Mieszkaniową Budowlani, która realizuje wielorodzinne budownictwo mieszkaniowe na osiedlu Zielony Jar.

❑ W 1988 r. powstała spółka pod nazwą Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych i Usług Pel-Bud, którą w latach 90. zaliczano do wiodących firm w Płocku (wybudowała m.in. znaczną część osiedla Zielony Jar). Obecnie nie funkcjonuje.

❑ W 1988 r. została utworzona spółka projektowo-inwestycyjna Budoplan, która m.in. zaprojektowała w zespole ze specjalistami z Serbii nowy most przez Wisłę w Płocku.

❑ W 1989 r. powstała duża spółka projektowa Wektor-P.

❑ W 1989 r. utworzono Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych i Usług Wielobranżowych, które przekształciło się w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością Munitrans. W 1993 r. firma ta została przekształcona w zakład budżetowy i funkcjonuje jako zakład Usług Miejskich Muniserwis.

❑ W 1989 r. Wojewoda Płocki powołał Wojewódzką Dyрекcję Dróg Miejskich w Płocku, która zarządzała drogami krajowymi i wojewódzkimi w miastach województwa płockiego.

❑ W latach 1989–2000 wybudowano kościół dla parafii pw. św. Józefa Rzemieślnika przy ul. Górna/Słoneczna na osiedlu Wyszogrodzka/Limanowskiego (na Cholerce).

❑ W 1990 r. Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych został przekształcony w Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Płocku.

❑ W 1990 r. powołano Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe Vectra, które powstało w oparciu o potencjał produkcyjny PBO Petroblok sp. z o.o. (pierwszej spółki utworzonej w 1989 r. przez PBP Petrobudowa). Vectra od ponad dekady jest wiodącą

firmą w budownictwie mieszkaniowym i ogólnym w Płocku. W 2007 r. w wyniku połączenia PBU Vectra (usługi budowlane w systemie generalnego wykonawstwa) i PBU Vectra II (betoniarnia i transport mieszanki betonowej) została utworzona Vectra SA. Obecnie firma funkcjonuje w Grupie Kapitałowej Pol-Aqua SA.

❑ W 1990 r. powstała prywatna firma Przedsiębiorstwo Montażowo-Budowlane Ajmex Andrzej Bielicki, szybki jej rozwój w Płocku oraz m.in. w Warszawie i Łodzi przerwała w 2005 r. nagła śmierć właściciela.

❑ W 1990 r. powstał Zakład Instalacji Wod.-Kan., CO i Gazu Arkadiusz Wałęsa i Sp-ka, która od 2001 r. funkcjonuje jako firma pod nazwą: Wałęsa, Rybicki i Malara s.j.

❑ Po 1990 r. nastąpiła likwidacja miejskich przedsiębiorstw użyteczności publicznej a na ich miejsce utworzono zakłady budżetowe, które nie mogły występować samodzielnie w obrocie prawnym, gdyż nie posiadały osobowości prawnej. Powołano: Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej, Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji, Zakład Usług Miejskich Muniserwis, Zakład Komunikacji Miejskiej oraz Ogród Zoologiczny.

❑ W 1991 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe zostało najpierw przekształcone w Miejski Zakład Handlowo-Usługowy a w 1996 r. — w Rynex sp. z o.o. Obecnie spółka zarządza trzema kompleksami handlowymi: Płockim Centrum Handlowym przy ul. R. Rembielińskiego, Targowiskiem Miejskim przy ul. Bielskiej oraz Giełdą Towarową przy ul. Bielskiej (w pobliżu lotniska).

❑ W 1991 r. w wyniku przekształceń własnościowych Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa przekazało ok. 85 proc. swego potencjału produkcyjnego dla spółki akcyjnej Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe Petro oraz ok. 10 proc. dla kilku spółek specjalistycznych z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółki te z wyjątkiem Przedsiębiorstwa Robót Instalacyjnych Elwod sp. z o.o. obecnie nie istnieją. Należy jednakże odnotować duży wkład PPU Petro SA oraz później utworzonych jej „spółek córek” w budownictwie mieszkaniowym, ogólnym i przemysłowym w Płocku i w Warszawie.

❑ W 1991 r. powstał Zakład Budowlano-Instalacyjny Turbud sp. z o.o. Spółka specjalizuje się w budownictwie mieszkaniowym, ogólnym i przemysłowym. Od 2005 r. firma funkcjonuje w strukturach Polimex-Mostostal SA.

❑ W 1991 r. powstała firma pod nazwą Przedsiębiorstwo Usług Specjalistycznych Cover, która specjalizowała się z zabezpieczeniach antykorozyjnych stalowych i betonowych budowli inżynierskich. Od 2005 r. firma nie istnieje.

❑ W 1991 r. Przedsiębiorstwo Jajczarsko-Drobiarskie przekształciło się w Płockie Zakłady Drobiarskie Sadrob SA. Firma ta jako pierwszy zakład przetwórczy w Polsce uzyskała dotacje z programu SAPARD na zrealizowanie inwestycji niezbędnych dla produkcji drobiarskiej zachowującej standardy Unii Europejskiej.

❑ W 1991 r. powstała spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych Kontener.

❑ W 1991 r. utworzono Spółdzielnię Mieszkaniową Centrum, która realizowała w latach 90. osiedle mieszkaniowe Centrum-Wschód przy ul. A Gradowskiego.

❑ W 1991 r. powstała Hurtownia Materiałów Budowlanych Budmat, która obecnie jest liczącym się w kraju i za granicą dystrybutorem i producentem pokryć dachowych i systemów elewacyjnych.

❑ W 1991 r. w wyniku reorganizacji Rejonu Dróg Publicznych jedna część potencjału utworzyła Oddział w Płocku Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w Warszawie, a druga — Gospodarstwo Pomocnicze, na bazie którego w 1992 r. powstało Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w Płocku. W 2001 r. PRD przekształciło się w spółkę akcyjną.

❑ W okresie od sierpnia 1991 r. do marca 1992 r. wybudowano obiekty dla firmy Levi Strauss Poland.

❑ W wyniku restrukturyzacji Fabryki Maszyn Żniwnych w dniu 16 VII 1992 r. powstała Bizon Spółka z o.o. W dniu 21 XII 1995 r. powołano kolejną spółkę prawa handlowego Maszyny Żniwne. W dniu 10 VI 1998 r. nastąpiła upadłość Przedsiębiorstwa Państwowego Agromet Fabryki Maszyn Żniwnych w Płocku.

❑ W 1992 r. powołana została spółka jawna Temax, która specjalizuje się głównie w robotach instalacyjnych (wod-kan., c.o., c.w. i gazowych), przeciskach i przewiertach pod jezdniami i torami kolejowymi, w odwodnieniach igłofiltrami i studniami depresyjnymi, w montażu ścianek szczelnych oraz montażu kotłowni olejowych i gazowych. Firma ta w znacznej mierze kontynuuje tradycje Płockiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych Instal (PIIP).

❑ W 1992 r. Płockie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych przekształciło się w spółkę akcyjną. Od 2005 r. firma — poprzez Hydrobudowę 6 Warszawa SA — stała się członkiem Grupy Kapitałowej Bilfinger Berger AG.

❑ W końcu 1992 r. zaczęła funkcjonować Prywatna Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości, która następnie zmieniła nazwę na Szkołę Wyższą im. Pawła Włodkowica. W latach 90. zmodernizowano obiekty powojkowe na terenie byłej Jednostki Wojskowej w Płocku oraz wybudowano obiekty nowe (m.in. halę sportową).

❑ W 1993 r. samodzielne przedsiębiorstwo państwowe Zakład Energetyczny Płock zostało przekształcone w jednoosobową Spółkę Skarbu Państwa. Powstała firma o nazwie Zakład Energetyczny Płock SA. W grudniu 1995 r. utworzono 12 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i w efekcie od początku następnego roku powstał Holding ZEP. W wyniku kolejnej reorganizacji powstał Koncern Energetyczny Energa SA Oddział w Płocku.

❑ W 1993 r. powstała Hurtownia Materiałów Budowlanych Wektora.

❑ W 1994 r. Prezydent m. Płocka powołał Miejski Zarząd Dróg w Płocku, który w 1999 r., w wyniku nowej ustawy o drogownictwie i likwidacji Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku, przejął wszystkie ulice i mosty w mieście będące dotychczas w gestii WDDM.

❑ W 1994 r. utworzono Lokatorsko-Własnościową Spółdzielnię Mieszkaniową Petrodom.

❑ W latach 1993–1995 dokonano modernizacji mostu im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego. W okresie od 3 lipca do 11 września 1994 r. przeprowadzono wy-

mianę płyty żelbetowej jezdni drogowej mostu na płytę stalową ortotropową (w tym czasie zastępczo funkcjonował most pontonowy).

❑ W latach 1995–1996 wybudowano wysoki budynek z garażami przy Al. S. Jachowicza 21. W latach 2001–2002 w pobliżu przy Al. S. Jachowicza 19a powstał drugi wysoki budynek mieszkalno-usługowy z garażami. Inwestorem obydwu obiektów była Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkańowa.

❑ W 1996 r. powstało Przedsiębiorstwo Budowlano-Instalacyjne Stangpol, które w 2006 r. przekształciło się w Henczke Budownictwo sp. z o.o. Firma dotychczas realizowała głównie inwestycje wodno-kanalizacyjne, ostatnio wykonuje również budownictwo mieszkaniowe i mostowe.

❑ W 1996 r. utworzono Miejskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego, które głównie dotychczas realizowało obiekty mieszkalne w Podolszyczach Południe, Podolszyczach Północ oraz w Śródmieściu.

❑ W 1996 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów przekształciło się w Dromost Sp. z o.o. i poszerzyło profil działalności o budownictwo ogólne i mieszkaniowe. W 2002 r. spółka utraciła płynność finansową a w 2003 r. Sąd ogłosił jej upadłość.

❑ W 1996 r. utworzono Przedsiębiorstwo Instalacji Komunalnych s.j., które obecnie jest największym płockim deweloperem.

❑ W 1996 r. w wyniku komunalizacji Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej jako przedsiębiorstwo użyteczności publicznej zostało przejęte od Wojewody Płockiego przez Gminę Płock, która przekształciła tę jednostkę w spółkę prawa handlowego — PEC sp. z o.o. W końcu 2005 r. Fortum Heat sp. z o.o. z Finlandii nabyła od Gminy Płock 85 proc. udziałów w PEC i utworzyła firmę pod nazwą Fortum Płock sp. z o.o., która podlega pod Fortum Polska sp. z o.o.

❑ W dniu 23 grudnia 1996 r. — kolejne powiększenie Płocka o tereny lewo-brzeżnych osad: Góry, Ciechomice, Longinus, Tokary i Budy Dolne.

❑ W 1997 r. przeprowadzono kapitalny remont mostu przez rzekę Brzeźnicę w ul. I. Łukasiewicza.

❑ W okresie od listopada 1997 r. do września 1998 r. przeprowadzono modernizację Starego Rynku.

❑ W okresie od lutego 1997 r. do czerwca 1998 r. przeprowadzono remont, modernizację i rozbudowę Ratusza. W połowie 1999 r. zakończono remont kapitalny dwóch kamienic przy ul. Zduńskiej, w których funkcjonowały: Ośrodek Obliczeniowy (ETO) Ministerstwa Ochrony Środowiska oraz biuro przedsiębiorstwa kolportażowego Ruch). Powiększono w ten sposób kubaturę siedziby Urzędu Miasta Płocka. Kolejne powiększenie — nastąpiło w końcu 2007 r. po odkupieniu i wyremontowaniu starego biurowca PERN Przyjaźń przy ul. Kazimierza Wielkiego, który przylega do Ratusza. W rejonie Starego Miasta Gmina Płock dysponuje kilkoma zabytkowymi kamieniczkami, w których ulokowano poszczególne jednostki organizacyjne.

❑ W latach 1997–1999 przy ul. Tumskiej powstał nowoczesny budynek dla PZU Życie.

❑ W lutym 1998 Płocka Spółdzielnia Mieszkańowa L-W oddała do eksploatacji na osiedlu Łukasiewicza pierwszy w mieście garaż wielokondygnacyjny.

- ❑ W 1998 r. Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji został przekształcony w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością o nazwie Wodociągi Płockie.
- ❑ W 1998 r. Urząd Miasta Płocka powołał Agencję Rewitalizacji Starówki — ARS sp. z o.o.
- ❑ W 1998 r. Zakład Komunikacji Miejskiej został przekształcony w spółkę Gminy Płock o nazwie Komunikacja Miejska Płock sp. z o.o.
- ❑ W 1998 r. utworzono gminną spółkę — Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych sp. z o.o., która w okresie od wiosny 1998 r. do połowy czerwca 2000 r. zrealizowała budowę nowoczesnego Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych w Kobiernikach.
- ❑ W 1998 r. Mostostal Płock i Centrala Handlu Zagranicznego Centromer Gdańsk utworzyły w oparciu o potencjał dawnej Płockiej Stoczni Rzecznej nową firmę Centromost sp. z o.o.
- ❑ W 1998 r. zespół pod kierownictwem arch. Marcina Świetlika opracował studium zagospodarowania przestrzennego Płocka, w którym zaproponował rozwój miasta równomierny we wszystkich kierunkach.
- ❑ Na przełomie lat 1998/1999 zakończono budowę Zespołu Szkół Rolniczych w Górach (obecna nazwa: Zespół Szkół im. Leokadii Bergerowej).
- ❑ Od wiosny 1997 r. do końca września 1999 r. wybudowano ciąg stylizowanych kamieniczek pomiędzy ul. J. Kwiatka i Staromiejską (adres: J. Kwiatka 27) — w rejonie dawnej dzielnicy żydowskiej.
- ❑ W latach 1997–1999 na Podolszyczach Południe w sąsiedztwie Szkoły Podstawowej nr 22 wybudowano nowoczesną krytą pływalnię Podolanka.
- ❑ W 1999 r. Spółka Bizon (utworzona na majątku FMŻ) została przejęta przez firmę New Holland i następnie przyjęła nazwę New Holland Bizon sp. z o.o. Od 2002 r. firma działa pod nazwą CNH Polska sp. z o.o.
- ❑ W dniu 30 czerwca 1999 r. utworzono kolejną uczelnię w Płocku — Państwową Wyższą Szkołę Zawodową, która powstała na bazie dwóch kolegiów: Kolegium Nauczycielskiego i Kolegium Języków Obcych. Bazą lokalową PWSZ były obiekty III Liceum Ogólnokształcącego, pałacyk po Szkole Rolniczej w Trzepowie i budynek Urzędu Miejskiego przy placu J. Dąbrowskiego.
- ❑ W połowie lat 90. zakończono budowę kościoła pw. błogosławionej Jadwigi Królowej na osiedlu Łukasiewicza
- ❑ W latach 90. w Płocku uległy likwidacji kolejne zakłady przemysłu spożywczego i przemysłu wyrobów budowlanych. Stara mleczarnia przy Al. S. Jachowicza została wyburzona. Dawne Zakłady Owocowo-Warzywne rozparcelowano, pozostały tylko magazyny oraz chłodnie. Upadły także miejskie młyny. Płock zaniechał jednej ze swych ważnych dotychczasowych funkcji: przetwórstwa zbóż, warzyw i owoców z okolicznych obszarów rolnych. Zakłady Stolarstwa Budowlanego Stolbud zostały również rozparcelowane. W ich miejscu funkcjonuje kilkanaście mniejszych wytwórców drobnego przemysłu.
- ❑ W 2000 r. Płocka Gospodarka Komunalna przekształcona została w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością SITA — Płocka Gospodarka Komunalna.

- ❑ Stan ludności na koniec 2000 r. — ok. 130,8 tys.
- ❑ W latach 1999–2001 wybudowano na Podolszycach Południe nowoczesną szkołę Podstawową nr 22.
- ❑ W latach 2000–2001 powstał kolejny budynek ZUS przy al. J. Piłsudskiego.
- ❑ W latach 2000–2002 pomiędzy ul. Synagogałną i Staromiejską (w rejonie dawnej dzielnicy żydowskiej) wybudowano dwa szeregi kamienic o stylizowanej architekturze — połączonych częściowo zadaszonym pasażem.
- ❑ W latach 2000–2004 przeprowadzono modernizację i rozbudowę Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia (u zbiegu ulic Kolegialnej i Misjonarskiej).
- ❑ W dniu 6 czerwca 2001 r. rozpoczął działalność handlową hipermarket Auchan na Podolszycach Południe. W końcu 2002 w kierunku wschodnim od Auchan przy ul. Wyszogrodzkiej wybudowano supermarket OBI. W maju 2007 r. za OBI w kierunku wschodnim rozpoczęto budowę galerii handlowo-rozrywkowej Wisła.
- ❑ W 2001 r. w wyniku przekształceń Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Płocku utworzono MZGM-TBS sp. z o.o., który zrealizował kompleksy mieszkalne m.in. przy ul. J. Kochanowskiego oraz przy ul. M. Wańkowicza na osiedlu Zielony Jar (budynki tarasowe).
- ❑ W latach 2001–2002 wybudowano nowoczesny Dom Towarowy Argentum przy ul. Tumskiej.
- ❑ W latach 2001–2004 powstało nowoczesne Gimnazjum nr 8 przy ul. T. Kutrzeby na Podolszycach Północ.
- ❑ W połowie 2002 r. zakończono przebudowę stadionu lekkoatletycznego przy ul. J. Kochanowskiego pod wymogi zawodów międzynarodowych. Było to związane z organizacją w Płocku XXXIV Międzynarodowych Igrzysk Szkolnych.
- ❑ W końcu 2002 r. na osiedlu Łukasiewicza (u zbiegu ulic Tysiąclecia i I. Łukasiewicza) wybudowano supermarket NOMI, obok w 2003 r. — market spożywczy Champion. Nieopodal w kierunku wschodnim, przy ul. Przemysłowej (na terenie dawnego zaplecza PPRM), rozpoczęto w końcu 2007 r. budowę kolejnego marketu Mosty.
- ❑ W latach 2002–2004 wybudowano nowy most drogowy przez Wisłę (1200 m), składający się z dwóch części: nurtowej o długości 615 m i części zalewowej o długości 585 m. W części nurtowej wykonano konstrukcję podwieszoną z dwoma pylonami oddalonymi od siebie o 375 m.
- ❑ W 2003 r. zakończono budowę kościoła pw. Ducha Świętego przy ul. C. K. Norwida (osiedle Na Skarpie).
- ❑ W lutym 2003 r. instytucje skarbowe zasiedliły siedmiokondygnacyjny budynek przy ul. 1 Maja (po dwóch latach modernizacji). Obiekt ten wcześniej budowano z przeznaczeniem na siedzibę Komitetu Wojewódzkiego PZRR, potem przekazano obiekt służbie zdrowia i ostatecznie po kilkunastu latach przestoju został ponownie przeprojektowany i oddany do eksploatacji.
- ❑ W kwietniu 2003 r. powstała Orlen Asphalt sp. z o.o.
- ❑ W latach 2003–2004 przeprowadzono rozbudowę i modernizację zabytkowej kamienicy rodziny Górnickich przy ul. Tumskiej dla potrzeb Muzeum Mazowieckiego.

- ❑ Od 17 grudnia 2004 r. do końca 2006 r. wybudowano na miejscu starego — nowy amfiteatr. W związku z zaistniałymi błędami projektowymi nośnych elementów konstrukcji obiektu w końcu 2007 r., po wykonanej ekspertyzie, rozpoczęto roboty zabezpieczające oraz naprawcze.
- ❑ Od sierpnia 2005 r. do listopada 2006 r. przeprowadzono remont konstrukcji nośnej mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę.
- ❑ Od połowy 2005 r. do końca 2006 r. przeprowadzono przebudowę i modernizację ul. Tumskiej.
- ❑ W latach 2006–2007 przeprowadzono gruntowną modernizację Teatru Dramatycznego.
- ❑ W 2007 r. po przeprowadzeniu rozbiórki kina Przedwiośnie wykonano zabezpieczenie w sposób trwały otaczających budynków, roboty palowe oraz konstrukcję szkieletową parteru obiektu o roboczej nazwie Nove Kino (kino czterosalone z zespołem rekreacyjno-rozrywkowym).
- ❑ W marcu 2007 r. nastąpiła przeprowadzka PERN Przyjaźń do nowej nowoczesnej siedziby przy ul. Wyszogrodzkiej w Podolszyczach Północ.
- ❑ W 2007 r. zakończono budowę dróg dojazdowych do II przeprawy mostowej przez Wisłę.
- ❑ W dniu 11 listopada 2007 r. w odremontowanej zabytkowej Łażni przy ul. Sienkiewicza 36 otworzono Płocką Galerię Sztuki.
- ❑ W ostatniej dekadzie przeprowadzono rozbudowę i modernizację płockiego ogrodu zoologicznego (ZOO).

BUDOWA, ROZBUDOWA I MODERNIZACJA ZAKŁADU GŁÓWNEGO PKN ORLEN (MZRIIP) ORAZ FIRM WSPÓŁPRACUJĄCYCH

- ❑ W dniu 5 stycznia 1959 r. Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów podjął uchwałę o lokalizacji zakładów przeróbki ropy naftowej w Płocku.
- ❑ W dniu 20 grudnia 1959 r. minister przemysłu chemicznego w porozumieniu z ministrem finansów z dniem 1 grudnia 1959 r. utworzył przedsiębiorstwo pod nazwą: Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne w Budowie z siedzibą w Płocku oraz powołał Pawła Nowaka na stanowisko dyrektora naczelnego.
- ❑ W dniu 14 grudnia 1959 r. minister budownictwa powołał z dniem 1 stycznia 1960 r. Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa jako generalnego wykonawcę MZRIIP w Budowie i generalnego wykonawcę inwestycji towarzyszących w Płocku. W latach 60. powołano w Płocku specjalistyczne przedsiębiorstwa pełniące w stosunku do Petrobudowy na terenie MZRIIP oraz Płocka funkcje firm podwykonawczych: Płockie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych Mostostal (1 I 1963 r.), Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych Izokor w Płocku (1 I 1968 r.), Płockie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych Instal (14 IV 1968 r.) i Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Naftoremont w Płocku (8 XII 1969 r.).

❑ W dniu 18 stycznia 1960 r. Wydział Architektury i Budownictwa Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie określił lokalizację szczegółową MZRIp (na terenie wsi Biała Nowa — za rzeką Brzeźnica, na północ od Płocka).

❑ W dniu 27 stycznia 1960 r. przedsiębiorstwo MZRIp w Budowie zostało zarejestrowane w Biurze Rejestru Przedsiębiorstw Ministerstwa Finansów i uzyskało osobowość prawną oraz rozpoczęło pełnienie m.in. funkcji inwestora budowy instalacji rafineryjnych, petrochemicznych, elektrociepłowni i innych zadań inwestycyjnych (tzw. towarzyszących).

❑ W 1960 r. rozpoczęła się budowa pierwszej nitki rurociągu Przyjaźń o długości 630 km na trasie od granicy z ZSRR poprzez Płock do granicy z NRD, którego inwestorem było Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągu Naftowego Przyjaźń (powołane w 1959 r.). Jej uruchomienie nastąpiło trzy lata później. W latach 1970–1972 oddano drugą nitkę rurociągu łączącą Adamowo (przy granicy z ZSRR) z Płockiem. W połowie 1973 r. uruchomiono drugą nitkę rurociągu na trasie Płock–Schwedt (NRD). W 1975 r. oddano do eksploatacji dwukierunkowy Rurociąg Pomorski łączący Płock z Gdańskiem. Po wybudowaniu drugiego ropociągu nastąpiła zmiana nazwy firmy na Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń. Sukcesywnie powstawały rurociągi produktowe. Odcinek pierwszy Płock–Koluszki oddano do użytku w 1968 r. Następny odcinek Płock–Mościska przekazano w 1970 r., a w pięć lat później rurociąg ten przedłużono do Emilianowa. W latach następnych wybudowano rurociąg do Nowej Wsi Wielkiej w kierunku Bydgoszczy (1983) oraz do Boronowa (1992). Ogółem PERN eksploatuje obecnie ponad 620 km rurociągów przesyłających gotowe paliwa.

❑ W dniu 5 grudnia 1960 r. zbudowano pierwszą drogę A-B od bramy nr 1 w kierunku wschodnim (do przyszłej elektrociepłowni), która oddzielała budowane po północnej stronie — zakłady rafineryjne od zakładów petrochemicznych (usytuowanych po południowej stronie MZRIp).

❑ W dniu 28 października 1961 r. przekazano do eksploatacji pierwszy odcinek torów kolejowych w MZRIp.

❑ W dniu 10 października 1962 r. oddano do eksploatacji pierwszy obiekt produkcyjny w MZRIp — Halę Warsztatów Centralnych.

❑ W IV kwartale 1963 r. zakończono rozruch pierwszego etapu kompleksu obiektów technologicznych towarzyszących budowie zakładów rafineryjnych (zbiorników magazynowych, bloków wodnych, obiektów utylizacji gazów, ujęcia wody z Wisły, zmiękczenia wody, demineralizacji, obiektów wodno-ściekowych i elektrycznych).

❑ W dniu 31 października 1963 r. zakończono budowę wiszącego mostu rurociągowego przez Wisłę o rozpiętości 638 m (odległość między pylonami 350 m). Most ten został w 1987 r. zdemontowany a ropociągi ułożono pod dnem rzeki w specjalnych rurach osłonowych.

❑ Dnia 20 listopada 1963 r. nastąpił rozruch pierwszego kotła elektrociepłowni.

❑ W dniu 21 kwietnia 1964 r. — pierwsza dostawa ropy naftowej do zbiorników MZRIp.

- ❑ W dniu 17 sierpnia 1964 r. — uruchomienie Destylacji Rurowo-Wieżowej I (DRW I).
- ❑ W dniu 23 sierpnia 1964 r. nastąpiła wysyłka pierwszego pociągu z cysternami napełnionego niskooktanowymi benzynami.
- ❑ W 1964 r. poza DRW I uruchomiono instalacje: Reforming I, Oksydację Asfaltów I z Fabryką Bębnow Błazanych oraz Stację Wyparną i Etylizację Benzyn.
- ❑ W 1965 r. uruchomiono: Hydroodsiarczanie Olejów Napędowych nr 1 (HON I) i Odsiarczanie Gazów Claus I.
- ❑ W 1966 r. uruchomiono: Odsiarczanie Gazów Suchych, Oksydację Asfaltów II, Komorowe Koksowanie i Fluidalny Krawing Katalityczny nr 1 (FKK I), tj. wybudowano kompleks instalacji komponowania benzyn oraz olejów napędowych, kończący I etap budowy MZRIp, stanowiący zrealizowanie kompletnej rafinerii z pogłębionym przerobem 2 mln ton/rocznie ropy naftowej.
- ❑ W 1967 r. uruchomiono Odsiarczanie i Rozdzielanie Gazów Płynnych.
- ❑ W 1968 r. uruchomiono: DRW II, Reforming II, HON II oraz Wytwórnę Fenolu i Acetonu.
- ❑ W 1969 r. uruchomiono: Blok Olejów Smarowych, Oksydację Asfaltów III i Odsiarczanie Gazów Claus II.
- ❑ W 1970 r. uruchomiono: Olefiny I, Tlenek Etylenu i Glikol I oraz Butadien I.
- ❑ W 1971 r. uruchomiono: Polietylen I, DRW III, HON III i Reforming III.
- ❑ W 1972 r. uruchomiono Reforming IV.
- ❑ W 1972 r. utworzono Zakładowe Biuro Projektów przy MZRIp.
- ❑ W 1973 r. uruchomiono: Ekstrakcję Aromatów i Oksydację Asfaltów (prze-róbka Komorowego Koksowania).
- ❑ W 1974 r. uruchomiono: Paraksylen i Polipropylen I.
- ❑ W 1975 r. uruchomiono: Oksydację Asfaltów IV, Oksydację Asfaltów V, DRW IV i Odsiarczanie Gazów Claus III.
- ❑ W 1976 r. uruchomiono: Detol i Alkilację HF.
- ❑ W 1977 r. uruchomiono: Polipropylen II i FKK II.
- ❑ W 1978 r. uruchomiono Destylację Zlewek.
- ❑ W 1979 r. uruchomiono: Polietylen II, Pyrotol i Uwodornienie Benzyn Pirolitycznych (IFP), tj. zakończono rozbudowę MZRIp do poziomu przerobu 12 mln ton/rocznie.
- ❑ W 1980 r. oddano do eksploatacji Olefiny II i Butadien II.
- ❑ W 1983 r. oddano do eksploatacji Wytwórnę Tlenku Etylenu i Glikolu II.
- ❑ W 1984 r. oddano do eksploatacji Odsiarczanie Gazów Claus IV.
- ❑ W 1987 r. wybudowano nad Wisłą ujęcie wody przemysłowej do Kombina-tu MZRIp.
- ❑ W 1991 r. uruchomiono instalację EMTB (Eteru Metylo-Tert-Butylowego).
- ❑ W pierwszej połowie lat 90. płockie przedsiębiorstwa specjalistyczne realizu-jące roboty budowlano-montażowe głównie na terenie Kombinat MZRIp utworzy-ły spółki akcyjne: Mostostal Płock (1992), Instal Płock (1992), Izokor Płock (1994), natomiast Naftoremont przekształcił się w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. W 2005 r. Izokor Płock SA weszła w skład struktury Grupy Kaefer.

- ❑ W 1993 r. uruchomiono dwie instalacje Odsiarczania Gazów: Claus V i Claus VI (wraz z odsiarczaniem gazów kominowych).
- ❑ W dniu 1 lipca 1994 r. MZRiP w wyniku przekształceń własnościowych zostało przekształcone w Petrochemię Płock SA.
- ❑ W 1994 r. uruchomiono HON V i Reforming V.
- ❑ W 1995 r. uruchomiono Odzysk Frakcji C2.
- ❑ W 1996 r. uruchomiono Odparafinowanie MEK-Toluen, Biturox i Wytwórnę Foli Polipropylenowej — BOPPE.
- ❑ W dniu 1 stycznia 1997 r. ze struktur CPN SA wydzielono Dyрекcję Baz Magazynowych Naftobazy, która 1 lipca tegoż roku została zarejestrowana jako spółka prawa handlowego pod nazwą CPN Dyrekcja Baz Magazynowych Naftobazy sp. z o.o.
- ❑ W 1997 r. uruchomiono Hydrokraking Destylatów Próżniowych, Wytwórnę Wodoru i instalację Odzysku Wodoru z Gazów oraz kolejne dwie instalacje Odsiarczania Gazów: Claus VII i Claus VIII.
- ❑ W 1998 r. Zakładowe Biuro Projektów w Petrochemii przekształciło się w Petro Projekt SA. W dniu 21 listopada 2001 r. przyjęło nazwę Orlen Projekt SA.
- ❑ W dniu 18 grudnia 1998 r. nastąpiło przekształcenie państwowego przedsiębiorstwa PERN Przyjaźń w Spółkę Akcyjną. Z początkiem stycznia 1999 r. PERN przekształcił się w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. W 2002 r. rozpoczęto budowę trzeciej nitki rurociągu Przyjaźń na odcinku wschodnim W celu zabezpieczenia bezpieczeństwa energetycznego kraju w połowie 2005 r. PERN Przyjaźń SA nabył kontrolny pakiet udziałów w spółce Naftoport.
- ❑ W dniu 7 lipca 1999 r. Petrochemia Płock SA w wyniku przejęcia krajowej sieci paliw Centrali Produktów Naftowych została przekształcona w Polski Koncern Naftowy SA, która w dniu 21 października tegoż roku zadebiutowała na Giełdzie (akcje w postaci kwitów depozytowych GDR trafiły na giełdę w Londynie).
- ❑ W 1999 r. uruchomiono hydroodsiarczanie Gudronu (HOG), Regenerację Aminy, Striping Wód Kwaśnych, Claus IX i DRW VI.
- ❑ W dniu 3 kwietnia 2000 r. Polski Koncern Naftowy SA. przyjął nowe logo i barwy oraz nową nazwę: PKN Orlen SA.
- ❑ W 2000 r. oddano do eksploatacji Blending Benzyn, HON VI, Izomeryzację Frakcji C5–C6, Reforming VI.
- ❑ W 2001 r. wykonano modernizację Oksydacji Asfaltów — Biturox I i II.
- ❑ W 2002 r. wykonano modernizację DRW II i DRW IV oraz intensyfikację DRW III.
- ❑ W końcu 2002 r. PKN Orlen był właścicielem ok. 1300 stacji benzynowych oraz posiadał ok. 630 stacji patronackich.
- ❑ W styczniu 2003 r. PKN Orlen zakupił 494 stacje benzynowe w Niemczech.
- ❑ Na początku 2003 r. grupa kapitałowa PKN Orlen SA liczyła 116 spółek, w tym rafinerie Trzebina i Jedlicze oraz Naftoport w Gdańsku.
- ❑ Rok 2003 — intensyfikacja Krakingu Katalitycznego II. Po wyburzeniu hali filtrów Acetobenzenu zbudowano instalację Odparafinowania Olejów Smarowych

❑ W dniu 1 marca 2003 r. powstała spółka joint venture Basell Orlen Polyolefins sp. z o.o., którą utworzyły PKN Orlen i międzynarodowy koncern Basell Europe Holdings B.V., który należy do światowych liderów w produkcji i dystrybucji polipropylenu i polietylenu.

❑ W dniu 14 lipca 2004 r. w sąsiedztwie PKN Orlen został utworzony Płocki Park Przemysłowo-Technologiczny SA.

❑ W 2004 r. oddano do eksploatacji instalację Odsiarczania Gazów Claus IX.

❑ Od połowy 2003 r. do 10 października 2005 r. Basell Orlen Polyolefins Sp. z o.o. zrealizowała budowę instalacji produkującej petrochemikalia — Poliolefiny III. Uroczyste otwarcie przeprowadzono 17 listopada tegoż roku. Obecnie w skład BOP wchodzi: zakład produkujący polipropylen (PP) na bazie technologii Spheripol, zakład produkujący polietylen wysokiej gęstości (HDPE) Hostalen i Platforma Logistyczna.

❑ W 2005 r. oddano do eksploatacji Rewamping Wytwórni Olefin II oraz Intensyfikację Instalacji Ekstrakcji Aromatów wraz z infrastrukturą.

❑ W 2005 r. wybudowano 50 nowych stacji benzynowych i wyremontowano 64 obiekty. Na koniec tego roku PKN Orlen posiadał: stacji własnych — 1367, stacji patronackich — 465 i stacji franchisingowych — 92.

❑ W 2005 r. Orlen Asfalt sp. z o.o. — największe krajowe przedsiębiorstwo produkujące i sprzedające asfalty drogowe i przemysłowe otrzymało Nagrodę Budowlaną „Firma Roku 2005”.

❑ We wrześniu 2006 r. spółka Naftobazy zmieniła nazwę na Operator Logistyczny Paliw Płynnych sp. z o.o. z siedzibą w Płocku.

❑ W 2006 r. oddano do eksploatacji Dostosowanie Instalacji HON VI do produkcji oleju napędowego o zawartości siarki 10 ppm oraz Odsiarczanie Benzyny Krawingowej.

❑ W końcu 2006 r. PKN Orlen SA dokonała zakupu rafinerii w Możejkach na Litwie.

❑ W 2007 r. zakończono budowę instalacji Hydrorafinacji ON z HOG.

❑ W drugim półroczu 2007 r. Orlen Projekt SA rozpoczęła realizację budowy swojej nowej siedziby na terenie Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego.

Ewa SERAFIMOWICZ

NOTY O AUTORACH

Autorzy wydawnictwa reprezentują płockie środowisko budowlano-inwestycyjne i są specjalistami, którzy poza pracą projektową i inwestycyjno-wykonawczą aktywnie uczestniczyli w działalności komitetów i komisji stowarzyszeń naukowo-technicznych NOT i PZITB w Płocku i Warszawie. Ponadto aktywnie uczestniczyli w życiu naukowym Towarzystwa Naukowego Płockiego i udzielali się w kilku w sekcjach naukowych, m.in. zajmowali się: zabytkami Płocka, dawnymi i współczesnymi metodami budowania, urbanistyką, drogownictwem, mostownictwem, infrastrukturą techniczną miasta, ekonomią i zarządzaniem w budownictwie oraz zastosowaniem informatyki w procesie inwestycyjnym. W ramach TNP organizowali konferencje naukowe, sympozja i odczyty oraz są autorami wielu publikacji i artykułów naukowo-technicznych i popularnych.

WŁODZIMIERZ SERAFIMOWICZ urodził się 21 maja 1939 r. w Pińsku. Szkołę podstawową i Liceum Ogólnokształcące im. Hetmana Stanisława Żółkiewskiego ukończył w Siedlcach, natomiast dyplom inżyniera magistra budownictwa lądowego uzyskał w 1967 r. na Wydziale Inżynierii Budowlanej Politechniki Warszawskiej. Uprawnienia budowlane w specjalności konstrukcyjno-inżynierskiej otrzymał w 1971 r., a podyplomowe Studium Przetwarzania Danych na Politechnice Warszawskiej ukończył w 1981 r. Podstawowe budowlane doświadczenie zawodowe wyniósł, pracując od 1968 r. do 1985 r. w Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa w Płocku jako kierownik budowy, a następnie specjalista systemowych metod zarządzania. Jako wykonawca uczestniczył w budowie Kombinatu MZRiP i Fabryki Maszyn Żniwnych oraz inwestycji miejskich w Płocku, jak również inwestycji przemysłowych w Kutnie i w Gdańsku (Rafineria Nafty).

Równocześnie pracował jako kierownik zespołu projektantów organizacji w Pracowni System w Płocku Warszawskiego Biura Projektowo-Badawczego Budownictwa Przemysłowego System. Jednostka ta poza opracowywaniem dokumentacji organizacyjnej zajmowała się informatyczną obsługą procesu inwestycyjnego MZRiP i FMŻ oraz wspomagała koordynację robót w generalnym wykonawstwie Petrobudowy. W pierwszej połowie lat 80. kierował wspólnym zespołem PBP Petrobudowa w Płocku i WBP-BBP System w Warszawie, który zrealizował temat branżowy resortu budownictwa pt. *System zarządzania w przedsiębiorstwach budownictwa przemysłowego*. Następnie, pracując w drugiej połowie lat 80. na terenie obecnej Ukrainy w ramach Petrobudowy, a później w warszawskim przedsiębiorstwie Energopol, zdobył doświadczenie w budownictwie eksportowym. Kolejne doświadczenie zawodowe w połowie lat 90. dotyczyło pracy w jednostce inwestorskiej podległej wojewodzie

płockiemu, gdy pełnił funkcję dyrektora, a następnie zastępcy dyrektora Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku. Końcowe lata pracy zawodowej przebiegały ponownie w Petrobudowie — na stanowisku dyrektora budowy osiedla mieszkaniowego w Ożarowie Mazowieckim, a następnie głównego specjalisty ds. organizacji i marketingu w Zarządzie przedsiębiorstwa.

W oparciu o doświadczenia zawodowe wykonawcy oraz projektanta organizacji oraz kontynuując założenia pracy magisterskiej z dziedziny ekonomiki i organizacji budownictwa pt. *Metody sieci zależności w budownictwie*, zajął się opracowywaniem systemowych metod zarządzania w wersji informacyjnej i informatycznej oraz ich wdrażaniem, a następnie propagowaniem tych metod w Płocku i w kraju. Opracował metodę SHOD — uniwersalny system informacji kierownictwa oraz metodę STE-ROD, kojarzącą harmonogramy budowlane z kosztorysami poprzez wspólną „stypizowaną” klasyfikację procesów produkcyjnych. Metody te usprawniają planowanie i zarządzanie produkcją budowlano-montażową w przedsiębiorstwach i firmach budowlanych, jak również zarządzanie procesem inwestycyjnym („projektem”) dla potrzeb służb inwestorskich. Jest on również współautorem i inicjatorem opracowania informatycznych systemów zarządzania w budownictwie na kilka rodzin komputerów: SHOD, PROKOR-P (PERT+SHOD) i STEROD (PERT+SHOD+KOSZTORYS).

Praca w budownictwie eksportowym na Ukrainie zaowocowała realizacją (wspólnie z informatykami ukraińskimi i polskimi: z Sum, Charkowa i Warszawy) informatycznego systemu zarządzania w budownictwie dostosowanego do miejscowych potrzeb w budownictwie (ukraiński system DOPU — odpowiednik systemu SHOD) oraz dla potrzeb Generalnej Dyrekcji Energopol — skoordynowanego systemu zarządzania STEROD w wersji SHOD+KARO (KARO — warszawski system kosztorysowania). W pierwszej połowie lat 90. uczestniczył wspólnie z autorami informatycznego systemu kosztorysowania KORYS z Bydgoszczy oraz z białoruskimi naukowcami i informatykami z Brześcia nad Bugiem — w opracowaniu skoordynowanego systemu STEROD w wersji SHOD+KORYS. Ponadto rozpoczął realizację zintegrowanego systemu STEROD, tj. systemu na wspólnych założeniach dotyczących harmonogramowania i kosztorysowania (wersja białoruska — WESER).

Na przełomie lat 70. i 80. przewodniczył Komisji Organizacji i Zarządzania przy Oddziale Wojewódzkim PZITB w Płocku oraz Komitetowi ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy Radzie Wojewódzkiej NOT w Płocku. Równocześnie był członkiem: Komitetu Ekonomiki i Organizacji Budownictwa przy Radzie Głównej PZITB w Warszawie, Komitetu N-T NOT ds. Polityki Naukowo-Technicznej przy Radzie Naczelnej NOT w Warszawie oraz Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Naukowego Inżynierii Procesów Budowlanych w Warszawie.

W ramach pracy społecznej w PZITB, NOT i TNP zorganizował w latach 80. i 90. kilkanaście konferencji naukowo-technicznych międzynarodowych, krajowych i regionalnych. W celu odzyskiwania rynku wschodniego, pełniąc funkcję przewodniczącego Klubu Biznesu Zachód-Wschód w Płocku, był organizatorem wspólnie z Po-

litechniką Brzeską i Białoruskim Trestem Budowlanym nr 8 — kilkanastu międzynarodowych sympozjów gospodarczych w Brześciu nad Bugiem na Białorusi.

Opublikował ponad sto artykułów popularnonaukowych w prasie specjalistycznej oraz referatów na konferencje naukowe w kraju i za granicą, ponadto jest autorem wielu publikacji zamieszczonych w prasie lokalnej. W październiku 1980 r. oraz w maju 1981 r. reprezentował Polskę na międzynarodowych konferencjach omawiających problematykę informatyzacji zarządzania w budownictwie w Ałma-Ata w Kazachstanie oraz w Sofii w Bułgarii, natomiast w 1982 r., pomimo że został wydelegowany do uczestnictwa w analogicznej konferencji w Berlinie, w obradach nie uczestniczył z uwagi na stan wojenny w kraju (tym niemniej jego referat znalazł się w materiałach konferencyjnych). Jako przedstawiciel PZITB i NOT na tych konferencjach prezentował metody SHOD i STEROD oraz ich wersje informatyczne.

W ramach pracy pedagogicznej zatrudniony na pół etatu jako nauczyciel przedmiotów zawodowych w Zespołach Szkół Budowlanych nr 1 i nr 2 w Płocku już na początku lat 70. unowocześnił program zajęć o wykłady nt. systemowych metod zarządzania w budownictwie z wykorzystaniem komputeryzacji. Ponadto organizował szkolenia dla kadry kierowniczej PBP Petrobudowa w tej problematyce oraz w ramach NOT i PZITB organizował bezpłatne szkolenia z informatyki dla nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i techników.

Obecnie aktywnie uczestniczy w pracach kilku sekcji naukowych Towarzystwa Naukowego Płockiego w dziedzinach: zarządzanie, informatyka, budownictwo i historia. Od 17 lat kieruje Sekcją Zarządzania w Towarzystwie Naukowym Płockim, natomiast od roku jest przewodniczącym Komisji Organizacji i Przedsiębiorczości przy NOT w Płocku. Za rozwiązanie organizacyjne pt. *Metoda i system SHOD* otrzymał (wspólnie z autorem oprogramowania Włodzimierzem Grabarkiem z Pracowni System w Płocku WBP-BBP System) wyróżnienie w konkursie na najlepszy projekt wynalazczy roku 1979, przyznane przez Ośrodek Postępu Technicznego w Katowicach. W kolejnych latach otrzymał dwie zespołowe nagrody RW NOT w Płocku za opracowanie informatycznych systemów SHOD i PROKOR-P oraz ich wdrożenie przy realizacji instalacji rafineryjnych i petrochemicznych w Płocku oraz dla potrzeb generalnego wykonawstwa PBP Petrobudowa. W 1992 r. za całokształt działalności merytorycznej i organizatorskiej otrzymał od Rady Wydziału Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej medal okolicznościowy z okazji wbudowania tablicy pamiątkowej poświęconej działalności naukowej i dydaktycznej profesorów z dziedziny inżynierii procesów budowlanych: Aleksandra Dyżewskiego, Tomasza Kluza i Włodzimierza Skalmowskiego.

BOGUMIŁ TRĘBALA urodził się w 4 kwietnia 1930 r. w Radomiu, gdzie w 1950 r. ukończył gimnazjum drogowo i uzyskał dyplom technika budowy dróg i lotnisk. W 1954 r. na Wydziale Budownictwa Wodnego w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie uzyskał dyplom inżyniera regulacji rzek i budowy dróg wodnych. Bezpośrednio po studiach rozpoczął pracę na Politechnice Gliwickiej w Katedrze Wodociągów i Kanalizacji na stanowisku starszego asystenta naukowo-badawczego. Prowa-

dząc badania nad uzdatnianiem wody i oczyszczaniem ścieków dla Zakładów Chemicznych Oświęcim w Oświęcimiu (ZCHO) uzyskał jako współautor patent na technologię odfenolowania ścieków metodą oksydacji elektrolitycznej, zastosowaną w skali technicznej (niestety, poza Polską). Od 1955 r. pracował przez dziesięć lat w Zakładowym Biurze Projektowym Zakładów Chemicznych Oświęcim na stanowisku starszego projektanta.

Do najważniejszych opracowań tego okresu należy zaliczyć dokumentacje: stawowe ujęcie wody z Soły dla ZCHO, nowelizacja technologii odżelaziania wody pitnej ujmowanej studniami w Oświęcim Zaborze, powiększenia hałdy popiołów w Monowicach i wykorzystanie popiołów z elektrociepłowni do absorpcyjnego odfenolowania ścieków ZCHO (powstających podczas półksowania węgla) oraz pływalnia i lodowisko w Oświęcimiu (wspólnie z architektem Tadeuszem Gaborem). Dla potrzeb hydrotransportu popiołów opracował nowe wzory obliczeniowe średnicy rurociągów, co zostało później wykorzystane również w przemyśle petrochemicznym.

W 1964 r. został służbowo przeniesiony do Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych. Pracę w Płocku rozpoczął od uczestnictwa w uruchamianiu Destylacji Rurowo-Wieżowej I. Przez ponad 30 lat pracy w MZRiP (kolejne nazwy: Petrochemia SA, PKN Orlen SA) zajmował się gospodarką wodno-ściekową. Pracował kolejno na stanowiskach kierownika: Wydziału Wodnego, Zakładu Wodno-Ściekowego, Pracowni Wodno-Ściekowej w Zakładowym Biurze Projektów. Można stwierdzić, że nie ma w kombinacie instalacji wybudowanych przed jego odejściem na emeryturę, dla których by nie projektował.

Zostało to zauważone przez kierownictwo kombinatu i władze wojewódzkie, w efekcie otrzymał: w 1979 r. Srebrny Krzyż Zasługi, w 1983 r. — Odznakę Za zasługi dla województwa płockiego, w 1984 r. — Złoty Krzyż Zasługi oraz od Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych — Odznakę Za zasługi dla ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Poza pracą etatową w MZRiP był konsultantem w Przedsiębiorstwie Wdrożeniowym Inwestycji Ekologicznych Testpol, założonej początkowo przy Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku. Po przejściu na emeryturę został współwłaścicielem tej spółki. Przez okres 10 lat pełnił funkcję prezesa PWIE Testpol. Wykorzystując nowoczesne rozwiązania technologiczne i urządzenia firmy H. Huber GmbH, uczestniczył w modernizowaniu ponad 40 oczyszczalni ścieków w Polsce (w tym oczyszczalni Czajka w Warszawie i w Zakładach Azotowych we Włocławku). W Płocku zmodernizowano według wymienionego rozwiązania technicznego oczyszczalnię ścieków w Maszewie, pompownię ścieków przy ul. Jasnej oraz oczyszczalnię w firmie Sadrob SA.

Aktywnie pracował społecznie jako działacz PTTK, był m.in. komandorem Klubu Wodniaków Morka w Płocku i przewodniczącym Komisji Turystyki Żeglarskiej Za-

rządu Głównego PTTK. Ponadto działał w Komisji Ochrony Zdrowia i Środowiska przy Radzie Miejskiej w Płocku. Obecnie pełni funkcję sekretarza Sekcji Urbanistyki i Komunikacji w Towarzystwie Naukowym Płockim. Jest autorem ponad 40 publikacji naukowo-technicznych dotyczących przede wszystkim gospodarki wodno-ściekowej i zjawisk lodowych na Wiśle oraz artykułów popularyzujących historię Płocka, zabytki miasta, ekologię i żeglarstwo.

W dniu 19 kwietnia 1953 r. zawarł związek z Teresą z domu Sikora, z którą dzielił m.in. pasje aktywności turystycznej oraz uprawiania sportów wodnych. Z tego związku urodzili się dzieci: Józef (ur. 1953), Małgorzata (ur. 1956) i Maria (ur. 1957).

EWA SERAFIMOWICZ z domu Szatkowska urodziła się 22 czerwca 1949 r. w Płocku, gdzie ukończyła trzy szkoły średnie: Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Jagiełły, Państwową Szkołę Techników Analityki i Technikum Budowlane. W 1968 r. poślubiła Włodzimierza Serafimowicza. Córka Dominika Majchrowicz (ur. 1969) jest absolwentką Wydziału Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tytuł magisterski uzyskała na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, tematem pracy magisterskiej był *Nadzór i kontrola w budownictwie*. W 1991 r. ukończyła Podyplomowe Studium Menadżerskie na UW.

Po pierwszych dwu latach pracy na stanowisku technika analityki w przychodniach lekarskich w Płocku i Nowym Dworze Mazowieckim podjęła pracę w Pracowni Projektów i Doradztwa Organizacyjnego System w Płocku, stanowiącej oddział Warszawskiego Biura Projektowo-Badawczego Budownictwa Przemysłowego System, które w okresie późniejszym przyjęło nazwę Biura Projektów i Usług Technicznych Centrumeksport. W biurze System pracowała w latach 1972–1982 na stanowiskach: administracyjnym, pomocy technicznej, asystenta projektanta i starszego asystenta projektanta, równocześnie zajmowała się współpracą z Ośrodkiem Obliczeniowym Promasz w Warszawie i przeliczeniami systemów obsługi procesu inwestycyjnego (PERT, ADK/S i PROKOR) na komputerach ZAM 21 i ODRA serii 1300. Brała aktywny udział w zespole Włodzimierza Serafimowicza, który opracował oraz wdrożył system SHOD (System Planowania, Sterowania i Kontroli Realizacji Inwestycji według Harmonogramów Operatywnych i Dyrektywnych). Uczestniczyła w naradach koordynacyjnych inwestycji realizowanych w generalnym wykonawstwie przez PBP Petrobudowa na terenie MZRIp, Płocka i Sierpca (wykorzystując analizy postępu robót z systemów informatycznych). Za powyższe otrzymała w 1977 zespołową nagrodę RW NOT w Płocku.

Kolejnym etapem pracy było zatrudnienie w administracji wojewódzkiej. W latach 1982–1990 pracowała na stanowisku inspektora: w Zarządzie Budownictwa w Płocku, w Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji oraz w Wydziale Budownictwa Urzędu Wojewódzkiego w Płocku. Wykorzystując doświadczenia z pracy w Pracowni Sys-

tem, zajmowała się kontrolą realizacji ok. sześćdziesięciu inwestycji planu terytorialnego w województwie płockim. Narady koordynacyjne prowadzone przez dyrektora Wydziału Budownictwa lub Wojewodę Płockiego opierały się na informacjach przez nią opracowanych (z systemu SHOD). Był to udany eksperyment w skali kraju, pozytywnie oceniony przez ówczesne władze wojewódzkie oraz krajowe środowisko naukowe zajmujące się systemowymi metodami zarządzania.

W 1990 r. została zatrudniona w Wydziale Organizacji UW w Płocku, a następnie w Biurze Pełnomocnika Wojewody ds. Informatyzacji Urzędu na stanowisku inspektora wojewódzkiego. W tym okresie opracowała założenia dla kilku systemów informatycznych, m.in.: dla programu „Pisma” dotyczącego obiegu informacji Wojewody Płockiego; dla programu „Bank informacji o obiektach do prywatyzacji” (państwowych i spółdzielczych) — dla Wydziału Promocji; dla programu „Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska” — dla Wydziału Księgowości; dla programu „Zamrażarka”, tj. informatycznego banku osób oczekujących na mieszkania spółdzielcze i posiadających zgromadzony wkład finansowy (dane przejęte przez Wydział Rozwoju Gospodarczego UW w Płocku po likwidacji Wojewódzkiego Związku Spółdzielczości Mieszkaniowej). Ponadto uczestniczyła we wdrożeniu w Urzędzie Wojewódzkim w Płocku szeregu systemów powielanych, jak: Kadry, Płace, Finanse oraz na szczeblu krajowym — systemów: NFI, Rekompensata, Dowody Osobiste, Kontrola Finansów Gmin itp.

Następnym etapem pracy zawodowej było współorganizowanie Ośrodka Informatycznego „Wojewódzka Baza Danych” UW w Płocku, gdzie w latach 1994–2002 pełniła funkcję zastępcy dyrektora. Po likwidacji samodzielności płockiego Ośrodka Informatycznego pracowała do momentu przejścia na emeryturę na stanowisku głównego specjalisty ds. organizacji w Wojewódzkim Ośrodku Informatyki w Warszawie, podległemu Wojewodzie Mazowieckiemu.

W okresie pracy zawodowej była aktywnym członkiem Koła PZITB przy PBP Petrobudowa i przy UW w Płocku, okresowo pełniła funkcję sekretarza Koła przy UW, uczestniczyła w organizacji kilku konferencji krajowych i zagranicznych w Płocku dotyczących komputeryzacji zarządzania w budownictwie. Jest autorem i współautorem ok. 10 artykułów popularnonaukowych zamieszczonych w „Przeglądzie Budowlanym” i „Notatkach Płockich” oraz referatów na konferencje naukowe o komputeryzacji w administracji oraz o zarządzaniu w budownictwie i w procesie inwestycyjnym. Od kilkunastu lat jest członkiem Towarzystwa Naukowego Płockiego, w którym pełniła funkcję sekretarza Sekcji Systemowych Metod Zarządzania oraz wiceprzewodniczącego i sekretarza Sekcji Informatyki.

INDEKS*

NAZWISK

A

Abramski Andrzej 177
Abramski Tadeusz 350
Adam Ludwik 138
Adamczyk sekretarz NOT 338
Adamczyk Tadeusz 366
Adamczyk Zygmunt 108, 350
Adamiak Artur 304
Adamiak Hieronim 133
Adamiak Mirosław 133, 154
Adamkiewicz Mieczysław 108, 152
Adamkiewicz Seweryn 304, 306
Adamowicz Piotr 277
Adamski Kajetan 12, 14, 18, 175, 212, 219
Adamski Wojciech 357
Adasiewicz Ewa 236, 384
Adasiewicz Henryk 334
Aftański Grzegorz 306, 308
Aleksander z Malonne bp 36
Aleksandra, księżna, siostra Władysława Jagiełły 29, 37
Aleksy św. 6, 42, 46, 51, 77
Alina Michalska 332
Ambroziak Józef 322
Ambroziak M. 83
Ambrożewski Ryszard 283
Andruszkiewicz Mieczysław 202
Andrysiewicz Stanisław 332

Andrzejak J. arch. 109
Andrzejewski Andrzej arch. 278
Andrzejewski Zbigniew 99
Anioł Tadeusz 357
Antczak Jacek 312
Antonik Sławomir 260
Antoniuk Romuald 344
Antoszek Marek 273, 275
Antoszek Ryszard 137
Aptowicz Urszula 363
Archaniłowicz Boguchwała 198
Archaniłowicz Stanisław 198
Archutowski Edward 234
Arciszewski Kazimierz 46
Arendarski Andrzej 369
Arkuszewski Maciej 332
Askanas Kazimierz dr 75, 388, 398, 405
August Zygmunt król 29
Augustowski Paul 243
Augustyniak Franciszek 44

B

Badnarski Andrzej 151
Badowska Krystyna 236, 380
Badowski Kazimierz 12, 14, 16, 18, 140, 168, 179, 183, 217, 304, 346, 347, 362, 363, 377, 380, 388, 404
Badyna Karol 288

Bagiński Jerzy 119
Bajor Michał 138
Bakuła Marek 385
Balcerowicz Leszek prof. dr hab. 207, 369
Balcerski Roman 321
Balcerzak 337
Bałamut Jan 377
Bałdyga Andrzej 203
Banach Marcin 308
Banachowicz Katarzyna 175
Banasiak Benedykt 286
Banasiak Ryszard 221
Banasiak Witold 133, 194, 386
Banaszek Renata 309
Banaszek Sławomir 309
Bandurski Mieczysław 149, 318, 321
Baptysta Jan z Wenecji 38
Baran Grażyna 225, 237
Baranowski Edward 203
Baranowski Henryk 357
Barański Franciszek 119
Barański Stanisław 249
Barbara św. 49, 56
Barcik Wojciech 281
Barłóg S. 195
Barski Jan 170
Barszczewski Jerzy 311, 359, 360
Bartik Grzegorz 255

* W indeksie nazwisk nie ujęto autorów publikacji zawartych w Bibliografii

- Bartkiewicz Jacek 242
 Bartkowska-Praxmajer Danuta 121
 Bartkowski Robert 202
 Bartłomiej św. 6, 38, 39, 49, 56, 166, 187
 Bartosiewicz J. 302
 Bartuś Jan 385
 Barylski Stanisław 161
 Baryła Stanisław 174
 Barzał Alicja 312, 360
 Barzał Henryk 312, 339, 344
 Batory Stefan król 61
 Bawtrol Ewa 133, 175
 Bąk Jan 322
 Bąk Roman 242, 385
 Bąkowski Mieczysław 202
 Beca Maria 359
 Beca Stanisław 192, 208, 245
 Bednarek Zenon 120
 Bednarski Andrzej 180
 Bednarski Jan 282
 Bednarski Zbigniew 244
 Belka Zbigniew 385
 Bem Józef gen. 399
 Benedykt, św. 34, 51, 84
 Bentke Jerzy 370
 Bentlewski Stanisław 133, 144, 282, 298, 321
 Berent Piotr 370
 Berger Jan 191
 Berger Krzysztof 413
 Bergerowa Leokadia 228
 Bergier A. 303
 Bernacki Henryk prof. dr inż. 329
 Bernatowicz Jan 349
 Bernatowicz Józef 350
 Betiuk Wojciech 23, 133, 144, 212, 219, 332
 Betke Daniel 311, 312
 Betke Iwo 312, 359
 Betlejewski Wiesław 307
 Beździek Jerzy Tadeusz 12, 14, 16, 18, 106, 148, 149, 188, 189, 192
 Będlewski Andrzej 268
 Białczyński Henryk 12, 14, 16, 18, 113, 140, 197
 Białecki Jacek 249
 Białek Krystyna 134
 Biały Janusz 178
 Biały Krzysztof 217
 Biegonowski Witold 139
 Bielak Andrzej 216, 219
 Bielak Antoni 168, 170, 218
 Bielaniak Andrzej 283
 Bielaniak Jerzy dr inż. 330, 332
 Bielawski Czesław 202
 Bielawski Jerzy doc. dr inż. 329–331
 Bielawski Stanisław 304, 306, 312
 Bielecka Irena dr 331
 Bielecki Jerzy 350
 Bielecki Józef 349
 Bielewicz Remigiusz 132
 Bielicka Karolina 261
 Bielicki Andrzej 12, 14, 16, 18, 215, 261, 376, 377, 425
 Bielska Edyta 311
 Bielski Jacek 306
 Bielski L. 83
 Bieniek Bogumiła 389
 Bieniek Józef 323
 Bień Jan 282
 Bieńkowski Andrzej 340
 Bieńkowski Bogdan 217, 310
 Bieńkowski Józef 338
 Bielnicka Magdalena 365
 Biernat Dorota 182
 Biernat Tadeusz 267
 Biernat Wiesław 311
 Biernatek 139
 Biliński Tadeusz prof. dr hab. inż. 298, 396
 Biliszczuk Jan prof. dr hab. inż. 281, 303, 304
 Bisping Roman 224
 Bładoszewski Piotr 283
 Bładowski Ignacy 12, 14, 16, 18, 89, 94, 159, 162, 179, 188–191, 198, 275, 298, 361, 362, 390
 Błedzewska Ewa 260
 Błidzewski Kazimierz 133, 156
 Blokus Stanisław 130, 132
 Błaszczak Jan 322
 Błaszczak Wojciech Maciej 346
 Błaszczuk Aleksander dr inż. 115
 Błaszczyk Zbigniew 136, 349
 Błaszczuk Kazimierz płk 12, 14, 16, 18, 217
 Błaszczukowski Andrzej 232
 Bławatnik Lew 242
 Błażejowski Lucjan 347
 Błażejowski K. 298
 Błozzyk Maria 136
 Bobiec J. 195
 Bobko Dariusz 23, 254
 Bocian Stanisław 104
 Boczek Paweł 223
 Boczewski Ryszard 282
 Bodal Tomasz 396
 Bogucka Elżbieta 304
 Bogucki Jan 212
 Bogusławski Krzysztof 331, 334
 Bojanowski Janusz 191
 Bojaruniec Jan 307
 Bojavic Aleksander 262, 412
 Bojko Jerzy 308
 Bolesław II książę 37
 Bolesta-Modliński Konstanty 83, 84
 Bonaparte Napoleon 31, 40, 60
 Bonisławska Elżbieta 348
 Bor Bogdan 23, 264
 Borawski Józef 349
 Borczyński Jan 138
 Borkowski, właściciel firmy 310
 Borkowski Andrzej 357, 359
 Borkowski Henryk 310
 Borkowski Marek dr inż. 331, 332
 Borkowski Robert 21, 83, 188, 295, 296, 301, 415
 Borkowski Ryszard 23, 138, 214, 256, 296, 301, 323, 324
 Borkowski Tadeusz 97, 99, 111, 185, 379
 Borkowski Tomasz 352
 Borkowski Zdzisław 323
 Boroński Czesław 128
 Boroński Stanisław 128
 Borowicki Marek 139
 Borowski Jan 153
 Borowski Józef 217
 Borowski kierownik PPBU 149
 Borowski Mieczysław 191
 Boruszewska Halina 262
 Borysiuk Andrzej 332, 381
 Boszko Maria dr inż. 330
 Boszko Michał 12, 14, 16, 18, 204, 238, 369
 Bracic Stanko 262
 Bratowski Andrzej 126
 Brącel Ryszard 139
 Brenda Elżbieta 362
 Brodowski Jan 306

- Brodzic-Żochowski Bronisław arch. 42, 70, 186
Bromgau Andrzej 23, 180, 225, 262, 269
Bromka Piotr 371
Broniewski Władysław 6, 50, 52, 70, 71, 74, 84, 102, 166, 185, 186, 287, 390
Bronikowski Paweł 309–311
Bronisławski Stanisław 349
Brożek Włodzimierz 23, 133, 175, 219, 254, 278
Brudniccy 2, 250, 300, 309, 371
Brudnicka Agnieszka 343
Brudnicka Danuta 268
Brudnicka Dominika 268
Brudnicka Ewa 251, 309
Brudnicka Joanna 385
Brudnicka Jolanta 352
Brudnicki Jan 12, 178, 250, 251, 307, 309, 371
Brudnicki Juliusz 132, 332
Brudnicki Mariusz 251
Brudnicki Paweł 251
Brunon z Erfurtu bp 27
Brygier Robert 308
Bryk Jarosław 307
Brylak-Szymczak Barbara 364
Brynk Waclaw 12, 14, 16, 18, 136, 194, 349
Bryzewski Zdzisław 139
Brzdęk Jan 136
Brzeg Henryk 159
Brzeski Antoni 308
Brzeski Jacek dr inż. 379
Brzeski Piotr 94, 361
Brzezińska Monika 217
Brzeziński Adam 139
Brzeziński Karol 356
Brzost Jacek 307
Brzozowski Jan 149, 260
Brzozowski Marek 211, 217, 309, 376, 377
Brzóska Marzena 333
Bubiec Janusz 194
Buczkowski Krzysztof 291, 391
Buczkowski Włodzimierz 311
Budczyński Stefan ks. prał. 12, 14, 18, 47
Budnicka Małgorzata 204
Budny Eugeniusz 138
Budziak-Zbierowski Eugeniusz 128
Budziłowska-Stogowska Anna 225
Bugaj Czesław Adam 23, 206, 240, 296, 351, 352, 384, 385
Bujalski Marek 377
Bukowska Maria dr inż. 332
Bukowski Andrzej prof. dr inż. 23, 203, 329, 331, 334, 388, 393
Bunikowski Janusz 307, 310
Buraczyński Zbigniew 368
Buraczyński Zygmunt 203, 236
Burdaś Zygmunt 203
Burdzinowski Wojciech 357
Burnat Andrzej 291, 292
Burzyński Kazimierz 380
Byliński Marian 23, 253, 300
- C**
- Caban Mirosław 128
Cecelak Wojciech 137
Cedro Jolanta 203
Cegielski – kotły Cegielskiego 79
Cegłowski Stefan ks. kan. 23, 47
Cegłowski Tadeusz 133
Celiński Andrzej 202, 209, 368
Cendlewska Urszula 356
Cendlewski Ryszard 307
Centar Krzysztof 240
Chabowski Eugeniusz 309
Chaciński Ryszard 363
Chalupec Igor 240, 241, 385
Chelstowski Wojciech 265
Chessin Selewko 72
Chęcielski Wiktor 133
Chęciński Józef 350
Chętkowski Roman 133
Chlebicki Józef 96
Chlewiński Witold 156
Chmielarz Stanisław 100, 141, 349
Chmielewski Andrzej 181
Chmielewski Bogdan 180
Chmielewski Jakub Leszek 202–204, 381
Chmielewski Krzysztof 218
Chmura Tadeusz 12, 14, 16, 18, 111, 150, 151, 176
Chociemska Danuta 309
Choczyński Marian 236
Chodkowski Grzegorz 365
Chodkowski Lech 23, 224, 267, 303
Choinka Konrad 138
Choiński Józef 219, 308
Chojnacka Małgorzata 308
Chojnacka-Pilarczyk B. 93
Chojnacki Jakub dr inż. 11–16, 18, 22, 61, 81, 83, 105, 113, 140, 188–191, 193, 195–197, 288, 387, 388, 396–398, 405, 407, 512
Chojnacki Jerzy 127, 392
Chojnacki Karol 191, 298
Chojnacki Krzysztof 371
Chojnacki Marek 288
Chojnacki Ryszard 2, 308
Cholewińska Romana inż. 332
Cholewiński Witold 133
Cholewiński Wojciech Maciej 236, 370, 377
Chołody Józef 129
Chopin Fryderyk 88, 151, 157, 162, 177, 198, 303, 421
Choromańska Zofia 332
Chotomski Adam 307
Chrapkowski Ludwik 119, 120, 193, 351
Chrobociński Czesław 178
Chrobociński Roman 217
Chrobry Bolesław król 27, 35, 47, 53, 60–62
Chrostowski Tadeusz 388
Chruszcza Stefan 321
Chrzanowski Henryk 121
Chrzanowski Stanisław 83, 193
Chrzyciel Jan św. 6, 39, 49, 75, 84, 288
Chudek Janusz 310
Chudzyński Marian dr 81, 388, 389, 392, 396
Churski Kazimierz 96
Chyczewska Dorota 312
Chyczewski Bogdan 23, 221, 265
Chyczewski Kazimierz 306
Chylak Aleksander 364
Chyliński Stanisław 191, 347
Chyża Ryszard 306
Ciarka Bronisław 307
Cichoński Mirosław 354, 355
Ciechanowscy, współwłaściciele Żegluga Parowej na Wiśle 32
Ciechomska Agnieszka 393
Ciechomski Jan 359
Ciecierski Tomasz 310
Ciećwierz Andrzej 149, 176

- Cieciewicz Zygmunt 133
 Cielas Henryk 215
 Ciemuchowski Jan 332
 Ciepichał Janusz 120
 Ciesielska Agnieszka 299
 Ciesielski Bolesław 108, 153
 Cieszkowski Cz. 185
 Cieszkowski Tadeusz 236, 269, 350
 Cieślak Bronisław 12, 14, 16, 18, 128, 131, 160, 175, 179, 338, 344–347, 362, 363, 393, 394
 Cieślik Grażyna 292
 Cieślik Kazimierz 202, 203
 Cieślik Krzysztof 348
 Cieślikowski Henryk 227, 228, 254, 272, 274, 278
 Cieśliński Andrzej 372
 Cieśliński Tadeusz 12, 14, 16, 18, 150, 176, 220
 Cini Jan arch. 38
 Ciołek Erazm bp 29, 38
 Cios Irena dr inż. 332
 Ciosek Stanisław 369
 Ciółkowska-Cwik Elżbieta Danuta 236
 Ciuśniak Helena 361
 Corazzi Antoni arch. 48, 57
 Cybulski Adam 309
 Cybulski Jerzy 12, 14, 18, 79, 104, 347
 Cybulski Zbigniew 132–134, 148, 194
 Cygan Ryszard 119, 385
 Cygański Wiesław 321
 Cywiński Czesław 305
 Cywiński Marek 307
 Cywiński Walenty 203, 321
 Czachorowski Józef prof. dr hab. inż. 298, 394, 396–398
 Czajkowski Henryk 23, 332, 363, 364
 Czajkowski Maciej 121, 172
 Czaplński Krzysztof 323, 388
 Czapski Michał 160
 Czarnecki Benedykt 82, 190, 360, 361
 Czarnecki Stefan hetman 39
 Czarnecki Tadeusz 136
 Czarnocka Grażyna 362
 Czarnowski Jan Waław 80, 103, 104, 347
 Czarzasty Andrzej 262
 Czasnoję Marek 406
 Czechowicz Ryszard 221, 296
 Czechowski Władysław 74
 Czernik Adam 138
 Czernuszczyk Jerzy 363
 Czerski Tadeusz 257, 301
 Czerski Zdzisław 183
 Czerwiński Krzysztof 260
 Czeszejko-Sochacki Krzysztof 243
 Czuchaj Barbara 256
 Czudek Henryk prof. dr hab. inż. 234, 262
 Czupryn Bogdan ks. 333
 Czupryński Bogdan 120, 353
 Czupryński Dariusz 377
 Czurakowski Tomasz Cezary 309
 Czurko Józef 236, 291, 292
 Czyż Jerzy 158
- Ć**
- Ćirlić Bronisław prof. 411
- D**
- Dajwłowski Wojciech 191, 210, 249
 Dalewska Ewa 149
 Dalidonis Janusz 310
 Dałek Anna 306, 309
 Dałek Konrad 309
 Dan Jacek 312
 Danielewicz Roch 305
 Dankowski Andrzej 120, 172, 206, 383, 385
 Dankowski Andrzej 296
 Dawidowicz Waldemar 198
 Dąbkowski Andrzej prof. dr hab. inż. 126
 Dąbkowski Wojciech 376
 Dąbrowicz Andrzej 354, 355
 Dąbrowska Hanna 365
 Dąbrowska Irena 359
 Dąbrowska Maria 161, 313, 422
 Dąbrowski Andrzej 136, 350
 Dąbrowski Jacek 352, 353
 Dąbrowski Jan 36, 50, 72, 273
 Dąbrowski Jarosław gen. 428
 Dąbrowski Jerzy 218
 Dąbrowski Ludwik 139
 Dąbrowski Ryszard 359
 Dąbrowski Stanisław 149, 332, 379
 Dąbrowski Tadeusz 144
 Dąbrowski Tomasz 178, 262, 281, 312, 370, 377, 414
 Dąbrowski Wojciech 234, 280, 281
 Dądzik Dorota dr 389, 393
 Dądzik Ryszard 348
 Debich Krzysztof 369
 Debich Małgorzata 4
 Dembkowski Jan Jerzy 236
 Denis Krzysztof 178, 262, 356, 414
 Derecka Krystyna 120
 Derecki Janusz 150
 Derecki Włodzimierz 12, 14, 16, 18, 119, 128, 129, 172, 206, 296, 383–385, 395
 Desperat Waldemar 139
 Detrychowice – kamienica Detrychów 50
 Dębski Józef 349
 Dębski Krystyn 323
 Dietrich Marek prof. dr hab. inż. 389
 Dłużnik Ludwik 348
 Dobaczewska Mirosława 332
 Dobaczewski Józef 387
 Dobaczewski Stanisław 132–134, 202, 203, 345
 Dobies Krzysztof 133, 181, 224
 Dobies Marcin 234
 Dobies Stanisław 306
 Dobiesz Jarosław 389
 Dobieszczak Ryszard 96
 Dobosz Dariusz 238, 360
 Dobrosielska Teresa 389
 Dobrosielski Jacek 249
 Dobrosielski Jerzy 367
 Dobrowolski Dariusz 309
 Dobrowolski Jan 180
 Dobrucki Jerzy 128
 Dobrzański Bogdan 208, 245
 Dobrzański K. 198
 Dobrzeńcki Romuald Adam 236
 Dobrzyński Jacek 254
 Dobrzyński Jerzy 305
 Dojniak Ryszard 310
 Dolański Czesław 172
 Dolasiński Czesław 12, 119, 206, 296, 351, 383, 385
 Dolecki H. 79
 Dolman Józef Leszek 296
 Dołhun Ryszard 134, 175, 213, 260

- Domagalska-Klebba Krystyna 132
Domalewska Krystyna 196
Domański Andrzej 137
Domański Marek 356, 357, 393
Domański Witold 130, 132, 148, 159
Dominik Andrzej 349
Dominik św. 70, 78
Dominik Zbigniew 380
Domosławski Piotr 151
Donocha Henryk 322
Dorobek Franciszek 81, 113, 188, 192, 197, 323, 388
Dorywalski Wincenty 350
Drabik Andrzej 181
Dragoljub Kos M. 262
Drażkiewicz Czesław 153
Dreńkiewicz Andrzej 12, 202, 203, 232, 240, 279, 280, 369
Drozd Mirosław 223
Drozdowski Grzegorz 377
Drozdowski Ireneusz 265
Drożdż Mirosław 134, 219
Drożyński Andrzej 149, 260
Drulis Lucjan 133
Drulis Tomasz 312
Drynkowski J. 350
Drzazga Jerzy 191, 210, 249
Drządzewski Tadeusz 215, 258
Drzewiecka Anna 372
Dubas Wiesław 145
Dubieła prac. budowlany 79
Dubienko Katarzyna 308
Dublas Henryk 282
Dublewski Stanisław 307
Dublicki Krzysztof 306
Dublicki Stanisław Krzysztof 179
Duch Tomasz 23, 258
Duchnowski Czesław 334
Duda Roman 136
Dudek Władysław 138
Dudziak Zdzisław 340
Dukała Tadeusz 138
Dunica Serif 262, 412
Dura Piotr 244
Durski Kazimierz 223
Durszlewicz Anna 268
Durzyńska Halina 359, 360
Duszyński Włodzimierz Jan 236
Dutkiewicz Anatol 322
Dutkiewicz Wiesław 12, 14, 16, 18, 127–129, 133
Dutlenhofer Thomas 287
Dwiliński Lech prof. dr hab. inż. 330, 331
Dwojnych Andrzej dr 238, 389
Dworzyński Bogdan 345
Dybowski Sylwester 180
Dydra Henryk 119
Dyga J. 195
Dygowska-Wojtalewicz Kinga 264
Dygowski Mariusz 357
Dyl Zygmunt 139
Dyłał Adam Stanisław 23, 206, 296, 385
Dylewska Anna Teresa 203
Dylewski Paweł 311
Dylewski Zenon 202
Dymek Benon 81
Dynowski Wiesław 139
Dyrda Henryk 296
Dyśkiewicz Dariusz 312
Dziąg Józef 177
Dziąg Mirosława 354–356
Dziedzic Jadwiga 371
Dziedzic Jakub 249
Dziedzicki Tadeusz 350
Dziekoński Olgierd Roman 365
Dzielakowski Andrzej 137
Dzierżęcki Tadeusz 347
Dzierżanowski Feliks arch. 62
Dzierżawski M. 299
Dziewolski Ludwik doc. dr hab. inż. 126
Dzięcioł Marek 391
Dzięgielewski Andrzej dr inż. 332
Dzięgielewski Janusz 268
Dzięgielewski Marek 346
Dzięglewska projektantka 305
Dzięglewski A. 305
Dzięglewski Marek 361
Dzik Krzysztof 363
Dzikowska-Wróbel Jolanta 224, 267
Dziubak Elżbieta 365
Dziubak Urszula 268
Dzwonek Aleksander Patryk 23, 220, 236, 263, 304
Dzwonek Jerzy 23
Dzwonkowska Marzena 121
Dzwonkowski Tomasz 406
Dźądzewski Tadeusz 282
Dźbik Kazimierz 305
- E**
- Ejdys Wiesław 371
Endrzejczak Barbara 220, 311
- F**
- Fabczak Włodzimierz 136
Fabisiak Eugeniusz 133, 149, 348
Fabisiak Tadeusz 203
Fabrykiewicz Kazimierz 150, 321
Fachmańska Andrzej 292
Fajans Maurycy 32
Fajkowski Dariusz 244
Falkowski Grzegorz 134, 307
Fałtynowicz Jacek 257
Farjaszewski Stefan 113, 345
Ferens Tadeusz 249
Ferszt R. 97
Fidos Adam 305
Figielski Stanisław 46
Fijolek Franciszek 354
Fiktusowicz Jerzy 136
Filak Dariusz 365
Filant Krzysztof 370
Filip Miron 321
Filip z Fiesolo 38
Filipkowski arch. 94
Filipkowski Edward 306
Filipowicz Cezary Tomasz 241
Filipowicz-Łapko Teresa 321, 332
Filoniuk Jerzy 23, 224, 268
Flaczyński Stanisław 96
Flaga Kazimierz prof. dr hab. inż. 234
Flakiewicz Marcin 358
Flatau Anna 51, 75
Flatau Ludwik 51, 75
Formańska Elżbieta 312
Formela Dariusz 241
Forosiak Sylwester 177
Forta Andrzej 266
Forusiak Stanisław 221
Franczak Jerzy Łukasz 376, 377
Frankiewicz Henryk 145
Frankowski Felicjan 32
Frankowski Waclaw 34
Frąckiewicz Leszek 255
Frąckowiak Anna dr 333
Frąckowiak Izabela 305
Frąckowiak Michał 242
Frąckowiak Zygmunt 100

- Frączak Kazimierz prof. dr inż. 120, 172, 204
 Fritz Roman 120
 Frybner Władysław 78
 Frydrykowski Krzysztof 310
 Frymak R. 350
 Frymark Ryszard 350
 Fryska Stanisław 350
 Furdyna Tadeusz ks. 182
 Furman Jan 158
 Furmanek Mieczysław 221
 Furmańska Krystyna 238
- G**
- Gacek Władysław 354
 Gad Benedykt 323
 Gagarin Jurij 81, 10
 Gaik Franciszek 368
 Gaj Chan Bżyszkian 6, 44, 68, 73, 80
 Gajdka Andrzej 224
 Gajewska Elżbieta 372
 Gajewski Andrzej doc. dr inż. 321, 329
 Gajewski Grzegorz 282
 Gajewski Marian 357
 Gajos Dorota 312
 Galaszewski Jerzy 119, 296, 383, 385
 Gall Anonim 27
 Gałazka Jadwiga 389
 Gałazka Tadeusz 362, 364
 Gałazka Tomasz Jacek 11, 13, 16, 18, 83, 84, 188, 189, 401, 405
 Gałczyński Janusz 305
 Gałczyński Konstanty Ildefons 161, 273, 276, 285, 422
 Gałecki Tadeusz 356
 Gałka Adam 359
 Gamrot Adam 249
 Gan Krzysztof 243
 Ganc Krzysztof 223
 Gapińska Elżbieta 291, 292
 Gapińska Teresa 191
 Gardecka-Szykiedans Mirosława inż. 262, 414
 Gardziński Wojciech 385
 Garstka Marian 152, 297, 302
 Garwacka-Piórkowska Stanisława dr inż. 332
 Garwacki Andrzej 175
 Garwacki J. 355
 Garwacki Włodzimierz 261, 262
- Gasik Jerzy 182
 Gawarecki Wincenty Hipolit 41, 55, 60, 271, 511
 Gaweł Adam 121
 Gawęcki Jerzy 254, 275
 Gawędzki Jerzy 149
 Gawłowski Karol 113
 Gawroński Tadeusz 137
 Gawski Ziemowit 202
 Gąsecka (Kijek) Hanna inż. 332
 Gąsiorowska J. 397
 Gąsiorowski Sławomir 360
 Gębała Krzysztof 357
 Gibas Bogusław 12, 14, 16, 18, 135, 136, 194
 Gieriej Maciej 242
 Giergielewicz Andrzej 307
 Gieroba Waclaw 100
 Gierwatowski Sławomir 307, 310
 Gierzyński Tadeusz 146, 157, 180, 182, 216, 387, 388, 398
 Gierzyński Tomasz 307
 Giewatowski Sławomir 307
 Gieysztor Aleksander prof. dr hab. 81–83, 188, 190, 405, 406
 Gilla Dawid 40
 Gilwald Willy 105
 Ginsbert-Gebert A. 190, 197
 Giżyński Alfred 96
 Glinka Andrzej 356
 Głębosz Leopold 138, 142
 Głomb Józef prof. dr hab. inż. 234
 Głoś Ryszard 238, 368
 Głoś-Obidowska Barbara 222
 Głowacki Andrzej 202
 Głowacki Grzegorz 282
 Głowacki Mariusz 308
 Głowala Piotr 358
 Głowala Władysław 121
 Głydziaż Jan 359
 Gmurczyk Zbigniew 350
 Gocyński Józef 175
 Godecki Tomasz 387
 Godos Artur 257
 Goetz Stefan 155
 Goleniewski Jan 321
 Goleniewski Władysław 321
 Golonka Kazimierz 356
 Golonka Sławomir 240, 241
 Gołąb Bogusław 305
 Gołba Bolesław 366
- Gołębiowski Grzegorz dr 388, 389
 Gołębiowski Henryk 128, 150
 Gołębiowski Janusz 159
 Gołębiowski Józef 149
 Gołębiowski Kazimierz 152
 Gołębiowski Roman dr 331, 334
 Gomuliński Andrzej doc. dr inż. 329
 Gonta-Grabiec Katarzyna 249
 Gontarek Andrzej 310
 Gontarek Stanisław 12, 14, 16, 18, 119, 121, 128, 385
 Gontarek Wiesław 179, 261
 Göppner Ernest 40
 Gorczyca M. 300
 Gorywoda Lech Marek 243
 Gorzyńska Teresa 160
 Gos Jarosław 23, 249
 Goszkowski Sławomir Marek 236, 269, 270
 Gościmiński Jerzy 391
 Gościński Jadwiga 223
 Gowin Krzysztof 46
 Góral A. 83
 Góralska Renata dr 333
 Góralski Józef ks. 387, 388
 Góralski Michał 218, 305
 Góralski Roman 21
 Góralski Wojciech ks. prof. dr hab. 82, 388
 Górczyński Janusz 151
 Górczyński Józef 219
 Górecka Agnieszka 356
 Górecka M. 350
 Górecki H. 308
 Górecki Wojciech 134
 Górecki Zygmunt 307
 Góreczny Sylwester 340
 Górniczy 40, 49, 68, 79, 276
 Górnicka M. 393
 Górnicki Eustachiusz 144
 Górnicki Jan 212, 261
 Górnicki Józef 79
 Górnicki Stanisław 32, 43, 79
 Górski Jan 191, 174, 210, 249
 Górski Kazimierz 159, 198
 Gorzyńska Teresa 133
 Gorzyński Bogusław 261
 Gorzyński Maciej 119, 120, 296, 383, 385, 388, 395
 Grabarczyk Robert 217

- Grabarczyk Sławomir dr inż. 331, 332
 Grabarek Włodzimierz 127, 195, 196
 Grabecki Mirosław 391, 392
 Grabiński Tadeusz 175, 213
 Grabowiec Bogdan 217, 377
 Grabowska Małgorzata 133
 Grabowski 218
 Grabowski Bonifacy 307
 Grabowski Eugeniusz 309
 Grabowski Lech ks. inf. 12, 14, 18, 46, 83
 Grabowski Mieczysław 323
 Grabowski Mirosław 309
 Grabowski Tadeusz 128
 Grabowski Tomasz 260
 Grabowski Zbigniew 254, 300
 Grabski Andrzej doc. dr inż. 126
 Graczyk Jerzy 305–307
 Graczyk Krzysztof 357
 Graczyk Sabina 357
 Graczykowski Marek 12, 14, 16, 18, 216, 219, 253, 254, 286
 Grad Jerzy 133
 Gradecki Bogdan 271
 Gradomski Jerzy 310
 Gradowski Anatol 81, 109, 182, 224, 268, 420, 425
 Gralak Jadwiga 339, 351–353
 Gralak Stanisław 120, 353, 385
 Gralewicz Włodzimierz 149
 Granatowicz Janusz 243
 Granosik Tadeusz dr inż. 331
 Grądzki Zygmunt 149, 154
 Grelicki Andrzej 136
 Grębocka Jadwiga 155
 Grębosz Dariusz 372, 377
 Grębosz Leopold 12, 143, 189, 197, 338, 340
 Grobicka Agnieszka 225, 370, 372
 Grobicki Jan 144, 177, 275
 Grochowalski Maksymilian 348
 Grochowski Andrzej 223
 Grochowski Henryk 153, 180
 Grodzki Mieczysław 362, 363
 Grodzki Zygmunt 132
 Gromunt Paweł 221, 262
 Gromut Jerzy 350
 Grondziel Jan 203
 Groniecki Edward 362, 364
 Gronkiewicz-Waltz Hanna prof. dr hab. 369
 Grosicki 305, 307, 308
 Grossman Henryk 351
 Grossman Maria 321
 Grudziński Ryszard 195, 390
 Grudziński Stefan 23, 202, 242
 Gruszczyński Dariusz 308
 Gryckiewicz Wiktor 212
 Gryspanowicz Andrzej 221, 265
 Grzechowiak Jan 179
 Grzeczowski Stanisław 352
 Grzegorzczak Robert 388
 Grzegorzczak Stanisław 354, 355
 Grzegorek Leopold 388
 Grzegorzewicz Krzysztof 363
 Grzelak Bogusław 210
 Grzelak K. 395
 Grzelak Katarzyna 4, 372
 Grzelak Roman 321
 Grzybowski Michał Marian ks. prof. dr hab. 82, 83, 193, 297, 298, 388, 392, 512
 Gujgo Krzysztof 310
 Gujno Krzysztof 307
 Gurdziński Stefan 385
 Gurgacz Wojciech 385
 Gurtowska Teresa 312
 Gutkowska Anna 363
 Gutowski Jerzy 349
 Gutowski Józef 202, 203
 Gutowski Krzysztof 123
 Gutowski Tadeusz 347
 Guzek Wiktor 12, 14, 16, 18, 213, 255, 296, 380
 Guznowski Waldemar 136
 Guzowska Maria 352
 Guzowski Leszek 153, 260
 Guzowski Piotr 322
 Gwiazda Bronisław ks. kan. 47
- H**
- Hajdin Nikola prof. dr hab. inż. 234, 262, 280, 303, 412
 Hajdin Rade 262
 Hajdo Wilhelm 138
 Hajdómowicz Andrzej 149
 Hakowska F. 79
 Halladin członek NOT 337
 Haller Józef gen. 44
 Haman Edward 359
 Hancyk Andrzej 281, 284
 Hapek Kazimierz dr inż. 339
 Haweman Aleksander 159
 Hawrylinka Eugeniusz 121
 Heinrich Piotr 150
 Henczke 427
 Hensel Witold prof. dr hab. 82, 389
 Heowicz Andrzej 281
 Herbst Stanisław 81
 Herman Andrzej 242
 Herman Władysław 182
 Hetkowski Wojciech Wiesław 23, 202, 236, 250, 280
 Hetmanek Ryszard 133
 Heydel Wojciech 241, 242
 Hibner Krzysztof 23, 227, 271, 272, 278
 Hibner Zbigniew 12, 14, 16, 18, 113, 153, 180
 Hildebrand Maciej 281, 303
 Hildebrandt Eugeniusz prof. dr hab. inż. 34, 98
 Hinrich Jan gen. 69
 Hlebowicz Bogusław 202
 Hofman Eugeniusz 178, 307
 Hofman Zygmunt 160
 Hołubowicz Z. 350
 Horszczaruk Bogdan 364
 Horyń Tadeusz 46
 Hosowicz Henryk 115
 Hosowicz Jan 115
 Hotło Zbigniew 220, 305
 Hryniewiecki Eugeniusz 136
 Hryniewiecki Marek arch. 225, 226
 Hryniewiecki Olgierd 226
 Hryniewicz Mirosław 277
 Hućko Longin 357
 Hudyma Elżbieta 321
 Hulisz Janina 120
 Humański Cezary Włodzimierz 168, 366, 377
- I**
- Idzi św. 36
 Idźkiewicz Czesław 387
 Ignaczak Mariusz 254
 Ilczyna Stanisława 137
 Ircha Jan dr inż. 330, 331, 332
 Iwaniak Arkadiusz 236, 237, 291, 292
 Iwaniuk Antoni 254, 272, 273

- Izmajłowicz Krzysztof 23, 266
Izmajłowicz Marek 310
- J**
- Jabłońska Elżbieta 364
Jabłońska Zofia 332
Jabłoński Antoni 150
Jabłoński Henryk 283
Jabłoński Ireneusz dr inż. 94, 330
Jacaszek J. 393
Jachimiak Grzegorz 389
Jachimska Joanna 137
Jachnis M. 396
Jachnis Michał 387
Jachowicz Stanisław 41, 42, 45, 53, 75, 86–88, 98, 103, 109, 113, 150, 155, 157, 158, 160, 162, 177, 182, 183, 198, 209, 227, 229, 263, 272, 284–286, 293, 295, 361, 365, 420, 421, 423, 424, 427, 428, 512
Jackowski Marian 139
Jadwiga św. 288, 298, 428
Jagiellonka Anna królowa 38, 61
Jagiełło Władysław król 6, 29, 37, 43, 51, 74, 84, 97, 109, 160, 161, 274, 313, 333, 422
Jagnieża Jan 338, 348, 354–356
Jakacki Grzegorz 308
Jakóbczyk Leszek 139
Jakub św. 37, 38, 42, 44, 45
Jakubiak Damian 12, 14, 18, 104, 147, 347
Jakubiak Danuta 134
Jakubowska (Korba) Zofia 332
Jakubowski Stanisław Jan 23, 149, 181, 203, 233, 234, 236, 243, 279, 298
Jakubowski Witold 175
Jałtuszevska-Ostaszewska Beata 389
Jan Paweł II papież 47, 51, 64, 209, 216, 235, 272, 288
Jan św. 76
Janasz-Skrobcz Iwona 84
Janaszek Stanisław 310
Janczewski Edward doc. dr inż. 331
Janczewski Henryk 12, 14, 16, 18, 129, 145, 207, 243, 380, 381
Janecka Teresa 362, 364
Janeczko Zbigniew 121
Janiak Jerzy (Naftoremont) 23, 213, 256, 350
Janiak Jerzy (Petrobudowa) 12, 14, 16, 18, 128, 129, 132–344, 350
Janiak Kazimierz 113, 189
Janiak Stanisław 12, 14, 16, 18, 168, 199
Janina Dąbkowska 332
Janiszewski Franciszek 107, 150
Janiszewski Jan 137
Janke Jarosław 309
Jankiewicz Czesław 120, 296
Jankowska Krystyna dr inż. 134, 330, 388, 390
Jankowski Ireneusz 308
Jankowski Jan 137, 350
Jankowski Mieczysław 149
Jankowski Sławomir 136, 350
Jankowski Stanisław 127
Jankowski Stefan 149
Jankowski Wojciech 365
Jankowski Zbigniew 123
Janowski Aleksander 129
Janowski Ireneusz 217, 309
Januszczak Hilary 357
Jańczuk I. arch. 182
Jaranowska Katarzyna 365
Jarmiński Jan 136
Jarosz Mirosław 358
Jaroszewski Artur 221, 228, 265, 291, 292
Jaroszewski Pankracy 60
Jaroszewski Roman 357
Jaroszewski Ryszard 308
Jaruszewski Zbigniew 133, 148
Jarząbek Henryk 249
Jarzyński Andrzej 350
Jarzyński Dariusz 307, 308
Jarzyński Feliks 212
Jarzyński Kazimierz 305, 306
Jasińska Agnieszka 352
Jasińska Danuta 321
Jasińska E. 304
Jasiński Bogdan 348
Jasiński Józef 323
Jasiński W. 350
Jasiński Wojciech 385
Jasion Jacek 236, 291, 292
Jaskólski Lech 217, 306, 310
Jaskóła Konrad 12, 14, 16, 18, 172, 206, 279, 296, 340, 344, 351–353, 381, 383, 385, 394
Jaskulski Roman dr inż. 332
Jassowicz Zygmunt 123
Jastrzębski Henryk 144
Jastrzębski Marcin 243
Jaszczak Ewa 23, 46, 393
Jaszczak Franciszek 12, 14, 16, 18, 203, 232, 233, 275, 280, 318, 319, 320, 321, 379, 381, 382
Jaszczakowie właściciele zajazdu Rybaki 67
Jatczak Krzysztof 349
Jaworek Elżbieta 225
Jaworek Józef 137
Jaworski Jan 265
Jaworski Jerzy 287, 294, 305
Jaworski Kazimierz M. prof. dr hab. inż. 126, 195
Jaworski Krzysztof 269
Jaworski Krzysztof dr inż. 330
Jaworski Łukasz 251
Jaworski Tadeusz 136
Jawtułowicz Piotr 388
Jąderko Krzysztof 254
Jelec Janusz 134
Jelec Paweł dr inż. 393
Jeleńkowski Jerzy doc. dr inż. 338, 340
Jeremicz Stanisław 347
Jerzewski Stefan 149
Jerzy Dobrzyński 332
Jesion Jacek 291
Jeziński Henryk 359
Jeznach A. 350
Jeżewski Mieczysław 334
Jędrychowski Władysław 131, 133
Jędrzejak Krzysztof 360
Jędrzejczak Leszek 249
Jędrzejewska 332
Jędrzejewska Krystyna 143
Jędrzejewski Bolesław 387, 398
Jędrzejewski Czesław 254, 272
Jędrzejewski Lech 312
Jędrzejewski Mirosław 311
Jędrzejewski Roman 108, 154
Jędrzejewski Ryszard 347
Jędrzejewski Stanisław 307
Jeńkiewicz Lucjan 80
Jonkwisz Bogdan 311
Jordan Stanisław 78
Jordan z Gniezna bp 35
Józefowicz Anna 321

- Józefowski Bogumił 12, 14, 16, 18, 223, 267, 297, 302
Józwik Kazimierz 371
Józwik Daniela 310
Jóźwiak Henryk 306, 307
Jóźwiak Józef 307
Juckiewicz L. 308
Judyta, żona księcia Władysława Hermana 35, 47, 62, 63
Junkiart Tomasz 266
Jur Roman 307
Jurgens Edward 64, 75, 76, 288
- K**
- Kachlik Kazimierz 115
Kacperowski Janusz 308
Kacprzak Marcin 229, 275, 422
Kacprzyński Zbigniew 305
Kaczanowska Wanda 389, 398
Kaczowska Zofia 203, 236
Kaczmarczyk Marcin 254
Kaczmarek Jerzy 234
Kaczmarek Mirosław 265
Kaczorowska Joanna 388
Kaftańska Wanda 137, 217, 347
Kajak Halina 356
Kajdas Czesław prof. dr inż. 120
Kajkowska-Janoszewska Zofia 132
Kakowski Krzysztof 363
Kalbarczyk Konrad 347
Kalinowska Ewa 301, 323, 334
Kalinowski Leszek 310
Kalinowski Włodzimierz 133, 195
Kalinowski Wojciech 309
Kaliszewski Andrzej 365
Kallas Marian prof. dr hab. 82, 405
Kalkus Marian 119, 296
Kałużyński Tomasz 249
Kaminiak Roman 133, 134
Kamińska Alicja 385
Kamińska Grażyna 347
Kamińska Małgorzata 312
Kamińska Sulika 248
Kamiński Arkadiusz dr inż. 332
Kamiński członek NOT 337
Kamiński Eugeniusz 307
Kamiński Grzegorz 310
Kamiński Ireneusz 372
Kamiński Jacek 309
Kamiński Jan 191
Kamiński Jerzy 206
Kamiński Krzysztof dr inż. 12, 14, 16, 18, 203, 226, 331, 346
Kamiński Marek 132, 254, 363
Kamiński Mieczysław 154, 203, 225, 270, 380
Kamiński Piotr 266
Kamiński Wiesław 249
Kamiński Zbigniew K. 202
Kamiński Zygmunt abp 46
Kania Józef 191
Kania Krzysztof Mieczysław 203, 204, 236, 265
Kania Rafał 389
Kansy Andrzej 389, 397, 406
Kansy Grażyna 321
Kantor Jan 359
Kantorski Andrzej Ireneusz 218
Kapela Marek dr inż. 23, 330–332, 346, 363
Kapturowski Jan 310
Kapuściński J. 133
Karasiewicz Stanisław 307
Karbowska A. 301
Karbowski Zbigniew 311
Karczewski Stefan 219
Karczewski Witold prof. dr hab. 389
Karczarek Mirosław 362
Kardasiewicz Jan 390, 391
Kardasz Wiktor 141, 144
Karkoszka Władysław 120, 172, 296, 383, 385
Karkoszka Władysław 296
Karkoszka-Gmurczyk Maria 181
Karol Kornacki inż. 332
Karol X Gustaw król szwedzki 38, 61
Karpińska Barbara 321
Karpiński Marek 23, 338, 347, 348, 362, 403
Karpiuk Andrzej 108
Karwacki Waldemar 12, 14, 16, 18, 175, 194, 213, 385
Karwański Jacek 360
Karwat Andrzej 261
Kasprzycki Andrzej 128
Kasprzycki Paweł 365
Kasprzyk Wiktor 127
Kaszuba Daniel 133, 158
Kaszubska-Bauman Hanna dr inż. 332
Kaszycki Stefan 138
Kawczyńska Małgorzata 194
Kawiecki Juliusz Jakub 111, 396
Kawiecki Tadeusz 305
Kazimierzczuk Eugeniusz 377
Kazimierski J. 81
Kazimierz III Wielki 56, 420–422
Kaźmierczak Jerzy 357
Kaźmierczak Wiesław 270
Kącicki Mirosław 217
Kejna Jerzy 392
Kelma Bruno 138
Kempa Jan 365
Kempiński Józef 185
Kempiński Marian 307
Kenner Rudolf 111
Kędryna Jacek 236
Kędzierska Zofia 267
Kępczyńska Anna 352
Kępczyńska Halina 111, 150, 176
Kępczyński 178
Kępczyński Krzysztof 4
Kęsicki Grzegorz 133, 168, 175, 178, 332, 376
Kicińska Magda 260
Kiciński Tomasz 349
Kieffer-Kostanecka Maria 81, 82, 197, 397
Kielkiewicz Roman 224
Kienig Hanna 305
Kietlińska Z. prof. dr inż. 335
Kijek Andrzej (PKB) 176, 260
Kijek Andrzej (Stocznia Rzeczna) 23, 202
Kijek Hanna 134
Kijek Marek 265
Kijek Mieczysław 202, 350, 366
Kijek Ryszard 307
Kijowski Iwan 35
Kiliński Jan 34, 45, 50, 53, 60, 67, 86, 87, 109, 162, 185, 229, 272, 285, 295, 322, 512
Kiliński Krzysztof 214, 257
Kimak Violetta 355
Kirow Aleksander 87, 417
Klatt Barbara 126, 133, 219
Klatt Ryszard 2, 12, 14, 16, 18, 22, 131, 133, 144, 149, 219
Kleczkowski Henryk 269
Klekowicki Paweł 282
Kleniewska-Wodtke Małgorzata 371
Klepańska Anna 351
Klesza Jerzy 156

- Klęk Kazimierz 119, 172, 173, 296, 383, 385
Klich Michał 349
Klimaszewski Andrzej 150
Klocek Alina 295, 299, 334
Kluczyński Zbigniew 177
Kludczyński Tadeusz 217
Kluzek Krzysztof 241
Kluzowicz Jan 138
Kłobukowski Jan 309
Kłobukowski Mirosław 12, 14, 16, 18, 176, 181, 224, 225, 269, 303, 364, 401
Kłoczko Grzegorz 244
Kłosiewicz Zbigniew 136, 323
Kłosińska Adriana 159
Kłosiński Henryk 107, 121, 128
Kłosiński Wiesław 159
Kłosowska Ligia 338
Kłosowski Zygmunt 128
Kłudkowski Jacek 254, 278
Kłysz Janusz 211, 249
Kmita Jan prof. dr hab. inż. 234
Knap Andrzej 359
Kober Jerzy 311
Kober Radosław 259
Kobierecki Tadeusz 215, 349, 350
Kobuszevska-Obiała Bożena 356, 357
Kobuszewski 307
Kobyłański Tadeusz 155
Kobyliński Florian gen. 26, 32, 40, 41, 49, 76, 87, 88, 146, 155, 156, 160–162, 185, 187, 209, 223, 227, 228, 295, 315, 420–422, 512
Kobza Edward 139
Kochanowski Jan 90, 149, 152, 154, 156, 161, 183, 221, 267, 272, 278, 303, 420
Kocięcki Stanisław 323
Kocik Wojciech J. 179, 272, 305
Koczurko Anatol doc. dr hab. 378, 395
Kokoszczyńska Zofia 312
Kokoszczyński Kazimierz 12, 14, 16, 18, 22, 131, 133, 149, 219, 312, 345, 370, 372, 397, 398
Kolaj Edward 191, 210
Kolasiński Stefan 99
Kolbe Maksymilian 70
Kolbicz Henryk 119, 120, 172, 206, 296, 383
Kolczyński Paweł 291, 292
Kolczyński Tomasz Zdzisław 202, 203, 236, 291, 292
Kołach Krzysztof 203, 232, 233, 280, 382
Kołacze Leszek 365
Kołakowska Maria 305
Kołakowski Janusz 108, 154
Kolecki 306
Kołodziejak Barbara 358
Kołodziejak Tadeusz 191, 321
Kołodziejski Maciej 2, 23, 217, 260, 307
Kołsut Wiesław 119, 296, 383, 385
Kominek J. monter 97
Komorowska Irena 134
Komorowski Jerzy 244
Komorowski Józef 132, 133, 154
Komorowski Marek 305
Komosiński Andrzej 211, 249
Konarska-Pabiniak Barbara dr 4, 22, 82, 402
Konarski Władysław 177
Konarzewski Jan 133
Konarzewski Wojciech 309
Kondracki Andrzej ks. prał. 47
Konopka Jan 136
Konpoka Grzegorz 305
Konstantinow Krzysztof 332
Koński Wiesław doc. dr 4, 12, 22, 82, 113, 188, 192, 193, 199, 381, 388, 389, 402, 405, 406, 512
Kopańska Barbara 361
Kopańska Dorota 321
Kopcińska Maria 23, 134, 219, 259, 301, 306, 332, 347
Kopciński Lucjan 137
Kopciński Robert 259
Koper Ryszard 224
Koper Włodzimierz dr inż. 331, 332, 347
Koper Zbigniew 175, 214
Koperski Andrzej 234, 308
Kopoński Stanisław 307
Koprowicz Marek 257, 301
Koprowska Renata 332
Koprowski Zenon 307
Korba Jan Adam 23, 134, 149, 161, 178, 179, 222, 229, 335, 347, 393
Korczak Janusz 230
Kordala Tomasz 82, 84
Kordalewski Teodor 307
Kordiasz Teresa 315
Kordziak Marek 309
Korga Tomasz 236, 291, 292
Korgul Czesław 12, 14, 16, 18, 94, 159, 189, 388, 390
Kornasiewicz Alicja 202
Korol Ilia 378, 395
Koronkiewicz Stanisław 182
Korpusiński Dariusz 283
Korsak Eugeniusz 12, 14, 16, 18, 22, 119, 121, 172, 242, 299, 352, 353, 384, 385, 393, 401
Korsak Krystyna 121, 261
Korszun Anatol 348
Korwin-Kossakowski Piotr 365
Korzan Daniel 333
Korzeniowski Jan 381
Kosiakowski Lech 366
Kosiba Władysław 136
Koskowska Stefania 321
Kosmaczewski J. 335
Kosowski Henryk 136
Kosowski M. 97
Kossakowska Anna dr inż. 236, 237, 315, 330, 331
Kossakowski Tadeusz 305
Kossakowski Wiesław Ryszard 202, 237, 291, 381
Kossobudzki Roman 357
Kossobudzki Szymon 183
Kossowski Paweł 307
Kostanecka Halina 397
Kostanecki Stanisław 82, 97, 335
Kostka Stanisław św. 286, 423, 424
Kostrzewski Bogdan 219, 307
Kosz Zbigniew 133, 145, 159
Koszevska Maria 354, 355
Kosztowny Krzysztof 308
Kościński Ryszard 339, 351, 352, 353, 385
Kościszko Tadeusz 28, 32, 36, 43, 50, 53, 59, 66, 68, 69, 71, 72, 79, 185, 186, 229, 279
Kośmider Maria 138
Kotarski Bogdan 136
Kotarski Waldemar 307
Kotowski Jan 138, 175
Kotowski Jerzy 362, 363
Kotowski Włodzimierz prof. dr hab. inż. 119, 186, 193, 296, 369, 385

- Kotwica Ireneusz 307
Kotula Andrzej 194
Kowalczewski Wiesław Ryszard 202
Kowalczyk Zbigniew 202
Kowalczyk Edward doc. dr inż. 329, 334, 335
Kowalczyk Mariusz 372
Kowalczyk Michał Mirosław 377, 379
Kowalczyk Tadeusz 12, 14, 16, 18, 89, 94, 190, 199, 361, 388, 422
Kowalew Mikołaj 128
Kowalewska Krystyna 236, 238, 291
Kowalewski Tadeusz 84, 188, 380, 396, 405
Kowalska Anna 312
Kowalska Danuta 369
Kowalska Faustyna św. 48, 285, 290
Kowalska Halina 134
Kowalski Andrzej dr inż. 12, 179, 228, 272, 275, 305, 332, 372
Kowalski Bonifacy 159, 198
Kowalski Henryk 308
Kowalski Jan Maria bp. 49
Kowalski Janusz 210, 249
Kowalski Jerzy 136, 307
Kowalski Mariusz 310
Kowalski Piotr 21, 416
Kowalski Stefan 139
Kowalski Wiesław Józef 388, 397
Kowalski Włodzimierz 310
Kownacki Andrzej 181, 312
Kownacki Piotr 240, 241, 385
Kozak Wiktor 149, 176, 332
Kozakiewicz Adam 307
Kozakiewicz Krzysztof 307
Kozanecki Andrzej 173
Kozanecki Jarosław 203
Kozarski Jerzy 268, 310, 366
Kozdrowicz Henryk 12, 14, 16, 18, 118, 119, 193, 296, 385
Kozera Anna 202, 203, 236
Koziański Jerzy 310
Koziba Wiesław 133
Kozicki Andrzej 312
Kozicki Jerzy 234
Kozicz Kazimierz 121
Koziczynski Wojciech 371
Kozielski Mateusz 359
Koziański Tadeusz 108
Koziański Tomasz 238
Kozłowska Jadwiga 321, 334
Kozłowska Maria 323
Kozłowski Franciszek 96
Kozłowski Jacek 238
Kozłowski Mieczysław 120
Kozłowski Stanisław 191
Kozłowski Wiesław 312
Kozłowski Władysław Adolf 43, 69, 333
Kozłowski Zdzisław 310
Kozbiał Fryderyk 119, 296
Kozłakowski Tadeusz 132
Kozłakowski Wiesław 307
Kozłuk Jakub 322
Krajewska Aneta dr inż. 332
Krajewska Helena 264
Krajewski Antoni 311
Krajewski Jan 202
Krajewski Janusz 207
Krajewski Krzysztof 332, 344
Krajewski Mirosław prof. dr hab. 82, 389, 405
Krajewski Sławomir 281
Krajewski Tadeusz 203
Krajewski Waldemar 310
Krajewski Włodzimierz 323
Krajnik Piotr 178, 372
Krajowski-Kukiel Dariusz 23, 203, 233, 279
Krakowski Jerzy 282
Krakowski Kazimierz 133
Krakowski Paweł 309
Krakowski Piotr 309
Kraszewska Elżbieta 364
Kraszewski Józef 307
Kraśnicki Jan 136
Kraśniewski Janusz 134
Krawczyk Józef 12, 14, 16, 18, 134, 168, 179, 221, 262, 268, 280, 300, 303, 305, 401, 410
Krawczyk Konstanty 317, 321, 322, 334
Krawczyk Mieczysław 307
Krawczyk Piotr 262, 281, 305, 414
Krawczyk Teresa 262, 304, 401, 414
Krawczyk Zbigniew 175, 212
Krawczyński Jarosław 254, 272, 274
Krawiec Dariusz 242
Krawiec Karol 180
Kreft Paweł 121
Krekora Ewa 309
Kret 307
Kretkiewicz Grażyna 281
Krętkowski Marek 307
Krokera Jerzy 309
Kroll Edward 378, 395
Kroluk A. 338
Kropiwnicki Jerzy dr 369
Król Piotr 363, 364
Król Stefan 137, 138, 338
Królicki Andrzej 133
Królikowski Mieczysław 143, 144
Królikowski Tomasz arch. 23, 94, 234, 262, 273, 275, 280, 287, 294, 305, 361, 414
Kruk Jan 191
Kruk Klementyna 223, 352
Krupa Henryk 221
Krupa Marian 120
Krupa Paweł 352
Krupiński Henryk 2, 12, 14, 16, 18, 178, 209, 216, 230, 261, 296, 376, 377, 423
Krupiński Sz. 97
Krupiński Zbigniew 178
Krusiewicz Bogdan 365
Krusińska Anna 310
Krusiński Edward 221, 280, 281
Kruszewski Romuald 365
Kruszewski Zbigniew Paweł prof. ndzw. dr hab. inż. 12, 14, 18, 229, 333, 349, 387, 388, 389, 391, 397, 406
Krymowa Alicja 82, 305, 361, 424
Krysiak Alina 332
Krysiak Władysław 380
Krysiński Tadeusz 145
Kryska Andrzej 136
Krystosiak Stefan 133
Kryszczak Konrad 321
Krysztofiak Marek 292
Krzanoska Izabela 286
Krzachowska Maria dr inż. 332
Krzemińska Jolanta 202, 203
Krzemiński Andrzej 356
Krzemiński Janusz 273, 275
Krzemiński Ludwik 256, 332
Krzemiński Tadeusz 388
Krzyszewski Dariusz 312
Krzysztofiak Marek 237, 291
Krzysztofik Bolesław doc. dr inż. 179, 331, 339
Krzywicki Ludwik prof. 48, 185

- Krzywiński Wojciech 105
 Krzywkowska Alicja 348
 Krzywkowski Czesław 223, 297
 Krzywousty Bolesław król 10, 27, 35, 36, 41, 47, 48, 54, 62, 110, 159, 182, 389, 392
 Krzyżanowski Krzysztof 283
 Ksepko Kazimierz 305
 Księżakowski Bogumił 371
 Księżakowski Lech 202, 203, 371
 Kubera Piotr 236, 237, 291
 Kubiak Józef 299, 352
 Kubicki Jakub 41, 48, 49, 53, 58
 Kubisik Marek 203
 Kubissa Jacek prof. ndzw. dr hab. inż. 12, 14, 16, 18, 22, 133, 134, 160, 202, 329, 330–332, 335, 346, 362, 380, 389, 390
 Kubissa Wojciech dr inż. 397
 Kubisz Marek 286
 Kublik Michał 312
 Kucharczyk Kazimierz 281
 Kucharska Stanisława Maria 203, 236
 Kucharski Stefan 191
 Kucharzak Jan 178, 312
 Kucharzak M. 393
 Kucharzak Maria 359, 360
 Kuchcik Mirosław 307
 Kuciapski Waldemar 377
 Kuczek Jolanta 134, 393
 Kuczek Ryszard 133, 175, 212
 Kuczowska Eleonora 323
 Kuczowska Małgorzata 312
 Kuczyński Anatol 365
 Kuczyński Jarosław 237
 Kuczyński Mirosław 307, 333
 Kuczyński Stefan Krzysztof prof. dr hab. inż. 389
 Kuczyński Władysław prof. dr hab. 388, 390, 397
 Kujawa Waldemar 12, 14, 16, 18, 236, 275, 412
 Kujawski Tadeusz 160
 Kulas Maciej 219, 308, 390
 Kulas Tadeusz dr inż. 12, 14, 16, 18, 131–134, 148, 175, 190, 193, 194, 200, 219, 277, 298, 308, 338, 339, 341, 345, 346, 363, 364, 380, 393, 394, 396, 397
 Kulesza Jerzy 182
 Kuligowski Ryszard 266
 Kulik Zbigniew 253
 Kuliński Waldemar 204, 238
 Kulpa Violetta Maria 237, 291, 292
 Kulpińska Barbara 390
 Kumanowski Antoni 145
 Kumor B. 195
 Kuraszkiwicz Bolesław 100
 Kurek Henryk 349, 350
 Kurpiewski Tadeusz 199, 297, 301, 333
 Kurski Ignacy 387
 Kurzawa Marian 381
 Kuskowski Ireneusz 140, 356
 Kusy-Brygier Katarzyna 384
 Kuś Janina 202
 Kutyło Henryk 354, 355
 Kutrzeba Tadeusz 287, 428
 Kuźmienko Jerzy 365
 Kuźmiński Kazimierz 137
 Kuźmiuk Zbigniew 238
 Kuźnicki Bogdan 178, 202
 Kuźnicki Bolesław 151
 Kuźaj Kazimierz 296
 Kühn Kazimierz 43, 79
 Kwarciański Józef 120, 121, 207
 Kwaśniecki Roman 134
 Kwaterski Tadeusz 138
 Kwiatek Józef 31, 40, 49, 64, 65, 66, 106, 109, 162, 239, 271, 294, 295
 Kwiatkowska Elżbieta 139
 Kwiatkowska Magdalena 271
 Kwiatkowska Wiesława 305, 306
 Kwiatkowski Adam 307, 321
 Kwiatkowski Jerzy 305
 Kwiatkowski Józef prof. dr inż. 138, 329, 330, 335, 336
 Kwiatkowski kier. betoniarni 133
 Kwiatkowski Krzysztof 94, 138, 271
 Kwiatkowski Ludwik 181
 Kwiatkowski Robert 261
 Kwiatkowski Stanisław 23, 275, 291, 292
 Kwiecień Kazimierz 149
 Kwieciński Jacek 161, 365
- L**
- Lach Jan 138
 Lachman Waclaw 6, 50, 70, 157
 Lajourdie Marek Jan Róża 32, 51
 Lamparski Henryk 23, 177, 202, 222, 233, 268, 280, 286, 297, 298, 305, 381, 389, 391, 392
 Lange Henryk 340
 Lansman P. 302
 Laskowski Andrzej 24, 180, 217, 224, 267
 Laskowski Andrzej Ryszard 203
 Laskowski Krzysztof 283, 377
 Laskowski Mieczysław 390
 Laskowski Stanisław 185
 Laskowski Wiesław 360
 Laskowski Zbigniew 178, 312
 Lasocki Ignacy 150, 198, 286
 Latarski Andrzej 207, 350
 Latarski Lech Jan 203, 236, 237, 291, 292
 Latuszek Norbert 339
 Lazović Milos 262, 412
 Lebioda Bogdan 139
 Lech Pogodziński 332
 Lechowski Tomasz 365
 Ledóchowska Urszula 275
 Leleweł Joachim 511
 Lemański Jan arch. 12, 14, 16, 18, 47, 182, 278, 279, 361
 Lenczewski Zbigniew 262
 Lenczewski-Samotyja Stanisław 34, 98
 Lenin Włodzimierz Iljicz 214
 Lenkiewicz Władysław prof. dr hab. inż. 126, 198, 329, 335, 388
 Leonarcik Ryszard 139
 Lepiejko Włodzimierz 133
 Lesner Stanisław 12, 14, 16, 18, 150
 Leszczyńska Mariola 265, 381
 Leszczyński Henryk 149
 Leszczyński Leonard 151, 356
 Leszczyński Tadeusz 23, 133, 221, 344, 345, 347
 Leszczyński W. 297
 Leszczyński Zbigniew 265
 Leś Marian płk 381
 Leśniak Czesław prof. 370
 Leśniewski Krzysztof 23, 249
 Lewandowscy — dom braci Lewandowskich 50
 Lewandowska Alicja 312
 Lewandowska Barbara Maria 203, 236
 Lewandowska Grażyna 242

- Lewandowska Jadwiga 321
Lewandowska Magdalena 236, 291, 292
Lewandowski Antoni 153
Lewandowski Czesław 108, 152, 243
Lewandowski E. 185
Lewandowski Jan 132, 133, 134, 322
Lewandowski Jerzy 24, 215, 257, 282
Lewandowski Józef 307
Lewandowski Krzysztof 203, 204, 236, 248, 307, 308
Lewandowski Marcin 258, 282
Lewandowski Marek 251
Lewandowski Mieczysław dr inż. 12, 14, 16, 18, 128, 129, 132, 134, 148, 219
Lewandowski Paweł 306
Lewandowski Stanisław 236
Lewandowski Waldemar 283
Lewandowski Wiesław 24, 218, 260
Lewandowski Władysław 268
Lewicki Bogdan 359
Lewicki Dariusz 355
Lewicki Grzegorz 24, 261, 292, 372
Lewiński Jarosław 283, 304
Lewkowski 177
Libera Piotr bp 46
Liberadzki Zbigniew dr inż. 233, 382
Lichomski Grzegorz 203, 236
Lichowska Mirosława 321
Licnerski Henryk 306
Liczbińska Maria 84
Lier Kazimierz 87, 417
Ligor Grzegorz 24, 175, 224, 243, 254
Limanowski Bolesław 110
Lipczak Ryszard 218, 306
Lipczewski Janusz 219, 259, 301, 306
Lipiński Józef 305
Lipiński Zdzisław 219
Lipiński Zygmunt 120, 339, 353
Lipkowski Mieczysław 366
Lipniewicz Kazimierz 307
Lipowska Grażyna 214, 256
Lipowski 275, 306
Lipowski Robert 113, 149, 221
Lipowski Zdzisław 257
Lipski 277
Lis Tadeusz 153
Lisiecki Jerzy 210
Lisiecki Tadeusz 212
Lisiewicz Antoni 119, 172, 173, 296, 385
Lisiński Piotr 254
Lisowski Stanisław 185, 186
Listek Marian 100
Liszyński Ryszard 133, 144, 179, 229, 306
Litka Marek 244
Litwin Bogusław 129
Liwski Jerzy 334
Londyński Piotr Zachariasz 72
Lorenc Jerzy 143, 198, 349, 350
Luba Jerzy 129
Lubianiec Paweł 344
Lubiejewski Waław 332
Lubieniecka Barbara 133, 134
Lubieniecki Grzegorz 24, 132, 133, 177, 212, 219
Lubierski Lech 128
Lubowiecki Sławomir 360
Ludwiczak Renata 312
Ludwin Adam 139, 354, 355
Lueker Hartmut dr inż. 243, 299
Lulis Roman 363
Lusa Jolanta 357
Lutosławski Witold 290
Lutyński Roman 387, 388, 398
- Ł**
- Łabuz Janusz arch. 24, 94, 182, 190, 220, 228, 279, 294, 362
Łagodziński Edward 133
Łagodziński Mariusz 307
Łakoma Barbara 254
Łakoma Wioletta 202, 203
Łakomski Mirosław 11, 13, 15, 17
Łapiński Andrzej 176
Łapiński Marian 134
Łapko Andrzej prof. dr hab. inż. 332
Łatacz Marek 242
Ławniczak Jerzy 134, 137, 138, 151
Łazarowicz P. 195
Łątka Dariusz 352
Łątka Krystyna 168
Łempicki Jerzy 136
Łęczycki Wiesław 144, 223
Łokietek Władysław król 37
Łopacki Krzysztof 262
Łuczak Irena 94
Łuczak Jerzy 154
Łuczak-Gajewska Irena 360
Łuczywek Eugeniusz 195
Łudziński Leszek 356
Łukasiak L. 304
Łukasiewicz Ignacy 76, 88, 90, 149, 152, 154–156, 160–163, 165, 183, 185, 220, 227, 228, 232, 267, 273, 276, 285, 287, 288, 299, 303, 320, 353, 384, 385, 420–422, 429
Łukasiewicz Zbigniew 234
Łukasik Luiza 294
Łukaszewski Marian 139, 215
Łukawska-Siedlecka Maria 236
Łukawski Adam 372
Łukawski Ryszard 349
Łupiński Andrzej 149, 176
Łuszczak Mikołaj 30
Łydkowski Tomasz 358
Łykowski Piotr 282
- M**
- Macenowicz Andrzej 240, 241
Machała Anna 268
Macharzewski Leopold 133
Machelski Czesław 281
Machowicz Jerzy 94
Maciej Wróblewski 332
Maciejewicz Jan 241
Maciejewski Andrzej 249
Maciejewski Benedykt 181
Maciejewski Paweł 262, 414
Maciejewski Stanisław 199, 222, 356
Maciesza Aleksander 51, 84, 386, 387, 398
Maciesza Maria 51, 84
Maćkiewicz Ludwik prof. 182
Maćkowiak, właściciel firmy 307
Maćkowiak Izidor 145
Magierski Mieczysław 266
Magnuski Tadeusz 151, 176, 221
Mahn Ludwik 32, 41, 59
Maj Waldemar 241
Majchrowicz Dominika 439
Majchrzak Czesław 133, 159
Majchrzak Janusz 192, 207, 208, 244, 245
Majchrzak Wojciech 203, 236
Majchrzak Zbigniew 406
Majchrzakowski A. 195

- Majer Anatol 128
Majewski Adam 133, 159
Majewski Bogumił 322
Majewski Edward 348
Majewski Janusz 12, 14, 16, 18, 121, 167, 168, 354, 355
Majewski Leszek 203, 236
Majewski Piotr 365
Majewski Tadeusz 155, 156
Majkowski Jan 108
Majorkowska-Knap Krystyna dr inż. 329, 331
Majzner Katarzyna 398
Majzner Marek 12, 14, 16, 18, 131–133, 148, 154, 175, 194, 200, 346
Makal Konstanty 242, 385
Makarczyk T. 195
Malachiński Krzysztof 308
Malanowski Jerzy 368
Malara Lech 259, 279, 284
Malczewski Jerzy dr inż. 137, 391
Malczewski Wiesław 225
Malesa Henryk 356, 366, 367, 395
Malinowski Dariusz 283
Malinowski Jarosław 309
Malinowski Jerzy 137
Malinowski Piotr 94, 153, 182, 202, 381, 390
Malisz Bolesław 87, 417
Maliszewski Tomasz 291, 292
Malowaniec Marcin 281
Malowaniec Marian 262, 414
Małachowski Stanisław 6, 22, 28, 32, 43, 44, 48, 52–54, 57, 58, 84, 97, 150, 160, 227, 313, 335, 368, 406
Małasiński Henryk 286
Małecki Jacek 24, 264
Małek Andrzej 151
Małkiewicz Krzysztof 24, 208, 245
Mannic, projektant z Serbii 262
Mańka Stanisław 119, 172, 296, 354–356, 385
Maraińska A. 303
Marciniak Andrzej 94, 227, 271, 272
Marciniak Elżbieta 309
Marciniak Grażyna 309
Marciniak Jadwiga 256
Marciniak Stanisław 149
Marciniak Wiesław 356, 357
Marcinkiewicz Krzysztof 24, 176, 224, 260, 268, 303, 332, 347
Marcinkiewicz Leszek 24, 175, 178, 260, 345
Marcinkowski Roman 46, 183
Marconi Henryk 42, 51, 74
Marczyk W. 333
Marczykowski S. 196
Margulies M. 99, 416
Margulin Ludmiła 321
Marian Pokorski 306
Mariański Janusz 161
Markiewicz Kazimiera 262, 414
Markiewicz Tadeusz 136, 137,
Markowicz Nenad G. 262
Markowska Urszula 305
Markowska Zofia 256, 323
Markowski Leon 121
Markuszewski Stanisław 149, 222, 265, 280, 297, 298, 332, 398
Marłęga Adam 220
Marszałek Hanna 347
Martinek Włodzimierz 335
Marzewski Janusz 149, 176
Masław (Mieclaw) książę 35
Masłowski Romuald 202
Maślankowski Mieczysław 202
Maślik Wiktor 104, 191
Mataczyński Maciej 242
Matak Jerzy 281
Matkowski Roman 139
Matlewski Antoni 178
Matuszak Roman 179, 220, 339
Matuszczak Tadeusz 134
Matuszewski Dariusz 202, 203, 215, 221, 249
Matuszewski Tadeusz 153
Matyja Katarzyna 262, 414
Matyjasik Jerzy 223
Matysek Stanisław 138
Mawtiejew Aleksy 72
Mazanek Zdzisław 280, 298
Mazowiecki Konrad książę 27, 28, 36, 37
Mazurowski Andrzej 149, 176, 306
Mazurowski Jerzy 307
Mazuś Jerzy 294, 304
Maździarz Mieczysław 350
Mączewska Dorota 257
Mączewski Tadeusz 307
Mądry Jarosław książę 35
Mąkosa Agnieszka 234
Mejer Andrzej Feliks 268, 380
Melkowski Andrzej 376, 377
Mendog król Litwy 37, 61
Mendrala Stanisław 121, 359
Merlini Dominik 40
Messerszmyt Mieczysław 170
Miączyński Andrzej doc. dr inż. 126, 339
Michalak Jadwiga 259
Michalak Maria 260
Michalak Ryszard 369
Michalczyk Marian 137, 355
Michalski 312
Michalski Edmund 174, 191, 210, 249
Michalski Janusz 307
Michalski Tadeusz 99, 100, 141, 142, 189, 349
Michalski Zbigniew 12, 14, 16, 18, 125, 128, 131–133, 148, 168, 179, 180, 199, 220, 262, 338, 340, 344–346, 381
Michał św. 28, 36, 38, 48, 57
Michała Sylwester 307
Michniew Wiktor 128, 217
Michno S. 198
Mickiewicz Adam 1, 88, 149, 150, 154, 157, 188, 260
Midel Karol 274
Miecznikowska Felicja 312
Miecznikowski Edmund 139, 154
Miecznikowski Remigiusz 250
Miecznikowski Wacław 310
Mielcarek Ewa 312
Mielnicki Bronisław 281
Miernik Helena 269
Mierzejewska Krystyna 396
Mierzejewski Bogdan 271
Mierzejewski Bogusław 276
Mierzejewski Jan 370
Mierzejewski Mieczysław 24, 206, 296, 385
Mierzwiński Antoni 113, 193
Mieszczyńska Anna 268
Mieszko I książę 27, 35, 62
Mieszko II Lambert książę 35
Mieszkowicz Paweł 381
Mieszkowska Alicja 364
Mieszkowska Anna 282
Mieszkowski Andrzej 282
Mieszkowski Janusz 339
Mikałowicz Zbigniew 176

- Miklaszewski Michał Jakub arch. 41, 68
Mikołajczak Lucyna 203
Mikołajczyk Maria dr inż. 332
Mikołajczyk Tadeusz 12, 14, 18
Mikołajek Maria 224
Mikos Marek 365
Mikulski Maciej 136
Mikulski Wincenty 216, 219
Milczarek Robert 223
Milczarska A. 394
Milewski Andrzej ks. 47
Milewski Czesław 312
Milewski Marek 310
Milewski Mirosław Marian 12, 14, 16, 18, 202, 236, 238, 280, 291, 293, 304, 385
Milińska Maria 356
Milke Andrzej 389
Milke Waław 229, 389
Miller Jadwiga 355, 356
Miller Jerzy 370
Miller Ryszard 352
Milner Jan 256, 380, 388, 389
Miłkowski Zbigniew 350
Minczakowski Bogdan 24, 264
Mioduski Andrzej 134
Mironiuk Piotr 358
Miros Henryk 213, 256,
Mirowska-Walas Danuta 364
Mistewicz Marek 233
Miszczyńska Ewa 312
Mizeliński Leszek 238
Mławiński Eugeniusz 321
Młodzik Barbara 203
Młodzik Teresa 349, 350
Mochnecki Piotr 307
Mochtak Elżbieta 332
Mocki Waldemar 307
Mocko Michał 119
Moczulski Grzegorz 133, 138, 355
Moderacka Maria 356
Moderacki Lech 203
Modrzejewski Andrzej 240
Modrzejewska Maria 312
Modzelewski Mieczysław 202
Modzelewski Sławomir 149
Mogenta Stanisław 78, 79
Mojzesowicz Grzegorz 173, 207, 354, 355, 356
Mokijewski Arkadiusz 349
Mokrowiecki Marek 24, 277
Mokrzycka Alicja 363
Moksel Aleksander 228
Molenda Jacek 119
Molski Marceli prof. dr hab. 12, 14, 18, 47
Mońko Piotr 357
Morański Tomasz 310
Morawski Jacek 192, 356
Morawski Józef 140, 152, 222, 305, 356
Morawski L. 210
Morawski Michał 12, 14, 16, 18, 136, 138, 175, 297
Morawski Wiesław 134
Moros Włodzimierz 269
Moroz Zbigniew 210, 249
Morozow Elżbieta 305
Morykoni Kajetan 32, 41, 59
Moryń Jan 223
Morzeński Kazimierz 321
Mosakowski Zdzisław 307
Mosiński Kazimierz Tadeusz 366, 367, 376
Moskwiak Leszek 243
Mostkowska K. 272
Mościbroda Paweł 352
Mościcka Jadwiga 202
Mościcki Ignacy 88, 154, 155, 160, 162, 317, 320, 321, 324, 420, 421
Mościcki Janusz 23, 132, 149, 175, 182, 202, 213, 347
Moško E. 82
Motyliński Włodzimierz 365
Mozyrko Jan 379
Mroczek P. 218
Mroczkowski Marek 206, 240, 296, 385
Mroczyński Leszek 94, 361, 365
Mróz Jerzy 203
Mucha Czesław 143, 197
Mucha Zdzisław 218
Mulczyński Paweł 307
Murawska Marzenna 356
Murawski arch. 48
Murawski Józef 168
Murawski Marek 307
Murawski Stanisław 322
Murawski Wiesław 180
Musiał Bożena 237, 291, 292, 301
Musiał Teresa 136
Musiał W. M. 278
Muszyński Leszek 34, 45
Muszyński Tomasz 238
Mutermilch J. prof. dr hab. inż. 335
Muzyk Gustaw 139
Myczkowski Tomasz 226
Mysiak Anna Zofia 203, 237,
Mysiak Maciej 138
Mystkowska Krystyna 127
Mystkowski Jerzy 311
- N
- Nadrowski Andrzej 242
Nagiewicz Roman 307
Nagórko Mirosława 334
Najda Cezary 234
Najsznerska Maria 370, 372
Najsznerski Edward 133
Nalewajko Zygmunt 119
Napieralski Bogdan 365
Narkowicz Leszek 286, 294,
Narutowicz Gabriel 6, 27, 29, 37, 44, 48, 58, 65, 67, 68, 92, 108, 221, 226, 239, 299
Nasfeter Tadeusz 159
Nasiadko Jerzy M. 298
Nastałek Stanisław 259
Nastula Michał 369
Natkowski Andrzej 350
Natkowski Jan 380
Naworski Marek 24, 176, 220, 264
Nawrocki Stanisław 137, 236, 237
Nawrot Tadeusz prof. dr hab. inż. 126
Ners Paweł 370, 372
Niegorski Benedykt 223
Niczyporók Sergiusz 151
Niecewicz Zdzisław 385
Niedzgorski Janusz 149
Niedzielak Alina 215, 258, 282
Niedzielak Hanna 281
Niedzielski Feliks 80
Niedzielski J. 350
Niekraś Zbigniew 349
Nieniewski Apoloniusz Paweł 43, 69
Niesłuchowski Jerzy 331, 334
Niewczas Andrzej 24, 237, 259, 265
Niewiadomy Zbigniew 144
Niewiatowski Maciej 299

- Niškiewicz Ferdynand 119, 120, 173, 351, 385
 Niweliński Aleksander 278, 380
 Nizgorski Benedykt 180
 Norkowski Janusz 307
 Norwid Cyprian Kamil 429
 Nowacki Henryk 277
 Nowacki Jan 312
 Nowaczyk Jerzy 173, 339
 Nowak Henryk 316, 321
 Nowak Jan 182, 355, 388
 Nowak Jerzy 133, 307
 Nowak Józef 154
 Nowak Maria 262, 305, 306, 414
 Nowak Marian 380
 Nowak Mirosław 209
 Nowak Paweł 12, 14, 16, 18, 61, 113, 114, 118, 119, 185, 188, 296, 430
 Nowak Robert 355
 Nowak Zygmunt Władysław 237
 Nowakowa I. 335
 Nowakowski Andrzej Piotr 237, 291, 292
 Nowakowski Jacek 372
 Nowakowski Jerzy 237, 264, 356
 Nowakowski Krzysztof 178, 308
 Nowakowski Lech 306
 Nowakowski Paweł 308
 Nowakowski Romuald 119
 Nowakowski Stanisław 107
 Nowakowski Tadeusz 120, 352, 385
 Nowakowski Włodzimierz 285, 286
 Nowaliński Dariusz 121, 172, 261
 Nowicka Hanna 249
 Nowicki Bogusław 193
 Nowicki M. 311
 Nowicki Piotr 203, 236, 237, 291, 292
 Nowotko Marcel 192, 198
 Nowowiejski Antoni Julian abp 25, 49, 73, 76, 82, 87, 154, 155, 160, 274, 277, 288, 303, 405, 420, 421, 511
 Nowysz Piotr 321
 Nycek Jan Bolesław 11–14, 18, 82, 83, 189, 296, 303 368, 405–407, 414
 Nych T. 336
 Nycz Zdzisław 119, 120, 172, 206, 208, 296, 366, 367, 383, 385, 395
 Nykiel Witold 12, 14, 18, 208, 340, 349
- O**
- O'Keefe Patrick 209
 Obara Jerzy ppłk 12, 14, 18, 217
 Obidziński Włodzimierz 24, 268, 303
 Obrębska Anna 306, 312
 Obszyński Jerzy 128, 388
 Ochociński Roman 305, 306
 Odelska Józefa 32
 Odnowiciel Kazimierz król 35
 Ogorzała Helena 339
 Okrasa Stanisław 210
 Okrzeja Stefan 42, 49, 64, 65, 86, 224, 239, 295, 303, 420
 Olbińska Barbara 286
 Olbracht Jan król 29, 38
 Olechnowicz Wiesław 362, 363
 Olejczyk Zdzisław 264, 302
 Olejniczak Przemysław 260
 Oleksiak Józef 357
 Olesińska Halina 354
 Olewiński Stanisław 203, 323
 Olkiewicz Jan 202
 Olkucki Grzegorz 277
 Olkucki Grzegorz 254
 Olszewska Agnieszka 329, 336
 Olszewska Celina 261
 Olszewska Małgorzata 208
 Olszewski Jerzy 12, 14, 16, 18, 137, 307, 310
 Olszewski Longin Henryk 139, 212, 376
 Olszewski Olgierd 364
 Olszowiec Wojciech 223
 Olszowski Jerzy 138
 Opała Jakub 312
 Opałko Andrzej 137
 Opasińska Anna 312
 Opat Piotr 256, 257
 Opatrzyk Grażyna 236, 237
 Opolski Krzysztof prof. dr hab. 237
 Oraczewska Jadwiga 312
 Ordyniec Zofia 362
 Orliński Andrzej 255
 Orliński Zygmunt 139, 349
 Orłowska B. 196
 Orłowski Dariusz 358
 Orłowski Marek dr inż. 332
 Orzeł Grzegorz 238
 Osicki 217
 Osicki Dariusz 310
- O**
- Osicki Janusz 138, 149, 175
 Osieglowski Zdzisław 381
 Osiński Bohdan 161
 Osiński Tadeusz 12, 14, 16, 18, 189, 380, 396
 Osowski Przemysław 283
 Osowski Stanisław 220, 262
 Ossowski Witold 177
 Ostrowska A. 335
 Ostrowska Martyna 225
 Ostrowska Stanisława 356, 357
 Ostrowski 312
 Ostrowski Dariusz 358
 Ostrowski Edward 203, 224
 Ostrowski Jerzy 332
 Ostrowski Kazimierz 133, 307
 Ostrowski Witold prof. 369
 Ostrowski Władysław 134
 Owczarek Jerzy 136
 Owczyńska Teresa 133
 Oziębło Stanisław 183
 Ozimek Krzysztof 365
 Ozymkiewicz Zygmunt 380
 Ozmikiewicz Zbigniew 212
 Ōzdzeński W. 350
- P**
- Pabjańczyk Wiesława 286
 Pacałowska Barbara 351, 352
 Paceski Józef 312
 Pacewska Barbara prof. dr hab. inż. 388
 Pacewski Józef 360
 Pachowski Janusz 365
 Paczkowski Cyprian 96
 Paczkowski Kazimierz 12, 14, 16, 28, 130, 133, 137, 140, 168, 222, 345, 363, 364
 Paczkowski Rajmund 146, 208, 340, 371
 Paczulski Maciej dr inż. 332
 Paczulski Maciej 366
 Paderewski Ignacy 286, 287, 293
 Padlewski Marian 392, 396
 Padlewski Zygmunt gen. 42, 50, 53, 81, 109, 182, 246, 268, 322, 420
 Padzik Grzegorz 358
 Pająk Andrzej 307
 Pajewski Józef 232, 280, 298, 321, 381, 382, 392, 396, 412
 Pakulski Adam Bolesław 279

- Pakulski Andrzej 306
Pakulski Bolesław 24, 305
Palewski Włodzimierz 217, 218, 339
Palinkiewicz Janusz 282
Paluch Kazimierz 120
Panek Adolf dr 330, 336
Paniński Cz. 97
Panuś Józef 308
Papierowski Andrzej dr 22, 189, 218, 333, 334, 336, 394, 396, 405, 415, 512
Paprocki Paweł 361
Paradowski Stanisław 177, 350
Paradowski Zbigniew 159, 198
Parczewski Józef 307
Parczewski Władysław prof. dr hab. 88, 193
Pardyka Jarosław 203, 236
Parzuch J. 350
Parzybut Wiesław 356
Pasternak Józef płk 381,
Pasternakiewicz Aleksander ks. inf. 12, 14, 18, 47
Pasymowski Jerzy 147
Pater Krystian 241, 352, 385
Pater Wojciech 282
Pater Zygmunt 159, 282
Patora Danuta 181, 224
Patora-Ciarka Jadwiga 305
Patrowicz Mariusz 371
Patyna Kazimierz 191
Patyna Stefan 128
Pavisic Miodrag D. 262
Pawelski Stanisław 12, 14, 16, 18, 281, 303, 304
Pawlak Anna 203
Pawlak Czesław 218
Pawlak Eugeniusz 153
Pawlak Kazimierz 107, 177
Pawlak Mariusz 347
Pawlak Sylwester 377
Pawlak Waldemar dr inż. 202, 381
Pawlica Eugeniusz 12, 14, 16, 18, 149
Pawlicki Grzegorz prof. dr hab. 380
Pawlik Andrzej 365
Pawlikowski Andrzej 183
Pawłowicz Jan 108
Pawłowicz Jerzy 347
Pawłowski Andrzej 334
Pawłowski Janusz 24, 224, 267
Pawłowski Kazimierz 145
Pawłowski L. 84
Pawłowski Paweł prof. dr inż. 329, 331
Pawłowski Zbigniew 281
Pątkowska-Kenig Hanna 149
Pejta Agnieszka 305
Pejta-Jaworska Alicja 361
Pellowski Michał 234
Pełczyński Witold 80
Pendraszewski Roman 149
Peplowska Krystyna 257, 301
Perczyński S. 350
Perejasława, księżna 37, 61
Peretiatkiewicz B. 338
Pernej Stefan 96
Pesel Sławomir 218
Pesta Jan 356
Peszyński Szczepan 393
Petrulewicz Stanisław 153
Petzel Małgorzata dr inż. 330, 331
Petzel Seweryn 121, 207, 386
Pęszynska Maria 202, 203, 323
Piasecka Ewa 360
Piasecki Witold 158
Piasecki Zygmunt 132
Piasek Faustyn 157, 274
Piasek Kazimierz 305
Piecha Mieczysław 323
Piechociński Rudolf 150, 151, 177, 390
Piechotka Michał 365
Piechowicz Regina 161, 305
Piechowski Tomasz 310
Piechta Ryszard 160
Piekarska Henryka dr 389
Piekarski Jacek Maciej 236
Piekarski Tomasz, 84
Piekarz Radosław 254
Piekut Czesław 349
Piekut Henryk 394,
Piekut Stefan 153
Pielat Adam 136
Pieńkowski Waclaw arch. 229
Pieslak Zygmunt 34, 98
Pietkiewicz Antoni 238
Pietralik Jerzy 350
Pietralik Marianna 189
Pietrowicz (Łoś) Teresa 332
Pietrulewicz Stanisław 108
Pietryszyn Janusz 148
Pietrzak 308
Pietrzak Andrzej 366, 367
Pietrzak Ewa 94, 236, 361
Pietrzak Krzysztof dr inż. 332, 346
Pietrzak Leszek 259
Pietrzak Przemysław 283
Pietrzak Ryszard 99
Pietrzko Andrzej 282
Pietrzyk Tomasz 283,
Pięta Andrzej 366
Pięta Wojciech 376, 377
Piętka Gustaw 80
Piętowski Roman 257
Pijanowski Ryszard 24, 321, 338, 340, 347
Pikulski Józef 119, 296, 354, 355, 356
Pikulski Piotr 262, 321
Pikulski Tadeusz 136
Pilewski Zdzisław 111
Pilipczuk Bogdan 121
Piłat Andrzej 134
Piłatowicz Józef 194
Piłsudski Józef marszałek 31, 44, 50, 68, 70, 71, 81, 88, 98, 107, 163, 165, 177, 216, 230, 246, 273, 279, 284, 285, 287, 288, 293, 298, 426
Pińkowski 30
Pionkowski Roman 249
Piosik Barbara 94, 312, 361
Piosik Ryszard 24, 138, 178, 220, 305
Piotr bp 27
Piotrowicz J. 302
Piotrowska A. 299
Piotrowska Bogda 358
Piotrowska-Moniuk Iwona 312
Piotrowski Andrzej 137, 149, 153, 175, 180
Piotrowski Bogdan 310
Piotrowski J. 335
Piotrowski Stefan 321
Piotrowski Sylwester 350
Piotrowski Tadeusz 268
Piórecka Krystyna 182
Piórecki Piotr 182
Piórkowska Dorota 281
Piórkowski Cezary 296
Pisarszewski Jerzy 176
Piskorski Marian 127
Pius Bożena 249

- Pius X papież 76
 Plat Stanisław 70
 Pliszka Bogdan 178, 306
 Pluszcz Andrzej 224
 Placzkowska Liliana 321
 Płochocki Zygfryd 385, 386
 Płoński Janusz 307
 Pluciennik Halina 82, 406
 Pluciennik Stanisław 82, 396, 406
 Pniewski Henryk 307, 310
 Pniewski Roman 218, 306
 Pobożny Bolesław książę 37, 61
 Pocij Bogdan 214, 376, 377
 Podczaski A. 394
 Podemska Hanna 361
 Podgórski Jacek 250
 Podkowiec Andrzej 218
 Podlecki Henryk 214
 Podlewski Zygmunt 185
 Podolska-Koch Marta 158
 Podolski Bogusław 94
 Podwójci Paweł dr 332
 Podwójci Ryszard Stanisław dr inż. 149, 176
 Podwójci Stanisław 321
 Podwójci-Wiechecka Elżbieta 236, 291, 292
 Pogodziński Leszek 24
 Pogorzelski Stanisław 369
 Pokorski Zbigniew 24, 245, 397
 Pokropski Ireneusz 24, 224, 268
 Polańczyk Jan 311
 Poleszak Michał 348
 Polkowski Z. 84
 Polowiec Piotr 358
 Połóg Andrzej 151
 Pomorska Barbara 305
 Pomorski Wiesław dr 2, 22, 377, 379, 392
 Poniatowski A. 196
 Poniatowski Stanisław August król 30, 65
 Ponikiewski Wojciech 24, 133, 175, 178, 200, 332
 Pontus Zbigniew 332
 Popczuk Elżbieta 237
 Popielarczyk Irena 225
 Popielski Jan 12, 14, 16, 18, 130, 136, 139, 214, 296, 366
 Popiołek Jarosław 255
 Popkowicz Bronisław 350
 Popławski Witold 332
 Popławski Włodzimierz 312
 Poppe Andrzej prof. dr hab. 389
 Poppe Dariusz 12, 14, 16, 18, 174, 191, 210, 382
 Poręba Witold 218, 223
 Porębska Grażyna 310
 Portalski Mariusz 329, 331, 333, 336, 343, 389
 Powierża Leszek prof. dr inż. 330
 Półturzycki Józef prof. dr hab. 333, 334, 389
 Prager Ryszard 377
 Praski Tadeusz 310
 Praxmayer Andrzej 351, 352
 Prażmowski Adam bp 32, 59
 Prącik Stanisław 128
 Pręgowska E. 394
 Pręgowski Kazimierz 366, 370, 380
 Pręgowski Władysław 181, 306
 Prokop Adam 304
 Prokop Bogumiła 304
 Prokop Jan 141, 198
 Proniewicz Zbigniew 129
 Proniewski Marian 137, 217
 Prosić Srdjan J. 262
 Prosovski Jerzy 323
 Prośniewski Bohdan 121
 Protas Wojciech 365
 Prudło Kazimierz 223, 269
 Prudło Maciej 269
 Prus Kazimierz 307
 Prus Krystyna 224
 Przedpełski Jan dr 344, 392
 Przedpełski Robert 312
 Przemyski Włodzimierz 133
 Przepałkowski Piotr 24, 264, 348, 370
 Przesławski Tadeusz 108
 Przybora Sergiusz 340
 Przybyliński Tadeusz 359
 Przybylska Celina 249
 Przybylska Krystyna 332
 Przybylska-Wendt Grażyna 202
 Przybylski Jarosław 254, 286
 Przybyłowicz Jan 133, 144, 145, 146
 Przybysz Paweł 309
 Przygońska Jolanta 364
 Przykłota Alicja 216, 219
 Przykłota Lucjan 24, 254
 Przykłota Marcin 254
 Przyłupski Marcin 182
 Przyszlak Jan 12, 14, 16, 18, 74, 160, 161, 333
 Pszenicki Andrzej prof. dr inż. 34, 98
 Ptak Władysław 84
 Ptak Zdzisław 12, 14, 16, 18, 84, 174, 210, 347, 348
 Ptaszyński Dariusz 310
 Puchowicz Aleksander 12, 14, 16, 18, 22, 295, 296, 299, 353, 383, 384, 386, 401
 Puszcz Barbara 203, 236
 Puszkin Aleksander 378
 Puto Barbara 249
 Putowski Stefan 155, 156, 159
 Pysiak Janusz prof. dr hab. inż. 330, 339, 388
 Pytkowski Marek 307
- ## R
- Raczkowski Kazimierz 138, 214, 332
 Raczkowski Piotr Robert 24, 218, 258, 301, 343
 Raczycki Andrzej 182
 Raczyński W. 350
 Raczyński Wiesław 366, 367
 Radomski Wojciech prof. dr hab. inż. 233, 281, 392, 397
 Radziejewski Andrzej 83, 179
 Radzimierski Marian 168, 366, 367
 Radziwiłł Karol książę 30, 39, 48, 65
 Radziwiłłówna Barbara królowa 29
 Rafałko Antoni 182
 Rajewska Wiesława 175
 Rajewski Leszek 178
 Rajewski Marek 308
 Rajewski Mirosław 332
 Rajkiewicz Antoni prof. dr hab. 369, 389
 Rajkiewicz Danuta 138, 323
 Rajkowski Mieczysław 180
 Rajkowski Stanisław 310
 Rajner Kazimierz 128
 Rakowiecki Zbigniew 261
 Rakowski Jan 366
 Rakowski Mieczysław F. 368
 Rakowski Paweł 255
 Rakowski Witold prof. dr hab. 22, 23, 189, 304, 403

- Ramus Roman 138
Randak Marian 136
Ranikowski Marian 121
Raniszewski Jerzy 390
Ranwid Adam 145
Ratislav Svetislav 262
Rauchfleisz Marian 257
Raźniewska Dorota 262
Raźniewski Marek 364
Rączkowski Jan 24, 223, 267
Reclaff Ryszard 286
Reczek Dariusz 381
Reguliński Waldemar 306
Rekowski Franciszek 202
Rekus Wiesław 202
Rembielińska Wanda 377
Rembieliński Piotr 377
Rembieliński Rajmund 6, 31, 40, 69, 156, 219, 227, 265, 267, 276, 303, 420, 425
Renczkowski Jan 136, 194
Reppa Mieczysław 139
Rerutowicz Maria 162
Rędziński Ryszard 149, 176
Rędziński Włodzimierz 366
Rękawek Janusz 309
Rękawiecki 307
Rękowiecki Krzysztof 217
Riekko R. 302
Robakiewicz Jan 237
Rode Henryk dr inż. 389, 391
Rodzeń Arkadiusz 24, 167, 254, 272
Rodzeń Marian płk 12, 234, 280
Rogala-Szymańska Elżbieta 149
Rogalski Leszek 136
Rogaliński Krzysztof 249
Rogowski Zdzisław 134
Rogucki Antoni arch. 11–18, 76, 113, 125, 128, 132, 135, 140, 189, 194, 288, 318, 344, 345
Rogucki Marian 132, 156
Rogulski Krzysztof 191, 210, 249
Rogulski Tadeusz 94
Roguska Jolanta 321
Roguski Tadeusz 305, 306
Roij J. 350
Rojek Ewa 339
Rojewski Mirosław 312
Rokicki Andrzej 203, 236, 237
Rola Zbigniew 308, 377
Rolirad Krzysztof 236, 237
Rolle Jan 94, 298
Romanowska Janina 138
Romanowska Renata 332
Romanowski Ludomir 149, 176
Romanowski M. 396
Romanowski Roman 139
Ronij Jan 349
Rosiak Barbara 217
Rosiak Włodzimierz 217
Rosłaniec Waclaw 62, 359, 360
Rossman 78
Rostowski J. 396
Rosuł H. 338
Roszczypaka Jarosław 260
Roszkowski 312
Rowiński Leon prof. zw. dr inż. 126, 397
Rozkosz Stanisław 97
Roztowski Bolesław 100, 141, 143, 144
Roztworowski Emanuel 194
Rozwadowski Jerzy 24, 218, 308
Rozwens Roman 140
Różga Jerzy 371
Różga Maria 236
Różalski Julian 321
Różalski Z. 83
Różycka Mirosława 149, 214
Różycki Antoni 121, 172
Rubaszkiewicz Janusz 139
Rucińska Elżbieta 332
Ruciński Tomasz 224
Rudnicka Barbara 339
Rudnik Bogdan 305
Rudowska Barbara 306
Rudze Jerzy 282, 304
Rudziński Romuald ks kan. 12, 14, 16, 18, 47
Rudzka Barbara 347, 394
Rudzki Eugeniusz 282
Rudzki Jan 311
Rudzki Konstanty 34, 45
Rudzki Wiktor 34
Rulkiewicz Robert 308
Rulkiewicz Robert 349
Rumianek Andrzej 121, 172
Rumiński Stefan 304
Ruszczyński Jan 307
Rut Stanisław 136
Rutan Eugeniusz 138
Rutecka Jolanta 21
Rutecka Małgorzata 268
Rutkowska Elżbieta 361
Rutkowska Grażyna 269
Rutkowska Kazimiera 223
Rutkowski Andrzej 236, 305, 312
Rutkowski Bogdan 359
Rutkowski Bogusław 203
Rutkowski Cezary 251
Rutkowski Eugeniusz 260
Rutkowski Zbigniew 350
Ryba Andrzej 365
Rybak Henryk 12, 14, 16, 18, 113, 120, 167, 197, 385, 386
Rybak Mieczysław prof. dr hab. inż. 234
Rybicka Małgorzata 237
Rybicki Krzysztof 259, 279, 284, 425
Rybicki Marcin 369
Rycharski Adam 349
Rych-Chyża Ryszard 307
Rychlewska Danuta 389
Rychlik Krzysztof 249
Rydzewski Jarosław 24, 256
Rydzewski Ryszard 267
Rydzewski Wojciech 137
Rydzewski J. 97
Rydzynski Rafał 286
Ryfa Jerzy 133
Ryncarz Ludwik Jan 236
Rynkiewicz Jerzy 174, 191, 249, 346, 348
Rynowiecki Stefan 369
Rytter Józef 388
Rytter Zbigniew 371
Rytwiński Franciszek 262, 305, 306, 381, 414
Ryżyński Andrzej prof. dr hab. inż. 233, 413
Ryżyński Wojciech arch. 273, 277,
Rządkowski Kazimierz 218
Rzeczyca Witold 357
Rzeczycka Tamara 196
Rzeczycki Andrzej 196
Rzepecki Bogdan 306
Rzepka Jan 138
Rzepkiewicz Eugeniusz 338
Rzeszotarski Waldemar 273, 274
Rześny Krzysztof 134, 219
Rzewuski Zygmunt 134, 177
199, 215, 297
Rzeźnikiewicz Robert 282

- Rzeźnikowski Józef 133
Rzymkowski Roman 101, 197
- S**
- Sachmata Arkadiusz 249
Sadecki Bolesław 12, 14, 18, 143, 312, 349, 350
Sadowska Krystyna 332
Sadowski Edmund 128
Sadowski Krzysztof 281
Salata Tomasz 371
Salonsaari-Posti A. 302
Sałaciński Zygmunt 347
Sałatowski Marek 218, 371
Sałek Sławomir 312
Sameryt Mieczysław 121
Samsonowicz Henryk prof. dr hab. 389
Samuszzonek Walenty 136
Sandomierski Maciej 12, 14, 16, 18, 132, 338, 340
Sandurska Krystyna inż. 332
Sankowska Mirosława 321
Sankowski Waclaw 388
Santorski Mieczysław 160
Sapierzyński Krzysztof 120
Sapińska Maria 174
Sarna Mojżesz S. 42, 67, 99, 416
Sarnecki Jan 119
Sarnowski Jan 307
Sarosiek Jerzy 150
Sarzalski Zdzisław 207
Sasin Jacek 238
Sawicka Marzenna 237
Sawicki Artur 307
Sawicki Marek 349, 350
Sawicz Michał 133, 189, 317
Schmid geometra 31, 40
Schönwald F. W. budowniczy 40
Schram Janusz 136
Schulz Anna dr 389
Schuman Robert 374
Sebastianowicz Krzysztof 377
Sekulski Janusz 332
Sekulski Tadeusz 129,
Sembrat Piotr 365
Senkowski Grzegorz 308
Sepioła Michał 134
Serafimowicz Ewa 4, 6, 7, 20, 85, 127, 194–196, 199, 201, 219, 377, 391, 394, 395, 398, 408, 434, 439
Serafimowicz Lilia 4, 16
Serafimowicz Włodzimierz 3–11, 13, 15, 17, 20, 24, 25, 85, 125–127, 133, 144, 188–189, 190, 192, 194–196, 199–201, 219, 222, 232, 233, 280, 295, 297, 298, 301, 302, 313, 321, 337, 339, 340, 343, 346, 377–379, 386, 389, 391–395, 397, 398, 408, 415, 435
Serafin Jolanta 24, 349, 351
Serek Kazimierz 121
Seremet Jarosław 305, 306
Seroka Krzysztof 136
Serwach Alina 137
Seweryniak Jerzy Kazimierz 203, 237, 291, 292
Sęczykowski Henryk 158, 160
Sęp Marek Karol 299, 386
Sforza Bona królowa 29, 38, 61, 62
Sidor M. 163
Sidorowicz Jan 136
Sieciech palatyn 28, 29, 37, 38, 71
Siedlecki Jan 223
Siedlecki Ryszard 24, 149, 175, 176, 225, 237, 269
Siemaszko Stanisław 202
Siemiątkowski Lech 180, 268
Siemiątkowski Roman 24, 274
Siemienik Bożena 321
Siemienik Luiza 46
Siemienik Zbigniew 321, 334
Siemion Ryszard 206, 296, 299, 386
Siemionow Ryszard 138
Siemomysł ojciec księcia Mieszka I 27, 35
Siemowit I książę 37, 61
Siemowit IV książę 29, 37
Sieniawski Jerzy 132
Sienkiewicz Henryk 34, 40, 42, 45, 51, 74, 86, 87, 155, 239, 276, 294
Sieprski Jędrzej Andrzej 29, 30, 32, 38, 47, 48, 61, 65, 66
Sieradzki T. 350
Sieradzki Tomasz 121, 172, 261
Sieradzki Waldemar 370
Sieradzki Witold 149
Sierandt Maria Katarzyna 191
Sierant Krzysztof 305
Sierawski Władysław 134, 137, 138
Sierocki Adam 371
Sierpiński Krzysztof 268
Sierputkowski Andrzej 133, 146
Sikora Marcin 312
Sikorska Aneta 254
Sikorski Bogdan Marian bp 12, 14, 16, 18, 46
Sikorski Czesław 349, 350
Sikorski J. 272
Sikorski Jacek 218
Sikorski Władysław 271, 272
Siodłak Jan płk 12, 232, 234, 280, 381, 382, 396
Sitarz Wojciech 283
Sitkiewicz Andrzej 255
Sitkiewicz Wiktor 323
Siudalski Bogdan 133, 219
Siwanowicz Maria 254
Siwek Bogdan 181, 212
Siwicki Marek 266
Siwiński Bogusław 254
Siwko Arkadiusz 244
Siwko Tomasz 307
Skalmowski Włodzimierz
Skalny Władysław 120, 121, 353, 389
Skarżewki Jacek dr inż. 234
Skiba Stanisław 359, 360
Skiba Tadeusz 149, 151
Skierkowski Bronisław 349
Skolasiński Włodzimierz 308
Skonieczny 149
Skotnicki Jan prof. 159
Skowerski Mirosław 243
Skowronek Małgorzata 281
Skowronek Mariusz 244
Skowroński Stanisław 203
Skrobisz Robert 257
Skrodzki Eugeniusz 12, 14, 16, 18, 149, 192, 215, 398
Skrodzki Ireneusz 308
Skrok Helena 203
Skrzyński E. 338
Skrzypczak Daniela 133
Skrzypczyński Tadeusz 360
Skrzypiec Andrzej 129
Skulimowski Ryszard 133
Skupa Roman 119
Skupiński Zygmunt 12, 14, 16, 18, 130, 144, 145, 150, 159, 277, 339, 341
Skura T. 108, 154
Skwarski Krzysztof 350
Sławińska Irena 223

- Sławiński Dariusz 202
Słonimiec Stanisław 288
Słowacki Juliusz 154, 155, 269, 420
Słowiński 309
Słowiński Wiktor 332
Smardzewska-Czmiel Barbara 237, 291, 292
Smardzewski Andrzej 24, 217, 301, 311
Smerczyński Ryszard dr inż. 391
Smoleński Dionizy prof. dr hab. inż. 336
Smolińska Krystyna 203
Smoliński Konrad 133
Smorszczewski Cezary 241, 384
Smulewicz Eryk Stanisław 22, 291, 292, 302, 342, 372, 376, 377, 379, 392, 395, 398, 403, 410
Smulewicz Iwona 4
Snopkowski Zbigniew 311
Sobaszek Krzysztof 179, 376, 377
Sobczak Ignacy 151, 202
Sobczak M. 300
Sobczak Paweł 305
Sobczyk Paweł 286
Sobczyk Tadeusz 307
Sobczyk Z. 198
Sobecki Bogumił 177
Sobecki Wiesław 136
Sobiecki Krzysztof 306, 307
Sobiesiak Grzegorz 202
Sobieski Bogdan 24, 265
Sobieski Jan król 39
Sobociński Adam 258, 282
Sobociński Mieczysław 380, 388
Sobociński P. 350
Sobociński Waldemar 136
Sobolewski Stefan 87, 88, 419
Sobótka-Skiba Janina 12, 14, 16, 18, 220, 264, 280
Socha J. M. 350
Sochacki Emil 257
Sochacki Jan
Sochocki Bogdan 310
Sochocki Jan 217, 356, 371
Sochocki Waldemar
Sokolnicki Henryk 203
Sokołowska Ligia 94, 161, 190
Sokołowska Wanda 202
Sokołowski Bronisław 153
Sokołowski Tadeusz 120, 386
Sokołowski Zbigniew arch. 12, 14, 16, 18, 64, 82–84, 94, 161, 189, 190, 362, 396, 405, 512
Sokół Antoni 137
Solano Miguel Vegas 255
Solarski Bolesław 389
Solarski Eugeniusz 340
Solka Elżbieta 203, 370
Solka Marek 136, 255, 350
Sołtysiak Marian 82, 83, 84, 189, 190, 296, 362, 380, 405, 512
Sosiński Wiesław 134
Sosnowska Jadwiga 215, 257
Sosnowski Dariusz 305, 306
Sosnowski Oskar 44, 45
Sowa Andrzej 365
Sowa Jan 218
Sowicki Tadeusz 153
Sowiński członek NOT 337
Sowiński Józef 139
Spandowski Krzysztof 24, 243, 244
Splentere Luc de 245
Spychaj Hanna 226
Stachowiak T. 126
Stachowicz Ryta 182
Stachowicz Sławomir 243, 244
Stachurski Jerzy 370, 376, 377
Stanik Jacek 386
Stanisławski Jan 322
Stankiewicz skarbnik NOT 337
Stankiewicz Witold prof. dr hab. 389
Stańczak Anna 308
Stańczak Jadwiga 208, 245
Stańczak Stanisław 136, 237, 308, 332
Stańko Wiesław 121
Stański Witold inż. 126
Starachowski Józef 173, 207, 349
Starczewski Jacek 358
Starczewski Mieczysław 359
Stary Zygmunt król 29
Starzyński Ignacy 79
Starzyński Krzysztof 377
Stasiak Jadwiga 305
Stasiak Stanisław 203, 323
Staszewska Krystyna 389
Staszewski Kazimierz 512
Staszewski Stanisław 94
Staszewski Witold 312
Staszic Stanisław 399
Staszkievicz Zbigniew 143, 177, 181
Stawecka Janina 127, 219, 262, 305
Stawecki Andrzej 12, 14, 16, 18, 130, 133, 138, 144, 149, 175, 199, 219, 305, 346
Stawicki Józef prof. dr hab. 331
Stec Grzegorz 237
Stec Kazimierz 170, 312, 349, 350
Stefan z Miszewa 64
Stefaniak Piotr 369
Stefanicki Jacek 309
Stefanicki Stanisław 70, 146, 189
Stefańska Maria 136
Stefański Jerzy dr 2, 12, 14, 16, 18, 22, 23, 82, 189, 192, 195, 197, 198, 333, 334, 336, 388, 394, 396, 398, 405, 406, 415, 512
Stefański Marek 254
Stefański Stanisław 189
Stegenta Andrzej 223
Stegenta Mieczysław 119, 120, 296, 383
Stelmach Marian 307
Stelmaszewski Andrzej 198
Stepek Z. 198
Stęczykowski Henryk 94, 159
Stępiak Maria 202
Stępniewska Joanna 282
Stipanič Bratislav dr inż. 234, 262, 280, 303, 412
Stogowska Anna Marianna prof. dr hab. 82, 84, 188, 380, 392, 396, 398
Stogowski Eryk 168, 188
Stokłosa Tadeusz 386
Stolarski Dariusz 308
Stolarski Piotr 134, 297
Stoliński Adam 355, 356
Stolwijk Dick dr inż. 243
Stomma Stanisław 202
Strachowski Tadeusz 182
Stradz Władysław 183
Strękowski Marian 121
Strodzki Eugeniusz 175
Strojecki Grzegorz 305, 306
Struczyński Michał 234
Strunża Adam 275
Struzik Adam 12, 14, 16, 18, 202, 238, 304, 381
Struzikiewicz Anna 222
Stryczyński Marcin 249

- Strzelczyk Maciej dr inż. 330, 335, 336, 390
 Strzelecka 332
 Strzelecka Teresa 305
 Strzelecki Jacek 240, 241
 Strzelecki Janusz 305
 Strzelecki Z. 304
 Strześniewski Bogusław 371
 Strześniewski Marcin 358
 Strzyż Stanisław 133, 159
 Studziński Antoni 311
 Studziński January 133, 136
 Stunża Adam 254
 Styczeń Zbigniew 377
 Stygar Czesław 143
 Styk Stanisław 150
 Suchecki Andrzej 12, 208, 245
 Suchodolski Stanisław 121
 Suchwałko Jerzy 151
 Sudak Marek 234, 303
 Sukiennik Bogusław 321
 Suliński Grzegorz 257
 Suliński Ireneusz 147
 Sulkowska Alicja 255
 Sulkowska Ewa 334
 Sulkowski Krzysztof 137, 371, 376
 Sumiński Andrzej 307
 Surdykowski Tadeusz 307
 Suszek Krzysztof Cezary 296
 Suszko Helena 268
 Suwalski Wiesław 140, 168, 222, 356, 357
 Swat Andrzej 323
 Swinarski Wojciech 386
 Sygła Piotr 305
 Sylwestrzak Wanda 260
 Symcha Guterman 406
 Synoradzki Tadeusz 347, 348
 Syrek Edward 312
 Syski Jan 219
 Syta Roman 121
 Szablowski Mariusz 365
 Szacherska Stella Maria 82
 Szafranec Stanisław 312
 Szafranski Włodzimierz prof. dr hab. 27, 82, 83, 382, 388
 Szałajko Anatol 180
 Szałańska Stanisława 354, 355
 Szalkowski Eugeniusz 137
 Szambelan Małgorzata 286
 Szamel Zdzisław 24, 220, 312
 Szaniatowski Jerzy 159
 Szaniawski Jerzy 277, 290, 422
 Szaniewski Leszek 350
 Szatkowski Ryszard 350
 Szczawnicki Maciej 119
 Szczeciński Janusz 310
 Szczepanek Kinga 312
 Szczepaniak Andrzej 312
 Szczepaniak Henryk 149, 151
 Szczepanik Jan 357
 Szczepański Janusz prof. dr hab. 82
 Szczerba Tadeusz 240
 Szczodrowski Piotr 389, 391
 Szczurkowski Henryk 138
 Szczutowa Krystyna 305, 306
 Szczygielski Leonard 362, 364
 Szczygieł Jarosław 178, 306
 Szczyпка Józef 12, 14, 16, 18
 Szczyпка Wiesław 143
 Szczytniewska Beata 292
 Szejna Bogdan 308
 Szelaż Zdzisław inż. 281, 284
 Szelażowska Stanisława 254
 Szelażowski E. 398
 Szelażowski Jan 108, 152
 Szelażowski Krzysztof 307
 Szelażowski Tadeusz 121
 Szeliga Henryk 12, 14, 16, 18, 120, 199
 Szeligowski Marek 307
 Szelkowski Zdzisław 307
 Szenwiz H. 79
 Szerzeń (Betiuk) Wanda 332
 Szewczyk Henryk 363
 Szewczyk Paweł 136
 Szkopek Grzegorz 206, 296, 386
 Szlifiński Jan 323
 Sznajder Feliks 136
 Szochner Danuta 305
 Szpakowicz Piotr 291
 Szpernal Jan 121
 Szpunar Eugeniusz prof. dr inż. 330
 Szpura Jerzy 191, 347, 394
 Szrajber Jan 357
 Sztabert Zbigniew 136
 Sztandera Andrzej dr inż. 24, 220, 304, 332
 Sztandera Michał 119
 Sztanderski Dariusz 24, 270
 Sztkowski Tomasz 268
 Sztupecka Magdalena 367
 Szubska Grażyna 361
 Szubski Antoni 160
 Szubski Włodzimierz 305
 Szubstarska Małgorzata 312
 Szubstarski Jacek 237, 249
 Szukiel Kazimierz 119
 Szul Ryszard 366
 Szulborski Kazimierz prof. dr hab. inż. 363, 364
 Szulewicz Władysław 108
 Szum Janusz 354
 Szumański Janusz 321, 334
 Szumlicka-Rychlik Grażyna 4, 14, 389
 Szumski Wojciech 181
 Szurgocińska Barbara 203, 236, 291
 Szurnicki Jerzy 350
 Szwech Edward 307
 Szwedowski Krzysztof Piotr 241
 Szwejkowski Wojciech 258
 Szychowski I. 83, 84
 Szychowski Ireneusz 401, 405
 Szydłowski Ryszard 175
 Szygowski Władysław 108
 Szyke Jacek dr inż. 12, 14, 16, 18, 84, 147, 174, 340, 347
 Szyller Stefan arch. 43, 48, 63, 64
 Szymanowski Karol 6, 51, 73
 Szymańska Elżbieta 305
 Szymańska Jadwiga 137
 Szymańska Wiesława 264
 Szymański Bernard 323
 Szymański Bogdan 307
 Szymański Bolesław 137, 217
 Szymański Jan 84, 191
 Szymański Kazimierz 133
 Szymański Krzysztof 24, 280, 381
 Szymański Paweł 241
 Szymański Stanisław 191, 209, 210, 249
 Szymański Tadeusz inż. 12, 143, 189, 307, 338, 340, 349
 Szymski Krzysztof 178
 Szypryt Jan 172, 206, 296, 383, 385
 Szyszka Kazimierz 298

Ś

- Ścieglur Zbigniew 137, 214
 Ścieszko Tadeusz 202, 221, 236
 Śledziewski Marek 128
 Śledź Jerzy 216

Ślepowońska Krystyna 210
 Śliwińska Anna 262
 Śliwiński Paweł 266
 Śliwiński Wiktor 262
 Ślusarski Henryk 360
 Śmiały Bolesław król 35
 Śmiechowska Anna 339, 353
 Śmiechowski Andrzej 349
 Śmigielska Teresa 388
 Śniecikowski Włodzimierz 364, 404
 Śniegota Janusz 310
 Śpiewła Zdzisław 308
 Śramski Ryszard 359, 360
 Świętczak Kazimierz 136
 Świątkowski Andrzej 133
 Świątkowski Ryszard 265
 Świdarska Magdalena 4
 Świdorski Kazimierz 149
 Świecka Maria 380, 388
 Świerad Eugeniusz 354, 355
 Świetlik Marcin 89
 Świętosławski Salomon 72
 Świnarski Wojciech 119
 Świniarski Andrzej 307
 Świtalski Marek dr n. med. 388

T

Tabara Tadeusz 323
 Tabiś Wojciech 243
 Taczewski Tomasz 365
 Tadla Janusz 281
 Taracha Adam 244
 Targański Henryk 282
 Tauszyński Krzysztof 226
 Taworski Tadeusz Maria 12, 14, 16,
 18, 98, 202, 203, 232, 275, 278, 280,
 381, 382
 Terebiński Waldemar 223
 Terlik Józef 217
 Tkaczyk Andrzej 306
 Tkaczyk Kazimierz 138
 Tkaczyk Marian 138
 Tokarski Tadeusz 307
 Tomalik Stanisław 104
 Tomaszewicz Jakub 118, 119, 296
 Tomaszewska Stanisława 307, 310
 Tomaszewski Andrzej 357, 394
 Tomaszewski Janusz 83, 191
 Tomaszewski Kazimierz 260
 Tomaszewski Paweł 245
 Tomaszewski Stanisław 133, 178,

Tomkiel D. 350
 Trafny Cezary 306
 Trafny Krystyna 306
 Traugut Romuald 185
 Trawkowski Stanisław 83
 Trąba M. 83
 Trębala Bogumił 3–6, 11, 13, 17,
 20, 24, 25, 83–85, 121, 171, 179, 188–
 190, 193, 199, 295, 392, 396, 415, 437
 Trębala Józef 439
 Trębala Małgorzata (Kolibowska)
 439
 Trębala Maria (Tkaczyńska) 439
 Trębala Teresa 396, 439
 Troch Jarosław 248
 Troch Rajmund 120, 121
 Trochymczynke Anna arch. 64
 Trochymiak Wojciech 262
 Trojanowska Anna 321
 Trojanowski Adam 248
 Trubas Halina 190
 Trubas Michał 190
 Truchel Ryszard 218, 309
 Truszczynski Romuald 121, 351
 Trybulec Andrzej 331, 334
 Trybuł Grzegorz 362, 364
 Trzaska Janusz 119, 121, 296, 383
 Trzaska Marek 348
 Trzaska Ryszard 275
 Trzaskoś Anna 349
 Trzciniński Piotr 305
 Trzeciak S. 350
 Trzop Stanisław 243, 350
 Trzuskowski Jan 339, 359, 360
 Tuchalski Marek 309
 Tucholska Izabela 371
 Tucholski Stanisław 308
 Turkowska Krystyna 234
 Turkowski Andrzej 234
 Turkowski Włodzimierz 24, 133,
 175, 259
 Turkowski Zdzisław 321
 Turowski Jerzy 210, 249
 Turowski Przemysław 120, 299
 Tuszewicki Waldemar 299, 352
 Tusznicki Stanisław 125, 133
 Twardo Paweł 350
 Twardowski Tadeusz Maria 159
 Tyburski Mirosław 296, 386
 Tyc Jarosław 240
 Tyczyński Zbigniew dr inż. 126

Tyński Lucjan 323

U

Uhma Czesław prof. dr hab. 398
 Ulicka Zofia 24, 137, 203, 238, 270
 Ulicki 337, 338
 Ulicki Zbigniew 24, 220, 226, 262,
 281
 Uliński Michał 22
 Ulrych Zbigniew 194
 Umiejowski Józef 217
 Uptas Włodzimierz 133
 Urbaczewski Henryk 141
 Urbaniak Zdzisław 234
 Urbanik Bronisław 141, 142, 143,
 144
 Urbański Anioł 99
 Urbański Kazimierz 392
 Urbański P. 99, 416
 Urbański Teodor ppłk. 32
 Ursynowska A. 198
 Urzędowski Stanisław 121
 Ustrzycki J. 185
 Uzdziński Piotr 202

V

Vlajic Lubomir M. 262
 Vogl Zygmunt 41

W

Wachalczyk Elżbieta 305
 Wachol Genowefa 220
 Wachol Michał 305, 306
 Waclaw (Wańka) książę 37
 Waclawek Kazimierz 180
 Waclawek Marek 365
 Waelput Wido 299
 Waga Jan 242
 Wagner Edward 307
 Wajcovicz Anna 4, 18
 Wajcovicz Grażyna 196
 Walawski Andrzej Jerzy 137
 Walczak Jan 213, 256
 Walczak Karol 310
 Walczak Władysław 151
 Waleputa Wido 243
 Waleszko Sergiusz 282
 Wałęsa Arkadiusz 24, 217, 230, 259,
 279, 284, 425
 Wałęsa Mirosław 234

- Wałęsa Witold 121, 172
 Wałęsa-Rybicki-Malara 310
 Wańkiewicz Jan 388
 Wańkowicz Melchior 272, 429
 Wasiuł Józef 338, 355, 359
 Waskół Waldemar 137
 Waszczak Kazimierz 189
 Waszczuk Sławomir 249
 Waśkiewicz Lidia 355
 Waśkiewicz Piotr 355
 Wawak Władysław 12, 14, 16, 18, 22, 119, 120, 172, 206, 240, 296, 340, 352, 383, 384, 385, 386, 395
 Wawrzyniak Jan 136
 Wawszczak Jerzy dr inż. 203, 232, 280, 295, 351, 370, 378, 380, 381
 Wawszczak Kazimierz 119, 194, 350, 394
 Wawszczak Piotr 268
 Wąchalcki Krzysztof 234, 303
 Wąsowicz Andrzej 138
 Weiss Wojciech 240
 Wejchert Andrzej 160
 Wendt Edward 136
 Wereda Józef 191, 338, 340, 347, 394
 Wereszczyńska Halina 309
 Wereszczyński Grzegorz 2, 24, 178, 258, 279, 287, 301, 311
 Werner Ireneusz 203, 223, 311
 Wernicki Teodor 394
 Wernik Jerzy 133
 Wesołowska Anna E. prof. dr hab. 334
 Wesołowski Czesław 351
 West-Szost Jacek 308, 309
 Weszczyńska Krystyna 267
 Wetmański Leon bp 48, 66, 288
 Węgierska Irena 307
 Węgierski Sylwester 307
 Węglewska Irena 183, 218, 307
 Węglewski Sylwester 183
 Widawska-Lefik Ewa 286
 Wiedeński Julian 136,
 Widuta Edward 203
 Wieczorek Andrzej 307, 394
 Wieczorek Antoni 351, 352
 Wieczorek Bogdan 210, 249
 Wieczorek Józef 109
 Wieczorek Jan 121
 Wieczorek Sylwester 307
 Wieczorek Władysław 368
 Wieczorkowski Bernard 134
 Wieczorkowski Mirosław 311
 Wiejak Ewa 234
 Wielgus Stanisław abp prof. dr hab. 46, 389
 Wielki Kazimierz król 28, 29, 37, 38, 43, 49, 52, 56, 61, 64–66, 76, 109, 110, 154, 159, 163, 165, 166, 187, 224, 235, 263, 270, 278, 287
 Wieniawski Apoloniusz Paweł
 Wierszyło Kazimierz 134
 Wierzbicka Iwona 24, 94, 191, 233, 238, 280, 294, 304, 305, 361, 362, 364, 404
 Wierzbicki, pracownik PKB 149
 Wieteska Tomasz 308
 Więcek Bogdan 24, 211, 217, 251
 Więckowski Zdzisław 128
 Wiktorski Jerzy 24, 217, 219, 253
 Wiktorski Zbigniew 253
 Wikułowicz 97
 Wilamowska Kazimiera 332
 Wilczyński Jerzy 134
 Wilczyński Paweł 178
 Wilewska Jadwiga 121
 Wilgocka Jadwiga 121
 Wilgocki Józef 309
 Wilicki Zbigniew 210, 249
 Wiliński Piotr dr inż. 332
 Wiliński Zbigniew 347
 Wilk Jan 132, 133
 Wilk Marian 407
 Wilmanowicz Tomasz 312
 Wiłucki Andrzej 107
 Wincenty à Paulo św. 72,
 Winiarski Bogusław 159
 Winiecki Tomasz 283
 Winnicki Jan 12, 14, 16, 18, 149, 217, 219, 347
 Winnicki Waclaw 99
 Wipler Przemysław 243
 Wirkutowicz Seweryn 337
 Wisłowski Zdzisław 136
 Wiścicki Wojciech 286
 Wiśnicka-Hińcza Małgorzata dr 299
 Wiśniecka (Szuba) Teresa 332
 Wiśniecki Włodzimierz 332
 Wiśniewska Ewa prof. dr 334
 Wiśniewska Urszula 311
 Wiśniewski Antoni 134
 Wiśniewski Artur 272
 Wiśniewski Bogusław 307
 Wiśniewski Edmund 350
 Wiśniewski Franciszek A. 180, 202, 203
 Wiśniewski Grzegorz 305
 Wiśniewski Henryk 153
 Wiśniewski Józef L. 191
 Wiśniewski Jan 257
 Wiśniewski Janusz 240, 241, 363
 Wiśniewski Jerzy 307, 309, 310
 Wiśniewski Józef 307
 Wiśniewski Kolomb 351
 Wiśniewski Krzysztof 416
 Wiśniewski Roman 357
 Wiśniewski Stanisław 136, 323
 Wiśniewski Zbigniew 320, 321
 Wiśniewski Zenon Sylwester 236, 237
 Wiśniewski Zygmunt 108, 154
 Witak Edward 133
 Witczewska Małgorzata 265
 Witek Ryszard 149, 176, 260
 Witkiewicz Jan 176
 Witkowska Zofia 265
 Witkowski Aleksander 12, 14, 16, 18, 34, 106, 150
 Witkowski Bolesław dr 12, 14, 16, 18, 118–120, 189, 192, 194, 199, 296
 Witkowski Dariusz Tomasz 241
 Witkowski Jan 308
 Witkowski Sławomir 268
 Witkowski Witold 231
 Witkowski Wojciech 358
 Witkowski Zenon 203, 236
 Witomski Edward 132
 Witt-Pasza Hanna 203, 380
 Władyniak Mieczysław 120
 Władysław I Herman król 27, 35, 36, 41, 47, 54, 60–63
 Władysław książę 38
 Włoczewski Jerzy 136
 Włodarczyk Alicja 347
 Włodarczyk Kazimierz prof. dr hab. 24, 274
 Włodarczyk Konrad 362, 364
 Włodarczyk Krzysztof 281, 305, 307
 Włodarczyk Wojciech prof. dr inż. 12, 14, 16, 18, 22, 190, 329, 330, 335, 336, 398

- Włodkowiec Paweł 53, 72, 86, 229, 290, 315, 316, 333, 334, 373, 389, 390, 402, 410, 426
Wnęk Zbigniew 191
Wochnowicz Roman 310
Wodnicki Henryk 104, 147, 347
Wojciech Ponikiewski inż. 332
Wojciech św. 35, 38, 47, 61, 278, 287
Wojciechowicz E. 97
Wojciechowski W., sekretarz NOT 338
Wojciechowski Wacław dr inż. 12, 14, 16, 18, 142, 143, 173, 192, 197, 349, 366, 367, 391, 406
Wojciechowski Zygmunt 137
Wojda Jerzy 203
Wojda Wiesław 153
Wojewódzki Zbigniew 214
Wojkowska Małgorzata 312
Wojnar Teresa 354, 355, 394
Wojnowski Bogumił 133, 159
Wojtalewicz Jan 321
Wojtalewicz Ryszard 134
Wojtunik Marian 180
Wojtyła Karol kardynał 183
Wojtyłko Józef 350
Wolański Stefan 139, 175
Woliński Waldemar 282
Woliński Wojciech 377
Wolniak Jerzy 24, 181, 224, 268
Wolski Krzysztof 365
Wolski Stanisław 359
Wolszczak 350
Wołek Danuta 140
Wołosz Krzysztof 349
Wołyniak Barbara 139
Workiewicz Tadeusz 146
Woroncow Piotr 191, 347
Woroniecki Andrzej 119, 173, 296, 383, 385
Wosiński Jan 46
Woźniak Anna 191, 305
Woźniak Henryk 139, 200, 301
Woźniak Jerzy 346, 357
Woźniak Marian 12, 14, 16, 18, 113, 120, 128, 129, 188, 190, 194, 512
Woźniak Stefan 339
Woźniak Tadeusz 134
Woźniak Teresa 134
Woźniak Waldemar 203
Woźniak Wiesław 180
Woźniakowscy 276
Woźnicki Grzegorz 350
Woźnikowski Tadeusz inż. 103
Wójcik Janusz 196, 242
Wójcik Tadeusz 128, 133, 175, 321
Wójcik Tomasz 254
Wójcik Zbigniew 148
Wójcik Zenon 136
Wrona Mirosław 150
Wronowska Jadwiga 242, 262
Wrońska Aleksandra 88, 162, 191, 419
Wrońska Joanna 224
Wroński Tadeusz 139
Wróbel Halina 175
Wróbel Maciej 298, 389, 397
Wróbel Piotr 12, 338, 349
Wróbel Zbigniew 240, 243, 299
Wróblewska Maria 321
Wróblewski Czesław 128
Wróblewski Maciej 24, 138, 305, 312, 347, 370
Wróblewski Tadeusz 46
Wrzał-Kossowski Seweryn 278, 377
Wrześniewski Stanisław 24, 223, 268, 303
Wrzosek Feliks 312, 359
Wuciński Sławomir 282
Wudarski Mirosław 309, 372
Wudarski Wojciech 249
Wujek 277
Wuszter 307
Wybicki Józef gen. 31
Wybornik Witold 217
Wydornik Jolanta 307
Wydornik Witold 310
Wyřebkowski Jan 214, 224
Wyřebkowski Paweł 203
Wyrzykowski Ireneusz 339
Wyrzykowski Jan 96
Wyrzykowski Waldemar 4, 22, 24, 179, 133, 212, 213, 260, 297, 301, 302, 338, 343, 379, 391, 393, 398, 403
Wysocki Edward 158, 181
Wysocki Sławomir 308
Wysokiński Lech prof. dr hab. 159, 199
Wyszyński Stefan kardynał 316
- Z**
- Zabielski Andrzej 386
Zaborowska Grażyna 134
Zadrożny Marek 178, 259, 260, 301
Zadura Wojciech 249
Zagrodnik Helena 203
Zahorski Andrzej 82
Zajac Włodzimierz 153
Zajdel Andrzej Aleksander 140, 168, 176, 356, 367, 370, 377, 379, 380, 392
Zajdel Cecylia 359
Zajdel Odon 151
Zajdler Aleksander 55
Zajdler Zuzanna 55
Zakroczymski Stanisław 152, 168, 192, 198, 222, 356
Zakrzewska Lidia 121, 300
Zakrzewski Bogdan 138
Zakrzewski J. 338
Zakrzewski Robert 277
Zakrzewski Tadeusz Paweł bp 46
Zaleski Karol 150
Zalewska Halina 137
Zalewska K. 296
Zalewska-Mikulska Maria 236
Zalewski Andrzej 257
Zalewski Edmund 82
Zalewski Janusz 196
Zalewski Jerzy 176, 196
Zalewski Karol 111
Zalewski Tadeusz 192
Załęska Barbara 381
Załuska 107
Zambrzycki Czesław 43, 74
Zamoyski Andrzej hrabia 32
Zanobi de Gianotis Bernard 38
Zapała Jerzy 351
Zapała M. 394
Zaremba Dorota 46
Zaremba Ewa 127, 195
Zaremba J. 350
Zaremba Jan 317
Zaremba Józef 177
Zaremba Tadeusz 133, 380
Zaręba Zygmunt 359
Zaręba-Kijak Krystyna arch. 278
Zarębski Grzegorz 242
Zarzecki Edward 136
Zarzycka Elżbieta 312

- Zawadewicz Jolanta 356
 Zawadka Stanisław 308
 Zawadzka [Kurek] Maria 332
 Zawadzki Jan R. 134, 180
 Zawadzki Mirosław 120, 121, 172, 207
 Zawadzki Ryszard 130
 Zawadzki Stanisław arch. 30, 48
 Zawadzki Tomasz 310
 Zawartko Artur 243
 Zawidzka-Manteufel Wanda 158
 Zawidzki Dariusz 236, 291
 Ząbkiewicz Wiktor 24, 132, 148, 305, 345, 346, 347, 351, 376
 Zbierzkowska Urszula 133, 219
 Zbigniew Dominik Lech 396
 Zborowski Brunon arch. 45
 Zdancewicz Maria 356, 357
 Zdanowicz Janusz 136
 Zdanowski Roman 133, 175
 Zdziemborska Hanna 309
 Zdzienicki Andrzej 250
 Zembowicz Ryszard 356, 357
 Zemła Gustaw 185, 288
 Zglenicki Witold 160, 161, 186, 246, 248, 263, 318, 319, 320, 324, 396, 421
 Zgorzeliska Anna 225
 Zgorzelska Anna 312
 Zgorzelski Grzegorz 211, 249
 Zgorzelski Piotr 238
 Ziarko Stanisława 251
 Zieleniewski Wojciech 119, 120
 Zielińscy — biblioteka im. 41, 48, 52, 54, 58, 150, 388–390, 396, 406
 Zielińska Iwona 82
 Zielińska Sławomira 332
 Zieliński 175
 Zieliński Janusz prof. dr hab. inż. 12, 329, 330
 Zieliński Jerzy 107, 140, 152
 Zieliński Józef 139, 308
 Zieliński Norbert 308
 Zieliński Tadeusz 155, 156, 159
 Zieliński Wincenty 142, 144, 173
 Ziembicki Janusz 355
 Ziemiński Bogdan 307
 Ziemowit IV zob. Siemowit IV
 Zienkiewicz Andrzej 126, 195, 196
 Zienkiewicz Bolesław arch. 50
 Ziętek Barbara 127
 Zimny Marcin 312
 Zimoch Stanisław 339
 Zimowski Zbigniew 104
 Ziółkowska Ewa 286
 Ziółkowski Kazimierz ks. dr 47
 Ziółkowski Lech 121
 Ziółkowski Leszek 149, 176
 Ziółkowski Norbert 21, 300
 Ziółkowski Paweł 323
 Złotowska Jadwiga 315
 Zmysłowska Teresa 332
 Znyk M. 333
 Zonenberg Dariusz 256
 Zotow Stanisław 308
 Zubrzycki Franciszek 272
 Zuchmantowicz Henryk 260
 Zwoliński Kazimierz 321
 Zyguntowicz Janusz 137
 Zygner Leszek 82
 Zyman Bogdan 197
- Ż**
- Żabicki Karol 138
 Żaglewska Krystyna 347
 Żaglewski Andrzej 382
 Żaglewski Jacek 180, 202, 214, 223, 224
 Żaguń Piotr 24, 257
 Żak Ludwik 105, 153, 180, 193
 Żbikowska-Zalewska Teresa 362
 Żeberkiewicz Dawid 251
 Żeberkiewicz Mieczysław 347
 Żebrowski Bogdan 311
 Żebrowski Jacek 282
 Żebrowski Jan 380
 Żebrowski Michał 352
 Żebrowski Odon 139
 Żebrowski T. 82, 83
 Żebrowski Tadeusz ks. prof. 37
 Żelazny Ludwik 305
 Żelazny Ludwik 306
 Żelechowski Andrzej 173, 207, 243
 Żencykowski Waclaw prof. dr inż. 468
 Żochowski Tomasz 323
 Żołądź Jan 138
 Żołnierzak Barbara 268
 Żołnowski Kazimierz 310
 Żółkiewska Regina 73
 Żółtowska Anna 127
 Żółtowski Albin 178, 345
 Żółtowski Alfons 388
 Żółtowski Andrzej 312
 Żółtowski Jan 121
 Żółtowski Krzysztof 254
 Żuchowski Czesław 121, 172
 Żuchowski Maciej 308
 Żuk Daniela prof. dr hab. inż. 12, 14, 16, 18, 330, 336, 339, 349, 388, 389, 390, 395, 401
 Żuk Tadeusz doc. dr inż. 12, 14, 18, 179, 330, 338, 339, 349, 350, 390, 395, 401
 Żukowski Jerzy 352
 Żurada Mieczysław 175, 219, 311, 370, 372
 Żurada Wiesława 149, 311
 Żurański Stanisław 94, 223, 234, 361,
 Żurawik Jan 136
 Żurawski Andrzej 153
 Żurek Elżbieta 236
 Żylik Wiesław 119, 386
 Żyłowski Henryk 133
 Żywczyński Jerzy 323
 Żywiakowski Kazimierz 128, 134
- opracowała
Magdalena ŚWIDERSKA

WYKAZ FOTOGRAFII

CZEŚĆ 1

- Fot. 1. Wzgórze Tumskie widziane z mostu im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego. Autor Jan Bolesław Nycek, s. I.
- Fot. 2. Zabytki Wzgórza Tumskiego — bazylika katedralna i zamek. Autor Jan B. Nycek, s. I.
- Fot. 3. Plac G. Narutowicza. Dom Pod Opatrznością. Autor Wiesław Kowalski, s. II.
- Fot. 4. Plac G. Narutowicza. Dawne kanonie. Autor W. Kowalski, s. II.
- Fot. 5. Plac G. Narutowicza. Widok na Wieżę Zegarową zamku książęcego. Autor W. Kowalski, s. II.
- Fot. 6. Plac G. Narutowicza. Kamienice klasycystyczne północnej pierzei. Autor Krzysztof Kępczyński, s. II.
- Fot. 7. Fragment północnej pierzei Starego Rynku. Autor Marek Michalski, s. III.
- Fot. 8. Stary Rynek. W głębi Dom Prasy. Autor Piotr Kowalski, s. III.
- Fot. 9. Ulica Grodzka, jedna ze starszych w Płocku. Autor P. Kowalski, s. III.
- Fot. 10. Podwórko przy ulicy Grodzkiej. Autor M. Michalski, s. III.
- Fot. 11. Fontanna Afrodyta dodaje blasku gmachowi płockiego ratusza. Autor Marcin Dorobek, s. IV.
- Fot. 12. Dom Przymanowskich przy ul. 1 Maja. Autor M. Dorobek, s. IV.
- Fot. 13. Fontanna na placu Obrońców Warszawy. Autor W. Kowalski, s. IV.
- Fot. 14. Gmach z początku XX wieku przy pl. Obrońców Warszawy. Autor W. Kowalski, s. IV.
- Fot. 15. Fragment ulicy Tumskiej po modernizacji. Autor K. Kępczyński, s. V.
- Fot. 16. Ulica Tumska nocą. Autor Patryk Sadowski, s. V.
- Fot. 17. Książnica Płocka im. Władysława Broniewskiego od ulicy Mostowej. Autor P. Sadowski, s. VI.
- Fot. 18. Obiekty Seminarium Duchownego przy pl. E. Jurgensa. Autor Piotr Łykowski, s. VI.
- Fot. 19. Dawne spichrze nadwiślańskie po restauracji. Autor W. Kowalski, s. VII.
- Fot. 20. Klasycystyczny budynek starego więzienia przy ul. H. Sienkiewicza. Autor W. Kowalski, s. VII.
- Fot. 21. Południowa pierzeja zespołu kamienic przy ul. J. Kwiatka od placu Trzynastu Straconych. Autor P. Kowalski, s. VIII.
- Fot. 22. Ten sam fragment ul. J. Kwiatka po restauracji — elewacja frontowa. Autor P. Sadowski, s. VIII.
- Fot. 23. Dom Rabina przy ul. J. Kwiatka przed renowacją. Autor P. Kowalski, s. IX.
- Fot. 24. Dom Rabina przy ul. J. Kwiatka po renowacji. Autor K. Kępczyński, s. IX.
- Fot. 25. Gmach banku, róg ulicy Kolegialnej i placu Obrońców Warszawy. Autor K. Kępczyński, s. X.
- Fot. 26. Pasaż Staromiejski. Autor M. Michalski, s. X.

- Fot. 27. Szkoła muzyczna przy ul. Kolegialnej. Autor W. Kowalski, s. X.
Fot. 28. Widok nocą na płockie Stare Miasto. Na pierwszym planie Jagiellonka. Autor P. Łykowski, s. X.
Fot. 29. Kościół poddominikański pw. św. Maksymiliana na tzw. Górkach. Autor K. Kępczyński, s. XI.
Fot. 30. Kościół pw. św. Stanisława Kostki przy Al. S. Jachowicza. Autor K. Kępczyński, s. XI.
Fot. 31. Kopia katedry mariawickiej. Autor P. Kowalski, s. XII.
Fot. 32. Zespół katedralny Mariawitów. Autor J. B. Nycek, s. XII.
Fot. 33. Wirydarz klasztorny neogotyckiego zespołu sakralnego Mariawitów. Autor P. Kowalski, s. XII.
Fot. 34. Rotunda kościoła pw. św. Jadwigi Królowej. Autor Zbigniew Waćkowski, s. XIII.
Fot. 35. Kościół pw. św. Józefa Rzemieślnika na Cholerce. Autor Z. Waćkowski, s. XIII.
Fot. 36. Kościół pw. św. Wojciecha na Podolszycach Południu w budowie. Autor Katarzyna Kowalska, s. XIV.
Fot. 37. Fragment osiedle Podolszyce Południe. W głębi kościół pw. św. Wojciecha. Autor J. B. Nycek, s. XIV.
Fot. 38. Kamienica z pocz. XX w. przy ul. Rybaki. Autor K. Kępczyński, s. XV.
Fot. 39. Ul. Warszawska. Kamienica z pocz. XX w. Autor K. Kępczyński, s. XV.
Fot. 40. Nowe budynki przy ul. Kazimierza Wielkiego. Autor W. Kowalski, s. XV.
Fot. 41. Ogród zajazdu Rybaki. Autor K. Kępczyński, s. XV.
Fot. 42. Przystań Płockiego Towarzystwa Wioślarskiego nad Wisłą. Autor K. Kowalska, s. XVI.
Fot. 43. Most im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego w zimowej aurze. Autor M. Dorobek, s. XVI.
Fot. 44. Hotel Starzyński (dawny Dom Turysty) na skarpie wiślanej. Autor P. Kowalski, s. XVI.

CZĘŚĆ 2

- Fot. 45. Widok ze skarpy wiślanej na przemysłową część Radziwia. Autor P. Kowalski, s. XVII.
Fot. 46. Elewator zbożowy w Radziwiu. Autor M. Michalski, s. XVII.
Fot. 47. Basen portowy i obiekt firmy Centromost. Autor K. Kępczyński, s. XVII.
Fot. 48. Tereny zalewowe nad Wisłą. Pierwsze podpory nowego mostu. Autor Maciej Agaciński, s. XVIII.
Fot. 49. Moment połączenia obu przeseł mostu. Autor K. Kowalska, s. XVIII.
Fot. 50. Mocowanie odciągów pylonów. Autor W. Kowalski, s. XVIII.
Fot. 51. Transport Wisłą przeseł mostu. Autor K. Kowalska, s. XVIII.
Fot. 52. Most im. Solidarności — widok na betonowe podpory z prawego brzegu rzeki. Autor J. B. Nycek, s. XIX.
Fot. 53. Most im. Solidarności. Widok z lotu ptaka, w głębi Kępa Ośnicka. Autor J. B. Nycek, s. XIX.
Fot. 54. Most kolejowo-drogowy im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego. Autor K. Kępczyński, s. XX.
Fot. 55. Przyczółek most im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego. Widok od ul. Rybaki. Autor K. Kępczyński, s. XX.
Fot. 56. Amfiteatr płocki przed przebudową. Autor W. Kowalski, s. XXI.
Fot. 57. Modernizacja amfiteatru. Montaż pylonów. Autor M. Michalski, s. XXI.
Fot. 58. Amfiteatr płocki. Budowa zaplecza sceny. Autor K. Kowalska, s. XXI.
Fot. 59. Amfiteatr płocki. Widok z korony skarpy wiślanej. Autor K. Kowalska, s. XXI.
Fot. 60. Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego po remoncie. Autor P. Łykowski, s. XXII.
Fot. 61. Elewacja frontowa teatru nocą. Autor Z. Waćkowski, s. XXII.
Fot. 62. Hotel Starzyński — widok z podnóża skarpy. Autor K. Kępczyński, s. XXII.
Fot. 63. Pawilon klubu sportowego Wisła Płock. Autor P. Łykowski, s. XXIII.
Fot. 64. Trybuna główna stadionu im. K. Górskiego. Autor W. Kowalski, s. XXIII.
Fot. 65. Budowa kina Nove Przedwiośnie. Autor K. Kępczyński, s. XXIII.
Fot. 66. Kino Przedwiośnie przed rozbiórką. Autor K. Kowalska, s. XXIII.
Fot. 67. Budynek Energa-Operator Płock przy ul. Wyszogrodzkiej. Autor P. Łykowski, s. XXIV.
Fot. 68. Pomnik Władysława Broniewskiego przy ul. T. Kościuszki. Autor P. Sadowski, s. XXIV.
Fot. 69. Płock nocą. Autor W. Kowalski, s. XXV.
Fot. 70. Feeria nocnych świateł w Al. S. Jachowicza. Autor W. Kowalski, s. XXV.
Fot. 71. Budynek główny PKN Orlen. Autor K. Kowalska, s. XXVI.
Fot. 72. Przed biurowcem głównym PKN Orlen. Autor K. Kowalska, s. XXVI.
Fot. 73. Siedziba Zarządu PKN Orlen. Autor W. Kowalski, s. XXVI.

- Fot. 74. Instalacje PKN Orlen. Autor P. Łykowski, s. XXVII.
Fot. 75. Kominy elektrociepłowni. Autor P. Sadowski, s. XXVII.
Fot. 76. PKN Orlen — harmonia przyrody z wielkim przemysłem. Autor P. Łykowski, s. XXVII.
Fot. 77. Instalacje Basell Polyolefins. Autor P. Łykowski, s. XXVIII.
Fot. 78. Instalacje Basell Polyolefins. Autor P. Sadowski, s. XXVIII.
Fot. 79. Biurowiec PERN Przyjaźń. Autor M. Michalski, s. XXIX.
Fot. 80. Biurowiec PERN Przyjaźń nocą. Autor K. Kowalska, s. XXIX.
Fot. 81. Budynek biurowy przy ul. Otolińskiej, dawna siedziba dyrekcji Fabryki Maszyn Żywnych. Autor J. B. Nycek, s. XXX.
Fot. 82. Nowoczesny budynek firmy Wereszczyński przy ul. Przemysłowej. Autor Tomasz Duch, s. XXX.
Fot. 83. Gmach Urzędu Skarbowego widziany z góry. Autor P. Kowalski, s. XXXI.
Fot. 84. Elewacja frontowa budynku Urzędu Skarbowego w Płocku. Autor K. Kępczyński, s. XXXI.
Fot. 85. Siedziba przedsiębiorstw Agat i ORLEN Asphalt. Autor K. Kowalska, s. XXXII.
Fot. 86. Budynek biurowy Mostostal Płock SA. przy ulicy Targowej. Autor J. B. Nycek, s. XXXII.

CZĘŚĆ 3

- Fot. 87. Budynek PZU Życie przy ul. Tumskiej wtopiony w klasycystyczną zabudowę. Autor W. Kowalski, s. XXXIII.
Fot. 88. Przez wiele lat najwyższym budynkiem centrum Płocka był hotel Petropol. Autor W. Kowalski, s. XXXIII.
Fot. 89. Były gmach TPSA przy ul. 1 Maja z charakterystycznym „rogiem obfitości”. Autor K. Kępczyński, s. XXXIII.
Fot. 90. Kamienice z lat 30 XX w przy Al. S. Jachowicza. Autor K. Kowalska, s. XXXIV.
Fot. 91. Przychodnia rehabilitacyjna Spółdzielni Nowator przy ul. Dworcowej. Autor K. Kępczyński, s. XXXIV.
Fot. 92. Budynek dworca kolejowego. Typowy przykład architektury PRL. Autor K. Kowalska, s. XXXIV.
Fot. 93. Dawny dworzec PKS przy zbiegu Al. S. Jachowicza i ul. Obr. Westerplatte. Autor J. B. Nycek, s. XXXV.
Fot. 94. Siedziba dyrekcji płockiego PKS przy ul. Bielskiej. Autor K. Kowalska, s. XXXV.
Fot. 95. Dom Akademicki Wcześniak Politechniki Warszawskiej. Autor P. Sadowski, s. XXXVI.
Fot. 96. Budynek Zawodowej Straży Pożarnej przy ulicy Przemysłowej. Autor P. Sadowski, s. XXXVI.
Fot. 97. Budynek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przy Al. S. Jachowicza. Autor J. B. Nycek, s. XXXVII.
Fot. 98. Obiekt oddziału w Płocku Banku Gospodarki Żywnościowej, róg ul. 1 Maja i Królewieckiej. Autor K. Kępczyński, s. XXXVII.
Fot. 99. Gmach Biura Planowania Przestrzennego i siedziba NSZZ Solidarność. Autor K. Kępczyński, s. XXXVIII.
Fot. 100. Siedziba oddziału Banku PKO SA przy Al. S. Jachowicza . Autor K. Kępczyński, s. XXXVIII.
Fot. 101. Kamienica przy ul. Królewieckiej. Autor K. Kępczyński, s. XXXIX.
Fot. 102. Nowoczesny obiekt handlowy TSS przy Nowym Rynku. Autor P. Kowalski, s. XXXIX.
Fot. 103. Budynek dawnych sklepów Centrum przy zbiegu ul. Tumskiej i H. Sienkiewicza. Autor K. Kowalska, s. XL.
Fot. 104. Współczesny budynek wielofunkcyjny przy ul. 1 Maja, róg 3 Maja. Autor K. Kępczyński, s. XL.
Fot. 105. Budynek spółki Rynex przy ul. 1 Maja. Siedziba oddziału NOT w Płocku oraz MOIIB. Autor K. Kępczyński, s. XLI.
Fot. 106. Siedziba agencji reklamowych Via Art przy ul. J. Kochanowskiego. Autor K. Kępczyński, s. XLI.
Fot. 107. Wysoka zabudowa przy ul. F. Chopina. Autor K. Kępczyński, s. XLII.
Fot. 108. Wieżowiec przy ul. B. Krzywoustego. Autor K. Kowalska, s. XLII.
Fot. 109. Budynek po renowacji przy al. J. Kilińskiego. Autor K. Kępczyński, s. XLII.
Fot. 110. Budynek biurowy byłych Zakładów Mięśnych Płock przy ul. Bielskiej. Autor K. Kępczyński, s. XLIII.
Fot. 111. Zabudowa wielomieszkańcowa przy ul. A. Mickiewicza. Autor K. Kowalska, s. XLIII.

- Fot. 112. Szkoła Podstawowa nr 17 przy ul. Miodowej. Autor Maciej Niewiatowski, s. XLIV.
Fot. 113. Zabudowa przy ul. Miodowej. Autor M. Niewiatowski, s. XLIV.
Fot. 114. Budynki mieszkalne przy ul. F. Chopina. Autor K. Kępczyński, s. XLV.
Fot. 115. Zabudowa ul. F. Chopina. Autor K. Kępczyński, s. XLV.
Fot. 116. Spółdzielczy Dom Kultury przy ul. Bolesława Krzywoustego. Autor P. Łykowski, s. XLVI.
Fot. 117. Pawilony handlowe przy ul. J. Kochanowskiego. Autor K. Kępczyński, s. XLVI.
Fot. 118. Nowe budynki MZGM-TBS przy ul. J. Kochanowskiego. Autor K. Kępczyński, s. XLVII.
Fot. 119. Budynki mieszkalne przy Al. S. Jachowicza. Autor K. Kępczyński, s. XLVII.
Fot. 120. Budynki mieszkalne z lat 50 XX w. przy ul. Mickiewicza. Autor K. Kępczyński, s. XLVIII.
Fot. 121. Budynki wielopiętrowe przy ul. Mickiewicza. Autor K. Kępczyński, s. XLVIII.

CZEŚĆ IV

- Fot. 122. Widok na osiedle I. Łukasiewicza. Na drugim planie osiedle Dobrzyńska. Autor K. Kowalska, s. XLIX.
Fot. 123. Budynki mieszkalne po termomodernizacji przy ul. Królowej Jadwigi. Autor K. Kowalska, s. XLIX.
Fot. 124. Ulica I. Lasockiego o zmierzchu. Autor K. Kępczyński, s. L.
Fot. 125. Blok po termomodernizacji przy ul. F. Chopina. Autor K. Kępczyński, s. L.
Fot. 126. Panorama ulicy Fryderyka Chopina. Autor K. Kępczyński, s. LI.
Fot. 127. Wieżowiec przy ul. A. Mickiewicza. Autor K. Kępczyński, s. LI.
Fot. 128. Wieżowce przy ul. F. Chopina. Autor K. Kępczyński, s. LII.
Fot. 129. Wieżowiec przy Al. S. Jachowicza. Autor K. Kępczyński, s. LII.
Fot. 130. Ciąg wieżowców przy ul. M. Reja. Autor K. Kępczyński, s. LII.
Fot. 131. Apartamentowce przy ul. 3 Maja. Autor J. B. Nycek, s. LIII.
Fot. 132. Wieżowiec przed termomodernizacją przy ul. Dworcowej. Autor K. Kępczyński, s. LIII.
Fot. 133. Wieżowiec przy ul. Dworcowej. Autor K. Kępczyński, s. LIV.
Fot. 134. Ciąg wieżowców przy ul. Dworcowej. Autor K. Kępczyński, s. LIV.
Fot. 135. Widok ogólny osiedla Dworcowa. Autor K. Kępczyński, s. LV.
Fot. 136. Fragment osiedla Dworcowa. Autor K. Kępczyński, s. LV.
Fot. 137. Aleje A. Jachowicza. Autor K. Kępczyński, s. LVI.
Fot. 138. Pawilony handlowo-usługowe przy ul. Dworcowej. Autor K. Kępczyński, s. LVI.
Fot. 139. Budynek biurowy przy ul. Dworcowej. Autor K. Kępczyński, s. LVII.
Fot. 140. Salon samochodowy przy al. J. Kilińskiego. Autor K. Kępczyński, s. LVII.
Fot. 141. Pasaż Wojciecha Wyścickiego. Autor K. Kępczyński, s. LVIII.
Fot. 142. Budynek mieszkalno-handlowy przy ul. 3 Maja. Autor K. Kępczyński, s. LVIII.
Fot. 143. Budynki mieszkalne przy ul. 3 Maja. Autor K. Kępczyński, s. LIX.
Fot. 144. Aleja Armii Krajowej, jedna z głównych arterii osiedla Podolszyce Północ. Autor J. B. Nycek, s. LIX.
Fot. 145. Budynki mieszkalne przy ul. Jana Pawła II. Autor W. Kowalski, s. LX.
Fot. 146. Basen kryty Podolanka przy ul. Czwartaków. Autor J. B. Nycek, s. LX.
Fot. 147. Osiedla MTBS w dzielnicy Podolszyce Południe. Autor W. Kowalski, s. LXI.
Fot. 148. Osiedla MTBS. W centrum garaż wielopoziomowy. Autor J. B. Nycek, s. LXI.
Fot. 149. Widok na osiedla Podolszyce Południowych. Autor J. B. Nycek, s. LXII.
Fot. 150. Osiedle Mazowieckiej Spółdzielni Mieszkaniowej przy ulicy Szarych Szeregów. Autor J. B. Nycek, s. LXII.
Fot. 151. Blok mieszkalny przy ul. Wyszogrodzkiej 161 tzw. złoty wieżowiec. Autor K. Mielczarska, s. LXIII.
Fot. 152. Budowa galerii handlowo-rozrywkowej Wisła. Stan z wiosny 2008. Autor K. Mielczarska, s. LXIII.
Fot. 153. Wieżowce osiedla Międzytorze przy ul. J. Piłsudskiego. Autor J. B. Nycek, s. LXIV.
Fot. 154. Apartamentowce MTBS w dzielnicy Podolszyce Północ. Autor J. B. Nycek, s. LXIV.

BIBLIOGRAFIA*

oprac. Włodzimierz SERAFIMOWICZ

W trakcie opracowywania niniejszej Bibliografii wykorzystano m.in. pracę doc. dr. Wiesława Końskiego pt. *50 roczników „Notatek Płockich”. Bibliografia zawartości (1956–2006)*, TNP Płock 2008. W wykazie pt. *Referaty na konferencje naukowo-techniczne krajowe i zagraniczne* wyszczególniono przede wszystkim opracowania dotyczące problematyki zarządzania w budownictwie i procesie inwestycyjnym, wygłoszone na konferencjach zorganizowanych przez płockie środowisko budowlano-inwestycyjne z PZITB, NOT i TNP w Płocku i Brześciu na Białorusi.

WYDAWNICTWA ZWARTE

Askanas K., *Zagadnienia badań regionalnych w Płocku*, Płock TNP 1957; tegoż *Sztuka Płocka*, Płock 1974, 1985, 1991.

Bagińska A., *80 lat Zespołu Szkół im. Leokadii Bergerowej w Płocku*, Płock 2003.

Biliński T., Czachorowski J., *Proces budowlany według stanu prawnego w dniu 1 stycznia 1995 r.*, Wrocław 1996.

Biliszczuk J., *Mosty podwieszane, projektowanie i realizacja*, Arkady Warszawa 2005; tegoż (red.) *Podwieszony most przez Wisłę w Płocku*, Płock–Warszawa–Łódź–Wrocław 2007.

Błażejowski K., *SMA. Teoria i praktyka*, Warszawa 2007.

Bodal T., *Towarzystwo Naukowe Płockie w latach 1945–1995*, TNP Płock 1996.

Borkowski T., *Płockie place i ulice*, [w:] *Dziesięć wieków Płocka*, Płock 1966.

Bujak A., *Katedra Płocka*, Warszawa 1995.

* Autorów publikacji zawartych w Bibliografii nie ujęto w indeksie nazwisk

- Chojnacki J., *Płockie spotkanie z chemią*, Płock 1965; tegoż *Warunki życia w Płocku*, TNP Płock 1969; tegoż *Płock. Społeczeństwo miejskie w procesie uprzemysłowienia*, Warszawa 1982.
- Chudzyński M., *Technikum Samochodowe i Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2*, Płock 1994; tegoż *500 lat województwa płockiego — zarys dziejów*, Płock 1995; tegoż *Dr Aleksander Maciesza — zasłużony prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego w latach 1907–1945*, TNP Płock 2000.
- Chrzanowski S., *Problemy architektonicznego zagospodarowania Wzgórza Zamkowego w Płocku* (podsumowanie sympozjum zorganizowanego w Płocku przez TNP w dniu 4 VI 1969), TNP Płock 1969.
- Chwaściński B., *Mosty na Wiśle i ich budowniczowie*, Fundacja Rozwoju Nauki w Zakresie Inżynierii Lądowej im. A. i Z. Wasiutyńskich, Warszawa 1997.
- Czarnecki K., *Ikonografia Płocka w malarstwie, rysunku i grafice do roku 1939*. Katalog zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku, Płock 1989.
- Czasnojć M., Nycek J.B., *Płock. Miasto książęce/duke's city*, Unitex Bydgoszcz 2000.
- Debich M., Nycek J. B., *Mazowsze płockie. Leksykon samorządowo-gospodarczy*, Płock 2006.
- Dorobek F., Sokołowski Z., Sołtysiak M., *Radziwie*, Płock 1965.
- Dr inż. Jakub Chojnacki ma siedemdziesiąt lat*, TNP Płock 1992.
- Dzieje płockiej Wisły*, Płock 1999.
- Dziesięć wieków Płocka*, TNP Płock 1966;
- Dzwonkowski T., *Płock, przeszłość i terażniejszość*, Płock 1998.
- Fijałkowski T., *Prawo budowlane. Stan prawny na dzień 1 marca 2002 r.*, Warszawa 2002.
- Gałązka T. J., Nycek J. B., *Ziemia płocka*, Płock 1989;
- Gałązka T. J., Kowalewski T., *Płock*, TNP Płock 1993.
- Gałązka T. J., Szychowski I., *Płockie kamienice i ich mieszkańcy*, Płock 1994;
- Gieysztor A., (red.) *Dzieje Płocka*, Wydanie I, TNP Płock 1973; tegoż (red.) *Dzieje Płocka*, Wyd. II, TNP Płock 1978.
- Gieysztor A., Płuciennik H., *Skarby tysiąclecia — płockie*, Warszawa 1998;
- Ginsbert A., *O problemach komunalnych Płocka*, Katedra Gospodarki Miejskiej SGPIŚ, Seria Płocka, Zeszyt 1, Warszawa 1963.
- Gołębnik A., *Historia Płocka w ziemi zapisana*, Płock 2000.
- Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy* (praca zbiorowa), Kowal 1994.
- Grabowski R., *Płock w gospodarce Polski Ludowej, Mazowsza i podregionu płockiego*, TNP Płock 1970.

Grzybowski M. M., *Dzieje wodociągów i kanalizacji w Płocku 1892–1992*, Płock 1992; tegoż *Kanonie płockie. Materiały źródłowe z XVIII w.*, Płock 1993; tegoż *Z dziejów płockiego Oddziału Banku Handlowego w Warszawie S.A.*, Płock 1995; tegoż *100 lat płockiej telefonizacji 1989–1999*, Płock 2000.

Gurda M., Zaremba D., *Pamięć ocalona. Przewodnik po płockich cmentarzach*, Stowarzyszenie „Starówka Płocka” Płock 2007.

Historia i współczesność elektroenergetyki na Mazowszu Płockim, Praca zbiorowa, ZEP Płock 1998.

Ignar S., *Problemy Miasta Płocka na tle badań naukowych*, TNP Płock 1978.

Kaczanowska W., *Bibliografia zawartości kwartalnika „Notatki Płockie” za lata 1956–1986*, TNP Płock 1986; tejeż *Towarzystwo Naukowe Płockie i jego Biblioteka im. Zielińskich*, TNP Płock 1989.

Kallas M., (red.) *Dzieje Płocka*, Wydanie III, Tom 1, TNP Płock 2000.

Kalisz H., *Wybrane zagadnienia budownictwa komunalnego*, Warszawa 1994.

Kieffer-Kostanecka M., *Wybrane prace i materiały dotyczące Płocka ze szczególnym uwzględnieniem przemian społeczno-gospodarczych w latach 1960–1979*, [w:] *Płock. Społeczeństwo miejskie w procesie uprzemysłowienia*, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1982, s. 387-406.

Klatt R., *Systemy bezdestrukcyjnego wykrywania przecieków dla dachów płaskich i tarasów*, Roof Consultig Warszawa 2005.

Koński W., *Płocka Petrochemia 1960–1985*, MZRiP Płock 1986; tegoż *Bibliografia zawartości kwartalnika „Notatki Płockie” za lata 1956–2001, nr 1–189*, TNP Płock 2002; tegoż *Dzieje prasy płockiej*, mps.

Kordala T., *Z dziejów archeologicznych na Mazowszu Płockim*, Płock 2000.

Korsak E. (red.), *400 milionów ton ropy w Płocku*, Płock 2005; tegoż (red.) *Fenomen petrochemii w Płocku i na świecie*, Płock 2006.

Korszyński J., Z., Kościałkowski W., *Ruchliwość zawodowa personelu inżynieryjno-technicznego w budownictwie w świetle badań empirycznych*, Warszawa 1966.

Korszyński J., Z., Kościałkowski W., Podgórski E., *Budowniczość Petrochemii w Płocku w świetle badań społecznych. Studia i materiały*, Warszawa 1966.

Kowalewski T., *Płock. Przewodnik*, TNP Płock 1975.

Kowalski W. J., *Płock 2000 w fotografii Wiesława J. Kowalskiego*, TNP Płock 2000; tegoż *Polichromia płockiej katedry*, TNP Płock 2001.

Kozakiewicz M., *Kariery płockie*, Warszawa 1971.

Krajewski M., *Historia gospodarcza Polski do 1989 roku. Zarys problematyki*, Włocławek 2000; tegoż (red.) *Dzieje Płocka*, Wydanie III, Tom 2, TNP Płock 2006.

- Kruszewski Z. P., (red.) *Centralny Okręg Wiedzy, Edukacji, Nauki, Wysokich Technik i Technologii*, TNP Płock 2003.
- Kruszewski Z. P., Kansy A., (red.) *Skarby Towarzystwa Naukowego Płockiego*, TNP Płock 2005; tychże (red.) *Przedsiębiorczość Polska w warunkach Unii Europejskiej*, TNP Płock 2005.
- Kruszewski Z. P., Pólturzycki J., (red.) *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, TNP Płock 2006.
- Księga honorowa zasłużonych dla budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych* (COIB i MBiPMB), Warszawa 1985.
- Kubissa J., *Zginanie prętów ze stali wstępnie wydłużonej*, Wydawnictwa Politechniki Warszawskiej — Budownictwo, z. 100, Warszawa 1987.
- Kuffel R., *Płockie losy*, TNP Płock 1987.
- Kurpiewski T., *Z żałobnej karty*, Płock 2004.
- Kurpiewski T., Przychodzeń A., *Oświata i kultura w 25-leciu Polski Ludowej w Płocku*, TNP Płock 1970.
- Łakomski M., *W 80 stron dookoła Płocka*, Płock 2006.
- Łapko A., *Projektowanie konstrukcji żelbetowych*, Arkady Warszawa 2001.
- Macieszyna M., *Katedra płocka*, TNP Płock 1922.
- Maciesza M., Maciesza A., *Przewodnik po Płocku*, Płock 1922.
- Materiały z sympozjum pt. *Zamek Płocki i problem jego rekonstrukcji*, Płock 12 X 1968, wyd. TNP Płock 1968.
- Materiały z sesji naukowej pt. *Płock w Polsce Ludowej 1945–1970 — przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, Płock 25 IV 1970, wyd. TNP Płock 1970.
- Materiały z sesji naukowej pt. *Czynnik Ludzki w płockim rejonie uprzemysławianym w drugiej połowie XXX-lecia PRL*, Płock 23–24 V 1975, wyd. TNP Płock 1975.
- Materiały z sesji popularnonaukowej (z okazji 800-letniej historii LO im. Marszałka Stanisława Małachowskiego w Płocku) pt. *Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoła w Płocku 1773–1973*, Płock 20 X 1973, TNP Płock 1976.
- Materiały z sesji naukowej pt. *Technologia nauki. Redukcjonizm*, Płock 26–28 VI 1975, TNP Płock 1976.
- Materiały z sesji naukowej pt. *Technologia nauki. Specyfika wiedzy naukowej*, Płock 24–26 VI 1976, TNP Płock 1976.
- Materiały z sesji naukowej pt. *Technologia nauki. Kauzalizm*, (red.) Matuszewski R., Płock 29–30 VI 1978, TNP Płock 1979.
- Materiały z sesji naukowej pt. *60 lat niepodległej Polski 1918–1968*, Płock 30 X 1978, TNP Płock 1979.

Materiały z międzynarodowej konferencji pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej*, cz. I i II, Płock 14–15 V 1979, wyd. NOT i PZITB Płock 1979.

Materiały z międzynarodowej konferencji pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym*, cz. I, II i III, Płock 15–16 VI 1980, wyd. NOT i PZITB Płock 1980.

Materiały z ogólnokrajowej konferencji pt. *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie*, Płock 27 IV 1981 i 4 V 1981, wyd. NOT i PZITB Płock 1981.

Materiały z ogólnokrajowej konferencji pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania*, Płock 28 IX 1983, wyd. NOT i PZITB Płock 1983.

Materiały z ogólnokrajowej konferencji pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji w budownictwie*, Płock 26–27 XI 1984, wyd. NOT i PZITB Płock 1984. Materiały z krajowej konferencji naukowo-technicznej pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.*, Płock 27–28 IX 1988, wyd. NOT i SITWM Płock 1989.

Materiały z międzynarodowej konferencji pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie*, Płock 15–16 IX 1991, wyd. TNP Płock 1991.

Materiały z międzynarodowej konferencji w Brześciu n. Bugiem w Białorusi pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie*, 12–15 IX 1992, wyd. TNP, TNIPB i Politechnika Brzeska Płock 1992.

Materiały z międzynarodowego sympozjum w Brześciu n. Bugiem w Białorusi pt. *Brześć i Płock — nauka i biznes*, 30 VIII 1993 (w ramach *Międzynarodowego Tygodnia Nauki i Biznesu*), wyd. TNP, TNIPB i Politechnika Brzeska Płock 1993.

Materiały z międzynarodowej konferencji w Brześciu n. Bugiem w Białorusi pt. *Marketing w procesie prywatyzacji i urynkowienia gospodarki*, 30–31 VIII 1993 (w ramach *Międzynarodowego Tygodnia Nauki i Biznesu*), wyd. TNP, TNIPB i Politechnika Brzeska Płock 1993.

Materiały z międzynarodowej konferencji w Brześciu n. Bugiem w Białorusi pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej*, 31 VIII–1 IX 1993 (w ramach *Międzynarodowego Tygodnia Nauki i Biznesu*), wyd. TNP, TNIPB i Politechnika Brzeska Płock 1993.

Materiały z sesji naukowej pt. *Mazowsze i Podlasie w badaniach historycznych*, Płock X 1992, wyd. Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych i TNP Płock 1994.

Materiały z konferencji ogólnokrajowej pt. *Polski przemysł rafineryjny*, Płock 10 VI 1997, SITPChem Płock 1997.

Materiały z X Jubileuszowego Seminarium w Płocku pt. *150 lat rozwoju przemysłu rafineryjnego — od Ignacego Łukasiewicza do Płockiego Koncernu Naftowego ORLEN Spółka Akcyjna*, Płock 12–13 VI 2003, wyd. PKN Orlen Płock 2003.

Materiały z sympozjum TNP pt. *Problematyka organizacyjno-prawna w procesie kompleksowego remontu na Wiśle w Płocku*, TNP Płock 22 V 1997, mps.

Milewski M., *Płock 2011*, Płock 2006.

Mosty Płocka. *Historia i przyszłość*, Społeczny Komitet Budowy Mostu „Ratunek dla Płocka”, Płock 1998.

Nowowiejski A.J., *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1917, 1930.

Nycek J. B., *Płock. Ulicami tysiącletniego miasta*, Płock 2005; tegoż *Mazowsze Płockie. Leksykon samorządowo-gospodarczy*, Płock 2006.

Nycek J. B., Gałązka T. J., *Ziemia płocka*, Płock 1989.

Papierowski A. J., Stefański J., *Płocczanie znani i nieznan. Słownik biograficzny*, Tom I, Książnica Płocka Płock 2002; tychże *Płocczanie znani i nieznan. Słownik biograficzny*, Tom II, TNP Płock 2007.

Petrochemia na poważnie i wesoło. Towarzystwo Przyjaciół Petrochemii Płock SA, Płock 1998.

Piłatowicz J., *Naczelna Organizacja Inżynierów Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1935–1939*, Warszawa 1990; tegoż *Ruch stowarzyszeniowy inżynierów i techników polskich do 1939 r.*, Tom I, Warszawa 2003.

Płock, stan gospodarczy i kierunki rozwoju miasta, Płock 1958.

Płock — XX lat Polski Ludowej, Płock 1964.

Płock w Polsce Ludowej 1945–1970, Płock 1970.

Płock w 750 rocznicę lokacji Płocka, WUS Płock 1987.

Płock. Społeczeństwo miejskie w procesie uprzemysłowienia, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1982.

Płock. Oficjalny Informator Miejski, Bydgoszcz 1993.

Płock. City of opportunity, UMP Płock 1995.

Płock. Informator miejski, UMP Płock 1996.

Płock. Fotografie. Życie gospodarcze, Bydgoszcz 2000.

Płock. Kultura i turystyka. Gospodarka. Ku przyszłości, Bydgoszcz 2005.

Płockie spotkanie z chemią. Bibliografia. Płock 1965.

Płuciennik H., Dzwonkowski T., *Płock miasto na świetlistym szlaku*, Płock 2003; tychże *Płock miasto na Tumskim Wzgórzu*, Płock 2007.

Płuciennik St., Płuciennik H., *Przewodnik po Płocku*, Płock 2006.

Płuciennikowie H. i S., *Płock — miasto w Europie*, Płock 2007.

Portrety Płocczan [współczesnych], UMP Płock 1995.

Profesor Józef Czachorowski. 50-lat pracy zawodowej. 20-lat pracy naukowej, (uczeń płockiej Małachowianki), Zielona Góra 1992.

Puchowicz A., *Z naftą przez pokolenia*, Płock 2004.

Puciata O., *Mazowsze — krajobraz i architektura*, Arkady Warszawa 1964.

Radomski W., *Opis projektów zgłoszonych do I etapu konkursu na nowy most przez Wisłę w Płocku*, [w:] *Mosty Płocka. Historia i przyszłość*, Płock 1998.

Rajkiewicz A., *Zagadnienia rozwoju zatrudnienia na terenie Płocka w latach 1961–1965*, [w:] *Problematyka rozwoju Płocka i regionu płockiego*, Materiały z sesji naukowej, Warszawa — Płock 1962; tegoż *Czynnik ludzki w procesie uprzemysławiania*, [w:] *Gospodarka czynnikiem ludzkim w rejonach uprzemysławianych*, Warszawa 1967; tegoż *Ludność Płocka, jej aktywność zawodowa i wykształcenie*, Płock 1970.

Referaty konferencji nt. „*Metody oceny antropogennych zmian środowiska w sferach oddziaływania zespołów miejsko-przemysłowych*”, wyd. TNP, Uniwersytet Warszawski i UW w Płocku, Płock 1991.

Region płocki, Bydgoszcz 1995.

Romanowski M., Płuciennik H., Płuciennik S., Strumieńska K., *Przewodnik — Płock i okolice*, Płock 2002.

Rostowski J., *Szlaki turystyczne okolic Płocka*, Płock 1990.

Rutska H., *Towarzystwo Naukowe Płockie 1820–1830, 1907–1928*, TNP Płock 1929.

Rydzewska B., *Wisła — z dziejów miasta i rzeki w dwudziestym wieku*, Płock 2000.

Skarby Biblioteki Zielińskich TNP, TNP Płock 1995;

Sokołowski Z., *Płock — przewodnik*, Warszawa 1974; tegoż *Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Województwo płockie*, Warszawa 1988.

Sokołowski Z., Sołtysiak M., *Płock. Urbanistyka i architektura*, Arkady Warszawa 1975.

Sokołowski Z., Żmudziński J., *Mazowsze Płockie — przewodnik*, Warszawa 1967.

Staszewski K., *Plany i pomiary miasta Płocka*, Płock 1938.

Stefański J., *Dzieje Fabryki Maszyn Żniwnych im. Marcelego Nowotki w Płocku (1870–1977)*, TNP Płock 1986; tegoż „*Bizony*” *rodem z Płocka*, TNP Płock 1988; tegoż *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, wyd. TNP Płock 1990; tegoż *XXV lat Prezesury Jakuba Chojnackiego w Towarzystwie Naukowym Płockim (1968–1993)*, TNP Płock 1993; tegoż *175 lat Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820–1995)*, Płock 1995; tegoż *Prezesowi Towarzystwa Naukowego Płockiego Jakubowi Chojnackiemu w siedemdziesiątą piątą rocznicę urodzin*, TNP Płock 1997.

Stogowska A. M., *Dzieje i funkcje Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820–1985)*, TNP Płock 1994; teje *Krajoznawstwo i turystyka w Płocku w 70. rocznicę turystyki zorganizowanej*, Płock 2004.

Stołowska-Fuz K., *Ksiądz Władysław Skierkowski w służbie Bogu i Ojczyźnie* (budowniczy kościoła pw. św. Jakuba Apostoła w Imielnicy), Płock 2006

Strategia rozwoju miasta Płocka do 2012 roku, UMP Płock 1998.

Szafrański W., *Początki Płocka w świetle wykopalisk archeologicznych*, Płock 1964.

Szychowski I., Gałązka T., *Zabytki budownictwa na Mazowszu Płockim*, Płock 1993; tychże *Przewodnik turystyczny Ziemia Płocka*, Płock 1998.

Tuszewicki W., Turowski P., *40 lat produkcji rafineryjno-petrochemicznej i towarzyszących jej działań na rzecz ochrony środowiska, [w:] 400 milionów ton ropy w Płocku*. Pod red. E. Korsaka, Płock 2005, s. 173–178.

Włodarczyk S., Włodarczyk W., *Własności stali trudno rdzewiejących i ich zastosowanie w budownictwie*, Warszawa 1982.

Woźniak M., *Rozwój gospodarczy Płocka w latach 1945–1969*, Płock 1970.

Wyszogrodzka-Jasińska A., Mazewska B., *Bibliografia wydawnictw zwartych Towarzystwa Naukowego Płockiego 1820–2000*, TNP Płock 2000.

Żuk D., (red.) *Monografia działalności Naczelnej Organizacji Technicznej i Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych na Mazowszu Płockim*, NOT Płock 1989.

Żuk D., (red.) *Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Mechaników Polskich w Płocku*, SIMP Płock 1996;

20 lat Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa – Oddział w Płocku. Praca zbiorowa, PZITB Płock 1998;

40 lat Płockiej Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej, Płock 1998.

40 lat Produkcji Rafineryjnej i Petrochemicznej w Płocku (1964–2004), Płock 2004.

50 lat SEP na Mazowszu, Praca zbiorowa SEP Oddział Płocki, SEP Płock 1996;

(Sto) 100 lat przemysłu maszyn rolniczych w Płocku, Warszawa 1972.

500-lecie Województwa Płockiego w liczbach (1495–1995), WUS i TNP Płock 1996.

175 lat Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820–1995), TNP Płock 1995.

XXV lat prezesury Jakuba Chojnackiego w Towarzystwie Naukowym Płockim, TNP Płock 1993.

ARTYKUŁY

Adamczyk E., *Spółdzielnia Spożywców ZGODA w latach 1945–1980*, „Notatki Płockie” 1980, nr 2/103, s. 23–32.

Andrzejewski A., *Sytuacja mieszkaniowa Płocka i potrzeby mieszkaniowe w związku z rozbudową miasta*, „Zeszyty Badań Rejonów Uprzemysławianych” 1964, nr 8.

Andrzejewski A., *Ocena potrzeb mieszkaniowych w programowaniu rozwoju miast (na przykładzie Płocka)*, „Sprawy Mieszkaniowe” 1966, t. 3/10.

Askanas K., *Sprawozdanie z 6 lat pracy Komisji Badań na Powstaniem i Rozwojem Płocka*, „Notatki Płockie” 1961, nr 19, s. 11–16; tegoż *Przyczynek do historii badań i zabezpieczeń skarpy płockiej*, „Notatki Płockie” 1982, nr 4/113, s. 28–29.

Banasiak W., *Non omnis moriar. Refleksje rocznicowe o Antonim Roguckim*, „Petro-Echo” 1993, nr 48/1509, s. 5.

Bandurska E., *Niektóre problemy szczelności dachów hal szedowych systemu OTW*, „Przeгляд Budowlany” 1981, nr 5, s. 293–295.

Baranowski K., *Drewniana zabudowa w miastach obecnego województwa płockiego w XVIII wieku*, „Notatki Płockie” 1982, nr 2–3/111–112, s. 3–11.

Bednarek W., *Problemy gospodarki komunalnej — ważne ogniwo działalności rad narodowych miast i osiedli*, „Notatki Płockie” 1968, nr 2/46, s. 18–19; tegoż *O niektórych zagadnieniach poprawy warunków mieszkaniowych*, „Notatki Płockie” 1970, nr 2/56, s. 19–21.

Berezowski S., *Struktura przestrzenna podregionu płockiego*, „Notatki Płockie” 1968, nr 1/45, s. 1–8; tegoż *Rozwój funkcji regionalnych Płocka*, „Notatki Płockie” 1983, nr 4/117, s. 53–60.

Bereźnicki J., *Sprawozdanie dotyczące rozeznania i pomiarów reliktyw murów fundamentowych przy ulicy Piekarskiej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1959, nr 13–14, s. 44–47.

Bewz S. I., Cybka W. I., Tridow N. W., Serafimowicz W., *System STEROD (DOPU) — podstawowe ogniwo w zintegrowanym systemie zarządzania w budownictwie* (praca w ramach współpracy informatycznej polsko-ukraińskiej w Sumach i Płocku), „Ekonomika Stroitelstwa” 1991, nr 11, Moskwa, s. 112–115.

Białczyński H., *Moje spotkanie z Płockiem (wspomnienie)*, „Notatki Płockie” 2001, nr 1/186, s. 20–26.

Błażejowski K., *Kruszywa do SMA i ultra-cienkich warstw ścieralnych na gorąco*, „Polskie Drogi” 2005, nr 10; tegoż *Analiza przepuszczalności warstw nawierzchni asfaltowej według wzoru Westermanna*, mps, 2006.

Błażejowski K., Styk S., *Technologia warstw asfaltowych*, WKŁ 2004.

Błażejowski K., Wilk E., *Interpretacja odchyłek od recepty wg PN-S-96025:2000*, „Drogownictwo” 2004, nr 10.

Bojanowski J., Kołodziejak T., *750 rocznica lokacji miasta Płocka w świetle odbytych sesji Miejskiej Rady Narodowej*, „Notatki Płockie” 1987, nr 4/133, s. 5–18.

Borkowski M., Włodarczyk W., *Korozja atmosferyczna stali w środowisku przemysłowo-miejskim*, „Przeгляд Budowlany” 1984, nr 11, s. 525–527.

Borkowski M., Kowalski A., *Awaria i wzmocnienie stalowych płatwi kratowych*, „Inżynieria i budownictwo” 1994, nr 3, s. 126–129.

Bukowski A., *Wkład szkolnictwa wyższego w Płocku w polepszenie stanu środowiska przyrodniczego w mieście i regionie płockim*, „Notatki Płockie” 1999, nr 3/192, s. 46–54.

Bukowski A., Świnarski L., *Procesy usuwiskowe skarpy płockiej i sposoby jej zabezpieczenia*, „Notatki Płockie” 1976, nr 1/84, s. 19–24.

b.a., *Zakończenie wielkiej budowy. Ropociąg połączył Schwedt z Kujbyszewem*, „Notatki Płockie” 1963, nr 26, s. 33–34.

b.a., *Wielkie dni Płocka (przekazanie do eksploatacji rurociągu naftowego „Przyjaźń”)*, „Notatki Płockie” 1964, nr 1–2/27–28, s. 1–3.

b.a., *W dniu 21 grudnia 1964 r. oddano do eksploatacji Oddziały Destylacji Rurowo-Wieżowej oraz Reformowania Benzyn Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych*, „Notatki Płockie” 1965, nr 2/32, s. 2–4.

b.a., *Kronika [Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku]*, „Notatki Płockie” 1968, nr 3/47, s. 28.

b.a., *Współpraca między PBP „Petrobudowa” i Instytutem Budownictwa Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 257.

Cedrowski J., Szymański J., *Rok 1945 w Zakładzie Energetycznym Płock*. „Notatki Płockie” 1982, nr 4/113, s. 25–28.

Cegłowski S. (ks. Stefan)?, *Płocka katedra*, „Sygnały Płockie” 2001, nr 3/60, s. 14.

Chojnacki J., *O planie gospodarczym i budżecie miasta Płocka na rok 1969*, „Notatki Płockie” 1969, nr 1/50, s. 4–10; tegoż *Zbudujcie „drugi” i „trzeci” Płock*, „Notatki Płockie” 1972, nr 3/67, s. 40–42; tegoż *W sprawie katedralnych „Drzwi Płockich” z połowy XII w. w Nowogrodzie Wielkim*, „Notatki Płockie” 1973, nr 4/58, s. 3–8; tegoż *Przyczynek do najnowszej historii Płocka*, „Notatki Płockie” 1973, nr 5/74, s. 40–42; tegoż *Województwo płockie w 1976 r. w liczbach na tle kraju*, „Notatki Płockie” 1976, nr 4/87; tegoż *Wpływ budowy kombinatu rafineryjno-petrochemicznego w Płocku na społeczny rozwój miasta*, „Notatki Płockie” 1977, nr 4/92, s. 16–30; tegoż *Towarzystwo Naukowe Płockie — jego osiągnięcia krajoznawcze*, „Notatki Płockie” 1980, nr 3/104, s. 45–50; tegoż *Pamięci inżyniera Jerzego Ostrowskiego — zasłużonego budowniczego Petrochemii i członka TNP*, „Notatki Płockie” 1993, nr 3/166, s. 60–61.

Chojnacki M., *Moje rodzinne wspomnienie o ojcu śp. Jakubie Chojnackim w pierwszą rocznicę śmierci „Non omnis moriar”*, „Notatki Płockie” 2007, nr 3/212, s. 43–49.

Chrabąszcz R., *Główne problemy rozwoju regionu płockiego*, „Gospodarka Planowa” 1966, nr 8–9.

Chróścielewski J., Malinowski M., Miśkiewicz M., Żółtowski K., *Badania mostu głównego przez Wisłę w ciągu obwodnicy Płocka*, „Inżynieria i Budownictwo” 2007, nr 11, s. 587–591.

Chrzanowski S., *Podziemia płockie*, „Notatki Płockie” 1959, nr 11–12, s. 20–25; tegoż *Rok 1945 w Płocku*, „Notatki Płockie” 1962, nr 1/23, s. 27–34; tegoż *Radziwie bliskie i nieznanne. Wyspa na niebezpiecznej rzece*, „Notatki Płockie” 1963, nr 26, s. 16–23; tegoż *Podziemne tajemnice Płocka*, „Notatki Płockie” 1963, nr 24, s. 25–32; tegoż *Herb miasta*

Płocka, „Notatki Płockie” 1963, nr 25, s. 14–16; tegoż *Ludzie i sprawy Radziwia*, „Notatki Płockie” 1968, nr 1/45, s. 39–46.

Chudzyński M., *Dawne i nowe województwo płockie*, „Notatki Płockie” 1975, nr 3/82; tegoż (rec.) *Dziejów Fabryki Maszyn Żniwnych im. Marcelego Nowotki w Płocku (1870–1977)* J. Stefańskiego, TNP Płock 1986, „Notatki Płockie” 1988, nr 2/135, s. 580–608.

Chwalibóg K., *Urbanistyczna przyszłość Płocka*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 329.

Cieśla R., *Płock — powstanie i rozwój miasta*, „Notatki Płockie” 1957, nr 3–4, s. 5–8.

Czarnecki B., Czarnecka K., *Teren byłego województwa płockiego w nowych układach administracyjnych — uwagi, refleksje, propozycje*, „Notatki Płockie” 2002, nr 4/193, s. 22–27.

Czarnocki E., *O projektowaniu noży studni opuszczanych*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 303–304.

Danielak D., *Potencjał klimatyczny województwa płockiego*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4/161, s. 41–42.

Danielak D., Lenart W., *Wpływ płockiej Petrochemii na klimat lokalny*, „Notatki Płockie” 1983, nr 2/115, s. 52–55; tychże *Warunki termiczno-wilgotnościowe płockiej Petrochemii*, „Notatki Płockie” 1992, nr 4/153, s. 49–51.

Danielak D., Lenart W., Lenart-Kowalska J., *Chemizm opadu atmosferycznego w rejonie Płocka*, „Notatki Płockie” 1996, nr 1/166, s. 20–24.

Danielewski J., *Kuźnia kadr kwalifikowanych dla płockiej petrochemii [Zespół Szkół Zawodowych Ministerstwa Przemysłu Chemicznego im. Ignacego Łukasiewicza]*, „Notatki Płockie” 1974, nr 4/78, s. 19–20.

Deptuła Cz., *Kolegiata Najświętszej Marii Panny na podgrodziu płockim. Próba nowego ujęcia zagadnienia*, „Notatki Płockie” 1959, nr 11–12, s. 46–52; tegoż *Zagadnienia początków kolegiaty św. Michała w Płocku*, „Notatki Płockie” 1959, nr 13–14 s. 36–43; tegoż *Klasztory w Imbramowicach i Płocku*, „Roczniki Historyczne” 1968, t. 16.

Domańska M., *200 lat płockiego więzienia. Postrach dla niecných*, „Sygnały Płockie” 2003, nr 15/94, s. 7.

Dorobek F., *Historia płockiego teatru. Przed wielkim repertuarem*, „Notatki Płockie” 1974, nr 1/75, s. 25–29; tegoż

Obiekt XXX-lecia — Szkolny Ośrodek Pływakowski, „Notatki Płockie” 1975, nr 1/80, s. 54–57.

Dorobek F., Kawa K., *800-lecie Szkoły Płockiej. Uroczystości w Liceum Ogólnokształcącym im. Marszałka St. Małachowskiego w Płocku*, „Notatki Płockie” 1980, nr 3/104, s. 3–22.

Dumała K., *Służba budowlano-inżynierska w województwie płockim i guberni płockiej w XIX w.*, „Mazowsze” 1995, nr 6 (2/95), s. 83–95.

- Dziwota G., *Percepcja przestrzeni miejskiej Płocka*, „Notatki Płockie” 2003, nr 1/194, s. 27–36.
- Frankiewicz M., *Budżet miasta Płocka na rok 1960*, „Notatki Płockie” 1959, nr 13–14, s. 52–54.
- Gałąj D., Nowakowa I., *Rozwój badań nad skutkami industrializacji w rejonie płockim*, „Notatki Płockie” 1966, nr 1/35, s. 21–24.
- Garlej T., *Czy Petrochemia nas zatrzyma?*, „Notatki Płockie” 1972, nr 4/68, s. 47.
- Gawrońska W., *Sytuacja mieszkaniowa ludności Płocka według grup społeczno-zawodowych*, „Notatki Płockie” 1966, nr 1/35, s. 36–37.
- Gąsowski J., *Wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych w Płocku*, „Notatki Płockie” 1958, nr 7; tegoż *Początki badań archeologicznych w Płocku*, „Notatki Płockie” 1981, nr 3/108, s. 39–40.
- Gelinek K., *Wiek Płocka i okolicy pod względem osadniczym. Przyczynek do badań archeologicznych Płocka*, „Notatki Płockie” 1956, nr 1, s. 8–12.
- Giżyński P., Bedyk I., *Jakość paliw produkowanych przez Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A.*, „Przemysł Chemiczny” 2004, nr 12.
- Gołębnik A., *Najnowsze badania archeologiczne w Płocku*, „Mazowsze” 1995, nr 6 (2/95), s. 96; tegoż *Świątynia nieznana*, „Sygnały Płockie” 1996 nr 8/10, s. 13; tegoż *Powtórka z historii*, SP 1999, nr 8/43, s. 21.
- Gontarek S., (rec.) *Płockiej Petrochemii 1960–1985*, Koński W., Płock 1986, „Notatki Płockie” 1987, nr 4/133, s. 58.
- Goszczycki A., *Ludność miasta Płocka w cyfrach (w latach 1800–1960)*, „Notatki Płockie” 1962, nr 1/23, s. 35–38.
- Góralski W., (rec.) *Płocczanie znani i nieznani. Słownik biograficzny*, Papierowski A., J., Stefański J., Płock 2002, „Notatki Płockie” 2003, nr 1/194, s. 54–59.
- Gretekowski A., *Siostry Szarytki w Szpitalu Św. Trójcy w Płocku*, „Notatki Płockie” 2005, nr 2/203, s. 6–10.
- Grzybowski M. M., *Z dziejów budynku Kurii Diecezjalnej Płockiej*, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 1977, nr 7, s. 276–280; tegoż *Z dziejów dawnego pałacu biskupiego w Płocku*, „Notatki Płockie” 1979, nr 4/101, s. 43–46, tegoż (rec.) *Prawda i legenda ratusza płockiego*, Stogowska A. M., Płock 1993, „Notatki Płockie” 1994, nr 4/161, s. 65–66; tegoż (rec.) *Dzieje i funkcje Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820–1985)*, Stogowska A. M., Płock 1994, „Notatki Płockie” 1995, nr 4/165, s. 50–52.
- Grzybowski M., Kapela M., Sieczkowski J., *Wpływ zarysowania nadproży na sztywność ściany*, „Inżynieria i Budownictwo” 1985, nr 3.
- Gurgacz W., Gardziński W., *Rozwój PKN ORLEN S.A.*, „Przemysł Chemiczny” 2004, nr 12.
- Gzella G., (rec.) *Dzieje i funkcje Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820–1985)*, Stogowska A.M., Płock 1994, „Notatki Płockie” 1995, nr 1/162, s. 48–49.

Hajduk Cz., *Kształtowanie się absencji chorobowej pracowników fizycznych PBP "Petrobudowa"*, „Notatki Płockie” 1969, nr 5/54, s. 34–37; tegoż *Analiza stanu zdrowotnego załogi płockiego oddziału PRE „Elektromontaż”*, „Notatki Płockie” 1972, nr 5/69, s. 26–30.

Hetkowski W., *Cenne inicjatywy dla miasta (z okazji 750 rocznicy lokacji Płocka)*, „Notatki Płockie” 1987, nr 4/133, s. 19–21.

Hildebrand M., *Montaż przęsła nurtowego mostu przez Wisłę w Płocku*, „Bezpieczne Drogi” 2004, nr 10.

Idzikowski J., Sawczuk F., Włodarczyk W., *Statystyczna ocena cech mechanicznych i wytrzymałości obliczeniowych krajowych stali trudno rdzewiejących*, „Inżynieria i Budownictwo” 1994, nr 3, s. 119–123.

Jagiello K., *Każdy człowiek ma jakieś pytania (Wywiad z dyrektorem naczelnym Płockiej Petrochemii Włodzimierzem Kotowskim)*, „Literatura” 1975, nr 48.

Jakobche Z., *Aktualne problemy uspołecznionego budownictwa mieszkaniowego*, „Notatki Płockie” 1970, nr 2/56, s. 14–15.

Janowski A., Sand W., *Zamierzenia, tempo realizacji i nakłady na środki wykonawcze „Petrobudowy”*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 219–221.

Jarecki J., *Rozwój naukowy Filii Politechniki Warszawskiej [w Płocku]*, „Notatki Płockie” 1977, nr 5/93, s. 27–29.

Jaruszewski Z., Kulas T., Ząbkiewicz W., *Technologia robót betonowych w PBP „Petrobudowa”*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 540–542.

Jasińska E., *Ratujmy wspomnienia. Czas wielkiej budowy*, „Sygnały Płockie” 2001, nr 3/60, s. 15.

Jaskóła K., Puchowicz A., *Stan przemysłu syntezy organicznej w Polsce — baza surowcowa i energetyczna*, „Przemysł Chemiczny” 1987, nr 5.

Jaszczak E., *Pałace i dwory Płocka i powiatu płockiego — refleksje konserwatora zabytków*, „Notatki Płockie” 2003, nr 2/195, s. 13–16.

Jaworski K. M., *III Płocka Konferencja „Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie” (15–16 września 1991 r. — referat programowy)*, „Notatki Płockie” 1991, nr 3/148, s. 36–37.

Jazukiewicz Z., *Petroszarada*, „Przemysł Chemiczny” 1992, nr 3.

Kamiński K., *Informacja z dyskusji panelowej w TNP dotyczącej układu komunikacyjnego miasta Płocka w powiązaniu z nową przeprawą mostową*, „Notatki Płockie” 1995, nr 2/163, s. 59–62.

Kalisz H., *Uszczelnianie zbiorników na ciecze*, „Inżynieria i Budownictwo” 1988, nr 10.

Kalisz H., Kubissa J., Kamiński K., *Stan awaryjny żelbetowej konstrukcji wsporczej zbiornika stalowego*, „Inżynieria i Budownictwo” 1994, nr 3, s. 123–125; tychże *O awarii zbiornika w zakładzie petrochemicznym*, „Inżynieria i Budownictwo” 1994, nr 3, s. 130–131.

- Kalisz H., Pyrak S., *Wybrane zagadnienia projektowania i eksploatacji oczyszczalni ścieków*, „Inżynieria i Budownictwo” 1994, nr 12; tychże *O projektowaniu i budowie wydzielonej komory fermentacyjnej zamkniętej*, „Inżynieria i Budownictwo” 1996 nr 7, s. 391–393.
- Kalisz H., Kubissa J., Pietrzak K., *O awarii płyty fundamentowej nietypowego zbiornika stalowego*, „Inżynieria i Budownictwo” 1996, nr 9, s. 505–507.
- Kapela M., Ahmad Nadim Alyafi, Sieczkowski J., *Sztywność trzonów żelbetowych z zarysowanymi nadprożami*, „Inżynieria i Budownictwo” 1990, nr 10, s. 368–371.
- Kasprzycki A., Kłosowski Z., *Organizacja robót na terenie placu budowy Kombinatu w Płocku*, „Przeгляд Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 250–254.
- Kawałczewska J., Lenart W., *Monitorowanie jakości powietrza atmosferycznego w Płocku*, „Notatki Płockie” 1990, nr 1–2/142–143, s. 46–50.
- Kędryna J., *Jest jeszcze wiele do zrobienia. Rozmowa z radną Barbarą Smardzewską-Czmiel, przewodniczącą Komisji Inwestycji, Rozwoju i Bezpieczeństwa Miasta Płocka*, „Nasz Płock” 2006, nr 1/11, s. 5; *Proceduralne bariery. Rozmowa z Andrzejem Hancykiem, pełnomocnikiem prezydenta Płocka ds. budowy nowej przeprawy mostowej i dróg dojazdowych*, „Nasz Płock” 2006, nr 3/13, s. 7.
- Kieffer S., *O początkach elektryfikacji Płocka*, „Życie Mazowsza” 1935, nr 2, 3, 4 i 6.
- Kieffer-Kostanecka M., *Pierwsze drukarnie w Płocku*, „Notatki Płockie” 1963, nr 25, s. 17–21; tejeż *Nazwa Płock — jego metryką*, „Notatki Płockie” 1966, nr 5/39, s. 8–11.
- Klatt R., *Najczęściej spotykane błędy podczas wykonywania pokrycia dachów*, „Materiały Budowlane” 1994, nr 9; tegoż *Pokrycia dachowe z blachy cynkowej*, „Materiały Budowlane” 1996, nr 6; tegoż *ABC projektowania — dachy płaskie*, „Architektura — Murator” 1996, nr 6; tegoż *Projektowanie i wykonywanie dachów płaskich*, „Materiały Budowlane” 1996, nr 7; tegoż *ABC projektowania — dachy płaskie. Detale*, „Architektura — Murator” 1996, nr 7; tegoż *Refleksje nt. wykonywania pokryć dachowych*, „Materiały Budowlane” 1997, nr 7; tegoż *Dachy z blachy cynkowo-tytanowej*, „Dachy” 2001, nr 2; tegoż *Elewacje z profilowanych blach aluminiowych*, „Budownictwo” 2001, nr 2; tegoż *System bezdestrukcyjnego wykrywania przecieków na dachach płaskich i tarasach*, „Materiały Budowlane” 2003, nr 8.
- Klentak G., Łapko A., Steckiewicz R., Tribińo R., *Komputerowa analiza rusztów fundamentowych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1989, nr 8, s. 297–299.
- Kłosińska A., Nasfeter T., Trzaska R., *Szpital*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 311.
- Koński W., *„Petro-Echo” — pismo załogi kombinatu i mieszkańców miasta w latach 1963–1972*, „Notatki Płockie” 1990, nr 1–2/142–143, s. 25–35; tegoż *Historia płockich mostów na Wiśle. Piłsudskiego czy Rokossowskiego*, „Sygnały Płockie” 2003, nr 5/84, s. 8–9.
- Kordala T., *Ziemia odłania tajemnice. Wczesnośredniowieczne cmentarzysko w Podolyszycach*, „Notatki Płockie” 1986, nr 3/128, s. 24–29.

Korol I., Serafimowicz W., *Metoda STEROD i system WESER — integracja planowania i zarządzania w budownictwie*, „Architektura i Stroitelstwo Białorusi” 1993, nr 4, Mińsk, s. 14–16.

Kostanecka H., *Płocka Góra Zamkowa*, „Notatki Płockie” 1960, nr 17–18, s. 18–21.

Kościałkowski W., Korszyński J. Z., *Wstępne rozpoznanie struktury załogi robotniczej Petrobudowy w Płocku*, PAN „Zeszyty Badań Rejonów Uprzemysławianych” 1962, nr 2.

Kowalczyk T., *Perspektywiczny rozwój województwa płockiego w aspekcie ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego do 1990*, „Notatki Płockie” 1977, nr 3/91, s. 3–11; tegoż *Przekształcenia struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa płockiego do 1990 roku i w okresie kierunkowym*, „Notatki Płockie” 1978, nr 2/95, s. 22–30; tegoż *Zagospodarowanie Wisły jako podstawowy element struktury przestrzenno-gospodarczej województwa płockiego*, „Notatki Płockie” 1980, nr 1/102, s. 34–42.

Kowalski A., *Absolwenci Filii Politechniki Warszawskiej*, „Notatki Płockie” 1977, nr 5/93, s. 29–31.

Kowalski W., *Katedra płocka i jej polichromia*, „Notatki Płockie” 2001, nr 3/188, s. 29–38; tegoż *Honorowy Prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego dr inż. Jakub Chojnacki — Budowniczy*, „Macierz Płocka”, 2004, nr 1, s. 9.

Kozakiewicz M., *Inwestycje oświatowo-kulturalne, ich rozwój, miejsce i rola w procesie uprzemysłowienia rejonu płockiego*, „Zeszyty BRU” 1971, nr 46.

Koziński A., *Krajowa konferencja naukowo-techniczna w MZRiP. Automatyzacja w przemyśle chemicznym*, „Notatki Płockie” 1975, nr 4/83, s. 48–49.

Kruszewski Z., *Koncepcja Centralnego Okręgu Wiedzy na Mazowszu*, „Notatki Płockie” 2004, nr 2/199, s. 34–37; tegoż *Potrzeba tworzenia ustaw w warunkach powstawania społeczeństwa informacyjnego*, „Notatki Płockie” 2005, nr 1/202, s. 49–51; tegoż *Dlaczego Płock zasługuje na monetę ze swoim wizerunkiem?*, „Notatki Płockie” 2007, nr 2/211, s. 49–51.

Kubissa J., *O pewnej hipotezie wzmocnienia metali*, „Inżynieria i Budownictwo” 1989, nr 10–12, s. 380–383.

Kubissa J., Kulas T., *Prefabrykowana konstrukcja wsporcza leja w silosach żelbetowych*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 286–287; tychże *Modyfikacja grafitem właściwości elektrycznych betonu do posadzek przemysłowych*, „Inżynieria i Budownictwo” 2004, nr 12, s. 650–653.

Kubissa J., Strzelczyk M., Żarnoch M., *Ocena wieloletniej pracy typowych dźwigarów kablobetonowych*, „Przegląd Budowlany” 1978, nr 8.

Kubissa J., Strzelczyk M., Kulas T., *O konieczności poprawy stanu papowych pokryć dachów w budownictwie przemysłowym*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 291–292.

Kubissa J., Strzelczyk M., Kulas T., Michalski Z., *O stanie żelbetowych dźwigarów kratowych po 10 latach eksploatacji*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 310–311.

Kubissa J., Strzelczyk M., Pacewski J., *Wieloletnie badania kablobetonowych dźwigarów dachowych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1990, nr 10, s. 365–368; tychże *Wymiarowanie kominów murowanych o przekroju kwadratowym osłabionych otworem*, „Inżynieria i Budownictwo” 1991, nr 11, s. 434–436; tychże *Reologiczne przyrosty ugięć żelbetonowych dachowych dźwigarów kablobetonowych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1995, nr 3, s. 171–172.

Kubissa J., Raniszewski J., Strzelczyk M., *Współczynnik Poissona i założenie stałej objętości stali odkształcanej plastycznie*, „Inżynieria i Budownictwo” 1992, nr 7, s. 256–258.

Kubissa W., *Zależność sorpcyjności od wilgotności betonu*, „Inżynieria i Budownictwo” 2004 nr 10, s. 595–597.

Kuczek J., *Działalność koła PZITB przy PBP „Petrobudowa”*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 544; tejeż *5 lat działalności Oddziału PZITB w Płocku*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 545.

Kuczyński W., *Profesor Waclaw Żenczykowski (1897–1957). Wspomnienie po czterdziestu latach*, „Inżynieria i Budownictwo” 1997, nr 2, s. 72–76.

Kulas T., *Problemy projektowania i wykonywania betonowych posadzek przemysłowych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1997, nr 2, s. 87–89; tegoż *Drewniane przykrycia kościołów*, „Architektura” 1998, nr 2, s. 82–83; tegoż *Wartość użytkowa podłóg w magazynach*, „Materiały Budowlane” 2005, nr 3, s. 70–73.

Kulas T., Kulas M., *Przemysłowe posadzki betonowe DENSIT w Polsce*, „Inżynieria i Budownictwo” 1997, nr 2, s. 92–93.

Kulas T., Kulas M., Swat M., *Densit — nowoczesny materiał do wykonywania posadzek przemysłowych i nawierzchniowych o wysokich parametrach technicznych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1995, nr 10, s. 565–567.

Kulas T., Majzner M., Borkowski M., Kubissa J., *Agresywne działania środowiska Zakładów Rafineryjno-Petrochemicznych na obiekty budowlane*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 512–514.

Kulas T., Zawadka P., *Uwarunkowania ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym*, Konferencja PZITB i Warsztaty Inżynierów Budownictwa w Puławach pt. *Problemy przygotowania i realizacji inwestycji budowlanych (19–21 IV 2007)*, PZITB Warszawa 2007; tegoż *Ochrona środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym*, „Inżynier Budownictwa” lipiec/sierpień 2007, s. 36–38.

Kulig Z., *Wynalazczość pracownicza w Zakładach Stolarki Budowlanej w Płocku — III miejsce w Polsce w 1974 r.*, „Notatki Płockie” 1975, nr 2/81, s. 49–55.

Kurpiewski T., *Antoni Rogucki. Wspomnienie*, Płock 2003, mps autora.

Kwieciński J., *Osrodek sportowy w Płocku*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 312.

Lamparski H., *Wielki powrót Drzwi Płockich*, „Nasz Płock” 2007, nr 3/25, s. 8; tegoż *Biskup płocki Aleksander — budowniczy Katedry i fundator romańskich Drzwi Płockich*, „Nasz Płock” 2007, nr 5/27, s. 9.

Lenart W., *Sesja Jubileuszowa poświęcona 20-leciu Mazowieckiego Obserwatorium Geograficznego Uniwersytetu Warszawskiego w Murzynie k. Płocka*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4/161, s. 32–34; tegoż *Mazowieckie Obserwatorium Geograficzne w Murzynie*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4/161, s. 37–40.

Lenart W., Magnuszewski A., *Symposium poświęcone wpływowi wrocławskiego spiętrzenia Wisły na środowisko*, „Notatki Płockie” 1987, nr 1/130, s. 44–45.

Lenart W., Mikulski Z., *Region płocki jako poligon badań hydrologicznych — krajowych i międzynarodowych*, „Notatki Płockie” 1989, nr 2/139, s. 43–46.

Lewandowski M., Śledziewski M., *Przygotowanie technologii produkcji budowlanej na terenie budowy Kombinat*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 235–239.

Lisicka M., *Ratuszowe dzieje*, „Sygnały Płockie” 1998 nr 7/31, s. 10–11.

Litwin B., Grabowski T., Perczyński W., *Usprzętowanie budowy Kombinat w Płocku*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 255–257.

Łapko A., *Międzynarodowa konferencja naukowa „Modele obliczeniowe i nowe koncepcje w mechanice konstrukcji z betonu”*, „Inżynieria i Budownictwo” 1993, nr 12, s. 544.

Łapko A., Tribińo R., *Wpływ podatności materiału sypkiego na efekty termiczne w komorach walcowych silosów na zboże*, „Inżynieria i Budownictwo” 1989, nr 8, s. 291–294.

Łęcki W., (rec.) *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, Stefański J., Płock 1995, „Notatki Płockie” 1996, nr 1/166, s. 49.

Łozińska-Stępień H., *Kompleksowa ocena warunków inżyniersko-geologicznych miasta Płocka*, „Notatki Płockie” 1979, nr 1/98, s. 49–52.

Mańkiewicz-Cudny E., *Kształcenie, prestiż i potrzeby*, *Przegląd Techniczny* 2008, nr 4, s. 10–11.

Mikocka-Rachubowa K., *Renesansowe nagrobki w Płocku i okolicach*, „Mazowsze” 1995, nr 6(2/95), s. 29–34.

Mrzygłód T., *Tezy perspektywicznego rozwoju regionu Płocka*, PAN „Zeszyty Badań Regionów Uprzemysławianych” 1962, nr 1.

Mucha Cz., *Rozwój myśli technicznej w Fabryce Maszyn Żniwnych*, „Notatki Płockie” 1971, numer specjalny.

Nawara W., *Aktualne zadania gospodarki komunalnej i mieszkaniowej*, „Notatki Płockie” 1970, nr 2/56, s. 15–19.

Nawrot T., *O kształtowaniu postaw inżynierów*, „Inżynieria i Budownictwo” 2008, nr 1–2, s. 103.

Niemierko A., *Z działalności Oddziału Warszawskiego Związku Mostowców RP. Wizyta techniczna na budowie mostu podwieszonoego przez Wisłę w Płocku*, „Biuletyn Informacyjny Związku Mostowców Rzeczypospolitej Polskiej” 2004, nr 4/46, s. 3.

Niemierko A., Dapedri R., Berger K., *Płock cable-stayed bridge adopting exceptional spherical with 110 mn pasity*, 6 Wordl Congress on Joints, Bearings and Seismic Systems for Concrete Structures, 17–21 IX 2006, Nova Scotia, Kanada.

Nowak M.A., *Wpływ indywidualnego budownictwa mieszkaniowego na zmiany zabudowy w płockim rejonie uprzemysławianym*, „Miasto” 1970, nr 5.

Nowakowa I., *Badania w rejonach wielkich inwestycji zapoczątkowane w Płocku*, „Notatki Płockie” 1963, nr 24, s. 35–38; teże *Płock i powiat płocki. Zarys przeszłości i lata ostatnie*, „Notatki Płockie” 1968, nr 4/48, s. 18–27; teże *Płock jako środowisko naukowe*, „Notatki Płockie” 2003, nr 2/195, s. 35–38.

Nowaczyk J., *Nowe rozwiązania konstrukcyjne w kombajnach zbożowych Bizon-Super*, „Maszyny i Ciągniki Rolnicze” 1974, nr 7–8.

Nycek J. B., *Szansa dla Płocka. Z Adamem Struzikiem, marszałkiem województwa mazowieckiego rozmawia Jan B. Nycek*, „Nasz Płock” 2005, nr 5/10, s. 7; tegoż *Przykład godny naśladownictwa. „Optimal” ratuje płockie zabytki*, „Nasz Płock” 2005, nr 5/10, s. 15; tegoż *Chcemy latać*, „Nasz Płock” 2006, nr 1/11, s. 1 i 3; tegoż *Z inicjatywy i kosztem Urzędu Marszałkowskiego. Teatr Płocki w nowej szacie*, „Nasz Płock” 2006, nr 1/11, s. 7; tegoż *Rok dalszego rozwoju i wielkich inwestycji. Z Adamem Struzikiem, marszałkiem województwa mazowieckiego rozmawia Jan B. Nycek*, „Nasz Płock” 2008, nr 1/35, s. 1 i 3.

Nycek J. B., Opatrzyk S., *Szynobusem do Słupna i Łącka*, „Nasz Płock” 2006, nr 2/12, s. 1 i 3.

Obszyński J., *Inwestycje nieprzemysłowe w Płocku i ich wykonanie w latach 1966–1970*, „Notatki Płockie” 1971, nr 5/64, s. 30–39.

Olearczyk A., *Przewidywane i faktyczne czynniki rozwoju handlu w Płocku*, „Zeszyty BRU” 1969, nr 39.

Ołędzki M., *Z badań tendencji przesiedleńczych wśród pracowników dojeżdżających do Płocka*, „Notatki Płockie” 1966, nr 1/35, s. 43–45.

Opatrzyk S., *Za i Przeciw płockiemu Centrum Podkowa. Galeria przy Nowym Rynku*, „Nasz Płock” 2006, nr 1/11, s. 6.

Piekut H., *Petrochemia ziejąca siarką*, „Przegląd Techniczny” 1992, nr 3; tegoż *Płocka integracja*, „Przegląd Techniczny” 2007, nr 23.

(Pierwsza) I konferencja rejonów uprzemysławianych, „Notatki Płockie” 1965, nr 2/32, s. 46–47.

Pietryszyn J., *O wynalazczości pracowniczej w PBP „Petrobudowa” w latach 1960–1980*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 309.

Pietrzak J., *Energetyka i łączność na placach budowy Płockiego Kombinatoru*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 258–260.

Piotrowski J., *Zmiany w strukturze społeczno-zawodowej ludności miasta Płocka*, PAN „Zeszyty Badań Rejonów Uprzemysławianych” 1962, nr 2.

Piskozub A., *Płock — port śródlądowy przy Centralnej Obwodnicy Wodnej (COW)*, „Notatki Płockie” 1979, nr 3/100, s. 52–58.

Pluszko L., *Płocki teatr czyli kłopoty z kulturą*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 322–323.

Popławska-Kowalska J., Kowalski A., *Analiza cieplno-wilgotnościowa stosowanych rozwiązań ścian zewnętrznych*, „Przegląd Budowlany” 1984, nr 11, s. 533–536.

Przybysz K., J., *Odkrycie archeologiczne na Starym Mieście Płocka*, „Notatki Płockie” 1973, nr 3/72, s. 35–36.

Puchowicz A., *Przemysł petrochemiczny w Polsce — szanse i zagrożenia*, „Nafta i Gaz” 1998, nr 5.

Putowski S., Winiarski B., Zieliński T., *Ośrodek Kultury i Sztuki*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 320–321.

Pyrak S., *Najlepsza budowa roku 1991*, „Inżynieria i Budownictwo” 1992, nr 8, s. 267–271. [w gronie przedsiębiorstw wyróżnionych w grupie „budownictwo mieszkaniowe” znalazła się P.B.P. „Petrobudowa” za realizację Budynku mieszkalnego nr 16 na kolonii „Miedza-Wschód” na osiedlu Podolszyce Płd. w Płocku].

Rajkiewicz A., *Seminarium doktoranckie w Płocku*, „Notatki Płockie” 1970, nr 4, s. 17–19.

Rajner K., *Organizacja zaplecza PBP Petrobudowa*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 226–234.

Rostowski B., *Kombajn zbożowy Bison-Gigant — nowym osiągnięciem polskich konstruktorów*, „Maszyny i Ciągniki Ronicze” 1975, nr 7.

Rucz-Pruszyńska H., *Płock i jego strefa podmiejska*, „Notatki Płockie” 1969, nr 5/54, s. 32–34.

Rybicka B., *Trzeba to zobaczyć*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 305.

Rzymkowski R., *Fara. Dzieje fotografią spisane*, „Sygnały Płockie” 1999 nr 3/38, s. 17; tegoż *Świątynia to, czy pałac?*, SP 2000 nr 4/50, s. 16–17; tegoż *Między Luwrem a Katedrą*, SP 2000, nr 5/51, s. 20–21; tegoż *Tropem Bawarskiego króla*, SP 2000, nr 6/52, s. 17; tegoż *Architektura dyktatur*, SP 2000, nr 7/53, s. 18; tegoż *Rogatki dla cesarza*, SP 2000 nr 8/54, s. 10–11; tegoż *Majster Dziekoński*, SP 2000, nr 10/56, s. 16; tegoż *W poszukiwaniu złotej kaczki*, SP 2001, nr 4/62?, s. 16–17; tegoż *Papieski i królewski*, SP 2001, nr 5/62, s. 14; tegoż *Horror vacui*, SP 2001, nr 7/64, s. 18; tegoż *W barwach Wenecji* SP 2001, nr 10/67, s. 14–15; tegoż *Piękniej niż nad Renem, Elbą, Sekwaną...* SP 2002, nr 5/73, s. 10–11; tegoż *Symbol przetrwania*, SP 2002, nr 7/75, s. 16–17; tegoż *Na początku były studnie*, SP 2002, nr 8/76, s. 18–19; tegoż *Wodna rewolucja*, SP 2002, nr 9/77, s. 18–19; tegoż *Świątynia Przemienienia*, SP 2002, nr 10/78, s. 20–21; tegoż *SP W cieniu zamkowych wież (1)*, 2002, nr 11/79, s. 22–23; tegoż *W cieniu zamkowych wież (2)*, SP 2003, nr 1/80, s. 20–21; tegoż *Świątynia na górze (1)*, SP 2003, nr 2/81, s. 20–21; tegoż *Świątynia na górze (2)*, SP 2003, nr 3/82, s. 18–19; tegoż *Świątynia na górze (3)*, SP 2003, nr 4/83, s. 22–23; tegoż *Z historii katedry w Płocku. Komandor (1)*, SP 2003, nr 5/84, s. 13; tegoż *Z historii katedry w Płocku. Komandor (2)*, SP 2003, nr 6/85, s. 13; tegoż *Jak na wiedeńskiej ulicy*, SP 2003, nr 7/86, s. 17; tegoż *Si Quem Sancta Tenet ...*, SP 2003, nr 16/95, s. 8–9; tegoż *Z Sybe-*

rii na królewski zamek, SP 2004, nr 6/102, s. 16–17; tegoż *Pałac na skarpie*, SP 2004, nr 11/107, s. 12–13; tegoż *Benedyktyni (1)*, SP 2004, nr 14/110, s. 16; tegoż *Benedyktyni (2)*, SP 2004, nr 15/111, s. 16; tegoż *Świątynia z miasta umarłych*, SP 2004, nr 17/113, s. 9; tegoż *Siedziba Kempnerów*, SP 2004, nr 18/114, s. 11; tegoż *Pod okiem Zeusa*, SP 2004, nr 19/115, s. 14–15; tegoż *Od Św. Trójcy do Apollo*, SP 2004, nr 20/116, s. 11; tegoż *Reformaci (1)*, SP 2004, nr 21/117, s. 15; tegoż *Reformaci (2)*, SP 2005, nr 1/118, s. 15; tegoż *Budynki z wolnością w tle*, SP 2005, nr 2/119, s. 15; tegoż *W poszukiwaniu tradycji (1)*, SP 2005, nr 5/122, s. 19; tegoż *W poszukiwaniu tradycji (2)*, SP 2005, nr 6/123, s. 19; tegoż *Tajemne treści dawnego teatru w Płocku*, „Notatki Płockie” 2003, nr 4/197, s. 12–16.

Saara J., *Montaż zbiorników w Płocku*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 244–245.

Sadowski E., *Problemy organizacji wykonawstwa płockiej inwestycji*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 210–218.

Sand W., *Usprawnić kontrolę wewnętrzną w przedsiębiorstwie budowlanym*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 265–267.

Sarzyński K., Włodarczyk W., *Wpływ warunków eksploatacji na stan nietypowego komina przemysłowego*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 288–290.

Serafimowicz E., Serafimowicz W., *Płockie środowisko budowlane w zakresie komputeryzacji i zarządzania*, „Notatki Płockie” 1991, nr 2/147, s. 40–43.

Serafimowicz E., Serafimowicz W., Chojnacki J., *Systemowe zarządzanie i informatyka w budownictwie*, „Notatki Płockie” 1992, nr 2/151, s. 26–39.

Serafimowicz W., *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (Konferencja TNP, TNIPB i Politechniki Brzeskiej w dniach 12–15 września 1992 r. w Brześciu), „Notatki Płockie” 1992, nr 3/152, s. 52–57; tegoż *Management w budownictwie i inżynieria procesów budowlanych*, „Notatki Płockie” 1993, nr 1/154, s. 44–51; tegoż *Działalność budowlana w warunkach gospodarki rynkowej*, „Notatki Płockie” 1994, nr 1/158, s. 49–58.

Sęczykowski H., Sokołowski Z., *Teraźniejszość i przyszłość Radziwia*, „Notatki Płockie” 1964, nr 1–2/27–28, s. 7–9.

Sieczkowski J., Kapela M., Winiarski M., *Udział trzonu i ramy zewnętrznej w przenoszeniu momentów skręcających budynków wysokich*, *Prace naukowe (WPW) — zeszyt 99*, Warszawa 1987.

Skaluba Z. M., *Zużycie zasobów mieszkaniowych mieszkaniowych Płocku (dane z lat 1950–1957)*, „Notatki Płockie” 1959, nr 11–12, s. 25–36.

Skotnicki J., *Teatr — domem kultury*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 324.

Sobieraj L., *Wczoraj, dziś i jutro Muzeum Mazowieckiego w Płocku*, „Notatki Płockie” 2007, nr 2/211, s. 46–48.

Sobotka A., *V lubelska konferencja promocyjno-problemowa „Nowe rozwiązania oraz wdrożenia z zakresu postępu technicznego w budownictwie”*, „Inżynieria i Budownictwo” 1993, nr 6, s. 263.

Sokołowski Z., *Ośrodek wypoczynkowy SOBÓTKA*, „Architektura” 1974, nr 7–8, s. 313.

Sołtysiak M., *Dwadzieścia pięć lat działalności konserwatorskiej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1970, nr 1/55, s. 20–24; tegoż *Muzeum Towarzystwa Naukowego Płockiego*, „Notatki Płockie” 1970, nr 3/57, s. 18–21; tegoż *Sto pięćdziesiąt lat Muzeum w Płocku*, „Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku” 1972, zesz. 1.

Stasiak A., *Indywidualny ruch budownictwa mieszkaniowego w pow. płockim i m. Płocku w latach 1961–1966*, „Sprawy Mieszkaniowe” 1969.

Stefan ks. [Cegłowski S.], *Płocka katedra*, „Sygnały Płockie” 2001, nr 3/60, s. 14.

Stefański J., *Trud pierwszych dni... Uruchomienie Fabryki Maszyn Żniwnych w 1945 r.*, „Notatki Płockie” 1970, nr 1/55; tegoż *Jubileuszowy rok w dziejach Fabryki Maszyn Żniwnych*, „Notatki Płockie” 1971, nr 5/64; tegoż *Z historii przemysłu maszyn rolniczych. Kombajn zbożowy Bizon, narodziny i rozwój*, „Notatki Płockie” 1972, nr 1/69; tegoż *Nowe szczegóły do dziejów herbu miasta Płocka*, „Notatki Płockie” 1979, nr 4/101, s. 63–64.

Stolarski P., Markuszewski S., Serafimowicz W., *Błędy w procesie inwestycyjno-remontowym płockiego mostu przez Wisłę*, „Notatki Płockie” 1998, nr 1/174, s. 44–53.

Stroński R., *Zagadnienia administracyjno-socjalno-bytowe budowy Kombinat w Płocku*, „Przegląd Budowlany” 1962, nr 4–5, s. 261–264.

Strzelecki J., Włodarczyk W., *O konieczności zapobiegania awariom zabytkowych kościołów wiejskich*, „Inżynieria i Budownictwo” 1994, nr 7, s. 316–318.

Surygała J., Śliwka E., Puchowicz A., *Ścieki i odpady rafinerijne w świetle uwarunkowań produkcyjnych rafinerii*, „Biuletyn ITN” 2001, nr 2; tychże *Oddziaływanie przeróbki rafinerijnej ropy naftowej na środowisko*, „Ekologia i Technika” 2001, nr 3.

Szafański W., *Odkrycie średniowiecznej parceli miejskiej w Płocku*, tegoż „Notatki Płockie” 1968, nr 1/45, s. 20–27; tegoż *Castrum i castellum Płockie w świetle wykopalisk*, „Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku” 1972, Zesz. 2; *Osiągnięcia archeologicznych badań wykopaliskowych w czterdziestoleciu Polski Ludowej*, „Notatki Płockie” 1984, nr 3/120, s. 16.

Szymański S., *Muratorzy Płocky XVI wieku*, „Notatki Płockie” 1958, nr 7, s. 23–27; tegoż *Skąd się wzięła nazwa Płocka? (głos w dyskusji)*, „Notatki Płockie” 1983, nr 2/115, s. 18–22.

Szyrowski A.J., *Ludzie Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN S.A. Mgr inż. Tadeusz Stokłosa*, „Przemysł Chemiczny” 2004, nr 12.

Tekiel A., *Filia Politechniki Warszawskiej w Płocku — szanse i odpowiedzialność*, „Notatki Płockie” 1968, nr 3/47, s. 21–22.

Tobjasz J., *Problemy struktury przestrzennej w rejonie płockim*, „Zeszyty BRU” 1968, nr 33.

Tomaszewski Z., *Sprawozdanie z inwentaryzacji architektonicznej przeprowadzonej w Płocku w roku 1956*, „Notatki Płockie” 1957, nr 3–4, s. 26–28, *Dyskusja nad sprawozdaniem*, Tamże, s. 28–31.

- Trębała B., (rec.) *Dzieje płockiej Wisły*, Płock 1999, „Notatki Płockie” 2001, nr 3/188, s. 48; *30 lat „Wiekowej sieci obserwacyjnej” na skarpie płockiej*, „Notatki Płockie” 2005, nr 2/203, s. 35–42.
- Trębała B., Kowalczyk M., *Komin z tworzywa*, „Przegląd Budowlany” 1993, nr 7, s. 18–20.
- Trubas M., *75-lecie lotniska w Płocku (1932–2007)*, „Notatki Płockie” 2007, nr 2/211, s. 34–37.
- Urbański Z., *Koszty wypadków przy pracy na budowie kombinatu petrochemicznego w Płocku*, „Notatki Płockie” 1966, nr 4/38, s. 33–35.
- Wernicki T., *Reforma gospodarcza. Którędy do restrukturyzacji?* (informacja o III płockiej konferencji nt. gospodarki rynkowej w budownictwie), „Fundamenty” grudzień 1984.
- Wilk M., Boss-Gosławski, *Dwugłós w sprawie pomnika konnego monarchy Bolesława III Krzywoustego*, „Nasz Płock” 2008, nr 1/35, s. 5.
- Włodarczyk W., *Badania cech wytrzymałościowych stali trudno rdzewiejących w niektórych konstrukcjach budowlanych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1981, nr 7; tegoż *Ekonomiczne aspekty zastosowania stali trudno rdzewiejących w niektórych konstrukcjach budowlanych*, „Inżynieria i Budownictwo” 1995, nr 9, s. 489–491; tegoż *O projektowaniu konstrukcji stalowych narażonych na korozję atmosferyczną*, „Inżynieria i Budownictwo” 1996, nr 12, s. 699–702; tegoż *Rozmowa z Profesorem Andrzejem Łapko*, „Inżynieria i Budownictwo” 2008, nr 1–2, s. 85.
- Wrzosek A., *Aleksander Maciesza. Życie oraz działalność naukowa i społeczna*. Poznań 1947.
- Wysokiński L., *Badania stateczności skarpy wiślanej w Płocku*, „Notatki Płockie” 1979, nr 1/98, s. 53–55.
- Wyrzykowski W., Smulewicz E., Serafimowicz W., *O problemach budownictwa mieszkaniowego w Polsce*, „Inżynieria i Budownictwo” 2001, nr 10, s. 34–35.
- Zalewska K., *Gwarancyjna naprawa. Termin naprawy nawierzchni mostu WDDM wyznaczył „Mostom” na koniec września br.*, „Sygnały Płockie” 1996, nr 8/10 s. 6.
- Zaremba E., *Montaż reaktorów o masie 150 t*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 274–275.
- Zaremba T., *175 lat Muzeum Mazowieckiego w Płocku*, „Mazowsze” 1995, nr 6(2/95), s. 47–50.
- Zglenicki T., *Płocczanin Witold Zglenicki — Polski Nobel*, „Notatki Płockie” 1974, nr 4/78, s. 29–32.
- Zmysłowski J., Chojnacki J., Dąbrowska A., Serafimowicz W., *System planowania, kontroli i sterowania produkcją budowlano-montażową SHOD-91 na mikrokomputery personalne typu IBM PC XT/AT*, „Notatki Płockie” 1991, nr 2/147, s. 52–54.
- Zychowicz E., *Współpraca budowlana Polski i Białorusi* (informacja o spotkaniach w Brześciu nad Bugiem, organizowanych przez płockich budowlanych), „Rzeczpospolita” 10 lutego 1993, nr 34/3378.

Żmigrodzka K., *Spór o systemy — jak płacić* (Spotkanie dyskusyjne: M. Boryczewski, B. Cieślak, M. Grabowska, J. Jaskuła, Z. Michalski, J. Przystańska, B. Pydym, A. Rogucki, W. Serafimowicz), „Fundamenty” czerwiec 1981, s. 6–7.

Żółtański I., *Przedmiar — zdeterminowane przekształcenie projektu w organizację środków i zasobów*, „Notatki Płockie” 1992, nr 3/152, s. 30–31.

ROZPRAWY NAUKOWE

Borkowski A., *Przydatność stali 10 HA na konstrukcje wsporcze w przemyśle petrochemicznym*. Praca doktorska, promotor — doc. dr inż. Wojciech Włodarczyk, mps Filia PW w Płocku — 1984.

Cios I., *Zastosowanie popiołu ze spalania petrochemicznego osadów ściekowych do stabilizacji gruntów sypkich*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. Zbigniew Grabowski, mps Filia PW w Płocku — 1979.

Dzięgielewski A., *Analiza rozwiązań architektoniczno-konstrukcyjnych kopuł z próbą optymalizacji*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Kazimierz Szulborski, mps Filia PW w Płocku — 2004.

Garwacka S., *Analiza pracy kotwi iniekcyjnych w gruntach spoistych*. Praca doktorska, promotor — doc. dr hab. inż. Stanisław Pisarczyk, mps Filia PW w Płocku — 1989.

Grabarczyk S., *Wpływ zastosowania ekranów termoizolacyjnych w obiektach szklarniowych na zużycie energii*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Leszek Wolski, mps Filia PW w Płocku — 1999.

Granosik M., *Wpływ rodzaju betonu na rozwój rys w belkach żelbetowych*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. Marian Abramowicz, mps Filia PW w Płocku — 1980.

Ircha J., *Wpływ wysokości na mikroklimat pomieszczeń dla trzody chlewnej*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Leszek Wolski, mps Filia PW w Płocku — 1994.

Jabłoński I., *Stateczność płyt prostokątnych wzmocnionych ukośnie żebrami*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. Zbigniew Mazurkiewicz, mps Filia PW w Płocku — 1980.

Jankowska K., *Metoda mechanizacji robót tynkowych*, Praca doktorska, promotor — doc. dr hab. inż. Zbigniew J. Wasilewski, mps Filia PW w Płocku — 1982.

Jaskulski R., *Wpływ wybranych założeń obliczeniowych na zapas bezpieczeństwa zginanych i ściskanych żelbetowych elementów prętowych, wyznaczany metodą Monte Carlo*, Praca doktorska, promotor — prof. ndzw. dr hab. inż. Jan Pawlicki, mps Filia PW w Płocku — 2005.

Jelec P.A., *Wpływ emisji ciepła od ludzi na wybrane parametry mikroklimatyczne w pomieszczeniach zamkniętych*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Leszek Wolski, mps Filia PW w Płocku — 2004.

- Kamiński K., *Doświadczalne podstawy zastosowania mechaniki pękania betonu*. Praca doktorska, promotor — doc. dr hab. inż. Michał Knauff, mps Filia PW w Płocku — 1989.
- Kamiński A., *Ustalenie wpływu metod wymiarowania termicznego na możliwość uzyskania prawidłowego mikroklimatu w pomieszczeniach o dużej kubaturze*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Leszek Wolski, mps Filia PW w Płocku — 2004.
- Kalisz H., *Optymalizacja konstrukcji zbiorników żelbetowych o przekroju kołowym*. Rozprawa habilitacyjna, mps Politechnika Warszawska — 1991.
- Kapela M., *Kształtowanie konstrukcji budynków wysokich ze względu na rozkład sił od obciążeń poziomych*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Józef Sieczkowski, mps Filia PW w Płocku — 1989.
- Kołodziejcki K., *Ustalenie wpływu systemów technologicznych na gospodarkę ciepłem w obiektach dla trzody chlewnej*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Leszek Wolski, mps Filia PW w Płocku — 1990.
- Koper W., *Wyznaczanie podstawowych właściwości mechanicznych współczesnych betonów konstrukcyjnych*. Praca doktorska, promotor — prof. nzw dr hab. inż. Jacek Kubissa, mps Filia PW w Płocku — 1999.
- Kowalski A., *Wpływ zmienności losowej przekroju poprzecznego kształtowników stalowych na wytrzymałość obliczeniową*. Praca doktorska, promotor — doc. dr inż. Wojciech Włodarczyk, mps Filia PW w Płocku — 1983.
- Kubissa J., *Wytrzymałość płaskich połączeń klejonych stopu aluminium*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Przemysław Jastrzębski, mps Filia PW w Płocku — 1975.
- Kubissa J., *Zginanie prętów ze stali wstępnie trwale wydłużonej*. Rozprawa habilitacyjna, mps Politechnika Warszawska — 1988.
- Kubissa W., *Sorpcyjność betonu jako parametr oceny trwałości konstrukcji żelbetowych*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Zbigniew Ścisławski, mps Filia PW w Płocku — 2002.
- Kulas T., *Wpływ modyfikacji betonów i zapraw na wybrane właściwości antyelektrostatyczne podłóg*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Jacek Kubissa, mps Filia PW w Płocku — 2003.
- Lewandowski M., *Optymalizacja rozwiązań w wielkowymiarowych ścianach działowych z punktu widzenia montażu*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Władysław Lenkiewicz, mps Filia PW w Płocku — 1974.
- Łapko A., *Wpływ obciążenia niesymetrycznego na żelbetową okrągłą komorę silosu*. Praca doktorska, promotor — prof. dr hab. inż. Wiesław Stachurski, mps Politechnika Warszawska — 1978.
- Łapko A., *Efekty oddziaływania materiału sypkiego na żelbetowe ściany komór w eksploatowanych silosach na zboże*. Rozprawa habilitacyjna, mps Politechnika Poznańska — 1990.

Majorkowska-Knap K., *Płaskie zagadnienia mikropolarnej sprężystości*, Praca doktorska, Politechnika Warszawska, mps Filia PW w Płocku — 1973.

Majorkowska-Knap K., *Fale mechano-elektryczne w sprężonym ośrodku dielektrycznym*. Rozprawa habilitacyjna, mps Politechnika Poznańska — 1985.

Piasek K., *Ocena warunków ciepłno-wilgotnościowych w pomieszczeniach brojlerni*. Praca doktorska, promotor — doc. dr hab. inż. Bożena Okołowicz-Grabowska, mps Filia PW w Płocku — 1981.

Pietrzak K., *Porównanie i ocena metod badania sorpcyjności betonu*, Praca doktorska, promotor — prof. ndzw. dr hab. inż. Jacek Kubissa, mps Filia PW w Płocku — 2006.

Sobotka A., *Analiza wydajności środków mechanizacji w budownictwie metodą symulacji*. Praca doktorska, promotor — doc. dr hab. inż. Andrzej Miączyński, mps Filia PW w Płocku — 1981.

Sobotka A., *Wrażliwości decyzji logistycznych w przedsiębiorstwach budowlanych*. Rozprawa habilitacyjna, mps Politechnika Lubelska — 2001.

Strzelczyk M., *Analiza statyczna obrotowych powłok warstwowych dowolnie obciążonych*. Praca doktorska, promotor — doc. dr inż. Andrzej Gomulicki, mps Filia PW w Płocku — 1979.

Sztandera A., *Nośność połączeń na śruby sprężające*. Praca doktorska, promotor — doc. dr hab. Zygmunt Pancewicz, mps Filia PW w Płocku — 1979.

Tkaczyk Stanisław, *Nieliniowa statyka ciągłych belek żelbetowych o przekroju teowym*. Praca doktorska, promotor — prof. dr inż. Władysław Kuczyński, mps Filia PW w Płocku — 1981.

Wiliński P., *Nośność słupów zbrojonych z betonów o wysokiej wytrzymałości*. Praca doktorska, promotor — prof. nzw dr hab. inż. Jan Pawlikowski, mps Filia PW w Płocku — 2004.

REFERATY NA KONFERENCJE NAUKOWO-TECHNICZNE KRAJOWE I ZAGRANICZNE

Adamowicz B.S. (Białoruś), *Koncepcja zarządzania budownictwem i projektowaniem na bazie informatycznej technologii*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana Politechniki Brzeskiej i Towarzystwa Naukowego Płockiego w Brześciu n. Bugiem w Białorusi pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Afanasiew W. A. (Rosja), *Optymalizacja pracy równomiernej w budownictwie przemysłowymi i w robotach modernizacyjnych* (Konferencja jw).

Bilicki W., *Systemy zarządzania przedsiębiorstwem budowlanym opracowane przez Inwestprojekt — Słupsk* (Konferencja jw).

Bochenek R., *Gry decyzyjne ze wspomaganie komputerowym w procesie szkolenia kadr przeciwpowodziowych*, Krajowa konferencja naukowo-techniczna w Płocku pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.* (27–28 IX 1989).

Boguta Z., *Integracja w informatycznym systemie zarządzania w Zjednoczeniu Budownictwa Energetycznego Energobudowa przy wykorzystaniu komputera typu RIAD*, II Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Bogusz J., *Wpływ reformy gospodarczej na rolę i zasady działania uczestników procesu inwestycyjnego*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).

Bolkowski J., *Marketing w zakresie materiałów i sprzętu budowlanego*, Konferencja w Brześciu n. Bugiem pt. *Marketing w procesie prywatyzacji i urynkowienia gospodarki* (30–31 VIII 1993).

Bratkowski A., *Raport o stanie budownictwa*, Konferencja w Płocku pt. *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie* (27 IV 1981 i 4 V 1981).

Brudnicki J., *Harmonizacja robót i określenie cyklu realizacji obiektów w technologii monolitycznej z uwzględnieniem kompleksowej mechanizacji oraz rzeczywistych warunków i możliwości wykonawczych*, Konferencja w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Chojnacki J., Serafimowicz E., Serafimowicz W., *Systemowe metody zarządzania i informatyka w budownictwie polskim*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Chomienko O. I. (Ukraina), Obuchowa N. (Białoruś), *Informatyczny system rocznego planowania i zarządzania produkcją w firmach budowlanych*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Chudzyński M., *Wczoraj i dziś Towarzystwa Naukowego Płockiego*, Sympozjum pt. *Brześć i Płock — nauka i biznes*, Brześć n. Bugiem (30 VIII 1993).

Cinman M. A. (Białoruś), *Automatyzacja projektowania według schematu „zadanie — obliczenia konstrukcyjne — rysunki robocze”*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Cieszyński K., *Przedmiot i zakres działalności naukowej w obszarze systemu wiedzy Inżynieria Produkcji Budowlanej*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brze-

ściu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Czachorowski J., *Budownictwo w zreformowanej gospodarce*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984); tegoż *Na Jubileusz 75-lecia profesora Leona Rowińskiego* (prezesa Towarzystwa Naukowego Inżynierii Procesów Budowlanych), II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31VIII–1 IX 1993); tegoż *Polskie prawo budowlane a prawo budowlane w UE*, Sympozjum TNP w Płocku (7 IX 2000); tegoż *Jak powstało polskie prawo i przepisy budowlane*, Konferencja w Gliwicach i Kokotku pt. *Procesy budowlane* (28 IX–1 X 2000).

Czachorowski J., Markuszewski S., Serafimowicz W., *Organizacja przebudowy i kompleksowego remontu mostu na Wiśle w Płocku*, Konferencja Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy pt. *Inżynieria procesów budowlanych*, Bydgoszcz i Zacisze 12–15 VI 1997; tychże *Procedury FIDIC w organizacji i realizacji remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, Seminarium Naukowe Politechniki Wrocławskiej pt. *Zarządzanie procesem budowlano-inwestycyjnym — BUDIN'97*, Karpacz 6–8 XI 1997; tychże *Analiza fazy programowania, planowania, realizacji i rozliczeń remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, Konferencja Naukowo-Techniczna Politechniki Krakowskiej pt. *Mosty zespolone*, Kraków 7–8 V 1998.

Dąbkowski A., *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej (referat wprowadzający)*, I Międzynarodowa Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979); tegoż *Wybrane problemy integracji informatycznych systemów obiektowych, resortowych i centralnych*, Konferencja jw.; tegoż *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym (referat wprowadzający)*, II Międzynarodowa Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980); tegoż *Procesy inwestycyjne w świetle uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego lat osiemdziesiątych*, Konferencja jw.; tegoż *Dylematy stosowania marketingu w budownictwie*, Konferencja w Brześciu w Białorusi pt. *Marketing w procesie prywatyzacji i urynkowienia gospodarki* (30–31 VIII 1993); tegoż *Dilemma of applying marketing in construction industry*, IV Międzynarodowe Sympozjum Biznesu pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód*, Brześć n. Bugiem w Białorusi (2–3.IX 1993).

Dołhun R., Mościcki J., *Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego PETROBUDOWA w Płocku*, Sympozjum pt. *Brześć i Płock — nauka i biznes*, Brześć n. Bugiem w Białorusi (30 VIII 1993).

Dziewolski L., *Integracja systemów zarządzania w przedsiębiorstwie budowlanym a systemy obiektowe*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integra-*

cji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej (14–15 V 1979); tegoż *Możliwości przekształceń strukturalnych w świetle uwarunkowań gospodarczych*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).

Dulęba M., Matuszak R., *Zabezpieczenie Skarpy Płockiej*, Krajowa konferencja naukowo-techniczna w Płocku pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.* (27–28 IX 1989).

Gabrielczyk R. (Wielka Brytania), *The role of consultig in the design, management and construction of civil and structural engineering projects in Great Britain*, IV Międzynarodowe Sympozjum Biznesu pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód*, Brześć n. Bugiem (2–3 IX 1993).

Główka G., *Elastyczność (zdolność przystosowawcza) potencjału budowlanego w zależności od struktury przedsiębiorstw*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).

Gościński J., Serafimowicz E., *Informatyzacja procesów zarządzania w Urzędzie Wojewódzkim w Płocku*, Sympozjum pt. *Brześć i Płock — nauka i biznes*, Brześć n. Bugiem (30 VIII 1993).

Grabecki M., Serafimowicz W., *Płocki system zarządzania procesem inwestycyjnym i produkcją budowlano-montażową — STEROD/SHOD*, Konferencja Wyższej Szkoły im. Pawła Włodkowica w Płocku pt. *Postępy nauk o zarządzaniu w przedsiębiorstwie* (22 XI 1999).

Grabski A., *Doświadczenia z zastosowań wybranych programów EPD do sterowania produkcją fabryk domów*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979); tegoż *Założenia zintegrowanego systemu informatycznego dla zarządzania procesem inwestycyjnym*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Grabski N., *Kompleksowy system zarządzania produkcją budowlaną przy wykorzystaniu mikrokomputerów klasy IBM: KORYS + HARMONOGRAMY + ROZLICZENIE ZUŻYCIA MATERIAŁÓW*, Konferencja TNP, NOT i PZITB w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Grycz G., Sopociński T., *Podsystemy oceny i kontroli procesów inwestycyjnych w informatycznych systemach rządowych*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Grześkowiak K., *Niektóre zastosowania w budownictwie Estońskiej SSR*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Hajdin N., Stipanac B., Krawczyk J., Trochymiak W., *Aspekty architektoniczne i estetyczne ukształtowania nowego mostu w Płocku*, IV Krajowa Konferencja pt. *Estetyka mo-*

stów, Popowo nad Bugiem (17–19 IV 2002), Instytut Badawczy Dróg i Mostów PW, Warszawa 2002.

Hajdin N., Stipanac B., Krawczyk J., Wąchalski K., *The roadway bridge over Vistula River in Plock (Poland) — desing and construction*, 5 International Conference on Bridges across the Danube 2004, Bridges in Danube Basin, Nowy Sad 24–26 VI 2004.

Hajduk H., *Tezy w sprawie reformowania działalności inwestorskiej i projektowej*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983); tegoż *Struktura podmiotowa budownictwa ukształtowana w systemie nakazowo-rozdzielczym i kierunki jej pożądaných zmian*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).

Herbst I., *Problemy organizacji lokalnego ruchu budowlanego*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).

Ignaczuk J., *Pakiety programowe DORADO Sp. z o.o. w Warszawie*, Konferencja TNP, NOT i PZITB w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Janczukowicz B., *Wpływ jakości bazy normatywnej budownictwa na możliwości integracji informatycznych systemów zarządzania przedsiębiorstwami budowlanymi*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Jaworski K. M., *Komputerowe metody w technologii i organizacji budownictwa*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Jerzak M., *Skomputeryzowany system informacyjno-decyzyjny dla zarządzania kombinatem budowlanym (propozycja modelu)*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Kamiński K., *Analiza remontów metodą relacji wzorcowej dwustopniowej dla budynków mieszkalnych*, Konferencja TNP, NOT i PZITB w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Kalinowski J., Budziszewski S., Stębnowski J., *Indeksowanie elementów i pojęć w procesie inwestycyjnym budownictwa mieszkaniowego*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Kędzierski L., *Zastosowanie metody „klockowej” do Automatycznej Bazy Normatywnej Budownictwa /ABNB/*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Kisielnicki J., *Analiza czynników wpływających na ekonomiczną efektywność zastosowań zautomatyzowanych systemów zarządzania*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Kociołek J., Morek J., *System planowania i kontroli realizacji produkcji KOREZ-3 jako przykład zastosowania informatyki w biurze projektowym*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Koczurko A. (Białoruś), Grabarski N., Klejdziński J., Okoniewska B., *Drogi rozwoju kosztorysowania w budownictwie w Republice Białoruś (rosyjska wersja bydgoskiego systemu kalkulacji KORYS)*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Koczurko A., *Pricing factor in Iconstruction of Republic of Byelarus*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu w Białorusi pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31VIII–1 IX 1993); tegoż *Płock i Brest: ot naucznych kontaktow k wsiestoronnomu sotrudniczestwu*, IV Międzynarodowe Sympozjum Biznesu w Brześciu n. Bugiem pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód* (2–3 IX 1993).

Korba J., Lamparski H., Serafimowicz W., *Praktyczne doświadczenia z wdrożenia systemowych metod zarządzania na przykładzie remontu mostu na Wiśle w Płocku*, Konferencja Naukowa Politechniki Białostockiej w Białymstoku i Białowieży pt. *Aktualna tematyka i wyniki prac naukowo-badawczych z zakresu inżynierii procesów budowlanych* (12–14 X 1995).

Korol Ilia (Białoruś), *Automatyzacja wykonania harmonogramów napraw i remontu sprzętu oraz urządzeń produkcyjnych*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Korol I., Serafimowicz E., Serafimowicz W., *System WESER — innowacja w organizacji, planowaniu i zarządzaniu procesem inwestycyjnym* (Konferencja jw.).

Korol I., Serafimowicz W., *Realizacja robót budowlano-montażowych według metody STEROD*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Korol I., Koczurko A., Kroll E., Serafimowicz W., *Brześć nad Bugiem — brama na wschód dla współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej*, Międzynarodowa Konferencja PHARE i Zarządu Miasta Nidzica k. Olsztyna pt. *Współpraca miast bliźniaczych*, Nidzica (19–20 V 1995).

Kroll Edward, Korol I., Koczurko A., Serafimowicz W., *Brześć nad Bugiem — bramą pomiędzy Zachodem i Wschodem we współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej*

(wstępne próby organizacji działań), Międzynarodowa Konferencja w Siedlcach Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach, Instytutu Pedagogicznego im. A. Puszkina w Brześciu i Urzędu Miasta Siedlec pt. *Miasta przygraniczne Polski i Białorusi w warunkach liberalizacji i rozwoju demokracji* (15–16 VI 1995).

Kruk J., Kowalewski M., *Komputerowy system kierowania działalnością inwestycyjną w procesie petrochemicznym*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Kubica E., *Model planowania i rozliczania produkcji budowlanej*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Kubissa J., *Zjawisko Bauschingera w stalach konstrukcyjach*, XXIX Konferencja Naukowa KILiW PAN i KN PZITB, Krynica 1983.

Kubissa J., Strzelczyk M., Pacewski J., *Badania stanu kablobetonowych dźwigarów dachowych podczas wieloletniej eksploatacji*, XI Sympozjum pt. *Badania przyczyn i zapobieganie awariom konstrukcji budowlanych*, Szczecin 1989.

Kulpińska B., *Warunki sprawności wdrażania systemów informatycznych zarządzania w budownictwie*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979); też *Organizacyjno-metodyczne warunki informatyzacji zarządzania*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Kulas T., *Uwarunkowania ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym*, Konferencja PZITB i Warsztaty Inżynierów Budownictwa w Puławach pt. *Uwarunkowania ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym* (19–21 IV 2007); tegoż *Uszkodzenia i naprawy posadzek betonowych w pomieszczeniach o obniżonych zmiennych temperaturach*, XXIII Ogólnopolska Konferencja PZITB w Szczyrku (Warsztat pracy projektanta konstrukcji) pt. *Naprawy i wzmocnienia konstrukcji budowlanych* (5–8 III 2008), Tom II, s. 229–268.

Kwiatkowski J., *Integrująca rola banków danych*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Lamparski H., Markuszewski S., Serafimowicz W., *Analiza rozwiązań technicznych zastosowanych przy remoncie mostu przez Wisłę w Płocku*, Konferencja Naukowo-Techniczna Politechniki Krakowskiej pt. *Mosty zespolone*, Kraków (7–8 V 1998).

Łasica L., *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych zarządzania w Zjednoczeniu ELEKTROMONTAŻ*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Łysow W. P. (Białoruś), Gierza N. P. (Białoruś), *Zautomatyzowane metody pracy inżyniera — technologa wytwórni prefabrykatów*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana

w Brześciu w Białorusi pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Maciejewski A., *Zmiany w mechanizmach reformy gospodarczej w budownictwie w 1984 r.*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983).

Malesa H., *Rys historyczny powodzi w Płocku w 1982 roku*, Krajowa konferencja naukowo-techniczna w Płocku pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.* (27–28 IX 1989).

Malesa W., *Systemy komputerowo wspomaganego projektowania*, II Konferencja Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica i TNP w Płocku pt. *Technologie Informatyczne w Służbie Społeczności Lokalnej* (10 XII 1999).

Marcinkowski R., *Harmonizacja pracy brygad specjalistycznych w realizacji niejednorodnych obiektów budowlanych*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991); tegoż *Harmonizacja pracy specjalistycznych brygad budowlanych*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992); tegoż *Interaktywne planowanie przedsięwzięć budowlanych realizowanych w systemie pracy potokowej*, referat na Konferencji Politechniki Krakowskiej w Krakowie pt. *Zarządzanie procesami inwestycyjnymi w budownictwie* (13–14 V 2004).

Marks K., *Ekonomiczno-księgowe systemy dla budownictwa, przemysłu i urzędów z dostosowaniem do wymogów EWG*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Markuszewski S., Serafimowicz W., *Faza przedinwestycyjna II przeprawy mostowej przez Wisłę w Płocku*, Konferencja Naukowo-Techniczna Politechniki Gdańskiej w Gdańsku i Juracie pt. *Mosty w drodze do XXI wieku* (3–5 IX 1997); tychże *Problematyka organizacyjno-prawna w procesie modernizacji i remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, Konferencja Naukowa Politechniki Lubelskiej w Lublinie i Kazimierzu Dolnym pt. *Ekologia w inżynierii procesów budowlanych* (21–24 V 1998).

Meler Z., *Omówienie realizacji wniosków konferencji z 1887 r. nt. „Problemy eksploatacyjne zbiornika Włocławek”*, Krajowa konferencja naukowo-techniczna w Płocku pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.* (27–28 IX 1989).

Michalski B., *Przetargi na roboty budowlane w Polsce*, Konferencja w Brześciu n. Bugiem pt. *Marketing w procesie prywatyzacji i urynkowienia gospodarki* (30–31 VIII 1993).

Michalski Z., Serafimowicz W., *Mała reforma gospodarcza w praktyce PBP PETROBUDOWA*, Ogólnokrajowa Konferencja NOT, PZITB i NSZZ SOLIDARNOŚĆ w Płocku pt. *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie* (27 IV 1981 i 4 V 1981); tych-

że Wdrażanie zasad reformy gospodarczej w budownictwie na przykładzie województwa płockiego, Ogólnokrajowa Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983).

Miłosz M., *Problemy dynamicznego wyliczania sprzętu w budowlanych organizacjach w warunkach gospodarki rynkowej*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Minasewicz A., *System POWER PROJECT — jako narzędzie sterowania budową*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Mizerski A., Stański W., *Informatyczna płaszczyzna integracji systemów informatycznych zarządzania produkcją budowlaną*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Moliński J., *Uwagi na temat sterowania produkcją*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Mosiej K., Sokołowski J., *Rozwiązania projektowe i problemy wykonawstwa przebudowy obwałowań przeciwpowodziowych na terenie województwa płockiego*, Krajowa konferencja naukowo-techniczna w Płocku pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.* (27–28 IX 1989).

Mossakowska E., *Bank programów dotyczących budownictwa, PROGBUD*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Mościcki J., Serafimowicz W., Koczurko A., Iwarowski P., *Stypizowana klasyfikacja budowlanych procesów produkcyjnych według metody STEROD/SHOD*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Nitkiewicz T., *Organizacja zarządzania budownictwem w reformie gospodarczej*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983).

Nitsche H. (Niemcy), *Gwarancja zaplanowanej efektywności „inwestycji przemysłowych złączonych lokalizacyjnie” poprzez specyficzne kształtowanie procesów przygotowawczych*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Nowotny I. (Holandia), *Supplier — customer relation in the 1990s*, IV Międzynarodowe Sympozjum Biznesu w Brześciu n. Bugiem pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód* (2–3 IX 1993).

Oberski A., *System automatyzacji przygotowania cen kosztorysowych oraz wyceny obiektów budownictwa sprzężony z systemem NW*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Obuchowa N., (Białoruś), *Automatyzacja procedur techniczno-ekonomicznego planowania w przedsiębiorstwie budowlanym*, Konferencja TNP, NOT i PZITB w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Olek S., *System DERBY-RODOS jako zestaw programów dotyczących kosztorysowania, gospodarki magazynowej i rozliczania materiałów, budów i zleceń*, Konferencja jw.

Orłowska B., *Koncepcja zastosowania metody modelowania cyfrowego w systemach zarządzania*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Owadowicz J., *Język informacyjno-wyszukiwawczy jako próba integracji systemów informacyjnych i informatycznych w budownictwie*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Pater Z., *Organizacja budowy obiektów mostowych w świetle doświadczeń PPRM*, Konferencja naukowo-techniczna pt. *XX techniczne dni drogowe*, SITKom., Łódź 1976.

Pawlak G., Jachimska U., *Planowanie sieciowe i kontrola realizacji inwestycji budowlanych za pomocą systemu komputerowego PERTMASTER ADVANCE*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Pawlak G., *Komputerowy system PERTMASTER ADVANCE w planowaniu i kontroli realizacji obiektów budowlanych*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Puchowski H., *Niektóre problemy podniesienia użyteczności systemów informatycznych warunkiem ich integracji na przykładzie systemu ASAH*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Rachtan K., *Ceny i wynagrodzenia za roboty budowlano-montażowe*, Konferencja NOT, PZITB i NSZZ SOLIDARNOŚĆ w Płocku pt. *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie* (27 IV 1981 i 4 V 1981).

Radzewicz E., *Problemy rentowności i zysku w przedsiębiorstwach budowlanych w warunkach reformy gospodarczej*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983).

Radzewicz E., Kotlarski H., Serafimowicz W., Witkowski B., Zienkiewicz A., *Dyskusja. Uchwała i wnioski*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983).

Radzyński J., Kukuła S., *Planowanie podstawowych środków produkcji z wykorzystaniem danych gromadzonych w systemach ewidencyjno-rozliczeniowych*, Konferencja w Płoc-

ku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Rezek Imad (Syria), *Metodyka programowania potencjału produkcyjnego przedsiębiorstwa budowlanego*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Richmond-Coggan Dawid (Wielka Brytania), *Talk presented at the international conference in Brest, Byelorussia*, IV Międzynarodowe Sympozjum Biznesu w Brześciu n. Bugiem pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód* (2–3 IX 1993).

Rogała H., *System ekonomiczno-finansowy budownictwa*, Konferencja NOT, PZITB, TNOIK i NSZZ „Solidarność” w Płocku pt. *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie* (27 IV 1981 i 4 V 1981); tegoż *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstwa budowlanego*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1984).

Rowiński L., *Organizacja i zarządzanie produkcyjnej działalności budowlanej wspomagane informatyką*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992); tegoż *Brześć dawniej i dziś*, Konferencja w Brześciu n. Bugiem pt. *Brześć i Płock — nauka i biznes* (2–3 IX 1993); tegoż *Technologia i organizacja budowania w wolnorynkowej działalności przedsiębiorstw budowlanych*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Rowiński L., Rybalski W. I. (Ukraina), *Gry decyzyjne jako niezbędne uzupełnienie zintegrowanych systemów zarządzania w budownictwie*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Rubachow A. I. (Białoruś), *Integracja komputerowych systemów jako metoda podniesienia efektywności przedsiębiorstw budowlanych*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992); tegoż *Miejdunarodnoje sotyrudnichestwo w oblasti nauki, kompjutierizacji i organizacji stroitielnowo biznesa*, IV Międzynarodowe Sympozjum Biznesu w Brześciu n. Bugiem pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód* (2–3 IX 1993).

Rubachow A. I., Gołowacz E. P. (Białoruś), *Metody oceny poziomu zysku w przedsiębiorstwie budowlanym*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Rubachow A. I., Jakubina G., Jakubowski S. (Białoruś), *Influence of flexibility of construction companies on quality of management*, Konferencja w Brześciu n. Bugiem pt. *Marketing w procesie prywatyzacji i urynkowienia gospodarki* (30–31. 08. 1993).

Rutkiewicz L., Zając L., *Systemy elektronicznego przetwarzania danych eksploatowane w przedsiębiorstwie Energaaparatura Katowice*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Rybalski W. I. (Ukraina), *Problemy tworzenia zautomatyzowanych systemów optymalnego planowania i zarządzania w budownictwie*, Konferencja jw.

Sasin-Głogowska B., *Problemy i warunki upowszechniania systemów informatycznych*, I Międzynarodowa Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Serafimowicz E., Serafimowicz W., *Doświadczenia PBP Petrobudowa we wdrażaniu informatycznych systemów zarządzania produkcją budowlano-montażową*, Konferencja jw.; tychże *Dokumentacja organizacyjno-ekonomiczna w budownictwie w warunkach gospodarki rynkowej*, Konferencja Naukowo-Problematyczna Instytutu Budownictwa Politechniki Wrocławskiej pt. *Metody projektowania i realizacji w warunkach gospodarki rynkowej*, Szklarska Poręba (7–9 XII 1992); tychże *Brzeskie wrota na wschód*, Sympozjum w Brześciu n. Bugiem pt. *Brześć i Płock — nauka i biznes* (30 VIII 1993).

Serafimowicz W., *Stanowisko Koła PZITB w PBP Petrobudowa odnośnie doświadczeń przedsiębiorstwa w temacie komputeryzacji zarządzania*, Konferencja TNOIK pt. *Obiektowe systemy informatyczne — AMPING-76*, Materiały pokonferencyjne, Warszawa 1976; tegoż *Doświadczenia PBP petrobudowa we wdrażaniu i opracowywaniu systemów informatycznych zarządzania produkcją budowlano-montażową*, Konferencja TNOIK pt. *Udział użytkownika w projektowaniu i eksploatacji systemu informatycznego*, Rynia k. Warszawy 1978; tegoż *SHOD jako system kontroli etapu realizacji procesu inwestycyjnego oraz zarządzania produkcją budowlaną w przedsiębiorstwie*, II Międzynarodowa Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980); tegoż *Stypizowana klasyfikacja etapów i elementów robót jako baza integracji podsystemów Skoordynowanego Systemu STEROD (PERT + SHOD + KOSZTORYS)*, Międzynarodowa Konferencja NTO i GOSTROJA w Ałma-Ata w Kazachstanie pt. *Opracowywanie i przykłady informatycznych systemów planowania i zarządzania w budownictwie* (październik 1980); tegoż *System SHOD — planowanie, koordynacja i kontrola realizacji inwestycji budżetowych*, Seminarium Urzędu Wojewódzkiego w Tarnobrzegu pt. *Systemy planowania i zarządzania inwestycjami budżetowymi* (luty 1981); tegoż *Skoordynowany System STEROD jako powielarny system planowania rzeczowo-finansowego i zarządzania w budownictwie*, Międzynarodowa Konferencja w Sofii w Bułgarii pt. *Automatyzacja w projektowaniu i planowaniu w budownictwie* (maj 1981); tegoż *System STEROD jako powielarny system zarządzania w budownictwie*, Międzynarodowa Konferencja Bauakademie w Berlinie pt. *IBA-DAT'82* (23–26 II 1982); tegoż *Stanowisko płockiego środowiska budowlano-inwestycyjnego odnośnie postępu organizacyjnego w budownictwie oraz barier socjo-psychologicznych w obszarze wdrażania systemowych metod zarządzania wspomaganych informatyką*, II Ogólnokrajowa Konfe-

rencja NOT/PTE pt. *Reforma i postęp*, Warszawa, 2 X 1984, Materiały pokonferencyjne pt. *Referaty, dyskusja i wnioski* (wydano drukiem w 1985); tegoż *Integracja kalkulacji i wyliczenia nakładów środków produkcji oraz planowania i zarządzania produkcją budowlano-montażową według metody STEROD*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991); tegoż *Stypizowana klasyfikacja budowlanych procesów produkcyjnych dla potrzeb kosztorysowania i zarządzania według metody STEROD*, III Konferencja Towarzystwa Naukowego Inżynierii Procesów Budowlanych w Warszawie (21–22 V 1992); tegoż *Metoda STEROD jako integracja dokumentacji kosztorysowej i harmonogramowo-planistycznej z dokumentacją realizacji produkcji budowlano-montażowej*, Konferencja Naukowo-Probleмова Instytutu Budownictwa Politechniki Wrocławskiej pt. *Metody projektowania i realizacji w warunkach gospodarki rynkowej*, Szklarska Poręba (7–9 XII 1992); tegoż *Informatyczny system zarządzania realizacją produkcji budowlano-montażowej według metody STEROD*, VIII Ogólnopolskie Konwersatorium Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego i Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach pt. *Sztuczna Inteligencja i infrastruktura informatyczna, CIR-1995 [cybernetyka — inteligencja — rozwój]*, Siedlce (25–26 IX 1995); tegoż *Kalendarium tematyki organizacyjno-prawnej remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, Seminarium TNP w Płocku pt. *Problematyka organizacyjno-prawna w procesie kompleksowego remontu mostu na Wiśle w Płocku* (22 V 1997); tegoż *Ryzyko w zarządzaniu przedsiębiorstwem na przykładzie kompleksowego remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, Konferencja Wyższej Szkoły im. Pawła Włodkowica w Płocku pt. *Postępy nauk o zarządzaniu w przedsiębiorstwie* (22 XI 1999); tegoż *Lokalne systemy zarządzania w praktyce PETROBUDOWY*, III Konferencja Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica i TNP w Płocku pt. *Technologie Informatyczne w Służbie Społeczności Lokalnej* (26 IV 2001).

Sielewicz O., *Kalkulacje cen budowlanych w gospodarce polskiej*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Smaga J., *Doświadczenia Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego Puławy w opracowywaniu i wdrażaniu informatycznych systemów zarządzania*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991); tegoż *Doświadczenia PBP PUŁAWY w Puławach w komputeryzacji zarządzania*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992); tegoż *Komputerowe wspomaganie zarządzania produkcją budowlaną*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Sobczyk Z.B., *Projektowanie procesów budowlanych przy posilkowaniu się symulacją komputerową*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991); tegoż *Projektowanie procesów budowlanych przy posilkowaniu się symulacją komputerową*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana

na w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Sobotka A., *Sterowanie zapasami za pomocą systemów komputerowych w przedsiębiorstwie budowlanym*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Sobotka A., Bruk S., Bucorn R., *Zastosowanie automatyzacji w budownictwie*, Konferencja Politechniki Krakowskiej w Krakowie pt. *Zarządzanie procesami inwestycyjnymi w budownictwie* (13–14 V 2004).

Stangerski K., *Podatność budownictwa na reformę typu rynkowego*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).

Stasiak Z., *Omówienie niektórych problemów integracji systemów informatycznych na przykładzie praktycznych rozwiązań przyjętych w systemie ASAH*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Stołpner W. M. (Białoruś), *Kalkulacja i rynek według białoruskich doświadczeń*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Stypuła W., Latoszek K., *Koncepcja i realizacja kompleksowego systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego doliny rzeki Wisły na odcinku Wyszogród — Płock*, Krajowa konferencja naukowo-techniczna w Płocku pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.* (27–28 IX 1989).

Szczerbakow A. I. (Kazachstan), Kogan I. B. (Kazachstan), *Wykorzystanie informatyki w ocenie wpływu ekologicznych zagrożeń na efektywność inwestowania*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu w Białorusi pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

Szczodrowski P., *Optymalizacja w planowaniu i zarządzaniu*, II Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej* (31 VIII–1 IX 1993).

Szzyk K., Bogulewski E., Tomaszewski J., *Doświadczenia z opracowania i wdrożenia systemu ŁMD (Łódzkiego Modelu Dyspozytorskiego) w Łódzkim Kombinacie Budowlanym ZACHÓD*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Suwalski W., Morawski J., *Realizacja robót powodziowych oraz środki finansowe*, Krajowa konferencja naukowo-techniczna w Płocku pt. *Ochrona przeciwpowodziowa w rejonie Płocka na podstawie doświadczeń powodzi 1982 r.* (27–28 IX 1989).

Tyczyński Z., *Lokalizacja zaplecza produkcyjnego budownictwa i sterowanie dyslokacją produkcji*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

- Uhma Cz., *Organizacja i rachunek motywacyjny budowy*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983).
- Walica H., Jerzak M., *O potrzebie i możliwościach zastosowania informatyki w procesie inwestycyjnym*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).
- Walczak R., *Projekt eksportowego systemu wspomagającego dobór i projektowanie szarek rolniczych*, XI Ogólnopolskie Konwersatorium Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego i Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach pt. *Sztuczna Inteligencja i infrastruktura informatyczna, CIR–1999 [cybernetyka — inteligencja — rozwój]*, (28–30 IX 1999).
- Wasilewski K., *Niektóre problemy systemowej integracji projektowania i realizacji inwestycji*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).
- Wawszczak J., *Problemy przekształceń, restrukturyzacji i perspektywy rozwoju województwa płockiego*, Sympozjum pt. *Brześć i Płock — nauka i biznes*, Brześć n. Bugiem (30 VIII 1993).
- Wermiński Cz., Skwara B., *System informacyjno-decyzyjny generalnego wykonawstwa w budownictwie węglowym — cel, zakres i sposób funkcjonowania oraz doświadczenia z wdrażania*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).
- Wierzchoń S.T., Budaszewski J., *Zintegrowane systemy przetwarzania danych — konieczność czy kaprys*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979); tychże *Wymienność i powielarność programów jako warunki integracji systemów informatycznych*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).
- Wiśniewski A., *Możliwości przekształceń strukturalnych w świetle przepisów prawnych*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).
- Witkowski B., *Słowo wstępne*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (28 IX 1983).
- Włodarczyk W., Idzikowski J., *Testowanie rozkładów prawdopodobieństwa cech mechanicznych rur stalowych*, Materiały Konferencji Naukowej Wydziału Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej, Warszawa 1986.
- Wojciechowski W., *Uruchomienie produkcji kombajnów zbożowych w Polsce*, referat na konferencji naukowej Sekcji Technicznej TNP w Płocku pt. *50 lat produkcji kombajnów zbożowych w Polsce* (13 XII 2004).
- Wołczański J., Czachorowski J., *Organizacja przetargów na wykonanie robót budowlano-montażowych w Republice Federalnej Niemiec*, Konferencja w Brześciu n. Bugiem pt. *Marketing w procesie prywatyzacji i urynkowienia gospodarki* (30–31 VIII 1993).

Woźniak K., *Zasady akceptowania i atestowania materiałów i wyrobów dla budownictwa*, Konferencja w Brześciu n. Bugiem pt. *Marketing w procesie prywatyzacji i urynkowienia gospodarki* (30–31 VIII 1993).

Wróblewski J., *Założenia reformy gospodarczej*, Konferencja NOT, PZITB i NSZZ SOLIDARNOŚĆ w Płocku pt. *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie* (27 IV 1981 i 4 V 1981).

Wyrzykowski W., Serafimowicz W., *Klasyfikacja budowlanych procesów produkcyjnych*, Konferencja Naukowo-Techniczna w Dolnym Kazimierzu Politechniki Lubelskiej i P.B.P. PUŁAWY S.A. w Puławach pt. *Technologia i organizacja budownictwa na progu XXI wieku* (21–24 VI 2001).

Zakrzewski B., *Z Zachodu na Wschód*, IV Międzynarodowe Sympozjum Biznesu w Brześciu n. Bugiem pt. *Współpraca gospodarcza Zachód-Wschód* (2–3 IX 1993).

Zieliński J., *Integracja systemów warunkiem zachowania spójności w zarządzaniu*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979).

Zienkiewicz A., *Problem zgodności procesu inwestycyjnego i przedsiębiorstw realizujących ten proces*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980); tegoż *Teletransmisja w zarządzaniu*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Ziolko J. (Norwegia), *System CBC koordynacji danych w procesie budowlanym*, Konferencja w Płocku NOT i PZITB pt. *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (14–15 V 1979); tegoż *Przedmiar — wyjściowy dokument przy organizacji i zarządzaniu działalnością inwestycyjną*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym* (15–16 VI 1980).

Ziolko J. (Norwegia), Tarczewski R., Leszkiewicz W., *Komputerowe wspomaganie zarządzania inwestycjami*, Konferencja TNP i Filii PW w Płocku pt. *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie* (15–16 IX 1991).

Ziółkowski M., *Mikroorganizacyjne prawidłowości kształtowania struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa*, Konferencja NOT i PZITB w Płocku pt. *Reforma gospodarcza a problemy restrukturyzacji budownictwa* (26–27 XI 1984).

Żółtański I., *Przedmiar robót jako baza do przekształcenia projektu technicznego w organizację środków i zasobów*, I Międzynarodowa Konferencja Budowlana w Brześciu n. Bugiem pt. *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (12–15 IX 1992).

POSŁOWIE

Miasto Płock ze względu na swoją bogatą historię, sięgającą początków państwowości polskiej oraz rolę jaką odegrało w dobie piastowskiej, posiada obfitą literaturę. Również z uwagi na ustanowienie w Płocku już w 2. połowie XI stulecia biskupstwa przetrwało sporo źródeł materialnych zarówno pisanych, jak też w postaci cennych zabytków sztuki. Położenie Płocka i całego Mazowsza w bezpośrednim sąsiedztwie Prus narażało miasto na nieustanne łupieżcze najazdy zarówno Prusów, jak też Jądzwingów, Litwinów i Pomorzan. Kres tym napadom położony został dopiero po utworzeniu i umocnieniu się państwa zakonnego, czyli w 2. połowie XIII w. Prawdopodobnie podczas jednego z tych najazdów miasto utraciło swoje znakomite drzwi, którymi ozdobiony był portal katedry.

Bibliografia dotycząca Płocka jest szeroka. Dziejami miasta i jego rolą w państwowości polskiej zajmowali się już historycy w początkach XIX w. Wtedy właśnie ukazał się kilkutomowy cykl autorstwa Wincentego Hipolita Gawareckiego, dziś mający już wartość źródłową ze względu na zaginięcie wielu dokumentów w zawieruchach wojennych. Płock zajął też poczesne miejsce w pracach znakomitego Joachima Leleweła, który jako pierwszy Polak — za wcześniejszymi badaczami niemieckimi — podaje wiadomość o drzwiach płockich oraz publikuje ich wizerunek.

W XIX wieku ukazało się sporo publikacji poświęconych przeszłości Płocka, w tym również z dziedziny archeologii i architektury. Za przełomowe jednakże dzieło uznać trzeba monumentalną pracę Antoniego Juliana Nowowiejskiego *Płock. Monografia historyczna*, której pierwsze wydanie ukazało się jeszcze w 1917 r., czyli przed odzyskaniem niepodległości. Dzieło to wznowiono w 1931 r. w starannej szacie edytorskiej, zaś przede wszystkim rozszerzone, uzupełnione i poprawione. Wprawdzie praca arcybiskupa Nowowiejskiego w głównej mierze poświęcona jest dziejom Kościoła płockiego, ale zważywszy na rolę jaką przez całe tysiąclecie odegrał Kościół w państwie i narodzie polskim, uznać ją należy jako monografię także świeckiej historii Płocka. Wiele miejsca poświęcono w niej architekturze sakralnej. Warto podkreślić, że właśnie ta architektura, nie tylko kościoły, ale także opactwo utworzone przy Zamku, dawny pałac biskupi i kanonie zaliczana jest dzisiaj do płockich dominant. Praktycznie z czasów średniowiecza z budowli czysto świeckich zachowały się mało czytelne ślady dawnych fortyfikacji w postaci jednej z baszt oraz kilkunastometrowe fragmenty murów obronnych. Przy Starym Rynku przetrwały zaledwie dwie kamie-

nice o proweniencji sprzed pruskiej przebudowy miasta. Mają one charakter późno-renesansowy i należą do najcenniejszych obiektów Starego Rynku.

Okres gwałtownego rozwoju budownictwa przeszedł Płock w XIX wieku, co wiązało się z rozebraniem murów obronnych i znacznym poszerzeniem granic wzdłuż dzisiejszych wielkich alej: Jana Kilińskiego, Stanisława Jachowicza i Floriana Kobylińskiego. Równolegle do alej wykopano wtedy rów i usypano wał, dawno już nieistniejące. Trasy wylotowe otrzymały w latach 20. XIX w. roгатki. Rozwój przemysłu w 2. połowie XIX w. stanowił kolejny impuls do rozwoju budownictwa w mieście. Zabudowano teren wzdłuż wszystkich najważniejszych ulic i placów miasta, których na początku XX wieku było kilkadziesiąt. W mieście realizowali swoje prace znani architekci. W kształceniu nadanym miastu jeszcze w początkach XIX wieku przetrwał Płock praktycznie do końca lat 50. ubiegłego wieku. Rozwój przestrzenno-urbanistyczny miasta, począwszy od średniowiecza przeszedł jego mierniczy, pracujący zawodowo kilkadziesiąt lat w Płocku — inż. Kazimierz Staszewski, wygłaszając w Towarzystwie Naukowym Płockim w 1937 roku znakomity wykład, wydrukowany potem w formie broszury.

Lokalizacja w mieście zakładów rafineryjno-petrochemicznych i ponad trzykrotny wzrost liczby mieszkańców w ciągu dwóch pokoleń zmienił całkowicie wygląd i kształt Płocka. Miasto średniowieczne i tzw. miasto kongresowe zeszyły do roli jednej z dzielnic, wcale nie najważniejszej. Pierwszą większą publikację na ten temat ogłosili Marian Sołtyśiak i Zbigniew Sokołowski w 1975 r.: *Płock — urbanistyka i architektura*. W 1995 r. ukazała się kolejna znacząca praca *Płock jutra*, będąca pokłosiem ogólnopolskiego konkursu urbanistyczno-przestrzennego. Pisali na ten temat również Jakub Chojnacki, Wiesław Koński, Jerzy Stefański, Marian Woźniak, ks. Michał M. Grzybowski, Anna M. Stogowska i Andrzej Papierowski. Literatura poświęcona architekturze, urbanistyce i budownictwu w Płocku jest dość bogata, ale rozproszona i najczęściej poruszająca zagadnienia wycinkowo.

Praca, którą Państwo obejrżeli i przeczytali jest największym i najlepiej udokumentowanym zarysem monograficznym, poświęconym w całości budownictwu płockiemu. Wprawdzie autorzy mieli w pierwotnym projekcie ograniczyć się do przesłedzenia rozwoju miasta w okresie PRL, ale zebrany materiał okazał się na tyle obszerny i wartościowy, iż odstąpili od początkowego pomysłu. Dzięki temu powstała praca, która wchodzi na stałe do płockiej bibliografii i jest dziełem fundamentalnym, dotyczącym szeroko pojętego budownictwa. Autorzy, będąc ludźmi z tzw. branży, doskonale wyczuli materię, jaką się zajęli w tej książce. Na ponad 500 stronach przesłedzili nie tylko dzieje płockiego budownictwa, urbanistyki i architektury, ale przede wszystkim skupili się na wykonawcach, projektantach oraz inwestorach. W ten sposób ocalili dla potomności dorobek wielu pokoleń budowniczych. W książce wymienionych jest kilka tysięcy nazwisk osób, które mozolnie wnosząc Płock nadały mu dzisiejszy wygląd. Mają one swój wielki w tym dziele udział, bowiem budownictwo, jak rzadko która dziedzina działalności ludzkiej, jest wysiłkiem zbiorowym i ponadpokoleniowym.

SPONSORZY

RADA W PŁOCKU

FUNDUSZ GRANTOWY DLA PŁOCKA

BasellOrlen
POLYOLEFINS

PATRONAT HONOROWY
Eryk Smulewicz
Senátor RP

MAZOWIECKA
OKRĘGOWA IZBA
INŻYNIERÓW
BUDOWNICTWA

PIK

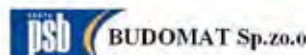
WERESZCZYŃSKI

MTBS
sp. z o.o.

henczke
BUDOWNICTWO

PROGRESS BUD BUDOPLAN sp.j.

TRANSBET
USŁUGI TRANSPORTOWE

**PETRODOM
PŁOCK**

PHU PETROMET

Prof. dr inż. Wojciech WŁODARCZYK: Niniejsza praca stanowi nie tylko wartościowe osiągnięcie Autorów, od wielu lat ściśle związanych z inwestycjami i budownictwem Płocka i regionu, ale także może być istotnym dopełnieniem historii gospodarczej Płocka.

Prof. dr hab. Witold RAKOWSKI: Autorzy podejmując się bardzo trudnego tematu, jakim jest budownictwo w ogóle, w tym budownictwo mieszkaniowe i użyteczności publicznej, wychodzą naprzeciw zapotrzebowaniu społecznemu i uzupełniają dotychczasowe studia nad przeszłością Płocka (...). Nie można pominąć tych, którzy podejmowali decyzje, co budować, gdzie budować, za co budować i dla kogo.

Doc. dr Wiesław KONSKI, dr Barbara KONARSKA-PABINIAK: Prezentowana praca spajająca przeszłość Płocka ze współczesnością opisuje problematykę inwestycyjno-budowlaną z punktu widzenia historycznego, przestrzennego i gospodarczego. Wydawnictwo ma charakter popularnego opracowania historycznego i adresowane jest do wszystkich mieszkańców miasta, bowiem obejmuje ogromną liczbę przedsiębiorstw, firm i urzędów, które realizowały szeroko pojęte budownictwo począwszy od podjęcia decyzji o budowie, uzyskaniu środków finansowych, poprzez fazy programowania, planowania, realizacji, odbiorów, a następnie eksploatacji, później zaś modernizacji i rewitalizacji.

Dr Jerzy STEFANSKI: Walorem książki jest to, że Autorzy nie ograniczyli się jedynie do budownictwa w ścisłym znaczeniu, lecz zaprezentowali także rozwój i powstanie wielu organizacji i stowarzyszeń ze sfery techniki i budownictwa w Płocku, przypomnieli także projektantów inwestycji, specjalistów oraz tych, którzy projekty te realizowali.

Eryk SMULEWICZ, Senator RP: Publikacja realizowana przez plocki NOT pt. „Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy” stanowi w pewnym zakresie encyklopedię wiadomości o plockim budownictwie i jest istotną pozycją, dotyczącą zagadnień gospodarczo-inwestycyjnych w historii miasta.

